

๘๙๖.๙๑๓

ก ๔๓๘ ก

๗.๓

การวิเคราะห์การรอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทย พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๑

ปริญาพนธ์

ของ

ลินดา วงษ์ทน

- ๕ ส.ค. ๒๕๓๔

เสนอมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

กันยายน ๒๕๓๓

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

173131

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... Dr. Boont ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิฑู โสภวงศ์)

..... Dr. P. P. P. กรรมการ

(อาจารย์ ดร. เพ็ญแข ประจวบจันทึก)

คณะกรรมการสอบ

..... Dr. Boont ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิฑู โสภวงศ์)

..... Dr. P. P. P. กรรมการ

(อาจารย์ ดร. เพ็ญแข ประจวบจันทึก)

..... Dr. P. P. P. กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์สุนันทา ไสร์จจ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... Dr. P. P. P. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ 24. เดือน กันยายน พ.ศ. 2533

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์วิพุธ โสภวงศ์ และอาจารย์ ดร. เน้นแบ ประจวบจั่น ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง จนปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุนันทา โสรัจจ์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าเพิ่มเติม เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ และคุณแม่ ทุกท่าน โดยเฉพาะคุณแม่บัวทอง วงษ์ทน นีสาวที่รักยิ่ง ผู้ให้ความเอื้ออาทร และให้ทุนสนับสนุนทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา ทั้งขอขอบคุณ คุณสุริย์ เกษมมา และคุณเยาวลักษณ์ แสงจันทร์ ตลอดจนบรรดาเพื่อน ๆ ที่ช่วยเหลือ และให้กำลังใจจนงานนี้สำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของทุกท่านที่กล่าวมานี้เป็นอย่างยิ่ง

ลินดา วงษ์ทน

ปริญญานิพนธ์นี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก "ทุนศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี"
ซึ่งเป็นทุนของมูลนิธิ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มอบให้แก่มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อช่วยเหลือผลิตในการทำวิจัยทางการศึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง
ในพระคุณยิ่ง

ลินดา วงษ์ทน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษา	9
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	9
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	9
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	11
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแตกแยก	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายด้านปัญหาครอบครัวแตกแยก	20
แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวแตกแยกที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา	
วิเคราะห์	24
นวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 และเรื่องย่อของนวนิยายที่	
นำมาศึกษาวิเคราะห์	36
3 วิเคราะห์สาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 -	
2531	86
สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล	87
การอบรมเลี้ยงดูที่คู่สมรสได้รับในวัยเยาว์	87
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ	88
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน	93
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย	99

สภาพแวดล้อมส่วนตัวของคู่สมรส	103
ลักษณะบุคลิกภาพของคู่สมรส	110
ด้านลักษณะนิสัย	111
ด้านลักษณะทางอารมณ์	150
พฤติกรรมของคู่สมรส	185
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส	205
ลักษณะอื่น ๆ ของคู่สมรส	226
สาเหตุจากปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ	234
บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป	234
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการหย่าร้าง	240
ความเลื่อมทางด้านศีลธรรมของบุคคลในสังคม	244
ปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ	247

4 วิเคราะห์ผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ.

2525 - 2531	252
-ผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรม	253
ปู เปิดทอง	253
กิ้ง มัลลิกา	278
ห้อง ที่จัดไม่เสร็จ	285
บ้านของพุ่มนี้	290
มณีรา	298
ดวงยิหวา	310
ทางช้างเผือก	317
ไม้เมือง	330

ไม้อ่อน	336
ใบไม้ที่ปลิดปลิว	348
ผลกระทบทางด้านสังคม	356
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	359
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	359
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	359
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	360
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	360
ผลการศึกษาค้นคว้า	360
ข้อเสนอแนะ	368
บรรณานุกรม	369
ประวัติย่อของผู้วิจัย	383

ภูมิหลัง

นวนิยายเป็นบันเทิงคดีอย่างหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างสูง ในยุคนี้ รัชนี กุลยานนท์ (2526 : 50) กล่าวว่า นวนิยายเป็นกระแสบานใหญ่ ที่สะท้อนให้รู้จักชีวิต รู้จักสังคม รู้จักมนุษย์ ให้แง่คิดและคลายปัญหา ในบางครั้งนวนิยาย จึงจัดเป็นหนังสือ "อ่านเล่น" ก็ได้ "อ่านจริง" ก็ได้ อ่านเล่นคือ อ่านแล้วปล่อยอารมณ์ให้ ชุ่มชื้น เบิกบานหรือเคล้าสรวลคล้อยตามไปกับเนื้อเรื่อง อ่านจริงก็คือ อ่านแล้วสะอึกใจ ได้แง่คิด มองโลกได้ลึกซึ้งกว่าแต่ก่อน จิตรลดา สุวดีกุล (2530 : 67 - 68) ได้ กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านนวนิยายว่า นอกจากจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจาก สิ่งที่อ่านแล้ว ยังได้ข้อคิดและภาพชีวิตที่น่าสนใจอีกด้วย เพราะนวนิยายเป็นเรื่องที่สมมติขึ้น โดยอาศัยพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นพื้นฐาน แล้วนำมาปรุงแต่งให้มีความสมจริงจนจัด ได้ว่านวนิยายเป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529 : 166) ได้สรุปคุณค่าของนวนิยายไว้ว่า คุณค่าโดยทั่วไปคือ การให้ "ประสบการณ์เทียม" คนทั่วไปน้อยคนนักจะมีประสบการณ์โดยตรงอย่างกว้างขวางและมาก ประเภท ประสบการณ์ของคนเรามักซ้ำและแคบ ชีวิตราบรื่นเท่าใดประสบการณ์ก็ยิ่งน้อย อารมณ์ต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยได้ผ่าน เช่น คนในฐานะกลาง ย่อมไม่เคยทราบถึงความกระวน กระวายอันมาจากความหิวเป็นเช่นไร ประสบการณ์เช่นนี้จะเกิดแก่คนไม่กี่คน แต่มีความ สำคัญในชีวิตของสังคม คนที่อ่านนวนิยายย่อมมีประสบการณ์เทียมจึงมีความรู้เรื่องชีวิตดีกว่า คนที่ไม่อ่าน เพราะได้ผ่านอารมณ์ต่าง ๆ ที่คนไม่อ่านนวนิยายไม่ได้ผ่านพบประสบการณ์นั้น ๆ

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงคุณค่าประโยชน์ของการอ่านนวนิยายไว้อย่างน่าสนใจคือ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2529 : 137 - 144) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาภาษาผู้หนึ่งได้กล่าวถึง ประโยชน์จากการศึกษาวรรณกรรมไว้ดังนี้คือ

1. ทางด้านคุณค่าในการให้บทเรียนชีวิตและคุณค่าในการให้ปรัชญาชีวิต นวนิยายส่วนใหญ่ย่อมให้บทเรียนแก่ชีวิตไม่ว่าเรื่องใดก็เรื่องหนึ่ง วรรณกรรมดี ๆ ทุกเรื่องแสดงปรัชญาในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี วรรณกรรมบางเรื่องกลายเป็นวรรณกรรมอมตะก็เพราะมีคุณสมบัติแสดงความเป็นไปของชีวิต ที่เป็นปรัชญากระทบใจผู้อ่าน วรรณกรรมเรื่องใดจะแสดงได้มากน้อยเพียงใดหรือในแง่มุมใด ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของวรรณกรรมนั้น ๆ

2. ทางด้านคุณค่าทางจิตบำบัด การที่วรรณกรรมเรื่องใดจะมีคุณค่าทางจิตบำบัดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของผู้อ่านวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างมาก เช่น ความประทับใจประสบการณ์ชีวิต ปัญหาชีวิตและบุคลิกภาพ วรรณกรรมมีคุณค่าเป็นจิตบำบัดได้ เพราะเห็นผลหลายประการ เช่น ให้ความเพลิดเพลินทำให้ได้หลบหนีจากความตึงเครียดและความไม่สมหวังในชีวิตจริง เป็นทางระบายออกของอารมณ์ไม่สมหวัง เป็นกระจกเงาสท้อนให้เห็นภาพของตัวเอง ปัญหาของตนเห็นทางแก้ปัญหา เห็นความชั่วที่ถูกผิดในการกระทำของตนที่ตนเองอาจสงสัยกลางแคลงใจอยู่ การกระทำของตัวเองละครบางตัวอาจเตือนสติตนเองได้ด้วย ดังนี้ เป็นต้น

3. ทางด้านคุณค่าทางความรื่นรมย์อันเกิดจากสุนทรียภาพทางภาษาศิลป์ ความรู้สึกรื่นรมย์เป็นรสสัมผัสด้วยใจ เป็นสิ่งละเอียดลึกซึ้งประณีต ให้ความชุ่มชื้นแก่ชีวิต ผ่อนคลายความตึงเครียดของสมอง แท้จริงความรู้สึกเช่นนั้นเป็นวิธีบำบัดทางจิตใจได้ดีอย่างหนึ่ง หนังสือวรรณกรรมไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ถ้ามีลักษณะเป็นวรรณกรรม ย่อมมีคุณสมบัติให้คุณค่าทางความรื่นรมย์อันเกิดจากสุนทรียภาพทางภาษาศิลป์ อย่างไรก็ตามความรู้สึกรื่นรมย์จากความงามของภาษานั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัว ผู้อ่านแต่ละท่านย่อมมีความรู้สึกเป็นสุขเมื่ออ่านวรรณกรรมแต่ละเรื่องไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน ประจวบเกี่ยวกับการฟังดนตรี ทัศนภาพงาม ๆ แต่ละคนย่อมสัมผัสสุนทรียภาพในระดับแตกต่างกันไป

จะเห็นได้ว่าประโยชน์จากการอ่านนวนิยายนั้นมีหลายด้านด้วยกัน ทั้งด้านการให้ความบันเทิง ความเข้าใจชีวิต ตลอดจนทัศนคติหรือแนวคิดซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนออกมาจากงานเขียนของตน ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้และสามารถเข้าใจสภาพจิตใจของบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยให้ผู้อ่านรู้จักตนเอง สามารถนำแนวคิดที่ได้รับมาปรับปรุงตนเอง

ด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นวนิยายเพิ่มพูนความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในแวดวงของนักวิจารณ์ นักการศึกษา นักอ่านและนักเขียนโดยทั่วไป

ในกลุ่มของนักเขียนนวนิยายนั้น ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า นักเขียนได้ทวีจำนวนสูงขึ้น และในจำนวนนักเขียนทั้งหมด อาจแบ่งได้เป็นหลายกลุ่มตามแนวหรือลักษณะของเนื้อหาที่แต่ละคนเขียน เช่น นักเขียนแนวสะท้อนปัญหาสังคมและการเมือง แนวจิตวิทยา แนวปรัชญา แนวเยาวชน แนวเหนือธรรมชาติ และแนวสะท้อนปัญหาชีวิตครอบครัว เป็นต้น iewicz (2531 : 42 - 43) กล่าวว่า กลุ่มของนักเขียนที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างเหนียวแน่นมาช้านานแล้ว ได้แก่ นักเขียนแนวสะท้อนปัญหาชีวิตครอบครัว ทั้งนี้สังเกตได้จากนักเขียนซึ่งเริ่มเขียนหนังสือเมื่อ 20 ปีก่อน ยังคงมีผลงานอยู่อย่างสม่ำเสมอในนิตยสารรายตีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นทมยันตี สุภาวดี เทวกุล กฤษณา อโศกสิน iewicz วงศ์สง่า และศรีฟ้า ลดาวัลย์ รุ่นต่อมาก็มี นันทนา วีระชน โสภาค สุวรรณ ว.วินิจฉัยกุล และโต้น เป็นต้น

ส่วนทางด้านเนื้อหาของนวนิยายไทยนั้น ตรีศิลป์ บุญขจร (2525 : 105) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า เนื้อหาโดยรวมส่วนหนึ่งเป็นนวนิยายเรีงรมย์ อีกส่วนหนึ่งเป็นนวนิยายที่ผู้ประพันธ์มุ่งเสนอแนวคิดทางประการแก่ผู้อ่าน ซึ่งเรียกว่านวนิยายเรีงปัญญา และอาจแบ่งเนื้อหาของนวนิยายตามแนวที่ใช้เรียกชื่อกลุ่มนักเขียนดังกล่าว เช่น นวนิยายแนวรักและชีวิตครอบครัว ซึ่งเป็นนวนิยายที่มีปริมาณมากในขณะนี้ จนทำให้นักวิจารณ์บางคน เช่น เรืองยศ จันทรศิริ (2518 : 5 - 6) วิจารณ์ว่า นวนิยายไทยส่วนใหญ่ มักหลีกเลี่ยงบรรยายภาคภายในครอบครัวเรื่องสามีภรรยาไปไม่พ้น

อย่างไรก็ตามแม้งานเขียนประเภทรักใคร่แนวพาฝันจะได้รับความนิยมสูงอยู่แล้ว แต่ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ได้ทำให้นักเขียนหลายคนต้องปรับปรุงงานของตนให้ทันกับโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไปในขณะนั้นด้วย ดังที่ นิตยา มหะวิสุทธิ (2521 : 57 - 60) ได้แสดงความคิดเห็นว่า นักเขียนที่เริ่มหันเหตัวมองโลกกว้างขึ้นในช่วงหลัง ได้แก่ กฤษณา อโศกสิน สุวรรณ สุคนธา บุญเหลือ โต้น และศรีฟ้า เป็นต้น นักเขียนกลุ่มนี้เริ่มมองปัญหาสังคมเลยจากปัญหาครอบครัวง่าย ๆ

ไปสู่ปัญหาสังคมในแงุ่มที่ซับซ้อนขึ้นตามสภาพปัญหาสังคมที่ยังยากซับซ้อนและพบเห็นโดยทั่วไปในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงขณะนี้ เนื้อหาในนวนิยายยุคหลัง ๆ จึงสะท้อนปัญหาใหม่ ๆ ที่แทรกซ้อนเข้ามาในสังคม ที่มากเป็นพิเศษและเห็นอย่างเด่นชัดปัญหาหนึ่งก็คือ สภาพปัญหาครอบครัวที่ล่มสลาย (เพ็ญแข วัจนสุนทร. 2531 : 49) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สภาพปัญหาครอบครัวแตกแยก

ปัญหาการแตกแยกในชีวิตสมรสกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญและเกิดขึ้นในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จากสถิติการหย่าร้างของไทย (กระทรวงมหาดไทย. 2525 : 105) ปรากฏว่าในปี 2524 มีการสมรสทั่วประเทศ 341,655 คู่ และมีอัตราการหย่าร้าง 1,112 คู่ หรือร้อยละ 8 โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครมีการสมรส 35,783 คู่ และหย่าร้าง 7,765 คู่ หรือร้อยละ 21.7 ซึ่งสถิติดังกล่าวพบว่า ในปี 2525 อัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยเพิ่มขึ้นเป็น 406 คู่ จากอัตราการสมรส 1,265 คู่ หรือร้อยละ 32.10

จากจำนวนตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหานี้มีแนวโน้มสูงขึ้น นักสังคมวิทยาหลายคนได้ศึกษาหาสาเหตุของการแตกแยกในครอบครัวและพบว่า เกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2525 : 60 - 78) ศึกษาพบว่า มีสาเหตุจากปัจจัย 2 ประการคือ

1. ปัจจัยภายนอกครอบครัว ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม

2. ปัจจัยภายในครอบครัว ได้แก่ บุคลิกภาพของบิดามารดาเวลาสำหรับครอบครัว บรรยากาศภายในครอบครัว การวางแผนอนาคตของบุตรธิดา พฤติกรรมของบิดามารดา และการแยกทางหรือการหย่าร้างของบิดามารดา

นอกจากนี้แล้ว ประสิทธิ์ ตตินิจ (2519 : 36) ยังได้เสนอแนวคิดที่ว่า ปัจจุบันสาเหตุของการหย่าร้างมีมากมาย เช่น การสมรสแบบบังคับ การทารุณจิตใจกัน ลักษณะทางสังคมแบบประชาธิปไตยที่ให้เสรีภาพแก่คนมาก ระบบของสังคมแบบสมัยใหม่และแบบเก่าที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันในหลายด้าน โครงสร้างทางสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจและการศึกษา สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้คู่สมรส มีเวลาให้ครอบครัวน้อยเกินไป ตลอดจนสถานภาพของสตรีที่เปลี่ยนไปจากเดิม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุแห่งการหย่าร้างของครอบครัวได้ทั้งสิ้น แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ แพทย์หญิงมณีรัตน์ เนื่องวชิราภรณ์ (2527 : 98 - 109) ซึ่งกล่าวถึงสาเหตุของการแตกร้างในชีวิตคู่ไว้ว่า มีผลสืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในครอบครัว ซึ่งส่วนมากเกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น การปรับตัวทางเพศไม่สมคัลย์กัน การไม่สามารถปรับอารมณ์ให้ดีได้ เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจหรือหน้าที่การงาน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วปัญหาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาความสนใจและค่านิยมที่มีต่างกัน และการขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของคู่สมรส ตลอดจนการขาดความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การมีบุคลิกภาพเข้ากันไม่ได้ ความไม่ซื่อตรงต่อกัน การนอกใจ รวมทั้งอาจมีปัญหาด้านเครือญาติและปัญหาอื่นเนื่องมาจากบุตรด้วย ลักษณะปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นสาเหตุแห่งการแตกแยกในครอบครัวได้ทั้งสิ้น หากคู่สมรสไม่สามารถแก้ไขและปรับตัวให้เข้ากันได้

จะเห็นได้ว่าการแตกแยกของครอบครัวมีหลายสาเหตุด้วยกัน ขณะเดียวกันสภาวะการณ์ในสังคมปัจจุบันก็มีแนวโน้มว่าจะส่งผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวในลักษณะให้เกิดปัญหายิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้บุคคลหลายฝ่ายจึงพยายามศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการแตกแยกของครอบครัวและผลที่ตามมากันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะทุกฝ่ายต่างตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวในฐานะที่เป็นสถาบันแรกของมนุษย์ ดังที่ ขนิษฐา วิเศษสาทร (2528 : 39) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวในแง่จิตวิทยาไว้ว่า ครอบครัวมีหน้าที่จะต้องทำ 3 ประการด้วยกันคือ บำบัดความต้องการทางเพศ ให้ความรักความอบอุ่น และความมั่นคงหรือเสถียรภาพทางใจ และหน้าที่ของบุคคลได้แสดงออกในการเป็นตัวของตัวเองหรือเอกลักษณ์ของตนเอง ส่วนในแง่สังคมวิทยา ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญซึ่งทุกสังคมถือปฏิบัติตรงกันคือ การเลี้ยงดูและดูแลผู้เยาว์ให้เติบโตขึ้นในสังคม สืบพันธุ์มนุษยชาติและหน้าที่ฝึกฝนอบรมให้ผู้เยาว์เข้ามารับบทบาทในสังคม ส่วน เฝิงยูแซ ประจวบปัจฉนิก (2531 : 36) กล่าวว่า ในทางสังคมวิทยา ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ หน้าที่ในการทำให้การสืบทอด

แผ่นันธุ์ของมนุษย์เป็นไปได้ และช่วยในการควบคุมการแสดงออกทางเพศของมนุษย์ หน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์ รวมทั้งการถ่ายทอดทางสังคมและหน้าที่ในการให้ความรักความอบอุ่นแก่บุคคล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าครอบครัวมีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งไม่ว่าจะพิจารณาในแง่สังคมวิทยาหรือจิตวิทยา เมื่อใดก็ตามที่ครอบครัวตกอยู่ในสถานการณ์ครอบครัวแตกแยกย่อมส่งผลกระทบต่อตามมาอย่างแน่นอน ดังเช่น วันทนา กลิ่นงาม (2524 : 13) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ครอบครัวแตกแยกไม่เพียงแต่หมายถึงการขาดล้นแห่งเชื้อใยไมตรีหรือคู่สมรสหมั่นระต่อกันเท่านั้น แต่ผลกระทบที่ได้รับ อาจก่อให้เกิดภาวะความเจ็บปวดทางจิตใจแก่คู่สมรสหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วย และหากคู่สมรสมีบุตรด้วยกันแล้ว ย่อมมีผลทำให้บุตรขาดความอบอุ่น ขาดความรักจากบิดามารดา อันมีผลต่อการเจริญเติบโตทางจิตใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาสังคมตามมาได้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ประสิทธิ์ ตติณจ (2519 : 36 - 39) ที่กล่าวว่า เมื่อการหย่าร้างเกิดขึ้นย่อมถือว่าเป็นการสิ้นสุดชีวิตการแต่งงานของคู่สมรส เป็นการแตกแยกกันระหว่างบุคคลที่เคยอยู่ใกล้ชิดกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง เมื่อแยกกันอยู่ย่อมจะเป็นเรื่องเศร้าหมอง และเกิดความทุกข์จากผลกระทบอื่น ๆ ที่ตามมา เช่น ผู้ที่หย่าร้างมักจะถูกขบขันนินทาในแง่ร้าย โดยเฉพาะในสังคมเล็ก ๆ มักจะถูกตัดแยกจากสังคมและกลุ่มเพื่อน อาจเป็นเหตุให้มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในทางลบ ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้ บางครั้งอาจเป็นที่รังเกียจของสังคม หญิงที่หย่าร้างมักมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เพราะต้องหาเลี้ยงตัวเอง รวมทั้งบุตรด้วย ในกรณีที่มิบุตรทำให้เกิดความลำบากในรายของหญิงที่ไม่ประกอบอาชีพ ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นทางนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม โสเภณี ฯลฯ นอกจากนี้ปัญหาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งก็คือปัญหาเกี่ยวกับตัวบุตรซึ่งมักทำให้บุตรทรมานใจ ว่าเหวและขาดความอบอุ่น เด็กจะมีความรู้สึกไม่มั่นคง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ประพฤติตัวเหลวไหล และเป็นอาชญากร ประพฤติผิดทางเพศ และกลายเป็นเด็กจรจัดในที่สุด

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สภาพครอบครัวแตกแยกที่พบเห็นกันอย่างเด่นชัด และเพิ่มพูนมากขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันนั้น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบต่าง ๆ ตามมามากมาย

ปัญหาสังคมส่วนใหญ่ก็มีจุดเริ่มต้นมาจากครอบครัวเป็นประการสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการร่วมเพศ ปัญหาอาชญากรหรือปัญหาโสเภณี เป็นต้น ^{ดังนั้น}การที่จะ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงควรเริ่มต้นที่ครอบครัวเป็นอันดับแรก สภาพครอบครัวที่แตกแยกย่อม เป็นเหตุให้โครงสร้างเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวเสียไป เพราะบิดาหรือ มารดาที่เหลืออยู่เพียงฝ่ายเดียว อาจจะทำให้การอบรม ความรัก และความอบอุ่นที่มากหรือน้อยเกินไป จนเป็นผลให้เด็กมีปัญหาได้

จากสภาพครอบครัวแตกแยกซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในสังคม ปัจจุบันนับเป็นข้อมูล โกลัตัวที่นักเขียนนิยมหยิบยกมาตลอดแทบหรือใช้เป็นแนวคิดหลักไว้ในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว ทั้งนี้เป็นผลมาจากความจริงที่ว่า นวนิยายกับสังคมย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันอย่าง หลึกเหลือไม่ได้ ชลธิรา ลัตยาวัฒนา (2522 : 78 - 79) ได้อธิบายลักษณะความ สัมพันธ์ชนิดนี้ไว้ว่า นวนิยายจัดเป็นแหล่งที่ประมวลเอาลักษณะทางสังคมในแง่ต่าง ๆ ไว้มาก ถึงแม้ว่านวนิยายอาจจะเป็นเรื่องราวที่ผู้ประพันธ์ผูกขึ้นมาเองตามความคิดสร้างสรรค์ของตน แต่สังคมที่ผู้แต่งมีชีวิตอยู่ขณะนั้นย่อมมีอิทธิพลกับผู้แต่ง ทำให้ถ่ายทอดสภาพสังคมนั้น ๆ ลงไป ในเรื่องที่ตนแต่งขึ้นทั้งโดยไม่รู้ลึกลับและโดยความตั้งใจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาความ ร้าวฉานในครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น จัดเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้นักเขียนนวนิยาย แนวชีวิตครอบครัวได้หันมาเอาใจใส่ต่อปัญหาการล่มสลายของครอบครัวและพยายามสะท้อน ปัญหาดังกล่าวในงานเขียนมากขึ้น ดังที่ กฤษณา อโศกสิน (2521 : 65 - 66) เคย ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า การที่นวนิยายของตนเองส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแต่งงาน ชีวิต การครองเรือน การหย่าร้าง การมีชู้ หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตระหว่างชายและ หญิงนั้น เนื่องจากมองเห็นว่า สถาบันครอบครัวต้องมาก่อนสถาบันอื่น สถาบันครอบครัวเป็น จุดใหญ่และมีความสำคัญมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของสังคม แต่ครอบครัวไม่อยู่ในสภาพที่ดี สังคมโดยรวมจะมีผลกระทบตามไปด้วย แนวคิดของ กฤษณา อโศกสิน สอดคล้องกับ ของนักวิชาการดังที่กล่าวมาแล้วอย่างเห็นได้ชัด

ดังกล่าวกว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่า ปัจจุบันนวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ที่สำคัญและมีบทบาทมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง มีผู้นิยมอ่านกันมาก เพราะนอกเหนือจากคุณประโยชน์ ที่จะได้รับหลาย ๆ ด้านแล้ว นวนิยายยังจัดเป็นวรรณกรรมที่มีผลต่อจิตใจของผู้อ่านมากยิ่งขึ้นกว่า

ตำราหรือบทความและสามารถแทรกซึมเข้าไปในจิตใจของผู้อ่านได้อย่างลึกซึ้ง ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่ปรากฏมากขึ้นในนวนิยายช่วงหลังนั้น สอดคล้องกับสภาพสังคมที่กำลังประสบกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งปัญหานี้นับวันจะเพิ่มพูนมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาคครอบครัวแตกแยกที่ปรากฏในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว เป็นเรื่องที่ควรนำมาศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนแห่งแรกของคนทุกคนในสังคม สังคมที่สงบสุขจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์รู้จักใช้ชีวิตร่วมกันประจักษ์เป็นสมาชิกครอบครัวเดียวกัน มนุษย์ควรจะตระหนักว่าครอบครัวแต่ละครอบครัวควรเป็นจุดรวมแห่งความปรองดอง มิใช่เป็นจุดรวมแห่งความเกลียดชัง ความอิจฉาริษยา และความชั่วร้ายแต่อย่างใด

การศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ

1. ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มียุทธการหย่าร้างสูงขึ้นเป็นลำดับ (กระทรวงมหาดไทย. 2525 : 105) ประกอบกับมีนวนิยายจำนวนมากที่สะท้อนปัญหาครอบครัวแตกแยกในช่วงนี้ จึงสมควรที่จะนำนวนิยายเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์ดูว่า นวนิยายเหล่านี้ได้สะท้อนปัญหาครอบครัวแตกแยกในแง่มุมใดมาก

2. การศึกษานวนิยายในช่วงเวลาที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในลักษณะของการวิเคราะห์วิจารณ์ รูปแบบ เนื้อหา หรือกลวิธีการเขียนของนักเขียนเป็นรายบุคคลไป ยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกโดยพิจารณาจากงานเขียนของนักเขียนหลายคนรวมกันมาก่อน ฉะนั้นจึงสมควรที่จะจัดทำขึ้น

3. ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว นับเป็นปัญหาที่เห็นได้อย่างเด่นชัดในสังคมไทยปัจจุบันปัญหาหนึ่ง ทั้งในแง่ของสาเหตุการแตกแยกของครอบครัว และผลกระทบที่ตามมา ซึ่งได้แก่ การก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเด็กหนีเรียน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงนับเป็นเรื่องที่สำคัญและสมควรที่จะหยิบยกขึ้นมาศึกษาวิเคราะห์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. วิเคราะห์สาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบถึงสาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531
3. ทำให้ได้ข้อคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ซึ่งอาจนำไปใช้ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาคือครอบครัวได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ศึกษาจากนวนิยายที่คัดเลือกตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. เป็นนวนิยายแนวสะท้อนปัญหาชีวิตครอบครัวของนักเขียนที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงเด่นมากในช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531
2. นวนิยายที่คัดเลือกมาจะต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างต่อไปนี้
 - 2.1 สะท้อนสาเหตุของครอบครัวแตกแยก
 - 2.2 สะท้อนผลกระทบหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากครอบครัวแตกแยก

3. นวนิยายที่คัดเลือกมาจะต้องเขียนขึ้นหรือตีพิมพ์ขึ้นรวมเล่มเป็นครั้งแรก ในช่วง
ปี พ.ศ. 2525 - 2531 เท่านั้น

. จากเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว ได้จำนวนนวนิยายที่นำมาวิเคราะห์ 23 เรื่อง ของนักเขียน
6 คนคือ

✕ นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน

1. ปูนปิดทอง พ.ศ. 2525
2. เลื่อมสลับลาย พ.ศ. 2525
3. กิ่งมัลลิกา พ.ศ. 2526
4. ห้องที่จัดไม่เสร็จ พ.ศ. 2527
5. หน้าต่างบานแรก พ.ศ. 2528
6. เสียงนกจากพราด พ.ศ. 2529
- ✕ 7. ภมร พ.ศ. 2531

นวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล

1. ทะเลแปร์ พ.ศ. 2525
2. บ้านของพุ่มนี้ พ.ศ. 2526
3. คลื่นกระทบฝั่ง พ.ศ. 2527
4. มณีราวี พ.ศ. 2531

นวนิยายของโสภาค สุวรรณ

1. ดวงยิหวา พ.ศ. 2525
2. ปมพิศวาส พ.ศ. 2526
3. ทางช้างเผือก พ.ศ. 2527

4. ไม้เมือง พ.ศ. 2530

5. ทะเลดอกไม้ พ.ศ. 2530

นวนิยายของศรีฟ้า ลดาวัลย์

1. ไม้อ่อน พ.ศ. 2528

2. หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม พ.ศ. 2530

3. สมการวัย พ.ศ. 2531

นวนิยายของนันทนา วีระชน

1. ไปไม่ถึงดวงดาว พ.ศ. 2527

2. ปีกมาร พ.ศ. 2528

นวนิยายของทมยันตี

1. ไร่สังคม พ.ศ. 2528

2. ไปไม้ที่ปลิดปลิว พ.ศ. 2531

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครอบครัวย หมายถึง กลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันด้วยความผูกพันทางการสมรสหรือทางสายเลือด โดยสมาชิกแต่ละคนมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด สมาชิกในครอบครัวยมีส่วนช่วยเหลือ มีส่วนให้และรับประสบการณ์จากกันและกัน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวยสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมรอบตัวได้

2. ครอบครัวยแตกแยก หมายถึง ครอบครัวยซึ่งสมาชิกดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข เนื่องจากสัณฐานภาพของสามี ภรรยา และอาจรวมไปถึงบุตรเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นด้วยสาเหตุขัดแย้งต่าง ๆ ในที่สุดอาจตัดสินใจหย่าร้าง ละทิ้ง หรือแยกกันอยู่ เป็นเหตุให้

ครอบครัวมีเพียงบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งไม่อาจให้ความรักและความอบอุ่นแก่บุตรอย่างเพียงพอ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

3. สาเหตุของครอบครัวแตกแยก หมายถึง ปัญหาความขัดแย้งหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว มีผลทำให้สามี ภรรยา รวมทั้งบุตรต้องแตกแยกจากกันไป อันได้แก่ สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคลและสาเหตุจากปัจจัยสังคม

3.1 สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สาเหตุการแตกแยกของครอบครัวที่เกิดจากคุณสมบัติส่วนตัวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจากคู่สมรสเป็นประการสำคัญ ได้แก่

3.1.1 ลักษณะบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวเกี่ยวกับอุปนิสัยหรือทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งของสามี ภรรยา เป็นสาเหตุให้ครอบครัวแตกแยก ในที่นี้ได้แก่ การไม่บรรลุเป้าหมายทางด้านบุคลิกภาพและความผิดปกติในลักษณะส่วนตัว

3.1.2 พฤติกรรมของคู่สมรส หมายถึง ความประพฤติหรือการกระทำบางอย่างของสามีภรรยา เป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยก ได้แก่ การทอดทิ้งและขาดความรับผิดชอบในครอบครัว การดื่มเหล้าและการติดการพนัน การไม่ซื่อสัตย์หรือการนอกใจกัน และการหยานคายทารุณไม่ให้เกิดรักกัน

3.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส หมายถึง สภาพการผูกพันเกี่ยวข้องกันของคู่สามีภรรยา เป็นสาเหตุให้เกิดความแตกร้างในครอบครัว ได้แก่ การขัดแย้งกันในบุคลิกภาพ การขัดแย้งหรือไม่สมดุลงันในเรื่องเพศ การขัดแย้งกันของบทบาทในครอบครัว และการขาดความรักและความเข้าใจกัน

3.1.4 ลักษณะอื่น ๆ ของคู่สมรส หมายถึง สาเหตุประกอบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว มีส่วนเสริมให้เกิดความร้างานในครอบครัวมากยิ่งขึ้นคือ อายุเมื่อเข้าสู่ชีวิตครอบครัว ภูมิหลังครอบครัวของคู่สมรส การแทรกแซงของญาติของคู่สมรส และสาเหตุของการแต่งงานที่ปราศจากความรักความเข้าใจกัน

3.2 สาเหตุจากปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง สาเหตุการแตกแยกของครอบครัวมีผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจของคู่สมรสในขณะนั้น มีส่วนเสริมให้ครอบครัวเกิดการแตกแยกได้ง่ายขึ้น ได้แก่

3.2.1 บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป หมายถึง การที่สตรีในปัจจุบัน มีบทบาทและหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นเพียง "แม่บ้าน" ดังแต่ก่อน มามีบทบาทในการ ประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้เท่าเทียมบุรุษนั้นเป็นสาเหตุให้สตรีมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีโอกาสสัมผัสกับบุรุษอื่นนอกจากสามีมากขึ้นนั้น ย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัว แตกหักได้ง่ายขึ้น

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการหย่าร้าง หมายถึง การที่คน ในสังคมมีแนวโน้มยอมรับการหย่าร้างมากขึ้นกว่าเดิม เพราะมีแนวคิดว่าการหย่าหรือแยกทาง กันดีกว่าการอยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความสุขนั้น มีส่วนทำให้ครอบครัวแตกแยกได้มากขึ้น

3.2.3 ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของบุคคลในสังคม หมายถึง การที่คนในสังคมไม่เอาใจใส่หรือเคร่งครัดในศีลธรรมและเกรงกลัวบาปน้อยลงนั้น เป็น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้สามี ภรรยา หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องประพฤติดิต ขาดความเอาใจใส่และ รับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัว และอาจนำไปสู่การแตกร้างของครอบครัวได้

3.2.4 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ปัญหาการขาดแคลนด้าน การเงินหรือความยากจน ทำให้สมาชิกในครอบครัวประสบกับความลำบากเนื่องจากเงิน ไม่พอใช้ ย่อมเป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยกได้

4. ผลกระทบของครอบครัวแตกแยก หมายถึง ผลที่เกิดจากการที่ครอบครัวตกอยู่ ในสภาพที่เต็มไปด้วยปัญหาความขัดแย้งจนเกิดการแตกร้างในครอบครัว อันได้แก่ การก่อ ให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ ด้านบุคลิกภาพ ด้านพฤติกรรม หรืออื่น ๆ แก่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่าย หนึ่ง รวมทั้งแก่บุตรด้วย

4.1 ผลการกระทบทางด้านสุขภาพจิต หมายถึง ผลการกระทบของครอบครัว แตกแยกที่มีต่อปัญหาด้านจิตใจของตัวละครเป็นเหตุให้ตัวละครแสดงอารมณ์และพฤติกรรมที่ผิด ปกติออกมาในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของผลการ กระทบที่ได้รับและความสามารถในการปรับตัวของตัวละคร

4.2 ผลการกระทบทางด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ผลกระทบของครอบครัว แตกแยก เป็นเหตุให้ตัวละครแสดงลักษณะเฉพาะตนในการปรับตัวต่อสถานการณ์แวดล้อม เช่น อุปนิสัย ทัศนคติ และค่านิยม เปลี่ยนไปจากเดิมหรือแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ

4.3 ผลกระทบทางด้านพฤติกรรม หมายถึง ผลกระทบของสภาพครอบครัวแตกแยก เป็นเหตุให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำทางกาย ทางวาจา และใจ ออกมาในลักษณะต่าง ๆ ที่ผิดปกติหรือเกิดปัญหาได้

4.4 ผลกระทบทางด้านสังคม หมายถึง ผลกระทบของครอบครัวแตกแยก เป็นเหตุให้ตัวละครได้รับการดูถูกดูแคลนหรือไม่ยอมรับจากสังคม หรืออาจถูกสังคมมองว่าเป็นบุคคลที่เป็นต้นเหตุแห่งปัญหาอื่น ๆ ได้

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 คัดเลือกนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวแตกแยกของนักเขียนตามเกณฑ์หรือขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแตกแยก ทั้งทางด้านวรรณกรรม สังคมวิทยา และจิตวิทยา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์สาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 โดยพิจารณาจากเนื้อหาและส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของครอบครัวแตกแยกคือ เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร และทัศนคติของผู้แต่ง ทั้งนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาจากสาเหตุของครอบครัวแตกแยก 2 ประการดังนี้คือ

2.1.1 สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

2.1.1.1 ลักษณะบุคลิกภาพของคู่สมรส

2.1.1.2 พฤติกรรมของคู่สมรส

2.1.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

2.1.1.4 ลักษณะอื่น ๆ ของคู่สมรส

2.1.2 สาเหตุจากปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่

2.1.2.1 บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป

2.1.2.2 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการหย่าร้าง

2.1.2.3 ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของบุคคลในสังคม

2.1.2.4 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

2.2 วิเคราะห์ผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.
2525 - 2531 โดยพิจารณาตามลักษณะของผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต

2.2.2 ผลกระทบทางด้านพฤติกรรม

2.2.3 ผลกระทบทางด้านสังคม

3. การเสนอผลการศึกษา

เสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical
Description)

4. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าในงานเรื่องนี้ นำเสนอเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้คือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแตกแยก
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายด้านปัญหาครอบครัวแตกแยก
3. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวแตกแยกที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
4. นวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 และเรื่องย่อของนวนิยายที่นำมาศึกษาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแตกแยก

ในการศึกษาเรื่องครอบครัวแตกแยกนั้น แบ่งการศึกษาเป็นสองข้อย่อยคือ สาเหตุของครอบครัวแตกแยกและสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของครอบครัวแตกแยก

สุดา ภิรมย์แก้ว (2522 : 57) ได้ศึกษาหาสาเหตุของการหย่าร้าง พบว่ามีสาเหตุสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้คือ ปัญหาด้านความเข้าใจกัน ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาความขัดแย้งทางทัศนคติ ปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ไม่มีมารยาท เงินไม่พอใช้ ปัญหาอนามัย ปัญหาญาติพี่น้อง และปัญหาสุขภาพ

วันทนา กลิ่นงาม (2524 : 26) ได้ศึกษาหาสาเหตุของการหย่าร้างที่มีแนวโน้มสูงขึ้นและสรุปว่าการหย่าร้างมีสาเหตุมาจากลักษณะของสังคมเมือง การสมรสเมื่ออายุน้อย (15 - 19 ปี) ความคุ้นเคยกันในระยะสั้นก่อนการสมรส การหมั้นก่อนการสมรสในระยะเวลาล้วน ๆ หรือไม่มีการหมั้นหมายใด ๆ ทั้งสิ้น คู่สมรสมีผู้ปกครองประสบความสำเร็จในชีวิตสมรส คู่สมรสไม่ปฏิบัติตามกิจทางศาสนาหรือนับถือศาสนาต่างกัน

ญาติพี่น้องหรือเพื่อนไม่เห็นด้วยกับการสมรส ความแตกต่างในด้านภูมิหลังต่าง ๆ และภรรยาหรือสามีไม่มีความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายหรือมีความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายต่างกัน

กำแหง จีระนาถ (2526 : 53 - 57) ได้ศึกษาหาสาเหตุของการหย่าร้างโดยสำรวจจากคู่สมรสที่แยกทางกัน พบว่า มีสาเหตุมาจากทัศนคติไม่ตรงกัน ภาวะเศรษฐกิจการขาดความรับผิดชอบในครอบครัว ความไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน ความหยาบช้ำโหดร้ายทารุณ การถูกคุกคามคู่สมรสและญาติผู้ใหญ่ ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงของคู่สมรสและการหวาดระแวง หึงหวง

✓ เบอร์เกส และวอลลิน (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2525 : 68 ; อ้างอิงมาจาก Burgess and Wallin. 1953 : 529) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของคู่สมรสกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว สรุปว่าครอบครัวที่ราบรื่น คู่สมรสจะมีบุคลิกภาพที่มีความมั่นคงในอารมณ์ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ส่วนคู่สมรสและครอบครัวที่ไม่ราบรื่นนั้น คู่สมรสจะมีบุคลิกภาพที่ไม่มั่นคงทางอารมณ์ ต่ำหัตถิเตียนและโยนความผิดให้กันและกัน ข่มขู่ซึ่งกันและกัน แยกตัวโดดเดี่ยวมีความหวาดระแวงสงสัยต่อกัน

✓ ฮอลลิส (ดวงเดือน เลขยานนท์. 2511 : 62 - 63 ; อ้างอิงมาจาก Hollis. 1949) ศึกษาพบว่า ปัญหาการขัดแย้งในครอบครัวมีสาเหตุมาจากสองแหล่งใหญ่ ๆ คือ ปัญหาที่เกิดจากบุคลิกภาพอันผิดปกติของคู่สมรส และปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ของครอบครัว ซึ่งโดยมากปัญหาทั้งสองนี้จะเกิดขึ้นพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นการเพิ่มความรุนแรงให้ครอบครัวแตกร้างได้มากขึ้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา กับบุตร

✓ มีการศึกษา พบว่า เด็กในครอบครัวสมบูรณ์ที่พร้อมด้วยความสุข สามารถปรับตัวได้ดีกว่าและประพฤติน้อยกว่าเด็กในครอบครัวแตกแยก เพราะครอบครัวเป็นสถาบันเบื้องต้นที่มีความสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังบุคลิกภาพ อบรมสั่งสอนหรือการปรับตัวของบุคคลจากการศึกษาของ อรัญ สุวรรณบุปผา (2516 : 12 - 15) เกี่ยวกับครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่า ร้อยละ 45.50 ของเด็กที่ทำผิดมีพ่อแม่ที่แยกกันอยู่

ครอบครัวดังกล่าวส่วนใหญ่จะประสบปัญหาด้านอาชีพและรายได้ ในด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร บิดามารดาไม่สามารถปกครองหรืออบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม มีอยู่ถึงร้อยละ 30 ของเด็กและเยาวชนที่ทำผิด ที่มารดาเป็นฝ่ายเลี้ยงดูตามคำสั่งของศาลโดยลำพัง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มารดาไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดู และเอาใจใส่บุตรอย่างเพียงพอ จากงานชิ้นนี้ยังพบอีกว่าการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีที่มาจากการเสียสัมพันธภาพภายในครอบครัว เด็กเกิดความเชื่อหน่ายสถานต่าง ๆ ภายในบ้านจึงหาทางออกโดยการคบเพื่อน การที่เด็กขาดที่พึ่ง ขาดที่ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนขาดที่ระบายความคับแค้นข้องใจ คำแนะนำของเพื่อนจึงช่วยให้เด็กเกิดความพอใจ รู้สึกอบอุ่นเป็นสุข โอกาสเช่นนี้ทำให้เด็กถูกชักนำให้กระทำความผิดกฎหมายได้ง่าย

สุชา จันทน์เอม (2520 : 84 - 87) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับเด็กว่า บิดามารดาที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน คือสภาพที่บิดามารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่ได้อยู่กับบุตร จะเป็นด้วยการหย่าร้าง การตาย หรือการทอดทิ้งหรือการแยกกันอยู่ก็ตาม จะเป็นผลให้เด็กขาดความเอาใจใส่ดูแล และไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจเท่ากับการที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน อาจทำให้เด็กมีความรู้สึกไม่มั่นคง รู้สึกว่าถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยว ขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่างการที่เด็กขาดผู้ดูแลและผู้เอาใจใส่นั้น ย่อมมีโอกาที่จะประพฤติดั้งใจที่ไม่ถูกต้องได้ง่ายอีกด้วย

ประเทิน มหาพันธ์ (2521 : 65) กล่าวว่า สภาพครอบครัวมีส่วนเกี่ยวพันกับการทำความผิดกฎหมายของเด็ก และเยาวชนอย่างใกล้ชิด และสามารถส่งผลอย่างใหญ่หลวงถึงพฤติกรรมของเด็กคือเมื่อเด็กขาดบิดามารดา เด็กจะถูกทอดทิ้งให้อยู่ในสถานที่ด้วยเศรษฐกิจเกิดความคับข้องใจ มีปัญหาในการปรับตัวเมื่ออยู่ในสังคม เด็กที่ขาดทั้งบิดามารดาจะมีความรู้สึกว่ตนขาดความรักความอบอุ่นในชีวิต

✓นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กกับสภาพครอบครัว เอทเตอร์ริงตัน และเดอร์ และบิลเลอร์ (Hetherington and Deur) (1969) and Biller (1970) ศึกษาพบว่า เด็กชายในครอบครัวที่ขาดบิดาจะมีความสามารถทางการแยกแยะบทบาทตามเพศได้น้อยกว่าพี่หญิงเพื่อนมากกว่าและกล้ารักษาลิทธิและผลประโยชน์ของตนน้อยกว่าเด็กชายในครอบครัวที่มีทั้งบิดาและมารดา ส่วนเด็กหญิงนั้นมีปัญหาด้านสัมพันธ์ภาพกับต่างเพศ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นคือ อาจมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องทางเพศอย่างรุนแรง หรืออาจมีความสับสนทางเพศ ✓

อมรา จิตตานนท์ (2517 : 38) ศึกษาพบว่า ครอบครัวที่ต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจกันและกัน มีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ และไม่ช่วยเหลือกัน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กป่วยเป็นโรคจิต

✓วันดา ทรัพย์นิยม (2517 : 37) ได้ศึกษาพบว่า สาเหตุหนึ่งของการป่วยเป็นโรคจิตของเด็กคือ ภาวะการแตกแยกและสูญเสียบิดามารดา จากการศึกษาพบว่า เด็กที่ป่วยเป็นโรคจิตทั้งชายและหญิงจำนวน 64% มีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบิดามารดา เช่น ขาดบิดามารดา บิดามารดาแยกทางกัน ซึ่งเป็นภาวะที่ละเอียดอ่อนใจมากสำหรับเด็ก เนื่องจากจะต้องขาดความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัย เกิดความเสียใจ และมีปมด้อย ซึ่งจะก่อให้เกิดนิสัยก้าวร้าวคือดิ่ง ไม่เคารพและมีหลายรายที่เด็กมีความคิดต่อต้านบิดามารดา แต่ขณะเดียวกันก็กลัวถูกลงโทษหรือถูกทอดทิ้ง ทำให้ต้องเก็บกดความรู้สึกนี้ไว้ และระบายไปในทางคิดฝัน (Fantasy) เมื่อโตขึ้นความโกรธและความคิดต่อต้านจะย้ายไปสู่สิ่งอื่นซึ่งจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก ขัดแย้งภายหลังได้

เปรมสุริย์ เชื้อทอง (2526 : 59) ได้ศึกษาพบว่า มีปัญหาสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กในสถานสงเคราะห์เป็นเด็กที่อยู่ในฐานะ "ปราศจากบ้าน" ขาดความรักความอบอุ่น รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย ไม่พอใจตนเอง

และไม่พอใจสิ่งแวดล้อมเท่าไรก็หาความอบอุ่นและความพอใจอย่างไม่มีวันสิ้นสุด จะหงุดหงิดจนเจ็บปวดและอยากทำลายหรือในบางรายจะแสดงอาการเศร้าซึม เหนงา วิตกกังวล เลียใจ ลี้นหว้าง แยกตัวเอง ซึ่งอาการเหล่านี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการ เป็นโรคจิต โรคประสาทในที่สุด

ณรงค์ศักดิ์ ทะละภัก (2526) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของครอบครัวต่อการ พัฒนาบุคลิกภาพ และพบว่า ครอบครัวที่ไม่ลงรอยกันในชีวิตสมรสและบ้านแตก มักเป็น ครอบครัวมีพ่อแม่ที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่สามารถให้ความรักกับลูกได้ด้วยคำพูด และกริยาท่าทางที่จะแสดงถึงความรัก ความห่วงใย พ่อแม่แบบนี้มักจะขาดความรัก ความอบอุ่นมาตั้งแต่สมัยเด็กจึงพยายามแสวงหาความรัก เพื่อชดเชยหรือทดแทนอยู่ ตลอดเวลา มักจะออกไปทำงานหาเงินนอกบ้าน มุ่งเงินและวัตถุเป็นสำคัญ สนใจคำ ป้อยออกจากผู้อื่น และชอบทำงานประเภทสังคมสงเคราะห์ ดังนั้นเวลาส่วนใหญ่จึงมุ่งแต่ กิจกรรมนอกบ้านและเมื่อจะให้ความรักกับลูก ก็มักให้วัตถุคือให้เงินแทนความรัก แล้วก็คิดว่าตนรักลูก จึงยอมให้เงินทองและวัตถุตามที่ลูกต้องการ แต่เด็กกลับคิดว่าพ่อแม่ไม่รักจึง อาจทำให้หาทางออกในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมได้ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาบุคลิกภาพ และ สุขภาพจิตของเด็กเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีความสุขในชีวิต ตลอดทั้งสามารถทำคุณ ประโยชน์ให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต ปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่ จึงควรเป็นไปด้วยความรักความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพและสุขภาพจิตที่ดีให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นบุตร ของตนเองต่อไปได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีด้านปัญหาครอบครัวแตกแยก

งานวิจัยวรรณกรรมที่มุ่งศึกษาปัญหาครอบครัวแตกแยกจากทฤษฎีนั้น ยังไม่มีผู้ ศึกษามาก่อน จะมีอยู่บ้างก็เป็นเพียงการศึกษางานของนักเขียนเป็นรายบุคคล และได้พบ แนวคิดในเรื่องครอบครัวจากงานเขียนของนักเขียนเหล่านี้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้คือ

บาทสัน อัมลาราม (2527 : 63 - 71) ได้ศึกษานวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2506 และได้พบแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวว่า นักเขียนได้ตระหนักถึงปัญหานี้ และได้หยิบยกความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาเสนอเป็นแนวคิดในเรื่องของปัญหาความรั่วฉานระหว่างสามีและภรรยา ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร และปัญหาครอบครัวลักษณะอื่น ๆ

ปัญหาความรั่วฉานระหว่างสามีและภรรยาในนวนิยายช่วงนี้ ได้แก่ ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ปัญหาสามีภรรยาขาดการถนอมรักกัน และสาเหตุอื่น ๆ อันได้แก่ สามีและภรรยาไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดกัน และปัญหาความแตกต่างด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่การหย่าร้างกัน แต่สามีภรณาก็สามารถปรับความเข้าใจกันได้ทุกเรื่อง เรื่องจึงลงเอยได้ด้วยดี ในบางเรื่องสามีและภรรยาต่างก็ประจักษ์ในความดีงามของกันและกัน ชีวิตคู่จึงสามารถเริ่มต้นใหม่อย่างมีความสุข แต่ในบางเรื่องสามีและภรรยาจำต้องอดทนอยู่ร่วมกัน ทั้ง ๆ ที่มีความแตกต่างกันหลายประการที่ก่อให้เกิดความหมางใจกัน ไม่มีนวนิยายเรื่องใดที่เสนอให้สามีภรรยาหย่าร้างกัน เมื่อวิถีทางการดำเนินชีวิตไม่อาจไปด้วยกันได้

แนวคิดเรื่องปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรในนวนิยายช่วงนี้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่บุตรได้รับจากการกระทำของบิดามารดา ซึ่งใช้วิธีการอบรมดูแลบุตรอย่างผิดผลาด ทำให้บุตรก่อพฤติกรรมเพื่อโต้ตอบการกระทำของบิดามารดาในลักษณะต่าง ๆ เช่น เกลียดหนีไปอย่างไร้จุดหมายหรือสร้างความขุ่นแค้น โกรธเคือง และเจ็บปวดให้กับบิดามารดา แต่ทุกเรื่องลงเอยด้วยบิดามารดาและบุตรสามารถปรับความเข้าใจกันได้ และเริ่มต้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันใหม่

ปัญหาครอบครัวลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาแม่ผัว ลูกสะใภ้ และปัญหาความรั่วฉานระหว่างพี่น้อง ปัญหาเหล่านี้สามารถลงเอยได้ด้วยดี ฝ่ายที่ขัดแย้งกันสามารถปรับความเข้าใจและเริ่มต้นชีวิตใหม่ มีเพียงปัญหาเดียวคือ ปัญหาแม่ผัวลูกสะใภ้เท่านั้นที่ไม่อาจลงเอยกันได้ ✓

บุญศิริ ภิญาธินันท์ (2527 : 18 - 33) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก. สุรางคนางค์ และพบแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวว่า ก. สุรางคนางค์ ได้นำเสนอปัญหาเป็นสองประเด็น ประเด็นแรก ได้แก่ การนำเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็น

แนวคิดหลักของเรื่อง ซึ่ง ก. สว่างคนางค์ได้เสนอว่า ความสุขของครอบครัวเกิดจากความเข้าใจและการให้อภัยกัน รวมทั้งได้เน้นความสำคัญเรื่องการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของลูก ประเด็นที่สอง ได้แก่ การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดรองของเรื่อง ซึ่ง ก. สว่างคนางค์ได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะความขัดแย้ง ความขัดแย้งดังกล่าวมักยุติลงด้วยการประนีประนอม และการให้อภัยของตัวละครฝ่ายดี การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดรองของเรื่อง ยังช่วยทำให้บุคลิกภาพของตัวละครเด่นชัดยิ่งขึ้น และเป็นการสนับสนุนแนวคิดหลักของเรื่องอีกด้วย นับเป็นกลวิธีที่ดีอย่างหนึ่งของ ก. สว่างคนางค์

/ นอกจากนี้ บิชลัษณ์ เลียงก้อง (2528 : 15 - 29) ได้ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์ และพบข้อคิดเกี่ยวกับครอบครัวอย่างน่าสนใจว่า ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์ มักเสนอปัญหาดังกล่าวออกมาเป็นลักษณะที่เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว ซึ่งแบ่งความขัดแย้งออกได้เป็น 7 ประการคือ ความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา พี่น้องร่วมบิดามารดา บุตรกับเด็กที่บิดาหรือมารดานำมาเลี้ยง บิดาหรือมารดากับบุตร พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง เจ้านายกับคนรับใช้ และความขัดแย้งสถานการณ์ในครอบครัวกับพัฒนาการของเด็ก / ✓

สกลรัตน์ แซ่ด่าน (2528 : 159 - 160) ได้ศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเอกปติ ในนวนิยายของโสภาค สุวรรณ พบว่า ตัวละครเอกปติส่วนใหญ่มีสภาพครอบครัวที่คล้ายคลึงกันคือ มีปัญหาทางด้านครอบครัวต่าง ๆ เช่น มีบิดามารดาแยกกันอยู่ กำพร้าบิดามารดา ตั้งแต่แรกเกิดหรือกำพร้าบิดามารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเมื่อตัวละครเหล่านี้ไปใช้ชีวิตคู่ การดำเนินชีวิตคู่จึงพลอยล้มเหลวตามไปด้วย ซึ่งอาจเป็นการหย่าร้าง

นอกจากการศึกษาจากงานเขียนดังกล่าวแล้ว ยังมีบทวิจารณ์ของนักวิจารณ์ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนวนิยายที่สะท้อนปัญหาครอบครัว มีอาทิเช่น ไพลิน รุ่งรัตน์ (2531 : 38 - 41) ได้เสนอความคิดเห็นไว้ในบทวิจารณ์เรื่อง "ญ.หญิงอดทน" ภาพสะท้อนอันตื้นหนึ่งของผู้หญิงไทยในนวนิยายตอนหนึ่งว่า นวนิยายของนักเขียนแนวชีวิตครอบครัวในยุคหลัง ๆ หลายคนได้สะท้อนพฤติกรรมที่ค่อนข้างเป็นจริงของผู้คนหรือชีวิตคู่

ในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นวนิยายส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของชีวิตครอบครัว และ
ได้เสนอภาพของการล่มสลายของครอบครัวในหลายแง่มุมด้วยกัน นวนิยายบางเรื่องได้
เสนอภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันว่า การแต่งงานแล้วหย่าถึงแม้จะเป็นเรื่องปกติ
ธรรมดา แต่ความไม่เป็นธรรมในเรื่องการหย่าร้างก็ยังตกอยู่กับฝ่ายหญิงเสมอ ผู้ชายที่
หย่าแล้วยังคงคุณค่าเสมอตัว ในขณะที่ผู้หญิงที่หย่าแล้วคุณค่าเปลี่ยนแปลงไป สังคมให้
เกียรติน้อยลง นวนิยายเหล่านี้สะท้อนภาพชีวิตจริงของผู้หญิงในสังคมที่ผ่านการหย่าร้าง
เช่น "ปิ่นปัก" ใน เลื่อมสลับลาย ของ กฤษณา อโศกสิน ซึ่งภาพดังกล่าวเปรียบเสมือน
ภาพตัวอย่างที่ผู้หญิงคนอื่น ๆ ควรนำมาเป็นแง่คิดในการใช้ชีวิตคู่ของตนเองได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ โพลิน รุ่งรัตน์ ยังได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับนวนิยายที่มุ่งเสนอภาพ
การแตกสลายของครอบครัวไว้ว่า สาเหตุหรือที่มาอันหนึ่งของนวนิยายเหล่านี้ คงมาจาก
สภาพความอดทนต่อกันของคู่สมรสในสังคมมีน้อยลง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ
เกี่ยวกับชีวิตคู่จึงสะท้อนออกมาทางนวนิยายให้เห็นอย่างเด่นชัด ตัวอย่างเช่น การ
หย่าร้างเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดายภายหลังการแต่งงานเพียงไม่กี่วัน การมีชู้และการนอกใจ
เป็นเหตุผลที่นำมาอ้างเพื่อการหย่าร้างกันมากขึ้นหรือภาพผู้หญิงที่ไม่อดทนต่อสามีแล้ว ๆ
เช่น ที่ "กริม" ไม่อาจทนสามีคนแรกของเธอได้ใน วิมานไม้ฉำฉา หรือ "หนึ่ง" ใน
หน้าต่างบานแรก ของ กฤษณา อโศกสิน คือภาพของผู้หญิงที่ไม่ยอมอดทนต่อชีวิตคู่ที่ไม่
อาจเข้ากันได้ และในที่สุดสิ่งที่ กริม และหนึ่งต้องยอมรับก็คือ ความอดทนต่อสภาพความ
บีบคั้นต่าง ๆ หลังการหย่าร้าง

นวนิยายที่สะท้อนปัญหาครอบครัวแตกแยกได้อย่างเด่นชัดอีกเรื่องหนึ่งก็คือ
ปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน ซึ่งเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของปี พ.ศ.
2528 อิงอร สุนันธุ์วิช ได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่องดังกล่าวไว้ว่า เป็นเรื่องที่ผู้เขียน
ต้องการสะท้อนความคิดให้เห็นว่าคนที่เติบโตขึ้นมาในสังคมโดยปราศจากความรัก ความ
เอาใจใส่ของพ่อแม่ นั้น จะกลายเป็นคนเจ้าปัญหา และเจ้าคิดเจ้าแค้น และชี้ให้เห็นว่า
พ่อแม่ไม่ควรจะทำตนอย่างไรจึงจะไม่เป็นเพียงพระพุทธรูปปูนปั้นแล้วปิดทองฉาบเอาไว้
เท่านั้น ปูนปิดทองนับเป็นนวนิยายที่สะท้อนให้คนในสังคมยอมรับว่า ปัญหาบ้านแตกมิใช่

ของใหม่ แต่การที่สังคมปัจจุบันมีปัญหาต่าง ๆ นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากคนในครอบครัวที่มีปัญหาเหล่านี้เอง และสะท้อนให้เห็นว่าการจะเป็นพ่อแม่คนนั้น มิใช่เป็นของง่าย ต้องให้ทั้งการเลี้ยงดู อบรม และต้องให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูกอย่างเพียงพอ ลูกจึงจะเติบโตขึ้นโดยไม่เป็นปัญหาลังคม พ่อแม่ควรจะเป็น "พระพุทธรูปทอง" มิใช่เป็นแต่เพียง "ปูนปิดทอง" เท่านั้น (อิงอร สุนันธุ์นิช. 2528 : 126 - 129)

✕ นวนิยายเรื่อง หน้าตาบ้านแรก ของ กฤษณา อโศกสิน เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนปัญหาการล่มสลายของครอบครัวอันเป็นผลมาจากการตัดสินใจเริ่มชีวิตคู่ โดยไม่พิจารณาไตร่ตรองเสียก่อน ไพลิน รุ่งรัตน์ (2530 : 38 - 40) ได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่องนี้ไว้ว่า เป็นเรื่องของหญิงสาวก่อนหมั้นของ "ฉายา" ที่ผลิผลามรับเอา "หนึ่ง" มาร่วมใช้ชีวิตคู่ตั้งแต่เริ่มวัยหนุ่ม เขาจึงแก้ไขปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้นเพราะความไม่พร้อมนั้นไม่ได้ และในขณะเดียวกัน "หนึ่ง" ก็เป็นตัวแทนของภรรยาที่ขาดคุณสมบัติของ "แม่บ้าน" อย่างสิ้นเชิง ชีวิตคู่ "ฉายา" จึงล่มสลายลงอย่างง่ายดาย

แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวแตกแยกที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดของสังคม สถาบันทางสังคม อันได้แก่ บ้าน และครอบครัว นับว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการปลูกฝังลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพของเด็ก ถ้าสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในสภาพที่ปกติสุข บิดามารดาทำตนเป็นตัวอย่างอันดีแก่บุตร ย่อมทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น ภาควิไมใจในพ่อแม่ และรับเอาแต่สิ่งดีเข้ามาในชีวิต เด็กจะเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิตใจ เปรมสุริย์ เชื้อมทอง (2523 : 1) กล่าวว่า ชีวิตความเป็นอยู่ภายในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความเจริญทางบุคลิกภาพของเด็กมาก ทั้งนี้เพราะเป็นสถาบันแรกที่เด็กเกิดมาเป็นแหล่งที่ได้ประสบการณ์และการเรียนรู้ต่าง ๆ เด็กที่เจริญเติบโตในครอบครัวที่พ่อแม่แยกกันอยู่ พ่อแม่หย่าร้างหรือตายจากกัน หรือต้องพลัดพรากจากพ่อแม่ไปอยู่กับผู้อื่น หรือบ้านที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน แต่ไม่มีความผาสุก ตลอดจนภาวะความยากจนล้วนมีส่วนทำให้บุคลิกภาพของเด็กไม่พัฒนาหรือดำเนินไปตามควรแก่วัยทั้งสิ้น

1. ความหมายของครอบครัวแตกแยก ความหมายของครอบครัวแตกแยกนั้น มีผู้ให้ไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น

จิตรา วสุวานิช (2524 : 31 - 32) ได้ให้ความหมายของครอบครัวแตกแยกไว้ว่า หมายถึงครอบครัวที่มีความแตกร้างกันระหว่างพ่อแม่ แล้วพลอยส่งผลมาถึงลูกด้วย ครอบครัวแตกแยกตามความหมายนี้รวมไปถึงครอบครัวที่หย่าร้างกัน ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกัน และครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายเดียวด้วย

วันทนา กลิ่นงาม (2525 : 1) กล่าวว่า ครอบครัวแตกแยก หมายถึง การที่สภาพของครอบครัวที่เกิดขึ้นแล้วไม่อาจจะมั่นคงยืนยงตลอดไปได้ มีการสิ้นสุดหรือแตกสลายลงไป ซึ่งการสิ้นสุดของสภาพครอบครัวมี 2 ประการคือ การหย่าร้างจากกัน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และการตายจากกัน

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530 : 111) ให้ความหมายของครอบครัวแตกแยกไว้ว่า หมายถึงครอบครัวที่คู่สมรสไม่อาจทนอยู่ร่วมกันจนกระทั่งสามีภรรยาต่อไปได้ อาจเนื่องมาจากความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ จำต้องแยกจากกัน ยกเลิกพันธะแห่งการสมรสไป

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ครอบครัวแตกแยกทั้งในแง่ของสังคมวิทยาและจิตวิทยาไว้คือ สโตน และเชอร์ล (เวนดา ลิซิดกันทิมา. 2517 : 232 - 233 ; อ้างอิงมาจาก Stone and Chorch. 1957 : 378) กล่าวว่า ความหมายทางสังคมวิทยานั้น "บ้านแตก" (Broken home) หมายถึงลักษณะของครอบครัวซึ่งพ่อแม่เสียชีวิตไป หรือยังคงมีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวปกครองสมาชิกของครอบครัว ด้วยเหตุของการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตไป เรียกครอบครัวเช่นนี้ว่า "บ้านแตก" โดยไม่คำนึงถึงว่าสมาชิกของครอบครัวจะมีความสุข-ความทุกข์ ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำรงชีวิตอย่างไร ส่วนในทางจิตวิทยา สภาพครอบครัวที่เรียกว่า "บ้านแตก" นั้น เพิ่งเล็งเฉพาะครอบครัวซึ่งสมาชิกดำรงชีวิตอย่างไม่เป็นสุข ไม่ว่าจะเนื่องด้วยการสูญเสียพ่อแม่หรือการหย่าร้างของพ่อแม่ หรือแม้ว่าสมาชิกของครอบครัวทั้งหมดจะอยู่กันครบถ้วน แต่ลัทธิทัศนคติของบุคคลในครอบครัวเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นทำให้เกิดความไม่สงบสุขในครอบครัว ก็จัดว่าเป็นครอบครัวซึ่งมีสภาพบ้านแตกตามความหมายของจิตวิทยาด้วยเหมือนกัน

นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2520 : 170) ยังได้เน้นให้เห็นว่าสภาพที่จัดว่าเป็น "บ้านแตก" ได้แก่ บิดาและมารดาไม่ปรองดองกัน ทะเลาะกันบ่อยหรือหย่าร้างกัน มารดาไปมีสามีใหม่ หรือบิดามีภรรยาใหม่ และไม่ให้ความอุปการะแก่บุตรเท่าที่ควร สิ่งเหล่านี้จัดเป็นสภาพบ้านแตกทั้งสิ้น สภาพดังกล่าวนี้พบว่า มีผลให้เด็กมีปัญหาด้านความประพฤติได้ด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ สุนัตรา สุภาพ (2507 : 18 - 19) ได้กล่าวว่า สภาพ "บ้านแตก" เป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาการกระทำผิดของเด็กและวัยรุ่น และลักษณะ "บ้านแตก" ตามแนวคิดของ สุนัตรา สุภาพ แบ่งได้เป็นสองประเภทคือ

1. บิดาหรือมารดาตายหรือตายทั้งคู่
2. บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ แต่ทะเลาะเบาะแว้งกันหรือมีความเห็นไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและระเบียบวินัยภายในครอบครัวหรืออื่น ๆ

สรุปได้ว่า ครอบครัวแตกแยก หมายถึงครอบครัวซึ่งสมาชิกดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข เนื่องด้วยสัมพันธภาพของสามี ภรรยา หรือพ่อแม่ และอาจรวมถึงลูกด้วย เป็นไปอย่างไม่ราบรื่นด้วยสาเหตุขัดแย้งต่าง ๆ ในที่สุดอาจตัดสินใจหย่าร้าง ละทิ้ง หรือแยกกันอยู่ และรวมถึงครอบครัวที่มีเพียงบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งไม่อาจให้ความอุปการะและความอบอุ่นแก่บุตรได้อย่างเพียงพอด้วย

2. สาเหตุของครอบครัวแตกแยก

การแตกแยกของครอบครัวมีสาเหตุสำคัญมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน การแตกแยกอันเนื่องมาจากการเสียชีวิตของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ส่วนการแตกแยกอันเนื่องมาจากความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสนั้น มีมูลเหตุมาจากหลายประการด้วยกัน ซึ่ง แชกตัน (อังกาบ กอศรีพร. 2526 : 25 - 26 ; อ้างอิงมาจาก Sexton. n.d.) กล่าวว่า มีมูลเหตุมาจากความขัดแย้งที่เรียกว่า ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) และความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการคือ

1. การที่ฝ่ายหนึ่งมีปฏิกริยาในเชิงลบต่อพฤติกรรมของฝ่ายตรงข้ามและฝ่ายตรงข้ามไม่ต้องการปรับพฤติกรรมใหม่เพื่อให้อีกฝ่ายมีปฏิกริยาสนองตอบที่ดีกับตน

2. การมีกรอบอ้างอิง (Frame of Reference) ต่างกัน
3. การทำลายภาพจนที่ดีของกันและกัน
4. การมีความคาดหวังให้สามีหรือภรรยาของตนชอบหรือมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับตน ไม่เป็นไปตามนั้น
5. การที่สามีหรือภรรยาเกิดความหงุดหงิดเนื่องจากถูกปฏิเสธไม่ยอมรับจากอีกฝ่ายหนึ่ง
6. การมีพฤติกรรมชนิดปรับตัวเพื่อลดความตึงเครียดโดยไม่ได้แก้ปัญหาการมีความต้องการที่ต่างกัน

ส่วน กำแพง อิระนาถ (2526 : 54 - 57) ได้กล่าวถึงการแตกแยกของครอบครัว อันเนื่องมาจากการหย่าร้างว่ามีมูลเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้

1. มีทัศนคติไม่ตรงกัน
2. ปัญหาภาวะเศรษฐกิจ
3. การขาดความรับผิดชอบในครอบครัว
4. มีความไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน
5. มีความโหดร้ายหยาบช้ำทารุณต่อกัน
6. มีการดุด่าดุด่าและทะเลาะวิวาทกัน
7. ปัญหาด้านญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงของคู่สมรส
8. การระแวงหึงหวงต่อกัน

ส่วน เคพพาร์ท (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2529 : 109 - 177 ; อ้างอิงมาจาก Kephart. 1954 : 602 - 609) เชื่อว่าสาเหตุที่จะทำให้เกิดการหย่าร้างมีปัจจัย 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. ปัจจัยด้านสังคม (Social Factors) ได้แก่
 - 1.1 บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป
 - 1.2 การประกอบอาชีพของสตรี
 - 1.3 สาเหตุของการแต่งงาน
 - 1.4 ความเสื่อมของศีลธรรมและศาสนา

- 1.5 ปัญหาของความสุข
- 1.6 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี
2. ปัจจัยส่วนบุคคล
 - 2.1 พฤติกรรมของกลุ่ม
 - 2.2 การทอดทิ้ง
 - 2.3 ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความสัมพันธ์กับคนอื่นแน่นแฟ้นกว่า
 - 2.4 นิสัยชอบดื่มเหล้าหรือการดื่มเหล้ามากเกินไป
 - 2.5 กลุ่มไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางเพศของอีกฝ่ายหนึ่งได้
 - 2.6 ความป่าเถื่อนหยาดคายของกลุ่ม
 - 2.7 ปัญหาการเงิน
 - 2.8 ปัญหาด้านจิตวิญญาณของกลุ่ม
 - 2.9 สาเหตุของการแต่งงานที่มาจากฝ่ายหนึ่งตั้งคร่ำครวญ
 - 2.10 ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่ม
 - 2.11 อายุของกลุ่ม
 - 2.12 ระยะเวลาของการแต่งงาน

ส่วน วันทนา กลิ่นงาม (2524 : 27 - 28) ได้สรุปสาเหตุของครอบครัวแตกแยกที่มาจากการหย่าร้างว่ามีสาเหตุใหญ่ ๆ 2 ประการคือ ประการแรกมีการขัดกันทางด้านส่วนตัว (Personal Conflict) ประการที่ 2 คือ การขัดกันทางด้านสังคม (Social Conflict)

การขัดกันทางด้านส่วนตัว เป็นการขัดกันเพราะบุคลิกภาพต่าง ๆ ระหว่างสามีภรรยา กล่าวคือ การขัดกันทางด้านอารมณ์ ทางด้านความประพฤติ โดยเฉพาะสังคมอุตสาหกรรมขัดกันทางบทบาทของบิดามารดา การขัดกันในคำนิยม การขัดกันทางด้านความรัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเพศซึ่งนับว่ามีแนวโน้มสูง แต่มักไม่มีการเปิดเผยในประเทศอังกฤษและอเมริกานั้น การหย่าร้างมักไม่ปรากฏออกมาในรูปของการขัดแย้งในเรื่องเพศ แต่มักออกมาในรูปของการทารุณทางจิตใจ ไม่เอาใจใส่ทอดทิ้ง เป็นต้น

การขัดกันทางด้านสังคม แยกเป็นด้านวัฒนธรรมคือ ภาษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และแบบความประพฤติ ด้านอาชีพแยกเป็นประเภทของอาชีพ ระยะเวลาการทำงาน คุณสมบัติของคู่สมรส สถานภาพการทำงานของภรรยา สถานการว่างงาน และปัญหาอื่น ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างวัย ญาติพี่น้อง สถานแวดล้อมทางบ้าน อย่างไรก็ตามการขัดแย้งกันทั้งสองอย่างไม่่ว่าทางด้านส่วนตัวหรือทางด้านสังคม บางครั้งอาจแยกกันไม่ออก เพราะบางครั้งการขัดกันของสามีภรรยามีผลสะท้อนต่อสังคม ขณะเดียวกันการขัดกันทางสังคมอาจมีส่วนทำให้สามีภรรยาขัดกันได้

นอกจากนี้ สุภาพรณ โคตรจรัส (2527 : 302 - 316) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในชีวิตสมรสของคู่สมรสไว้ 4 ประการด้วยกัน ซึ่งทั้ง 4 ประการนี้ หากคู่สมรสไม่สามารถปรับตัวให้สมคัลย์หรือเข้ากันได้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการแตกแยกตามมา ปัจจัยดังกล่าวนี้ได้แก่

1. ภูมิหลังทางครอบครัว

1.1 ภูมิหลังทางครอบครัวของคู่สมรส พบว่า การที่บิดามารดาที่มีชีวิตสมรสที่มีความสุข การมีความสุขในวัยเด็กและการมีความรักความผูกพันกับบิดามารดาของคู่สมรส เป็นตัวทำนายที่ดีของชีวิตสมรสที่มีความสุข

1.2 การรู้จักและความผูกพันที่มีต่อกันก่อนการแต่งงาน ระยะเวลาของการเป็นคู่รักและคู่หมั้นที่นานพอสมควร ให้เวลาทั้งคู่ได้ตรวจสอบสัมพันธ์ภาพระหว่างกันได้ในหลายสถานการณ์และหลายเงื่อนไข ให้มีโอกาสนพบความแตกต่างที่มีและเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากัน

1.3 อายุเมื่อเริ่มชีวิตสมรสควรมีมากพอสมควร

1.4 ปัจจัยทางด้านสังคม และวัฒนธรรมของคู่สมรส ซึ่งครอบคลุมถึงชั้นทางสังคม ระดับการศึกษาและอาชีพ ศาสนา และเชื้อชาติ

2. บุคลิกภาพของคู่สมรส

2.1 บุคลิกภาพที่ให้ผลทางบวกต่อชีวิตสมรส ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวต่อวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตครอบครัว ความมีระเบียบแบบแผนทั้งในด้านพฤติกรรม

และค่านิยม มีความสัมพันธ์กับความสุขความราบรื่นและความปรองดองกันในชีวิตสมรส
ความสามารถทางสังคม วุฒิภาวะทางอารมณ์ เป็นต้น

2.2 บุคลิกลักษณะที่ให้ผลทางลบต่อชีวิตสมรส ผู้ที่มีบุคลิกภาพผิดปกติอย่างรุนแรง จะมีปัญหาการปรับตัวในชีวิตสมรส เช่น ดื่มจัด เห็นแก่ตัว ไม่ซื่อตรง คีร์รีน ไม่รับผิดชอบ เป็นต้น

2.3 บุคลิกภาพที่เหมาะสมกันของคู่สมรส ได้แก่ การมีความสอดคล้องกันของเป้าหมายในการแต่งงาน ตลอดจนค่านิยมและความสนใจพื้นฐานของคู่สมรส ความสามารถในการสนองความต้องการของกันและกัน

3. การปรับตัวทางเพศ

การที่คู่สมรสมีความแตกต่างกันทางด้านทัศนคติ ความต้องการความพร้อมและความพึงพอใจทางเพศ อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ การที่จะปรับตัวทางเพศได้เป็นอย่างดีนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นในตนเอง และการยอมรับในกันและกันของคู่สมรส

4. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

4.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม เช่น ความขาดแคลนทางเศรษฐกิจ ความจำยอมต่อสภาวะบางอย่างในครอบครัว เป็นต้น

4.2 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจทำให้คู่สมรสมีทัศนคติและค่านิยมที่เปลี่ยนไปจนไม่สอดคล้องกันหรือการมีบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นภายหลังจนปรับตัวไม่ได้ เป็นต้น

3. ผลกระทบของครอบครัวแตกแยก

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดของสังคม เพราะครอบครัวถือเป็นหน่วยที่มีพลังสำคัญในการสร้างและพัฒนาคนที่มีประสิทธิภาพของสังคม จิตรา วสุวานิช (2524 : 11) ได้กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของครอบครัวว่า มีดังนี้คือ

1. หน้าที่ทางจิตวิทยา อันได้แก่ บำบัดความต้องการทางเพศ (Sexual Gratification) ให้ความรักความอบอุ่น และความมั่นคงทางใจแก่สมาชิกทุกคน (Affection and Security) และเป็นตัวแบบในการกำหนดบทบาทสำหรับผู้เยาว์ในครอบครัว (Identification)

2. หน้าที่ทางชีววิทยา ที่เป็นพื้นฐานที่สุดมี 2 ประการคือ หน้าที่ในการสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคม และหน้าที่ในการบริการด้านปัจจัยเพื่อการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เป็นต้น

3. หน้าที่ทางสังคมวิทยา ได้แก่ หน้าที่ฝึกฝนอบรมให้สมาชิกในครอบครัวสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่จะต้องรับผิดชอบต่อตนเองและต่อชุมชน

✓ จึงกล่าวได้ว่า ความสำคัญที่เด่นชัดที่สุดของครอบครัวก็คือ การปฏิบัติหน้าที่พื้นฐานดังกล่าวให้สมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโต เพื่อให้เด็กได้รับการอบรมที่ดีและเหมาะสม เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพ สามารถสร้างความเจริญให้แก่สังคมส่วนรวมต่อไป/แต่อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วนั้น พบว่า ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในครอบครัว อาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์ ส่งผลกระทบไปยังเด็กในครอบครัวในลักษณะต่าง ๆ กัน อังกาบ กอศรีพร (2526 : 24) กล่าวว่า โดยธรรมชาติแล้ว ชีวิตสมรสน้อยคู่หนึ่งที่จะไร้ยัยวกลียกหลายไปตลอดทาง ส่วนมากมีทั้งความราบรื่นและความขัดแย้ง ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สามารถเป็นชนวนให้เกิดความทุกข์ในครอบครัวได้ถึงขั้นเกิดการแตกแยกได้ทีเดียว หากไม่ได้รับการแก้ไขด้วยวิธีที่เหมาะสม ซึ่งผลกระทบต่าง ๆ ที่ตามมานั้นมีมากมายหลายประการด้วยกัน เพราะช่วงระยะเวลาก่อนการแตกแยกหรือก่อนการหย่าขาดจากกันของคู่สมรสนั้น เป็นช่วงระยะเวลาที่ตกอยู่ในสภาพ "บ้านแตก" อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงเวลาที่ครอบครัวจะประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น การทะเลาะเบาะแว้งระหองระแหงกัน การปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ คู่สมรสจะเกิดความทรมาน ขุ่นขื่นทราญ หงุดหงิด และหาทางแก้ไข แต่ในที่สุดก็ไม่อาจแก้ไขได้จึงต้องแยกทางจากกันที่สุดในที่สุด ผลกระทบที่ตามมานั้น มีผู้กล่าวไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2529 : 122 - 132) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างไว้ดังนี้คือ

1. ผลกระทบต่อครอบครัวหรือคู่สมรส ได้แก่

- 1.1 ผลทางด้านสังคม
- 1.2 ผลทางด้านเศรษฐกิจ
- 1.3 ปัญหาการปรับตัวในเรื่องเพศสัมพันธ์
- 1.4 คู่สมรสต้องปรับตัวและเปลี่ยนนิสัยเสียใหม่
- 1.5 สถานภาพและบทบาททางสังคม
- 1.6 มีความขมขื่น และทุกข์ทรมานต่อหัวใจ
- 1.7 มีความลำบากใจเรื่องลูก
- 1.8 การรู้สึกผิดหลายต่อการแต่งงาน

* 2. ผลกระทบต่อเด็กหรือบุตร ได้แก่

2.1 ลูกซึ่งมีความเคยชินกับสภาพครอบครัวพร้อมหน้าพ่อแม่ มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง เมื่อความสัมพันธ์แบบนั้นถูกทำลายลง จึงทำให้กระทบกระเทือนไปถึงการพัฒนาศักยภาพของเด็ก

2.2 การปรับตัวและพฤติกรรมทางเพศของเด็ก มักจะมีปัญหาเพราะขาดรูปแบบที่จะเลียนแบบ

2.3 เด็กจะเกิดปมด้อยเมื่อออกไปติดต่อกับสังคมภายนอก

2.4 เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกันเมื่อแต่งงานจะมีแนวโน้มที่จะหย่าร้างด้วย

2.5 เด็กอาจตกอยู่ในสภาพอดอยากแร้นแค้นหากอยู่ในความปกครองของคู่สมรสฝ่ายที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

ส่วน โบฮานอัน (Bohanuan, 1972) ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาวะที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากผลของการหย่าร้างว่ามี 6 สภาวะด้วยกันคือ

1. ผลทางอารมณ์ เกิดจากการที่คู่สมรสปกปิดอารมณ์ของตน เพราะไม่ต้องการเผชิญกับความรู้สึกที่รุนแรงหรือกำกวมที่มีอยู่ ทำให้ความรู้สึกต่อต้านกันมีมากขึ้น เพราะรู้สึกต้องสูญเสียสัมพันธภาพที่มีความหมายยิ่งนี้ ทำให้รู้สึกอาดูร โศกเศร้า และต้องเผชิญสภาวะนี้เพียงผู้เดียว

2. ผลทางกฎหมายในการหย่าร้างทางกฎหมาย การฟ้องร้องจะต้องมีหลักฐานหนักแน่นเพียงพอ และจะต้องมี "ฝ่ายผิด" ที่ต้องยอมให้ "ฝ่ายถูก" เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความกังวล ความละเทือนอารมณ์ ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าถูกดุดมเป็นอย่างยิ่ง

3. ผลทางเศรษฐกิจ ในการหย่าร้างอาจต้องมีการแบ่งมรดกทรัพย์สิน ซึ่ง เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหลายด้าน รวมทั้งการสูญเสียทางการเงิน และมีภาระด้านการเลี้ยงดู

4. ผลต่อสิทธิในการเลี้ยงดูบุตร สิทธิในการเลี้ยงดูและสิทธิในการเยี่ยมไม่ว่าจะตกลงกันได้หรือไม่ เด็กย่อมรู้สึกว่าคุณต้องแยกจากหรือสูญเสียฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และย่อมรู้สึกว่าคุณถูกทอดทิ้ง ผลอันนี้มิได้กระทบกระเทือนเฉพาะบุตรเท่านั้น คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมรู้สึกว่าคุณได้สูญเสียสัมพันธ์ภาพที่พึงประสงค์กับบุตร ขาดสัมพันธ์ภาพไปหรือการที่ต้องเลี้ยงดูลูกเพียงฝ่ายเดียวเหล่านี้เป็นประสบการณ์ที่เจ็บปวด

5. ผลต่อเพื่อนในกลุ่มการหย่าร้างอาจทำให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายสูญเสียเพื่อนในกลุ่มไป

6. ผลทางจิตใจ ชีวิตคู่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นเสมือนคน ๆ เดียวกัน มีความพึงพิงทางอารมณ์เกิดขึ้นระหว่างกัน การหย่าร้างอาจทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสียส่วนสำคัญของชีวิต มีความจำเป็นต้องแสวงหาตนเองใหม่ เป็นบุคคลที่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง ซึ่งนับเป็นกระบวนการที่ยากมากสำหรับคน ๆ หนึ่ง

ผู้ที่ใช้นามปากกาว่า ฮิตา (2530 : 14 - 15) ได้กล่าวถึงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกไว้ สรุปได้ว่า ไม่มีใครแม้แต่คนที่สุขภาพจิตดีที่สุดจะสามารถผ่านความทุกข์ความขัดแย้งในชีวิต ซึ่งมาจบลงที่การหย่าร้างได้โดยไม่มีผลกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ หลังการหย่าฝ่ายชายจะรู้สึกท้อแท้ สงสารตัวเอง และจะรู้สึกเหมือนชีวิตถูกพลิกกลับ เกิดความไม่แน่ใจกับทุกสิ่งรอบตัว การหย่าร้างเป็นประสบการณ์ที่เข้มข้นไม่ว่าคู่สมรสจะมีบุตรหรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่การแต่งงานมักเกิดจากความรัก การหย่าร้างจึงเท่ากับการทำลายความฝันของบุคคลวัยหนุ่มสาว และยังเป็นการขัดแย้งกับคำมั่นสัญญาในวันแต่งงานอีกด้วย * และในกรณีที่คู่สมรสมีบุตรด้วยกัน ช่วงเวลาที่พ่อแม่แตกร้างกันเป็นช่วงเวลาอันร้ายแรงที่สุดสำหรับลูก ๆ ด้วยเช่นกัน

การที่เด็กได้ยืนพ่อแม่แผดเสียงไล่กัน มองเห็นพ่อแม่จ้องกันด้วยความโกรธความเกลียดนั้น ถือเป็นประสบการณ์ที่เลวร้ายสำหรับเด็ก ๆ เพราะเด็กในวัยเล็กมักคิดอะไรโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง *

วันนี วาสิกะสิน (2526 : 123 - 126) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรไว้ว่า การหย่าร้างไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใด จะมีผลกระทบต่อเด็กในครอบครัวเสมอ โดยที่จริงแล้วการหย่าร้างเป็นเพียงแต่กระบวนการทางกฎหมายที่ใช้สำหรับแก้ไขปัญหาชีวิตสมรสเมื่อถึงขั้นสุดท้าย การหย่าร้างโดยตัวของมันเองแล้ว ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาสำหรับเด็ก แต่ระยะก่อนหน้าของการหย่าร้าง เช่น การทะเลาะเบาะแว้งของบิดามารดา การแยกกันอยู่ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อเด็กและในหลาย ๆ กรณีที่บิดามารดาใช้ลูกเป็นเครื่องป้องกันการหย่าโดยอ้างว่าอยู่เพื่อลูก แต่ไม่คำนึงว่าลูกจะตกอยู่ในภาวะที่เป็นอันตราย คือ อยู่ระหว่างบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน และโดยทั่วไปบิดาและมารดาที่กำลังขัดแย้งกันมักจะเอาเด็กเป็นพวกของตน และกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อบิดาหรือมารดาให้กับเด็ก วันนี วาสิกะสิน ได้เน้นให้เห็นว่า เด็กที่มีปัญหาและกระทำผิดทางอาญานั้น มักจะมาจากครอบครัวที่บิดาและมารดาความสัมพันธ์ไม่ดีต่อกัน ซึ่งจะเกิดขึ้นในระยะก่อนการหย่าร้าง ปัญหาสุขภาพจิตเกิดขึ้นได้ในระยะก่อนการหย่าร้างของบิดาและมารดา เพราะเป็นช่วงเวลาที่ไม่มีใครเอาใจใส่เด็ก บรรยากาศของบ้านไม่มีความสุข ดังนั้นสภาวะที่สำคัญคือสภาวะก่อนการหย่าร้างและหลังการหย่าร้างของพ่อแม่ที่จะมีผลต่อจิตใจของเด็ก แต่ส่วนที่จะมีผลกระทบต่อเด็กมากที่สุดคือ สภาวะก่อนการหย่าร้างของครอบครัวและการแต่งงานใหม่ของบิดาหรือมารดา การที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดูแลเลี้ยงดูบุตร (Single Parent) นั้น จะไม่เป็นปัญหาต่อเด็กมากนัก ถ้าเด็กเข้าใจ มีการเตรียมพร้อมและเด็กไม่ได้รับผลกระทบกระเทือนมากนัก จากสภาวะก่อนหน้าการหย่าร้างของบิดามารดา ดังนั้นผลกระทบของการหย่าร้างจะเป็นปัญหาต่อบุคลิกภาพของเด็กมาก หรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาวะก่อนการหย่าร้างเป็นสำคัญ และสภาวะหลังการหย่าร้างเป็นความสำคัญรองลงมา ปัญหาบุคลิกภาพของเด็กอาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา ซึ่งทำให้เกิดความเดือดร้อนกับสังคมไทยทั่วไป

นอกจากนี้ จิตรา วสุวานิช (2524 : 31 - 34) ได้กล่าวถึงปัญหาครอบครัว
แตกแยกว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กไว้ดังนี้

1. ครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน การหย่าร้างกันของพ่อแม่ นับว่าเป็นผลร้าย
ต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจของเด็กมาก เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าเหวอไม่มั่นใจในตนเอง
ไม่อยากอยู่บ้าน ชอบไปเล่นกับเพื่อนมากกว่า บางคนก็อาจจะเก็บตัว ซึมเศร้า บางรายก็
อาจจะกลายเป็นเด็กก้าวร้าว ชอบรุกรานผู้อื่นไปก็มี นอกจากนี้แล้วเด็กจะเป็นคนไม่มั่นคง
ไม่รักใคร่จริงและไม่คิดว่าใครจะรักเขาจริง ทั้งนี้เพราะไม่เคยเห็นใครเป็นแบบอย่าง
ที่ดีมาตั้งแต่เล็กนั่นเอง

2. ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันจะทำให้เด็กมีความวิตกกังวลสูง เด็กจะ
ไม่เข้าใจว่าพ่อแม่ทะเลาะกันแล้วก็อาจจะดีกันได้ อาจจะพูดคุยกันเหมือนปกติ ในความ
เข้าใจของเด็กโดยเฉพาะเด็กเล็กนั้น มักจะคิดว่านี่คือภาวะที่สลดจะทนทานได้ และ
บ่อยครั้งที่เด็กเล็กมักจะคิดว่าตนเองคือสาเหตุของการทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่
เพราะเด็ก ๆ ไม่อาจจะทำตัวเป็นกลางในการทะเลาะเบาะแว้งของพ่อแม่ เพราะในใจ
ของเด็กจะต้องเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผลของความรู้สึกอันนี้อาจจะเป็นอันตรายต่อการ
พัฒนานิสัยและความรู้สึกอันนี้ อาจเป็นอันตรายต่อการพัฒนานิสัยและความรู้สึกในเรื่องเพศได้
การโจมตีกันให้ลูกฟังของพ่อแม่จะพัฒนานิสัยการเป็นคนที่ชอบหาเรื่องกับผู้อื่น ชอบหาทาง
เล่นงานคู่สมรส สกตชนข่มขู่ ทำทุกวิถีทางเพื่อชนะคู่ต่อสู้ ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีความ
ซื่อสัตย์ และมีแนวโน้มที่จะเป็นโรคประสาทได้

3. ครอบครัวที่มีพ่อคนเดียวหรือแม่คนเดียว มีผลทำให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาโดย
ไม่ได้รับความอบอุ่นเท่าที่ควร ความเศร้าโศกเสียใจของสามีภริยา ความเดือดร้อนทาง
ด้านเศรษฐกิจ ล้วนแต่มีผลต่อการที่จะต้องปรับตัวของคู่สมรส และส่งผลกระทบมาถึงเด็กได้
ทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า ครอบครัวแตกแยกเป็นภาวะที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งนี้
เพราะสภาพดังกล่าวเป็นเหตุให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่สำคัญคือการอบรมเลี้ยงดู
และให้ความอบอุ่นแก่สมาชิกได้อย่างสมบูรณ์ การแตกแยกในชีวิตครอบครัวนั้นสรุปได้ว่า
มีมูลเหตุมาจาก 2 ด้านด้วยกันคือ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ปัญหาด้านบุคลิกภาพ และ

พฤติกรรมของนิคมารดาที่แตกต่างกัน ขาดความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของคู่สมรส การทอดทิ้งกัน การนอกใจกัน ตลอดจนความไม่สมดุลงานด้านเพศ เป็นต้น และด้าน ปัจจัยทางสังคม เช่น บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนทำให้ครอบครัวในสังคมปัจจุบันแตกแยกได้ง่ายยิ่งขึ้น ส่วนผลกระทบต่าง ๆ ที่ตามมาหลังจากการแตกแยกของครอบครัวนั้น ที่เด่นชัดคือ ผลกระทบทางด้านจิตใจ บุคลิกภาพและด้านพฤติกรรมของคู่สมรส และบุตร สภาวะความบีบคั้นต่าง ๆ ในช่วง เวลาที่ครอบครัวเกิดปัญหาขัดแย้งนั้นก่อความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานแก่สมาชิกทุกคนใน ครอบครัวอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

นวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 และเรื่องย่อของนวนิยายที่นำมาศึกษาวิเคราะห์

1. นวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531

นวนิยายเป็นบันเทิงคดีชนิดหนึ่งที่แพร่หลายในประเทศไทยมาเป็นเวลานานแล้ว กำเนิดของนวนิยายไทยเริ่มจากการที่นักเรียนไทยไปศึกษาต่างประเทศ และนำมา เผยแพร่โดยวิธีการแปลจากนวนิยายของต่างชาติก่อน และวิวัฒนาการมาเป็นของไทยแท้ ในเวลาต่อมา นวนิยายไทยตั้งแต่ยุคแรกเริ่มมานั้นมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจทางด้านนี้หลายคนด้วยกัน เช่น สุนทรณี วราทร (2519) ได้ศึกษานวนิยายไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึง พ.ศ. 2500 และตรีศิลป์ บุญขจร (2525) ศึกษานวนิยายตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2500 โดยมุ่งศึกษาทางด้าน เนื้อหาและสภาพสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเขียนนวนิยาย ต่างกล่าวว่า นวนิยายไทยมีการ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและการเมืองของแต่ละยุค สมัย สุนทรณี วราทร (2519 : 120 - 148) กล่าวว่า ในยุคแรกนวนิยายไทยมี เนื้อหาอยู่เพียงสองแนวคือ แนวรัก และอาชญากรรม ต่อมาในช่วงรัชกาลที่ 6-7 เริ่มมี นวนิยายแนวคิดเพิ่มขึ้นอีก และขยายวงออกไปอีกหลายแนว เช่น แนวผจญภัย แนวอิง ประวัติศาสตร์ แนวหลื่นิยาย และแนวสะท้อนปัญหาสังคม เป็นต้น นวนิยายที่ได้รับความนิยม

นิยมมาก ตั้งแต่ยุคกำเนิดจนถึง พ.ศ. 2517 ได้แก่ นวนิยายแนวรัก ทั้งนี้เห็นได้จาก การศึกษาของ สันติ ทองประเสริฐ (2519) ในวิทยานิพนธ์เรื่อง วิวัฒนาการของ เนื้อหานวนิยายไทย พบว่า ในระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 - 2517 นั้น มีนวนิยาย ทั้งหมด 1,670 เรื่อง นวนิยายที่ตีพิมพ์มากที่สุดและรองลงไปตามลำดับคือ นวนิยายรัก ชีวิตครอบครัว สะท้อนสังคม ต่อสโลโคโน และอิงประวัติศาสตร์ ในช่วงกลางทศวรรษ ระหว่าง 2510 - 2520 นั้น ตริศศิลป์ หนูขจร (2525 : 99) ศึกษาพบว่า มี เหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อวงการวรรณกรรมเป็นอย่างมากคือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นเหตุให้นักเขียนหลายคนได้ปรับปรุงแนวการเขียนของตนให้แปลก ออกไปจากเดิมบ้าง เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และความผันผวนของสังคมการเมืองและความ ต้องการของผู้อ่าน เพราะช่วงระยะเวลา 3 ปี จาก พ.ศ. 2516 ถึงตุลาคม 2519 จัด เป็นช่วงที่จิตสำนึกและความรู้ทางการเมืองของคนไทยสูงขึ้น บรรณาคาเ็นวงการ เมืองมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง มีหนังสือ เอกสาร นิตยสาร และวารสาร ที่เสนอเนื้อหาทางสังคมการเมืองเพิ่มขึ้นมากมาย ในด้านนวนิยาย นักเขียนหลายคนทั้ง หญิงและชายได้หันมาเขียนนวนิยายแนวสะท้อนสังคมและการเมืองกันมากขึ้น เช่น นิมิตร ภูมิถาวร เขียนเรื่องสร้อยทอง ครุบ้านนอก และปล้นครุสาว อันเป็นเรื่องราวสะท้อน ปัญหาต่าง ๆ ในชนบท และปัญหาทางการศึกษา ส่วนเรื่องสร้อยทองนั้น ยังได้รับรางวัล จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2518 นอกจากนี้ยังมี คำพวน คนไค เขียนเรื่องบันทึกครูประชาบาล หนูโชค เจียมวิริยะ เขียนเรื่องนางอำเภอปฏิวัติ คำพูน หนูทวี เขียนเรื่องตำบลช่อมะกอก กฤษณา อโศกสิน เขียนเรื่องลมที่เปลี่ยนทาง สีน้า เขียนเรื่องความรักสีเพลิง และทมยันตี เขียนเรื่อง ลิ่นสวาท เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีนวนิยายแนวจิตวิทยาที่นักเขียนบางคนได้นำความรู้ทางจิตวิทยา มาใช้ในการเขียนนวนิยาย โดยนำมาเป็นพื้นฐานการสร้างตัวละครและการดำเนินเรื่อง นวนิยายแนวดังกล่าว เช่นเรื่อง เงารากุ ของ โสภาค สุวรรณ ประตูปิดตาย ของ กฤษณา อโศกสิน และรักที่หลุดลอย ของลักขณ์ ไรจนา เป็นต้น ส่วนช่วงหลัง พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ภาวะทางสังคมและการเมืองตกอยู่ในสภาวะที่ลดความตึงเครียดของการ ต่อสู้ตอบโต้ลงมาก นวนิยายในช่วงนี้จึงมีของเขตเนื้อหาอยู่ทุกรูปแบบและมากมายหลาย

แนวด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวรัก แนวต่อสู้โลดโผน แนวอาชญาวิทยาหรือแนววิทยาศาสตร์ เป็นต้น นักเขียนบางกลุ่มก็ได้ใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิดในเชิงสร้างสรรค์สังคม ดังที่ จินตนา ดิษฐ์แย้ม (2527 : 34) แสดงความเห็นไว้ว่า เนื้อหาของวรรณกรรมประเภทนวนิยายส่วนหนึ่งที่ค่อนข้างเด่นในช่วงนี้ ได้แสดงความโน้มเอียงของผู้เขียนที่ปรารถนาจะเป็นปากเสียงทางความรู้สึกและทางความคิดให้กับบรรดาคนส่วนใหญ่ที่เลิยเปรียบและถูกทอดทิ้งในสังคม เพื่อให้สมาชิกทุกคนร่วมมือกันในการแก้ปัญหา นวนิยายดังกล่าวได้แก่นวนิยายแนวเพื่อชีวิต เช่น เรื่องเพลงรักช่อดอกไม้ หุบเขาแสงตะวัน และนกสีฟ้า ของ นิบลัคคิต์ ละครพล ฉิเลื้อและดอกไม้ ของ นิพนพาน แสงเสรี และชื้อโก๊ะแซกของ สุชีพ ณ สงขลา ปลัดหุ้ม ของ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม จนตรอก และคำพิพากษาของ ชาติ กอบจิตติ เป็นต้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 นวนิยายไทยได้รับอิทธิพลและมีวิวัฒนาการสืบทอดมาจากยุคก่อนทั้งในแง่ของนักเขียนและแนวเนื้อหา แนววรรณกรรมในยุคนี้นักเขียนมีหลายตัวอย่างกว้างขวางทั้งในด้านปริมาณ เนื้อหา ตลอดจนผู้เขียนและผู้อ่าน นักเขียนในช่วงนี้ส่วนหนึ่งเป็นนักเขียนเก่าที่เคยมีผลงานมาตั้งแต่ช่วงก่อน เมื่อตกมาถึงช่วงนี้บางคนก็ได้พยายามพัฒนางานของตนให้มีลักษณะหลากหลายในด้านแง่คิดและปัญหาที่สะท้อนออกมา นักเขียนดังกล่าว เช่น กฤษณา อโศกสิน ทมยันตี สีฟ้า โสภาค สุวรรณ โปต้น ว.วิจิตรกุล เพ็ญแข วงศ์สง่า นันทนา วีระชน ชาติ กอบจิตติ วิมล ไทรนิมิต วลัย วรรณยางกร อัศศิริ ชรรณโชติ และเฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักเขียนรุ่นใหม่จำนวนมากที่เริ่มเขียนนวนิยายในช่วงหลัง แต่เนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางนวนิยายแนวรัก และแนวชีวิตครอบครัว ซึ่งจะเห็นได้จาก นิตยสาร และวารสาร ที่รับตีพิมพ์นวนิยายเป็นตอน ๆ นักเขียนดังกล่าว เช่น ชลาลัย สุฟ้า ไครดา สราญรส นิดชา เพชรพธู อาริตา และชโนวรรณ วิสุทธิ เป็นต้น

เนื้อหาของนวนิยายไทยส่วนใหญ่ในช่วงนี้จะมีลักษณะบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง ดังเช่น ตริศัลป์ ญูขจร (2525 : 98) กล่าวว่า แนวโน้มนวนิยายชาติจะกลายมาเป็นนวนิยายแนวค่อนข้างสมจริง (Realistic Novels)

✕ และแนวคิดคือแนวรักแบบพาฝัน ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ น่าจะมีผลมาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมและการเมืองอันได้แก่ การที่สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ การเปลี่ยนแปลงจากการเป็นสังคมเกษตรกรรม ก้าวไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมนั้น ทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนจากความเรียบง่ายไปเป็นความสลับซับซ้อน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการย้ายถิ่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาทางเพศ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอาเสวนิตติ และปัญหาการหย่าร้าง เป็นต้น ซึ่งสภาพของปัญหาเหล่านี้ นับเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวที่นักเขียนยุคนี้ได้หยิบยกเข้าไปสอดแทรกหรือสะท้อนออกมาจากผลงานของตนอยู่เสมอ นวนิยายจึงมีเนื้อหาที่ค่อนข้างสมจริง และให้ข้อคิดมากขึ้น ประกอบกับในช่วงหลัง ๆ มานี้ แนววงของการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมมีความตื่นตัวมากขึ้น มีการให้ความสำคัญต่อการประกวดชิงรางวัลทางวรรณกรรม เช่น การประกวดวรรณกรรมไทยของธนาคารกรุงเทพจำกัด เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2511 รางวัลหนังสือดีเด่นประจำปีงานลิขสิทธิ์หนังสือแห่งชาติ เริ่ม พ.ศ. 2515 รางวัลบัวหลวงของธนาคารกรุงเทพจำกัด เริ่ม พ.ศ. 2517 และรางวัลวรรณกรรมอาเซียน (Southeast Asia Write Award-S.E.A. Write) เริ่ม พ.ศ. 2522 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นมีส่วนทำให้นวนิยายไทยในยุคปัจจุบันมีขอบเขตการขยายแนวเนื้อหากันอย่างกว้างขวาง ลักษณะแนวเนื้อหาโดยรวมแล้วก็คงคล้ายแนวเดิมในยุคก่อน แต่จะแตกต่างกันไปบ้างในแง่ของรายละเอียด และทัศนคติของผู้เขียนที่สะท้อนออกมาซึ่งมักจะลุ่มลึกและซับซ้อนไปตามสภาพแวดล้อม จากการสำรวจเนื้อหาของนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 อย่างกว้าง ๆ ตามนิตยสาร วารสาร และที่รวมเป็นเล่มแล้ว นวนิยายไทยในช่วงนี้อาจแบ่งได้โดยสังเขปคือ

1. นวนิยายแนวรัก ซึ่งนับได้ว่ามีปริมาณสูงตั้งแต่ก่อน ประทีป เหมือนนิล (2523 : 67) ได้ให้คำจำกัดความของนวนิยายแนวรักไว้ว่า คือนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างชายหนุ่ม หญิงสาว อันอาจแยกย่อยออกเป็น นวนิยายรักเบาสมอง นวนิยายรักสุข และนวนิยายรักโศก นักเขียนนวนิยายแนวนี้ส่วนใหญ่มีทั้งนักเขียนรุ่นเก่าและนักเขียนรุ่นใหม่ที่เพิ่มพูนขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ตัวอย่างนวนิยายแนวรักแบบพาฝัน เช่น นวนิยายจำนวนมากของ วลัย นวาระ จามรี พรรณชมพู และนลิน บุษกร ซึ่งเป็น

นักเขียนคนเดียวกัน นวนิยายของ บุษยมาล จรเรข ชราลัษ อารีตา และประดิษฐา ซึ่งสามารถหาอ่านได้ทั่วไปตามนิตยสารและวารสารตามท้องตลาด

2. นวนิยายแนวลึกลับเหนือธรรมชาติ เป็นอีกแนวหนึ่งที่นิยมเขียนกันมากในช่วงนี้ ประทีป เหมือนนิล (2523 : 73) ให้คำจำกัดความนวนิยายแนวนี้ว่า คือนวนิยายที่เกี่ยวกับเรื่องภูติผี ปีศาจ เวทย์มนตร์คาถา อภินิหาร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พิสูจน์ไม่ได้ นวนิยายแนวดังกล่าวช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ได้แก่ นวนิยายของ แก้วแก้ว เช่น เรื่องแก้วราหู มนต์ร์ แต่ปางก่อน และนางทิมothy เป็นต้น นวนิยายของ ตรี อภิรม เช่น เรื่องภูตสิสารพัดพิษ มฤตยูสยอง และแก้วพญางู เป็นต้น นวนิยายของจินตวิรุ วิวัธน์ เช่น เรื่อง เงาอสุรกาย อุโมงค์มาร และม่านมนตร์ดำ เป็นต้น นวนิยายของ ทมยันตี เช่นเรื่อง ทวิภพ และภฤตยา นวนิยายของหยก บุรพา ในเรื่อง คิกโลยศาสตร์ และนวนิยายของภูเตศวรในเรื่อง ร่าง เป็นต้น

3. นวนิยายแนวสังคมและการเมือง เป็นอีกแนวหนึ่งที่เขียนกันมากในช่วงนี้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพของสังคมที่นับวันจะมีปัญหาอันปการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังกล่าวไปแล้ว ชวช ภูโณทก (2526 : 90) กล่าวว่า นวนิยายแนวนี้นหมายถึง นวนิยายที่มีโครงเรื่องเกี่ยวเนื่องด้วยปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ การปกครอง ตลอดจนปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคม ในการดำเนินเรื่องนั้นผู้เขียนจะพยายามชี้ให้เห็นสภาพชีวิตในสังคมเป็นส่วนสำคัญ นวนิยายแนวดังกล่าวในช่วงนี้ เช่น นวนิยายของ ชชาติ กอบจิตติ เรื่องหมาเฝ้ารอยน้ำ และพันธุ์หมาบ้า นวนิยายของวิมล ไทรนิ่มนวล เรื่อง งู คนทรงเจ้า คนจน และโคกพระนาง นวนิยายของนิคม ราชวา เรื่อง ตลิ่งสูงซุงหนัก และตะกวดกับคอบุ นวนิยายของจำลอง ฝั่งชลจิตร เรื่อง หลังเที่ยงคืน นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน เรื่อง รอบรวงข้าวและไฟทะเล นวนิยายของลีฟ้า เรื่อง คอนโดมิเนียม ตะวันไม่เคยเลิกลบ และมุกดามะดัน และนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล เรื่อง สงครามเงิน บ้านบุญหล่น และเศรษฐีลูกทุ่ง เป็นต้น

4. นวนิยายแนวต่อสู้โลดโผน เป็นนวนิยายอีกแนวหนึ่งที่พบบ่อยในช่วงนี้ ส่วนใหญ่จะลงพิมพ์ในวารสารและนิตยสารที่นิยมอ่านในหมู่ผู้ชาย เช่น ขางกอก แมน และ ฤทธจักร เป็นต้น รวมทั้งที่ตีพิมพ์เป็นเล่มแล้วมีเป็นจำนวนมาก บ้างเช่น

อิมลารากู (2527 : 25) ได้ให้ความหมายของนวนิยายชนิดนี้ว่า คือ นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างตัวเอกของเรื่องกับเหล่าร้าย ซึ่งทำลายความสุขของชุมชน เสนอภาพของตัวเอกซึ่งมักเป็นตัวละครฝ่ายชายที่มีความเก่งกล้าสามารถมาก กระทำการเสี่ยงภัยอันตรายอย่างกล้าหาญโดยไม่คำนึงถึงความตาย เพื่อนำสันติสุขมาสู่ชุมชน ในที่นี้หมายความว่าถึงนวนิยายแนวผจญภัย ซึ่งประทีป เหมือนนิล (2523 : 68) กล่าวว่า หมายถึงนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่มีอันตราย มีการต่อสู้ดุเดือด ตัวเอกมักเป็นชนกล้าหาญชอบใช้ชีวิตเสี่ยงเป็นเสี่ยงตายอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น เรื่องแม่ลาวเลือด ของ วลีษฐ์ เดชบุญธร เรื่องลุยน้ำบุกป่าฝ่าดง ของ คินาทร เรื่องพยัคฆ์สาวทองเอ ของ สยมภู ทศพล เรื่องคนโตสามโก้ ของ เทอด ธรนิทร์ เรื่องโหดยิ่งกว่าโหด ของ เกียรติ บางกอด และเรื่องเหล็กน้ำนี้ ของ คักคี่ สุริยา เป็นต้น

5. นวนิยายแนวประวัติศาสตร์ เป็นนวนิยายที่นิยมเขียนกันน้อยในช่วงนี้

เพราะการเขียนต้องอาศัยหลักฐานการค้นคว้าอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับนวนิยายวิทยาศาสตร์ ความหมายของนวนิยายแนวประวัติศาสตร์ (ประทีป เหมือนนิล.

2523 : 68) ได้แก่ นวนิยายที่นำเอาเหตุการณ์หรือตัวละครที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ยุคใดยุคหนึ่งมาผูกเป็นเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์ขึ้น โดยอาจนำเอาบุคคลที่เคยมีชีวิตจริงมาเป็นตัวละครหรืออาจอาศัยฉากและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาเป็นภูมิหลังก็ได้ เช่น เรื่องขมด้ม ของ คมทวน คันธนู เรื่องคนดีศรีอยุธยา ของ เลนีย์ เสาวพงศ์ และเรื่องรัตนโกสินทร์ ของ ว. วินิจฉัยกุล เป็นต้น

6. นวนิยายต่างแดน เป็นนวนิยายที่ไม่นิยมเขียนมากนัก นวนิยายต่างแดน หมายถึงนวนิยายที่ไ้ฉาก และเหตุการณ์ของเรื่องในต่างประเทศโดยอาจจะมิเพียงบางส่วนหรือทั้งเรื่องก็ได้ ในช่วงนี้ไม่นิยมเขียนมากนัก เพราะความสำคัญของนวนิยายต่างแดนอยู่ตรงที่ฉาก ผู้เขียนควรจะได้เห็นมาจริง จึงจะเขียนให้ได้ดี (กระแสร มาลยาภรณ์. 2531 : 57) ตัวอย่างของนวนิยายต่างแดนในช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 เช่น เรื่องทะเลสาบพระจันทร์ น้ำคำ ฟ้าสาบที่ดักกา คามาเอน่า และอัศตา - มายาน่า ของโสภาค ลุวรรณ เรื่องกนกलयโต้น ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ และเรื่องไม้เมืองหนาวของ ศิริมา อภิจาริน เป็นต้น

7. นวนิยายแนวชีวิตในครอบครัว เป็นนวนิยายที่เขียนกันมากในช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 ลักษณะของนวนิยายประเภทนี้ สุพรรณิ วราทร (2519 : 257) กล่าวว่า จะมีโครงเรื่องมุ่งแสดงปัญหาและข้อคิดเกี่ยวกับครอบครัวเป็นสำคัญ มีลักษณะคล้ายกับนวนิยายแนวรัก แต่แตกต่างกันตรงที่นวนิยายแนวครอบครัวจะมีรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับตัวละครและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเสนอแง่คิดเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ซึ่งนักประพันธ์แนวรักมักจะมองข้ามไปเสีย นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวในช่วงนี้มีจำนวนมาก ซึ่ง ศรีศิลป์ ญูขจร (2525 : 105) ได้แสดงข้อคิดว่า ส่วนใหญ่เป็นนวนิยายของนักเขียนชั้นแนวหน้าแห่งยุค คือ เป็นนักเขียนที่ครองตลาด มีคนอ่านในระดับกว้าง มีผลงานเขียนในนิตยสารรายสัปดาห์ ซึ่งได้แก่ กฤษณา อโศกสิน สีน้า โลภาค สุวรรณ โปต้น ว.วินิจัยกุล นันทนา วีระชน ทมยันตี และเพ็ญแข วงศ์สง่า เป็นต้น

กล่าวได้ว่านวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 - 2531 มีลักษณะเนื้อหาโดยกว้าง คล้ายคลึงกับที่ผ่านมา ๆ มา เนื้อหาโดยสังเขปแบ่งได้ 8 แนวคือ แนวรัก แนวลึกลับเหนือธรรมชาติ แนวสังคมและการเมือง แนวต่อสู้โลดโผน แนววิทยาศาสตร์ แนวประวัติศาสตร์ แนวต่างแดน และแนวชีวิตครอบครัว

2. เรื่องย่อของนวนิยายที่นำมาศึกษาวิเคราะห์

สำหรับนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่นำมาศึกษาครั้งนี้ ได้คัดเลือกมาเฉพาะนวนิยายสะท้อนปัญหาครอบครัวแตกแยก เนื้อหาโดยกว้างจะสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความร้าวฉานระหว่างสามี ภรรยา ซึ่งให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้คู่สมรสไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรส จนกระทั่งต้องตัดสินใจแยกทางหรือหย่าร้างกันและกลายเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาอื่น ๆ ซึ่งส่งผลไปยังบุตรอันเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความล้มเหลวและการกระทำของบิดามารดา นวนิยายทั้งหมดที่คัดเลือกมาได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะของปัญหาที่สะท้อนคือ นวนิยายที่มุ่งสะท้อนสาเหตุของครอบครัวแตกแยก และนวนิยายที่มุ่งสะท้อนผลกระทบของครอบครัวแตกแยก

1. นวนิยายที่สะท้อนให้เห็นสาเหตุของครอบครัวแตกแยก จำนวน 13 เรื่อง

เรื่อง	ผู้แต่ง	ปีที่ตีพิมพ์
1. เลื่อมสลับลาย	กฤษณา อโศกสิน	2525
2. หน้าต่างบานแรก	กฤษณา อโศกสิน	2528
3. เสียงนกจากพราด	กฤษณา อโศกสิน	2529
X. ภมร	กฤษณา อโศกสิน	2531
5. ทะเลแปร	ว.วินิจฉัยกุล	2525
6. คลื่นกระทบฝั่ง	ว.วินิจฉัยกุล	2527
7. ปมพิศวาส	โสภาค สุวรรณ	2530
8. ทะเลดอกไม้	โสภาค สุวรรณ	2530
9. หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม	ศรีฟ้า ลดาวัลย์	2530
10. สมการวัย	ศรีฟ้า ลดาวัลย์	2531
11. ไปไม่ถึงดวงดาว	นันทนา วีระชน	2527
12. ปีกมาร	นันทนา วีระชน	2527
13. ไร่สังคม	ทมยันตี	2528

2. นวนิยายที่สะท้อนให้เห็นผลกระทบของครอบครัวแตกแยก จำนวน 10 เรื่อง

เรื่อง	ผู้แต่ง	ปีที่ตีพิมพ์
14. ปูเปิดทอง	กฤษณา อโศกสิน	2525
15. กิ่งมัลลิกา	กฤษณา อโศกสิน	2526
16. ห้องที่จัดไม่เสร็จ	กฤษณา อโศกสิน	2527
17. บ้านของพุ่มนี้	ว.วินิจฉัยกุล	2526
18. มณีราวี	ว.วินิจฉัยกุล	2531
19. ดวงยิหวา	โสภาค สุวรรณ	2525
20. ทางช้างเผือก	โสภาค สุวรรณ	2527
21. ไม้เมือง	โสภาค สุวรรณ	2530
22. ไม้อ่อน	ศรีฟ้า ลดาวัลย์	2528
23. ใบไม้ที่ปลิดปลิว	ทมยันตี	2531

1. เลื่อมสลับลาย ของ กฤษณา อโศกสิน

ครอบครัวของคุณยอดและคุณโปรหมิตรสองคนคือ นครินทร์ และปิ่นปัก คนทั้งสองรักและภาคภูมิใจในบุตรชายหญิงคู่นี้มาก เพราะต่างเรียนเก่ง มีความรู้ความสามารถ จบการศึกษาระดับปริญญาโทมาจากสหรัฐอเมริกาด้วยทุนเรียนดีจากรัฐบาลทั้งสองคน ปิ่นปักแต่งงานกับคนซึ่งเป็นนักธุรกิจหนุ่มรูปงาม มีฐานะร่ำรวย และเป็นบุตรชายคนสุดท้องของครอบครัวที่มีกิจการค้าใหญ่โตกว้างขวาง ชีวิตครอบครัวของปิ่นปักมิได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นตามที่เธอคาดไว้ เธอเป็นคนเอาใจยาก เชื่อหยัง และหงุดหงิดเอาแต่ใจตนเอง เธอไม่ชอบอยู่บ้าน เขามักจะใช้เวลาส่วนใหญ่ออกสังสรรค์ และสังสรรค์อยู่ในหมู่เพื่อนฝูง

มากกว่าที่จะอยู่กับภรรยา ปีนป๊กจึงเกิดความไม่พอใจ และต่อว่าต่อขานการออกนอกบ้านของศกอยู่เสมอ เมื่อปีนป๊กตั้งครรภ์ ศกก็แสดงอาการรังเกียจและมิได้สนใจดูแลปีนป๊กแต่อย่างใด ศกเบื่อความจู้จี้ของภรรยา และบรรยากาศในบ้านมาก เขาแกล้งเบื่อด้วยการออกเที่ยวนอกบ้านมากขึ้น ชาวคราวเกี่ยวกับศกมีผู้หญิงคนอื่นอยู่ด้วยทุกครั้งเมื่อออกจากบ้านเข้าหูปีนป๊กบ่อยขึ้น ปีนป๊กนำปัญหาครอบครัวไปปรึกษาให้คนทอด คุณโปย และนครินทร์ฟังอยู่เสมอ ทุกคนเป็นห่วงสภาพจิตใจของปีนป๊กมาก

หลังการคลอดบุตรปีนป๊กหวังว่าศกคงจะมีความรับผิดชอบขึ้นมาบ้าง แต่ทุกอย่างก็ยังคงเหมือนเดิม ศกแวะมาดูลูกชายเป็นบางครั้งแล้วก็จะหายไปทั้งคืนทั้งวัน ปีนป๊กออกไปทำงานตามปกติโดยปล่อยให้บุตรชายอยู่ในความดูแลของพยาบาลและแม่บ้าน ต่อมาไม่นานปีนป๊กได้ตัดสินใจขอหย่ากับศกอย่างเด็ดขาดเพราะเธอสิบทราบได้อีกว่าเขายังคงมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นอย่างไม่ซ้ำหน้า ปีนป๊กแยกตัวออกมาใช้ชีวิตอิสระที่คอร์ทแห่งหนึ่ง เธอฮิดเหล้า บุหรี่ รวมทั้งเพื่อนชายเป็นที่ระบายความคับแค้นขมขื่นจากการล้มเหลวในชีวิตคู่ ปีนป๊กมีความสัมพันธ์ทางเพศอยู่กับเจสโตได้ไม่นานเธอก็ตัดขาดจากเจสโตอย่างเด็ดขาด เพราะเธออ่อนแอเกินกว่าที่จะกล้าขัดใจมารดามาแต่งงานกับหญิงหม้ายอย่างเธอได้ ปีนป๊กมีโอกาสดูรู้จักกับระพี ในช่วงที่เดินทางไปดูงานที่ต่างประเทศ ระพีมีลักษณะหลายอย่างที่สามารถทำให้เธอเกิดความซาบซึ้งได้ ในที่สุดเธอก็ยอมเป็นภรรยาอีกคนหนึ่งของเขา ทั้ง ๆ ที่เธอก็ทราบดีว่าชายหนุ่มมีครอบครัวอยู่แล้ว

ส่วนนครินทร์นั้น หลังจากกลับมาใช้ชีวิตในเมืองไทย เขามีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นอยู่กับพาไล ซึ่งเป็นหญิงสาวคนหนึ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในคอร์ทข้างบ้านของคุณยอด และคุณโปย พาไลมีเพื่อนสนิทอีกสองคนคือ มิมและฝน ซึ่งต่างไปมาหาสู่กันเสมอ มิมมีสามีสองคน ซึ่งคนหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศและอีกคนหนึ่งเป็นคนไทย มิมสามารถสลับปลีกเวลาให้กับสามีสองคนนี้ได้เป็นอย่างดี โดยที่ไม่มีสามีคนไหนรู้ว่ามิมมีคนอื่นอีก ฝนก็เป็นภรรยาน้อยของเลี่ยนนักธุรกิจคนหนึ่ง ส่วนพาไลก็มีความสัมพันธ์กับผู้ชายมากหน้าหลายตา พาไลและเพื่อน ๆ จึงมีเงินใช้จ่ายคล่องมือ จากการจุนเจือของบรรดาชายดังกล่าว พฤติกรรมดังกล่าวของพาไลและเพื่อนนั้น คุณโปยและคุณยอด ตลอดจนปีนป๊กต่างรู้ดี และรู้สึกรังเกียจเฉียดฉั่นที่ผู้หญิงอย่างเธอเป็นอันมาก คุณยอดและคุณโปยหาทางขัดขวางและต่อต้านความสัมพันธ์

ระหว่างนครินทร์และพาไลอย่างหนัก แต่ก็ไม่อาจต้านทานได้เพราะนครินทร์เป็นชายหนุ่ม หัวลมัยใหม่ที่พร้อมจะเข้าใจและให้อภัยในความผิดพลาดต่าง ๆ ของพาไลได้ ในขณะที่เดียวกันพาไลก็พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อผูกมัดผู้ชายดี ๆ อย่างนครินทร์เอาไว้ เธอยอมอดทนและใช้เงินอย่างจำกัดจำเขี่ย เธอปฏิเสธความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายทุกคนที่เสนอเงินให้เธอ พาไลหันมาทำงานเป็นบาร์เทนเดอร์อยู่โรงแรมแห่งหนึ่ง เธอพยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองจนสำเร็จ ในที่สุดนครินทร์ก็ตัดสินใจจดทะเบียนสมรสกับพาไล และในขณะเดียวกันเขาก็ได้รับทุนจากรัฐบาลไปศึกษาต่อปริญญาเอก ณ ต่างประเทศ นครินทร์พาพาไลไปด้วย ทั้งสองใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. หน้าตาบ้านแรก ของ กฤษณา อโศกสิน

ฉายาเป็นบุตรชายคนเดียวของโถมและตระการ เขากำลังอยู่ในวัยรุ่นและวัยเรียน ฉายาสรางปัญหาหนักใจให้กับบิดา มารดาด้วยการพาหนึ่งซึ่งเป็นเด็กสาววัยรุ่น ทำทางแก๊ง กล้าเกินวัยเข้ามาอยู่ในบ้านในฐานะภรรยา ฉายารักและประทับใจหนึ่งมาก เพราะเขาถือเป็นความรักครั้งแรกในชีวิตหนุ่มๆ ของตนเอง โถมและตระการพยายามหักห้ามความผิดหวังเสียใจและทำใจให้ยอมรับหนึ่งในฐานะสะใภ้อย่างเต็มความสามารถ คนทั้งสองพบว่า หนึ่งเป็นเด็กสาวที่จัดจ้าน หยาบกระด้าง เกียจคร้าน ไม่มีระเบียบ และใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นเหตุให้โถมฉุนเฉียวและโกรธเคืองอยู่เสมอ แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะนอกจากเกรงว่าฉายาจะเติบโตไปไกลแล้ว ยังเกรงว่าจะกระทบกระเทือนทารกในครรภ์ของหนึ่งอีกด้วย หนึ่งอยู่บ้านอย่างสบาย โดยไม่ต้องทำอะไร เธอมักจะทิ้งข้าวของเครื่องใช้และจานชามเอาไว้เกลื่อนกลาดให้คนรับใช้มาคอยจัดการเก็บกวาดอีกครั้งหนึ่ง และฉายามักจะมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันเสมอเพราะหนึ่งไม่พอใจที่ฉายาจะออกไปอ่านหนังสือกับเพื่อน ๆ ที่มหาวิทยาลัยจนคำมิดจึงกลับบ้าน

ปัญหายุ่งยากที่ตามมาหลังการคลอดบุตรอีกก็คือหนึ่งเลี้ยงลูกไม่เป็น หนึ่งพยายามหาทางออกไปทำงานนอกบ้านโดยไม่ได้เอาใจใส่ลูกเลย ฉายาจึงต้องรับหน้าที่เลี้ยงลูก และเรียนหนังสือควบคู่ไปด้วยโดยมีโถม ตระการ และเด็กรับใช้คอยช่วยเหลือ หนึ่งมักจะกลับบ้านค่ำ ๆ มิด ๆ เธออ้างว่างานที่เธอทำคืองานทำความสะอาดห้องของโรงแรม

เปลี่ยนผ้าปูที่นอนและต้องใช้เวลาทำตอนเย็นหรือตอนค่ำด้วย บางครั้งหนึ่งก็ถือโอกาสนอนที่โรงแรม แต่แท้จริงแล้วฉาสาแอบสืบได้ว่าเธอออกไปกับชายคนใหม่ ฉาสาตัดสินใจยกหนึ่งให้ชายคนใหม่ของเธอไป แต่ขอเป็นผู้อุปการะลูกแต่เพียงลำพัง

3. เสียงนกจากพราก ของ กฤษณา อโศกสิน

รอยและลานตาแต่งงานอยู่ด้วยกันมานานถึง 8 ปี ทั้งคู่มีบุตรชายอายุ 8 ขวบ หนึ่งคนคือ รม ลานตานำรอมไปฝากเข้าเรียนโรงเรียนประจำ เพราะเธอรำคาญความซุกซนช่างค้นคว้าของของรอมมาก ลานตาเป็นคนเจ้าระเบียบเคร่งครัดและพิถีพิถันกับทุกสิ่งทุกอย่างภายในบ้าน ซึ่งตรงข้ามกับรอยอย่างสิ้นเชิง รอยสะสมความรำคาญเบื่อหน่ายในความช่างบ่นของลานตามาเรื่อย ๆ จนย่างเข้าปีที่ 8 เขาก็ถึงจุดสุดขีด รอยเบื่อบ้านและไม่อยากจะกลับมาพบกับระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ลานตาตั้งไว้อีกต่อไป แม้แต่รอมเองก็มีความรู้สึกคล้ายคลึงบิดา รอยมีโอกาสรู้จักกับสาลินในงานแต่งงานของเพื่อนคนหนึ่งของเขา สาลินเป็นน้องสาวของสุมาลา ซึ่งสุมาลานั้นก็คือภรรยาของพงษ์ผู้เป็นเพื่อนที่รอยมักจะไปมาหาสู่อยู่เสมอ รอยและสาลินจึงมีโอกาสดำเนินกันอยู่เรื่อย ๆ รอยสนใจสาลินมาก เพราะเธอเป็นเด็กสาวที่ร่าเริงแจ่มใส ทำตัวตามสบาย ซึ่งใครอยู่ใกล้หละหลอสบายใจไปด้วย แตกต่างกับลานตา ที่ใครอยู่ใกล้มักจะอึดอัดเสมอ

ลานตาสังเกตเห็นอาการเบื่อหน่ายของรอย เธอพยายามเอาใจเขาด้วยการสร้างสนามเปตองขึ้นที่บ้านและชักชวนเพื่อน ๆ ของรอยมาร่วมเล่นเปตองเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ บางครั้งลานตาก็ร่วมชวนไปเที่ยวต่างจังหวัดกับกลุ่มเพื่อนของรอยทั้ง ๆ ที่ขัดต่อรสนิยมของเธอ ลานตาจับได้ว่ารอยสนใจสาลินเป็นพิเศษ เธอแสดงอาการหงุดหงิดด้วยการต่อว่า ประชดประชัน รอยทนการเสียดสีก้าวก่ายและความเจ้าระเบียบของลานตาต่อไปไม่ไหว เขาตัดสินใจขอแยกตัวออกไปอยู่โรงแรมตามลำพังชั่วคราว ลานตาโกรธและเสียใจในการกระทำของรอยนี้มาก เธอประชดด้วยการขอหย่าขาดจากเขา รอยรู้สึกโล่งอกที่ได้รับอิสระอีกครั้งหนึ่งแม้เขาจะอดคิดสงสัยารมอยู่บ้างก็ตาม

รอยพยายามสานความสัมพันธ์กับสาลินต่อไป แต่เธอปฏิเสธและตีตัวออกห่าง เพราะเกรงว่าจะได้ชื่อว่าเป็นต้นเหตุแห่งความร้าวฉานในชีวิตครอบครัวของรอยและ

ลานตา ส่วนลานตานั่นน้อยใจและขมขื่นต่ออาภัพที่ปราศจากเชื้อโสมของรอยเป็นอันมาก เธอหันมาใช้เหล้าที่ขบวาร์ที่ขบวาลับและคงคู่ไปไหนมาไหนกับสุมอย่างเปิดเผย ผิดไปจากลานตาคนก่อนอย่างสิ้นเชิง สุมพยายามฉวยโอกาสรวบลานตามาเป็นภรรยาของตน ในคืนวันหนึ่งโดยการพาเธอเข้าโรงแรมมานวดในขณะที่เธอมีเมามาจากฤทธิ์แอลกอฮอล์ เพราะเขาเห็นว่าลานตาเป็นแม่หม้ายที่มีทรัพย์สินสมบัติมาก ลานตาได้ขบขืนและหนีออกมาได้ แต่เธอต้องพบกับอุบัติเหตุเพราะรถที่เธอขับมุ่งเข้าชนกำแพงข้างทางอย่างแรง จนต้องเข้าโรงพยาบาล รอยและรมเป็นผู้คอยเฝ้าดูอาการของลานตาอย่างเป็นห่วง ในที่สุดรอยก็ไม่อาจตัดลานตาออกไปจากชีวิตของเขาได้ เพราะตระหนักดีว่าแท้จริงแล้วลานตายังคงรักลามิ และลูกอยู่อย่างท่วมท้น

4. ภรรยา ของ กฤษณา อโศกสิน

มีครอบครัวสามครอบครัวคือ ครอบครัวของเจียดและลิเกา ครอบครัวของคำหลวงและทองพัน และครอบครัวของสลักกับนิรา ครอบครัวของเจียดและลิเกามีฐานะไม่ค่อยดีนักเพราะเจียดทำงานนอกบ้านเพียงลำพัง แต่ลิเกาได้พยายามช่วยเจียดด้วยการทำอาหารปิ่นโตส่งตามบ้าน ซึ่งมีรายได้ไม่ค่อยดีนัก ลิเการู้สึกว่าตนเองเห็นดเห็น้อย่างที่สุด เพราะแม้เธอจะไม่ได้ทำงานนอกบ้านแต่ภายในบ้านเธอต้องทำทุกอย่าง เจียดมิได้คิดจะช่วยเหลืองานภายในบ้านเลย และยังค่อนข้างจะเอาใจยากด้วย ลิเกาต้องใช้ความอดทนทุกอย่างจนบางครั้งเธอต้องแอบร้องไห้เพราะความเห็นดเห็น้อย แต่ก็มีโชคที่เจียดไม่ใช่คนเจ้าชู้เธอจึงทำได้ เมื่อไรที่บ้านชาดลิเกาไปทุกคนจะควุ่นวามมาก เพราะไม่มีใครทำอะไรเป็นเลย ลิเกาจำเป็นต้องกลับไปบ้านเดิมที่ภาคเหนือสองครั้ง ครั้งแรกเพราะมารดาของเธอถึงแก่กรรม ส่วนครั้งที่สองไปจัดการเรื่องโอนที่ดิน ลิเกาประสบอุบัติเหตุจากรถคว่ำในขณะที่ร่วมขบวนไปเที่ยวกับพวกราชชาด ๆ ที่ภาคเหนือ เธอต้องอยู่รักษาอาการเจ็บป่วยที่โรงพยาบาลเป็นเวลานาน ช่วงที่เธอทำอะไรไม่ได้นั่นเอง ลิเกาก็ได้รู้ว่าแท้จริงแล้วเจียดและทุกคนในครอบครัวรักและเป็นห่วงเธอมาก เจียดสามารถทำงานทุกอย่างในบ้านได้เป็นอย่างดี ลิเการู้สึกซาบซึ้งในความรักและความห่วงใยของเจียดเป็นที่สุด ทำให้เธอมีกำลังใจที่จะสู้ปัญหาหนักอึ้งในครอบครัวต่อไป

ครอบครัวของคำหลวและทองพันนั้นทั้งคู่ต่างมีอาชีพ และการศึกษาสูง จึงไม่เดือดร้อนเรื่องการเงิน คำหลวมักก่อความวุ่นวายด้วยการยุ่งเกี่ยวกับผู้หญิงอื่นอยู่เรื่อย ๆ ครั้งสุดท้ายคำหลวได้ก่อเรื่องยุ่งยากโดยการไปติดพันกับแม่ม่ายคนหนึ่งชื่อเพลินดา เป็นเหตุให้ทองพันตามหึงหวงและคิดมากถึงขั้นล้มป่วยต้องเข้ารักษาอาการโรคจิตที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง

ส่วนครอบครัวของยลและนิรานั้น มีสภาพคล้ายคลึงกับคำหลวและทองพัน ทั้งยลและนิรามีการศึกษาสูง มีอาชีพของตนเอง และมีลูกสาวสองคน ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในขั้นดีมาก ครอบครัวจึงพร้อมพรั่งทางด้านวัตถุทุกอย่าง แต่ยลเป็นสามีที่เจ้าชู้มาก เขาได้หอนานมาเป็นภรรยาของอีกผู้หญิง นิราโกรธแค้นและชิงชังต่อการกระทำของยลมาก ยลทุ่มเททุกอย่างให้กับหอนานด้วยความหลงใหลในเสน่ห์เข้ายวนของเธอ เขาแบ่งเวลาให้หอนานอาทิตย์ละสองวัน ลูกสาวคนโต คือ นวลใยหรือเป๊าะประชิดบิดาด้วยการออกจากบ้านในวันที่บิดาออกจากบ้านบ้าง นวลใยมักจะแอบนัดเพื่อนชายวัย 15 ปีออกเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ อยู่เสมอ ในที่สุดทั้งคู่ก็ได้เสียกัน จนกระทั่งตัวเธอเองติดเชื้หนองในจากเพื่อนชาย การเสียตัวของนวลใยตั้งแต่วัยเพียงแค่ว่า 12 ปี ได้สร้างความแตกสลายทางด้านจิตใจให้กับทุกคนในครอบครัวอย่างหนัก

5. ทะเลแปร ของ ว.วินิจฉัยกุล

ครอบครัวของนายแพทย์ทวิพงษ์และคุณกัลยา มีบุตรสองคนคือ วรทัศน์ บุตรชาย คนโตและทตติยาบุตรสาวคนเล็ก คนทั้งสองอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยยึดค่านิยมและกรอบศีลธรรมเก่า ๆ หลายประการ ถึงแม้จะรักและเอาใจใส่ทะนุถนอมบุตรสาวมากเป็นพิเศษ แต่คนทั้งสองก็ไม่เคยเปิดโอกาสให้ทตติยาคบเพื่อนต่างเพศอย่างอิสระเสรีดังเช่นเด็กสาวหัวสมัยใหม่โดยทั่วไป เมื่อทตติยาเรียนจบจากมหาวิทยาลัย นายแพทย์ทวิพงษ์และคุณกัลยาดำเนินยอมพร้อมใจให้เธอได้แต่งงานกับจรรณบุตรชายคนเดียวของนายประพจน์ และคุณจรัณ แสงวาริน อันเป็นตระกูลของนักธุรกิจที่ร่ำรวยมหาศาล

ชีวิตการแต่งงานของจรรณและทตติยาดำเนินไปอย่างจืดชืด เพราะคนทั้งคู่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากันได้ จรรณเบื่อหน่ายความเป็นคนรักนวลสงวนตัวของทตติยา

เป็นที่สุด เขาจึงแสวงหาความสุขทางเพศกับหญิงอื่น ๆ จารณเลียงคนกเด็กสาวคนหนึ่งไว้เป็นคู่นอนประจำ และมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับรำแพนซึ่งเป็นเพื่อนหญิงอีกคนหนึ่ง จารณมักจะทอดทิ้งทัตติยาให้อยู่ที่บ้านเพียงลำพังเสมอ ส่วนเขาจะใช้ชีวิตในช่วงกลางวันอยู่ที่ทำงาน ส่วนตอนกลางคืนก็หมดไปกับการเที่ยวเตร่กับบรรดาเพื่อน ๆ ในกลุ่มสังคมนเดียวกัน ทุกครั้งที่จารณกลับมาบ้าน เขามักจะแสดงอาการก้าวร้าว หงุดหงิดใส่ทัตติยาเป็นประจำ โดยที่ทัตติยาเองไม่ทราบสาเหตุมาก่อนว่าเธอบกพร่องตรงไหน ทัตติยาพยายามที่จะปรับปรุงตัวเองทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย จริต กริยาบางอย่าง ทั้งนี้เพื่อต้องการเอาใจจารณเป็นสำคัญ แต่ทัตติยาก็กทราบดีกว่า เธอไม่สามารถทำให้จารณรักได้เลย เพราะเธอไม่สามารถที่จะสนองความต้องการทางเพศให้กับจารณได้ตามที่เขาต้องการ ทัตติยาทราบเรื่องบรรดาผู้หญิงอื่น ๆ ที่จารณมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งด้วยความรู้สึกเจ็บปวดและขมขื่นใจ ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจขอหย่าขาดกับเขาในเวลาต่อมา

ทัตติยาสมัครเข้าทำงานที่บริษัทของนนทิเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเอง เธอแยกตัวออกมาเช่าห้องชุดอยู่ตามลำพัง โดยไม่คิดจะหวนกลับไปอยู่กับบิดามารดาอีกต่อไป นนทิเป็นบุตรชายคนหนึ่งของครอบครัวคุณเวทส์ และคุณองค์ ซึ่งมีทัศนคติไม่ดีต่อคำว่า "แม่หม้าย" เมื่อทุกคนทราบว่า นนทิมีความรักและคิดจะแต่งงานกับทัตติยา ต่างพากันต่อต้านอย่างถึงที่สุด ทัตติยาตัดสินใจหาด้วยการลาออกจากงานและแยกตัวออกมาจากชีวิตของนนทิอย่างเด็ดขาด

ส่วนจารณนั้นได้ตกเป็นข่าวอื้อฉาวในคดีฆาตกรรม เพราะความหึงหวง เขาถูกนายกิมหงผู้เป็นปู่ขับไล่ออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานทั้งหมด จารณหลบไปใช้ชีวิตอย่างสงบในต่างจังหวัด โดยการออกบวชอยู่ระยะหนึ่ง หลังจากนั้นเขาได้ย้อนกลับมาขอคืนดีกับทัตติยา เพราะตระหนักได้ว่า ทัตติยาคือลักษณะของภรรยาที่สามารถจะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามีได้อย่างแท้จริง แต่ประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีตที่ทัตติยาได้รับจากการกระทำของจารณ ทำให้เธอไม่สามารถตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยง่าย

6. ทะเลดอกไม้ ของ โสภาค สุวรรณ

บุรุษิทธิและคัดเค้าห่าชาดจากกันหลังจากแต่งงานมานานถึง 16 ปี ทั้งคู่มิบุตรด้วยกัน 3 คน คือ เพื่องฟ้า โกมุต และนุติจิบ บุตร 2 คนแรกต่างอยู่ในความอุปการะของพี่สาวคนโตและคนรองของคัดเค้า ตามลำดับ คัดเค้าพาบุตรไปใช้ชีวิตอยู่ที่อเมริกา โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและทำงานในอาชีพจิตแพทย์ควบคู่ไปด้วย คัดเค้าใช้เวลาส่วนหนึ่งอยู่ใกล้ชิดกับนุติจิบเพื่อคอยรับฟังซักถามปัญหาและเอาใจใส่อบรมดูแลนุติจิบอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้บุตรมีปมด้อย จากสาเหตุการหย่าร้างของบิดามารดา นุติจิบเติบโตเป็นเด็กสาวที่มีจิตใจงดงามเฉลียวฉลาด และมีผลการเรียนดีเยี่ยมตลอด

คัดเค้าได้ช่วยหาญ น้องชายเพื่อนสนิทของเธอให้ได้รับทุนมาศึกษาต่อปริญญาโทที่อเมริกาโดยการช่วยเหลือของ ดร.แมคคินซี เพื่อนชายที่มีอัธยาศัยดีมากในต่างแดนของเธอ หาญมาอาศัยอยู่กับคัดเค้าจนกระทั่งเรียนจบปริญญาเอกและกลับไปทำงานเป็นนางอำเภอบางจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือของประเทศไทย

บุรุษิทธิตัดสินใจเข้ามาทำงานที่อเมริกาตามคำชักชวนของจอมทัพผู้เป็นเพื่อนสนิท เพราะบริษัททรัสต์ที่เขาทำอยู่ล้มละลายลง และเขากำลังเดือดร้อนเรื่องเงิน บุรุษิทธิต้องพบกับความลำบากทุกด้านที่อเมริกาเพราะเขาไม่สู้งานหนัก เมื่อมีโอกาสพบกับคัดเค้าอีก เขาจึงพยายามหาทางคืนดีกับเธอ แต่ไม่สำเร็จ บุรุษิทธิหาเงินด้วยการเล่นการพนัน แต่กลับเป็นหนี้มากมาย ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจยอมรับจ้างลักลอบนำยาเสพติดจากเมืองไทยมายังอเมริกา เขาถูกจับตัวได้และฆ่าตัวตายในคุก เพราะความอับอายและลำนิกมิตที่ทำให้ลูกเมียต้องเดือดร้อนและอับอายไปด้วย

นุติจิบหนีจากเอลมทคนรักที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาตั้งแต่สมัยเรียนประถม ทำให้เธอมานะเรียนอย่างเดียวจนถึงระดับปริญญาเอก โกมุตพยายามหาทางชักชวนนุติจิบให้กลับมาพักผ่อนมองที่เมืองไทยโดยให้ขึ้นไปอยู่กับหาญทางภาคเหนือ เพราะเขารู้ดีว่าหาญหลงรักนุติจิบมาตั้งแต่สมัยเมื่อครั้งไปเรียนอยู่อเมริกาแล้ว นุติจิบได้นำวิชาความรู้ที่ตนเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชาวบ้านในเขตที่หาญทำงานอยู่ด้วย ความใกล้ชิดและความเข้าใจอันดีต่อกัน ทำให้หาญและนุติจิบตัดสินใจแต่งงานกันในเวลาต่อมา

7. ปมพิศวาส ของ โสภาค สุวรรณ

นิลวัจน์เป็นบุตรสาวคนรองของข้าราชการฝ่ายปกครองและนางน้ำทิพย์ หญิงไทยเชื้อสายมอญ เธอมีพี่สาวต่างมารดาชื่อ คุณหญิง อายุห่างกันราว 20 ปี หลังจากบิดามารดาเสียชีวิต คุณหญิงกับนิลวัจน์ก็แยกบ้าน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันในลักษณะต่างคนต่างอยู่ คุณหญิงเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า ส่วนนิลวัจน์ศึกษาต่อด้วยเงินมรดก หลังสำเร็จการศึกษาก็เข้าทำงานในกองเดียวกับทิพย์พูนซึ่งเป็นเพื่อนสนิท โดยมิภุรีเป็นหัวหน้ากอง ต่อมานิลวัจน์ได้ลาไปศึกษาต่อปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา จึงได้รู้จักกับชนพ ซึ่งไปศึกษาปริญญาเอกที่นั่น ชนพรักมารดาเขามาก ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา มารดาก็สิ้นชีวิตอย่างกระทันหัน ความเหงาและความเศร้าโศกเสียใจ ทำให้ชนพหลงเข้าไปผูกพันกับนิลวัจน์ถึงขั้นลักลอบได้เสียกัน นิลวัจน์ตั้งครรภ์และไม่คิดจะทำแท้งตามคำแนะนำของชนพ เพราะเขายังไม่พร้อมจะแต่งงาน ในที่สุดชนพจำเป็นต้องแต่งงานกับนิลวัจน์ โดยกลับมาแต่งงานที่เมืองไทย วันแต่งงานนิลวัจน์มีอาการวิงเวียนมากจนต้องใช้เวลาชั่ววอร์บทั้งยังมีผื่นขึ้นตามตัวแต่เธอก็ไม่ได้สนใจมากนัก

หลังแต่งงาน ชนพได้ย้ายเข้าไปพักบ้านฝ่ายหญิง ชนพเริ่มเข้าไปคลุกคลีกับคุณหญิงและสนิทสนมกับเธออย่างรวดเร็ว เพราะคุณหญิงมีลักษณะหลายอย่างคล้ายมารดา ทั้งยังมีอายุมากกว่าเขาประมาณ 15 ปี นิลวัจน์ไม่พอใจที่ถูกทอดทิ้ง เธอพยายามเตือนชนพให้สำนึกในหน้าที่ของสามีเสมอ ๆ ชนพโกรธและไม่คิดจะสนใจภรรยาให้มากกว่าเดิม เขาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับคุณหญิง นิลวัจน์พยายามจะสมานรอยร้าวที่เกิดขึ้นในครอบครัวด้วยการชักชวนชนพออกไปทานอาหารนอกบ้านและชวนเขาไปพักผ่อนที่ชายหาดทะเล แต่ชนพก็มักจะพาคุณหญิงไปด้วยทุกครั้ง นิลวัจน์ดับความกลุ้มด้วยการดื่มเหล้าเป็นประจำ ชนพสนิทสนมกับคุณหญิงมากถึงขั้นพากันไปไหนมาไหนอย่างเปิดเผย จนกระทั่งถูกชู้ชิบนิทาจากผู้พบเห็น ทิพย์พูนสงสัยและพยายามซักถามเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชนพจากศิริส ซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งของชนพ ศิริสเล่าให้เธอฟังว่า ชนพเกลียดบิดา แต่รักมารดามาก เพราะบิดาของเขาได้ทอดทิ้งเขาและมารดาไปตั้งแต่เขายังเล็ก ๆ นิลวัจน์ได้ยึดเหล้าดับความกลุ้มจนเกิดอาการติดและต้องนำไปดื่มในที่ทำงานด้วยการผสมน้ำนมหรือกาแฟเพื่อพรางกลิ่น ภุรีพบข้อผิดพลาดหลายอย่างในการทำงานของเธอ เขาคอยจับตามองพฤติกรรมของนิลวัจน์

ด้วยความเป็นห่วง พร้อมทั้งปรึกษาทนายเพื่อหาทางช่วยเหลือนิลวัจน์ นิลวัจน์และชนพ ได้โต้เถียงขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในคืนวันหนึ่ง ชนพโกรธนิลวัจน์มากจนต้องผลุนผลันออกจากบ้านไปค้างที่บ้านส่วนตัวซึ่งเป็นบ้านเดิมของเขากับมารดา และพาคุนหนีออกไปด้วยความเครียดจัดทำให้นิลวัจน์เกิดอาการตกเลือด บังเอิญภริยากับทนายผ่านและแวะมาเยี่ยมพอดี จึงช่วยเหลือไว้ทันทั้งที่โดยพาส่งโรงพยาบาล ภริยาได้โทรศัพท์ไปตักเตือนชนพให้หันมาเอาใจใส่ภรรยาให้มากกว่านี้ ชนพไม่พอใจและต่อว่านิลวัจน์ที่เธอนำปัญหาภายในครอบครัวไปเปิดเผยกับบุคคลภายนอก นิลวัจน์ปล่อยโกรธภริยาและทนายไปด้วย เธอแสดงออกด้วยที่ทำมิดึงและปลุกตัวหนักทั้งสอง

นิลวัจน์คลอดทารกเป็นเพศชาย แพทย์ตรวจพบความผิดปกติของหัวใจและความผิดปกติทางด้านพัฒนาการของสมองและสติปัญญาที่ช้ากว่าปกติ ชนพโทษว่าเป็นความผิดของนิลวัจน์ที่ไม่ยอมทำแท้งและดื่มเหล้าจัดมากเกินไป นิลวัจน์อับอายมาก เธอนำลูกที่ต้งชื่อว่า กุ้ง ไปฝากบ้านนิลวัจน์ซึ่งอยู่ที่ปทุมธานีช่วยเลี้ยงดู ชนพแสดงความเบื่อหน่ายและไม่พอใจที่มักจะถูกตามตัวไปดูอาการเจ็บป่วยของลูกชายอยู่เรื่อย ๆ ในขณะที่เดียวกันเขาก็ลักลอบได้เสียกับคุณตี นิลวัจน์ดื่มเหล้าหนักขึ้นกว่าเดิม ในงานเลี้ยงเกษียณอายุข้าราชการ เธอไม่สามารถควบคุมสติได้ เธอได้นำพฤติกรรมของพี่สาวและสามีออกเปิดเผยต่อหน้าสาธารณชน ชนพโกรธมากและแยกตัวกลับไปทันที ภริยาเกรงจะเกิดอันตรายแก่เธอ เขาจึงพาเธอไปค้างที่บ้านโดยตามทนายพามาอยู่เป็นเพื่อน เมื่อนิลวัจน์สร้างเมามาเขาได้ให้สติเรื่องดื่มเหล้าและชี้ให้นิลวัจน์เห็นว่า ชนพมีความผิดปกติทางจิตใจซึ่งไม่อาจแก้ไขได้ นิลวัจน์พบเด็กหญิงปอบตรสาวคนเล็กของภริยาซึ่งนับตาเป็นต่อและคาดกันว่าจะต้องมีการเหมือนพี่ชายทั้งสองของเธอต่อไป นิลวัจน์และชนพขัดแย้งกันด้วยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในคืนนั้น ทั้งสองหย่าขาดจากกัน ชนพพาคุนหนีไปอยู่บ้านสวน ส่วนนิลวัจน์ได้หันไปหาเหล่าตามเคย แต่ภริยาและทนายพยายามช่วยกันปลอมโชนและให้กำลังใจเกลี้ยกล่อมให้เธอไปพบจิตแพทย์เพื่อรักษาอาการติดยา สามเดือนต่อมาจึงหายเป็นปกติ เด็กชายกุ้งเสียชีวิตเพราะระบบการหายใจล้มเหลว หลายเดือนผ่านไปนิลวัจน์ตัดสินใจแต่งงานกับภริยา เธอได้ให้กำเนิดเด็กชายปึกและเด็กหญิงปลา ซึ่งมีบุคลิกภาพสมบูรณ์ทุกประการ ภริยาและนิลวัจน์ ตลอดจนสมาชิกทุกคนในครอบครัวต่างอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

8. คลื่นกระทบฝั่ง ของ ว.วินิจฉัยกุล

บิดามารดาของรดาห่าร้างกันเพราะผู้เป็นบิดาคือเรวัต เสถียรศักดิ์ เป็นคนเจ้าชู้อย่างหนัก คนทั้งคู่ต่างแยกไปมีครอบครัวใหม่ โดยปล่อยให้รดาผู้เป็นลูกสาวคนเดียวตกอยู่ในการอบรมเลี้ยงดูของคุณปู่คุณย่า คุณปู่และคุณย่าของรดาได้ชื่อว่าเป็นผู้ดีเก่าที่เคยมีฐานะและหน้าที่การงานดีมากมาก่อน แต่ต่อมาฐานะได้ตกต่ำลงเพราะการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของเรวัต เมื่อคุณปู่และคุณย่าถึงแก่กรรมลง รดาจึงไม่มีอะไรเหลือเลย นอกจากบ้านหลังเก่าแก่ที่พ่อกับยายของเรวัตใช้มาอยู่อย่างภายในบ้านเท่านั้น รดาไม่สามารถดูแลรักษาบ้านหลังนั้นไว้ได้ เพราะมีคนใช้เก่าแก่อีกหลายคนที่จะจะต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดู นอกจากเธอจะไม่มีเงินแล้วยังยังเรียนหนังสืออยู่อีก รดาตัดสินใจขายบ้านให้แก่โทนี่ เงิน ซึ่งเป็นนักธุรกิจชาวฮ่องกง รดาเคยช่วยเหลือเขาไว้ครั้งหนึ่งเมื่อครั้งที่เขาถูกลอบทำร้ายเพราะการขัดแย้งกันกับมารดาเลี้ยงชาวไทยในเรื่องทรัพย์สินมรดก โทนี่ เงิน เกิดความรักในตัวรดาและขอแต่งงานกับเธอที่เมืองไทยทั้ง ๆ ที่เขามิคุ้นเคยมาก่อนแล้วที่ฮ่องกง คือ ไอวี โทนี่ให้เหตุผลกับรดาว่า ทั้งเขาและไอวีไม่ได้คิดจะแต่งงานกัน แต่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเพียงเพื่อผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจเท่านั้น รดาจึงตัดสินใจแต่งงานกับโทนี่ เพราะเป็นหนทางที่ดีที่สุดสำหรับหญิงสาวตัวคนเดียวอย่างเธอ ถึงแม้ว่าโทนี่จะไม่ยอมจดทะเบียนสมรสกับเธอด้วยเหตุผลบางประการก็ตาม ต่อมาโทนี่จำเป็นต้องแต่งงานกับไอวีอย่างจริงจัง ตามคำสั่งของมารดาและบิดา - มารดาของไอวี โทนี่แต่งงานกับไอวีที่ฮ่องกง และพยายามปิดเรื่องไว้เป็นความลับ แต่รดาที่ทราบเรื่องได้ตามคำบอกเล่าของมารดา รดาพยายามตัดสินใจจากโทนี่และขอแยกทางกับเขาในเวลาต่อมา

9. หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์

นายสมณและคุณหญิงกิมฮามิบุตรสาวชื่อมุกดาและบุตรชายชื่อมุกดา บุตรชายหญิงทั้งสองคนต่างได้รับการศึกษานับปริญญาเอกจากประเทศอเมริกา นายสมณได้อุปการะหลานสาวกำพร้าซึ่งเป็นลูกของน้องชายแท้ ๆ ของตนไว้อีกหนึ่งคนคือ นุช ทั้งบิดาและมารดาของนุชได้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินตกตั้งแต่ยังเล็กอยู่ คนทั้งสองได้ทิ้งทรัพย์สินเป็นเงินสดจำนวนมหาศาลไว้ให้แก่ นุช แต่มีข้อแม้ว่า นุชจะมีสิทธิเบิกออกมาใช้

ได้ก็ต่อเมื่อได้แต่งงานเสียก่อน นายมิต้องการใช้เงินของหลานสาวมาทุ่มซื้อหุ้นของบริษัทเพื่อหวังตำแหน่งประธานและก้าวเข้าสู่การเมืองต่อไป จึงจัดการให้นุชและดร.มุกตาแต่งงานกัน ซึ่งคนทั้งสองก็ได้ขัดข้องเพราะมุกตากำลังผิดหวังจากหญิงสาวที่เขาหลงรักอยู่คือ วารุณี

นุชต้องออกจากมหาวิทยาลัยและตัดขาดจากเพื่อนวัยรุ่นมาใช้ชีวิตครอบครัว นุชรู้สึกใจหายและเสียดายชีวิตในมหาวิทยาลัยมาก เธอได้แต่หวังว่า มุกตาจะให้ความรักและความอบอุ่นแก่เธอได้ แต่นุชก็ต้องพบกับความผิดหวัง เพราะมุกตาได้เป็นคนหนุ่มหล่ออ่อนโยนดังที่เธอเข้าใจ วารุณีได้หวนกลับมามีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับมุกตาอีกครั้งหนึ่ง มุกตาได้ใช้เวลาส่วนใหญ่หลงมัวเมออยู่กับวารุณี นุชแค้นแค้นและแค้นเหงาด้วยการออกเที่ยวเตร่นอกบ้านจนได้รู้จักกับปรมัตต์ ซึ่งเป็นหนุ่มใหญ่นักธุรกิจชื่อดังและรู้จักกับพรเทวัญผู้เป็นหลานชายของเขาด้วย ชายทั้งสองต่างรักและสนใจนุชเป็นพิเศษ แต่นุชมิได้คิดจะตกลงปลงใจด้วย เพราะปรมัตต์มีภรรยาแล้วคือกุลาบ ส่วนพรเทวัญก็มีวิวัฒน์ซึ่งเป็นชายหนุ่มลักเพศคนหนึ่งคอยติดตามหึงหวงอยู่ตลอดเวลา นุชนำตัวออกห่างคนทั้งสองด้วยการไปเที่ยวต่างประเทศกับคณะนำเที่ยวของเมทินี ซึ่งเป็นพี่สาวของเพื่อนสนิทคนหนึ่ง นุชมีโอกาสดำเนินกับเพื่อนเก่าชื่ออุกกา ซึ่งกำลังเรียนปริญญาโทอยู่ที่ประเทศเยอรมัน อุกกาเคยหลงรักนุชอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อสมัยที่เธอยังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยปีหนึ่ง ระหว่างการท่องเที่ยวอุกกาได้ให้ความเอาใจใส่เอื้ออาทรและคอยเป็นเพื่อนนุชเที่ยวตลอดเวลา เป็นเหตุให้นุชซึ่งกำลังเศร้าและว่าเหวจากการทอดทิ้งของมุกตาเกิดความซาบซึ้งและรักอุกกาอย่างรวดเร็ว ทั้งสองตัดสินใจที่จะแต่งงานกัน เมื่อกลับมาถึงเมืองไทยนุชจึงขอหย่าขาดจากมุกตา แต่ความตั้งใจของนุชต้องมีอุปสรรคเพราะนุชเกิดตั้งครรถ์ขึ้นมาเสียก่อน เธอจึงหลบหนีไปอยู่คนเดียวยังไง ๆ ที่ต่างจังหวัดแห่งหนึ่งด้วยความผิดหวังและเสียใจ มุกตาไม่ยอมรับเป็นบิดาของเด็กในครรภ์นุชและมิได้สนใจออกติดตามหาจนแต่อย่างใด อุกกาทราบเรื่องและได้ตามไปคอยดูแลนุชอย่างใกล้ชิด นุชคลอดบุตรก่อนกำหนด แต่ทารกได้เสียชีวิตเพราะไม่แข็งแรงเพียงพอ ความหวังที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างนุชและอุกกาจึงไม่มีอุปสรรคอีกต่อไป เพราะมุกตาเองก็ได้ตัดสินใจแน่นอนที่จะแต่งงานกับวารุณี เช่นกัน

10. สมการวัย ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์

แก้วและพวงเพชรใช้ชีวิตคู่ร่วมกันมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่แก้วเป็นเพียง นายทหารชั้นผู้น้อย จนกระทั่งเป็นนายพลผู้มั่งคั่งด้วยเกียรติ ทรัพย์สินและบริวาร ต่อมาเขาก็มีอาชญากรรมเกิดขึ้น และออกจากราชการมาอยู่กับบ้านเฉย ๆ แก้วต้องพบกับ สภาพโกลาหลวุ่นวายภายในบ้าน เพราะเด็กชายอืดและเอ็ด ผู้เป็นหลานชายที่เกิดจาก พลอญพวงบุตรสาวคนโต ต่างก็เป็นเด็กที่เลี้ยงยากและชอบร้องไห้งอแงทั้งคู่ ประกอบกับ บริวารที่เคยมีให้ใช้สอยอย่างมากมาส่งก่อนหน้าก็หายหน้าไปพร้อมกับการปลดเกษียณ ของเขา คงเหลือคนให้อยู่เพียง 2 คน คือ จ่านง และภุคศรีเท่านั้น คนทั้งสองไม่สามารถ ทำงานทุกอย่างได้เรียบร้อยนัก แก้วจึงเต็มไปด้วยความกลัดกลุ้มและเบื่อหน่าย ส่วน พวงเพชรผู้เป็นภรรยาก็มิได้เอาใจใส่เขาเท่าที่ควร เพราะเธอก็ยุ่งอยู่กับการเข้าสมาคม กับพวกกลุ่มคุณหญิงคุณนายเสียเป็นส่วนใหญ่ แก้วมีความรู้สึกว่าตนเองต้องค่าลงไปมาก มาส เขาเต็มไปด้วยความหวาดวิตกต่อสภาพของตนเอง แก้วแก็้เบื่อด้วยการออกไป เดินเล่น เขาได้รู้จักกับนายนิจารณ์ซึ่งเป็นข้าราชการเกษียณอายุคนหนึ่ง เขาจึงมักออกไป รับประทานอาหารเย็นกับนายนิจารณ์เสมอ แก้วหาทางแก้เหงาด้วยการไปวิ่งออกกำลังกาย ที่สวนลุมพินีทุกเช้าทุกเย็น และได้รู้จักกับเสาวรณีย์ซึ่งเป็นสาวใหญ่ที่เคยพลาดหวังจากความรัก มาครั้งหนึ่ง เสาวรณีย์เป็นคนสนุกสนานและทำให้แก้วรู้สึกว่าคุณค่าและความสำคัญและเป็นหนุ่มขึ้นมา มาก แทนที่จะเป็นเพียงคนแคระที่คอยอยู่เฝ้าเลี้ยงหลานดังที่พวงเพชรเคยล้อเลียน แก้วและ เสาวรณีย์สนิทสนมกันมากเป็นพิเศษจนถึงขั้นลึกซึ้งต่อกัน พลอญพวงซึ่งกำลังศึกษาต่อ ปริญญาโทที่ต่างประเทศ ทราบข่าวความวุ่นวายต่าง ๆ ภายในบ้านของบิดามารดาจึงรีบ ลาหยุดนักขัตฤกษ์คราวกลับมาดูเหตุการณ์ต่าง ๆ และตัดสินใจนำลูกชายทั้งสองคนไปฝากมารดา สามิเป็นผู้เลี้ยงดูแทน

พวงเพชรสืบทราบความล้มพันธ์ระหว่างแก้วและเสาวรณีย์ได้ก็ต่อเมื่อสายเกินไป เสียแล้ว เพราะเธอวุ่นวายอยู่กับงานสังคมจนไม่ได้เฉลียวใจหันมาสนใจสามีอย่างที่ควร จะเป็น พวงเพชรและแก้วตัดสินใจแยกทางกันในที่สุด แก้วออกจากบ้านไปเช่า อพาตเมนต์อยู่ตามลำพัง และยังคงมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งอยู่กับเสาวรณีย์เช่นเดิม ส่วน พวงเพชรก็มีความสัมพันธ์อยู่กับสุพัตตยาหม่มรุ่นน้องคนหนึ่งในเวลาต่อมา บุตรสาวของ

แก้วและนางเพชรอีกสองคนคือ ดวงเพชรและเก็จไพฑูรย์ ทราบข่าวการหย่าร้างของ บิดามารดาด้วยความไม่เข้าใจ ดวงเพชรกลายเป็นคนเบื่อชีวิตคู่และเกิดความไม่แน่ใจในตัวคนรักของเธอขึ้นมา เธอจึงตัดสินใจล้มเลิกความคิดที่จะใช้ชีวิตการแต่งงานกับคนรักอย่างกระชั้นชิด ส่วนเก็จไพฑูรย์ผู้เป็นบุตรสาวคนเล็กได้ทิ้งการเรียนที่ต่างประเทศ กลางคัน เธอพยายามหาทางสมานความแตกร้างของบิดามารดาอย่างหนัก แต่ไม่ได้ผล เก็จไพฑูรย์ได้ปลื้มตัวหนีไปใช้ชีวิตเป็นหม้ายเทศก่ให้ชาวต่างชาติอยู่ต่างจังหวัดแห่งหนึ่ง โดยไปอาศัยอยู่กับยาย เธอได้นำเด็กชายเกิดเถิงซึ่งเกิดจากดวงเพชรไปด้วยและบอกใคร ๆ ว่าเป็นลูกของเธอที่เกิดมาโดยไม่ทราบว่าใครเป็นบิดาที่แท้จริง เป็นเหตุให้ญาติพี่น้องและผู้เป็นยายรู้สึกรังเกียจและชิงชังในพฤติกรรมของเธอมาก

เก็จไพฑูรย์ได้รู้จักกับหมอมจามิกร นายแพทย์ผู้ทำการรักษาอาการไข้หวัดของเด็กชายเกิดเถิง หมอมจามิกรได้นำปัญหาขัดแย้งระหว่างบิดามารดาที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้นมาปรึกษาเก็จไพฑูรย์หลังจากที่ทราบว่าเธอเคยพบปัญหาเช่นนี้มาก่อน มารดาของหมอมจามิกรคือใจจันทร์กำลังอยู่ในวัยหมดประจำเดือน ประกอบกับบริษัทที่เธอทำงานอยู่ล้มเลิกกิจการลง ใจจันทร์ต้องออกมาอยู่กับบ้านเฉย ๆ ทำให้เธอมีอาการหงุดหงิดจู้จี้และเบื่อบ้านเป็นที่สุด ทั้งยังพาลขวางไปยังรักษาผู้เป็นสามีโดยไม่มีสาเหตุ ใจจันทร์แก้เบื่อด้วยการออกนอกบ้านและเข้าร่วมสมาคมต่าง ๆ ทั้งเปลี่ยนบุคลิกและทรงผมใหม่ จนดูแปลกตาไปมาก จามิกรและจินดาหรา ผู้เป็นพี่สาวได้ร่วมมือกันช่วยหาทางป้องกันความวิวาทระหว่างบิดาและมารดาอย่างสุดความสามารถ จามิกรขอซื้อตัวเด็กชายเกิดเถิงจากเก็จไพฑูรย์มาให้ใจจันทร์เลี้ยงแก่เหงา เขาบอกมารดาว่าเกิดเถิงเป็นบุตรชายของเขาเอง ใจจันทร์และรักษารูปลักษณ์ไม่พอใจที่จามิกรมีลูกและภรรยาโดยไม่บอกกล่าว แต่คนทั้งสองก็ทำได้ ใจจันทร์รักเด็กชายเกิดเถิงมาก เธอหยุดการออกนอกบ้านและหันมาเอาใจใส่เลี้ยงหลานแทนเป็นเวลานาน ต่อมาก็ได้ทราบความจริงว่าแท้จริงแล้วเกิดเถิงเป็นลูกของดวงเพชรกับสามีชาวต่างชาติ ดวงเพชรได้เสียชีวิตลงอย่างกระชั้นชิดด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินที่เธอทำงานอยู่ตก

นางอิดิษผู้เป็นย่าที่แท้จริงได้ขอรับตัวเกิดเถิงไปอุปการะตามลัทธิที่นางควรจะได้ ซึ่งตรงกับช่วงเวลา کهเก็จไพฑูรย์ติดตามแขกไปดูงานที่ต่างประเทศ เมื่อเธอกลับมา

และทราบเรื่องจึงรีบตามนางอิติชไปท้ออเมริกาและขอตัวเกิดเทิงกลับคืนมา โดยอ้างว่าดวงเพชรได้มอบเกิดเทิงให้เป็นบุตรบุญธรรมของเธอตั้งแต่แรกเกิดแล้ว ใจจันทร์และพวงเพชรได้ตามไปรับแก้ใจพายุรย์และเกิดเทิงถึงอเมริกา ในที่สุดเกิดเทิงก็ได้กลับมาอยู่ในความดูแลของบรรดาญาติ ๆ ที่เมืองไทฮออีกครั้งหนึ่ง ท่ามกลางบรรยากาศที่เริ่มจะเข้าใจกันมากขึ้นระหว่างใจจันทร์และรักษา ตลอดจนพวงเพชรและแก้ว

11. ไปไม่ถึงดวงดาว ของ นันทนา วีระชน

ปายทองและจีวิน เป็นคู่รักกัน ทั้งสองตั้งความหวังไว้ว่าจะแต่งงานกันหลังจากที่เก็บเงินได้สักจำนวนหนึ่ง จีวินเรียนจบทางด้านจิตรกรรม ส่วนปายทองจบด้านอักษรศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศิลปากรทั้งคู่ ปายทองได้งานตำแหน่งเลขานุการที่บริษัทเงินทรัสต์แห่งหนึ่ง ซึ่งมีชรั่มเป็นผู้จัดการและเป็นเจ้าของ ส่วนจีวินได้ร่วมมือกับอาจารย์ศักดิ์ชัยและเพื่อน ๆ ที่เรียนจบพร้อมกันอีกสองคนจัดตั้งแกลอรีภาพสีน้ำมันขึ้นที่พญา

ชรั่มกำลังมีปัญหาคัดแย้งกับเหมสุดาผู้เป็นภรรยาอย่างหนัก ระยะเวลา 6 ปีที่คนทั้งสองใช้ชีวิตคู่ร่วมกันนั้น ไม่เคยมีความสุขเลย เพราะคนทั้งคู่ต่างมีนิสัยไม่ชอบกัน เหมสุดามีฐานะและรูปร่างหน้าตาดีมาก เธอเป็นเจ้าของบริษัทเครื่องสำอางซึ่งเป็นตัวแทนขายเครื่องสำอางจากต่างประเทศ เหมสุดาและวาริวรรณผู้เป็นภรรยาของอาจารย์ศักดิ์ชัยนั้น เป็นเพื่อนสนิทกัน เหมสุดาได้รู้จักกับจีวินในวันหนึ่งเมื่อเธอไปเยี่ยมวาริวรรณที่บ้าน ซึ่งเป็นเวลาที่จีวิน เพื่อน ๆ และอาจารย์ศักดิ์ชัยกำลังปรึกษางานกันอยู่ เหมสุดารู้สึกสนใจท่าทีสุภาพและหน้าตาที่หล่อเหลาคมคายของจีวินมาก ขากลับจีวินได้มีโอกาสดิทรถของเหมสุดามาลงที่ห้องพักที่ปายทองพักอยู่ คนทั้งคู่ต่างสนทนากันอย่างถูกต้อง

จีวินมักจะกลับมาหาปายทองที่กรุงเทพฯ ทุก ๆ วันพุธ และพฤหัสบดี ทั้งสองได้เปิดบัญชีธนาคารร่วมกันและเริ่มสะสมเงินเพื่อสร้างความฝันให้เป็นจริงตามที่ตกลงกันไว้ ในช่วงเวลาเดียวกัน เหมสุดาก็เริ่มติดต่อจีวินด้วยการขับรถไปหาเขาถึงพญาและพาจีวินไปเที่ยวดื่มเหล้าและฟังเพลงตามร้านอาหารหรูหราเสมอ ๆ จีวินไม่เคยมีชีวิตที่สะดวกสบายหรูหราเช่นนี้มาก่อน เป็นเหตุให้เขารู้สึกตื่นเต้นและชื่นชมในตัวเหมสุดาเป็นอันมาก ส่วนเหมสุดาและชรั่มนั้นทุกครั้งที่ทั้งสองพบหน้ากัน จะต้องมีการทะเลาะเบาะแว้งต่อว่า

เย้ยหยันกันอยู่เสมอ ทั้งคู่จึงรู้สึกเบื่อหน่ายเป็นที่สุด ต่างหาทางออกด้วยการออกนอกบ้าน โดยไม่สนใจกันและกัน

ชีวิตมีเวลามาหาปายทองน้อยลงเพราะเขาใช้เวลาที่มีหมดไปกับเหมสุดา ในที่สุดเหมสุดาและชีวิตก็มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งต่อกันในคืนวันหนึ่ง เหมสุดามักนัดให้ชีวิต ไปพบเธอที่บ้านจัดสรรหลังหนึ่ง ซึ่งเธอซื้อไว้นานแล้วโดยที่ชรัมภ์ไม่ทราบมาก่อน ชรัมภ์ สงสัยในพฤติกรรมของเหมสุดาและสืบทราบได้ว่าเหมสุดามีชู้ ที่สำคัญก็คือชู้ของเหมสุดา ได้แก่คู่รักของปายทอง ผู้หญิงที่เขากำลังตามติดอยู่ ชรัมภ์หาทางพาปายทองไปเห็นภาพของ ชีวิตและเหมสุดาที่กำลังพลอดรักกันในร้านอาหารแห่งหนึ่งได้สำเร็จ ปายทองเสียใจและ ผิดหวังในตัวชีวิตมากถึงขั้นตัดความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ชรัมภ์ฉวยโอกาสทำตัวเป็นสุภาพบุรุษ ที่สนใจด้วยการปลอมโยนปายทองและในขณะเดียวกันก็หาทางโจมตีและทำลายเหมสุดา กับชีวิตอย่างเลือดเย็น

เหมสุดาขอหย่าขาดกับชรัมภ์ แต่ชรัมภ์กลับยื่นฟ้องหย่าและตั้งข้อหาว่าเหมสุดา มีชู้ เพราะชรัมภ์ไม่ต้องการให้เหมสุดามีส่วนแบ่งในสินสมรส รวมทั้งเด็กชายเต๋ผู้เป็น บุตรชายคนเดียวอีกด้วย ชรัมภ์ให้เหตุผลกับปายทองว่าเขาต้องฟ้องหย่าเพราะเขา ต้องการดูแลบุตรชายซึ่งขณะนั้นอยู่ในความดูแลของมารดาเหมสุดาที่ต่างประเทศ แต่ แท้จริงแล้วชรัมภ์ต้องการเป็นคนที่ถูกต้องในสายตาของสังคมและสายตาของปายทอง หลังการหย่าร้างมากกว่า ถึงแม้ว่าชรัมภ์เองจะก่อปัญหาครอบครัวด้วยการมีหญิงอื่นอยู่ ตลอดเวลาก็ตาม

ชีวิตได้รับบรรจุเป็นอาจารย์สอนวิชาจิตรกรรมที่มหาวิทยาลัยศิลปากร แต่เขา สอนอยู่ได้ไม่นาน คณะบดีก็เรียกตัวเขาไปบอกให้เขาพิจารณาตัวเอง เพราะเขามี ชื่อเสียงเลื่อมเลี้ยวเนื่องจากมีส่วนพัวพันอยู่กับคดีหย่าร้างระหว่างเหมสุดาและชรัมภ์ เป็นเหตุให้ชีวิตจำเป็นต้องลาออกจากราชการในเวลาต่อมา

เหมสุดาแพ้คดี ศาลตัดสินให้เด็กชายเต๋อยู่ในความดูแลของผู้เป็นยายตามเดิม ชีวิตได้สมัครทำงานให้กับบริษัทโฆษณาแห่งหนึ่ง โดยมีจิรนนดาผู้เป็นเพื่อนคนหนึ่งของ เหมสุดาฝากให้ แต่ชีวิตทำอยู่ได้ไม่นานเขาก็ถูกผู้จัดการยื่นซองขาวให้ออกจากงานเพราะ การกลั่นแกล้งของชรัมภ์ เหมสุดาได้ขายที่ดินที่พักพิงในราคาสิบสี่ล้านบาทโดยที่

เธอไม่มีโอกาสทราบว่าผู้รับซื้อได้แก่ชรั่มภ์และเครือญาติของเขานั้นเอง เธอนำเงินส่วนหนึ่งมาตั้งบริษัทโฆษณาโดยให้ซิวันและเพื่อน ๆ ของเขาเป็นผู้ดำเนินการ กิจการของซิวันดำเนินไปได้ด้วยดี

ซิวันใช้เวลาบางวันไปหาจิรนนดาที่บ้านและที่คลินิกเพราะการคุยกับหมอจิตวิทยาอย่างเธอ ทำให้เขารู้สึกสบายใจดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เหมสุดารู้สึกไม่พอใจมากเมื่อทราบภายหลัง เธอหึงหวงซิวันอย่างหนักถึงขั้นคอยตรวจเช็คเวลากลับและเวลาไปทำงานของเขาอย่างเข้มงวด ทั้งไปต่อว่าจิรนนดาถึงบ้านจนเป็นเหตุให้จิรนนดาตัดสินใจเลิกเกี่ยวข้องกับทั้งเหมสุดาและซิวันอย่างเด็ดขาด ซิวันรู้สึกอัดอัดและเบื่อหน่ายความเจ้าอารมณ์และนิสัยหึงหวงจนเกินเหตุของเหมสุดาเป็นที่สุด เขาหาทางออกด้วยการไปที่ฮัวฟั่นม้งค์และยิดคำลาเป็นคู่นอนคู่กระซิบความอัดอัดอยู่เสมอ แต่เหมสุดาก็ตามมาขัดขวางและจ้างคำลาให้เลิกยุ่งเกี่ยวกับซิวันเป็นเงินถึง 40,000 บาท

ชรั่มภ์พยายามส่งเสริมให้ปายทองก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเธอกลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในแวดวงของนักธุรกิจ ชรั่มภ์ขอเธอแต่งงานด้วยบ่อย ๆ แต่ปายทองไม่สามารถทำให้ยอมรับลักษณะนิสัยที่เห็นแก่ตัวและโหดร้ายในเชิงธุรกิจของเขาได้ เป็นเหตุให้เธอปฏิเสธเขาเรื่อยมา ชรั่มภ์เชื่อว่าการที่ปายทองไม่ยอมแต่งงานกับเขา เป็นเพราะเธอยังตัดใจจากซิวันไม่ได้ ทำให้ชรั่มภ์หาทางล้มล้างซิวันด้วยการบังคับนายทุนที่มาจ้างบริษัทของซิวันโฆษณาสินค้าให้ถอนตัวออกไป เพราะชรั่มภ์เป็นเจ้าของทรัสต์ที่ออกเงินกู้ให้นายทุนเหล่านั้น บริษัทของซิวันต้องล้มเลิกกิจการไปในที่สุดเพราะลูกค้าต่างพากันถอนตัวออกไปหมด

ปายทองยอมเสียตัวให้แก่ชรั่มภ์เพื่อทดแทนบุญคุณของเขาคอยช่วยเหลืออุดหนุนเธอมาตลอด หลังจากนั้นเธอก็ตัดสินใจลาออกจากงานและกลับไปหาสอบบรรจุเข้ารับราชการทางภาคเหนือ ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของเธอ แม้ว่าชรั่มภ์จะตามไปงอนง้อขอให้กลับ แต่ปายทองก็ตัดสินใจอย่างแน่วแน่แล้วว่าจะไม่ขอเกี่ยวข้องกับบุคคลในวงการธุรกิจอีกต่อไป

เหมสุดาโกรธแค้นการกระทำของชรั่มภ์ที่เป็นต้นเหตุให้บริษัทโฆษณาของซิวันไปไม่รอด เธอหาทางแก้แค้นและยุติปัญหาต่าง ๆ ด้วยการฆ่าชรั่มภ์และตัวเองตายในเวลา

ต่อมา หลังงานศพของเหมสุดา ชีวิตตัดสินใจไปทำงานที่สเปนตามคำชักชวนของเพื่อนสนิทคนหนึ่ง

12. ปีกมาร ของ นันทนา วีระชน

คล้อยลาและภูงาญรักกันมานานถึง 4 ปี เมื่อเรียนจบมหาวิทยาลัย ทั้งสองจึงแต่งงานกัน คล้อยลาทำงานรับราชการเป็นนักโบราณคดีประจำอยู่ที่กรมศิลปากร ส่วนภูงาญเริ่มต้นทำงานเป็นนักการบัญชีและได้เข้ามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้เป็นผู้จัดการธนาคารสาขาแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ หลังจากแต่งงานกันแล้วทั้งสองได้ย้ายออกจากครอบครัวเดิมมาอยู่ร่วมกันที่ลำโพงมรรษาที่บ้านซึ่งคุณพลนภาผู้เป็นมารดาของคล้อยลามอบให้ คุณนายสลักผู้เป็นมารดาของภูงาญเป็นหญิงชราที่มีนิสัยเห็นแก่ตัว นางรักใคร่หวงแหนบุตรชายคนเดียวมก แม้ภูงาญจะแต่งงานแยกบ้านออกไปแล้ว คุณนายสลักก็ยังเข้ามายุ่งเกี่ยวและคอยบงการชีวิตของภูงาญอยู่เสมอ คล้อยลาไม่พอใจในการก้าวก้าวของมารดาสามีเป็นอันมาก จึงมักมีปัญหาขัดแย้งโต้เถียงกับภูงาญเรื่อยมา เมื่อคล้อยลาตั้งครรรค์ ภูงาญก็มีได้มีเวลาเอาใจใส่ภรรยาเท่าที่ควร เพราะเขาต้องแบ่งเวลาส่วนใหญ่ไปให้มารดาผู้คอยโทรคั่นทมาเรียกตัวเขากลับบ้านเสมอ ๆ คืนที่คล้อยลาเจ็บครรรค์ ภูงาญได้ถูกมารดาเรียกตัวไปค้างคืนที่บ้านเพราะนางอ้างว่าไม่ค่อยสบาย บังเอิญคุณพลนภาได้แวะมาเยี่ยมบุตรสาวจึงเป็นผู้พาคล้อยลาไปส่งโรงพยาบาล ภูงาญรู้สึกเสียใจและละอายใจในความบกพร่องต่อหน้าที่ของตนมาก แต่มารดาของเขา ก็ได้เปิดโอกาสให้เขาได้แก้ตัวในความบกพร่องของเขาмаกนัก คล้อยลาสละสลความไม่พอใจภูงาญไว้มากขึ้นเรื่อย ๆ หลังคลอดบุตรคล้อยลาตั้งใจว่าจะเลี้ยงดูบุตรชายด้วยตนเอง แต่คุณนายสลักได้ยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการนำหลานชายไปเลี้ยงเลี้ยงเอง และมีได้ถามความสมัครใจของคล้อยลาเลย ส่วนภูงาญก็ไม่กล้าขัดใจมารดา เพราะเขาเคยอยู่ในโอวาทของมารดามาตลอด ในช่วงเวลาเดียวกันหน่วยงานของคล้อยลาได้ส่งคนไปสำรวจจุดค้นวัตถุโบราณที่ต่างจังหวัดโดยมีนักศึกษาจากคณะโบราณคดีออกฝึกงานร่วมไปด้วย คล้อยลาได้สมัครออกต่างจังหวัดเพื่อหาทางผ่อนคลายความตึงเครียดภายในครอบครัว ที่ต่างจังหวัด คล้อยลาได้พบกับลาสลือซึ่งเป็นนักศึกษาฝึกงานคนหนึ่ง

คล้ายลาและลาสิอไม่เคยรู้จักกันมาก่อนทั้ง ๆ ที่ลาสิอคือเพื่อนสนิทของน้องชายคล้ายลา หรือภูษิตนั่นเอง ลาสิอรู้สึกสนใจคล้ายลามาก ชีวิตที่ต่างจังหวัดเปิดโอกาสให้คนทั้งสอง ได้คลุกคลีและสนิทสนมกันอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นความรัก ในเวลาต่อมาเมื่อโครงการ ขุดค้นวัตถุโบราณสิ้นสุดลง ทั้งสองต่างก็แยกจากกันโดยไม่หวังว่าจะได้พบกันอีก แต่ ลาสิอก็ได้พบกับคล้ายลาอีกครั้งหนึ่งโดยบังเอิญ เมื่อภูษิตได้ชวนเขามารับประทาน อาหารเย็นเนื่องในวันเกิดของคุณณวณภา ความสัมพันธ์ของคนทั้งสองจึงเริ่มต้นขึ้นอีกครั้งหนึ่งอย่างไม่เปิดเผย คล้ายลาพยายามตัดลาสิอออกไปจากชีวิต แต่เขาก็พ่ายแพ้แก่ ความต้องการส่วนลึกที่กำลังแสวงหาความอบอุ่นอยู่ขณะนั้น แม้จะไม่ได้มีสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน คล้ายลาก็ยอมรับว่าลาสิอมีอิทธิพลต่อจิตใจของเธอพอสมควร คล้ายลาและภูณายมีปัญหาคัดแย้งกันมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องลูก คล้ายลาตัดสินใจขอหย่าขาดจากภูณายและพยายาม ยื้อแย่งลูกจากคุณนายสลักมาให้คุณณวณภาเลี้ยงดูแทน คุณนายสลักโกรธแค้นมาก นาง ถึงกับปรึกษาทนายความหาทางเอาหลานกลับคืนมา ภูณายไม่ยอมหย่าเพราะเธอยังคงรัก คล้ายลาอยู่เช่นเดิม แต่เขาก็ไม่สามารถป้องกันการก้าวร้าวของมารดาได้ คล้ายลาจึง ยื่นฟ้องหย่าโดยมีเพียรภมรผู้เป็นเพื่อนสนิทของเธอเป็นทนายความ ภูณายจับได้ว่าคล้ายลา และลาสิอมีความสัมพันธ์กันอยู่ คุณนายสลักถือโอกาสกล่าวฟ้องกลับว่าคล้ายลามีชู้ ภูณาย พยายามหาทางปรับความเข้าใจกับคล้ายลา แต่ไม่สำเร็จ คนทั้งคู่ทะเลาะกันถึงขั้นใช้กำลัง ทุบตีกัน เพียรภมรคิดจะตั้งข้อหาว่าภูณายใช้กำลังข่มขืนคล้ายลาจนร่างกายได้รับบาดเจ็บ หลายแห่ง แต่ภูษิตได้ห้ามปรามไว้ ภูษิตทราบความจริงว่าชายชู้ที่ภูณายและคุณนายสลัก กล่าวหา นั้นแท้จริงคือลาสิอผู้เป็นเพื่อนสนิทของเขาเอง เขาโกรธแค้นมากถึงขั้นตัดขาด ความเป็นเพื่อนกับลาสิอ การหย่าร้างของคล้ายลาและภูณายได้ยืดเยื้อต่อไปอีกเพราะ ภูณายไม่ยอมเซ็นหย่าให้เขาพยายามที่จะคืนดีกับคล้ายลาให้ได้ และถึงกับจุดเชืขึ้นรถขับไป ถึงนิวยอร์ก ภูณายพยายามที่จะฆ่าคล้ายลาและตัวเองเพื่อตัดปัญหาทั้งหมด แต่คล้ายลาพยายาม ใช้อารมณ์เย็นเข้าปลอบโยนจนภูณายเปลี่ยนใจและขับรถกลับบ้าน ผลักผู้เป็นเพื่อนคนหนึ่ง ของลาสิอได้ชวนลาสิอเข้าร่วมทำงานในโครงการสำรวจวัตถุโบราณที่ต่างประเทศกับ ดร. เอ็นดรูว์ แต่ลาสิอยังไม่สามารถตัดใจจากคล้ายลาได้ บุตรชายของคล้ายลาเกิดป่วย หนักจนต้องส่งโรงพยาบาลเนื่องจากปอดบวม คล้ายลาและภูณายตกใจมาก ทั้งคู่รู้สึกเสียใจ

ที่ไม่ได้เอาใจใส่บุตรชายเท่าที่ควร แต่กลับใช้เวลาทั้งหมดคอยหักล้างและชิงดีชิงเด่นกันจนลืมหน้าที่อันแท้จริงของพ่อแม่ไปโดยสิ้นเชิง คล้ายลาพยายามให้อภัยในความอ่อนแอของญาติและคิดจะเปิดโอกาสให้เขาแก้ไขตัวเองเพื่อลูกอีกครั้งหนึ่ง ลายสือตัดสินใจเดินทางไปต่างประเทศกับคณะทำงานของ ดร. เอ็นตรูว์ คุณนายสลักรู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นอันมาก เมื่อนางพบว่าการกระทำของตนได้สร้างความทุกข์ทรมานให้กับบุตรชายคนเดียวอย่างแสนสาหัส

13. โซ่สังคม ของ ทมยันตี

เขมวรรณเป็นบุตรสาวคนเดียวของคุณณี บิดาของเขมวรรณมีอาชีพรับราชการ แต่ได้เสียชีวิตไปนานแล้ว คุณณีได้อบรมเลี้ยงดูบุตรสาวด้วยความรักความเอาใจใส่และเข้มงวดกวดขันในเรื่องกิริยามารยาทเป็นอันมาก เมื่อเขมวรรณเรียนจบชั้นมัธยมก็ได้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เขมวรรณมีใจรักทางด้านงานเขียนหนังสือ เธอทำงานพิเศษทำด้วยการเขียนเรื่องและบทความลงหนังสือพิมพ์ให้กับสำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง เธอทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับงานจนเรียนไม่จบ

ในช่วงที่ทำงานอยู่นั้น เขมวรรณก็ได้รู้จักกับมนัสวี ซึ่งเข้ามาทำความรู้จักกับเธอด้วยการแสดงความชื่นชมผลงานการเขียนหนังสือและการถ่ายภาพของเธออย่างออกหน้าออกตา มนัสวีพยายามติดตามสร้างความสัมพันธ์กับเขมวรรณเรื่อยมาจนกลายเป็นความสัมพันธ์ที่แนบแน่นถึงขั้นตกลงใจแต่งงานกัน มนัสวีมีอาชีพรับราชการที่มีรายได้น้อย ดังนั้นเขาจึงมักจะขอแบ่งปันรายได้ที่เขมวรรณได้จากการเขียนหนังสืออยู่บ่อย ๆ จนเขมวรรณทนไม่ไหว เขมวรรณตอบโต้การกระทำดังกล่าวของสามีด้วยการกล่าววาจาไปในเชิงเหยียดเย้ยเสียดสีให้เขาเกิดความอับอาย มนัสวีเกลียดชังความจองหองยโสของภรรยามาก เขาได้นอกใจเขมวรรณและพาหญิงอื่นเข้ามาอยู่ในบ้านทันทีที่เขมวรรณไปรักษาอาการป่วยของตนที่โรงพยาบาล เขมวรรณยอมหย่าขาดจากมนัสวีและยอมเสียเงินถึงห้าแสนบาทเพื่อตัดมนัสวีออกไปจากสิทธิ์ของการเป็นบิดาในตัวบุตรสาวของตน คุณณีจำเป็นต้องนำบ้านและที่ดินที่อยู่อาศัยไปจำนองธนาคารเพื่อหาเงินมาให้เขมวรรณ เมื่อคุณณีสิ้นชีวิตลง เขมวรรณได้ตัดสินใจขายที่ดินแห่งนั้นเพื่อปลดเปลื้องหนี้สิน เจ้าของ

ที่ดินรายใหม่ต้องการซื้อไว้เพื่อสร้างห้องชุดขาย เขมวรรณจึงขอซื้อห้องชุดชั้นบนสุดไว้เพื่อเป็นที่อยู่ของเธอและบุตรสาวที่เธอตั้งชื่อให้ว่า เดือน

เมื่อเดือนโตขึ้น เขมวรรณได้นำไปฝากเข้าโรงเรียนประจำที่คอนแวนต์แห่งหนึ่ง เขมวรรณพยายามทำทุกอย่างเพื่อสร้างฐานะ เธอทำหนังสือ "สัญลักษณ์" ซึ่งมีเนื้อหาและรูปภาพเกี่ยวกับผู้ชายที่มีอาชีพขายตัวโดยเฉพาะ ทั้งยังตีแผ่เรื่องราวเกี่ยวกับเพศชายอย่างละเอียด หนังสือ "สัญลักษณ์" มียอดขายสูงมากและเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ตัวเขมวรรณเองถูกวิพากษ์วิจารณ์และถูกมองไปในเชิงเลียดหลาย ต่อมาเธอก็ถูกตำราวจับกุมและถูกลอบสวนในข้อหาพิมพ์หนังสือลามกอนาจาร มนัสวีได้ยื่นมือเข้ามาขอรับเป็นผู้ปกครองเด็กหญิงเดือนแทนเขมวรรณ เขาอ้างว่าเธอกำลังมีคดีอาชญาไม่เหมาะแก่การอบรมดูแลบุตรสาวอีกต่อไป เขมวรรณดับความกลัวด้วยการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่จนสุขภาพทรุดโทรมและขาดความสมบูรณ์รอบคอบในการแก้ปัญหามากขึ้น มนัสวีได้แอบอัดเทปการปะทะคารมระหว่างตนกับเขมวรรณได้อย่างละเอียด คำพูดของเขมวรรณหลายประโยคได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมทางเพศที่เหลวแหลกของเธอ มนัสวีได้นำเทปดังกล่าวไปให้เด็กหญิงเดือนฟัง เด็กหญิงเดือนเสียใจและผิดหวังในตัวมารดาอย่างรุนแรง เดือนหาทางออกด้วยการกระโดดตึกฆ่าตัวตาย แต่เธอก็รอดมาได้อย่างหวุดหวิด เดือนกลายเป็นเด็กเศร้าซึม เธอหมางเมินและปฏิบัติกับเขมวรรณราวกับคนแปลกหน้า เขมวรรณโกรธแค้นการกระทำของมนัสวีจนถึงขีดสุด เธอวางแผนให้มนัสวีขึ้นมาหาที่ห้องชุดส่วนตัวของเธอและได้ฆ่ามนัสวีและตัวเองตายในเวลาต่อมา

14. ปูนปิตทอง ของ กฤษณา อโศกสิน

สองเมืองเติบโตมาจากครอบครัวที่แตกแยก โดยทิวและสายทองหย่าร้างกัน ทิวไปแต่งงานใหม่มีลูกอีกหลายคน ในจำนวนนั้นมีเรืองรามและสยามปลอด ซึ่งต่อมาเลือกผู้เลี้ยงคนและมีความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อพ่อแม่อย่างรุนแรง เพราะถูกทอดทิ้งมาตั้งแต่เยาว์วัย สองเมืองใช้ชีวิตอย่างดิ้นรนโดยอาศัยอยู่กับอา จนสามารถตั้งตัวได้ด้วยลำแข้งของตนเอง ด้วยความบากบั่น มานะ อดทน และรักเคารมาก แต่เขาก็ไม่มีความสุขเหมือนชีวิตขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปอยู่เสมอ ทำให้มีปัญหาทางใจมาก สองเมืองมีความลุ่มหลง

กับผู้หญิงหลายคน แต่ไม่มีใครสามารถทำให้เขารักได้ ด้วยเหตุที่ผู้หญิงเหล่านั้นมักมุ่งให้ความสำคัญต่อความร่ำรวยของเขา มากกว่าจิตใจอันแท้จริงของเขา

สองเมืองพบบาลีน้องสาวของสกรรจ์ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของเขาตั้งแต่วัยเด็ก บาลีเพิ่งกลับจากต่างประเทศ หลังจากไปใช้ชีวิตเหลวแหลกทางเพศที่นั่น สกรรจ์ป่วยหนักเพราะติดเหล้าและเป็นมะเร็งในตับ เขาเสียชีวิตเมื่อบุรี ผู้เป็นบิดาได้สำนึกว่าตนได้ทอดทิ้งบุตรชายและหญิงให้เติบโตขึ้นอย่างขาดความอบอุ่น มีจิตใจที่ว้าวุ่นและมีปัญหา หลังจากที่สกรรจ์เสียชีวิตแล้ว สองเมืองขอร้องให้บาลีย้ายไปอยู่ที่บ้านของเขาเพื่อเป็นเพื่อน เป็นพี่น้อง และเป็นพยาบาล เนื่องจากสองเมืองเป็นโรคขาดความรัก ต้องพบจิตแพทย์เป็นประจำ โดยมีข้อตกลงกันว่าบาลีจะยินยอมเป็นภรรยาของสองเมืองเมื่อพร้อมแล้วเท่านั้น

บาลีมีคนที่รักชื่ออมร ต่อมาแยกทางกันโดยบาลีค้นพบว่า ตนไม่ได้รักอมรถึงขั้นที่จะแต่งงานด้วย ทำให้อมรแสดงอาการของตัวเองออกมาอย่างเห็นแก่ตัวด้วยการด่าประจานทั้งบาลี สองเมือง และคนอื่น ๆ บาลีอยู่ร่วมกับสองเมืองอย่างเพื่อน และพยายามประสานรอยร้าวระหว่างสองเมืองกับมารดาของเขา จนทั้งสองเข้าใจกันได้พร้อมกันนั้นก็สานรอยร้าวในครอบครัวของบุรีกับภรรยาที่ชื่อกมลได้สำเร็จ ทำให้กมลผ่านการหย่าร้างไปได้ เพราะบาลีรู้และเข้าใจถึงสภาพจิตใจที่เกิดขึ้นกับลูกเล็ก ๆ ของบิดา และมารดาเลี้ยงดี เนื่องจากเธอเคยอยู่ในสภาพเด็กบ้านแตกมาแล้ว

เพชรเรียงผ่านเข้ามาในชีวิตของสองเมือง ทำให้บาลีเริ่มรู้สึกหึงหวงและน้อยใจสองเมือง ในที่สุดสองเมืองและบาลีต่างก็เป็นของกันและกันโดยสมบูรณ์ บาลีตั้งครรภ์ในเวลาต่อมา เรื่องราวซึ่งเป็นน้องสาวต่างมารดาของสองเมืองได้มาขออาศัยอยู่ในบ้านสองเมืองพร้อมกับลูกอีกสองคน เรื่องราวนี้ได้ให้น้องชายที่ชื่อสามปลอด ซึ่งติดยาเสพติดเข้ามาขโมยของในบ้านและนำไปขายเพื่อเอาเงินมาแบ่งกัน สองเมืองจับได้แต่ปล่อยตัวไป แต่ต่อมามารดาปลอดก็หวนกลับมาปล้นบ้านพร้อมกับแก๊งยาเสพติดอีกหลายคน ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่สองเมืองและบาลีไปคู่กับมารดาที่นัทยาเพื่อลงทุนทำธุรกิจร่วมกัน ทวีผู้เป็นบิดาได้อาสามาเฝ้าบ้านให้สองเมือง ในขณะที่สามปลอดได้ใช้ปืนขู่บิดาอย่างไม่หวั่นเกรงต่อบาปกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ต่อมาตำรวจจับเรื่องราวและสามปลอดได้ สองเมือง

รับลูกเล็ก ๆ ของเรื่องรามมาอุปการะ เพราะเขาไม่ต้องการให้เด็กกลายเป็นปัญหาของสังคมเหมือนเรื่องรามและชามปloed

เมื่อลูกเกิดทั้งสองเมืองและบาลีต่างสัญญาต่อกันว่าจะพยายามใช้เวลาและความอบอุ่นแก่ลูกมากที่สุด เพื่อลูกจะได้เติบโตอย่างคนที่มีสุขภาพจิตใจสมบูรณ์และไม่เป็นปัญหาของสังคมต่อไป

15. กิงมัลลิกา ของ กฤษณา อโศกสิน

คุณหญิงมัลลิกา วิศวลวรณกิจ เป็นหญิงชราสูงอายุ เธอสามารถสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นได้ด้วยตนเอง แม้สามีจะได้สิ้นชีวิตจากเธอไปนานแล้วก็ตาม คุณหญิงมัลลิกามีลูก 3 คนคือ ลดาบาลย์ วลีสา และอาคม ลดาบาลย์แต่งงานกับเทอม มีลูก 2 คนคือ เทนมกับมะลิลา วลีสาแต่งงานกับปวิรรต มีลูก 2 คนคือ มาลัยราชกับสายน้ำผึ้ง ส่วนอาคมแต่งงานกับชดช้อยและมีลูกชายหญิงอย่างละหนึ่งคน ครอบครัวของบุตรชายหญิงทั้งสามต่างพาเรื่องทุกข์ร้อนมาให้คุณหญิงมัลลิกาคอยปัดเป่าอยู่เสมอ เริ่มตั้งแต่เทนมหลานชายวัยเพียง 16 ปีขบถยนต์จนคนตาย คุณหญิงมัลลิกาต้องเป็นผู้ประกัน ตั้งทนาลูกคิและจ่ายค่าเสียหายให้ แต่ปัญหามีได้หมดเพียงแค่นั้น เทนมยังไม่ยอมไปโรงเรียนเพราะความอับอายครุ และเพื่อน ๆ ทั้งยังหนีออกจากบ้านรอนแรมไปต่างจังหวัดกับเพื่อนหญิงชื่อมะแม สร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่และสาธอย่างถ้วนหน้า

มะแมเป็นเด็กจากรครอบครัวแตกแยก เธออยู่กับบิดาและมารดาเลี้ยง คือ ลวลี และเกษร มะแมไม่ชอบเกษรและมักจะน้อยใจบิดาเสมอ เธอจึงทำตัวเป็นเด็กเกเร มีปัญหา มะแมเบื่อบ้าน เธอเคยหนีออกจากบ้านและก่อปัญหายุ่งยากอยู่ตลอดเวลาจนลวลีระอาเป็นที่ลุด

วลีสาและปวิรรตมีเรื่องขัดแย้งกันอย่างหนักถึงขั้นแยกกันอยู่ คุณหญิงมัลลิกาต้องคอยเป็นผู้ลอบโยน ชื่นแยะ และช่วยเหลือทั้งลูกและหลาน มาลัยราชเจ็บปวดต่อสภาพที่บิดามารดาแยกกันอยู่ เธอเริ่มทำตัวเป็นเด็กสอหยาก ตี้อร้น และทำตัวเกเรอีกคนหนึ่ง

อาคมกับชดช้อยขัดแย้งกันด้วยเรื่องของบรรดาญาติ ๆ ที่ชดช้อยต้องคอยโอบอุ้มอุปการะและนำเรื่องเดือดร้อนมาให้คุณหญิงมัลลิกาลอยยุ่งยากไปด้วย ทั้งคู่ทะเลาะ

เบาะแว้งกันให้เธอกังวลไปด้วยเป็นประจำ

คุณหญิงมัลลิกาไม่อาจนิ่งดูตาต่อปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นได้ เธอตัดสินใจส่งเทพนมไปเรียนต่อที่อังกฤษ เพราะลำนังลตามาลย์กับเทอนั้นคงไม่มีกำลังเงินเพียงพอ เธอประสานรอร้าวระหว่างวัลลิกากับปรีวรรตอย่างสุดความสามารถ และพยายามให้ความอบอุ่นแก่มาลย์รายแทนผู้เป็นบิดา มารดาที่ต่างกำลังหมกมุ่นอยู่กับปัญหาของตัวเอง คุณหญิงมัลลิกายังต้องหาเงินและเงินไปประกันตัวหลานชายของชดช้อยผู้ก่อเรื่องเกรงจะถูกตำรวจจับ ทั้งยังรับมะแมเข้ามาอยู่ในบ้านด้วยความเวทนาสงสารเธอที่มีสภาพบ้านแตก มะแมได้รับผลกระทบจนกลายเป็นเด็กมีปัญา และเป็นที่ยระอาของบิดา มารดา ต่อมา คุณหญิงมัลลิกาได้ถูกทำร้ายจนบาดเจ็บเพราะการกระทำของหลานชายของชดช้อยที่สมคบกับผู้ร้ายเข้ามาขโมยของในบ้าน

ในที่สุดปัญหาทุกอย่างก็เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เทพนมรับปากหนักแน่นว่าจะตั้งใจเรียน มะแมหันกลับมาเอาใจใส่การเรียนและอยู่ในโอวาทของคุณหญิงมัลลิกาทุกอย่าง วัลลิกายินยอมรับสภาพความล้มเหลวในชีวิตคู่และหันกลับมาเอาใจใส่ลูก ๆ มากขึ้น ส่วนชดช้อยกลับมากอยู่กับอาคมตามเดิม หลังจากที่เธอพานุตรสาวหนีไปอยู่กับมารดาเป็นเวลา 3 เดือน โดยที่อาคมมิได้สนใจไปงอนง้อ

16. ห้องที่จัดไม่เสร็จ ของ กฤษณา อโศกสิน

สวนขวัญเป็นหญิงหม้ายที่แยกทางกับสามีมานานแล้ว เธอมีลูกติดถึง 5 คน ซึ่งเป็นผู้หญิงล้วน คือ เนา นวล กิ่ง แก้ว และบวบ สวนขวัญต้องทำงานหนักเพื่อเลี้ยงลูกตามลำพัง เมื่อแยกทางกับอินทร์ใหม่ ๆ นั้น เธอทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาดในคลับแห่งหนึ่ง ต่อมาเธอก็นำเงินที่สะสมได้มาทำทุนเปิดร้านขายอาหารเล็ก ๆ ที่มีทั้งข้าวแกงและเหล้า สวนขวัญมักจะได้รับการตักตวงแคลนจากเพื่อนบ้านเสมอ เนื่องจากเธอเป็นหญิงหม้ายมีลูกสาวติดถึง 5 คน ลูกคำที่มายุติพนุนเธอก็มักจะเป็นผู้ชายเสียเป็นส่วนใหญ่ บางคนก็มาติดพันเธอ แต่สวนขวัญมิได้คิดจะลงเอยกับใคร เพราะเธอเชื่อว่าคงไม่มีใครคิดจะมาจริงจังกับหญิงหม้ายลูกติดอย่างเธอแน่นอน เธอต้องทำงานอย่างหนักทั้งกลางวันและกลางคืน เวลาที่จะอบรมคุณลูก ๆ จึงมีน้อยเต็มที

เขาเรียนอยู่ชั้น ม.ศ.5 เธอเป็นเด็กสาวที่สวยงามและมีเสน่ห์มาก แต่แล้ววันหนึ่ง เธอก็หายจากบ้านไปและกลับมาพร้อมกับชายซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อยปัสตอร์ บิดาของชาย รับเขาเป็นลูกสะใภ้ ทั้งยังช่วยส่งเสียเธอเรียนจนจบ ม.ศ.5 แล้วออกมาสอนอยู่ใน โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ต่อมาเขาก็นอกใจชายด้วยการเสียตัวให้แก่เผด็จซึ่งเป็นครูที่ โรงเรียนเดียวกัน เขากับเผด็จแต่งงานกันตามประเพณี แต่เธออยู่กับเผด็จได้ไม่นาน ก็แยกทางกัน หลังจากมีลูก 1 คน

เขาทำงานเป็นครูตอนกลางวัน และเป็นนักร้องในห้องอาหารตอนกลางคืน อยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาเธอก็หันมาติดตามนักร้องเพียงอย่างเดียว เขาได้เข้าแฟล็คอยู่ ตามลำพังแต่ก็มีความสัมพันธ์ทางเพศอยู่กับคู่ ซึ่งมาเข้าห้องอยู่ข้าง ๆ เขาออกร้องเพลง อย่างหนักเพราะเธอเริ่มสะสมข่าวของราคาแพงและซื้อรถยนต์ส่วนตัว ส่วนขวัญเคย ตามไปดูเขาร้องเพลงอยู่ครั้งหนึ่ง เธอรู้สึกเศร้าใจจนต้องร้องไห้ออกมาที่ได้เห็นชีวิต ท่ามกลางแสงไฟและควันบุหรี่ของลูกสาวคนโต ซึ่งดูไม่แตกต่างไปจากผู้หญิงชาวตัวมากนัก ต่อมาไม่นานเขาก็เลิกกับคู่เปลี่ยนมาอยู่กับตักแทน

นวลเป็นคนเรียนเก่ง เมื่อเธอจบ ม.ศ.5 เธอก็สอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ได้ นวลได้ทุนเรียนดีมาตลอด เมื่อจบออกมาเธอก็ทำงานเป็นนักเขียนหนังสือให้กับ สำนักงานจัดทำนิตยสารฉบับหนึ่ง นวลมีรายได้ไม่มากนัก แต่เธอก็ทำงานอย่างสามารถ เพราะใจรัก นวลมีอุดมการณ์ที่กล้าแข็งมาก

ส่วนกึ่งนั้นสอบตก ม.ศ.5 และออกมาทำงานโดยไม่คิดจะกลับไปเรียนอีก กึ่ง ได้ทำงานเป็นพนักงานพิมพ์ดีดที่สำนักงานแห่งหนึ่ง จึงได้รู้จักกับต้อมซึ่งมีศักดิ์เป็นญาติห่าง ๆ ต่อมาทั้งสองได้แต่งงานกันและมีลูก 1 คน

แก้วได้หนีไปอยู่กับใหญ่ที่บ้านของเขาซึ่งอยู่ต่างจังหวัด ทั้ง ๆ ที่กำลังเรียนอยู่ ม.ศ.4 ทั้งคู่ ส่วนขวัญได้ตามตัวกลับมาและบังคับให้ทั้งคู่จัดพิธีแต่งงานกัน หลังจากนั้น แก้วก็กลับไปอยู่ที่ต่างจังหวัดตามเดิม ใหญ่เป็นคนชอบเที่ยวเตร่ เปลี่ยนคู่นอนอยู่เรื่อย ๆ และไม่สนใจการงานใด ๆ แก้วจึงต้องทนรับภาระทุกอย่างโดยไม่ปริปาก

ส่วนบวบยืนยั้นไม่ขอเรียนต่อหลังจากจบ ป.6 เธอออกมาช่วยส่วนขวัญขายอาหาร ต่อมาไม่นาน เธอก็แต่งงานไปกับวี ชายหนุ่มผู้มีการศึกษาสูง แต่ไม่สามารถเลี้ยงตัวเอง

และภรรยาได้ ขวบและวิต้องคอยฟังเงินจากสวนขวัญและบิดาของเขายู่เสมอ

นวลตัดสินใจแต่งงานกับริค ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศที่มีอายุแก่กว่านวลมาก ริคเป็นคนหน้าตาไม่หล่อแต่มีฐานะดีและมีอาชีพเป็นอาจารย์สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ประเทศไนโรบี ทวีปแอฟริกา นวลตามริคไปอยู่ที่ไนโรบี ก่อนจากไปริคได้ซื้อบ้านจัดสรร และมอบเงินให้กับสวนขวัญก่อนใหญ่ นวลได้ขอร้องให้เลิกอาชีพขายข้าวแกงโดยเด็ดขาด สวนขวัญได้มีโอกาสไปเยี่ยมนวลที่ไนโรบีหลายครั้ง ครั้งแรกเธอต้องรีบกลับอย่างรวดเร็ว เพราะเนาป่วยหนัก ไม่สามารถร้องเพลงได้อีกต่อไป เนารักษาตัวอยู่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง นัยน์ตาของเนาไม่สามารถมองเห็นอีกต่อไป ร่างกายของเธอขมเป่งและมีอาการเจ็บปวด เมื่ออาการดีขึ้นเธอได้กลับมาพักผ่อนอยู่ที่บ้านกับสวนขวัญ

กึ่งแยกทางกับต้อมและกลับมาอยู่ที่บ้านกับสวนขวัญเช่นกัน กึ่งมีสามีใหม่คือเกือ เธอพาเขามาอยู่ที่บ้านด้วย เกือและเนาแอบได้เสียกัน เมื่อกึ่งทราบเรื่องจึงเกิดการทะเลาะหึงหวงกันอยู่เสมอ สวนขวัญไล่เกือออกจากบ้านไป ตักเริ่มหวนกลับมาหาเนาอีก สวนขวัญพยายามกีดกันเพราะเนาสุขภาพไม่ดี แต่ไม่สำเร็จ เนาก่อตั้งครรภ์และแท้งลูก เป็นเหตุให้อาการป่วยอย่างเก่าของเธอกำเริบขึ้นมาอีก เนาเสียชีวิตในเวลาต่อมา ส่วนกึ่งพยายามที่จะแยกทางกับเกือ แต่เกือไม่ยอม เขาได้ทำร้ายทุบตีและจับเธอไปขังไว้ สวนขวัญได้แจ้งความให้ตำรวจช่วยเหลือเธอออกมาได้ กึ่งรู้สึกเข็ดผู้ชายเป็นที่สุด

สวนขวัญได้ไปหานวลที่ไนโรบีอีกครั้งหนึ่ง เธอพบว่า นวลกำลังคิดจะแยกทางกับริค เพราะเธอเกิดรักแม็คขึ้นมา แม็คเป็นอาจารย์หนุ่มหน้าตาดี สวนขวัญพยายามประสาทรอยราวในชีวิตคู่ของนวลกับริคอย่างหนัก เธอได้ขัดขวางและชี้แนะให้นวลมองเห็นความดีของริคและปัญหาที่อาจจะเกิดกับลูก ๆ นวลพยายามตัดใจจากแม็ค เพราะเธอสงสารลูกเกินกว่าที่จะทำร้ายจิตใจของลูกได้

17. บ้านของพุ่มนี้ ของ ว.วินิจฉัยกุล

เมธินีหรือหนูพา เป็นลูกสาวคนกลางของนางละมัย ซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดาอยู่ต่างจังหวัด หนูพาเป็นคนหัวดีและทะเยอทะยาน จึงเข้ามาเรียนต่อมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ โดยพักที่บ้านคุณนายอ่อนเรือน ซึ่งเป็นญาติห่าง ๆ ทางบิดา คุณนายอ่อนเรือนมีลูกชายรูปหล่อ

ชื่อรังสรรค์ และลูกสาวชื่อแสงเทียน ญาญาหลงรักรังสรรค์ แต่รังสรรค์ไม่ได้รักจริง เพียงแต่ชอบเล่น ๆ ญาญาจึงอกหักและเกิดความเคียดแค้นเกลียดชังคนทั้งครอบครัวอยู่ลึก ๆ ต่อมาญาญาขอซื้อที่ดินติดกับบ้านคุณนายอ่อนเรือน และสร้างบ้านอยู่ที่นั่น เธอได้แต่งงานกับ ดร.เอกวัตซึ่งเป็นนักเรียนนอก ส่วนแสงเทียนแต่งงานกับบุชิตมิลูกสองคน คือ หนุ่มและแนน

ญาญาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นเมธินี ต่อมาลูกสาวคนหนึ่งชื่อนิลยา เมื่ออายุได้เดือนเศษ ๆ เมธินีก็ลอบชิงทุนไปเรียนปริญญาโทต่อที่เมืองนอก จึงทิ้งนิลยาให้อยู่ในความดูแลของนางละมัยผู้เป็นแม่ แต่นางละมัยเลี้ยงไม่ไหวเพราะความชรา จึงให้นางแถบซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกันมาเลี้ยงแทน นางแถบรักนิลยามาก และนิลยาก็ติดพี่เลี้ยงแก่ ๆ มากเช่นกัน ส่วน ดร.เอกวัตนั้นก็ทำงานจนไม่มีเวลาสนใจลูกเลย เมื่อนิลยาอายุได้ 2 ขวบ ดร.เอกวัตก็ได้มีภรรยาใหม่ซึ่งเป็นคนรักเดิม เมธินีได้ข่าวก็รีบกลับมาทั้งที่ยังเรียนไม่จบ เธอโกรธมากเมื่อรู้ว่าแม่ไม่ได้เลี้ยงลูกให้เธอ เมธินีตามไปอาละวาดภรรยาน้อยถึงบ้าน เรื่องก็ระงับไปได้สักหนึ่ง เธออยากจะไล่นางแถบออกแต่ก็ทำไม่ได้เพราะนางละมัยป่วยและถึงแก่กรรมในเวลาต่อมา และเธอก็หาใครเลี้ยงลูกแทนไม่ได้

ดร.เอกวัตและเมธินี มีปัญหาขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาด้วยปัญหาเดิมคือเรื่องภรรยาน้อย ดร.เอกวัตกลับบ้านด่ำมืดเกือบทุกวัน ทั้งสองอยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความสุข ต่างวางท่าปั้นปึ่งเข้าหากัน และทำดีเข้าหากันเฉพาะต่อหน้าคนอื่นเท่านั้น ดร.เอกวัตและเมธินีตั้งใจจะให้ลูกเรียนเก่งไม่แพ้พ่อและแม่ จึงให้เข้าโรงเรียนตั้งแต่ 2 ขวบ พอ 4 ขวบ ก็ให้ขึ้นชั้นประถมปีที่ 1 เมธินีกลับไปเรียนต่อที่เมืองนอกอีก แต่ก็เรียนไม่สำเร็จ เธอโทษว่าเป็นเพราะลูกและสามี ที่ชอบก่อกวนหาหนทางใจให้เธอขาดสมาธิ เมธินีตั้งหน้าตั้งตาเคี่ยวเข็ญให้นิลยาเรียนเก่ง ๆ เป็นการชดเชยความพลาดหวังจากทุกอย่าง เธอไม่ยอมปล่อยให้นิลยาไปเล่นกับเพื่อน ๆ โดยเฉพาะหนุ่มและแนน ชีวิตของนิลยาจึงมีแต่เรียนเพียงอย่างเดียว เป็นเหตุให้เธอกลายเป็นเด็กซึม ซื่อาย และขี้โรค เพราะความเคร่งเครียดจนเกินไป

นิลยามีพรสวรรค์ทางการดนตรีและรักทางนี้มาก เมื่อนิลยาเข้าสู่วัยรุ่น เมธิณีได้โอกาสไปเรียนต่อเมืองนอกอีกครั้งหนึ่ง เอกวิทย์วนกลับไปติดต่อกับภรรยาน้องที่ชื่อเลวภาพรอีก ส่วนนิลยาก็ได้โอกาสคบเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันคือหนุ่มและแนน เธอได้รู้จักกับหนุ่มเจ้าชู้ชื่อตัน ซึ่งเป็นเพื่อนของหนุ่มจนเกิดสนิทสนมกับขึ้น นางแถบและคุณนายอ่อนเรือนรู้สึกเป็นห่วงมาก หนุ่มจึงห้ามไม่ให้ต้นมาพบปะกับนิลยาอีก ต้นจึงนัดพบกับนิลยาแล้วพาไปที่บ้านและปลุกปล้ำเธอ แต่นิลยาสั่งขืนร้องไห้คนช่วยจึงรุดออกมาได้ แต่เธอก็เสียขวัญกับเหตุการณ์ครั้งนั้นมากจนกลายเป็นความฝังใจ คิดมาก และประสาทเครียดมาตลอด ในขณะที่เดียวกัน ดร.เอกวิทย์ก็ได้มีเวลาเอาใจใส่บุตรสาวมากนัก เมื่อเมธิณีกลับมาจากเมืองนอก และสามารถสืบทราบความจริงของอาการผิดปกติดังกล่าวได้ เมธิณีรู้สึกโกรธนิลยามาก เธอก้าวโทษว่าเป็นเพราะความใจง่ายของนิลยาที่กล้าตัวไปขนาดนั้น นิลยาซึ่งทนทุกข์ทรมานมากพออยู่แล้ว ถึงกับช็อคเมื่อรู้สึกตัวอีกครั้งก็มีการเหม่อลอย เรียนหนังสือไม่ได้ เมธิณีอับอายขายหน้ามากจึงส่งลูกไปเรียนที่เมืองนอก

ที่ต่างประเทศ นิลยาแอบไปเรียนดนตรีควบคู่กับวิชาที่แม่ต้องการ ผลการเรียนของเธอออกมาไม่ดีนัก ที่นั่นมีครูดนตรีซึ่งเข้าใจพรสวรรค์ของนิลยาและคอยสอนให้จนเธอสามารถแต่งเพลงได้เอง ระหว่างนี้หนุ่มได้เขียนจดหมายส่งข่าวต่าง ๆ ถึงนิลยาอยู่เสมอ บางครั้งก็อัดเทปส่งเสียงแม่แถบมาให้ฟังด้วย ต่อมาเมธิณีให้นิลยากลับบ้านอย่างกระชั้นชิด เมื่อนิลยากลับมาจึงรู้ว่าเอกวิทย์มีเรื่องอื้อฉาวถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับปัญหาการเงินของมหาวิทยาลัยที่เขาสอนอยู่ถึงกับต้องตัดสินใจลาออกจากงาน เมธิณีอับอายมากและขอหย่าขาดจากสามี เธอไม่มีเงินเพียงพอที่จะส่งลูกสาวเรียนต่างประเทศอีกต่อไป เอกวิทย์ได้แยกตัวไปอยู่กับเลวภาพรอย่างเปิดเผย

เมธิณีพยายามเคี่ยวเข็ญให้นิลยาเรียนต่อที่เมืองไทยอีก แต่ไม่สำเร็จเพราะเธอไม่มีหัวทางเรียนหนังสือ เมื่อเมธิณีทราบว่านิลยาแต่งเพลงได้เธอก็หันมาคาดหวังให้นิลยาชนะการแต่งเพลงเข้าประกวดที่ญี่ปุ่นเพื่อกู้หน้ากับเรื่องทั้งหมดที่ผ่านมา แต่ผลการประกวดนิลยากลับแพ้ เมธิณีเพิ่มความเครียดแค้นมากขึ้น เธอประณามลูกอย่างรุนแรงด้วยความผิดหวัง นิลยาได้รับความกดดันทางใจมากถึงกับคิดทำลายชีวิตตัวเอง แต่ว่าหนุ่มได้เข้ามาช่วยเหลือและปลอบโยนไว้ทันเสียก่อน หนุ่มพานิลยาไปหาเอกวิทย์แล้วเล่า

ความจริงให้เขาว่านิลยากำลังต้องการความอบอุ่นจากทางบ้านมาก เอกวัดได้สติและหันมาเอาใจใส่ลูกอย่างจริงจังและพานิลยาไปอยู่ด้วย เมื่อนี้เกิดความรู้สึกว่าตนกำลังเสียทั้งลูกและสามี ต่อมาก็ยังมีปัญหากับผู้ร่วมงานจนถึงขั้นถูกลอบยิงบาดเจ็บสาหัส กลายเป็นอัมพาตไม่ได้

นิลยามีความสุขดีขึ้นเมื่อมาอยู่กับพ่อที่เข้าใจเธอ และได้ทำงานด้านการแต่งเพลงซึ่งตนรักโดยมีหนุ่มคอยเป็นกำลังใจให้ ส่วนเมื่อนี้เมื่อหายป่วยก็ตัดสินใจลาออกจากงานไปบวช และไม่คิดจะกลับมายุ่งเกี่ยวกับโลกภายนอกอีก ต่อมาหนุ่มและนิลยาได้แต่งงานอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

18. มณีราวี ของ ว.วินิจฉัยกุล

คล้ายเดือนเป็นลูกสาวคนโตของประคองและซิดพรที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่และทนุทนอมจากบิดามารดา เธอเรียนอยู่มหาวิทยาลัยปีสุดท้ายและตั้งใจว่าจะเรียนให้จบภายในเวลา 3 ปีครึ่ง คล้ายเดือนมีคนรักชื่อจามร บิดามารดาของจามรมิได้รังเกียจที่จะได้เด็กสาวที่เรียบร้อยอย่างเธอมาเป็นลูกสะใภ้ แต่แล้วเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ผันแปรไปเมื่อซิดพร บิดาของเธอปันใจให้กับกรองมาศซึ่งเป็นพนักงานบริษัทเดียวกัน คล้ายเดือนรู้สึกผิดหวัง เสียใจและน้อยใจบิดาอย่างหนัก เพราะมารดาของเธอไม่เคยบ่นร้องอะไรในหน้าที่แม่บ้านเลย

คล้ายเดือนได้พบกับเมนาซึ่งเป็นเพื่อนเก่าคนหนึ่งของเธอ เมนาเป็นบุตรสาวของนักธุรกิจมหาเศรษฐีที่ดำเนินชีวิตแบบคนชั้นสูงในสังคม เมนาชวนคล้ายเดือนไปเที่ยวพัทยา ประจวบกับคล้ายเดือนกำลังต้องการหนีจากสภาพการนอกใจของบิดา เธอจึงตอบตกลงร่วมขบวนไปกับกลุ่มเพื่อนของเมนาอันมีเคย์ ลิน เพื่อนชายของคนทั้งคู่ และฉายนานซึ่งเป็นหนุ่มสังคมระดับสูงและมีนิสัยเจ้าชู้รวมอยู่ด้วย ความกลัดกลุ้มเรื่องของบิดา ทำให้คล้ายเดือนยอมดื่มเหล้าที่ฉายนานสั่งมาให้จนขาดสติ เธอได้เสียตัวให้กับฉายนานโดยไม่คาดคิด

หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นคล้ายเดือนเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมาน คิดมากและกังวลใจอย่างแสนสาหัส การเรียนของเธอที่เคยอยู่ในระดับดีกลับตกต่ำลงขนาดสอบตก

คล้ายเดือนตัดสิ้นใจเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้จามรฟัง แต่แทนที่เขาจะเห็นใจและปลอบโยน จามรกลับรู้สึกโกรธแค้นและไม่พอใจที่คล้ายเดือนทำตัวเป็นคนไม่หนักแน่น ไม่รักนวลสงวนตัวดังที่เขาเคยชื่นชม ทุกคนในครอบครัวของจามรลอยมีปฏิกริยาต่อต้านเธอไปด้วย คล้ายเดือนตัดใจจากจามรและไม่คิดจะปรับความเข้าใจกับเขาอีกต่อไป

ฉาฉานยังติดใจลักษณะผู้หญิงอย่างคล้ายเดือนอยู่ เขาจึงคอยติดตามดักพบเธอ ที่มหาวิทยาลัยเสมอ ๆ คล้ายเดือนพยายามหลีกเลี่ยงการพบปะกับฉาฉาน เธอเกิดความหวาดกลัวว่าอาจจะตั้งครรภ์จึงตัดสินใจไปหาหมอ โชคดีที่เธอได้รู้จักกับหมอนวลองงค์ซึ่งเป็นแพทย์หญิงที่เข้าใจปัญหาต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นได้กับผู้หญิงทุกคน เธอได้ให้คำปรึกษาและสร้างความหวังใหม่ให้แก่คล้ายเดือนหลายอย่าง ทำให้คล้ายเดือนรู้สึกมีกำลังใจที่จะสร้างอนาคตต่อไป

ฉาฉานตามมาปรับความเข้าใจกับคล้ายเดือนถึงที่บ้านของเธอจนประครองรู้สึกผิดสังเกต คล้ายเดือนสารภาพเรื่องทั้งหมดให้มารดาทราบ ประครองตกใจและเสียใจมาก เธอรู้สึกผิดที่ได้ปล่อยปละละเลยลูกจนเกินไปในช่วงระยะเวลาที่มีปัญหาขัดแย้งกับชีวิต ประครองนำคล้ายเดือนไปฝากไว้กับสังเวียนซึ่งเป็นญาติห่าง ๆ คนหนึ่งของเธอ และเคยช่วยเหลือเธอมาตลอด อย่างไรก็ตามฉาฉานก็สามารถสืบทราบที่อยู่ใหม่ของคล้ายเดือนจนพบ

เมื่อคล้ายเดือนเรียนจบเธอได้ทำงานที่บริษัทแห่งหนึ่งซึ่งให้เงินเดือนสูงพอสมควร แต่ต่อมาเธอก็ได้รู้ความจริงว่าบริษัทดังกล่าวเป็นของฉาฉาน ผู้ชายที่เธอกำลังหนีเขาอยู่ เธอทราบจากเมาน่าว่าฉาฉานไม่เคยคิดจะจริงจังกับผู้หญิงคนไหนเลย เขาให้เหตุผลว่าเขากลัวการแตกแยกของครอบครัว และกลัวว่าอาจจะก่อปัญหาทางใจให้แก่ลูก ๆ ดังเช่นที่บิดาของเขาได้ก่อให้แก่เขาและสกาผู้เป็นน้องสาว คล้ายเดือนตัดสินใจลาออกจากงาน หมอนวลองงค์แนะนำให้เธอไปทำงานกับมูลนิธิหญิงไทยซึ่งทำงานประสานงานร่วมกับแพทย์เจ้าหน้าที่ตำรวจ และนักกฎหมายเพื่อช่วยเหลือผู้หญิงที่ประสบกับปัญหาเคราะห์ร้ายต่าง ๆ

ที่บ้านพักคนไข้ของมูลนิธิ คล้ายเดือนได้พบกับสกาซึ่งได้หนีออกจากบ้านเพราะปัญหาการตั้งครรภ์และฝ่ายชายไม่ยอมรับผิดชอบ สกาคิดจะหนีมาทำแท้งแต่ยังกลับถูกหมอเถื่อนข่มขืนซ้ำเติมเข้าไปอีก เด็กสาวจึงมีสภาพทางใจที่ทรุดโทรมมาก คล้ายเดือน

ได้ร่วมมือกับฉายนให้ความช่วยเหลือการอย่างเต็มใจจนเธอมีอาการดีขึ้น ต่อมา ฉายนได้ขอแต่งงานกับคล้ายเดือนเพราะเขาแน่ใจว่าเธอคือผู้หญิงที่เขารักและต้องการอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับคล้ายเดือนก็ยอมรับว่าฉายนคือชายหนุ่มที่อยู่ในใจของเธอมานานแล้ว

19. ดวงยิหฺวา ของ โสภาค สุวรรณ

ภมรและวินัสหย่าร้างกัน ทั้งคู่มีบุตรหญิงชายสองคนคือ ยิหฺวาและอชิศ ทั้งยิหฺวาและอชิศกำลังอยู่ในวัยเด็กที่ต้องการความอบอุ่นจากบิดามารดาเป็นอย่างมาก แต่คนทั้งสองก็มิได้มีเวลาให้ลูกเลย ภมรใช้ชีวิตหม้ายด้วยการหมกมุ่นเรื่องเพศสัมพันธ์กับสตรีอื่นมากมาย โดยมุ่งหวังความสนุกสนานเป็นสำคัญ ส่วนวินัสก็ปล่อยตัวทางด้านเพศกับชายอื่นไม่ซ้ำหน้าเช่นกัน ยิหฺวาและอชิศอยู่ในความดูแลของวินัสเพราะเธอมีฐานะอยู่ในชั้นดีมาก ทั้งยิหฺวาและอชิศต่างรับรู้พฤติกรรมดังกล่าวของบิดา มารดาด้วยความเคียดแค้นชิงชัง

วินัสได้เปิดกิจการสถานเสริมความงามและมีผู้ช่วยเหลือหลายคน ในจำนวนนั้นมีสมพร หรือแอ๊ด ซึ่งเป็นกระเทยร่วมอยู่ด้วย แอ๊ดและยิหฺวาสสนิทกันมาก ยิหฺวามักนำเรื่องราวความคับแค้นต่าง ๆ มาระบายให้แอ๊ดฟังเสมอ ซึ่งแอ๊ดก็รับฟังอย่างเข้าใจและคอยปลอบโยนเธออยู่ตลอดเวลา ยิหฺวาเป็นเด็กสาวเจ้าอารมณ์ ดื้อรั้น และเกรหิเรียนจนกระทั่งไม่มีสิทธิ์สอบชั้น ม.ศ.5 วินัสไม่พอใจและมักดุด่าบุตรสาวอยู่เสมอโดยมิได้เอาใจใส่อย่างจริงจังมากนัก อชิศเองก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับยิหฺวา เขาเบื่อหน่ายมากจึงหนีออกจากบ้านไปกับกลุ่มเพื่อนซึ่งมีพฤติกรรมพัวพันอยู่กับยาเสพติด วินัสไปขอความช่วยเหลือจากเมืองแมนซึ่งมีศักดิ์เป็นอาตามกฎหมายของยิหฺวาและอชิศให้ช่วยออกติดตามหาอชิศจนกลับมาได้ทันก่อนที่เขาจะหลงเดินทางผิด

แอ๊ดพายิหฺวาไปดับความกลุ้มที่ไนท์คลับแห่งหนึ่งเป็นประจำ ยิหฺวาได้รู้จักกับเจนจบซึ่งเป็นนักดนตรีอยู่ที่นั่น เจนจบชวนยิหฺวาหนีออกจากบ้านมาอยู่กับตัวเอง ยิหฺวากำลังต้องการหนีออกจากสภาพต่าง ๆ ภายในบ้านอยู่แล้ว เธอจึงตัดสินใจไปอยู่กับเจนจบในฐานะภรรยา โดยที่แอ๊ดเองก็ไม่ทราบมาก่อน แต่ยิหฺวาไม่สามารถที่จะทำใจร่วมเพศกับเจนจบได้ เธอมีความรู้สึกว่าการผสมพันธุ์เป็นเรื่องน่ารังเกียจ และเป็นสิ่ง

ชั่วร้ายเพราะมันทำให้เธอและบิดามารดาไม่เข้าใจกัน ยิหวาดิ้นรนและทำร้ายเจ็บ
ด้วยความลืมหูลืมตาจนกระทั่งเจ็บหมดอารมณ์ ยิหวากลับมาอยู่กับอ๊อดและขอร้องไม่ให้
บอกใคร เมืองแมนสืบทราบความจริงทั้งหมดได้ เขาพา ยิหวา ไปพบจิตแพทย์เพื่อรักษา
เยียวาสภาพจิตใจอยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาวินัสและภรรยาได้ยื่นมือเข้าเกี่ยวข้องกับอีก ภรรยาต้องการ
ให้ ยิหวา ไปทำงานกับบริษัททัวร์ที่พาหญิงไทยไปบริการทางเพศกับชาวต่างชาติ ส่วนวินัส
ต้องการให้อิศิ์ไปทำงานที่ต่างประเทศแทนการทำงานเรียงพิมพ์ในสำนักพิมพ์ที่เมืองแมน
เป็นนักเขียนข่าวและบทความต่าง ๆ อยู่ ทั้ง ยิหวา และ อิศิ์ ต่างปฏิเสธข้อเสนอของบิดา
มารดา

เมืองแมนบังคับให้ ยิหวา กลับมาเรียนต่อได้สำเร็จ เขาพา ยิหวา และ อิศิ์ มาอยู่
ด้วยกันในบ้านเช่าที่เขาเช่ามานานมาอยู่ มันมาเป็นพยาบาลสาวที่มีใจรักเมืองแมนอยู่
แล้วจึงให้ความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ แก่เมืองแมนมาตลอด ยิหวา สอบเรียนต่อใน
มหาวิทยาลัยได้และจบด้วยคะแนนที่สูงมาก ในช่วงที่เรียนอยู่นั้น ยิหวามีคนรักชื่อ วรุม
ได้ขอให้เธอแต่งงานกับเขา แต่ ยิหวาก็ตอบบ่ายเบี่ยงเรื่อยมา เพราะเธอไม่แน่ใจว่าจะ
ทำใจยอมรับเรื่องเพศสัมพันธ์ได้หรือไม่ ต่อมา วรุม ได้ไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ ยิหวา
รับปากว่าจะสอบชิงทุนตามไปและแต่งงานกันที่ต่างประเทศเลย เมืองแมนพยายาม
เคี่ยวเข็ญให้ ยิหวา สอบชิงทุนและตาม วรุม ไปให้ได้ แต่บังเอิญเมืองแมนได้รับบาดเจ็บ
จากอุบัติเหตุรถชนกัน อาการของเขาอยู่ในขั้นสาหัส ยิหวา จึงถือโอกาสไม่ไปสอบสัมภาษณ์
โดยอ้างว่าเธอต้องการอยู่ดูแลเมืองแมนมากกว่า

เมืองแมนตัดสินใจซื้อบ้านไว้แห่งหนึ่ง ยิหวา อิศิ์ และ มุกดา ผู้เป็นคนรักของ
อิศิ์ ได้ไปช่วยกันปลูกดอกไม้และพืชผักสวนครัวไว้มากมาย เมืองแมนรู้สึกซาบซึ้งใน
ความรักของหลาน ๆ มาก ในที่สุดทั้ง ยิหวา และ เมืองแมน ต่างก็ไม่สามารถซ่อนความรู้สึกที่
แท้จริงของหัวใจได้ คนทั้งคู่ตัดสินใจแต่งงานกัน ปัญหาทางจิตที่ ยิหวา หวาดกลัวจนไม่กล้า
ตัดสินใจแต่งงานผ่านพ้นไปได้ด้วยดี เมืองแมนพยายามชักจูง ยิหวา ให้หันกลับไปปรับ
ความเข้าใจกับวินัส ซึ่งขณะนั้นวินัสกำลังประสบกับความกดดันทางด้านจิตใจเป็นอันมาก
วินัสรู้สึกว่าชีวิตในวัยชราของเธอเต็มไปด้วยความเหงาและว้าเหว่ จนเธอต้อง

พื้งซากล่อมประสาทอยู่เสมอ และเกือบได้รับอันตรายจากยาดังกล่าว ถ้าเมืองแมนไม่ช่วยไว้ทันเสียก่อน

อิหว่าตั้งครุรงและคลอดบุตรเป็นชาย วันสตัดสินใจไปเยี่ยมหลานที่บ้านเมืองแมน ก่อนกลับไปทำธุรกิจต่อที่ต่างประเทศ เขอมอบเช็ดของขวัญจำนวนหนึ่งให้หลานชาย และตั้งใจว่าจะมอบให้แก่ลูกของอิชิดด้วยเช่นกัน เมื่อถึงเวลา อิหว่า อิชิด และวันสต่างปรับความเข้าใจกันได้ในเวลาต่อมา

20. ทางช้างเผือก ของ โสภาค สุวรรณ

คุณสมถวิลเป็นเศรษฐีนิรหามีจิตใจเมตตากรุณา เธอได้รับการทูลเชิญกำพร้าจากนางฟองจันทร์มาเลี้ยงไว้ นางฟองจันทร์มีอาชีพเป็นแม่เล้าและได้ทูลกรคนนั้นมาจากหญิงชาวตัวคนหนึ่ง คุณสมถวิลตั้งชื่อทารกคนนั้นว่า คารินทร์ และตั้งใจว่าจะเลี้ยงดูอุปการะทารกคนนี้ให้ดีที่สุด เมื่อทดแทนความผิดหวังที่เธอไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานให้ได้ดีได้เลย แหนะมาเป็นบุตรสาวคนเดียวของคุณสมถวิล เธอรู้สึกไม่พอใจมากที่มารดาเอาใจใส่คนอื่นยิ่งกว่าบุตรหลานของตน แหนะเต็มไปด้วยความเกลียดชังและอิจฉาคารินทร์มาตลอด แหนะเพิ่งจะหย่าขาดกับสามีได้ไม่นาน เธอมักจะหงุดหงิดเจ้าอารมณ์ และคอยสอนสั่งให้เปรมสุดาผู้เป็นบุตรสาวคนเดียวเกลียดชังบิดาเสมอ

วรรณะและวาม เป็นหลานของคุณสมถวิลที่เกิดจากบุญชนะ วิภาดาผู้เป็นภรรยาของบุญชนะได้หนีไปกับชายชู้ เป็นเหตุให้บุญชนะเสียใจมากถึงกับฆ่าตัวตาย วรรณะและวามกลายเป็นเด็กเจ้าอารมณ์และมีปัญหาทั้งคู่ วรรณะเป็นเด็กก้าวร้าวคือร้อน และชอบหนีเรียนเป็นประจำ ส่วนวามเป็นเด็กเก็บกด ไม่ชอบพูดคุยกับใคร นอกจากจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการเล่นเปียโน คนทั้งสองฝังใจเกลียดมารดามาก

สุรีย์และเอื้องคำเป็นหญิงสาวในความอุปการะของคุณสมถวิลทั้งคู่ คนทั้งสองต่างเคารพและนับถือคุณสมถวิลมาก สุรีย์ตอบแทนบุญคุณของคุณสมถวิลด้วยการเป็นครูและช่วยบริหารงานในโรงเรียน "สมถวิลวิทยา" อย่างขยันขันแข็ง ส่วนเอื้องคำก็คอยรับใช้ใกล้ชิดและช่วยเหลือคารุณาริทธิ์อย่างเต็มที่ เมื่อเอื้องคำโตเป็นสาว คุณสมถวิลก็ได้เปิดร้านเสริมสวยให้เธอเป็นผู้ดำเนินการหาเลี้ยงชีพต่อไป

เปรมสุดาเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ และมักเอาแต่ใจตนเอง เธอเกิดความรู้สึกเกลียดชังบิดามากที่ทิ้งเธอไปอย่างไม่เหลียวแล เปรมสุดามักจะแอบอิงฉาเพื่อน ๆ ที่มีบิดามาคอยรับกลับบ้านตอนโรงเรียนเลิก เป็นเหตุให้เธอเกิดอารมณ์เหวี่ยงและว่าเหวอยู่ลึก ๆ เปรมสุดาค้นพบวิธีระบายความเครียดด้วยการสำเร็จความใคร่ให้กับตนเอง ตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก เมื่อเธอเติบโตขึ้นมาอีกเล็กน้อย เปรมสุดาก็เริ่มชวนเพื่อนหญิงมาหาความสนุกทางเพศแบบรักร่วมเพศ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้บิดาเป็นอย่างมาก เธอจึงหาทางแยกเปรมสุดาออกจากเพื่อนหญิงด้วยการส่งไปเรียนที่ต่างประเทศ พร้อมกับบัตร โดยมีคุณสมถวิลเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ความไม่สนใจจะไปเรียนต่างประเทศดังเช่นคนอื่น เขาสอบเข้าเรียนวิชาการดนตรีที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ส่วนคารินทร์นั้นตั้งใจจะเรียนวิชาครูเพื่อออกมาช่วยงานที่โรงเรียนเหมือนสุรีย์

นายรับซึ่งอ้างตัวว่าเป็นบิดาแท้ ๆ ของคารินทร์ ได้ลักพาตัวคารินทร์ไปขายให้แก่นักโรงงานแห่งหนึ่ง โรงงานนี้เป็นโรงงานที่กดขี่แรงงานเด็กอย่างผิดกฎหมาย สภาพเลวร้ายต่าง ๆ ที่คารินทร์ได้พบได้เห็น ทำให้เธอหวาดกลัวมากถึงกับป่วยเป็นโรคจิต ผู้คุมเด็กได้นำเธอส่งโรงพยาบาล หมอที่โรงพยาบาลฟังเรื่องราวต่าง ๆ จากคำพูดแบบเพ้อผกของคารินทร์ และสืบสาวเอาความจริงทั้งหมดออกมาได้ ตำรวจได้เข้าจับกุมผู้มีส่วนเกี่ยวกับโรงงาน และช่วยเหลือ ๆ ให้เป็นอิสระได้ ส่วนคารินทร์เมื่อหายจากอาการโรคจิตแล้ว ก็ได้กลับมาอยู่กับคุณสมถวิลตามเดิม

เปรมสุดา และวรัณกลับจากต่างประเทศโดยมิได้ผู้พิบัตริใด ๆ ทั้งสิ้น เปรมสุดามีพฤติกรรมทางเพศเบี่ยงเบนยิ่งขึ้น เธอสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศได้ทั้งกับผู้หญิงและผู้ชาย โดยเฉพาะผู้ชายนั้นเปรมสุดาจะเลือกเฉพาะผู้ที่มีภรรยาแล้ว เปรมสุดามักจะโทรศัพท์ไปเยาะเย้ยบรรดาภรรยาของผู้ชายที่เธอมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วยเพื่อให้เธอเหล่านั้นรู้สึกเจ็บช้ำน้ำใจทุกครั้ง ส่วนวรัณมีความรุนแรงทางเพศ เขามักจะทำร้าย ทบตีคู่นอนของเขาทุกครั้งที่เสร็จจากกิจกรรมการร่วมเพศ คุณสมถวิลจึงสั่งห้ามไม่ให้เขาไปเที่ยวโสเภณีอีกต่อไป

วามเรียนจบวิชาการดนตรี และสามารถสร้างชื่อเสียงทางด้านดนตรีจนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ดารินทร์แอบชื่นชมผลงานและความสามารถของวามาตลอด ส่วนคุณสมถวิลภูมิใจในตัวหลายชายคนนี้มาก แต่ในขณะเดียวกันเธอก็ทุกข์ใจกับพฤติกรรมของเปรมสุตาและวรัณเณเป็นโรคหัวใจ ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล ดารินทร์และสุรีย์เป็นผู้คอยดูแล เอาใจใส่คุณสมถวิลอย่างใกล้ชิด

วรัณเณไปหาเอื้องคำที่ร้านเสริมสวย และข่มขืน ทำร้ายทุบตีเธอในคืนวันหนึ่ง เมื่อคุณสมถวิลทราบเรื่อง จึงบังคับให้เขาแต่งงานกับเอื้องคำ วรัณเณโกรธแค้นมาก คืนวันแต่งงาน เขาหันหันขับรถออกนอกบ้านด้วยฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ จนกระทั่งเกิดอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิต ต่อมาไม่นานคุณสมถวิลก็ตรอมใจ และเสียชีวิตตามไปอีกผู้หนึ่ง

วามโกรธดารินทร์ที่เธอพยายามนำเขาไปปรับความเข้าใจกับวิภาดาผู้เป็นมารดา ความรู้สึกโกรธ เกลียด มารดาผู้เป็นต้นเหตุให้บิดาฆ่าตัวตาย ทำให้เขาไม่ต้องการพบเห็นหน้ามารดาอีกต่อไป แม้ว่าวิภาดาจะฝากบอกมากับดารินทร์ว่า หนูชนะ เป็นสามีที่มีสมรรถภาพทางเพศล้มเหลว และรักษาไม่หาย และเธอเองก็ไม่สามารถเอาชนะความต้องการทางธรรมชาติ จึงต้องพาทางออกด้วยการมีชู้จนเกิดเรื่องขึ้น

เนญจา เข้ามาดำเนินกิจการทุกอย่างแทนคุณสมถวิล เธอพาทางบังคับให้สุรีย์และดารินทร์ออกไปจากโรงเรียน สุรีย์สอบชิงทุนไปเรียนต่อที่ต่างประเทศได้ ส่วนดารินทร์ไปเป็นครูสอนอยู่ชนบทที่กันดารมากแห่งหนึ่ง เอื้องคำเสียชีวิตจากการคลอดบุตร เนญจาได้นำลูกของเอื้องคำไปฝากเลี้ยงไว้ที่สถานพยาบาลแห่งหนึ่ง

กิจการของโรงเรียนที่เนญจาเป็นผู้จัดการทำท่าจะไปได้ไม่รอด เนญจาพยายามจะขายกิจการต่อให้ผู้อื่น แต่ความไม่เห็นด้วยเพราะคุณสมถวิลรักกิจการนี้มาก เขาตัดสินใจตามไปง้อและปรับความเข้าใจกับดารินทร์ และขอร้องให้เธอกลับมาช่วยดูแลกิจการ รอสุรีย์มาช่วยอีกแรงหนึ่ง ดารินทร์มีความรู้สึกรักความเป็นทุนอยู่แล้ว เธอจึงยอมกลับมาโดยดี คนทั้งคู่ได้ตกลงแต่งงานกันในเวลาต่อมา

21. ไม้เมือง ของ โสภาค สุวรรณ

ชรัณเป็นเด็กหนุ่มที่มีลักษณะเก็บตัวไม่ชอบพูดหรือลงสิงกับใคร เวลาว่างส่วนใหญ่ของชรัณหลังเลิกเรียน มักจะหมดไปกับการพูดคุยกับลุงเหิม ซึ่งเป็นคนสวนสูง อายุของตึกหลังงามที่อยู่ใกล้ ๆ บ้านที่เขาอาศัยอยู่กับมารดา ชรัณอยู่กับมารดาชื่อ พญา และนางพ่วง ซึ่งเป็นคนรับใช้เพียงสามคนเท่านั้น เพราะบิดากับมารดาของเขาแยกทางกันมานานแล้ว ชรัณชอบคุยกับลุงเหิมเพราะลุงเหิมมักมีเรื่องคุยที่ให้นั่งคิดดี ๆ คอยปลอบโยน และแนะแนวทางต่าง ๆ ให้เขาหายจากความรู้สึกอ้างว้างเดียวดายได้

บิดาของชรัณคือ บุรจิต เป็นผู้ชายที่มีรูปร่างหน้าตาหล่อเหลามาก และมีอาชีพเป็นนายแบบ บุรจิตชอบอยู่กับหญิงชราสูงอายุมีเงินมาก ๆ ภรรยาคนแรกของบุรจิตคือ คุณหญิงรสมย์ เธอเป็นหญิงชราที่ร่ำรวยจึงสามารถปรนเปรอทรัพย์สินเงินทองให้แก่เขาได้อย่างมากมาย รวมทั้งบ้านที่ชรัณและมารดาอาศัยนั้นด้วย

ถึงแม้ชรัณจะอยู่กับมารดาก็ตาม แต่พญาก็มิได้ให้ความอบอุ่น คอยดูแลเอาใจใส่ชรัณเท่าที่ควร เธออยู่ดูแลเขาเพราะหน้าที่ของมารดามากกว่าความรักใคร่ผูกพันอย่างลึกซึ้งดังเช่นแม่ลูกโดยทั่วไป ชรัณรู้จากนางพ่วงว่าเขาเกิดมาจากความไม่ตั้งใจของบิดามารดา พญาเป็นลูกสาวของหญิงรับใช้คนสนิทของคุณหญิงรสมย์ เธอยังแฉใจได้เสียกับบุรจิตเพราะอารมณ์ใคร่เป็นเหตุ จนกระทั่งตั้งครรภ์ชรัณขึ้นมาดังกล่าว พญาคิดจะแต่งงานใหม่กับชาวต่างชาติชื่อเปอร์กินส์ เธอวางแผนไว้ว่าหลังแต่งงานจะไปอยู่ต่างประเทศกับสามี และพาชรัณไปด้วย แต่ทุกอย่างได้จบสิ้นลงเมื่อเธอและเปอร์กินส์เสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุทางรถ

บุรจิตได้ยื่นมือเข้ามารับชรัณไปอุปการะ เขาพาชรัณไปอยู่กับภรรยาคนใหม่ชื่อ รมดี ซึ่งเป็นเศรษฐินีสูงอายุนี้อีกเช่นกัน รมดียังดูแลเขาเพราะเธอทำคัลยกรรมทดแทนเสริมความงามอยู่เรื่อย ๆ รมดีหลงใหลในรสลาภของบุรจิตอย่างหนัก เธออมปรนเปรอทรัพย์สินเงินทองให้แก่เขาอย่างไม้อั้น ซึ่งสร้างความโกรธแค้นชิงชังให้กับนิลมัยผู้เป็นหลานสาวคนเดียวของเธอมาก นิลมัยเป็นหลานสาวกำพร้าของเธอมิมีลักษณะของคนเจ้าอารมณ์ และไม่มีความสุขเนื่องจากการขาดความอบอุ่นทางใจมาตั้งแต่เล็ก ๆ นิลมัยไม่มีเพื่อนสนิทเลยนอกจาก สุตราเพียงคนเดียว เธอมักจะแฉลงทุกทีกับรมดีอยู่เรื่อย ๆ

นิลมัยเกลียดบุรจิตและชรัณ รวมไปถึงผู้เป็นยายอย่างที่สุด

บุรจิตพยายามเปลี่ยนแปลงบุคลิกของชรัณทุกอย่าง เขาปลุกปั้นให้บุตรชายเป็นนายแบบตามเขา จนมีชื่อเสียงโด่งดัง ทั้งยังคอยปลุกฝังค่านิยมทางวัตถุให้แก่เขาทุกอย่าง แต่ชรัณก็มีเคยคล้อยตามความคิดและรสนิยมของบิดาเลย ถึงแม้เขาจะยึดอาชีพทางด้านการบันเทิงเช่นบิดาก็ตาม บุรจิตวางแผนคิดจะให้นิลมัยตกเป็นภรรยาของบุตรชายมานานแล้ว เขาหาทางมอมเหล้าชรัณและพาเข้าไปหานิลมัยในคืนวันหนึ่ง ซึ่งเป็นคืนที่นิลมัยกำลังเมามายอย่างหนักเพราะเพิ่งกลับจากการเที่ยวนอกบ้าน ชรัณและนิลมัยจึงมีความสัมพันธ์ทางเพศกันอย่างไม่ตั้งใจ เมื่อรู้สึกตัว นิลมัยโกรธแค้นชรัณมากที่สุด เธอเกลียดเขาจับใจ ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่คุณสมบัติได้เสียชีวิตลงอย่างกระทันหัน นิลมัยจึงไล่บุรจิตและชรัณออกจากบ้านไป

ชรัณโกรธแค้นการกระทำของบิดาเช่นกัน เขาพยายามจะแสดงความจริงใจและรับผิดชอบทุกอย่าง แต่นิลมัยปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงเสีย ต่อมานิลมัยเกิดตั้งครรถ์ขึ้น เธอมีสภาพอารมณ์ที่ทรุดโทรมเป็นอันมาก ไม่มีใครกล้าเข้าไปใกล้นิลมัย นอกจากสตราคณเดียว นิลมัยไม่กล้าทำแท้งแม้ว่าเธอจะเกลียดทารกในครรภ์มากเพียงใด ความกดดันและความเครียดจากปัญหารอบด้าน ทำให้นิลมัยคลอดก่อนกำหนดถึง 3 เดือน หลังการคลอด นิลมัยไม่สนใจจะอยู่ดูหน้าทารกเลย เพราะเธอปักใจเชื่อว่าทารกคงไม่มีโอกาสรอดชีวิต เพราะหมอทำคลอดบอกเช่นนั้น นิลมัยไปรักษาอาการเครียดทางอารมณ์ที่เชียงใหม่ โดยมีสตราคณเดียวติดตามไปหางานทำที่นั่นด้วย

ชรัณคอยติดตามดูแลทารกอย่างใกล้ชิดทุกวัน เขาพยายามใช้พลังจิตภาวนาให้ลูกมีชีวิตอยู่รอดต่อไป ในที่สุดเขาก็ประสบผลสำเร็จอย่างที่ใคร ๆ คาดไม่ถึง ชรัณเลี้ยงลูกด้วยความรักและความเอาใจใส่โดยมีลุงเหิม ยายพ่วง บุรจิต และเพื่อนร่วมบ้านที่มาเช่าอยู่ด้วยอีก 2 คน คอยช่วยเหลือ ทุกคนต่างทะนุถนอมเด็กหญิงแพรวอย่างใกล้ชิด

นิลมัยมีโอกาสพบลูกที่โรงเรียน เธอเกิดความรักและต้องการลูกอย่างรุนแรง ชรัณมิได้ขัดขวางการพบปะกันระหว่างแม่กับลูก เพราะเขาไม่ต้องการให้ลูกกลายเป็นเด็กมีปัญหาดังเช่นเขาหรือนิลมัยเป็น นิลมัยไม่ต้องการให้ลูกกลับไปอยู่กับชรัณอีก เป็นเหตุให้

เกิดปัญหาขัดแย้งกันขึ้น เด็กหญิงแพร์ไม่เคยเห็นภาพบิดาและมารดาทะเลาะกันมาก่อน เธอหนีออกไปเล่นน้ำที่ลำธารด้วยความตกใจและไม่อยากเห็นภาพนั้น กระแสน้ำได้พัดพาเธอลอยไปไกลเพราะบังเอิญฝนได้ตกลงมาอย่างกระหน่ำ แต่มีชาวบ้านป่าช่วยเอาไว้ได้ทัน เธอได้รับความเอ็นดูจนเป็นปอคบวม ทั้งมีอาการไข้สูงมาก ทุกคนต่างคอยเฝ้าดูอาการป่วยของเธออย่างเป็นห่วงเป็นใย ต่างแบ่งกระแสจิตภาวนาให้เธอปลอดภัย ในที่สุดทุกอย่างก็คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ชรัณและนิลมัชตกลงใจอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน ตามคำเรียกร้องของลูกและความเรียกร้องของส่วนลึกในจิตใจ

22. ไม้อ่อน ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์

รักษาและใจจันทร์มีลูก 3 คนคือ จินดาพรา และจาริกา กับจามิกร ซึ่งเป็นฝาแฝดกัน คุณจิตติผู้เป็นน้าสาวคนเล็กของใจจันทร์ได้ขอจาริกาไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม เพราะเธอไม่ได้แต่งงานจึงไม่มีลูกของตนเอง รักษาและใจจันทร์เลี้ยงลูกอย่างเอาใจใส่ ใกล้เคียงทุกด้าน จินดาพราและจามิกร เติบโตมาอย่างสมบูรณ์ทั้งกายและใจ จินดาพราเป็นเด็กสาวที่ร่าเริง มีมนุษยสัมพันธ์ดี และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ส่วนจามิกรเป็นเด็กหนุ่มที่อ่อนโยน สุภาพเรียบร้อยตามวัย คนทั้งสองต่างประสบความสำเร็จในด้านการเรียนเป็นอย่างดี จินดาพราสามารถสอบชิงทุนไปเรียนต่อปริญญาโทที่ต่างประเทศได้ ส่วนจามิกรก็สอบเข้าเรียนคณะแพทยศาสตร์ได้

จาริกา เติบโตมาอย่างสุขสบายและหนังร่วมทางด้านวัตถุที่คุณจิตติหามาปรนเปรอหลานสาว แต่ลึก ๆ แล้วจาริกาไม่เคยมีความสุขอย่างแท้จริง เธอมีปมด้อยว่าบิดา มารดาไม่ต้องการจึงมอบเธอให้กับคุณยายจิตติ คุณจิตติเลี้ยงดูเธออย่างเข้มงวด ทำให้เธอมีลักษณะอ่อนไหวทางอารมณ์และรู้สึกอึดอัด ขาดความเชื่อมั่นในตนเองตลอดเวลา

จามิกรมีเพื่อนรุ่นพี่อยู่คนหนึ่งชื่อ กษณะ ตอนเรียนชั้นมัธยม กษณะและเพื่อน ๆ เคยนัดกันไปขับรถแข่ง จนกระทั่งเกิดเรื่องขึ้น เพราะการแข่งรถครั้งสุดท้าย รถที่กษณะขับได้เกิดอุบัติเหตุชนกับรถบรรทุกเป็นเหตุให้เพื่อนคนหนึ่งที่นั่งมาด้วยถึงแก่ความตาย ทั้งรถที่เขาขับมาก็เป็นรถของเพื่อน ดังนั้นกษณะต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายทั้งหมดจำนวนสูง ทำให้เขาถูกญาติพี่น้องรุมด่าอย่างมากมาย แม้ว่ากษณะจะเป็นบุตรชายของ

นายมหันต์ อัครไพศาล ผู้มีชื่อเป็นเศรษฐีติดอันดับก็ตาม แต่เขาก็เป็นเพียงลูกของภรรยาคนรอง ๆ ลงมา ซึ่งไม่มีความสำคัญมากนัก แม้ของภรรยาได้หนีตามคนขับรถไปตั้งแต่เขายังจำความไม่ได้ ภรรยาจึงเป็นคนที่ขาดความรักความอบอุ่นในวัยเด็กมาก่อน ทั้งบิดาก็ไม่เคยมีเวลามาเอาใจใส่บุตรชาย เพราะงานธุรกิจก็ล้นมืออยู่แล้ว ภรรยาโกรธแค้นพี่น้องทุกคนที่ประนามเขา เขาหาทางเอาชนะด้วยการไปเรียนต่ออเมริกาด้วยเงินกองทุนของเขาเอง เขาสมัครใจเรียนโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง และอาศัยอยู่กับครอบครัวชาวต่างประเทศที่มีชีวิตความเป็นอยู่ไม่สะดวกสบายมากนัก

จินดาหามีเพื่อนสนิทคนหนึ่งชื่อวิภาดา วิภาดาเป็นเด็กสาวจากครอบครัวแตกแยก บิดาได้ทิ้งเธอไปตั้งแต่เล็ก ๆ เธออยู่กับมารดาชื่อเทวีรัตน์ ซึ่งเป็นหญิงสาวที่สวยงามมาก เทวีรัตน์ดำรงชีวิตอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือยได้เพราะการปรนเปรอเงินทองของบรรดาชายหนุ่มที่ผลัดเปลี่ยนมาหาเธออยู่เรื่อย ๆ วิภาดาเกลียดพฤติกรรมเช่นนี้ของมารดา และเกลียดรวมไปถึงบรรดาชายทุกคนที่วนเวียนกันมาอนากับมารดาเธอ วิภาดาเกลียดผู้ชายทุกคน เมื่อรู้จักกับจาริกา วิภาดาได้หลงรักจาริกาอย่างชายหนุ่มรักหญิงสาว ประกอบกับจาริกาก็มีอารมณ์อ่อนไหวอยู่แล้ว ทั้งคู่จึงมีความสัมพันธ์แนบรักร่วมเพศกัน วิภาดาคอยควบคุมจาริกาทุกฝั้ว ซึ่งคุณจิตติรู้สึกพอใจมากเพราะเธอไม่ต้องการให้หลานสาวคบผู้ชายอยู่แล้ว แต่คุณจิตติก็ไม่ทราบลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ของเด็กสาวทั้งคู่

เมื่อจินดาหะไปเรียนต่อที่อเมริกา จาริกาก็คิดที่จะหนีออกจากวิภาดา และพยายามขอร้องมารดาและคุณจิตติให้ส่งเธอไปบ้าง ที่อเมริกาจินดาหะได้มีโอกาสนพบและสนิทสนมกับภรรยาจนกลายเป็นความรักในเวลาต่อมา เมื่อจาริกาตามมา จาริกาก็เกิดหลงรักภรรยาขึ้นมามีอีกคนหนึ่ง เธอคอยตามขัดขวางและอิจฉาจินดาหะมาตลอด วิภาดาหาทางติดตามจาริกามาที่อเมริกาจนสำเร็จ แม้จะต้องลาออกจากงานและใช้เงินจำนวนมาก เธอยอมจ้างชาวอเมริกันคนหนึ่งมาแต่งงานด้วยเพื่อขอบัตรอนุญาตให้อยู่ในอเมริกาตลอดไป จาริกาต้องพบกับความลำบากและอึดอัดใจอย่างหนัก จินดาหะรู้ความจริงทั้งหมดระหว่างวิภาดาและจาริกาจากคำบอกเล่าของมารดา เธอพยายามช่วยเหลือจาริกา และพยายามชักจูงวิภาดาให้เลิกลွှ่เกี่ยวกับน้องสาวฉันท์ขุสาวให้ได้ แต่ไม่สำเร็จ เมื่อจินดาหะเรียนจบ เธอจำเป็นต้องกลับเมืองไทยเพื่อหางานทำต่อไป

จาริกายาฮามหลักเลี่ยงการพบปะกับวิภาดาด้วยการไปขออาศัยอยู่กับกษณะ เพราะเธอเองก็หลงรักกษณะอยู่ก่อนแล้ว จาริกายาฮามใช้มารยาหญิงออกอ้อนกษณะ จนเขารู้สึกเคลิบเคลิ้มไปกับเธอ เมื่อกษณะยจิตติทราบเรื่อง จึงโกรธเคืองมากถึงกับ ตามมาดู่ที่อเมริกา และจัดการให้คนทั้งสองแต่งงานกัน วิภาดาหึงหวงจาริกาอย่างหนัก ถึงขั้นทะเลาะวิวาทตบตีกันจนความจริงทั้งหมดถูกเปิดเผยขึ้น กษณะรู้สึกสงสารจาริกา มากเพราะคุณจิตติไม่มีที่หาเห็นใจหลานสาวเลย เขาขอมแต่งงานกับจาริกาในที่สุด

จินดาพราได้ทราบความจริงทั้งหมดระหว่างกษณะกับจาริกาโดยการบอกเล่า ของวิภาดา ซึ่งได้กลับมาอยู่เมืองไทยตามเดิมแล้ว จินดาพราารู้สึกเสียใจและผิดหวัง มากที่กษณะผิดคำมั่นสัญญาซึ่งเคยให้ไว้ว่าจะรีบเรียนให้จบและกลับมาแต่งงานกับเธอ แต่จินดาพรา ก็เศร้าอยู่ได้ไม่นาน เธอพยายามปรับสภาพจิตใจและพยายามให้อภัยกับทุกคน ในที่สุด

23. ใบไม้ที่ปลิดปลิว ของ ทมยันตี

ชมขวัญเป็นผู้ชายเจ้าชู้และมีภรรยาหลายคนในเวลาเดียวกัน ชมขวัญมีลูกชาย กับภรรยาหลวงเพียงคนเดียว คือ ชันนัชชว แต่เขามีได้มีเวลาเอาใจใส่ครอบครัวมากนัก เพราะมักใช้เวลาส่วนใหญ่สนุกสนานไปกับบรรดาภรรยาน้อยเสียมากกว่า ชันนัชชว เกลียดพฤติกรรมของบิดามาก ในขณะเดียวกันเขาก็รัก สงสาร และชื่นชมมารดาเป็นที่สุด เขายึดเอารูปแบบของมารดาเป็นแบบอย่างตลอดมา ชันนัชชวจึงมีพฤติกรรมและสภาพ จิตใจคล้ายผู้หญิงทุกอย่าง นอกจากนี้เขายังหลงรักชัชวีร์ผู้เป็นอาอย่างซื่อสัตย์ เพราะชัชวีร์ มีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยตรงกันข้ามกับบิดาของเขา รังรองผู้เป็นภรรยาของชัชวีร์รู้สึก ขบขันและสมเพชลักษณะท่าทางของชันนัชชวมาก บางครั้งเธอเกิดความรู้สึกเกลียดชัง และรำคาญความจู้จี้จวนๆวาทย์ที่ชันนัชชวแสดงต่อชัชวีร์อีกด้วย เป็นเหตุให้เธอมักจะ กล่าววาจาเยาะเย้ย ดุแคลนในความวิปริตทางเพศให้ชันนัชชวเจ็บใจอยู่เสมอ

ชันนัชชวตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวที่จะผ่าตัดแปลงเพศ และทำศัลยกรรมทกล้วน ของร่างกาย เขาขอร้องให้มารดาเป็นผู้พาไปปรึกษาหมอและปิดเป็นความลับ ระหว่าง การผ่าตัดซึ่งหมอบอกว่าจะต้องทำกันหลายครั้งนั้น ชันนัชชวและมารดาได้แยกตัวหลบ

ไปอยู่ที่ต่างจังหวัดเพียงลำดับ โดยไม่มีใครสนใจว่าคนทั้งสองหายไปอยู่ที่ไหน จนกระทั่งถึงวันผ่าตัดครั้งสุดท้ายมารดาของเขาก็กังกรรมด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินตก ทุกคนที่บ้านต่างพากันเข้าใจว่าทั้งชนันธวัชและมารดาได้ถึงแก่กรรมไปพร้อมกันแล้ว ซึ่งชนันธวัชเองก็ปรารถนาที่จะให้ทุกคนเข้าใจดังนั้นเช่นกัน

หลังการผ่าตัด ชนันธวัชเปลี่ยนแปลงไปมาก เธอกลายเป็นหญิงสาวที่สวองาม ชนิดหาที่ติไม่ได้เลย ชนันธวัชได้หนีออกจากโรงพยาบาลก่อนที่จะนายแพทย์จะอนุญาต เพราะเขาไม่ต้องการกลายเป็นสินค้าที่โรงพยาบาลอาจจะนำไปโฆษณาหาชื่อเสียงในเวลาต่อมา นายแพทย์เบญจรงค์ ซึ่งเป็นหมอจิตวิทยาประจำตัวชนันธวัช และกำความลับทั้งหมดของ เขาไว้ บังเอิญมาพบเขาเข้าในขณะที่ชนันธวัช กำลังลงจากลิฟท์ของโรงพยาบาล หมอเบญจรงค์ได้ชวนชนันธวัชไปพักอยู่ที่บ้านเขาก่อน และให้สัญญาว่าจะไม่บอกเรื่องราวของเธอกับใครทั้งสิ้น ช่วงที่อยู่กับหมอเบญจรงค์นั้น ชนันธวัชใช้ชื่อว่านิรา ไม่มีใครทราบความจริงมาก่อนว่าเธอคือผู้ชายที่ผ่าตัดแปลงเพศ และทำคัลยกรรมทุกส่วนลัดของร่างกาย นอกจากหมอเบญจรงค์เพียงผู้เดียวเท่านั้น หมอเบญจรงค์พยายามทุกอย่างที่จะสร้างความเชื่อมั่นและรักษาสภาพอารมณ์และจิตใจของนิราให้เป็นปกติ

นิรามีความสามารถในงานศิลปะประเภทความสวยงามทุกอย่าง เพราะเธอเคยฝึกหัดและเรียนมาก่อน นิราไปทำงานเป็นช่างแต่งหน้าในสถานเสริมความงามแห่งหนึ่ง ลูกค้าทุกคนติดใจฝีมือของเธอมาก นิรามีโอกาสพบกับชัชวีร์ในวันหนึ่งโดยบังเอิญ ทั้งยังได้พบกับรังรองซึ่งเป็นลูกค้าประจำร้านเสริมสวยที่เธอทำงานอยู่ คนทั้งสองไม่มีที่ท่าว่าจะจำเธอได้เลย ชัชวีร์ติดใจในกิริยาท่าทางและความสวยอันโดดเด่นของนิรามาก เขาพยายามหาทางติดต่อกับเธออีกหลายครั้งจนถึงขั้นสนิทสนมและหลงรักเธอในที่สุด ต่อมา นิราได้ลาออกจากงานและหันมาเดินแบบแทน ชื่อเสียงของเธอโด่งดังยิ่งขึ้น

รังรองสืบทราบได้ว่าชัชวีร์กำลังปันใจไปให้นิรา ผู้ที่ใคร ๆ ต่างก็ทราบเพียงว่าเธอคือน้องสาวของหมอเบญจรงค์ รังรองรู้สึกกลัดกลุ้มและหึงหวงชัชวีร์เป็นที่สุด เธอมองไม่เห็นช่องทางที่จะเอาชนะนิราได้เลย ไม่ว่าจะเป็นวัยหรือความสวยงาม รังรองพยายามสืบสาวหาประวัติของนิราที่อาจจะมึเรื่องเลิกลาอยู่บ้างเพื่อนำมาประจานและทำให้ชัชวีร์เลิกสนใจเธอ

นिरาพยายามใช้เสน่ห์ผูกมัดและบีบบังคับให้หย่าขาดจากรังรองเพื่อมาอยู่กับเธอ ชัชวীরตัดสินใจที่จะแยกทางกับรังรองและมาอยู่กับนिरาที่คอนโดมิเนียม ซึ่งทั้งสองได้ตกแต่งเตรียมไว้นานแล้ว หมอเนญจางค์รู้สึกเป็นห่วงนिरา และพยายามแนะนำให้นิราหยุดการกระทำดังกล่าว แต่ไม่สำเร็จ

ที่โรงพยาบาล ผู้อำนวยการได้สั่งให้เลขานุการนำห้องนำแฟ้มประวัติของชนันธวัช มาศึกษาเพื่อทำการผ่าตัดแปลงเพศให้กับคนไข้รายใหม่ เลขานุการนำห้องหมอเนญจางค์มีโอกาสดูเห็นแผ่นฟิล์มรูปภาพในแฟ้มและจำได้ว่าเป็นนिरา เธอแอบขโมยแฟ้มประวัตินั้นไว้ และนำไปขายต่อให้กับรังรองในราคา 400,000 บาท เพราะก่อนหน้านี้รังรองเคยติดต่อสอบถามเธอเกี่ยวกับนिरามาครั้งหนึ่ง

รังรองนำความลับของนिरาไปเปิดเผยให้ชมอวัช และชัชวีร์ฟัง ทั้งคู่เสียใจและสลดหดหู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอันมาก ชัชวีร์ย้อนกลับไปที่คอนโดมิเนียมที่นिरากำลังคอยหาอยู่อย่างใจจรดใจจ่อ นิรารู้สึกผิดหวังจนไม่อาจทนได้เมื่อเธอทราบว่าทุกคนได้ทราบความจริงทั้งหมดแล้ว เธอตัดสินใจกินยาฆ่าตัวตายในเวลาต่อมา งานศพของนिरามีเพียงหมอเนญจางค์ผู้เดียวเท่านั้น ที่กล้าเผชิญหน้ากับบรรดานักข่าวและแขกเหรื่อทั้งหมด

วิเคราะห์สาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2525 - 2531

ครอบครัวจัดเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความสำคัญมากที่สุด ในครอบครัว สมาชิกจะมีความผูกพันเกี่ยวพันกันด้วยส่วนสำคัญ อันได้แก่ สามี ภรรยา และ บุตร นอกจากนั้นยังอาจมีบุคคลที่เป็นเครือญาติอื่น ๆ อีกเช่น นิดา มารดาของสามี หรือ ภรรยา ตลอดจนพี่น้องของสามีรวมอยู่ด้วย หากครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ การที่บุคคลต่าง ๆ อาศัยอยู่ร่วมกัน ย่อมมีปัญหากระทบกระทั่งเกิดขึ้น ทำให้ชีวิตครอบครัวไม่อาจดำเนินไปได้อย่างปกติสุข และอาจเป็นเหตุนำไปสู่ภาวะการแตกหักลงในที่สุด ฝนแสงสิงแก้ว (2530 : 6) กล่าวว่า ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว เป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิต เป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม ของประเทศชาติบ้านเมือง และของโลกในที่สุด ชีวิตสังคมย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าหากครอบครัวแตกแยกหรือครอบครัวขาดความผูกพันรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมจะแตกแยกประจวบตามตัว

จากสภาพการหย่าร้างของคู่สมรสที่พบเห็นอยู่เสมอในสังคมไทยปัจจุบัน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังได้กล่าวไปแล้วนั้น ย่อมเป็นสิ่งเตือนย้ำให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาความวุ่นวายในสังคมได้ดีว่า น่าจะมีมูลเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากครอบครัวอย่างแน่นอน สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้ครอบครัวแตกแยกนั้น ทั้งนักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาได้ศึกษากันมากดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทางด้านนักเขียนนวนิยายก็ได้มีนักเขียนจำนวนหนึ่งเสนอนวนิยายจำนวนมากที่มีการผูกโยงโครงเรื่องและดำเนินเรื่อง โดยการนำปัญหาความขัดแย้งในชีวิตคู่เข้ามาเสนอให้เห็นสาเหตุของการแตกแยกหลายแง่มุมด้วยกัน ซึ่งสาเหตุของครอบครัวแตกแยกที่พบในนวนิยายช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 แบ่งออกได้เป็น 2 ประการใหญ่ ๆ คือ สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล และสาเหตุจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมดังรายละเอียดต่อไปนี้

สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล

สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สาเหตุของครอบครัวแตกแยกที่เกิดจาก ลักษณะส่วนตัวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจากคู่สมรสโดยตรง อันได้แก่ ลักษณะ บุคลิกภาพของคู่สมรส พฤติกรรมของคู่สมรส ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส และลักษณะอื่น ๆ ของคู่สมรส (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2529 : 111 - 115)

นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคลนั้นมีมูลเหตุ 2 ประการ ที่ส่งผลให้บุคคลมีลักษณะต่าง ๆ อันเป็นปัญหาต่อการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นคือ ประการแรก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูที่คู่สมรสได้รับในวัยเยาว์ และประการที่สองคือ สภาพแวดล้อม ส่วนตัวของคู่สมรสในขณะนั้น (สุภาพรณ โคตรจรัส. 2527 : 193 - 197)

1. การอบรมเลี้ยงดูที่คู่สมรสได้รับในวัยเยาว์

ครอบครัวนับเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งที่มีอิทธิพลต่อการวางรากฐานของพัฒนาการ ของบุคคลทั้งด้านสติปัญญาส่วนตัวและสังคม สภาพการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องจะช่วยพัฒนา ทางบุคลิกภาพของคู่สมรสในวัยเด็กได้ ดวงเดือน นันธมณาวิน (2519 : 70) กล่าวว่า บิดามารดาคือผู้รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการพัฒนาของลักษณะนิสัยบุคลิกภาพของบุตร ถ้าบิดามารดาขาดสมรรถภาพในการอบรม บิดาหรือมารดาห่างเหิน บุตรหรือบิดามารดามีอารมณ์และลักษณะผิดปกติ อาจจะมีผลต่อบุตรได้อย่างรุนแรง ทำให้ บุตรมีปัญหาด้านอารมณ์และบุคลิกภาพไม่เจริญถึงขั้น เมื่อเข้าสู่ชีวิตสมรสอาจเป็นสาเหตุ ให้เกิดการแตกแยกขึ้นภายหลังได้ ตัวละครคู่สมรสที่ประสบกับสภาวะล้มเหลวในชีวิตครอบครัว นั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากสภาพการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับใน วัยเยาว์ ซึ่งจะส่งผลให้ตัวละครดังกล่าวเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นปัญหาต่อ การใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับคู่สมรสของตนได้ ทั้งนี้อาจเนื่อง มาจากบุคลิกภาพ พฤติกรรม ตลอดจนสัมพันธภาพมีลักษณะขัดแย้งกันและไม่สามารถแก้ไข ได้ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่คู่สมรสได้รับในวัยเยาว์มี 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ เป็นลักษณะการอบรม

เลี้ยงดูที่บิดา มารดาจะปล่อยให้เด็กแสดงพฤติกรรมได้ตามอำเภอใจ ไม่มีการลงโทษ เป็นเหตุให้เด็กไม่มีโอกาสเรียนรู้ว่า พฤติกรรมใดพึงปรารถนา พฤติกรรมใดไม่พึงปรารถนา เมื่อโตขึ้นจึงมักจะเป็นผู้ที่เอาแต่ใจตนเอง ไม่มีความเกรงใจ เห็นแก่ตัว เรียกร้องจากผู้อื่นอย่างมาก และมักจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว เบคเคอร์ (Becker, 1964) พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจมากมักจะมีนิสัยเสีย เอาแต่ใจตนเอง เห็นแก่ตัว ไม่มีความเกรงใจ และเรียกร้องจากผู้อื่นอย่างมาก กลุ่มรสนในนวนิยายส่วนหนึ่งที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมากเกินไปก็มักมีลักษณะนิสัยเอาแต่ใจตนเองและยึดตนเองเป็นศูนย์กลางตลอดเวลา มีลักษณะไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของใครและไม่สนใจที่จะเอาอกเอาใจใคร เพราะเคยชินอยู่กับการได้รับมาก่อนจนเคยตัว มักไม่ยอมให้ใครมาขัดใจได้ง่าย ๆ กลุ่มรสนประเภทนี้จึงมักทำอะไรตามใจตนเองโดยมิได้เกรงใจใครทั้งสิ้น แม้แต่กลุ่มรสนของตนอันเป็นต้นเหตุแห่งความร้าวฉานของการเริ่มต้นชีวิตคู่ในเวลาต่อมา และนำไปสู่การแตกแยกในที่สุด ตัวละครดังกล่าว ได้แก่ ศก ใน เลื่อมสลับลาย จารณ ใน ทะเลแปร บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม ลานตา ใน เสียงนกจากนรก ชรัมภ์ และเหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศก ใน เลื่อมสลับลาย เป็นบุตรชายคนสุดท้องของนักธุรกิจผู้มีฐานะมั่งคั่งในสังคม ดังนั้นเขาจึงเป็นที่รักใคร่ และเอาอกเอาใจของทุกคนในครอบครัวมาตั้งแต่เล็ก ๆ ศกได้รับการเลี้ยงดูอย่างตามใจมาตลอด ไม่มีใครเคยกล้ำขัดใจเขา ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการ เขาจะต้องได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นแก้วหวานเงินทองหรือข้าวของมีค่าสูงล้ำเท่าใดก็ตาม ดังจะเห็นได้จากการคิดคำนึงของปิ่นปัก ผู้เป็นภรรยาของเขาตอนหนึ่งดังนี้

...หล่อนคิดว่าหล่อนเองก็ถูกพ่อแม่ตามใจมากอยู่แล้ว แต่ปฏิกิริยาของเขาทำให้หล่อนเห็นว่าเขาได้รับการตามใจมากกว่าหล่อนหลายเท่า

แม่เขานั่นพิเศษ รักลูกเอาใจลูกเหลือเฟือ แล้วนี่ก็จะเลิกรักและเอาใจ
มาถึงลูกสะใภ้ด้วย

ตั้งแต่หมั้นกันด้วยแหวนเพชรราคานับล้านแล้ว คุณจิกก็เริ่มหาสถาปนิกมีฝีมือ
ชื่อดังมาเป็นผู้ออกแบบเรือนหอคุณและการก่อสร้าง ตกแต่งภายใน หามแม่บ้าน คนใช้
เบ็ดเตล็ดเตรียมไว้พร้อม...

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 126 - 127)

นอกจากจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเอาอกเอาใจและการตามใจอย่าง
ไม่มีขอบเขตแล้ว เขายังเติบโตมาอย่างอิสระเสรี สามารถคิดและกระทำทุกอย่างได้
ตามใจปรารถนา โดยไม่มีผู้ใดสนใจทักท้วงหรือขัดใจดังกล่าวนั้นแล้ว ทั้งนี้ นอกจากจะ
เป็นเพราะความรัก ความลุ่มหลงที่พ่อแม่มีต่อเขาในฐานะของบุตรชายคนสุดท้องแล้ว ยัง
เป็นเพราะบิดามารดาไม่มีเวลามากเพียงพอที่จะเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูเขาอย่างใกล้ชิด
ด้วยตนเอง เนื่องจากการเป็นนักธุรกิจซึ่งเป็นอาชีพที่ขาดการหาเวลาว่างสำหรับลูก ๆ
ในครอบครัว บิดามารดาจึงมักปรนเปรอเขาด้วยวัตถุเงินเฟ้อเสียเป็นส่วนใหญ่

จาร์น ใน ทะเลแปร์ เป็นตัวละครอีกผู้หนึ่ง ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู
จากบิดามารดาแบบตามใจจนเสียคน จาร์นเป็นบุตรชายคนเดียวของเศรษฐีนักธุรกิจอีก
เช่นกัน นอกจากจะมีมารดาคอยเอาอกเอาใจยกยอปอขึ้นเขาจนเสียคนแล้ว จาร์นยังมี
นายประพจน์ ผู้เป็นบิดาคอยปลูกฝังความคิดแบบผิด ๆ ให้ด้วยการทำตนเหนือกว่าคนอื่น
ถือตัวว่ามีฐานะร่ำรวยกว่าใคร ดังจะเห็นได้จากการที่นายประพจน์รู้สึกไม่พอใจนายแพทย์
ทวิพงษ์ผู้เป็นบิดาของทัศนียา เพราะนายแพทย์ทวิพงษ์มิได้แสดงอาการดีใจที่ลูกสาวได้
แต่งงานกับบุตรชายของตนดังนี้

"โอ้เจ้าหมอทวิพงษ์ ทำทางมันหยิ่งฉิบหาย มันไม่รู้หรือว่าเราเป็นใคร"

"จำมันก็แปลก ไปชอบลูกสาวเขาเข้าได้ โอ้ที่สมน้ำสมเนื้อกันมากกว่านี้ไม่ยกชอบ"

(ว. วินิจฉัยกุล. 2525 : 137)

กล่าวได้ว่าจารณเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจและเติบโตมาอย่างอิสระเสรีในการคิดการแสดงทุกอย่างเช่นเดียวกับคก การแสดงออกทุกอย่างของเขา ไม่ว่าจะผิดหรือถูก ไม่มีใครกล้าขัดขวาง แม้แต่ผู้เป็นบิดา มารดา ทุกคนต่างให้ความสำคัญแก่เขามาตลอด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า จารณได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างตามใจจนเกินไป ส่งผลให้เขากลายเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาต่อการครองชีวิตคู่ในที่สุด

บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ บุรโชติเป็นบุตรชายคนเดียวของคณปรารค์ ซึ่งจัดเป็นมารดาที่รักและตามใจลูกจนเกินขอบเขตอีกเช่นกัน บุรโชติจึงเติบโตขึ้นมาพร้อมกับความคุ้นเคยที่สะดวกสบายและได้ทุกอย่างตามใจปรารถนา ทุกอย่างที่บุรโชติต้องการทำ คณปรารค์ไม่เคยขัดใจหรือขึ้นเนะบอกกล่าวว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด ควรทำหรือไม่ควรทำเลย แม้แต่ครั้งเดียว คณปรารค์มักจะกล่าวกับคัดเค้าบ่อย ๆ ว่า

“เธอเพิ่งมาอยู่กับลูกฉันไม่กี่ปีเองนะจ๊ะ” มารดาเขากล่าวประโยชน์กับเธออย่างไม่เคียดร้อนนำพากับกิจวัตรประจำวันของลูกชาย

“ฉันเลี้ยงเขามาตั้งแต่เกิด อะไรที่เป็นความสุขของลูกไม่ผิดไปไม่เคียดร้อนคนอื่น ฉันไม่เคยขัด เธอเองก็มีความรู้เป็นที่ปรึกษาหารือ แก่ปัญหาคนอื่นได้ทั่วบ้านทั่วเมือง เรื่องแค่นี้ไม่เห็นจะต้องเป็นกังวลให้ยุ่งใจ”

(โศภาค สุวรรณ. 2530 : 12) .

บุรโชติจึงนับเป็นตัวอย่างของผู้ที่เติบโตมาอย่างไม่มีใครเคยขัดใจมาก่อน อีกผู้หนึ่ง ดังนั้นเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุรโชติจึงมีลักษณะหลายอย่าง ที่แสดงให้เห็นว่า ขอบที่จะทำทุกอย่างตามใจตนเองเป็น โดยไม่สนใจถึงเสียงคัดค้านของผู้ใดทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าสิ่งที่เขาทำลงไปนั้นจะขัดต่อความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น

มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม เป็นคู่สมรสฝ่ายชายอีกผู้หนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวละครดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มุกาเป็นบุตรชายคนเดียวของนายมณี และคุณหญิงกิมยา ที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างเอาอกเอาใจและตามใจจากผู้เป็นมารดาจนเคยตัว ไม่ว่ามุกา

จะประพุดิตนเช่นไร คุณหญิงทึนยาก็ไม่เคยกล่าวกล่าวหรือคำพินิจเตือน ตัวอย่างเช่น มุทาบาคความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของสามี และประพุดิตนประเวณีกับวารุณี จนเป็นที่ กล่าวขวัญในวงสังคม แม้คุณหญิงทึนยาก็ไม่พอใจการกระทำของบุตรชาย แต่คุณหญิง ก็มีได้ว่าการว่าเพราะเกรงใจเขาจนเกินไป เป็นเหตุให้มุตามองไม่เห็นข้อบกพร่องของตนเองเลยแม้แต่น้อย นอกจากนี้มุตาก็ยังคุ้นเคยอยู่กับการได้รับยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญ ในครอบครัว ซึ่งใครต่อใครต่างยกย่องและให้เกียรติ มุตาก็มีความรู้สึกที่ตนเองนั้น ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุด เขาจึงเต็มไปด้วยความยโสและเอาแต่ใจตนเอง จนก่อให้เกิด ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวอย่างรุนแรงถึงขั้นแตกหัก

ลานตา ใน เลี้ยงนกจากพราก ลานตาเป็นบุตรสาวคนเล็กของครอบครัวที่มี ตระกูลและฐานะทางเศรษฐกิจสูงตระกูลหนึ่ง เธอได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างตามใจ และรักใคร่ทะนุถนอมเอาอกเอาใจมากเป็นพิเศษ เพราะอยู่ในฐานะของลูกคนเล็ก ชีวิต ของลานตาเคยพบแต่ความสุขสบายในทุกด้าน ทุกคนในครอบครัวต่างทุ่มเทความรักและความสำคัญไปยังเธอเป็นจุดเดียว ลานตาเติบโตมาพร้อมกับความรู้สึกที่ว่าตนเป็นหนึ่งในมาตลอด เหตุนี้ลานตาจึงมีลักษณะที่เอาแต่ใจตนเอง ดังจะเห็นได้จากความคิดของตรุดรา ผู้เป็นพี่สาวของเธอคนหนึ่ง เมื่อทราบปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของน้องสาวดังนี้

...พี่สาวหล่อนยังอยู่ในความตระหนกตกใจ เนื่องด้วยรู้ดีว่าน้องเป็นคน เจ้าอารมณ์...สามารถรู้จักใส่ทุกคนในโลกได้ รวมทั้งพ่อแม่ด้วย ลานตาเคย เป็นที่รัก ที่ตามใจ ที่ทะนุถนอมของพ่อแม่ เครือญาติแต่ไหนแต่ไรมา...ชีวิต ส่วนใหญ่ในหนหลังไม่เคยทุกข์ยาก หล่อนเคยอยู่แต่บนกองความสุขอันวิเศษ เสพแต่รสความงาม ความอ่อนหวานของชีวิต...ผิดหวังคืออะไร หล่อนไม่เคยรู้...และคิดเสมอว่า ไม่มีวันที่คนอย่างหล่อนจะต้องรู้...

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 259)

ชรัมภ์ ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ชรัมภ์เป็นลักษณะของสามีอีกผู้หนึ่งที่มีบุคลิกภาพ ไม่เหมาะต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น บุคลิกภาพที่เป็นปัญหาของเขา สืบเนื่องมาจากสภาพการ อบรมเลี้ยงดูในวัยเยาว์ที่ได้รับการตามใจจนเกินขอบเขต โดยที่บิดามารดามีได้สนใจชี้แนะ ว่าการกระทำชนิดใดควรหรือไม่ควรอย่างไร เพราะต่างมุ่งเอาใจบุตรชายเป็นสำคัญ ชรัมภ์เคยชินกับการเป็นคนเด่น เพราะเขาเป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัวที่ร่ำรวยมหาศาล เดือนแจ่มผู้มีศักดิ์เป็นญาติสาวคนหนึ่งเล่าให้ปายทองฟังว่า "พ่อแม่เขาประเคนให้หมดโดยไม่ผ่านการอบรม" (นันทนา วีระชน. 2529 : 171) เมื่อชรัมภ์มีลูก เขาก็นำลักษณะ การอบรมเลี้ยงดู ดังที่เขาเคยได้รับมาให้กับลูกชายด้วย ดังจะเห็นได้จากการบรรยาย ของนักเขียนตอนหนึ่ง ดังนี้

เขาเลี้ยงลูกอย่างคนมีเงินที่ใช้เงินเป็นเครื่องสอนให้รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะ ต้องซื้อได้ด้วยสิ่งนี้ เหมือนดังที่เขาถูกพ่อแม่ของเขาเลี้ยงดูมาด้วยวิธีการไม่ต่างกัน ดังนั้นเงินจึงเป็นพระเจ้าในชีวิตของเขาด้วย

(นันทนา วีระชน. 2529 : 668)

เมื่อชรัมภ์มาใช้ชีวิตครอบครัว เขาก็มิได้เปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเอาแต่ใจตัวเอง หรือการมองไม่เห็นความสำคัญของใคร แม้แต่ผู้ได้ชื่อว่า เป็นภรรยาของเขาเอง จนในที่สุดก็เกิดปัญหาขัดแย้งถึงขั้นแตกแยก

เหมสูลา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว เหมสูลาเป็นบุตรสาวคนเดียวของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก เธอเป็นที่รักยิ่งของบิดามารดา ทุกคนเอาอกเอาใจและ ตามใจเธอทุกอย่าง สิ่งไหนที่เธอต้องการผู้เป็นบิดามารดามีเคยขัด เพราะต่างเชื่อว่า เงินสามารถบันดาลทุกอย่างได้ เมื่อโตขึ้นเหมสูลาจึงเป็นคนที่เอาแต่ใจตนเอง เจ้าอารมณ์ และวัดคุณค่าของทุกสิ่งด้วยราคาเงินทั้งสิ้น ไม่มีใครสามารถดักเตือนว่ากล่าวอะไรเธอได้ เลย แม้แต่ผู้เป็นบิดาหรือมารดาของเธอ ดังจะเห็นได้จากตอนที่นางพยายามทัดทานให้ เธอหยุดความสัมพันธ์ฉันทน์กับชิวิน เพราะสังคมจะประนามว่าเธอเล่นชู้ได้ แต่เหมสูลา กลับโต้ตอบมารดาว่า "หนูรักวินค่ะแม่...อนาคตเป็นอย่างไรไม่สำคัญหรอก หนูรู้แต่ว่าหนู รักเขาก็พอแล้ว" (นันทนา วีระชน. 2529 : 616) ความรู้สึกของหญิงสาวที่รู้สึกเสียใจ ในการอบรมเลี้ยงดูเหมสูลามาอย่างผิด ๆ ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

มารดาถอดถอนหายใจเพราะรู้ว่า เหมสดานั้นหลุดลอยจากครอบครัวนานมาแล้ว ตั้งแต่ครั้งที่หล่อนเป็นสาวรุ่น วิธีเลี้ยงดูชนิดประเคนให้ทุกอย่าง ค่าที่หล่อนเป็นทาสทาสคนเดียวทุ่มเทให้ทั้งความหวังและเงินทองทรัพย์สินสมบัติ

(นันทนา วีระชน. 2529 : 673)

การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจจนเกินไป ซึ่งเหมสดาได้รับในวัยเยาว์นั้น ยังเห็นได้จากคำพูดของมารดาเธออีกตอนหนึ่งดังนี้

"พูดแล้วก็นึกหาชาติ ๆ นี้เอง เพราะความเป็นลูกคนเดียวนี้แหละ ทำให้เราตามใจยายสดาทุกอย่าง... แล้วก็แยะเป็นอย่างที่คุณเห็นนี่แหละ คุณพ่อเขาละก้อโกรธไม่คู่คำคุณติ เขาเป็นคนใจดำ เขาเสียใจมากเรื่องนี้ แทบจะตัดเป็นตัดตายกันเลย"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 737 - 738)

กล่าวได้ว่า บุคลิกภาพที่เป็นปัญหาต่อการครองชีวิตคู่ของเหมสดานั้น มีต้นเหตุสืบเนื่องมาจากสภาพการอบรมเลี้ยงดูในวัยเยาว์เป็นสำคัญ

1.2 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน เป็นการเลี้ยงดูที่บิดามารดาคอยคุมครองเด็กทุกฝีก้าว เพราะเกรงว่าจะได้รับอันตรายไปเสียทุกอย่าง จะคอยดูแลใกล้ชิดเกือบตลอดเวลา ให้โอกาสเด็กพบปะผู้อื่นน้อยมาก และมักจะตัดสินใจให้เด็กทุกโอกาส และในขณะที่เดียวกันก็กำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานทุกอย่างให้เด็กยึดถือปฏิบัติ เจนคิน (Jenkins. 1968) กล่าวว่า การเลี้ยงดูเช่นนี้จะทำให้เด็กมีความวิตกกังวลสูง มีลักษณะอ่อนแอและรู้สึกว่าจะพึ่งตนเองไม่ได้ เมื่อเป็นผู้ใหญ่จึงรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถและเต็มไปด้วยความหวาดหวั่นในการเผชิญชีวิต ในนวนิยายชีวิตครอบครัวที่คัดเลือกมานั้น ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า ตัวละครที่ได้รับการเลี้ยงดูดังกล่าว จะมีบุคลิกที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนอ่อนแอจนไม่สามารถปรับตัวให้รับสภาวะและปัญหาหนักหน่วงในชีวิตครอบครัวได้ ในที่สุดก็หาทางออกด้วยการหย่าร้าง ตัวละคร

เหล่านี้ ได้แก่ ทัดติยา ใน ทะเลแปร รตา ใน คลื่นกระทบฝั่ง และ ภูผาย ใน ปีกมาร
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทัดติยา ใน ทะเลแปร ทัดติยาเป็นบุตรสาวคนเดียวของนายแพทย์ทวิพงษ์และ
คุณกัลยา คนทั้งสองมีค่านิยมในการเลี้ยงบุตรแบบสมัยเก่า และไม่ยอมปล่อยให้บุตรสาวคิด
หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง การเป็นลูกสาวคนเดียว ทำให้ทัดติยาได้รับความรักความ
เอาใจใส่และการดูแลช่วยเหลือจากบิดามารดาทุกฝีก้าว ดังจะเห็นได้จากการบรรยาย
ของผู้เขียนตอนหนึ่งดังนี้

เขาเลี้ยงหล่อนมาแบบคนสมัยเก่า ใครต่อใคร รวมทั้งเพื่อน ๆ เขาก็ยังเคย
ออกปาก เมื่อเห็นเขาขับรถไปรับส่งลูกสาวทุกวันทั้งที่โรงเรียน เพราะเขาเป็นห่วง
แม้แต่จะปล่อยขึ้นรถประจำทางตามลำพัง เกรงมนุษย์ใจทรามจะถือโอกาสเบียดเบียน
สวณลามหล่อนหรือก่อกวนให้มากกว่านั้นหากปลอดคน

เขาเองเป็นคนอบรมหล่อนมาอย่างเข้มงวดให้หล่อนเป็นคนหัวอ่อน เพื่อจะได้
ปกครองง่าย และอยู่ในกรอบประเพณี ไม่กระเจิดกระเจิงไปเหมือนเด็กสาวอื่น ๆ
ที่เคยมาอนาไฮใจเขม่ว ๆ เพราะตกเลือดจากการทำแท้ง

(ว. วิจารณ์กุล. 2525 : 397 - 399)

นายแพทย์ทวิพงษ์ ผู้เป็นบิดาจะเข้มงวดกวดขันกริยามารยาท และการคบเพื่อน
ต่างเพศของบุตรสาวอย่างหนัก เขาไม่เคยเปิดโอกาสให้ทัดติยาได้มีเพื่อนชายต่างเพศ
และคอยปลูกฝังให้เธอมองเห็นความสำคัญของคุณสมบัตินิสัยดีแบบสมัยเก่าที่ต้องเพียบพร้อม
ไปด้วยความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ความรักนวลสงวนตัว ดังจะเห็นได้จากการบรรยายของ
ผู้เขียนตอนหนึ่งคือ

ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วัยสาวรุ่น จนกระทั่งเป็นสาวเต็มตัว ทัดติยานึกได้เต็มปาก
ว่า หล่อนไม่เคยมีความรัก

ไม่ใช่เพราะหล่อนไม่เกิดความรักในตัวชายใด หากแต่ทัดติยาไม่เคยมีโอกาส
แม้แต่จะมีเพื่อนชายสักคนเดียว นอกเหนือจากเพื่อนร่วมสถานศึกษา ซึ่งก็ผูกพัน

แทบจะนับคำได้ จนแทบจะเรียกว่า "คนรู้จัก" มากกว่าเพื่อน

บิดาของหล่อนลงความเห็นอย่างเด็ดขาดว่า จะต้องทะนุถนอมลูกสาวแทบมดไม่ให้ไต่ไรไม่ให้ตอม เพราะทนไม่ได้อีกกับความเหลวแหลกของหนุ่มสาวสมัยใหม่

(ว. วินิจัยกุล. 2525 : 20)

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเช่นนี้ ส่งผลให้ทัศนียาเติบโตกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ขี้อาย ไม่กล้าแสดงออกและหวงเนื้อหวงตัวกับเพศตรงข้าม แม้แต่กับจาร์ณผู้เป็นสามี นอกจากนี้เธอยังกลายเป็นคนอ่อนแอ ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อต้องมาใช้ชีวิตคู่กับจาร์ณ ผู้มีลักษณะ "สมัยใหม่" ทุกด้าน ทัศนียาจึงไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเขาได้ ตลอดเวลาที่อยู่กับจาร์ณ ทัศนียาไม่เคยพบกับความสุขใจเลยแม้แต่น้อย

พ่อกับแม่เลี้ยงหล่อนมาอย่างทะนุถนอม ไม่เคยมีแต่คำพูดตักเตือนให้หล่อนเสียใจ ผิดด้วยหรือที่ทัศนียาจะกลายเป็นคนละเอียดอ่อนบอบบางไปกับทุกสิ่ง แม้แต่เรื่องธรรมดา ๆ สำหรับผู้หญิงทุกคน แม้แต่จาร์ณเองก็คงไม่นึกหรอกว่าทำไมหล่อนไม่มีความสุขเลยจนนิดเดียว

(ว. วินิจัยกุล. 2525 : 187)

รตา ใน คลื่นกระทบฝั่ง รตาเป็นหญิงสาวอีกผู้หนึ่งที่ประสบกับความล้มเหลวในชีวิตคู่ ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เธอไม่สามารถปรับตัวเข้ากับโทนี่เงินได้ รตาเป็นบุตรสาวของเรวัต และอัญชลี เลิศรศักดิ์ คนทั้งสองได้หย่าร้างกันเพราะความเจ้าชู้ของเรวัต อัญชลีได้แต่งงานใหม่กับชาวต่างประเทศ ส่วนเรวัตก็มีภรรยาใหม่อีกหลายคน รตาอยู่ในความดูแลของผู้เป็นปู่และย่ามาตั้งแต่เล็ก ๆ เธอเป็นเพียงหลานสาวคนเดียวที่ผู้เป็นปู่และย่ายอมรับเพราะเธอเกิดจากภรรยาที่แต่งงานกับเรวัตตามกฎหมายและตามความพอใจของปู่และย่า คนทั้งสองได้อบรมดูแลเธออย่างใกล้ชิด

และทะนุถนอมเป็นพิเศษ ในขณะที่เดียวกันก็เข้มงวดกวดขันเธอทุกฝีก้าว รตาจึงเป็นเด็กสาวสมัยใหม่ที่มีค่านิยม ทศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมหลายอย่างคล้ายคลึงกับยุคสมัยเก่า เช่น ความเคร่งขรึมหวงตัวและถือตัวอย่างหนัก ความหยิ่งทะนงในศักดิ์ตระกูล ตลอดจนสามารถเก็บซ่อนความรู้สึกได้เก่ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะที่ได้รับตกทอดมาจากผู้เป็นย่าทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากการบรรยายของผู้เขียน

...ชีวิตของหล่อนผูกพันอยู่กับคุณปู่คุณย่ามาตั้งแต่เล็ก หล่อนถูกรอบรมให้เคารพความคิดเห็นของท่าน รักสิ่งที่ท่านรักและที่สำคัญคือรับผิชอบสมบัติของท่านด้วยความภูมิใจในเกียรติที่ท่านมอบหมายให้

(ว. วินิจัยกุล. ม.ป.ป. : 206)

หรือจากคำบรรยายอีกตอนหนึ่งดังนี้

หล่อนนึกถึงการอบรมของคุณปู่คุณย่าเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศแล้วอับจนไปหมด ทศนะของท่านเหมือนกับว่าหลานสาวยังอยู่ในยุคสมัยห้าสิบปีที่ผ่านมา... ผู้หญิงจะต้องเป็นฝ่ายนั่งอยู่ในบ้านเฉย ๆ ในเรื่องนี้ รอนกว่าชายหนุ่มที่เป็นลูกผู้ดีมีตระกูลทัดเทียมกัน จะเข้ามาในบ้านด้วยอาศัยความเป็นเพื่อนของพี่ชายบ้าง อะไรบ้างอย่างเก๋ที่สุดก็มาเล่นแบดมินตันแล้วก็ดื่มน้ำชาหรือไม่กี่ไปพบกันในงานวันเกิดของเพื่อนคนโน้นงานขึ้นบ้านใหม่ของญาติคนนี้ หรืองานแต่งงานของใครสักคนในแวดวงเดียวกันเหมือนอย่างที่คุณปู่เพิ่งกลับจากอังกฤษมาพบคุณย่าในงานแซ่ฮิดของท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง แล้วก็พอกพอใจจนสืบเสาะพบบ้านและพาตัวเข้ามาเล่นแบดมินตันในบ้านได้สำเร็จ

รตาเองกลายเป็นวัตถุอะไรสักอย่าง... เป็นของพันสมัยที่ยังไม่แก่ บ่อยครั้งที่หล่อนลั่นสน จัดตัวเองไม่ถูกว่าควรจะอยู่ตรงไหนในเส้นทางของสาวไทยปัจจุบัน

(ว. วินิจัยกุล. ม.ป.ป. : 162)

อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จากปู่และย่าซึ่งเป็นคนรุ่นเก่า มีส่วนทำให้รตาปรับตัวเข้ากับค่านิยมและสังคมของคนสมัยใหม่ได้ช้า และไม่แข็งแกร่งพอที่จะต่อสู้กับปัญหาหนัก ๆ ได้

ชีวิตของหล่อนตั้งแต่เล็กจนโต เคยอยู่แต่ในบ้านกับในโรงเรียนคุณปู่คุณย่า เลี้ยงหล่อนอย่างทะนุถนอม ซึ่งอาจทำให้หล่อนเป็นคนดีได้ก็จริง แต่ก็ยากตรงที่ว่าเมื่อถึงเวลาตกต่ำลง หล่อนไม่แข็งแกร่งพอจะดิ้นรนช่วยเหลือตนเองได้ง่ายนัก

(ว. วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 71)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รตาไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสามีที่มีหัวสมัยใหม่และเป็นนักธุรกิจเช่นโทนี่เงินได้เลย เป็นเหตุให้เธอต้องตัดสินใจขอแยกทางกับเขาในเวลาต่อมา

ภูฉาย ใน ปีกมาร ภูฉายเป็นบุตรชายคนเดียวของขุนนายสลัก ผู้เป็นมารดาได้เลี้ยงดูเขาอย่างเข้มงวดกวดขัน ไม่เคยให้เขาได้มีโอกาสช่วยเหลือตัวเองเลย ไม่ว่าจะเป็นด้านการกินการอยู่ ตลอดจนเรื่องเสื้อผ้าหรือการแต่งกาย ขุนนายสลักจะคอยจัดการให้เขาอย่าเอาใจใส่ใกล้ชิดมาตลอด นอกจากนี้นางยังคอยกำหนดกฎเกณฑ์และคอยคิดคอยตัดสินใจปัญหาทุกอย่างให้แก่เขาเสมอ ภูฉายจึงมีลักษณะที่อ่อนแอ และคอยพึ่งมารดาในทุกครั้งที่มิมีปัญหา ทุกอย่างที่มาตราดตัดสินใจและขงการเขาจะพลอยเห็นดีเห็นงามตามไปด้วยไม่ว่าจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ก็ตาม ลักษณะเช่นนี้เป็นเหตุให้คล้อยลา ผู้เป็นภรรยารู้สึกไม่พอใจเป็นอันมาก ดังคำกล่าวของเธอตอนหนึ่งที่กล่าวกับเพื่อนสนิทดังนี้

"คนอย่างภูนะ...ความคิดมันไม่ได้อยู่ที่เขา ถ้าแม่ของเขาคิดและสั่งเขา ต้องทำ..." "นี่แหละ...ที่ทำให้ฉันทนเขาไม่ได้ ฉันทนมากมาแล้วนะเพียร ทนมากมาเลยเหลือเกินกับเรื่องแม่ของเขาหรือตัวของเขาเอง...ที่ทำหรือคิดอะไรก็ไม่พ้นแม่สักอย่าง"

(นันทนา วีระชน. 2530 : 264)

ด้วยเหตุนี้เมื่อมารดาเข้ามาทักทายในชีวิตครอบครัวของเขาและชี้แนะให้เขา
กระทำในสิ่งที่หักหาญน้ำใจภรรยา ภุณยาก็ไม่กล้าขัดใจมารดา เป็นเหตุให้คลัยลาไม่อาจ
ทนต่อไปได้ ภาพของภุณยาก็ "นอนหนุนตักมารดาหรือยอมให้มารดาบีบให้" ซึ่งแต่ก่อนนั้น
เคยน่ารักในสายตาของเธอแต่เมื่อนานวันเข้าคลัยลา "บอกไม่ถูกว่าคลัยลาเบื่อหน่ายลึก
เพียงใด (นันทนา วีระชน. 2530 : 90) เพราะความเคยชินที่ได้รับจากมารดา
ดังกล่าว ทำให้เขากลายเป็นสามีที่อ่อนแอ ต้องคอยฟังฟังความคิดของมารดาอยู่ตลอดเวลา
ดังจะเห็นได้จากตอนที่เขามีปัญหาขัดแย้งกับคลัยลา เขาไม่สามารถปรับความเข้าใจกับ
เธอได้ ภุณยถึงกับร้องไห้ให้มารดาช่วย

"แม่...แม่ครับ"

เขาโอบกอดมารดา ชบหน้าลงกับตักของนาง "ช่วยผมด้วย ช่วยผมด้วย"

"ภุ...ภุณย..."

ช่วยผมด้วยนะครับแม่ บอกผม..." ชายหนุ่มสะอื้นให้ความกดดันที่แออัดอยู่
เมื่อคืนนี้ถล่มทลายเหมือนท้นบ้น "บอกผม...ผมควรจะทำอย่างไร ผมไม่
ต้องการเสียคลัยลา เสียลูก ผมไม่ต้องการสูญเสียอะไรเลย..."

"ภุณย..."

นางเขย่าตัวเขาเหมือนให้สติชายหนุ่ม "ภุ..."

"ผมไม่รู้จะทำยังไง...บอกผม..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 286)

กล่าวได้ว่าตัวละครที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันหรือคอยควบคุม
จนเกินไปในนวนิยายที่คัดเลือกมาก ได้แก่ กตติยา ใน ทะเลแปร รตา ใน คลื่นกระทบฝั่ง
และ ภุณย ใน ปีกมาร ซึ่งตัวละครเหล่านี้จะเติบโตกลายเป็นคู่สมรสที่มีบุคลิกภาพที่เป็น
ปัญหาต่อการครองชีวิตคู่คือ ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง หรือไม่ก็อ่อนแอและบอบบางเกิน
กว่าที่จะรับสภาพปัญหาหนัก ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้

1.3 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ให้ความเอาใจใส่เท่าที่ควร บางครั้งอาจถึงขั้นปล่อยปละละเลยให้มีความเป็นอยู่ตามยถากรรม จนเป็นเหตุให้เด็กขาดความอบอุ่นได้ สุภาพรณ โคตรจรัส (2527 : 196) กล่าวว่า การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยของบิดา มารดา จะทำให้เด็กขาดความรักความอบอุ่นและจะทำให้เกิดบุคลิกภาพไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ได้ เช่น มีความก้าวร้าวสูง ไม่สามารถควบคุมแรงกระตุ้นจากอารมณ์ต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้แบนดูลา และวอลเตอร์ (Bandura and Walters : 1959) ได้ทำการวิจัย พบว่าโดยทั่วไปเด็กที่ถูกทอดทิ้งมักจะเป็นคนที่วิตกกังวลสูง ไม่มั่นใจ รู้สึกตนเองไม่มีค่า ไร้ความสามารถ และมักจะเรียกร้องความอบอุ่นมั่นใจโดยแสดงพฤติกรรมที่เรียกร้องความสนใจแบบต่าง ๆ การถูกละเลยทอดทิ้งไม่ได้รับการยอมรับทำให้เกิดความคับข้องใจ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ ก้าวร้าวรุนแรง และสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นกับผู้อื่นได้ยาก กลุ่มผลในนวนิยายที่ได้รับการเลี้ยงดูเช่นนี้ก็มีลักษณะบุคลิก และพฤติกรรมดังกล่าวทั้งสิ้น อันก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับคู่ครองของตนได้โดยง่าย ตัวละครดังกล่าว ได้แก่ หนึ่งในหน้าต่างบานแรก ฮัล ใน ฆมร หนพ ใน ปมพิศवास และ มัลลี ใน โช้ล้งคม ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

หนึ่งใน หน้าต่างบานแรก หนึ่งเป็นเด็กสาวที่เติบโตขึ้นมาอย่างถูกปล่อยปละละเลย เพราะบิดาและมารดาของเธอย้ายร้างกัน มารดาของหนึ่งต้องรับภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 7 คนแต่เพียงลำพัง จึงไม่มีเวลาเอาใจใส่อบรมกริยามารยาทให้กับลูก ๆ มากนัก ลักษณะการแสดงออกหลายอย่างของหนึ่ง ได้สะท้อนให้เห็นว่าเธอไม่ค่อยได้ผ่านการอบรมขัดเกลาในสิ่งที่ดีมาก่อน ดังจะเห็นได้จากคำพูดของหนึ่งที่กล่าวกับโอมและตระการ ดังนี้

"แม่เค้าไม่สนใจหนูหรอก ไม่สนใจว่าจะเป็นตายร้ายดียังไง" อีกฝ่ายหนึ่งตอบ

"เราไม่ควรเอ่ยถึงพ่อแม่แบบนี้" โอมปราม...

ตระการมองดูเด็กสาวอย่างอัดอัดใจ เป็นเด็กสาวยุคปัจจุบันที่ไม่ได้รับการอบรม

...ท่าทางกระดางกลางที่หลุดออกมา แสดงว่าถูกทิ้งขว้างอย่างมาก หรือไม่
ก็เคยชินอยู่กับความหยาบของชีวิตประจำวัน

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 30 - 31)

นอกจากนี้ยังจะเห็นได้จากคำพูดของนรีมเพรา ซึ่งเป็นเพื่อนของโอม กล่าวกับโอม
ตอนหนึ่ง เมื่อโอมนำปัญหาหนักใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของหนึ่งไปเล่าให้เธอฟังดังนี้

"แหม...ก็เด็กอายุสิบหก...แถมมาจากที่ตำนรีมเพราว่า

"มาแบบพ่อแม่ไม่ต้องการแล้วด้วย...มันจะดีไปได้ไงละเธอ นอกจากว่า
เธอจะมาฝึกเอา...ค่อย ๆ ฝึกไป เอาความเมตตาเข้าสู่ ถ้าฉันละก็ พอมีหวัง"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 92)

ดังนั้นเมื่อหนึ่งมาใช้ชีวิตครอบครัวกับฉายา ซึ่งมีฐานะทางสังคมดีกว่ามาก หนึ่งจึง
มีปัญหาในด้านการปรับตัวและไม่สามารถทำตัวให้เข้ากับสภาพครอบครัวของฉายาได้สนิทเลย
แม้แต่น้อย

ชล ใน ภมร ชลเป็นตัวละครคู่สมรสอีกผู้หนึ่งที่เติบโตมาอย่างไม่ได้รับการดูแล
เอาใจใส่จากบิดามารดาเท่าที่ควร เพราะบิดาของชลเป็นชายเจ้าชู้ที่นิยมการมีภรรยา
หลายคน สมาชิกจำนวนมากในครอบครัวของเขาต่างมุ่งทะเลาะเบาะแว้งเพื่อชิงความ
เป็นใหญ่และทรัพย์สินมรดกกันตลอดเวลา ชลจึงมิได้รับความรักจากครอบครัว เขาได้กลายเป็น
คนมีปัญหามาตั้งแต่เด็ก เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ชลได้มีบุคลิกภาพหลายประการที่มีผลมา
จากสภาพการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก ดังจะเห็นได้จากการคิดคำนึงของเจียคผู้เป็นเพื่อน
สนิทของเขา ตอนหนึ่ง

ในความเป็นเพื่อนเก่าแก่กันมาแต่ครั้งเยาว์วัย เจียครู้จักธาตุแท้ของเพื่อนดี
ที่สุด...เป็นธาตุแท้ที่แก้ไม่ได้แต่ไหนแต่ไรมา แท้ที่จริงแล้วชลไม่เคยรู้จักความ
หมายของคำว่า "ครอบครัว" อย่างจริงจังเลย...เนื่องจากชีวิตเขา...เมื่อ
ถอยหลังไปถึงวัยเด็ก

พ่อเขาเป็นกระจกเงาสะท้อนความเป็นผู้ชายหลายลูกหลายเมีย มีการ
 อิจฉาริชยาแก่งแย่งกันระหว่างเมียเหล่านั้น เพื่อชิงทรัพย์และความเป็นใหญ่
 เขาจึงตกอยู่ท่ามกลางความแตกร้าง และความรักที่ปราศจากความจริงใจ
 ยลเริ่มสมสู่กับผู้หญิงตั้งแต่อายุสิบสี่ปีเป็นต้นมา ด้วยนิสัยกระวนกระวายที่ถูก
 เพาะเลี้ยงไว้ในเลือดเนื้อ ทำให้เขาเป็นผู้นิยมไม่เคยพึงใจอะไรนาน
 อยู่กับใครสักพักหนึ่งก็เร่าร้อนอีก แม้ว่าแรก ๆ จะคลุกคลีหลงใหลได้ปลื้มและ
 "จบ"...แต่แล้วสักพัก... เขาก็จะรู้สึกว่าเขาเริ่มเหินห่างจากคนอื่น...ที่
 เป็นรายใหม่อีกเหมือนไฟไม่รู้จักไหม้เชื้อกระนั้น

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 710)

X ตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ยลเติบโตขึ้นมาอย่างไม่ค่อยจะได้รับการ
 อบรมขัดเกลาจากบิดามารดาเท่าที่ควร ได้แก่วรรณคดีที่กล่าวถึงเจียคของเขาตอน
 หนึ่งดังนี้

"เอ็งก็รู้...ข้าลำบากมาตั้งแต่เล็ก...เกเรจนแทบจะถูกไล่ออกจากบ้าน
 ที่เอาตัวรอดเรียนจบมาได้ก็บุญหนักหนาแล้ว" เจ้าตัวปรารภ "มมานะสู้มา
 พากเพียรมานันก็ได้ดีอย่างที่เห็นนี้แหละ แต่หามาได้เท่าไรก็ไม่ได้เสพสุข
 ส่วนตัวเองเลย"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 710)

จึงกล่าวได้ว่ายลไม่เคยได้รับความรักและความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างแท้จริง
 มาก่อน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ยลต้องแสวงหาสิ่งทดแทนด้วยการมีภรรยา
 มาก ๆ เพื่อหวังความรักความเอาใจใส่จากภรรยาเหล่านั้น แต่กลับกลายเป็นการก่อปัญหา
 ครอบครัวแตกแยกในชีวิตคู่ของตนเองในขณะเดียวกัน

ชนพ ใน ปมนิควาส ชนพเติบโตมาด้วยการอบรมเลี้ยงดูจากผู้เป็นมารดาเพียงลำพัง ตั้งแต่เริ่มจำความได้ ชนพก็รับรู้สถานการณ์แตกแยกของครอบครัว กล่าวได้ว่าในวัยเด็กชนพได้รับความสุขและความอบอุ่นอย่างไม่เต็มที่นัก บิดาจากไปและทิ้งให้เขาอยู่ในการปกครองของมารดาแต่เพียงผู้เดียว ตลอดเวลาชนพมีเพียงมารดาเป็นทุกสิ่งของชีวิต คือ เป็นมารดา เป็นครู เป็นเพื่อน สำหรับปรับตัวทุกข์สุขและเป็นความเคยชิน ซึ่งชนพจะขาดไม่ได้ ชนพจึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหา เขาได้กลายเป็นชายหนุ่มที่มีปมติดแม่อย่างรุนแรงและไม่สามารถทำให้รักใคร่หญิงที่มีบุคลิกแตกต่างไปจากมารดาของตนอย่างสิ้นเชิง ดังเช่น นิลวจน์ได้ เมื่อชนพสูญเสียมารดาไปเขาจึงมีแต่ความทรมานทลายและพยายามแสวงหารูปแบบที่คล้ายคลึงมารดา มาทดแทนความรู้สึกที่หายไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด ดังจะเห็นได้จากการบรรยายของผู้เขียนตอนหนึ่งดังนี้

ชีวิตของชนพผูกพันกับมารดาอย่างลึกซึ้งแนบแน่นเกินกว่าที่นิลวจน์จะมีโอกาสล่วงรู้...แม้หล่อนจะเคยสะกิดใจอยู่บ้าง เมื่อเขาพูดถึงมารดามากมายเกินความจำเป็น

ความรู้สึกเหล่านั้นฝังรากลึกในจิตใจและชีวิตของชนพก็ว่าได้ มันกลายเป็นความพิการที่ไม่มีใครนึกถึง ด้วยสิ่งนั้นเปรียบดังจุดเน้นเล็กนิดบนผลมะม่วง ในขณะที่เนื้อในอันยังเหลืองอร่ามหวานเจี๊ยบสมบูรณ์ดีทุกประการ

ความพิการเหล่านั้นก็เช่นกัน มันเพียงแต่ฉ้นแปรความรู้สึกของเขาให้พอใจเป็นลุ่มกับสิ่งที่คงรูปและแบบ ตลอดจนสภาพซึ่งไม่ผิดเพี้ยนจากสิ่งที่ "เคยให้ความสุข" มาแล้ว

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 128)

ดังนั้นชนพจึงไม่สามารถทำให้ยอมรับนิลวจน์ในฐานะภรรยาที่ต้องอยู่ร่วมกันตลอดไปได้ เพราะนิลวจน์ไม่ใช่ผู้หญิงที่มีลักษณะเหมือนมารดาของเขาแม้แต่น้อย

มนัสวี ใน โชสังคม มนัสวีเป็นอีกผู้หญิงที่เติบโตมาอย่างไม่ได้ได้รับความอบอุ่นอย่างเพียงพอในวัยเด็ก จากพฤติกรรมและคำพูดบางครั้งของเขา สะท้อนให้เห็นว่าเขา

มิได้รับความรักและความยุติธรรมจากมารดาเท่าที่ควร การขาดความรักและความอบอุ่นในวัยเด็ก ทำให้มนัสวิเตบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เห็นแก่ตัว และเอาตัวเอาเปรียบภรรยาอย่างหนัก มนัสวิมักจะเผลอแสดงปมด้อยในใจออกมาอยู่เสมอ ๆ ดังเช่นเมื่อเขาทราบว่า เขมวรรณผู้เป็นภรรยา กำลังตั้งครรภ์ เขาแสดงเจตจำนงออกมาทันทีว่าเขาอยากได้ลูกผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ปมด้อยในใจที่มารดามิได้อาใจใส่และให้ความรักความอบอุ่นแก่เขาเท่าที่ควร เพราะเห็นเขาเป็นลูกผู้ชาย ได้แสดงออกมาจากคำพูดของเขาดังนี้

"ได้ลูกผู้ชายดีกว่าลูกสาว โตขึ้นลูกสาวรายจ่ายมากกว่าค่าเครื่องแต่งตัว ค่าโน่นค่านี้ ลูกชายนะ...อย่างผม..."

คนพูดทำสีหน้าคล้ายรำลึกถึงอะไรสักอย่างที่เขาตัวไม่ปรารถนาจะจำ แต่สิ่งนั้นมิยอมมลายไปง่าย ๆ "แม่ไม่ต้องคอยดูแลเท่าไร"

ในความฉับไวแห่งอารมณ์หลายครั้งที่เขมวรรณจับได้ว่า "เขา" ผู้นั้นมีบาดแผลแห่งความทรงจำที่อยากจะรักษา

"ผมก็เหมือนต้นไม้ เจ้าของเขาติกรอบไว้ พอมันโตไปก็ได้รูปได้ร่างเอง

(ทมยันตี. 2528 : 241 - 242)

ด้วยเหตุนี้ทำให้มนัสวิเตบโตกลายเป็นชายหนุ่มที่มีลักษณะนิสัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการครองชีวิตคู่ในเวลาต่อมา

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่สามารถส่งผลให้คู่สมรสมีบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาต่อการใช้ชีวิตคู่ที่พบในนวนิยายช่วงนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ดังกล่าวมาแล้ว

2. สภาพแวดล้อมส่วนตัวของคู่สมรส

สภาพแวดล้อมของคู่สมรสก็นับมีส่วนสำคัญที่เป็นต้นเหตุให้ครอบครัวแตกแยกได้ด้วยเช่นกัน สภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึง สภาพแวดล้อมทั้งภายในครอบครัวในวัยเยาว์ที่คู่สมรสเคยชินและสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมที่คู่สมรสเกี่ยวข้อง เช่น รูปร่าง หน้าตา

ชาติตระกูล สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา และกลุ่มเพื่อน นวนิยาย
ได้สะท้อนให้เห็นว่า สถานะทางเศรษฐกิจที่สูงหรือต่ำจนเกินไปนั้น สามารถผลักดันให้บุคคล
มีลักษณะบุคลิกภาพเชิงลบต่อการใช้ชีวิตได้ ดังจะเห็นได้จาก ศก ใน เลื่อมสลับลาย
ยล ใน ภมร จารณ ใน ทะเลแปร บุรีโชติ ใน ทะเลดอกไม้ ชรัมภ์ และเหมสูลดา ใน
ไปไม่ถึงดวงดาว และ หนึ่งใน หน้าต่างบานแรก ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่
ต่ำมาก ตัวละครดังกล่าวล้วนประสบความล้มเหลวในการครองคู่ทั้งสิ้น

ศก ใน เลื่อมสลับลาย ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำเลือนั้น ได้
ส่งผลให้เขากลายเป็นคนที่มองไม่เห็นคุณค่าของวัตถุสิ่งของใด ๆ ที่ตนครอบครองอยู่ ศก
จะเบื่อทุกอย่างอย่างรวดเร็ว รวมทั้งผู้หญิงที่เขาคบหาด้วย ความหยิ่งยโสและเอาแต่ใจ
ตนเองนั้น สืบเนื่องมาจากความรู้สึกภาคภูมิใจในทรัพย์สินสมบัติอันมหาศาล รวมทั้งตำแหน่ง
หน้าที่การงานที่เขาได้อยู่ด้วย ผู้คนที่เกี่ยวข้องกับศกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยและ
มีชีวิตพึงเฟื่องฟูเพื่อทั้งสิ้น ศกคุ้นเคยอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หรูหราเลิศเลอทางด้านวัตถุ
มาตลอด ไม่ว่าจะเป็นบ้านที่อยู่อาศัยซึ่งใหญ่โตมโหฬาร มีเครื่องประดับประดาราคาแพง
ของทุกชิ้นภายในบ้านตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ทุกอย่างที่ศกมีแล้วแต่มีราคาสูงลิ่วทั้งสิ้น
ชีวิตของศกไม่เคยพบกับความลำบากในการไขว่คว้าหาวัตถุสิ่งของมาเป็นของตนเองเลยสักครั้ง
เดียว เพราะเงินสามารถบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการได้อย่างรวดเร็ว ความ
หรูหรารอบตัวศกนั้น สังเกตได้จากการบรรยายของผู้เขียนในตอนหนึ่ง

ความรวยที่สุดกับความจนที่สุดนี้ ถ้านำมาเทียบกันแล้ว จะเห็นได้ชัดอย่าง
น่าขนลุกขนพองเป็นอย่างยิ่ง

อย่างบ้านเศรษฐีซึ่งมีพ่อแม่ศกเป็นเจ้าของก็เหมือนกันเป็นเรื่องของความ
รวยจริง ๆ ไม่ใช่รอยปลอม ห้องแต่ละห้องกว้างขวางแยกออกเป็นประเภท
ตามชนิดของวัตถุ มีห้องลายคราม ซึ่งเต็มไปด้วยเครื่องลายคราม ห้อง
เบญจรงค์ซึ่งมีแต่ชุดเบญจรงค์ ห้องมุกซึ่งมีแต่ชุดมุก ห้องพระซึ่งละลาน
ไปด้วยพระพุทธรูปบูชา ตั้งแต่สมัยเก่าที่สุดจนถึงใหม่ที่สุด

ไม่น่าสลดใจหรือถ้าจะยกเอาบ้านโกโรโกโสอะไรสักหลังไปวางเคียง
กรงนกกรงไก่อัน เศรษฐีก็ยิ่งสวยงามมากกว่านัก

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 128 - 129)

ด้วยเหตุนี้คงจึง "ทะนงในความร่ำรวยของตนเองเป็นอันมาก มีอะไรในชีวิตนี้ที่
เขาปรารถนาแล้วผิดหวังบ้างเล่า... อาจตอบได้ทันทีที่เดียวว่า... ไม่มี" (กฤษณา
อโศกสิน. 2525 : 108) จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว รวมทั้งตำแหน่งหน้าที่การงานที่มี
เครือญาติเป็นเชื้อสายนักธุรกิจที่มีกิจการค้าใหญ่โตกว้างขวาง" (กฤษณา อโศกสิน.
2525 : 20) ส่งผลให้เขามีบุคลิกที่ให้ผลทางลบต่อการอยู่ร่วมกันคนอื่นดังคำบรรยาย
ตกเป็นกรรมการผู้จัดการบริษัทใหญ่ใจกลางกรุงเทพฯ มีอาเป็นประธาน
กรรมการ

เขาเป็นลูกชายคนสุดท้ายในจำนวนลูกห้าคนของพ่อแม่ เพราะฉะนั้นเขาจึง
เป็นคนที่มักจะทำทุกสิ่งตามอำเภอใจ

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 20 - 21)

สล ใน ภมร สภาพแวดล้อมทางด้านฐานะความเป็นอยู่นั้น สลอยู่ท่ามกลาง
ทรัพย์สินเงินทองและความเจริญทางด้านวัตถุทางานชนิดที่สามารถจะเอื้ออำนวยความสะดวก
สบายและความต้องการในทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างไม่เคยผิดหวัง ทั้งนี้เพราะตระกูลของสล
เป็นตระกูลเศรษฐีและเมื่อเขามีภรรยาชื่อ นีรา เธอก็ยังเป็นทายาทของตระกูลเศรษฐีอีก
เช่นกัน

...ครอบครัวของเขาอยู่ได้กินดี... ทั้งเขาและนีราต่างเกิดในตระกูลใหญ่
มีมรดกตกทอดมาก ไม่ใช่พูดกันเป็นแสน พูดกันเป็นล้าน หลายล้าน

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 6)

กล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมในด้านฐานะความเป็นอยู่ก็มีส่วนทำให้สลดำเนินชีวิต
อย่างฟุ้งเฟ้อ และหาความสุขสำราญอยู่กับโลกีย์สุขได้เป็นอย่างดี

จารณ ใน ทะเลแปร จารณนับเป็นแบบอย่างชีวิตของชายหนุ่มนักธุรกิจผู้มีฐานะ
มั่งคั่งในเมืองหลวงสมัยใหม่ที่ใช้ชีวิตอย่างหรูหรา ฟุ่มเฟือย เขาเกิดมาเป็นบุตรชาย

คนเดียวของครอบครัวหาเศรษฐี สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวตั้งแต่เกิดพร้อมไปด้วยวัตถุสิ่งของมีค่าที่บรรดาญาติพี่น้องบิดามารดาหามาปรนเปรอ และเอาอกเอาใจ จารณได้ชื่อว่าเป็นผู้มีทั้งรูปสมบัติและมีความเฉลียวฉลาดเป็นคุณสมบัติ ในด้านฐานะหน้าที่การงาน จารณเป็นถึงผู้จัดการทรัสต์ ซึ่งต้องรับผิดชอบในระดับสูงของตระกูล "แสงวาริน" สภาพแวดล้อมโดยรอบที่เกี่ยวข้องกับจารณช่วยเน้นถึงความสง่า ภาควิมิของจารณให้เด่นยิ่งขึ้น ซึ่งแม้แต่คนเกลียดผู้เป็นมารดาของทัตติยา ก็เกิดความรู้สึกว่า "กิริยาและสง่าราศีของชายหนุ่ม ทำให้มารดาของทัตติยาไม่อาจรู้สึกว่าเป็นลูกหลานได้" (ว. วินิจฉัยกุล. 2525 : 84) จารณเป็นคนกว้างขวางและรู้จักคนมากอันเป็นธรรมชาติของนักธุรกิจ ความกว้างขวางของจารณนั้น สืบเกิดได้จากเมื่อครั้งงานแต่งงานระหว่างเขากับทัตติยานั้น มีแขกมาร่วมงานอย่างคับคั่ง

ห้องนั้นกว้างใหญ่บรรจแขกได้เป็นพัน...แต่งงานคืนนั้นก็ยังทำให้ห้องดูแคบไปถนัด...และถ้ามองคุณหน้าโรงแรมจะเห็นว่าการจรรจาจรตติดกันเป็นแนวยาวเหยียดยิ่งกว่าทุกวัน

ช่างภาพเดินสวนกันขวักไขว่ แฟลชไลท์วูบวาบแทบไม่ขาดระยะบุคคลสำคัญในวงการเมือง วงการราชการ และธุรกิจทยอยกันมาไม่ขาดระยะ ที่เป็นพิเศษยิ่ง อันได้แก่ บรรดาศรีภรรยาของบุคคลเหล่านั้นนอกจากแต่งกายด้วยผ้าไทยราคาแพงลิ่ว

แล้วยังประดับประดาเพชรนิลจินดาเสียจนเรียกได้ว่า "ล้นตัว" แม้แต่ทัตติยาเองก็ยังไม่เคยเห็นเครื่องเพชรมากมายเท่านี้มาก่อนเลยในชีวิต

(ว. วินิจฉัยกุล. 2525 : 151)

ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน จารณมีเพื่อนฝูงมากมายทั้งชายและหญิงที่นิยมเที่ยวเตร่สังสรรค์กันตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ กลุ่มคนรอบข้างของเขาล้วนแต่มีรสนิยมเลิศเลอและมีชื่อเสียงเด่นดังในวงสังคมทั้งสิ้น เพื่อนหญิงส่วนใหญ่ของจารณจะเป็นคนทันสมัยและใช้

ชีวิตอิสระเสรีในเรื่องเพศสัมพันธ์จนเป็นเรื่องธรรมดา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีส่วนผลักดันให้จารณมีลักษณะของวัตถุนิยมอยู่ในตัว และมองเห็นว่าค่านิยมหรือกรอบศีลธรรมเกี่ยวกับความประพฤติของสตรีสมัยเก่าเป็นเรื่องล้าสมัย

บุรุษิทธิ ใน ทะเลดอกไม้ บุรุษิทธิเป็นอีกผู้หนึ่งที่สภาพแวดล้อมส่วนตัวได้เข้ามามีส่วนกำหนดบุคลิกลักษณะของตน บุรุษิทธิรู้สึกภาคภูมิใจกับ "นามสกุลต่อท้ายชื่อซึ่งบอกความ "เก่าแก่ยาวนาน" ที่สืบช่วงกันมาหลายชั่วอายุคน" (โสภาค สุวรรณ. 2530 : 33) และบุรุษิทธิมักจะคิดว่าคนอื่นก็จะนิยมยกย่องเขาไปด้วย บุรุษิทธิจึงมีลักษณะของคนหลงตัวเองอย่างหนัก ในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ แม้ว่าเขาจะไม่มีเงินมาก แต่บุรุษิทธิก็ยังคงทำตัวเหมือนเดิม เพราะเขาได้รับค่านิยมที่ต่อช่วงมาจากคุณปรางผู้เป็นมารดา

ไม่ว่าฐานะทางการเงินหรือเศรษฐกิจในครอบครัวจะเป็นอย่างไร อดีตที่เคยมีก็ยังหลอกหลอนคุณปรางจนลมหายใจเอือกสุดท้ายปลิดปลิวออกจากร่าง บุรุษิทธิจึงรับความรู้สึกนั้นของแม่เขามาอย่างครบถ้วน ไม่ว่าเรื่องกินอยู่หรือของใช้ล่อที่ไม่มีข้อบกพร่อง

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 26)

ส่วนสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมทั้งกลุ่มเพื่อนและสภาพสังคมรอบตัวอื่น ๆ ต่างมีส่วนผลักดันให้บุรุษิทธิกลายเป็นคนฟุ้งเพื่อเชื่อมึงด้วยทั้งสิ้น ทั้งนี้สังเกตได้จากตอนที่บุรุษิทธิโกรธเคืองเค้าที่เธอขัดใจเขาเรื่องการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย เขาต้องการแก้เผ็ดเธอด้วยการพาผู้หญิงอื่นเข้ามาอยู่ในบ้านในฐานะภรรยาอีกคนหนึ่ง บุรุษิทธิได้ขอให้จอมท้นเพื่อนของเขาเป็นคนจัดการหาผู้หญิงมาให้ ลักษณะของจอมท้นสะท้อนให้เห็นว่า เขาเป็นเพื่อนที่มีส่วนทำให้บุรุษิทธิประพฤติผิดยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

"เร็ว ๆ นะอย่าช้า" เขาสั่งเพื่อน "เจ็บใจชิบ..."

"ตกลงเดี๋ยวจัดการให้" จอมท้นรับปาก รู้สึกสนุกขึ้นมาบ้างแล้ว เขาอยากรู้เหมือนกันว่าอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าจู่ ๆ บุรุษิทธิจะพาผู้หญิงอีกคนหนึ่งเข้ามา ผู้หญิงที่วางตัวเป็นกุลสตรีแทบจะทุกกระเบียดนิ้วอย่างคเค้าจะมีปฏิกริยากับเหตุการณ์

เหล่านี้ย่ำไรนั้น เป็นเรื่องที่ "คนนอก" อย่างเขาใครรู้

จอมทัพนึกอยากให้วันนั้นมาถึงเร็ว ๆ...ความเดือดร้อนวุ่นวายเป็นของ
คนอื่น ความสนุกตื่นเต้นเป็นของเขาแล้วจะต้องไปทำอะไรเล่า

(โลกาภ สวรรณ. 2530 : 111 - 112)

ขรัมภ์ และเหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ทั้งขรัมภ์และเหมสุดานั้น กล่าวได้ว่า
ต้องเลือกคนเพราะสภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเป็นสำคัญ ฐานะทาง
เศรษฐกิจและหน้าที่การงานที่ดีเด่น ตลอดจนรูปร่างหน้าตา และการศึกษาที่อยู่ในชั้นดีเด่นั้น
ส่งผลให้คนทั้งคู่เต็มไปด้วยความหยิ่งทะนง เอาแต่ใจตนเอง และมีลักษณะของวัตถุนิยมอย่าง
เต็มที่ ดังตัวอย่างเช่น ขรัมภ์ มักจะติราคาของผู้หญิงที่เขาคบค้าด้วยการใช้เงินทุ่ม และ
คิดว่า ปายทองเองก็คงจะเป็นผู้หญิงประเภทชอบของกำนัลเช่นกันดังนี้

"เล่นตัวยังกับอะไร" เขาไหวไหล่และแบ่ปาก ไม่ใคร่รู้ลึกครึทาทาที่จะยกย่อง
ปายทองเมื่ออยู่หลังของหล่อน เขาก็ยังดหล่อนเหมือนผู้หญิงทั่วไป ติราคา
คร่าว ๆ ของหล่อนแค่ของกำนัลหรือพาไปเลี้ยงข้าว ดังที่เขาที่เคยทำได้สำเร็จ
"แต่ทำงานใช้ได้"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 213)

ส่วนเหมสุดานั้น ก็มีลักษณะไม่ต่างไปจากขรัมภ์ ผู้เขียนได้บรรยายไว้ว่า "หล่อน
เคยทรงในรูปลักษณะตนเอง และสิ่งแวดล้อมหล่อนหนักหนา" (2529 : 271) เพราะ
"หล่อนมาจากครอบครัวที่ร่ำรวยชนิดเอาเงินปูกับพื้นแล้วนอนได้" (นันทนา วีระชน.
2529 : 686) ดังนั้นเหมสุดาจึงมีความหยิ่งยโส และถูกผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา เพราะ
เธอเชื่อในอำนาจของเงินที่ตนมีอยู่ ไม่ว่าจะคิดหรือทำอะไรเหมสุดาจะใช้จ่ายเป็นใหญ่
เช่น เธอใช้เงินจ้างคำลาให้ออกไปจากชีวิตของจีวิน

"ฉันบอกไว้อย่างหนึ่ง..." หล่อนขู่คำลา ซึ่งเงินได้ทำลายกิริยากระด้าง
ของหล่อนให้อ่อนลง "ฉันไม่เสียเงินสี่หมื่นง่าย ๆ

หรือ ถ้าฉันไม่คิดเสียก่อน อย่าติดต่อกับชีวิตอีก ไม่อย่างนั้น...เธอก็อยู่
ในเมืองนี้ไม่ได้"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 1093)

หรือจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่พูดกับคนอื่นอย่างไว้ตัวและแข็งกระด้าง
"วินอยู่หรือเปล่า" ปลายสายหัวนมนำฟังหล่อนค้นต่อการโอ้อวดใส่
ผู้อื่นเพราะคิดว่าเงินซื้อคนอื่นได้ ถ้าหล่อนต้องการจะซื้อ นิสัยมันฝังอยู่ใน
สายเลือดของเหมสุดเสียแล้ว

(นันทนา วีระชน. 2529 : 720)

หนึ่งใน หน้าต่างบานแรก หนึ่งเป็นเด็กสาวที่มาจากสังคมชั้นล่าง สภาพ
แวดล้อมเธอเต็มไปด้วยบุคคลชั้นกรรมาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เพราะมารดาของ
หนึ่งประกอบอาชีพขายข้าวแกง การพูดจา กริยามารยาทที่เธอแสดงออกจึงคล้ายคลึง
กับแม่ค้าตามตลาดสดทั่วไป ที่ความเห็นแคบและปัญหารอบตัวทำให้ชอบใช้คำพูด
หยยาคายและมีอารมณ์ฉุนเฉียวอยู่เรื่อย ๆ ตลอดเวลาหนึ่งคุ้นเคยอยู่กับความหยาบ ความ
วุ่นวายของปัญหานานาชนิด ดังจะสังเกตได้จากคำบอกเล่าของเธอที่เล่าให้โอมฟัง เมื่อ
โอมชักใช้ไล่เลียงถึงโครงการในอนาคตของเธอ

"ไม่มีกำลังใจ แม่ค้าตลอดเลย เจอหน้าค้าตลอด ทำอะไรไม่มีดีสักอย่าง"

"เราทำยังงั้นแม่ถึงค้าขนาดนั้น มันเป็นไปได้" โอมพูดอย่างสงสัย

"ฉันเองก็เป็นแม่ ลูกทำดีแล้วค้าได้ยังงั้น"

"ก็แม่มีลูกคนเดียว ลองมีหกเจ็ดคนสิ มีเหมือนแม่หนูซี้ซี้ร้านจะห่วยเลย"

หนึ่งเริ่มเจรจา "พ่อหนูเขาหายไปตั้งกะปีก่อนไปอยู่กับผู้หญิงแล้วไปหางาน
ทำทางใต้...ทีนี้แม่ก็ยุ่งใหญ่เลย หงุดหงิดเป็นบ้าจริง ๆ พ่อว่างขายของก็
เอาแล้วเที่ยวได้ปรึกษาใครต่อใครตะไปหมดใครเค้าจะช่วยได้ จริงมั๊ยแม่...
ของพรรคนี"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 37)

สรุปได้ว่า หันเหิบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยปัญหาขัดแย้งในครอบครัว การด่าทอ ทะเลาะวิวาท และการดิ้นรนขวนขวายเพื่อปากท้องของสมาชิกในครอบครัวของทุกคน สภาพดังกล่าวรวมทั้งการเลี้ยงดูของพ่อแม่ไม่อำนวยให้หันเหิบโตเป็นเด็กสาวที่มีระเบียบ และมีกิริยาจาจ่มนวล น่ารักไปได้เลย

กล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมส่วนตัวของกลุ่มมรส ก็มีผลผลักดันให้กลุ่มมรสมีบุคลิกภาพที่ให้ผลทางลบต่อการใช้ชีวิตได้ สภาพแวดล้อมที่พบมากในนวนิยายได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงหรือต่ำเกินไป ชนิตตระกูล หน้าที่การงาน รูปร่างหน้าตา ตลอดจนกลุ่มคนในสังคมที่กลุ่มมรสเกี่ยวข้อง

จากมูลเหตุใหญ่สองประการดังกล่าวมาแล้วนั้น จะส่งผลให้กลุ่มมรสมีลักษณะส่วนบุคคลในรูปแบบที่เป็นปัญหาต่อการใช้ชีวิตครอบครัวในเวลาต่อมา สาเหตุของครอบครัวแตกแยกที่เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลในนวนิยายทั้ง 13 เรื่องนั้น ผู้วิจัยจะได้แยกกล่าวโดยละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ลักษณะบุคลิกภาพของกลุ่มมรส หมายถึงลักษณะส่วนตัวเกี่ยวกับอุปนิสัยทัศนคติ รสนิยม หรือลักษณะทางอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของสมาชิกมรส อันเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยก เช่น การไม่บรรลุลักษณะทางด้านบุคลิกภาพและความผิดปกติในลักษณะส่วนตัว เป็นต้น การแตกแยกของครอบครัวส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก บุคลิกภาพของกลุ่มมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย อันมีลักษณะเป็นผลทางลบต่อชีวิตคู่ ซึ่งบุคลิกดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งหรืออุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกัน สภาพรรณ โคตรจรัส (2527 : 308 - 309) กล่าวว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะเป็นกลุ่มมรสที่มีความสุข และเอื้ออำนวยให้ชีวิตสมรสมีความสุข เพราะลักษณะสำคัญของผู้มีสุขภาพจิตดี จะมีผลทางบวกต่อชีวิตสมรสอย่างชัดเจน อันได้แก่ การมีบุคลิกภาพทางอารมณ์ ซึ่งหมายถึงการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง มีการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ การมีความสามารถทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสามารถในการสื่อสารความคิดความรู้สึกอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทั้งผู้ฟังและผู้พูดที่ดี แสดงออกด้วยความจริงใจโดยคำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่นด้วย และการมีความสามารถในการเผชิญความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต แก้ปัญหาโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบุคลิกภาพที่ให้ผลทางลบต่อชีวิตสมรสนั้น ได้แก่ ผู้ที่มีการปรับตัวหรือบุคลิกภาพผิดปกติอย่างรุนแรง เช่น มีความเห็นแก่ตัว ความดื้อรั้น ไม่รับผิดชอบ ไม่มั่นคงทางบุคลิกภาพ และมองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น

สาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายทั้ง 13 เรื่อง มีต้นเหตุมาจากบุคลิกภาพของคู่สมรสเป็นสำคัญ ตัวละครจะสะท้อนให้เห็นลักษณะของสามีภรรยาผู้มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพหลายอย่างจนไม่อาจอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงอย่างละเอียดโดยแบ่งออกเป็นสองประการคือ ลักษณะนิสัย และลักษณะทางอารมณ์ ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านลักษณะนิสัย ลักษณะนิสัยที่ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งเมื่ออยู่ร่วมกันบุคคลอื่นที่ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นในนวนิยายทั้ง 13 เรื่อง มีดังนี้

1.1.1 ลักษณะนิสัยยโส เย่อหยิ่งทะนงตนและหลง

ตนเอง ความเย่อหยิ่งที่ปรากฏในตัวละคร ซึ่งมีชีวิตครอบครัวล้มเหลว นั้น พบว่า มีทั้งเย่อหยิ่งแบบหลงตัวเองอย่างผิด ๆ เพราะฐานะเศรษฐกิจที่ร่ำรวย ชชาติตระกูลที่สูงส่ง หรือตลอดจนมีระดับการศึกษาสูงและมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม และเย่อหยิ่งทะนงตนแบบภาคภูมิใจในตัวเอง เพราะความสามารถหรือมีชาติตระกูลที่มีชื่อเสียงมาก่อน ลักษณะนิสัยดังกล่าวถ้าพบในบุคคลที่เป็นสามี ภรรยาคนย่อมทำให้คนทั้งคู่ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เพราะต่างเชื่อว่าตนนั้นวิเศษกว่าใครทั้งหมด ลักษณะเช่นนี้พบในตัวละครที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ และมีฐานะทางเศรษฐกิจ มีการศึกษา ตลอดจนมีชาติตระกูลสูงส่ง ซึ่งได้แก่ ศก และปิ่นปัก ใน เลื่อมสลับลาย ลานตา ใน เสียงนกจากพราง นีรา ใน กมร จารณ ใน ทะเลแปร รตา ใน คลื่นกระทบฝั่ง บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ ชรัมภ์ และเหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดาวดาว และเขมวรรณ ใน ใช้สังคม

ศก จารณ ชรัมภ์ และเหมสุดา นั้น ต่างเป็นคนมีนิสัยเย่อหยิ่ง ในฐานะหน้าที่การงาน ชาติตระกูลที่มั่งคั่งของตนเองเป็นอย่างดี ลักษณะนิสัยเช่นนี้ทำให้ตัวละครดังกล่าวต่างมองไม่เห็นความสำคัญของผู้อื่น นอกจากตัวเอง ดังจะเห็นได้จากคำพูดของ ศก ที่กล่าวกับ ปิ่นปัก ถึงผู้หญิงอย่างพาไล ไว้ดังนี้

"...ทำไมปิ่นปักถึงชอบสนใจแม่พวกนกอกนี่จริง แม่พวกนี้ไม่มีอะไรดีหรอก
 เชื้อผมเถอะ น่ารังเกียจเหมือนจะตาย ให้ผมเอาฟรี ๆ ก็ยังไม่เอาเลย
 ถ้าจะเอาเอาเถยยังดีกว่ายังมันกว่า"

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 65)

หรือดังตัวอย่างเช่น เขาทะนงตนว่า คนอย่างเขานี้วิเศษเกินกว่าที่ใคร ๆ จะ
 มาสั่งสอนอะไรอีกแล้ว ดังนั้นเขาจึงโกรธเคืองและไม่พอใจมารดาามากที่ไปเชิญแขกบางคน
 ให้มาสั่งสอนแนะแนวทางการครองเรือนแก่เขาในวันแต่งงาน

"แม่ไปเอาใครมาสอนผม อ้าปากพูดออกมาสองคำก็แทบจะไล่เปิดเปิงไปแล้ว"

"แม่เขาได้แต่ทำหน้าเกรงกลัว...แม่เขากลับเขามากจนหล่อนนึกสงสารจับใจ

"ถ้าไม่วิเศษกว่าผมแล้วก็อย่าได้อวดมาสั่งสอนเป็นอันขาด"

"สอนใครก็สอนไปแต่ไม่ใช่สอนผม" เขาโกรธขึ้นมาอีกพลางเดินไปยังห้องน้ำ
 เมื่อถึงหน้าห้องน้ำแล้วก็ยังหันมาบอกหล่อนด้วยน้ำเสียงที่ยังไม่หายขุ่นมัว

"พ่อแม่วังไม่เคยกล้าสอนผมสักที"

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 106 - 109)

ส่วนลักษณะนิสัยที่เย่อหยิ่งของ จารณ นั้นสังเกตได้จาก การที่เขามีรสนิยมสูง
 เลิศชนิดที่หาคนเทียบได้ยาก ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายไว้ตอนหนึ่ง ดังนี้

...ถ้าเขาไปพักผ่อนชายทะเลนะหรือ จารณจะเลือกพักโรงแรมสูงกว่า
 สิบชั้นหรูหราราคาแพง พบปะเพื่อนฝูงมากมายตอนค่ำเขาอาจจะเข้าไป
 คอกเทลเลานจ์ แล้วเปิดแชมเปญเลี้ยงกันเป็นที่ครึกครื้น

บางทีเขาอาจจะออกไปเต้นดิสโก้กับสาวโสเภณใดคนหนึ่งก็ได้ที่ไม่ใช่
 หล่อน...

(ว. วินิจัยกุล. 2525 : 233)

ส่วน ชรัมภ์ และ เหมสฺดา นั้น นับเป็นตัวอย่างที่ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่เต็มไปด้วยความเชื่อหยิ่งในฐานะ และรูปร่างหน้าตาของตนเองอย่างหนัก ชรัมภ์ นั้นไม่เคยมองเห็นความสำคัญของใคร เขาเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการ สามารถหาซื้อได้ด้วยเงินที่เขาถืออยู่อย่างมากมาย โดยเฉพาะหญิงสาวที่เขาต้องการมาเป็นคู่นอนนั้น เขาเชื่อว่าไม่มีใครกล้าปฏิเสธผู้ชายอย่างเขาแน่นอน ดังคำบรรยาย

เห็นสีหน้าหยิ่ง ๆ ของปายทอง เขาอยากพาหล่อนเลี้ยวเข้าโรงแรมม่านรูดข้างทางเสียให้รู้แล้วรูด เขาอยากรู้ว่าหล่อนจะแข็งขึ้นไปได้สักกี่น้ำ ก็ไม่เห็นว่าจะมีผู้หญิงคนไหนขัดขืนจนเสียอารมณ์ของเขา มีแต่ขัดขืนเมื่อเขารุนหลังเข้าห้อง ตามประสาผู้หญิงที่ยังมีบางอายอยู่ คือ อรรมชาติ

(นันทนา วีระชน. 2529 : 319)

ดังนั้น ชรัมภ์จึงโกรธนักหนาที่เหมสฺดามีชู้เพราะเขาไม่ต้องการที่จะเป็นรองผู้ชายคนไหน ชรัมภ์หาทางแก้แค้นด้วยความทำลายชื่อเสียงของเหมสฺดา และชีวิต ผู้เป็นชายชู้ของเหมสฺดาอย่างที่ยังไม่มีโอกาสตั้งตัวได้เลย ความรู้สึกที่ไม่ต้องการเป็นรองใครของเขา เห็นได้จากปฏิกิริยาของเขาที่โต้ตอบกับเหมสฺดาเกี่ยวกับเรื่องชีวิตดังนี้

"...ฉันจะบอกอะไรให้อย่างหนึ่งเอาบุญ ให้คุณฆ่าเขาให้ตายไปเขาก็ยังอยู่...เขาไม่ตายไปจากหัวใจฉันง่าย ๆ หรือ"

"ก็นับว่าเป็นความเชื่อมั่นที่ดีนี้..." สีหน้าของชรัมภ์เหือดไป จุกอ้อนของเขาอยู่ที่เขาไม่อาจจะยอมรับว่าตนเองคือความเป็นผู้ชายต่ำต้อยในฐานะของผู้ชายกว่าผู้ชายคนอื่น ๆ เขาต้องการความเป็นหนึ่งต่อสตรีเพศ เป็นวิสัยของเขา

(นันทนา วีระชน. 2529 : 358)

เช่นเดียวกับ เหมสฺดา ที่มักจะวัดคุณค่าของทุกอย่างด้วยราคาเงิน เหมสฺดาเชื่อหยิ่งและดูแคลนผู้อื่นอยู่เสมอ เพราะความเชื่อในอำนาจของเงินที่ตนถืออยู่อย่างมากมาย เช่น เธอถูกปายทองว่าเป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ และไม่เข้าใจว่าชรัมภ์คิดจะแต่งงานกับปายทองได้อย่างไร

"ไม่เห็นมันจะมีอะไรดีสักอย่าง ไม่รู้มันจะไปแต่งงานกับมันทำไม
สาวน้อย สวยน้อย ความรักนี่ ใ้โอ้ได้เมียแล้วมันไม่ได้จู้จี้ขึ้นไปเลย
นี่มันแย่..."

หล่อนทำลิ้ม ๆ ไม่ว่า ตั้งแต่หล่อนได้ชีวิตเป็นสามี ชีวิตก็ไม่ได้มีอะไรดีขึ้น
กลับทำให้ฐานะทางสังคมของหล่อนตกต่ำทรุดอว

(นันทนา วีระชน. 2529 : 739)

หรือดั่งตัวอย่างเช่น เธอรู้สึกไม่พอใจเป็นอันมากที่มารดาแสดงความคิดเห็นว่า
จะไปขอความช่วยเหลือจากฝ่ายทองเพื่อให้เธอช่วยพูดกับชรัมภ์เพื่อขอให้นางเป็นผู้อุปการะ
เลี้ยงดู ด.ช. เต๋ ผู้เป็นหลาน ดังนี้

"บางทีแม่จะไปพูดกับผู้หญิงของเขา..."

"ไปพูดกับมันทำไมคุณแม่ ไปพูดแล้วมันช่วยอะไรได้ล่ะ..." หล่อนแหวไล่
มารดาของหล่น "อย่าทำอะไรให้มันเสียหน้ามากไปกว่านี้เลยคะคุณแม่"

"แกล้งมันเสียอะไรเสียได้ทุกอย่าง..." นางโต้แหล่สุดาเผ็ดถึงขั้น
"เสียหน้าละทนไม่ได้หรอก ฉันรักหลานของฉันฉันทนเสียได้ทั้งนั้น..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 736)

นิสัยหยิ่งทะนงและหลงตัวเองของแหล่สุดา เป็นเหตุให้ใคร ๆ ต่างพากันเบื่อเธอ
และคบหากับเธอได้ไม่นาน เพราะแหล่สุดาจะพยายามทำตัวเหนือคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ดังที่
จิรัชดาผู้เป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่งของเธอกล่าวไว้ดังนี้

"นี่จึงจู้จี้จุกจิกที่สุดมานานแล้วไม่ใช่หรือครับ..."

"ก็รู้จักเขาชนิดที่เขาต้องการอะไรละก็ เขาคงได้ต้องมี ต้องเหนือ
คนอื่นเขาเป็นอย่างนี้ สมัยแต่งงานกับคุณชรัมภ์นะ เชื้อไหม...เพื่อนคนอื่น
ยังจู้จี้เหมือนสุลิดินเลย อะไรก็สู้เขาไม่ได้สักอย่าง..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 746)

ลักษณะนิสัยดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตคู่ร่วมกับชรัหม์ในเวลาต่อมา เพราะความหยิ่งยโส จะส่งผลให้เหมสตาไม่สามารถทนต่อสภาวะการนอกใจของเขา ได้เลยแม้แต่น้อย

ปิ่นปัก ลานตา นิรา และ เขมวรรณ นั้น ต่างเป็นภรรยาที่มีนิสัยเย่อหยิ่ง ทะนงตน และภาคภูมิใจในรูปร่างหน้าตาอันสวยงาม และการศึกษาที่ดีเลิศของตนเอง เป็นอย่างยิ่ง ตัวละครดังกล่าวจึงนับเป็นตัวอย่างที่ดีให้เห็นว่าภรรยาที่มีนิสัยเช่นนั้น มักทำตนเจลิยวลลาดกว่าสามี และคอยชี้แนะสั่งสอนว่ากล่าวสามีจนเป็นเหตุให้สามีเกิด ความรำคาญใจอันอาจเป็นต้นเหตุประการหนึ่งแห่งความร้ายฉิบหายในชีวิตคู่ได้ ปิ่นปักนั้น เป็นคนเก่งมาตลอดในสายตาของผู้ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ตลอดจนเครือญาติและ เพื่อนฝูง บุคคลเหล่านี้ล้วนให้ความสำคัญชื่นชมและยกย่องในความสามารถโดยเฉพาะ ด้านวิชาการและการศึกษา ปิ่นปักจึงมีลักษณะนิสัยเย่อหยิ่งทะนงตนและเชื่อมั่นในความ เก่งกล้าของตนเองเป็นอย่างยิ่ง นิสัยเช่นนี้ส่งผลให้ปิ่นปักเป็นคนไม่ยอมแพ้ใคร หรือรับฟัง ความคิดเห็นของใครเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างตอนหนึ่งเมื่อครั้งศกคิดจะจัดงาน กินเลี้ยงที่บ้าน เขาได้บอกให้เธอเตรียมเหล้าเต็กเอาไว้ แต่ปิ่นปักไม่เคยรู้จักเหล้าชนิดนี้ มาก่อน ศกจึงแนะนำให้เธอโทรค้นหาก็ไปถามอ๊จนาผู้เป็นภรรยาของเพื่อนคนหนึ่งของเขา แต่ปิ่นปักกลับแสดงกริยาอาการที่เต็มไปด้วยความเย่อหยิ่งทะนงในความสามารถของตน ดังนี้

หล่อนยกจุกเขิดขึ้นโดยเขาไม่เห็น มันเรื่องอะไรหล่อนจะต้อง
เลียหน้าขนาดนั้น

"ไม่ต้องหรอกค่ะ"

"เอาเถอะ ปิ่นจัดการเองไม่ต้องถามคุณอ๊จนาก็ได้" เขาหันมามอง

"ทำไมหรือ มันเสียเกียรติอะไร"

"ไม่เสียเกียรติหรอกค่ะ แต่เสียหน้า"

นอกจากนี้ยังสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดของปิ่นปักที่เธอมักจะคิดเสมอว่า ตนเองนั้นอยู่สูงกว่าคนอื่นทั่วไป เช่น เธอมักจะคิดว่าเธอไม่ใช่คนสวยคาด ๆ อย่างอัจฉา แต่เชื่อว่า "ตนเองนั้น เป็นคนเก๋อย่างลึกซึ้ง ตนลงไปด้วยกิริยาหน้าที่ด้วยความรู้ที่เหมือนเพชร น้ำงามมากกว่าจะออกมาเป็นสวยอย่างเดิซ" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 146 - 147) หรือสังเกตได้จากการที่เธอไว้วางและไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อคุณปวยผู้เป็นมารดาพูดสั้นขอกเธอในตอนหนึ่งว่า เธอกำลังรอคนมารับ เหมือนพาไลกำลังรอแฟนมารับเช่นกัน

"ตาย...นี่แม่เอาลูกไปเปรียบกับคนพรรคนั้นได้ใจ" ลูกสาวแทบจะร้องกรีดด้วยความถือตัว

"คนละชั้น คนละระดับ...คนละ..."

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 8)

ส่วน ลานตา นั้น ความหยิ่งส่งผลให้ลานตามักแสดงอาการตลกขบขันคนอื่นด้วย สายตาและคำพูดอย่างไม่ปิดบัง อันเป็นลักษณะที่ทำให้เธอขาดเสน่ห์ลงไปอย่างมาก เพราะผู้ที่พบเห็นหรือใกล้ชิดจะรู้สึกอึดอัดเนื่องจากลานตาจะไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับใครง่าย ๆ แม้แต่กับบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นสามีและลูกอย่างรวยและรม ลักษณะเช่นนี้สังเกตได้จากการสนทนาระหว่างสุมาลาและพงษ์ผู้เป็นเพื่อนสนิทของรวยตอนหนึ่ง ดังนี้

"คุณตาแก...อือ...นี่พูดจริง ๆ นะคะ ลูว่าแกมีอะไรกระด้างอยู่ลึก ๆ ยังไงก็ไม่รู้...เป็นคนไม่ยอมคน...ออกจะขี้ตลกคนด้วยซ้ำ...ลูเห็นสายตาแกมองอะไร" หล่อนมิได้เอื้อนเอ่ยออกมาว่า แม้กระทั่งสายตาที่มองตามเนื้อตามตัวของเพชร...ก็ทำให้กลัวแล้ว "ก็ลูจะไม่ปล่อยตามสบายเลย"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 161)

นอกจากนี้ความหยิ่งยโสและไว้ตัวของลานตานั้นเห็นได้จากลานตาจะเลือกคบกลุ่มเพื่อนเฉพาะที่เธอเลือกสรรแล้วว่า "มีระดับ" เท่านั้น ลานตา "ไม่ชอบผู้คนที่สักแต่ว่าใส่เสื้อผ้านุ่งกางเกง...ผู้คนสำหรับหล่อนจะต้องโนมิวิไล" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 186) และในขณะเดียวกันเธอก็จะทำตัว "พิเศษ" กว่าใคร ๆ ซึ่งรวยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภรรยาของตนไว้ดังนี้

...พิเศษในที่นี้ หมายถึงว่าสะอาดผิคนุษย์เจ้าระเบียบเกินไปจนล้น
นำเอาความเป็นคนบนหอคอยงาช้างมาพอกไว้ในเนื้อตัวจนรอยร้าวจะ
ขึ้นชม...

ผู้ที่เหมือนรถไฟ "โอเรียนท์เอ็กซ์เพรส" หรือรถด่วนพระราชอาคันตุกะของอังกฤษ
ที่ต้องเนียบตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นแหละ...ชีวิตที่เหมือนกับ "จัตตาก" อยู่ตลอด
ยี่สิบสี่ชั่วโมง

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 16 - 17)

สำหรับ นิรา นั้นจัดว่าเป็นภรรยาที่ค่อนข้างจะถือตัวและเย่อหยิ่งทะนงตนอีกผู้หนึ่ง
ทั้งนี้เพราะเธอเป็นหญิงสาวที่มีการศึกษาสูง มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนมีรูปโฉมที่
สวยงามขนาดเคยเป็นดาวมหาวิทยาลัยมาก่อน นิสัยเช่นนี้ทำให้เธอไม่เคยยอมอ่อนข้อให้
ยล ทุกครั้งที่มีการโต้แย้งกัน นิราก็มักจะหาเหตุผลต่าง ๆ มาโต้ตอบเพื่อเอาชนะยลให้ได้
ความรู้สึกทะนงตนและเชื่อมั่นในตนเองของนิรานั้น ยังเห็นได้จากการบรรยาย
ของผู้ประพันธ์ตอนหนึ่ง ดังนี้

...ถึงอย่างไร หล่อนก็มีดีในตัวเองอีกมาก ยังสาวยังสวย ไม่ได้ปล่อยเนื้อ
ปล่อยตัวตรงไหน มีความรู้ในระดับที่คนอื่น ๆ มิ มีการงานที่สามารถพาตัวเอง
ไปได้โดยไม่ต้องพึ่งเขา มีทรัพย์สินส่วนตัวอีกไม่น้อย หากวันใดหล่อนไปจาก
เขาก็น่าจะมีผู้ชายคนใหม่ได้โดยไม่ต้องยากเย็น...

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 65 - 66)

นิราจึงสามารถกล่าววาจาคุกคุนคลนหอมานกับยลได้อย่างไม่เกรงใจว่าเธอไม่มี
วันที่จะทำตัวเช่นนั้น "คนอย่างฉันไม่แตะของมีเจ้าของ ไม่ว่าของนั้นจะวิเศษยิ่งไฉน เอาเงิน
มากองร้อยล้านพันล้าน ถ้าจะบอกให้แย่งตัวใคร ของใคร ฉันไม่เอา" (กฤษณา อโศกสิน.
2531 : 65)

ขณะเดียวกัน เขมวรรณ ก็จัดเป็นอีกผู้หนึ่งที่มีความหยิ่งทะนงในตัวเองจนเกินควร
เขมวรรณมีความภาคภูมิใจในความสามารถของตัวเองเป็นอันมาก เธอเป็นนักเรียนชื่อดังที่
ใคร ๆ รู้จักดีว่ามีคารมที่คมกล้า นอกจากนี้เธอยังหยิ่งทะนงในความเป็นหญิงของตนเอง

ลักษณะนิสัยเช่นนี้ทำให้เขมวรณไม่ยอมอ่อนข้อให้แก่ใครเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา หรือสามี ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นอุปนิสัยดังกล่าวของเธอ เช่น ตอนที่เธอบอกกับมนัสน์ว่า เธอไม่ใช่คนเขียนที่มุ่งเขียนหนังสือเพื่อเงินว่า "พวกเราไม่สนใจเรื่องรายได้ เราสนใจแต่งงานของเรา" (ทมยันตี. 2528 : 210) หรือคำกล่าวของเธอเกี่ยวกับการใช้ปากกาเขียนหนังสือว่า

"เรารู้จักใช้คะ" เขมวรณยังพาชื่อ "เรารู้จักเติมเชื้อ เราไม่ยอมให้ไฟของเราเป็นไฟไหม้ฟาง งานของเราเป็นศิลปะ เป็นงานเพื่อชีวิต มิใช่เพื่อเงิน"

(ทมยันตี. 2528 : 211)

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความหยิ่งทะนงและภาคภูมิใจในเพศหญิงของตน เช่น คำพูดที่เธอโต้ตอบกับมนัสน์ในช่วงปีแรก ๆ ที่เริ่มรู้จักกัน

"คุณทำไมเหมือนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง"

"ผู้ชาย แปลว่าอะไร" เขาเลิกคิ้ว

"แข็งแรง อดทน เป็นผู้นำ..."

"ในโลกนี้ไม่มีผู้ชายอ่อนแอหรือ ผู้หญิงที่ขบขันก่อนสร้างเท่าผู้ชายมิให้เห็นทุกที่ ผู้หญิงที่เป็นผู้นำก็มีแต่โบราณกาล พระสุริโยทัย คุณหญิงมุก คุณหญิงโม หรือคุณยายจะได้นางแอตเซอร์ไว้ถล่มฟลือกแลนด์ก็มีให้เห็น

"เปอร์เซ็นต์มันน้อยกว่า"

"ก็เพราะผู้ชายกดหัวผู้หญิงไว้ มือที่กดเราได้มือผู้ชายทั้งเน"

(ทมยันตี. 2528 : 227)

ลักษณะหยิ่งทะนงที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของเขมวรณ ได้แก่ การที่เธอยอมหย่าขาดกับมนัสน์โดยเร็ว และยอมเสียเงินจำนวนมากเพื่อตัดมนัสน์ออกไปให้พ้นจากการถือสิทธิ์ผู้เป็นบิดาในตัวบุตรสาวเกิดใหม่ของเธอ โดยไม่นึกเสียดายจำนวนเงินก้อนนั้นแม้แต่น้อย

สำหรับ รตา นั้น เป็นคนหยิ่งอย่างถือตัวในความเป็นสายเลือดของผู้ดีเก่าของตนเอง เพราะคุณปู่ของเธอได้ชื่อว่าเป็นผู้ดีตระกูลเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง รตาได้รับสายเลือดของความหยิ่งทะนงมาจากคุณย่า ดังตัวอย่างที่เธอไม่ยอมวิ่งวอนขอความช่วยเหลือจากบิดาหรือมารดาซึ่งแยกทางกันนานแล้วเลยหลังจากที่คุณปู่อุปการะเธอได้สิ้นชีวิตลง แม้รตาจะอยู่ในสภาวะที่ช่วยตัวเองไม่ได้ แต่เป็นเพราะความหยิ่งทะนงทำให้รตาพยายามดิ้นรนช่วยเหลือตัวเอง เมื่อบิดามารดาแนะนำให้เธอขายบ้านเก่าแก่ที่คุณปู่ยกให้เป็นมรดกของเธอเพียงชิ้นเดียวนั้น รตาก็มิได้กระทำตาม ลักษณะนิสัยดังกล่าว แม้แต่เรวัตผู้เป็นบิดาของเธอก็ยังรู้สึกไม่พอใจ

เรวัตมองลูกสาวด้วยความหมั่นไส้ เขาไม่ชอบท่าทางของหล่อน รตาคูแ่กว่าวัย ตัวสกริยาถือตัวเหมือนหล่อนอายุมากกว่าที่เป็นหลายสิบปี หล่อนถูกอบรมจากคุณย่าจนฝังหัว...ไม่เคยรู้ว่าโลกหมุนมาถึงไหนแล้ว แต่ละอย่างก็หล่อนทำล้วนแล้วแต่ขัดตาเขา ถึงแม้เรวัตไม่ได้รักลูกคนไหนเป็นพิเศษ ถึงกระนั้นก็บอกได้ว่า รตาเป็นลูกที่เขาห่วงน้อที่สุดไ้ในบรรดาลูกทั้งหมด

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.พ. : 227).

ลักษณะเช่นนี้เป็นเหตุให้รตาปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ยาก รตาไม่มีเพื่อนสนิทมากมายเหมือนเด็กสาววัยรุ่นทั่วไป เพราะเธอขาดความเป็นกันเองกับบุคคลรอบข้าง และไม่ยอมพูดคุยให้ความสนิทสนมกับใครง่าย ๆ นิสัยหยิ่งทะนงและถือตัวของรตา ทำให้เธอไม่อาจทนอยู่ในสภาพภรรยานอกกฎหมายของโทนี่ได้ เพราะเธอเชื่อว่าใคร ๆ คงต่างพากันมองเธออย่างดูถูกดูแคลน อันทำให้รตารู้สึกต่ำต้อยและหมดความภาคภูมิใจในตัวเองลงไปจนหมดสิ้น ดังตัวอย่างจากความคิดของเธอตอนหนึ่ง

โทนี่อาจจะรักหล่อน...รตาแน่ใจในข้อนี้ แต่ความรักของเขาไม่ได้นำผลดีมาสู่ตัวหล่อน มีแต่จะทำให้หล่อนหม่นไหม้แอบเงาลงไปทุกวัน จมอยู่กับความระแวงแคลงใจ ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อนึกถึงความสูญเสียเหล่านี้ความรักของโทนี่ช่วยเหลืออะไรไม่ได้เลยแม้แต่อย่าง

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.พ. : 493)

1.1.2 ลักษณะนิสัยเอาแต่ใจตัวเองและยึดความคิด

ของตนเป็นใหญ่ ตัวละครที่มีลักษณะอุปนิสัยเช่นนี้ มักจะมีผลมาจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างตามใจ และบิดามารดาต่างให้ความสำคัญจนเกินไปในวัยเด็ก เมื่อโตขึ้นจึงกลายเป็นผู้ใหญ่ที่เอาแต่ใจตนเอง และไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใด แม้แต่ผู้เป็นคู่สมรสของตน ตัวละครประเภทนี้ชอบก่อปัญหาด้วยการทำทุกอย่างตามความต้องการของตน โดยมีใฝ่สนใจผลที่เกิดขึ้นว่าผิดหรือถูก และมีได้ใส่ใจว่าบุคคลข้างเคียงจะมีความรู้สึกเช่นไร เป็นเหตุให้เกิดการขัดแย้งในครอบครัวได้โดยง่าย และก็มักจะมองไม่เห็นข้อบกพร่องหรือผิดพลาดของตน เพราะคุ้นเคยอยู่กับการตามใจจนเคยตัวมาก่อน การเอาแต่ใจตนเองจะทำให้คู่สมรสไม่สามารถอดทนต่อลักษณะนิสัยนี้ได้ อีกฝ่ายหนึ่งจึงหาทางออกด้วยการแยกทางในเวลาต่อมา ตัวละครที่มีอุปนิสัยดังกล่าวนี้ได้แก่ ศก ใน เลื่อมสลับลาย ชล ใน ภมร ลานตา ใน เสียงนกจากพราก จารณ ใน ทะเลแปร และ เหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว

ศก นั้นเป็นคนที่เอาแต่ใจตัวเองที่สุด เห็นได้จากการที่ศกไม่เคยยอมรับฟังความคิดเห็นของใคร เขามักจะทำทุกอย่างตามใจปรารถนาของตน โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของใครทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา หรือภรรยาของตัวเอง ศกจะรู้สึกไม่พอใจทันทีถ้ามีใครมาขงการหรือออกคำสั่งให้เขาทำอย่างนั้นอย่างนี้ ดังตัวอย่างเช่น เมื่อปิ่นปักต่อว่าต่อขานและขอร้องให้เขาเลิกเกี่ยวข้องกับหญิงอื่น เพื่อเห็นแก่ชื่อเสียงและหน้าตาของเธอ ศกกลับให้คำตอบแก่เธอในลักษณะของคนที่เอาแต่ใจตัวอย่างเต็มที่ว่า

"แต่คุณก็รู้ว่าผมต้องทำต่อไป" เขาตอบหัวเราะ ๆ "ยิ่งคุณมาขงการเหมือนจะเป็นแม่ ผมยิ่งต้องทำ คนอย่างผมไม่มีใครออกคำสั่งได้ เมื่อสมักรจะเป็นเมียผมคุณต้องยอมรับสภาพนี้ ผมบอกคุณกี่ครั้งแล้วทำไมไม่จำ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 342 - 343)

นี่ยังดั่งกล่าวนี้นี้ แม้แต่คุณเข็ญผู้เป็นมารดาของคก ก็ยังเคยแอบกระซิบบอกกับ
ปิ่นปักว่า "ตาชกเป็นคนเอาแต่ใจ หนูต้องทนนิคชะลูกนะ" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 :
1217)

สำหรับ ยล เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีนิสัยเอาแต่ใจตนเอง และไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น
ของใครทั้งสิ้น การเอาแต่ใจตนเองของยลนั้นได้จาก เขามักจะแสดงความพออกพอใจ ถ้า
มีคนมาเอาใจ และทำตัวอ่อนน้อมเข้าหาเขา แต่เขาจะรู้สึกโกรธแค้นขึ้นเคืองอย่างหนัก ถ้า
มีคนขัดใจหรือทำอะไรไม่ถูกใจ ดังตัวอย่างเช่น เขารู้สึกเอ็นดูและพอใจหอมหวาน เนื่องจาก
เจอเอาอกเอาใจ ออดอ้อนประจบประแจง และยกย่องให้ความสำคัญแก่เขาเป็นพิเศษ
แต่เขาจะรู้สึกหงุดหงิดไม่พอใจในราที่เขามักทำราวกับว่า เขาบกพร่องและผิดพลาดไปหมด
ตัวอย่างของการเป็นคนเอาแต่ใจ และยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง เช่น ตอนที่ลูก ๆ ของเขา
พยายามจัดขบวนร้องที่เขาหันไปเอาใจใส่หญิงอื่นมากกว่าครอบครัว ยลจะรู้สึกโกรธแค้น
มากทั้ง ๆ ที่เป็นความจริงตามที่ลูก ๆ ตั้งข้อหา

ยลเคียดแค้นยิ่งนัก...หน้าตาเขาบึ้งตึงไป...ขับรถเจียบกริบ...

อารมณ์เสียกันไปทั้งรถเลยทีเดียวนะ

เขาไม่ชอบให้ใครมาจี้ความผิดของเขา...นั่นเนื่องจากเขามักล้าลึก
อยู่เสมอว่า...ทุก ๆ สิ่งที่เขาลงมือทำนั้นถูกต้องเสมอ...แม้ว่าจะผิดแต่
เขาก็ไม่ฟังปรารภนาจะไดยินผู้หนึ่งผู้ใดเอ่ยขึ้นว่ามันผิด เขาพยายามปฏิเสธ
ตัวเองกับคนอื่น ๆ ยกเหตุผลมาบิดเบือนหักล้าง...หลอกตัวเอง หลอกใคร
ต่อใครให้เชื่อว่านี่...คือสิ่งที่สมควร...เขาทำถูกแล้ว เขามีเมียน้อยเพราะ
เมียหลวงไม่ดี

แต่เขาจะไม่ยอมรับกับโลกเลกว่า เขามีเมียน้อยเพราะอยากมี...
เพราะอยากลิ้มรสความรู้สึกใหม่ ๆ กลิ่นเนื่อกายตัวของผู้หญิงคนใหม่
ความตื่นเต้นพอใจอย่างใหม่...อันเป็นธรรมชาติของบุรุษผู้ยังอยากคลุกคลี
อยู่กับราคะจริตทั่วไป

ส่วน ลานตา เป็นผู้ที่เอาแต่ใจตัวเองอย่างหนักเช่นกัน การที่เธอมักจะยึดถือเอาแต่ความคิดของตนเป็นสำคัญนั้น ส่งผลให้ลานตาไม่ยอมเปิดใจรับฟังความคิดของคนอื่น การได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างเอาอกเอาใจทะนุถนอมและยกย่องจากบิดามารดา ตลอดจนญาติพี่น้อง และพระเดียวกัน เธอก็คุ้นเคยอยู่ในกรอบและแบบแผนต่าง ๆ ที่บิดา มารดา วางเอาไว้ ทำให้ลานตาพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงให้สามีและลูก เข้ามาอยู่ในกรอบและแบบแผนที่เธอพอใจอยู่ตลอดเวลา ดังจะสังเกตได้จาก ลานตามักแสดงกริยาอาการไม่พอใจเมื่อเห็นสามีและลูกทำอะไรไม่ถูกใจเธอ เธอพยายามเปลี่ยนแปลงนิสัยมักง่าย เลินเล่อ และไม่ระเบียบเรียบร้อยของรอย และรม ด้วยการร่ำบ่น ดักเตือนอย่างไม่หยุดหย่อน การกระทำของคนอื่นที่ไม่ตรงกับทัศนะของเธอ ลานตาก็มักจะลงความเห็นว่าเป็นไม่เหมาะสม ดังเช่น เมื่อครั้งไปพักผ่อนวันสุดสัปดาห์ที่สระว่ายน้ำแห่งหนึ่ง ลานตาเห็นรอยเอาแต่นอนทอดอารมณ์โดยไม่ลุกเดินไปไหน เธอก็แสดงอาการหงุดหงิดไม่พอใจทันที

“ทำไมคุณจึงชอบนอนจมอยู่กับเก้าอี้อย่างนี้ก็ไม่รู้...นี่เรามาเที่ยวจะเดินดูอะไรต่ออะไรรอบ ๆ โรงแรมมั่ง...สวนก็ออกสวย...เล่นมาถึงก็มาหมะอยู่ที่เดียว ก็แข็งอย่างเดิมซิคะ”

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 74)

เมื่อเธอเห็นรมหยิบแอมเบอร์เกอร์รับประทานในขณะที่มีอ่างเปียกน้ำจากสระว่ายนํ้าอยู่ ลานตาก็ทำโทษลูกชายทันที

มารดาผลอดมีมือแผ่

“ทำไมไม่เอากะดาดจับ...รมนี่ น้ำในสระนั้นมันน้ำจากตัวคน สกปรกทั้งนั้น ถึงเขาใส่คลอรีนแล้วก็ไว้ใจไม่ได้”

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 74 - 75)

นิสัยเช่นนี้แม้แต่ผู้ที่รู้จักกับลานตาต่างก็ลงความเห็นว่าเป็นคนเอาแต่ใจตัวเองจนเกินไป ดังเช่น สุมาลา ผู้เป็นภรรยาเพื่อนสนิทคนหนึ่งของรอยลงความเห็นไว้

ตอนหนึ่งว่า "ลานตาเป็นคนถือคติ ยึดความคิดเห็นของตนเป็นหนึ่ง... มองคุณแค่นี้ก็รู้แล้วว่าหล่อนจะต้องเป็นผู้ออกคำสั่ง ออกแบบ..." (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 151)

เช่นเดียวกับ จารณ จัดเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยลักษณะเอาแต่ใจตนเองเป็นสำคัญ จารณจะประณัติหรือกระทำทุกอย่างโดยมิได้สนใจความรู้สึกนึกคิดของใครทั้งสิ้น เช่น การเที่ยวเตร่แบบหามรุ่งหามค่ำ ในขณะที่มีครอบครัวแล้ว แม้ว่านายгимนังผู้เป็นปู่ จะคอยสั่งสอน ห้ามปราม การทำตนแบบ "กินบ่อน นอนช่อง...บ้านช่องไม่เคยกลับ"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 557) กรอกหูเขาอยู่เสมอแล้วก็ตาม ชายหนุ่มก็ได้คิดจะสนใจปฏิบัติตามแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากปฏิกริยาที่แสดงออกของเขาเมื่อนายгимนังตักเตือนดังนี้

จารณยกมือขึ้นกอดอก มองชายชราอย่างแสนจะเบื่อหน่าย ถ้าเป็นคนอื่นมา "จิกหัวดำ" เขาถึงแค่นี้คงได้เหินเฉินไปแล้ว แต่นี้เป็นปู่ของเขา ซึ่งก็ยังกุมอำนาจอยู่มาก เพราะเป็นเจ้าของกิจการค้า ตลอดจนทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มหาศาลของตระกูลแสงวาริน เขาจึงต้องยับยั้งชั่งใจไว้

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 558)

การเอาแต่ใจตนเองของจารณนั้น ยังสังเกตได้ชัดเจนจากพฤติกรรมที่เขาแสดงต่อทติยาผู้ได้ชื่อว่าเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายของเขาเอง ตลอดเวลา จารณจะเจ้ากี้เจ้าการ และออกคำสั่งให้ทติยาทำตามความพอใจของเขาแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยที่เขาไม่ได้ใส่ใจว่าเขาจะยินยอมพร้อมใจหรือลำบากใจหรือไม่ เพียงใด เช่น การกำหนดการวางตัวของเธอเวลาออกสังคม การแต่งกาย ตลอดจนการทำตัวให้สงบเงียบที่สุดในฐานะภรรยาตามกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้ทติยาอยู่อย่างลำบากใจ อึดอัด และทนทุกข์โงมมาตลอดเวลาที่ใช้ชีวิตคู่ร่วมกับเขา

ส่วน เหมสุมดา นั้นกล่าวได้ว่าเป็นตัวอย่างแห่งลักษณะของภรรยาที่เต็มไปด้วยการเอาแต่ใจตนเอง เธอจะทำการทุกอย่างตามใจปรารถนา โดยมิได้สนใจผลกระทบที่อาจจะตามมาภายหลัง การเอาแต่ใจตัวเองของเธอเห็นได้จากเธอตั้งใจเป็นชู้กับชวิน โดย

มิได้หวั่นเกรงคำครหาในทางใด ๆ เธอสามารถที่จะขับรถจากกรุงเทพฯ ไปพัทธยา เพื่อ
พักผ่อนชีวิตทุกอาทิตย์ และพยายามผูกมัดเขาด้วยเสน่ห์ของเธอ

เหมสุดาจำได้ว่า เมื่อคืนนี้หล่อนเมามาก จงใจให้ความเมาเป็นเครื่อง
ทำลายความรับผิดชอบบางส่วนของเธอ เพื่อที่จะทำให้ทุกสิ่งจบลงง่าย ๆ
สาแก่ใจ ไหลของเธอเล็ดลืออยู่ที่ไหล่ของเขา และลมหายใจสะอาด
สะท้อนอยู่ใกล้ชิดกันจนรู้สึกร้อนรุ่มไปทุกซอกซอญ

(นันทนา วีระชน. 2529 : 132)

เหมสุดาจะไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของใครทั้งสิ้น ตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกับชรัมภ์นั้น
ต่างคนต่างไม่มีใครฟังใคร เพราะมุ้งเฝ้าแต่ตนเองเป็นใหญ่ ปัญหาความไม่เข้าใจกันที่เกิดขึ้น
ต่างไม่มีใครใส่ใจจะแก้ไข

สมัยที่เขายังรักใคร่หล่อนสุดสวาทนั้น แววมของความเป็นคน "พูดไม่รู้เรื่อง"
ออกมาให้ปรากฏอยู่เหมือนกัน และมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทุกวันนี้หล่อนไม่รู้
เรื่องของใครทั้งนั้น

จนกระทั่งเขากับหล่อน "พูดไม่รู้เรื่อง" ด้วยกันทั้งคู่

(นันทนา วีระชน. 2529 : 90)

นิสัยเช่นนี้เป็นเหตุให้ความน่ารักของเหมสุดาในสายตาของชรัมภ์ เจือจางลงด้วย
กาลเวลาหลังจากแต่งงานเพียงหนึ่งปี "หนึ่งปีที่ทำลายความน่าพิศวงในตัวหล่อนเร็วอย่าง
ไม่น่าเชื่อ" (นันทนา วีระชน. 2529 : 23) แม้แต่เพื่อน ๆ ผู้หญิง เหมสุดาก็ไม่สามารถ
ทำใจคบได้เพราะความเอาแต่ใจของเธอ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอเองดังนี้

"เพื่อนผู้หญิงนะไม่ค่อยมานานแล้ว จุกจิกไม่เป็นเรื่อง มีวาระวิวรณะดีหน่อย
แต่บางครั้งเขาก็ดีจนน่ารำคาญนะ เจอหน้าก็ชวนไปนั่งกรรมฐาน ทั้งที่เรายัง
ไกลกับสิ่งนี้อยู่มาก ยังไกลอยู่ ยังต่ำอยู่..." แต่น้ำเสียงที่กล่าวถึงวาระวิวรณะยังมี
ความรำคาญน้อย "นี่เป็นโรคไม่ค่อยถนอมเพื่อนหรอก ทนคบกันนานไม่ค่อยได้..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 108)

กล่าวได้ว่าลักษณะนิสัยที่มุ่งเอาแต่ใจตนเองและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของใคร นับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการอยู่ร่วมกัน เพราะการทำอะไรตามอำเภอใจของตนเพียงอย่างเดียว นั้น ย่อมเป็นเหตุให้คนใกล้ชิดเกิดความเบื่อหน่ายหรือระอาได้

1.1.3 ลักษณะนิสัยเห็นแก่ตัวและเอารัดเอาเปรียบ

ผู้อื่น ลักษณะนิสัยเห็นแก่ตัวและชอบเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นนับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการใช้ชีวิต เพราะความเห็นแก่ตัวจะทำให้คู่สมรส มุ่งคำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ โดยมิได้เอาใจใส่ว่าคนข้างเคียงจะเป็นเช่นไร ผู้ที่ใช้นามปากกา เคียรเคเวต (2532 : 81) กล่าวว่า การแต่งงานคือการที่คนสองคนเข้าหุ้นชีวิตซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายควรมีส่วนในทุกสิ่งเกี่ยวกับชีวิตสมรส คู่สมรสจะต้องทำใจและปรับตัวให้ได้เมื่อพบกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตสมรส จะต้องร่วมใจกันแก้ปัญหา และร่วมทุกข์ร่วมสุขมีความเสียสละ มีการให้ มีการผ่อนปรน และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้ชีวิตครอบครัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและยืนยาว แต่เมื่อไรที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคำนึงถึงแต่ความสุขส่วนตัว และคิดแต่จะเอารัดเอาเปรียบกันหรือฝ่ายตรงข้าม ชีวิตครอบครัวก็ย่อมหนีไม่พ้นความล้มเหลวไปได้ นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสาเหตุของครอบครัวแตกแยกประการหนึ่ง มาจากลักษณะนิสัยดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย ซึ่งตัวละครที่มีนิสัยดังกล่าวได้แก่ จารณ ใน ทะเลแปร บุรุษดี ใน ทะเลดอกไม้ ชนพ ใน ปมนิควาส มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม ธรรม์ ใน ไปไม่ถึงดวงดาว และ มนัสวี ใน ใช้สังคม

ความเห็นแก่ตัวของ จารณ นั้นสังเกตได้จาก การที่เขาพยายามฉกฉวยหาผลประโยชน์จากการกระทำทุกอย่างของตน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องธุรกิจ หรือเรื่องส่วนตัว จารณจะทำก็ต่อเมื่อเขาได้ผลคุ้มค่า ดังจะเห็นได้จากการที่เขาเลือกแต่งงานกับผู้หญิงอย่างทัศนิตยานั้น เพราะเขาได้เล็งเห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ เนื่องจากเขามองเห็นว่าผู้หญิงอย่างทัศนิตยา "ไม่มีปากเสียงมากที่สุด" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 418) ในความคิดของเขาหรือดังจะเห็นได้จากการที่เขามีความคิดที่จะเก็บทัศนิตยาไว้ในฐานะภรรยาที่เปรียบเสมือนเครื่องประดับราคาแพงชิ้นหนึ่งของบ้าน โดยมิได้คิดจะเอาใจใส่ทะนุถนอมอย่างจริงใจแต่อย่างใดดังตัวอย่างการบรรยายของผู้ประพันธ์ในตอนหนึ่งคือ

หล่อน่ารักไม่ใช่หน่อย... ลวยก็ลวย... และนุ่มนวลเหมือนเนื้อแพรว อีกอย่าง หล่อนก็เป็นเมียตามกฎหมายของเขา ถึงอย่างไร เขาก็ตัดสินใจอยู่กับหล่อนแล้ว เรื่องหย่าร้างนั้นเขาไม่เคยคิด และไม่ต้องการด้วย เพราะมีแต่ความยุ่งยากตามมาสารพัด เขาก็น่าจะเอาใจหล่อนไว้เสียหน่อยจะเป็นไรไป...

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 267)

ลักษณะนิสัยดังกล่าวของจางฉวน แม้แต่นายกิมมั่งผู้เป็นปู่ที่เคยบริหารเขาไว้ตอนหนึ่ง หลังจากที่ชายชราล่วงรู้ว่า เขาได้หย่าขาดจากทตติยาแล้ว ดังนี้

"ไม่ต้องพูด" นายกิมมั่งทำตาเขียวกับหลานชาย

"แล้วไม่ต้องสอดขึ้นมา เดี่ยวข้าดำฮับ... พ่อแม่เอ็งมันคิดแต่กอบโกยเงิน ไม่รู้จักอบรมลูกให้มั่งใจเป็นคนดีเสียมั่ง เอ็งแต่งงานกับใครก็นับว่าเป็นกรรมของคนที่มาเป็นเมียเอ็ง เอ็งมันไม่เคยเห็นหัวอกใครเลย เห็นแก่ตัวทำเดี๋ยว"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 557)

ส่วน บุรุษิ นั้นแสดงความเห็นแก่ตัวด้วยการหยิบเงินที่คัดเค้าหาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของเธอไปใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพื่อหาความสุขส่วนตัว เขาไม่คำนึงถึงความจำเป็นในครอบครัวแต่อย่างใด เขามิได้เอาใจใส่บุตร 3 คนว่าจะมีความเป็นอยู่อย่างไร ทั้งยังไม่ยอมช่วยเหลือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในบ้านเลยสักอย่างเดี๋ยว ดังจะเห็นได้จากการบรรยายของผู้เขียนตอนหนึ่งดังนี้

เงินรายได้วันเสาร์ทั้งวันจากหยาดเหงื่อแรงงานของคัดเค้าอ่อน ๆ อยู่ในกระเป๋า หล่อนอยากแจกก็เจ้าการเรื่องการจับจ่ายใช้สอยของเขาติดนัก

มีหรือคนอย่างเขาที่เงินเคยผ่านมือให้ใช้สะดวก ๆ จะยอมให้เมียบังอาจขัดใจ ว่าไปที่จริงหล่อนน่าจะดีใจที่คนอย่างเขาไม่ได้ตั้งใจเลี้ยงเมียน้อยไว้ให้หล่อนตำตาตำใจอย่างผู้ชายคนอื่น ๆ เขาเพียงแต่ชอบสนุกสนาน แลวงหา

ความแปลกใหม่ เปลี่ยนรสชาติชีวิตประจำวันเป็นมือเป็นคราวเท่านั้นเอง

ต่างหาก ไม่เห็นว่าหล่อนจะต้องมาจำกัดจำเขี่ยเขาไปทำไม

ลูกสามคนที่มี หล่อนก็รับผิชอบเลี้ยงดูอยู่คนเดียว อีกสองคนนั้น พี่สาว

สองคนขอไปอุปการะ เป็นลูกบุญธรรม โดยหล่อนไม่ต้องส่งเสียเงินทอง

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 71)

นิสัยเห็นแก่ตัวของบุรุษิติมิเพิ่มขึ้นทุกวัน นับจากวันที่มารดาของเขาคือ คุณปราง ได้ถึงแก่กรรมลง เขาก็หมดที่พึ่งพิงทางด้านการเงิน จึงหันมาเอารัตเอาเปรียบกับคัดค้าน จนเป็นเหตุให้เธอไม่อาจทนต่อความเห็นแก่ตัวของเขาได้ และขอแยกทางในเวลาต่อมา

ส่วนชนพ นั้นกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีนิสัยเห็นแก่ตัวอย่างที่สุดใน จะเห็นได้ว่าตลอดเวลา ชนพมักจะแสดงความเห็นแก่ตัวกับทุกคน โดยเฉพาะกับภรรยาของเขาเองคือ นิลวัจน์ ชนพเคยมีชีวิตอย่างขัดสนมาตั้งแต่เด็ก เขาต้องต่อสู้กับความลำบากร่วมกับมารดาโดยไม่มีใครคอยช่วยเหลือแม้แต่บิดาแท้ ๆ ก็ตาม สิ่งเหล่านี้ฝังใจชนพ ทำให้เขากลายเป็น คนเห็นแก่ตัว มีจิตใจคับแคบ และนึกถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน ดังที่เขาจะออกปากเสมอว่า "เวลาผมทรมานใครมาทรมานกับผม" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 196) หรือ "คนอื่นไม่ได้มาสุขหรือทุกข์กับผม" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 381) ชนพมักปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร้มนุษยธรรม ดังจะเห็นได้จาก ขณะที่เขาอยู่ร่วมกับนิลวัจน์ ชนพไม่เคยหวั่นไหวว่าเขาจะทุกข์สุขอย่างไร และไม่ได้สนใจปลีกเวลามากดูแลเธอในขณะที่เธอกำลังแพ้ครรภ์ อย่างหนัก เวลาในแต่ละวันชนพจะใช้ให้หมดไปด้วยการหมกมุ่นหาความสุขอยู่กับคุณนิ หึงที่เขารักเท่านั้น เมื่อนิลวัจน์ทักท้วงเขากลับได้ตอบว่า "เป็นความสุขส่วนตัวของผม ให้ต่างคนต่างอยู่" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 310) ดังนี้ เป็นต้น ต่อมาเมื่อนิลวัจน์ คลอดบุตรแล้ว ชนพก็ไม่เคยคิดจะเอาใจใส่ดูแลบุตร แต่กลับประพฤติดิฉินประเวณีกับคุณนิ อย่างโจ่งแจ้ง แม้ว่าคุณนิจะทักท้วงเพราะเกรงคำครหาในทางจากคนรอบข้าง เขากลับตอบว่า

“ใคร คนไหน...ก็ไม่มีวันเข้าใจผม นอกจากคุณคุณผมไม่แคร์ใครทั้งนั้น...
ก็เวลาธรรมาใดรมาธรรมาณกับผม”

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 196)

เมื่อคุณถามเขาว่าหากนี้แล้วจะประพจน์ผิดประเวณีเช่นเขาบ้าง เขาจะยินยอมหรือไม่ กริยาทำทางของชนได้สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยเห็นแก่ตัวดังนี้

ชนหนึ่งอึ้ง แม้จะพยายามคิดให้เป็นธรรม และเป็นกลางก็ยากเย็นนักที่จะ
กล่าวออกไปอย่างเต็มปากเต็มคำว่า เขายินยอมพร้อมใจ ถ้าเรื่องมันจะลงเอย
ในรูปนั้น

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 200)

เขายึดกับตัวเองในความมืด มันก็สุขพอสมควรที่จะมีภรรยาอย่างนี้แล้ว
สำหรับประดับประดาในสังคม และมีที่นึกถึงทางใจอย่างคนบนเรือนไม้สักหลัง
นั้น

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 180 - 181)

ส่วนความเห็นแก่ตัวของ มุกดา นั้นเห็นได้จากการที่เขาตัดสินใจแต่งงานกับบุษ
เพราะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่บิดาของตนจะได้รับตามมา ประกอบกับความรู้สึกที่ว่า
เขากำลังจะสูญเสียวารุณีไป ทำให้เขารีบคว้าซลารองไว้ก่อน ดังคำบรรยาย

ดิละ...วารุณี อ่า่านักว่าผมจะปราศจากคุณไม่ได้ อย่างน้อยก็ยังมิชู้ซึ่ง
เขาเคยนิยปฏิเสศ...ข้อสำคัญการแต่งงานกับบุษยังหมายถึงความมั่นคงหลาย ๆ
อย่างในครอบครัวของเขาด้วย

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 95)

ดังนั้นหลังจากแต่งงานกับบุษแล้ว มุกดาก็นำนิสัยเห็นแก่ตัวของเขามาใช้กับบุษ
ตลอดเวลา เช่น ใช้นุชเป็นที่ระบายอารมณ์โกรธ และระบายความใคร่ เมื่อเขา
ผิดหวังจากวารุณี

เช่นเดียวกับ ขรัว ที่มักแสดงความเห็นแก่ตัวกับทุกคนที่เขาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเหล่าผู้เป็นภรรยาหรือป้าของหญิงที่เขารักก็ตาม การกระทำของเขาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับมาก่อนแล้วเป็นอย่างคั่งคั่ง เช่น การยอมให้เหล่าเหล่าหลงระเริงอยู่กับชู้โดยไม่แสดงท่าทีขุ่นเคือง ทั้งนี้เพราะเขาต้องการให้เธอตายใจเพื่อที่เขาจะได้ขึ้นฝั่งเธอในข้อหาฆ่า และครองสินสมรส ตลอดจนเป็นผู้ถูกต้องในสายตาของสังคมแต่เพียงผู้เดียว ทั้งที่ตัวเขาเองนั้นก็ยังมีหญิงอื่นอยู่ตลอดเวลา

เขาทั้งช่วงให้เหล่าเหล่าฆ่าเลื่องหลังไม่ได้ ในภาวะที่เหล่าเหล่าอยู่กับชายชู้ของเหล่านั่น เหล่าเหล่าจะไม่หวั่นหน้าผวงหลังถึงใครเป็นอันขาด เขาเข้าใจถึงธรรมชาติของเหล่าเหล่า การเร่รังจะไม่ใช้วิถีของเหล่า แต่คนอย่างเหล่านั่นถ้าจะมีชู้ คำสามี...เป็นเรื่องเล็กน้อย แทนจะไม่นึกถึงเลยด้วยซ้ำ

เขาได้รอคอยเวลานี้ อดทนเพื่อชายเหล่าและชายชู้และได้สิ่งตอบแทนค่อนข้างคุ้มค่าสำหรับเขา

(นันทนา วีระชน. 2529 : 382)

อนาคตของชีวิตนั้น เขากำหนดไว้แล้ว ถ้า...เขาต้องเป็นผู้ถูกของสังคมนี้ ชีวิตและเหล่าเหล่าจะต้องเป็นผู้ผิด เขาไม่ปล่อยให้คนทั้งสองรอดไปจากความรู้สึกเหยียดหยามของสังคม ตราบใดที่การมีชู้ยังเป็นข้อกำหนดที่น่ารังเกียจอยู่

ชีวิตอาจจะไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการทำลาช แต่ผู้ชายคนนั้นคิดแล้วแห่งร่างแหด้วยความบังเอิญ เหล่าเหล่าต่างหากที่เขาต้องการจะฆ่าเหล่า แต่ต้องเป็นวิธีการที่ทำให้เหล่ามีชีวิตอยู่ ฆ่าให้ตายทั้งเป็น...

(นันทนา วีระชน. 2529 : 387)

ในกรณีที่เขาเองก็มีความลัษณ์ทางเพศกับหญิงอื่นมากหน้าหลายตา ทั้งในขณะนั้น เขากำลังพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อเป็นคนดีในสายตาของปายทอง แต่ชรัมภ์ก็กลับมองไม่เห็น ข้อบกพร่องของตนเอง ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขา ดังนี้

"นั่นไม่สำคัญหรอก ผมจะมีผู้หญิงของผมสักกี่ร้อยก็พันคน มันสำคัญนักหรือ แต่เมื่อคุณมีเขา...ใครก็สนใจคุณทั้งนั้น..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 547)

ชรัมภ์มิได้เห็นแก่ตัวเฉพาะกับภรรยาเพียงผู้เดียว แม้แต่กับปายทอง เขาก็ยังหมายมั่นผลประโยชน์จากหล่อนอยู่ทุกขณะ เขาพยายามเชิดชูปายทองให้เด่นดังในตำแหน่งหน้าที่การงานและทำเป็นใจกว้างกับเธอในบางเรื่อง เพราะหวังว่าเธอจะมองเห็นเขา เป็นลูกาบุตรและยอมแต่งงานกับเขาในที่ลับ

เขาเป็นนักธุรกิจโดยสายเลือดและวิญญาณของเขาเอง การที่เขายอมเลิกล่อนไปในวันนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า เขาจะไม่ดึงหล่อนคืนกลับในวันข้างหน้า เขารักษาผลประโยชน์ของตัวเองอย่างเข้มงวด เพราะปรารถนาปายทอง เขาจึงต้องใจเย็นเข้าไว้ยอมเลิกลาชั่วคราวที่เรือน...

(นันทนา วีระชน. 2529 : 305)

ส่วนความเห็นแก่ตัวของ มนัสวี ที่แสดงกับเขมวรรณ ได้แก่ การเอาเปรียบในเรื่องการเงิน เขาจะรับหน้าที่เป็นคนจับจ่ายทุกอย่างภายในบ้านเลิเอง เขามักจะแจ้งยอดรายจ่ายที่สูงลิ่วและเคี้ยวเชิญให้เขมวรรณเป็นคนรับผิดชอบหาเงินมาจับจ่าย ดังตัวอย่างจากคำพูดของเขาตอนหนึ่ง

"ค่าบ้าน ค่ารถ จะสองหมื่นอยู่แล้ว ให้มาสองหมื่นจะพออะไร"

เพราะเขมวรรณเป็นคนคร้าน "เขา" จึงทำหน้าที่จับจ่ายในบ้านแทนเลิเอง และ "เขา" ก็เข้มงวดเอาากับเขมวรรณจริง ๆ เลิด้วย

"คุณเขียนหนังสือเพิ่มอีกสักสองสามฉบับซี ปั่นน้ำออกมาเป็นตัวกลัอะไร"

เขาทำเสียงจะว่าขก่องก็ไม่ใช่ ประจบหรือหยันก็ไม่เชิง

(ทมยันตี. 2528 : 238)

นอกจากนั้นนัวยังคอยเอาเปรียบภรรยาด้วยการเอ่ยปากขอเงินเธอมาใช้ส่วนตัว
ทั้ง ๆ ที่เขาเองก็มีรายได้จากงานที่ทำอยู่แล้ว แต่เขาก็อ้างว่าเงินเดือนของเขา "นิดเดียว
เทียบกับของคุณไม่ได้" (ทมยันตี. 2528 : 238) คำที่ติดปากของนัวยีกทุก ๆ คำก็คือ
"มีเงินบ้างไหม" (ทมยันตี. 2528 : 245) "มีเงินบ้างไหม จะไปทำงาน" (ทมยันตี.
2528 : 245) และ "วันนี้ผมไม่มีเงินเลย" (ทมยันตี. 2528 : 247) ลักษณะดังกล่าว
สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นคนเห็นแก่ตัว และชอบเอาตัวเอาเปรียบคนอื่นอย่างชัดเจน

1.1.4 ลักษณะนิสัยตัวร้าย เจ้าทีสู และไม่ยอมใคร

นับเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการปรับตัวเข้าหากัน เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต
สมรส ถ้าคู่สมรสไม่พยายามทำความเข้าใจ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ไม่ลงรอยกัน
ในชีวิตสมรสได้ การแก้ปัญหาขัดแย้งที่ดีที่สุดก็คือการที่คู่สมรส รอมชอมกัน สุภาพรรณ
โคตรจรัส (2527 : 327) กล่าวว่า ในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นในชีวิตสมรสหรือ
ชีวิตด้านอื่น ๆ ย่อมต้องใช้การรอมชอมอยู่เสมอ การรอมชอมอาจแสดงออกในหลาย
รูปแบบ บางทีอาจหมายถึงการเปลี่ยนข้อตกลง เป้าหมาย หรือวิธีการ บางครั้งสามี
อาจเป็นฝ่ายยอมให้ บางครั้งภรรยาอาจเป็นฝ่ายยอมให้ คู่สมรสจะต้องเรียนรู้ที่จะ
ยอมในบางเรื่องเพื่อจะได้ในบางเรื่อง และบางเรื่องอาจต้องพบกันครึ่งทางหรือได้
เพียงบางส่วน หรือมีข้อตกลงกันว่าเรื่องใดเป็นสิทธิหน้าที่โดยตรงของใคร ดังนั้นถ้า
เมื่อไรที่คู่สมรสมีลักษณะนิสัยตัวร้าย เจ้าทีสู และไม่ยอมกันเสียแล้ว ปัญหาต่าง ๆ
ก็อาจจะนำไปสู่ความตึงเครียดและร้ายแรงได้ ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่าคู่สมรส
หลายคู่ต้องล้มเหลวในการครองชีวิตคู่เพราะลักษณะนิสัยดังกล่าว โดยเสนอผ่าน
ตัวละครคือ ปิ่นปัก ใน เลื่อมสลัปลาย นีรา ใน ภมร ลานตา ใน เสียงนกจากพราง
นุช ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม นิลวัจน์ ใน ปมพิศวาส เขมวรรณ ใน โซ่สังคม และ
เหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว

ลักษณะนิสัยดื้อรั้น เจ้าทิฐิ ของ ปิ่นปัก นั้นเห็นได้จากการที่เธอไม่ยอมง้อตกและไม่เคยยอมแพตกเลยสักครั้งเดียว ไม่ว่าจะเป็นการออกเที่ยวนอกบ้านบ่อย ๆ ของคก และกลับมาดึก ๆ ดื่น ๆ ปิ่นปักจะต้องต่อว่าต่อขาน และชี้จุดบกพร่องของเขากลับมาตีแผ่เพื่อให้คกมองเห็นและยอมรับ และในบางครั้งเธอก็ตอบโต้ด้วยการออกนอกบ้านบ้าง โดยไม่สนใจการทักท้วงของผู้ใดทั้งสิ้น ตัวอย่างของนิสัยเช่นนี้ เช่น เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างเธอกับคกนั้น คุณป๋วยได้พยายามพร่ำสอนให้เธอใช้ความอ่อนหวาน โอนอ่อนงอนง้อสามี แต่ปิ่นปักกลับแสดงความดื้อรั้น เจ้าทิฐิออกมาดังนี้

“ไม่พรวด ไม่ง้อแน่ ปิ่นไม่ใช่แม่เขานี้ จะได้ให้อภัยตลอดชีวิต” พล่อนทำดาววกร้าวขึ้นมาทันที “แถมปิ่นไม่ใช่ฝ่ายผิดเสียด้วย ชินจ้อก็ได้ใจใหญ่เลยสิ สมมติว่าเขายอมกลับ พอถึงวันดีคืนดี เขาก็คงไปอีก เรามิแยหรือตามง้ออยู่ได้ทั้งชาติ”

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 512)

นอกจากนี้ไม่ว่าจะเป็น นิรา ใน ภมร และ ลานตา ใน เสียงนกจากพราง ซึ่งเป็นตัวละครจากผลงานของนักเขียนคนเดียวกัน ต่างก็ใช้ลักษณะนิสัยดังกล่าวเข้าแก้ปัญหาความขัดแย้งทั้งสิ้น ความดื้อรั้น เจ้าทิฐิของนิรา แสดงออกด้วยการ กล่าววาจาประชดประชัน เลียดสี และมิ่นตึงเข้าหาสล เมื่อทราบว่าเขามีภรรยาอีกคนหนึ่ง นิราเสแสร้งไม่สนใจสลเช่นกัน แต่แท้จริงแล้ว เธอคอยลอบสังเกตอาการปฏิกิริยาของเขาคบผูก้าว และนิราก็จะรู้สึกเป็นเดือดเป็นแค้นทุกครั้งที่ยลมีท่าทีลำเอียง และมีใจจรจ่ออยู่แต่กับหอมานเท่านั้น ส่วนลานตาแสดงนิสัยดื้อรั้น ไม่ยอมแพ้ใครด้วยการไม่ยอมลดตัวลงไปง้อหรือปรับทุกข์กับใครทั้งสิ้น ลานตาไม่คิดจะยอมลดนิสัยจู้จี้กีดกันของตนลงเลย เพราะเธอเชื่อว่าปัญหาขัดแย้งทั้งหมดเกิดจากนิสัยสละเพร่า มั่งง่าย และไร้ระเบียบของรอมมากกว่าความถือทิพพันเคร่งครัดของเธอ เมื่อลานตาหย่าขาดกับรอม ลานตาก็แสดงอาการดื้อรั้นด้วยการทำตัวสมัยใหม่ คือ ดื่มเหล้า เข้าบาร์ และคบหากับสุมชายหนุ่มรุ่นน้องอย่างเปิดเผย เมื่อแสดงให้รอมเห็นว่า เธอก็มิได้สนใจไยดีเขาเช่นกัน ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว ลานตาเต็มไปด้วยความทุกข์ ร้าวราน และเลียดอารอยเป็นที่สุด

ขณะเดียวกัน นุช ก็จัดเป็นตัวแทนของภรรยาที่เต็มไปด้วยความดีใจ เจ้าทีริ และไม่อยากมอบให้ใครอีกผู้หนึ่ง โดยเฉพาะกับบุคคลที่เธอเห็นว่าทำตนไม่ถูกต้อง เอาแต่ใจ ตนเองดังเช่น มุกา เธอจะได้ตอบและมีปฏิกิริยาคือดั่งทันทีที่มุกาแสดงอารมณ์เฉยเฉย หงุดหงิดกับเธอโดยไม่ทราบสาเหตุ ดังตัวอย่างเช่น เมื่อมุกาบังคับให้นุชเลิกกิจการทุกอย่างที่เธอกำลังทำอยู่ เพราะเขาไม่ต้องการให้เธอมีโอกาสนใกล้ชิดกับชายอื่น นุชได้ตอบมุกาด้วยคำพูดที่แสดงให้เห็นความดีใจทันที

"...นุชจะต้องเลิกทุกอย่างที่กำลังทำอยู่ เลิกร้าน เลิกยุ่งกับผู้ชาย
สองคนนั้น"

คอบของนุชแข็งขึ้นมามากทันที

"นี่ดีนะ...แต่นุชไม่จำเป็นต้องทำตามคำสั่ง...พูดกับเลียวให้รู้เรื่อง
ก็ดี...ถึงแม้ว่าเราจะมีพันธะกันอยู่ มันก็เป็นแค่พันธะตามกฎหมาย นุชปล่อย
ให้พี่ตี๋ทำทุกอย่างได้อย่างอิสระและนุชเองก็จะทำทุกอย่าง...อย่างอิสระ
เหมือนกัน"

นุชเน้นเสียงประโยคท้ายเช่นกัน

"ไม่ได้ ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์จะทำอะไรให้มันเลยเกิด"

"กฎเกณฑ์อะไรคะดีอกเตอร์" นุชทำเสียงหย้น "ผู้หญิงก็เป็นคนเหมือนกัน
ไม่ใช่ควายให้ผู้ชายลงคะแนนจนจบ นุชแปลกใจ...กับนุชทำไมพี่ตี๋ถึงได้คิดว่า
พี่ตี๋จะจูงจนจบนุชได้ง่าย ๆ กับคนอื่นแล้วคะ พี่ตี๋เคยจูงจนจบใครได้ง่าย ๆ
หรือเปล่า"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 324)

นอกจากนี้นิสัยดีใจของนุชยังสังเกตได้จากการที่เธอได้ตอบการนอกใจของมุกา ด้วยการออกเที่ยวนอกบ้านและคบค้ากับชายอื่นอย่างเปิดเผยแม้ว่านุชจะไม่กลัวมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับชายอื่น แต่จิตใจของนุชก็พร้อมที่จะแปรเปลี่ยนไปจากมุกาได้อย่างง่ายดาย นุชพยายามแสดงให้มุกาเห็นว่าเขาไม่ได้มีความสำคัญกับเธอเลยแม้แต่น้อย ทั้งเธอยังปฏิเสธความสัมพันธ์ทางเพศกับมุกาด้วยการแยกห้องไปอยู่ตามลำพังอีกด้วย

ส่วนลักษณะที่เต็มไปด้วยความดีอันของ นิลวัจน์ นั้นดูได้จากเธอชอบเอาชนะ
ผู้อื่น บางครั้งก็เป็นการเอาชนะแบบผิด ๆ ไม่ว่าอะไรที่นิลวัจน์ต้องการ เธอต้อง
ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้นเสมอ ถึงแม้ว่าผลที่ออกมาจะก่อความเสียหายให้แก่เธอก็ตาม
เช่น การที่เธอยอมเป็นภรรยาของชนพ เพื่อหาข้อผูกมัดและเอาชนะผู้หญิงอื่น ๆ โดยที่
เธอเองยังไม่รู้จักชนพดีพอ

...รู้จักชนพไม่กี่เดือน ก่อนเรียนจบ หล่อนไปทำปริญญาโทและเขา
กำลังทำ พิ.เอช.ดี. ลงผู้ชายหนุ่มได้เรียนปริญญาเอกยังโสด หน้าตา
ไม่เลวนัก ใคร ๆ ก็อยากได้...ความรักข้างเกิดขึ้นชั่ววิบตาเดียวแท้ ๆ
แล้วหล่อนก็แหวกแควดวงผู้หญิงสาวทั้งหลายโอบเอาชนพไปไหนต่อไหนด้วย
เสน่ห์ และความยึดมั่นประการเดียวที่ว่า หล่อนจะเอาชนะผู้หญิงพวกนั้นให้
เด็ดขาด ลอยลำ ไม่ว่าจะต้อง "เสีย" อะไรบ้างก็ตาม...

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 4 - 5)

นอกจากนี้ยังสังเกตได้จากการที่นิลวัจน์ไม่เคยสนใจคำตักเตือน แนะนำของใคร
เลยเกี่ยวกับการดื่มเหล้าแก้ปัญหาครอบครัว เธอยังคงแอบดื่มจนกระทั่งกลายเป็นโรค
ติดแอลกอฮอล์ในที่สุด

สำหรับความดีร้าย เจ้าพิธี ของ เขมวรรณ นั้นสังเกตได้จากการที่เขมมักจะใช้คารมโต้แย้งกับทุกคนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับเธอ เขมวรรณไม่ชอบที่จะยอมแพ้หรือยอมจำนนต่อเหตุผลของใครง่าย ๆ เธอจะหาเหตุผลมาหักล้างเพื่อเอาชนะผู้อื่นอยู่เสมอ นิสัยเช่นนี้ของเธอเป็นมาตั้งแต่เด็ก ๆ และติดมาเรื่อย ๆ จนถึงวัยชีวิตครอบครัว ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นนิสัยดังกล่าว เช่น ตอนที่คุณณิผู้เป็นมารดาของเธอเสนอความคิดว่า ผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแกร่งกว่าผู้หญิง เขมวรรณได้โต้แย้งไว้ดังนี้

"ไม่จริง" คำเถียงทันควัน "เวลาพ่อเป็นไข้หวัดนิดเดียวนอนคราง

อือ ๆ ทำไมเวลาแม่เป็นไข้ แม่ยังทำกับข้าวได้"

"นั่นมันหน้าที่..."

"ใครเป็นคนตั้งกฎจะว่า ผู้หญิงต้องหุงข้าวให้ผู้ชายกิน แม้แต่จะเป็นไข้ทำไมผู้ชายหุงข้าวให้ผู้หญิงกินไม่ได้"

"ไม่ใช่ไม่ได้ แต่ไม่ใช่หน้าที่ของเธอ"

"ก็ใครเป็นคนบอกว่า หน้าที่ไหนมันของผู้ชาย หน้าที่ไหนมันเป็นของผู้หญิง"

คุณณิเกือบอึ้ง เพราะลูกคนนี้ มหาจะชักมันต้องชักให้ขาวให้ได้

"คุณะสุภาสิตสอนหญิง..."

"แม่อีก..." หน้าดำ ๆ หัวเราะเห็นฟันเก "นั่นก็ผู้ชายแต่ง อีกหน่อยเขมจะแต่งสุภาสิตสอนชาย โดยสุนทรพวงแข่งกับสุนทรภู่"

(ทมยันตี. 2528 : 190)

เช่นเดียวกับ เหมสุดา ที่ไม่เคยยอมฟังเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น แม้จะเป็นเหตุผลหรือสิ่งที่ถูกต้องดังามก็ตาม เขมมักจะใช้วิธีดีร้าย โต้ตอบอย่างทันทีทันควัน โดยไม่ยอมแพ้ใคร โดยเฉพาะกับขรัมภ์ผู้เป็นสามีของเธอ ดังเช่นเมื่อเธอทราบว่ขรัมภ์มีหญิงอื่น ๆ เหมสุดาก็พยายามแสวงหาชายอื่นบ้าง ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่พูดกับวาระวรรณตอนหนึ่ง

"หนังสือขี้นินทา ลงข่าวเขากับคนโน้นคนนี้แทบทุกวันก็ว่าได้ เพื่อนฝูง
สงสัยกันใหญ่ว่า สุดานะไปอยู่ที่ไหนเสีย..."

"ก็กำลังจะมองหาชู้ดวงให้มันเป็นข่าวเหมือนกันแหละ" พลางหัวเราะ
เบิกบาน "มันจะได้ไม่น้อยหน้ายังงี้ล่ะ..."

"สุดานี่ล่ะ..." วาวิรรณเล่าหน้า "อะไรก็ไม่รู้ผู้หญิงกับผู้ชายนะเลียนแบบ
กันได้ที่ไหน..."

"ไม่รู้ใครตั้งกฎเกณฑ์นี้ขึ้นมา ไม่นั่นพวกผู้ชายเห็นแก่ตัว" น้ำเสียงของ
หล่อนบอกถึงความเกลียดชัง แม้จะมีไม่มากนักในน้ำเสียง แต่หล่อนก็ปกปิด
มันไม่ได้แม้แต่น้อย "จริง ๆ นะ ฉันสงสัยจังว่าทำไมผู้หญิงจะทำอย่างผู้ชาย
ไม่ได้ ในเมื่อเรามีสิทธิ์ที่จะเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน ยังต้องยืนบนดิน หายใจ
ด้วยอากาศเหมือน ๆ กัน"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 41)

หรือแม้แต่การทำการใหญ่ ได้แก่ การขายที่ดินผืนใหญ่ด้วยราคาที่ถูกลงไป
ในสายตาของญาติ ๆ เหมสุดาก็ยังถือการขายไปโดยมิได้ใส่ใจต่อความเหมาะสมใด ๆ
ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอดังนี้

"ฉันพอใจจะขายเสียอย่าง..." หล่อนหัวเราะหิ ๆ ในลำคอ

"สองสามล้านยังขายเลย"

หล่อนก็ยังเป็นเหมสุดาผู้ทำขาย ถือดี และทั้งเค็มทั้งจืด เอาแน่อะไร
กับหล่อนไม่ได้สักอย่าง...

(นันทนา วีระชน. 2529 : 715)

กล่าวได้ว่านิสัยตัวร้อนไม่ยอมรับฟังความเห็นของคนอื่นนั้น จะทำให้คู่สมรส
คิดว่าตัวเองถูกต้องเสมอ มักจะเกิดการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถือว่าตัวเองเหนือกว่าใน
เรื่องของชาติตระกูล ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู ผู้ที่คิด
เช่นนี้มักจะดุด่าและไม่ยอมแพ้ฝ่ายตรงข้าม อันนับได้ว่าสวนทางกับหลักการครองชีวิตคู่
ที่ต้องการการประนีประนอม ถ้อยทีถ้อยอาศัย และรับฟังเหตุผลของกันและกัน

1.1.5 ลักษณะนิสัยเจ้าชู้ รักง่าย หลงง่าย

แต่หน้ายเร็ว ลักษณะนิสัยเจ้าชู้จะพบในตัวละครที่เป็นสามีเป็นส่วนใหญ่ ตัวละครประเภทนี้มักก่อปัญหาครอบครัวด้วยการนอกใจรรยาอย่างเปิดเผย เป็นเหตุให้ภรรยา รู้สึกเจ็บปวด อับอาย และทนไม่ได้ในที่สุด ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยเช่นนี้ ได้แก่ ศก ใน เลื่อมสลับลาย ชล ใน ภมร จารณ ใน ทะเลแปร และ ชรัมภ์ และ เหมสุดา ใน ไม่ไม่ถึงดวงดาว

ความเจ้าชู้ของ ศก นั้นเห็นได้จากศกมักจะเปลี่ยนผู้หญิงอยู่เรื่อย ๆ ถึงแม้เขาจะมีปิ่นปักอยู่แล้วก็ตาม เขาก็ไม่ได้คิดจะหยุดอยู่กับเธอเพียงผู้เดียวเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าศกเป็นคนเจ้าชู้ และหลงไหลคลั่งไคล้อะไรต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง เมื่อเขาได้ลิ่งนั้นเข้ามาไว้ในครอบครองและเชยชมจนจุใจแล้ว ศกก็จะเบื่อหน่ายสิ่งนั้นอย่างรวดเร็วโดยหาเหตุผลไม่ได้ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพราะเขาได้ลิ่งของเหล่านั้มาโดยง่าย จนมองดูไม่มีคุณค่าในความรู้สึกของตนเอง นิสัยเช่นนี้จะเกิดกับลิ่งของทุกอย่างที่ศกมีอยู่ ไม่มีการยกเว้นแม้กระทั่งปิ่นปัก ผู้ได้ชื่อว่าเป็นภรรยาที่แสนสวย และเก่งกล้าสามารถในเชิงวิชาการเป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นนิสัยดังกล่าว ได้แก่ การคิดคำนึงของเขาตอนที่เขาเริ่มเบื่อเธอหลังจากแต่งงานได้ไม่นานดังนี้

แต่แล้วหลังจากแต่งงานไม่นาน เขาก็บอกตัวเองได้อย่างเต็มปากว่า
เขาเบื่อ

เบื่ออะไรก็ตอบไม่ได้แน่ชัด รู้แต่ว่าตัวเขานั้นจะรักจะเห่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าคนหรือลิ่งของได้สุดขีดแค่ในเวลาอันจำกัดเสมอ หลังจากที่เขาคได้เป็นเจ้าของลิ่งนั้นหรือคนนั้น ได้เห็นทุกอย่างถึถ้วน จนไม่มีทางสำหรับให้เขาได้ตื่นเต้นอีกต่อไป นัยน์ตาคมหวานซึ่งครั้งหนึ่งเขาเคยเห่อจนตัวลั่นความสามารถต่าง ๆ ของหล่อนที่เขาเคยเห็นว่าวิเศษนิศดารเลือนนักหนานานไปก็กลายเป็นกับข้าวจานเก่า ความเก่งของหล่อน ซึ่งเมื่อยังไม่ได้

มาเป็นเจ้าของ เขารู้สึกว่ามันเหมือนดวงแก้วแวววาว แต่เมื่อมาอยู่
ใต้ชายคาและเตียงนอนเดียวกัน คกกก็สามารถจะนึก "ขวาง" และ
อิจฉาได้โดยง่าย- เมื่อรู้สึกว่าร่อนหักจะเก่งมากไปสักหน่อย

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 466 - 467)

สำหรับ อล นั้นเห็นได้จากอลจะแสดงความเจ้าชู้ออกมาทันที ที่ได้เห็นสาว ๆ
ดังนั้นหลังจากแต่งงานกับ นีรา ได้ไม่นาน อลก็มีภรรยาน้อยอีกคนหนึ่ง และก่อนที่จะ
แต่งงานกับนีนานั้น เขาก็มีภรรยามาแล้วหลายคน ดังจะเห็นได้จากคำบรรยาย

เขาเพิ่งได้สมาชิกซึ่งเรียกขานกันว่า "เมียน้อย" มาเพิ่มเมื่อไม่นานนี้เอง
หลังจากตกลงกับเมียเก่าเรียบร้อยแล้ว... เมียเก่าซึ่งอยู่กินกันมาสิบสองปี
ก่อนหน้านี้... ก็มีเมียเก่าอีกสองคน คนหนึ่งเป็นสาวใช้ อีกคนหนึ่ง
เป็นญาติห่าง ๆ มีลูกทิ้งไว้ให้เขาต้องละคนสลักเลศต้องเอาไปฝากไว้กับมารดา

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 3)

เช่นเดียวกันกับ จารณ ที่แม้เขาจะแต่งงานกับทตติยาแล้วก็ตาม แต่เขาก็ยังคงมีตัวยัง
มีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นอีกหลายคน ซึ่งได้แก่ รำแพน ซึ่งเป็นเพื่อนสาวสูงอายุและ
มีสามีเป็นชาวต่างประเทศ รำแพนและสามีชาวต่างประเทศนี้ได้อยู่ด้วยกัน เธออยู่ในเมืองไทย
และเปิดร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับความนิยมจากลูกค้ามากพอสมควร ส่วนสามี
ของเธออยู่ต่างประเทศ นาน ๆ จึงจะมาพบกันครั้งหนึ่ง ในช่วงที่สามีไม่มา รำแพนก็มี
ความสัมพันธ์ทางเพศกับจารณ โดยมีได้มีข้อผูกพันใด ๆ ต่อกัน รำแพนมีพนักงานขายของ
อีกคนหนึ่งชื่อนก นกเป็นเด็กสาวที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม มีเสน่ห์มาก จารณได้พยายาม
ติดต่อกับเธอจนได้เธอมาเป็นภรรยาลับ ๆ อีกคนหนึ่ง นอกจากนี้จารณก็ยังทำเจ้าชู้กับ
น้ำเพชร ผู้เป็นลูกสาววัยรุ่นของรำแพน ด้วยการทุ่มซื้อเครื่องประดับสวยงามราคาสูง
มาให้ น้ำเพชรอย่างไม้อั้น แต่รำแพนได้พยายามกันบุตรสาวของตนออกไปจากเงื้อมมือ
ของเขาเสียก่อน

นอกจากนี้ ชรัมภ์ และ เหมสุดา คือตัวอย่างที่นวนิยายได้เสนอให้เห็นลักษณะของ
สามีภรรยาที่มีนิสัยเจ้าชู้และมักมากในกามารมณ์ทั้งคู่ สำหรับชรัมภ์นั้น เลขาส่วนใหญ่
ของเขาจะต้องเป็นสตรีสาวและสวย ซึ่งในที่สุดก็จะตกเป็นภรรยาของเขาแทบทั้งสิ้น
จนใคร ๆ ต่างให้ฉายาเขาว่า "เสือผู้หญิง" นิสัยเจ้าชู้ของชรัมภ์เห็นได้จากคำพูด
ของเดือนแฉ่งดังนี้

"ก็คนอย่างเขา...ผู้หญิงเหมือนขมหวานก็คนมาแล้วละ ต้องลาออกไป
หาผู้ชายแต่งงานให้มันรู้แล้วรู้รอด ไม่งั้นคาราคาซังเปลืองตัวเปลืองใจอยู่
อย่างนี้แหละ"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 114)

นอกจากชรัมภ์จะเจ้าชู้อย่างหนักแล้ว เขายัง "ไม่เคยจริงจังกับผู้หญิงของเขา"
(นันทนา วีระชน. 2529 : 113) อีกด้วย ชรัมภ์จะเปลี่ยนเลขาใหม่อยู่เรื่อย ๆ
เพราะเขามักจะเบื่อหน่ายหล่อนอย่างรวดเร็ว ถ้าเขาต้องเลือกเลขาใหม่ด้วยตนเอง เขา
ก็จะเลือกชนิดที่ "หน้าสวย ตาสวย เป็นใช้ได้..." (นันทนา วีระชน. 2529 : 82)
ซึ่งเขาให้เหตุผลกับเดือนแฉ่งในการเลือกเช่นนี้ด้วยคำพูดของคนเจ้าชู้ดังนี้

"ความสุขของคนแก่" เขาตอบ "เห็นของสวยงามต่ออายุไปวัน ๆ หนึ่ง..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 82)

ส่วนเหมสุดานั้น ก็มีลักษณะนิสัยเจ้าชู้ หลงใหลใครต่อใครง่าย ๆ เพราะ
"หล่อนถึงคนที่หน้าตา ความคิด และการพบในครั้งแรก" (นันทนา วีระชน. 2529 :
51) เมื่อเธอพอใจใคร เหมสุดามักจะใช้จริต มารยา ผูกมัดทันที ดังเช่น เมื่อเธอ
พอใจรูปร่างหน้าตาของอิวิน เธอก็จะใช้ "นัยน์ตา บอกแววเจ้าชู้เป็นนัย ๆ"
(นันทนา วีระชน. 2529 : 49) ในขณะที่สนทนากับเขาหรือแต่งกายยั่ววนมาก ๆ
เช่น "สวมกางเกงขาสั้นกุดสีขาว ผายน่องเรียวที่ยังไม่ชอกช้ำ คาดทรงอกที่คล้อยไป
เพียงเล็กน้อยเท่านั้นด้วยผ้าสีแดงฉาดฉาน" (นันทนา วีระชน. 2529 : 94)

กล่าวได้ว่า ลักษณะนิสัยเจ้าชู้ รักง่ายและเบื่อง่ายนั้น นับเป็นอุปสรรคที่สำคัญ
ต่อการใช้ชีวิตคู่อีกประการหนึ่ง คู่สมรสที่มีนิสัยเช่นนี้มักจะก่อปัญหาร้ายฉาวภายใน

ครอบครัวย้ายไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสของตน อาจเกิดเป็นครั้งคราวแล้วเลิกร้างกันไป หรือเกิดแบบคาราคาซังก็ตาม จะมีผลทำให้ครอบครัวต้องไปรับความเดือดร้อนเสียหาย และถึงขั้นแตกแยกได้

1.1.6 ลักษณะนิสัยลำเอียง ขาดความยุติธรรม

เป็นลักษณะของบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาต่อการใช้ชีวิตคู่อีกประการหนึ่ง ลักษณะนิสัยลำเอียงจะทำให้คู่สมรสตัดสินใจปัญหาทุกอย่างแบบเข้าข้างตนเอง หรือเข้าข้างบุคคลที่ตนเองรักโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องใด ๆ อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะก่อความร้ายฉานในชีวิตสมรสได้ ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยดังกล่าว ได้แก่ ชนพ ใน ปมพิศวาส และ มุกตา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม

นิสัยขาดความยุติธรรมหรือลำเอียงของ ชนพ จะแสดงออกอย่างชัดเจนระหว่างดุษฎีหมั้นที่เขารักกับนิลวจน์ผู้เป็นภรรยาของเขา ชนพจะนิยมชมชื่น รักใคร่ เชิดชู ดุสนธิอย่างออกหน้าออกตา แต่จะแสดงอาการเบียดเบียนรำคาญใจทุกครั้งที่ต้องพบปะพูดคุยกับนิลวจน์ เขามักจะเอื้อชมดุสนธิให้ภรรยาฟัง โดยมีได้เอาใจใส่ต่อความรู้สึกของเธอ ดังเช่น "คุณคุณ เป็นคนประเสริฐ..." (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 176) หรือ "คุณคุณเป็นผู้ใหญ่ที่ดี น่ารัก น่านับถือ เป็นผู้มีพระคุณ..." (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 319) หรือดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างคำกล่าวของเขากับนิลวจน์ในเย็นวันหนึ่งก่อนที่จะรับประทานอาหารเย็นดังนี้

"ผมจะลงไปข้างล่าง บอกให้เด็กจัดโต๊ะเพิ่ม แล้วชวนคุณคุณมา กินข้าวเย็นกับเราที่นี้บ้าง...ผมนะเป็นหนี้บุญคุณคุณคุณจะท่วมตัวแล้วล่ะ จะตอบแทนยังไง ๆ คงไม่หมดง่าย ๆ หรือ"

คิวโค้งของนิลวจน์ยื่นเข้าหากัน ปากไวพอกกับใจเมื่อถามเปรย ๆ ออกไปว่า

"บุญคุณอะไรคะที่คุณว่าท่วมตัวจนถึงก้นหูล่ะ" ชนพยังมือที่ประตู่ห้องหันกลับมองภรรยาอย่างแปลกใจ

"บุญคุณที่ให้เรามีความสุขอย่างนี้โง่งล่ะ คุณเองก็ควรจะนึกถึงคุณคุณให้
มาก ๆ... ผมเห็นบ้านเป็นสวรรค์ก็เพราะได้คุณคุณช่วย ทำให้รู้สึกอย่างนั้น
ผู้ชายสักกี่คนจะอยู่กับบ้าน"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 253)

จากคำพูดและการแสดงออกของเขา สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยลำเอียงขาด
ความเป็นธรรม และขณะเดียวกันก็อคติต่อนิ่วจันท์ทุกเรื่อง ชนพพยายามหาข้อบกพร่อง
ผิดพลาดของภรรยาจนกล่าวกระทบให้เธอเจ็บปวดอยู่เสมอ แต่กับคุณนิเขาคอยเป็นห่วง
เป็นใยเธอทุกด้านจนเป็นเหตุให้นิ่วจันท์คิดอยู่เสมอว่า "ชนพไม่เคยแยแ่เรื่องสภาพ
ของหล่อนมาตั้งแต่ต้น บางครั้ง หล่อนอยากจะคิดว่า เขาคงลืมไปว่า หล่อนกำลังตั้งครรภ์
อุ้มท้องลูกของเขานั้นแหละ" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 413) นิสัยดังกล่าวของชนพ
ยังเห็นได้จากคำพูดที่นิ่วจันท์ระบายความน้อยใจของเธอให้ทิพย์ฟังดังตัวอย่าง

"เรามีเวลาให้คุณคุณเสมอ พูดแต่ว่า คุณคุณจะลำบากอาสาพาไปธุระ
โน่นนี่ บางทีกลับจากงานหยก ๆ จำเป็นไม่ต้องอาบน้ำอาบท่าก็ไปให้กันนะ
ทิพย์ ฉันถามเขาว่าจะไปหาหมอด้วยกันสักครั้งไหม เขาว่าไม่ว่างแม้แต่จะ
ชวนไปหัดการช่วยตอนเจ็บท้องคลอด อย่างที่ผัวคนอื่น ๆ เขาไปคล้าสกัน
เขาก็ว่าไม่จำเป็น หมอ พยาบาลมีอยู่แล้ว"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 45)

ส่วนนิสัยขาดความยุติธรรมของ มุกา นั้นเห็นได้จากเขามักตัดสินปัญหาอย่าง
ปราศจากเหตุผล ดังเช่น เขาหลงรักวารุณี เขาก็จะตัดสินว่าการกระทำทุกอย่าง
ของเธอถูกต้องดีงามไปหมด แม้แต่การที่วารุณีไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นที่
ไม่ใช่เขา มุกาก็ยังคิดเข้าข้างวารุณีว่าเป็นการหาประสบการณ์ แต่เมื่อเขาทราบว่า
นุชใช้เวลาส่วนใหญ่ออกไปกับชายอื่น เขากลับตัดสินการกระทำของนุชว่าเป็นสิ่งที่ไม่
ถูกต้องดีงามทันที

...ผู้ชายอย่างมุนานั่นแปลกอยู่...กับวารุณีที่เขาหลงไหล แม้จะรู้
เต็มอกว่า หล่อนมีบุรุษอื่นแทบทุกระยะที่ห่างเหินเขา แต่มุนาไม่รู้ลึก
เจ็บร้อนอย่างใด กลับหึงหวงและต้องการแย่งชิงหล่อนมาจากชายเหล่านั้น

ทว่า...พอเป็น "เมีย" ของเขาเอง เขากลับทนไม่ได้รับรู้ลึกว่าการที่หล่อน
มีชายอื่น และอาจจะตั้งครรรภ์ทั้ง ๆ ที่ยังขึ้นชื่อว่าเป็นภรรยาของเขาอยู่
ยอมได้ชื่อว่า...หล่อนมี "ซู้"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 428 - 429)

1.1.7 ลักษณะนิสัยหึงหวง หวาดระแวง และ

เจ้าคิดเจ้าแค้น ผู้ที่ใช้นามปากกา เคียรเศวต (2532 : 21) กล่าวว่า ความรู้สึก
หึงหวงคือ การแสดงออกถึงความไม่มั่นคงและความเป็นเด็กในตัวเรา ซึ่งมักจะมีความ
รู้สึกอย่างอื่นปนอยู่ด้วย เช่น ความขุ่นข้องหมองใจ ความสงสัย และความอิจฉา
เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ไม่มากนักน้อย ความหึงหวงมักจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่บุคคลใด
บุคคลหนึ่งคิดว่าตัวเองมีความรักมีศักดิ์ศรี และต้องการยอมรับจากคนที่ตนรัก ครั้นไม่ได้
รับสิ่งเหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกหึงหวงขึ้นมาทันที และความรู้สึกหึงหวงนี้จะมีพลังมากจน
สามารถผลักดันความคิดอย่างมีเหตุผลออกไปจากจิตใจจนหมด ความหึงหวง หวาดระแวง
นั้น จะทำให้คู่สมรสสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของอีกฝ่ายขึ้นมาในจินตนาการ อันก่อให้เกิด
ความรู้สึกไม่ดีต่อกัน และลุกลามกลายเป็นความแตกแยกได้ ตัวละครที่มีนิสัยดังกล่าว
ได้แก่ ปิ่นปัก ใน เลื่อมสลับลาย นีรา ใน ภมร ลานตา ใน เสียงนกจากพราก
ภูฉาย ใน ปิกมาร และ เหมสดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ปิ่นปัก เป็นหญิงสาวที่เชื่อมั่นในคุณสมบัติ และรูปสมบัติ
ของตนเองอย่างยิ่ง เมื่อแต่งงานกับศกแล้ว เธอก็คาดหวังไว้สูงว่า เขาจะต้องคอย
เอาอกเอาใจ และทะนุถนอมหลงไหลในตัวเธออย่างแน่อน แต่การณ์กลับตรงกันข้าม
เพราะศกกลับมีปฏิกิริยาเฉย ๆ เมื่ออยู่ใกล้เธอ บางครั้งเขายังมีอาการเบื่อหน่าย
และไม่สนใจเธอเลย ยิ่งนานวันศกก็ยิ่งทำตัวห่างเหิน ทอดทิ้งเธอ และมีข่าวว่าเขา

ไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นอยู่ตลอดเวลา ปีนปึกจึงเต็มไปด้วยความหึงหวง ขุ่นข้อง
หมองใจ เป็นที่สุด ความหึงหวงทำให้ปีนปึกใช้อารมณ์ชักใช้ไล่เลียง ต่อว่าต่อขาน
ตก แทนที่จะใช้เหตุผลและความหนักแน่นของอารมณ์ ภาพลักษณ์ของคกเลวร้ายขึ้น
เรื่อย ๆ ในความรู้สึกของปีนปึก และในที่สุดก็ถึงวันที่เธอตัดสินใจขอแยกทางกับเขา

ส่วน นิรา ก็จัดเป็นหญิงสาวอีกผู้หนึ่งที่มีนิสัยหวาดระแวง หึงหวง เจ้าคิด
เจ้าแค้น จนชีวิตปราศจากความสุข เพราะตลอดเวลาที่นิราจะจมปลักอยู่กับความ
หวาดระแวงว่าสามีจะปันใจไปให้คนอื่น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสามีของเธอหรือสล
เป็นคนเจ้าชู้ด้วย เป็นเหตุให้นิราต้องคอยหึงหวง ระแวงระวัง การกระทำของเข
อยู่ตลอดเวลา เมื่อสืบทราบได้ว่าสลมีภรรยาอีกคนหนึ่ง ภาพลักษณ์ของสลในความคิด
ของนิราไม่มีอะไรเหลือไว้ให้เธอชื่นชมอีกต่อไป

...เกือบสองปีแล้วที่นิราพยายาม...ทุกวิถีทางที่จะปรับใจตัวเองให้
แข็งแกร่งพอต่อการยอมรับสภาพนี้...ความคลุ้มคลั่งพลุ่งพล่านด้วยแรงหึงหวง
ผิดหวังนั้นค่อย ๆ เสือกลง...

กว่าจะหายขาดเซ นิราก็เหมือนคนบ้าอยู่พักใหญ่...ปีเต็ม ๆ ที่หล่อน
ไม่เคยทำใจได้ แต่พอขึ้นปีที่สอง หลังจากที่ถูกหล่อนกินทั้งยานอนหลับและยา
คลายกังวล จนนิกรกลัว หล่อนจึงเริ่มนึกคิดถึงอนาคตของตัวเองกับลูกน้อย...

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 296)

ความหึงหวงทำให้นิราสงสัยในภริยาอาการทุกฝีก้าวของสล ทั้ง ๆ ที่เธอ
รู้ว่านิสัยเช่นนี้ไม่เคยก่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเองเลย แต่เธอก็ไม่สามารถหักห้ามความ
สงสัยไว้ได้ ดังตัวอย่างเช่น เมื่อเห็นสลตื่นเช้าผิดปกติ นิราก็แปลกใจและสงสัยว่า
เป็นเพราะอะไร เมื่อเห็นสลดนำของบางอย่างไปใส่ไว้ที่ท้ายรถ นิราก็จึงหาโอกาส
สำรวจดูให้ได้ว่าเป็นอะไร

นึราเดินกลับมา...ความสงสัยทวีขึ้น...ไอ้เจ้าสิ่งที่เรียกว่า
"ความสงสัย" นี่เองล่ะที่ฆ่าคนมาเสียนักค่อนักแล้ว

ความสงสัยที่ชวนให้ร้อนรุ่มไปทั้งหัวอกนี้...ทำให้หล่อนต้องเดินไป
แล้วเดินกลับ ไม่อาจนั่งอยู่ ณ ที่ใดที่เดียวได้...ความคิดหรือก็มีแต่ล้น
วนวายใจจนหาความสุขสงบไม่ได้เลย

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 164)

เช่นเดียวกับ ลานตา ความหึงหวงทำให้ลานตาปักใจเชื่อว่ารอยแปรงเปลี่ยน
ไปเพราะหญิงอื่น อารมณ์ขุ่นข้องหมองใจวกกับความอิจฉาเป็นเหตุให้ลานตามองไม่
เห็นข้อบกพร่องของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการครุ่นคิดของเขตอนหนึ่งดังนี้

...ลานตาสินนิ่ง ปลอ่ยน้ำตารินลงมาเจียบ ๆ ใครจะคิดแล้วว่า ชีวิตคน
อย่างหล่อน...ผู้หญิงซึ่งเปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลากหลายจะเดินทางมาถึงจุด
จุดหนึ่ง...ที่เรียกว่าจุดอับ

รอยและหล่อนเป็นคู่ที่เคยรักใคร่กันซาบซ่านนัก...แทบจะคุ้มกันก็ว่าได้
แต่เมื่ออยู่ต่อมา ส่วนไหนของชีวิต ของตัวเขาหรือตัวหล่อนก็ไม่รู้ที่บันทึก
กักกิน ทำให้มันค่อย ๆ กร่อน ค่อย ๆ เลื่อม ค่อย ๆ แปรงสภาพจาก
น้ำหวานเป็นน้ำขม และเมื่อมาถึงตอนนี้หญิงสาวบังเกิดความขมขื่นสนิทแน่นัก...
เมื่อสังเกตเห็นท่าทีเขาที่มีต่อน้องเมียเพื่อน

คงเป็นเพราะผู้หญิงคนนี้เองที่ผลักให้รอยคิดหอบข้าวของไปจากหล่อน...
ไปอยู่โรงแรม

ลานตารู้สึกว่าขมขื่นของหล่อนเกร็งและราวไปทั่ว ความเครียดเกิดขึ้นโดยเร็ว
และแรง มันพุ่งจี้จากหัวใจไปสู่สมอง ลามขยายไปยังกล้ามเนื้อเส้นเอ็น หล่อน
วาดภาพเห็นความเคลื่อนไหวของชายหญิงในห้องลับตา...แสนลึบยาสแสนอิสระ...

อยากรู้กันว่าพงษ์และลุมลาที่คิดว่าเป็นเพื่อนดีเหลือเกินนั้น จะรู้สึกอย่างไร
กับการที่น้องสาวตัวเองตำริจะแย่งสามีคนอื่น

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 222)

ดังนั้นถึงแม้ลานตาจะพยายามลดทอนตัวเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสามี แต่เธอก็ทำไม่สำเร็จ เพราะความหึงหวงทำให้เธอเกิดความรู้สึกขุ่นเคืองและลุ่มลึกความพยายามที่จะเอาอกเอาใจรอยเสียทุกครั้งไป ดังเช่น ลานตาเอาใจรอมด้วยการสร้างสนามเปตองขึ้นที่บ้าน และได้เชิญเพื่อน ๆ สนิทของเธอ รวมทั้งสาลินหญิงสาวที่เธอปักใจเชื่อว่ารอมกำลังปันใจไปให้ มาร่วมแข่งขันวันเปิดสนาม แต่เมื่อเธอแลเห็นทุกคนสนุกสนานร่าเริง ลานตากลับรู้สึกเจ็บปวดเพราะความรู้สึกหึงหวงหวาดระแวงว่า เขาสนุกเพราะได้ใกล้ชิดสาลิน

...ลานตา มองดูเขาเหล่านั้น...ทุกคนกำลังร่าเริงสดชื่น...แต่หล่อน
ลี...หล่อนไม่รู้สึกอันใดกับความครื้นเครงหาเรื่องสนุกสนานนี้เลย...หล่อน
ทำทุกอย่างเพื่อเขาแท้ ๆ...เพื่อให้เขาหายเบื่อหายเซ็ง...หากทำแล้วกลับ
พบว่าตัวหล่อนเองนั้นแหละกลับเหงาแทนเซ็งแทน

แล้วก็เกิดอารมณ์เจ็บปวด หวงแค้น เมื่อผิวหล่อนมีความสุข

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 153)

ลักษณะนิสัยหึงหวงของเหมสุดา จะเห็นได้ชัดเมื่อเธอหลงใหลชีวิตชายชู้ของเธอ เหมสุดารู้สึกว่าวุ่น เกลียดชังและอิจฉาริษยา ปายทอง เพราะเกรงว่าชีวิตจะหวนกลับไปหาเธออีก

ความเกลียดชังครอบงำจิตใจของเหมสุดาเหมือนลีดำ ที่ไล่ไปทั่วจนไม่เหลือลีเจี๊ยะจางของน้ำใจเลยแม้แต่หยดน้อย หล่อนมองไปยังปายทองเห็นผู้หญิง

คนนั้นผูกขาดของในเงาตาของหล่อน แม้ว่าปายทองจะปราศจากสิ่งแต่งแต้มเพชร หรือเสื้อผ้าหรูหรา แต่ผู้หญิงคนนั้นก็โดดเด่นเป็นที่หนึ่ง ซึ่งเหมสุดาจะชมไม่ได้โดยง่าย แม้ว่าหล่อนจะมีหลายสิ่งหลายอย่างในที่ทำที่ปายทององอาจไม่ได้เท่าก็ตาม

(นันทนา วีระชน. 2529 : 516)

หล่อนเกลียดปายทอง เพราะรู้สึกว่ วัยสาวรุ่นของปายทองคือสิ่งที่หล่อนจะชื้อแย่งมาไม่ได้ หล่อนเย้ยแหย่จกฉายสิ่งที่เป็ของปายทองได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความฝันหรือคนรักของหล่อน แต่ไม่ใช่วัย...

(นันทนา วีระชน. 2529 : 518)

เหมสุดาหึงหวงชีวิตกับทุก ๆ คน "หล่อนหึงแม้กระทั่งเพื่อนผู้ชายของเขา ถ้าเขาไปติดอยู่ในวงเหล้าของเพื่อนจนค่ำมืด" (นันทนา วีระชน. 2529 : 687) เธอคอยควบคุมชีวิตทุกฝั้ว จนกระทั่งชีวิตเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย อึดอัด เพราะไม่มีอิสระที่จะไปไหนทั้งลัน ทุกครั้งที่เขาคบค้ากับใคร ถ้าเป็นผู้หญิง เหมสุดาจะต้องตามไปขัดขวางเสมอ ไม่ว่าจะเป็นจิรนนดาผู้เป็นเพื่อนที่หวังดีต่อเธอมาตลอด หรือคำลา ผู้หญิงโลภเหิ ในย่านพัฒน์วงศ์ ดังนั้นความรู้สึกของชีวิตที่มีต่อเหมสุดา จึงลงเอยในรูปแบบเดียวกับที่ชรัมภ์เป็น ดังคำบรรยาย

บางครั้งเมื่อเขาถูกหล่อนกดต่ำจิตใจ เขาสาบานได้ว่า รู้สึกเกลียดชังเหมสุดา จนลืมเลือนความทุกข์ยากและการต่อสู้เพื่อกันและกันจนหมดสิ้น ครั้งหนึ่งเขารักเหมสุดา เพราะหล่อนได้แสดงความกล้าหาญที่จะรักเขาค่อสู้เพื่อเขา ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้เขาคงอยู่ในสังคมนี้ แต่แล้วหล่อนก็ได้ทำลายความรู้สึกผูกพันในจิตใจของชีวิตด้วยมือของหล่อนเอง

(นันทนา วีระชน. 2529 : 968)

นอกจากนี้ นวนิยายได้เสนอให้เห็นว่านิสัยหึงหวงนั้น ไม่ว่าจะเป็นกับหญิงหรือชาย ล้วนนำไปหามาสู่ครอบครัวได้ทั้งสิ้น ภูญา เป็นสามีที่มีลักษณะบุคลิกภาพอ่อนแอ ไม่เชื่อมั่นตัวเอง แม้เขาจะถูกมารดาคอยครอบงำความคิดความอ่านทุกอย่างไว้หมด แต่ภูญาก็รักคล้อยลาอย่างท่วมท้น ความรักของเขาได้กลายเป็ความหึงหวงเมื่อเขาได้มีโอกาสเห็นคล้อยลาและลายสือใกล้ชิดกันผิดปกติ ภูญาปักใจเชื่อมั่นที่ว่าคล้อยลาแอบปันใจไปให้ชายอื่น ความคิดที่จะปรับตัวให้เข้ากับคล้อยลาแปรเปลี่ยนเป็นความโกรธเคืองและอิจฉา หึงหวง ภูญาแก้ปัญหาด้วยการทำร้ายบุคลิกคล้อยลาจนเธอได้รับบาดเจ็บ เป็นเหตุให้สัมพันธ์ภาพระหว่างเขากับคล้อยลาแตกร้างมากขึ้นไปอีก จนยากแก่การแก้ไข

กล่าวได้ว่า ลักษณะนิสัยหึงหวง หวาดระแวง และเจ้าคิดเจ้าแค้นนั้น ถ้าเกิดขึ้นในจิตใจของคู่สมรสคู่ไหน ย่อมหลีกเลี่ยงไม่หาความร้ายฉานไปไม่พ้น เพราะนิสัยเช่นนี้จะส่งผลให้คู่สมรสยึดเอาอารมณ์ การทะเลาะวิวาทและต่อว่าต่อขานกันจนลุกลามกลายเป็ความไม่เข้าใจและขาดความไว้วางใจกันในเวลาต่อมาได้

1.1.8 ลักษณะนิสัยอ่อนแอ ขาดความเชื่อมั่นใน

ตนเอง ชีวิตสมรสทุกคู่จำเป็นต้องพบกับปัญหาขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2529 : 83) กล่าวว่า เมื่อชายหญิงตกลงที่จะแต่งงานกันแล้ว เป็นธรรมดาที่การดำเนินชีวิตคู่จะต้องฝ่าคลื่นลมมรสุม สิ่งทีคู่สมรสพึงตระหนักให้ดีที่สุดก็คือ ไม่ควรตีตนตระหนกกับคลื่นลมจนเกินไป คู่สมรสที่มีนิสัยอ่อนแอ และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนใหญ่นั้นจะไม่สามารถแก้ไขหรือสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ ไม่สามารถทำใจให้ยอมรับบุคลิกหรือพฤติกรรมของคู่สมรสที่ผิดไปจากความคาดหวังของตนเองได้ ตัวละครที่มีนิสัยดังกล่าวในนวนิยาย ได้แก่ ทัดติยา ใน ทะเลแปร และ ภูญา ใน ปีกมาร

ทัดติยา นั้นเป็นหญิงสาวที่อ่อนแอ และมีอารมณ์ที่อ่อนไหวมาก อันมีผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ดังกล่าวมาแล้ว ลักษณะที่ขาดความเชื่อมั่นของเธอนั้น เห็นได้จากการไม่กล้าตัดสินใจ หรือไม่กล้าโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นใด ๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสามีได้เลย เธอจะคล้อยตามการบงการของสามีทุกเรื่อง

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางตัวในฐานะภรรยา การแต่งกาย หรืออื่น ๆ ที่เขาต้องการ แม้จะผินความรู้สึกของตนเองแต่ไหนก็ตาม จนเป็นเหตุให้ทัศนียาขาดความเป็นตัวของ ตัวเอง และตกอยู่ในสภาพที่ทรมานใจตลอดเวลาที่อยู่ในฐานะภรรยาของจางเฟิง ลังเกต ได้จากอาการคร่ำครวญของเธอที่ระบายให้นายแพทย์ทวิพงษ์ฟังถึงความคับแค้นใจที่เธอ ได้รับ ดังตัวอย่าง

"จะให้แท้งหนีไปอีกนานเท่าไรคะ...พ่อ หรือจะให้แท้งปรับตัวให้เข้า กับเขาได้...แท้งอยู่กับเขาทุกวันนี้ก็อยู่ไปแค้น ๆ เท่านั้น อาศัยเรื่องเที่ยว บ้าง อะไรบ้าง ไม่งั้นเหงาตายไปนานแล้ว จะปรับปรุงตัวเอง แท้งก็ยัง ไม่รู้จะปรับน้ำให้เป็นน้ำมันได้ยังไงเลย มีแต่ผินใจไปทุกอย่าง...ไม่ใช่เฉพาะ เรื่องนั้นนะคะ เรื่องอื่นเราก็คงจะพูดกันไม่ได้ เขาเอาแต่ใจทุกอย่าง คุยกันก็ไม่รู้เรื่อง เขาเอาแต่คิดว่าแท้งใจ...อ่อนแอไปเสียทุกอย่าง ไม่เคยถูกใจเขาเลย"

"พ่อช่วยแท้งได้ไหมคะ...ปัญหาอย่างนี้ แท้งเองหมดหวังมานานแล้ว ละคะ..."

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 396)

ส่วน กุฉย นั้นเป็นสามีที่อ่อนแอไม่เป็นตัวของตัวเอง เขาไม่กล้าโต้แย้งที่ มารดาเข้ามาแทรกแซงชีวิตคู่ของเขากับคลีลา การ "นอนหนุนตักมารดาของเขาเพื่อ ให้นางนัดให้ ป้อนนมให้ ทั้งที่เขาอายุสามสิบปีนั้น" (นันทนา วีระชน. 2530 : 20) เป็นลักษณะของสามีที่ขาดความเข้มแข็งในสายตาของคลีลา ความไม่เชื่อมั่นในตัวเอง ของเขาจะเห็นได้จากตัวอย่างตอนที่มารดาของเขาต้องการเป็นคนเลี้ยงลูกของเขา เลี้ยงเอง ทั้ง ๆ ที่กุฉยไม่เห็นด้วย เพราะเขาเชื่อว่าคลีลาอยากเลี้ยงลูกเองมากกว่า แต่กุฉยก็อ่อนแอเกินกว่าจะขัดขืนมารดา เขาต้องพยายามปรับสีหน้าอย่างหนักเมื่อบอก ภรรยาดังคำบรรยาย

ภูผาหลบสลายตาก่อนที่จะปรุงปรับสีหน้าของเขาให้รื่นเรีงราวกับปกติ...

"แม่จะช่วยเลี้ยงลูกให้ก็เพราะเห็นว่าผมกับคุณ... เราต่างต้องทำงาน
นอกบ้าน ผมเห็นว่าแม่หวังดี ยังไงก็ดีกว่าจ้างคนมาเลี้ยงที่บ้านไม่ใช่หรือ...
คล้าย..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 47)

นอกจากนี้ยังเห็นได้จากคำพูดของภูษิต ผู้เป็นน้องชายของคล้ายลาตอนหนึ่ง
"อีกหน่อยตาหนูก็คงจะเหมือนพี่ภูผา... ไม่กล้าตัดสินใจอะไรสักอย่าง
ไม่รู้เป็นนายธนาคารมาได้ยังไง ทำตัวยังกับลูกแหงยังไม้อดนม..."

คุณวอลนัททำตาตุ้ "ไปว่าอะไรเขาอย่างนั้นนะ"

"ก็จริงนี่ครับ" ภูษิตไหวไหล่ "...ไม่รู้พี่คล้ายทนายไม่รู้จักโตแบบนี้
ได้ยังไง ในเมื่อพี่คล้ายเป็นผู้นำของตัวเองมาตลอด เป็นผมนะหรือ...
ปานนี้ได้เสียไปนานแล้ว..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 55)

ลักษณะนิสัยดังกล่าวเป็นเหตุให้ภูผาไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะจัดการกับปัญหา
ใด ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการก้าวก้าวของมารดา ปัญหาการเลี้ยงดูบุตร
ตลอดจนปัญหาการหย่าร้างที่คล้ายลาเรียกร้องจากเขา เพราะไม่สามารถทนต่อสภาพ
ก้าวก้าวของมารดาเขาได้

1.2 ด้านลักษณะทางอารมณ์ เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพที่สำคัญ

อีกประการหนึ่ง ซึ่งสามารถกำหนดได้ว่าชีวิตสมรสจะราบรื่นยืนยาวได้ดีมากน้อยแค่ไหน คู่สมรสที่มีลักษณะทางอารมณ์นั้นคงจะอยู่ร่วมกันและปรับตัวเข้าหากันได้ดีกว่าคู่สมรสที่ขาดความหนักแน่นมั่นคงทางอารมณ์ อัจฉรา สุขารมณ์ (2524 : 90) กล่าวว่า ลักษณะทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมความรู้สึกและการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว มักเป็นลักษณะที่ถาวรเปลี่ยนแปลงยาก สุภาพรณ โคตรจรัส (2527 : 152) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะทางอารมณ์ที่หนักแน่นหรือมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ทั้งเมื่ออยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่น ย่อมจะมีทักษะในการใช้ชีวิตร่วมกับคู่สมรสได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหลังการแต่งงานคู่สมรสจะต้องใช้เวลาเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้าหากัน เรียนรู้การแสดงออก และการควบคุมอารมณ์ที่แสดงต่อกันอย่างเหมาะสม การแสดงความต้องการพื้นฐานของกันและกัน เช่น การสนองความต้องการทางเพศ มีความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ รักและให้เกียรติกันอย่างสม่ำเสมอ ย่อมนำไปสู่ชีวิตสมรสที่มีความสุข ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารากฐานของครอบครัวที่ดีนั้นมาจากสภาพทางอารมณ์ของคู่สมรสเป็นสำคัญ ความหนักแน่นมั่นคงทางอารมณ์ จะทำให้คู่สมรสสามารถอดทนและให้อภัยต่อความผิดพลาดของกันและกันได้ ผู้ที่ใช้นามปากกา เคียรเควต (2532 : 82) กล่าวว่า การปรับตัวในชีวิตสมรสจะเป็นเรื่องง่ายมาก ถ้าคู่สมรสเป็นผู้ใหญ่ในด้าน "อารมณ์" เพียงพอ ในที่นี้หมายถึงมีความมั่นใจในตัวเอง สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกให้อยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยความสบายใจ และมีความเห็นอกเห็นใจฝ่ายตรงข้าม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือ องค์ประกอบที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามี-ภรรยาประสบความสำเร็จ ความล้มเหลวของคู่สมรสในนวนิยายนั้น นักเขียนได้เสนอให้เห็นว่า มีสาเหตุมาจากสภาพทางอารมณ์ของคู่สมรสที่ไม่มีความมั่นคงเพียงพอ เป็นเหตุให้ไม่สามารถอดทนหรือให้อภัยแก่ความบกพร่องของใคร่ได้ ตลอดจนไม่สามารถปรับอารมณ์หรือควบคุมความรู้สึกให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมจนนำไปสู่ความขัดแย้งทะเลาะวิวาทบาดหมางใจกัน เมื่อไม่สามารถปรับความเข้าใจกันได้ ชีวิตครอบครัวจึงต้องพบกับความแตกแยกในที่สุด ดังจะเห็นได้จากสภาพทางอารมณ์ของตัวละครต่อไปนี้

ศก ใน เลื่อมสลับลาย ศกเป็นผู้ที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์อย่างเด่นชัด พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของเขาสะท้อนให้เห็นว่า ศกไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนให้อยู่ในสถานที่เหมาะสมได้ อารมณ์ของศกจะแปรเปลี่ยนได้อย่างง่ายดายตามสภาพแวดล้อม เห็นได้จากศกเป็นคนรักง่าย หลงง่าย โกรธง่าย และเบื่อง่าย โดยไม่มีเหตุผล และไม่มีอารมณ์อดทนหรืออดกลั้นต่อสภาพที่ไม่ถูกใจได้เลยแม้แต่ชั่วขณะ ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นจึงเริ่มต้นจากสภาพทางอารมณ์ของศกเป็นสำคัญ แม้ว่าจะก่อนแต่งงานกับปิ่นปัก ศกจะรู้สึกว่าเขารักและหลงใหลเธออย่างหนัก แต่เมื่อแต่งงานแล้ว เขากลับเบื่อเธออย่างรวดเร็ว ศกเบื่อความจำเจ ซ้ำซาก และไม่พอใจที่จะต้องอยู่ใกล้ชิดกับปักตลอดเวลา เขาเบื่อความเก่งกล้าสามารถ และความเชื่อมั่นในเชิงวิชาการ ตลอดจนความสวยเลิศเลอที่ขาดเสน่ห์ ขาดความนุ่มนวลอ่อนหวานของปักอย่างหนัก ศกไม่สามารถจะทนต่อความเจ้ากี้เจ้าการ และการชักใช้โลเลเลียงของปักเกี่ยวกับการไปไหนมาไหนของเขาได้เลย ศกจะรู้สึกหงุดหงิดและไม่พอใจทุกครั้งที่ปักพยายามทำตัวก้าวร้าวก้าวความพอใจส่วนตัวของเขา ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางอารมณ์ทั้งสิ้น ศกมักจะแสดงพฤติกรรมและปล่อยอารมณ์ต่าง ๆ ออกมาโดยไม่เกรงใจใคร เช่น เขาสามารถที่จะ “ทำหน้าอุบะหมองต่อหน้าต่อตาแขกหรือจำนวนมาก” (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 108) ในงานแต่งงานของตน เพราะมารดาเชิญแขกหรือมากจนเป็นเหตุให้พิธียืดเยื้อยาวนาน หรือเมื่อตอนที่ปักตั้งครรภ์ ศกก็ไม่สามารถทนมองได้นาน เพราะเขารู้สึกรังเกียจสภาพคนท้องโย้ และรังเกียจอาการแพ้ครรภ์มาก ดังคำบรรยายของผู้ประพันธ์ตอนหนึ่ง

เขามองดูท่าทางอัยยาศัยของหล่อนนิดหนึ่ง ไม่ว่าจะนั่งหรือยืน... เหมือนกันหมด เวลานั่งท้องจะกองเต็มอยู่บนตักราวกับหล่อนโอบเอาโองขนาดเล็ก ลักไปไว้ตรงนั้น เวลานอนก็เหมือนกับขนเอาลัมภาระกองพะเนินไปปกไว้
ศกทนสภาพเช่นนี้ของผู้หญิงไม่ได้ ไม่ว่าผู้หญิงคนไหนไม่ว่าจะรักสักเท่าไร

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 339 - 340)

ปิ่นปัก ใน เลื่อมสลับลาย ปิ่นปักเป็นอีกผู้หนึ่งที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง เป็นเหตุให้เธอไม่สามารถแก้ปัญหาครอบครัวได้อย่างสุขุมรอบคอบ พฤติกรรมทุกอย่างของคก ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยปละละเลย หรือการควงหญิงอื่น ปิ่นปักจะใช้อารมณ์เงินเจียว หุนหันเข้าโต้ตอบตลอดเวลา เธอไม่เคยคิดจะยอมอ่อนข้อหรือให้อภัยในความผิดพลาดของเขaley แม้แต่น้อย ทั้งนี้อาจจะควบคุมสภาพอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมได้ ดังจะเห็นได้จากปิ่นปักมักระบายอารมณ์ด้วยการ ร้องไห้ กรีดเสียงหรือการทำลายข้าวของ เป็นต้น ดังตัวอย่างตอนหนึ่งที่ปิ่นปักพยายามแจจแจงข้อบกพร่องของคกให้เขารับฟัง แต่คกมิได้สนใจ และขับรถออกจากบ้านไปอย่างรวดเร็ว ปิ่นปักได้แสดงอารมณ์หุนหันพลันแล่นด้วยการขว้างปา และทุบข้าวของในบ้านกระจัดกระจาย ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายผ่านสายตาคุณโปยผู้เป็นมารดาของปิ่นปักดังนี้

คุณโปยก้าวเข้าไปข้างใน ก็แลเห็นข้าวของกระจุยกระจาย มีเศษแก้ว ตกเกลื่อนวิบวันอยู่ไม่ไกล ลูกมือของแม่มายถือไม้กวาดคนละอันและที่โกยผง กำลังเทียวตอมมองชิ้นส่วนของโคมและหลอดไฟซึ่งถูกทำลาย จนเป็นเหตุให้ห้องมืดกว่าปกติเพราะเหลืออยู่เพียงดวงเดียวตรงมุมลุดห้อง

"คุณปิ่นคะ"

"อยู่ข้างบนกับคุณอินทรีนะคะ"

คุณโปยกับนครินทร์รีบขึ้นบันไดเปิดประตูเข้าไปในห้องนอน

"อะไรกันนี้ลูก" คุณโปยโผล่เข้าไปยังร่างที่นอนแน่นิ่งอยู่บนเตียง ประตูตู้เสื้อผ้าเปิดกว้าง ข้าวของถูกรื้อกระจุยกระจาย ขอบขนเสื้อตกเกลื่อน น้ำหอมผู้ชายกลิ่นเลอเลิศคลเคลุ้งทั่วห้อง

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 463)

นอกจากจะเจ้าอารมณ์และหุนหันแล้ว ปิ่นปักยังเป็นคนที่ไม่มีอารมณ์อดทน อดกลั้น ต่อเหตุการณ์ที่ขัดต่อความรู้สึกของตนเองในทุก ๆ ด้าน ปิ่นปักจะแสดงออกด้วยการประชดประชัน หมางเมิน และค่อนข้างจะเสียดสีคกอยู่เสมอทุกครั้งที่เขาทำตัวไม่ถูกใจเธอ ปิ่นปัก

เคยภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในความสวย ความสามารถของตนมาก่อน จึงเป็นการยากที่เธอจะปรับตัวหรืออดทนต่อการเป็นภรรยาผู้อยู่ใต้อำนาจของสามีดังที่ศกต้องการ ดังตัวอย่าง เช่น เมื่อเธอรู้ว่าศกคงหนี้ออกสังคม เธอได้ขอร้องต่อขานและขอร้องให้เขาหยุดความสัมพันธ์กับหญิงอื่น ๆ เสีย แต่ศกปฏิเสธเขาอ้างว่าสิ่งที่เขากำลังทำได้เสียหยาอะไร และแนะนำให้ปิ่นปักแก้ปัญห ด้วยการทำใจ และอดทนยอมรับสภาพ เพราะอาชีพและสังคมของเขามักหนีไม่พ้นเรื่องทำนองนี้ แต่ปิ่นปักก็ได้โต้ตอบให้ศกรู้ว่า เธอไม่มีทางอดทนและยอมรับได้แน่นอน

"ฉันไม่ใช่เมียทาสค่ะศก ไม่ใช่เมียทาส" หล่อนร้องกรีดเหมือนเสียงสติ
ไปแล้วจริง ๆ "ฉันเฉยไม่ได้ ยอมให้คุณทำยังงี้กับฉันต่อไปอีกไม่ได้"

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 342)

ซึ่งลักษณะการขาดความอดทนของเธอ แม้แต่คุณโปรยและนครินทร์ก็เคยย้าเตือน เธอเสมอ แต่ทิวและความตื้อรั้น ทำให้ปิ่นปักไม่เคยยอมรับฟัง ดังที่นครินทร์วิจารณ์ไว้ตอนหนึ่งดังนี้

สำหรับน้องสาวเขา นครินทร์ก็ไม่แลเห็นความอดทนของหล่อนเลย เพราะหล่อนไม่ได้เกิดมาสำหรับจะทน หล่อนเคยเป็นคนภาคภูมิใจ ปลื้มตัวเองออกอย่างนั้น หล่อนหรือจะยอมก้มหัวให้เหตุการณ์เลวร้ายเช่นนั้นนานไป

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 398)

หนึ่ง ใน หน้าต่างบานแรก เป็นผู้ที่ชอบทำอะไรตามอารมณ์โดยไม่ยั้งคิด เริ่มตั้งแต่การตัดสินใจมาอยู่กับฉายา โดยมีได้สนใจว่าบิดา มารดา ของฉายาจะยอมรับเธอหรือไม่ หรือการใช้วาจาหยาบคายทะเลาะเบาะแว้งกับฉายา ดังตัวอย่างเช่น หนึ่งโกรธฉายามากที่เขาปล่อยให้เธออยู่บ้านคนเดียวทั้งวัน หนึ่งตะโกนด่าว่าฉายา และขว้างปาข้าวของในห้องอย่างรุนแรง โดยมิได้สนใจเหตุผลใด ๆ ที่ฉายากล่าวอ้างมาทั้งสิ้น

โหมกับตระการไต่ยืนเสียงขว้างปาอยู่ข้างใน

"จะบ้าเรอะ" ฉายาย้อนกลับ...หันไปตะเบ็งเสียงกลบ "บอกว่าเค้าจะไปคู้หนังสือ...เดี๋ยวคำ ๆ ค่อยเจอกัน"

"รู้นะ" หนึ่งในพุดแก้ว ๆ "ไปคู้หนังสือหรือคู้สาวกันแน่ละ"

"คอยคุนะ" คนทั้งสองไต่ยืนเสียงตะโกนตามมา...ดังมาจากหัวบันได
"ถ้าเกิดอะไรขึ้นเดี๋ยวจะหาว่าไม่เตือน"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 66 - 67)

การไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เป็นเหตุให้หนึ่งตัดสินใจกระทำทุกอย่างตามอารมณ์ที่ฉันทไปเรื่อย ๆ โดยไม่สนใจว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เช่น การปล่อยให้โหมและฉายา เป็นผู้ดูแลเลี้ยงดูลูกของเธอโดยที่เธอให้เหตุผลกับฉายาดังคำพูด

"แล้วไง ๆ ก็ต้องช่วยกันเลี้ยงนะ ไอ้เรื่องจะมาโยนให้เลี้ยงคนเดียวละก็...ไม่ไหวหรอก เค้าจะให้กินนมแค่เดือนสองเดือนก็เลิกแล้ว...ถัดไปกินนมขวดเอามั่ง...มัวให้กินแต่นมอยู่ก็...เดี๋ยวเซพเพละหมด"

"ห้วงตัวเองมากกว่าห้วงลูกแล้วไง" ฉายาว่า

"ก็เค้ากลัวเป็นพะโล้นี่นา"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 107)

หรือแม้แต่การดิ้นรนออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหนีความซ้ำซากจำเจ หนีภาระการเลี้ยงดูลูก และหนีสภาพความอึดอัดทางใจเพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัวของฉายาได้ จนกระทั่งได้พบกับผู้ชายคนใหม่ และตัดสินใจตามชายคนนั้นไปโดยไม่ได้นึกเป็นห่วงลูกของตนเองเลย นับเป็นการกระทำที่เกิดจากสภาพที่ไม่มั่นคงทางอารมณ์ทั้งสิ้น

สล ใน ภมร สลเป็นผู้ที่มีอารมณ์ร้อน หุนหัน และขาดความอดทน สลไม่สามารถระงับความรู้สึกต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะความรู้สึกโกรธแค้นหรือเบื่อบ่นรำคาญ สลมักจะเกิดความฉุนเฉียว และใช้อารมณ์รุนแรงโต้ตอบทันทีที่เขาไม่พอใจใคร เช่น เมื่อครั้งครูประจำชั้นได้สั่งย้ายที่นั่งเรียนของเด็กหญิงนวลใญ่ผู้เป็นบุตรสาวเขา เพราะเด็กหญิงหนีเที่ยว

กลางคืนจนเป็นที่รังเกียจของเพื่อนผู้เคยนั่งโต๊ะเดียวกัน ยลถึงกับโกรธแค้นและด่าว่าครุคนนั้นอย่างหยาบคาย รุนแรง หรือเมื่อครั้งที่ยลทราบว่าเด็กหญิงนวลใยไม่สบายเพราะติดเชื้อโกโนเรียจากการร่วมเพศกับเพื่อนชายรุ่นราวคราวเดียวกัน ยลให้อารมณ์หนุนหน้าเข้าทำร้ายบุตรสาวอย่างรุนแรงทันทีโดยมิได้ยั้งคิดถึงสาเหตุใด ๆ ทั้งสิ้น

ชายหนุ่มเปิดประตูผาง กระโจนพรวดไปถึงห้องนอน ลูกสาวทูปัง ๆ
 "เปิดเดี๋ยวนั้นะ อีเป๊าะ อีเด็กอัปรีย์" เด็กหญิงยืนตัวสั่นอยู่ข้างเตียง
 ความคั่งแค้นผิดหวังไหลเข้ามาปกคลุมหัวใจเขา ราวกับหมอกมืดคลุ้ม
 จำนวนมหาศาล เขาเขย่าตัวทูปด้วยดั่งปัง ๆ อย่างลึมตัว ลั่นสะเทือน
 ไปทั้งบ้าน

พอเด็กหญิงหมุนลูกบิดให้เปิดออก เขาก็พรวดเข้าไปจิกผมลูก...จนร่าง
 นางนั้นติดมือเข้ามา

ยลตบหน้าเด็กหญิงโดยแรงด้วยความแค้น...ลูกเขากะเด็นไปฟุบอยู่ตรง
 หน้าโต๊ะแต่งตัวเล็ก ๆ เขาปราดตามเข้าไปอีก เหลือหวาหาอาวุธ พบหวาย
 ตีที่นอนแขวนห้อยอยู่อันหนึ่ง ชายหนุ่มกระชากมันลงมาฟาดตามเนื้อตามตัวและ
 ผิวแสนอ่อนด้วยวัยนั้นอย่างหน้ามิดถึงที่สุด

เด็กหญิงหวีดร้อง กลิ้ง...ครวญคราง...

"มึงไปเอากะไรมาดึงตั้งแต่เมื่อไหร่...หา...อีเป๊าะ..."

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 687 - 688)

บุคลิกที่ไม่มั่นคงทางอารมณ์ของยลนั้นเกิดจากสภาพการอบรมเลี้ยงดูในวัยเยาว์
 ที่เขาได้รับดังกล่าวมาแล้ว การขาดความรักความอบอุ่น ทำให้ยลแสวงหาสิ่งเหล่านี้จาก
 คนอื่น เพื่อทดแทน แม้ยลจะทราบดีว่าการที่เขาก่อปัญหาครอบครัวด้วยการเปลี่ยนภรรยา
 บ่อย ๆ หรือมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกันนั้น เป็นสิ่งไม่ดี แต่ยลก็ไม่สามารถ

หยุดยั้งได้ ทั้งนี้เกิดจากการขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่อาจยอมรับสภาพความเป็นจริงทั้งหมดว่าปัญหาเลวร้ายทุกอย่างที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น สืบเนื่องมาจากตน ดังคำบรรยายของผู้ประพันธ์

...สลกลืนความดิ้นตันบางอย่างลงไป...ลงสารถ้อยสุทธธรรณของลูก
เสียงนก...เปลอประเดี้ยวเดียว ลูกเมื่อยเก่าเติบโตใหญ่ถึงขนาดนี้แล้วหรือ...
ขณะที่ตัวเองยังวิ่งรอกมีเมียใหม่อยู่อย่างเดิม จากคนนี่ไปคนนั้น...ไม่รู้
เห็นดเห็น้อย ไม่รู้จบลัน...ทั้งปัญหาไว้เป็นกำยเป็นกองให้ทั้งผู้ใหญ่ ทั้ง
เด็กเคราะห์ร้ายเหล่านี้ช่วยตัวเองแก้เอง

หน้าตาลูกแต่ละคนก็แสนเหงา แสนขาดใจนัก

แล้วเขาเล่า...ก็ใช้ว่าจะมีความสุข

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 746 - 74

หรือ

เมื่อพลันถึงความแตกสลายในครอบครัวตัวเอง...ไม่เคยมีเรื่องไหน
เอาคืนได้เลย เพราะมันเริ่มต้นด้วยความแตก แล้วแตกซบแตกซ้อนเรื่อยมา
หากทุกครั้งที่เขาพยายามความหาต้นตอของเรื่องนี้ ใจสลไม่เคยกล้ายอมรับ
ว่ามันเกิดจากตัวเขาเอง

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 796 - 797)

ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวจึงไม่อาจจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้ เพราะสภาพทาง
อารมณ์ที่ขาดความหนักแน่นมั่นคงของสล ทำให้เขาพยายามปฏิเสธความผิดทุกอย่าง และ
ไม่สามารถตัดสินใจให้เด็ดขาดลงไปได้ว่า จะเอาสิ่งไหนดี ระหว่างความสุขของครอบครัว
และความสุขส่วนตัว

ลานตา ใน เลียงนกจากพราก ลานตาเป็นอีกผู้หนึ่งที่เต็มไปด้วยความใจร้อน
หุนหัน และโกรธเกลียดใครง่าย ๆ เธอไม่สามารถระงับความโกรธหรือซ่อนเร้นปิดบัง
ความรู้สึกต่าง ๆ ได้เลย อารมณ์หงุดหงิด ขุ่นเคืองที่ไม่เหมาะสมจึงมักปรากฏทางสีหน้า

และกริยาท่าทางเธออยู่ตลอดเวลา บางครั้งอารมณ์โกรธของลานตารุนแรงถึงขนาดกรีดเสียงร้องและทำลายข้าวของอย่างคนขาดสติ ดังตัวอย่างเช่น เมื่อครั้งเธอโกรธรอยที่เขาโทรศัพท์มาเลิกนัดการไปทานอาหารเย็นกับเธอตามปกติของทุกวันลุลลัปดาห์ ลักษณะอารมณ์หุ่นห่านของลานตาแสดงออกมาดังนี้

หญิงสาวจับคอเสื้อลูกไม้สีฟ้าปลดไปร้งตัวนั้น และฉีกมันแล่งลงมาตามรอยผ่าหน้า เป็นผลให้กระดุมทุกเม็ดขาดออกทันควัน ด้วยริ้วแรงชอกช้ำของหล่อน

เสื้อตัวนี้...หล่อนตัดเย็บ ย้อมสีด้วยมือตัวเอง ตีเกล็ดสอดลูกไม้เอาตามใจชอบ...จนมันสำเร็จออกมาสวยอ่อนโยน

แต่บัดนี้หล่อนถอดมันพลงข้าย้าย...น้ำตาเต็มหน้า...ลานตาร้องไห้โ...ดังมาก...เสียงดังก้องไปทั่วที่เดียว...ร้องเพราะอยากจะบอกแก่โลกว่าหล่อนต้องการแยกทางกับมนุษย์ผู้ชายคนนี้ เด็ดวั้น

แล้วร่างทั้งร่างของหล่อนก็ค่อย ๆ ม้วนพลงกับพื้นนอน

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 92 - 93)

การเป็นคนขาดความหนักแน่นมั่นคงเป็นเหตุให้ลานตาไม่สามารถทำใจยอมรับสภาพต่าง ๆ ที่ขัดความรู้สึก ขัดต่อทัศนคติ และค่านิยมของเธอได้ ลานตามีลักษณะของผู้ที่เข้มงวดกวัดขั้นกับทุกสิ่งทุกอย่างในครอบครัวจนเกินไป ทั้งรอยและรรมต่างเป็นคนที่จัดได้ว่าไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในตัวเองเลย ในขณะที่ลานตาก็แก้ปัญหาขัดแย้งครั้งนี้ด้วยวิธีการเพิ่มความเข้มงวด และตึงเครียดจนเกินไป ชีวิตครอบครัวจึงแตกแยกในที่สุด

มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม มุกาเป็นผู้ที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์อย่างเห็นได้ชัดอีกผู้หนึ่ง ทั้งนี้จะเห็นได้จากมุกามักจะหงุดหงิดอารมณ์เสียอยู่ตลอดเวลา เขามักจะก่อปัญหาครอบครัวแตกแยกด้วยการนำสภาพอารมณ์ที่ไม่ดีมาระบายออกกับบุคคลที่เป็นภรรยา ดังเช่นมุกาโกรธเคืองวารุณีซึ่งเป็นหญิงที่เขาหลงรักอยู่ เพราะเห็นเธอเดินควงคู่ไปกับชายคนอื่น

ความไม่มั่นคงทางอารมณ์ทำให้เขาระบายความคับแค้นออกมาโดยไม่สามารถควบคุมความรู้สึกได้

...มุกทักดรามานั่น เมื่อในใจนึกวาดภาพหลอนกับกัปตันหนุ่มใหญ่หน้าตาหล่อผู้นั้น...

เขาเลือกรถเบียดฟุตบอลจนยางลื่นกับขอบแล้วเบรคเต็มแรง ดับความพลุ่งพล่านในอารมณ์...เข้าไปดับต่อในไนท์คลับเบื้องหน้า ซึ่งว่ากันว่ามิฟลอร์โซว์ดังงามเร้าอารมณ์ยิ่งนัก

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 84)

หรือดังตัวอย่างอีกตอนหนึ่ง เช่น เมื่อเขาโทรศัพท์ไปหาวารุณี แต่เธอไม่มีเวลาคุยกับเขา เพราะต้องรีบร้อนออกไปกับชายอื่น มุกทักมีความรู้สึกผิดหวังและโมโหจนเกือบจะทนไม่ได้ ถึงกับคิดหาทางขดเชยหรือระบายอารมณ์แค้นกับภรรยาของตนดังนี้

หล่อนวางหูเสียแล้ว คงรีบร้อนออกไปพบกับเจ้ากัปตันรูปหล่อ

นึกวาดภาพความลัษณอันกลมเกลียวระหว่างหล่อนกับเจ้านั้น...

อารมณ์พลุ่งพล่านร้อนเหมือนหัวใจกลายเป็หม้อน้ำเดือด

เขานึกถึงการทดแทนอารมณ์ตัวเองเพื่อประชดประชัน...นุช...เด็กที่น่ารัก แม้จะไม่มีเสน่ห์เผื่ออารมณ์ให้ร้อนรุ่มอย่างวารุณี ทว่าหล่อนก็มีเสน่ห์ตรงที่ไม่เคยงลาไปอีกแบบหนึ่ง

นี่ถ้าเขาไม่ติดขัดธรรมเนียมประเพณี เขาก็อาจจะขึ้นไปรวยตัวหล่อนไว้และบางที...เขาอาจจะลืมหาวารุณีได้ เมื่อหล่อนไม่แคร์เขา เขาก็ไม่ควรแคร์หล่อน เหมือนกับว่าในโลกนี้มีผู้หญิงอยู่เพียงคนเดียว

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 107)

บุคลิกภาพที่ไม่มั่นคงและเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริง ทำให้มุกทักมีความคิดหรือทำอะไรคล้ายเด็ก ในขณะเดียวกันเมื่อเขาตัดสินใจ หรือคิดอะไรไว้แล้ว เขาก็สามารถที่จะ

เปลี่ยนแปลงความคิดได้อย่างรวดเร็ว ขึ้นอยู่กับสภาพทางอารมณ์และเหตุการณ์ที่แวดล้อม
 ดังเช่น เขาโกรธวาร์ุณี และพยายามตัดใจจากเธอและหันมาทำดีกับนุช แต่เมื่อวาร์ุณีย้อน
 กลับมางอนจ้อเขาก็สามารถเปลี่ยนใจหันมาคลั่งไคล้วาร์ุณี และหงุดหงิดไม่พอใจนุช เหมือน
 เก้าอี้ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังสังเกตได้จากการที่มุกทาไม่มีความอดทนต่อสภาวะไม่ถูกใจใน
 ทุกด้าน เขามักจะโกรธเคืองนุชด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เสมอ เช่น โกรธที่เธอทำลิ้นห
 ปีนปิ้งกับเขา เพราะเขาใช้กำลังรุนแรงกับเธอในคืนแรกของการแต่งงาน มุกทาจึงมักจะ
 "ขวางหูขวางตา ทำทางของหล่อน เขารู้สึกว่าหล่อนอวดดี" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 :
 158) หรือมักจะ "เกิดอารมณ์ขวางจนต้องเมินหน้าหนีไปครู่หนึ่ง" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์.
 2530 : 160) หรือ "กับนุช...เด็กผู้หญิงคนนี้เป็นอย่างไรก็ไม่รู้ เขาไม่สู้จะมีความอดทน
 กับการอวดดีของหล่อนเอาเสียเลย" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 323) มุกทาไม่เคย
 ปรับหรือควบคุมสภาพของอารมณ์ให้หนักแน่นได้เลย ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างเขากับ
 นุชจึงลุกลามต่อไปจนถึงขั้นแตกหัก

นุช ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม เป็นผู้ที่ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์เพียงพอ นุชยังมีลักษณะ
 หลายอย่างคล้ายเด็ก เพราะอายุน้อย ทั้งการเป็นเด็กกำพร้ามาตั้งแต่เล็ก ทำให้นุชเป็น
 คนมีอารมณ์อ่อนไหว สะเทือนใจง่าย อารมณ์ของนุชปรวนแปรอยู่ตลอดเวลาและสามารถ
 ซึมซับความรู้สึกทุกชนิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์สนุกสนาน
 อารมณ์รัก หรือทุกข์โศก ดังเช่น นุชรู้สึกเศร้าและสงสาร ดร.มุกิตาที่มีชีวิตอยู่อย่างขมขื่น
 กับการนอกใจของสามี แต่ก็กลับรู้สึกสนุกเร้าใจในทันทีที่นึกถึงเพื่อน ๆ เธอโกรธและ
 เกลียดมุกทาผู้เป็นสามีอย่างไม่เคยคิดจะให้อภัยในความบกพร่องของเขาเลย เพราะเขา
 มีพฤติกรรมหลายอย่างที่สร้างความเจ็บปวดให้เธอ แต่รักออกกาทได้อย่างรวดเร็วภายใน
 เวลาเพียงแค่หนึ่งเดือนที่ได้ร่วมขบวนท่องเที่ยวยุโรปกับเขา เพราะเขาคอยติดตามเอื้อ
 อาหารเธอตลอดเวลา ซึ่งลักษณะอารมณ์ที่อ่อนไหวง่ายของนุชนั้น ดร.มุกิตาผู้เป็นญาติสนิท
 ของเธอ กล่าวไว้ดังนี้

"นุชเอ๊ย...นุชนะ นอกจากนิสสัยใจคอกจะยังเป็นเด็ก จิตใจนุชก็ยังอ่อนไหวได้ง่าย นุชทำเหมือนนุชเป็นคนแข็ง แต่แท้จริงแล้วนุชเป็นคนหัวอ่อน หัวใจนุชก็อ่อนนุ่มด้วย...อ่อนนุ่มพร้อมที่จะซับความสงสาร..."

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 350)

ลักษณะทางอารมณ์เช่นนี้ ทำให้นุชไม่เข้มแข็งพอที่จะแก้ไขปัญหาครอบครัวและอดทนต่อการกระทบกระทั่งหรือปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ชีวิตครอบครัวของเธอจึงลงเอยด้วยการแตกแยก

บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ ลักษณะที่เป็นปัญหาต่อการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นของบุรโชติก็คือ ความไม่มั่นคงทางอารมณ์ บุรโชติไม่ยอมปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากความเคยชินได้ ดังเช่น การที่เขาเคยชินกับความสุขสบาย การเอาอกเอาใจของมารดา เมื่อสิ้นมารดา เขาก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ยุติความนิ่งเฉย ปุ่มเฟิยได้ ทั้งยังก่อปัญหาครอบครัวด้วยการหันมาใช้ความเคยชินดังกล่าวกับคัตเค้า โดยไม่คิดที่จะปรับปรุงตัวเอง ทั้ง ๆ ที่คัตเค้าพยายามใช้ความรู้ด้านจิตแพทย์ที่เธอร่ำเรียนมาเพื่อแก้ไขเขา แต่สิ่งที่บุรโชติสำนึกได้จากความพยายามของคัตเค้าก็คือ

ความเบื่อหน่าย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเพียรพยายามที่คัตเค้าตั้งใจ
ชักจูงโดยใช้วิชาความรู้และวิชาชีพให้เขาปรับปรุงสิ่งที่ "เคยคุ้น" มาช้านาน
นั่นคือการแสวงหาความสุขกับโลกของตัวเอง โดยไม่มีเมีย ไม่มีลูก ไม่มี
ความรับผิดชอบใด ๆ แฉ้วพานให้เดือดเนื้อร้อนใจ

สิบสามปีที่คัตเค้าพากเพียรพยายาม สิบสามปีที่เขามีมารดาคอยช่วยเหลือ
และเป็นกันชนอย่างวิเศษ ทั้งยังเป็น "กระเป๋าก" ให้หยิบให้ล้วงยามขาดแคลน

ต่อแต่นี้ไป คัตเค้าจะเป็นคนเดียวที่เขาจะต้องพึ่งพาอาศัยในเรื่องการเงิน
พร้อมกันก็ต้องราวกับเรื่องที่เธอไม่อาจจะ "เป็น" อย่างที่เขาต้องการและเคยคุ้น
เคยได้รับจากคุณเปรมผู้เป็นมารดา

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 25 - 26)

การกระทำหลายอย่างของบุรุษิตี ไม่ว่าจะเป็นการหลงใหลอยู่กับเกียรติยศ การทำตัวหรูหรา ตลอดจนการเบียดเบียนรายได้ของคัศเค้าที่เตรียมไว้สำหรับความจำเป็น ภายในครอบครัว ไปทุ่มซื้อหญิงสาวบริสุทธิ์มาเป็นคู่นอน เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่อย่างเพียงพอทั้งสิ้น แม้ว่าบุรุษิตีจะมีอายุเลขวัย 30 มาหลายปี แต่งงานกับคัศเค้ามานานถึง 13 ปี และมีบุตรด้วยกันถึง 3 คน แต่พฤติกรรมของเขากลับ คล้ายคลึงกับเด็กที่ยังไม่มีความคิด ซึ่งคัศเค้าเองก็มักจะปรารภให้วรุณ ผู้เป็นเพื่อนชาย คนหนึ่งของเธอฟังเสมอ ๆ ดังนี้

"เขายังมีความเป็นเด็กชายอยู่ในตัวเยอะนัก อยากแสวงหาความสุข
ชนิดตื่นเต้นเร้าใจ เสี่ยงภัย ความเห็นแก่ตัวก็มีมากกว่าธรรมดาหน่อยหนึ่ง"

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 12)

เหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางบุคลิกภาพของบุรุษิตีอีกตอนหนึ่ง เช่น ตอนที่เขาทราบว่าคัศเค้าตัดสินใจเลิกกิจการคลินิกในตอนเย็น เพราะไม่ต้องการให้ เขาได้มีโอกาสมาแอบหยิบเงินรายได้ไปใช้จ่ายนุ่เมื่อยอีกต่อไป บุรุษิตีโกรธเกรี้ยว ถึงขนาดเหวี่ยงข้าวของในห้องนอนกระจัดกระจาย และประชดเชือดด้วยการพาหญิงอื่นเข้ามา อยู่ในบ้านในฐานะภรรยาอีกผู้หนึ่ง จนเป็นเหตุให้คัศเค้าไม่อาจจะให้อภัยในความบกพร่อง ของสามีได้ และตัดสินใจแยกทางกับเขาในที่สุด

มนัสวี ใน โช้ล้งคม มนัสวีเป็นผู้ที่มีนิสัยและการกระทำอันสะท้อนให้เห็นถึงการ ขาดความหนักแน่นทางด้านอารมณ์ ปัญหาขัดแย้งระหว่างเขาและเขมวรรณ มักจะมีจุดเริ่มต้น มาจากอารมณ์ที่ปรวนแปร หงุดหงิดของมนัสวีเป็นส่วนใหญ่ เพราะสภาพอารมณ์ที่ขาดความ มั่นคง หนักแน่นย่อมเป็นเหตุให้มนัสวีไม่มีความอดทน ออกล้นต่อสิ่งที่ขัดตาขัดใจ เขามักจะใช้ วาจาหยาบคาย ก้าวร้าวเขมวรรณเสมอเมื่อถูกเธอขัดใจ เช่น เมื่อเขาขอเงินเขมวรรณ แต่เขมวรรณได้ยอถามถึงจำนวนเงินเดือนของเขาด้วยความแปลกใจว่าทำไมเขาถึงไม่เคย พอใช้จ่าย ทั้ง ๆ ที่ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในครอบครัว เขมวรรณจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด อยู่แล้ว มนัสวีได้แสดงลักษณะของคนเจ้าอารมณ์ออกมาดังนี้

"จะถามทำไม" เขากระซอกเสียง "ของผมนั้นคิดเดียวเทียบกับของคุณ
ไม่ได้หรอก"

เสียงแคน ทุกอย่างก็ปิดฉากลงโดยปริยาย จนแล้วจนรอดเขมวรณ
ไม่เคยรู้ด้วยซ้ำว่า คนใกล้เคียงเงินเดือนเท่าไร

(ทมยันตี. 2528 : 238 - 239)

หรือตัวอย่างอีกตอนหนึ่ง เช่น มนัสวีไม่ได้รับการตอบสนองทางเพศที่ถูกใจจาก
เขมวรณ เขาได้ใช้อารมณ์ หงุดหงิด พยายามคุยกับเธอด้วยคำพูดที่ขาดความสุภาพ นิ่มนวล
คือ "โว้ย ไม่มีน้ำยา หิตฉิบ..." (ทมยันตี. 2528 : 274) หรือ "ทีคนอื่นละริก ๆ ไป
ทีกะกูยังกะท่อนไม้" (ทมยันตี. 2528 - 279)

นอกจากนี้มนัสวีมักจะซ้ำคิดอยู่เฉพาะกับเรื่องของคุณค่า ราคาสິงของ และทรัพย์สิน
เงินทองตลอดเวลา จนดูเหมือนเป็นคนโลภมาก และเห็นแก่ได้ การที่ถูกเลี้ยงดูมาอย่าง
ปล่อยปละละเลย และอย่างลำเอียงจากบิดามารดา ส่งผลให้มนัสวีกลายเป็นคนที่ขาดความ
เชื่อมั่นในตนเอง มีปมด้อยในใจ เขาทดแทนความรู้สึกขาดในส่วนลึกด้วยการพยายาม
ดักตวงผลประโยชน์ทุกอย่างให้แก่ตนเองเมื่อมีโอกาส มนัสวีเห็นว่าเขมวรณมีผลประโยชน์
ที่เขาสามารถจะกอบโกยได้ เขาได้แสดงความมั่งง่ายออกมาอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จาก
เขาพยายามซักถามเขมวรณเกี่ยวกับรายได้ในอาชีพของเธอ เช่น "คนเขียนหนังสือนี้ เขา
คิดเงินกันยังไง บรรทัดละแปดอย่างที่คุณกันหรือเปล่า" (ทมยันตี. 2528 : 210) หรือ
ถามว่า "บ้านคุณไม้สักทองทั้งหลังใช่ไหม" (ทมยันตี. 2528 : 203) เป็นต้น นอกจากนี้ยัง
เห็นได้ชัดตอนที่เขาเรียกร้องเงินจากเขมวรณถึงห้าแสนบาทเมื่อครั้งหย่าขาดจากกัน และ
เขมวรณต้องการรับผิดชอบในตัวบุตรสาวเพียงลำพัง โดยที่ไม่ยอมให้เขาเข้ามาเกี่ยวข้อง
ใด ๆ ทั้งสิ้น

ชนพ ใน ปมพิศวาส ปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนพและนิลวันั้น ต้นเหตุ
สำคัญมาจากลักษณะที่ไม่มั่นคงทางอารมณ์ของชนพเป็นสำคัญ ชนพเป็นสามีที่มีอาการผิดปกติ
ทางบุคลิกภาพอันสืบเนื่องมาจากบิดาทอดทิ้งเขาไปตั้งแต่วัยเด็ก ชนพเติบโตมาด้วยความรัก
ความดูแลเอาใจใส่จากมารดาเพียงผู้เดียว มารดาคือผู้สร้างหลักประกันความมั่นคงปลอดภัย
ทั้งทางกายและใจให้เขาตลอดมา ชนพจึงเกิดความเคยชินและหวาดกลัวที่จะสูญเสียมารดาไป
เขากลายเป็นผู้ที่มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์ และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ที่แตกต่างไปจากความเคยชินได้ ชนพมักเกิดความตึงเครียด หงุดหงิด และวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา ดังเช่น เมื่อเขาทราบว่า มารดาเสียชีวิตลงในขณะที่เขากำลังศึกษาปริญญาเอกอยู่ต่างประเทศ ชนพเกิดความเศร้าและเหงาอย่างหนัก เมื่อนิลวัจน์ผ่านเข้ามาในชีวิตช่วงนั้น จึงทำให้ชนพรีบยึดเธอไว้เป็นที่พึ่งทางอารมณ์โดยไม่ทันยั้งคิด ดังคำบรรยายของผู้เขียน

...เมื่อขาดมารดาความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงก็คลอนแคลนฉับพลันก็ต่อนั้นแหละ ที่นิลวัจน์ผ่านเข้ามาพอดีพอดี มันเป็นเรื่องของความบังเอิญแท้ ๆ ที่เขาคิดว่าหล่อนจะแก้อารมณ์ซึ่งไหวสะเทือนของเขาได้...

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 348)

จะเห็นได้ว่า ความผูกพันระหว่างชนพและนิลวัจน์เกิดจากความไม่มั่นคงทางอารมณ์ของชนพเป็นสำคัญ ครั้นเมื่อนิลวัจน์เกิดตั้งครรภ์ขึ้นมา ชนพจำเป็นต้องแต่งงานกับเธอ ชีวิตคู่ของคนทั้งสองไม่อาจดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะชนพไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับภรรยาได้ นิลวัจน์เป็นรูปแบบของผู้หญิงที่แตกต่างไปจากรูปแบบที่เขาเคยชิน แตกต่างไปจากมารดาของเขาทุกอย่าง ชนพเต็มไปด้วยอารมณ์หงุดหงิด เจ้าอารมณ์ และฉุนเฉียว เกรี้ยวกราดตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกับนิลวัจน์ดังคำบรรยาย

เจ้าความรู้สึกว่า เขายังไม่พร้อมกับการชีวิตแบบนี้ โดยเฉพาะกับผู้หญิงอย่างนิลวัจน์ ทำให้ชนพขุ่นข้องอยู่ในใจตลอดเวลา จะเปรียบกับอะไรดีนะ เขาเคยถามตัวเอง...เออนิกออกแล้ว ท่อนอ้อยที่เข้าไปอยู่ในเครื่องหีบนั้นไง...

เวลาที่มันถูกบีบคั้นจนน้ำหยาดนั้นแหละ แล้วเหลือไว้เพียงซากแห้ง ๆ ปราศจากน้ำหวานแม้สักหยดเดียวก็ไม่เหลือ

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 76)

เมื่อไม่สามารถปรับสภาพจิตใจและอารมณ์ให้ยอมรับนิลวัจน์ได้จึงเป็นเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งอื่น ๆ ในครอบครัว ชนพมีแต่ความรู้สึกทางลบกับภรรยา เขาไม่สามารถทำใจให้อภัยหรือยอมรับฟังการกระทำหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ของเธอที่ขัดแย้งกับเขาได้

เลย เช่น เมื่อเห็นนิลวัจน์เต็มเหล่า ชนพเกิดความรู้สึกว่า "ดูหล่อหน้าทุเรศ น่าเกลียด น่าขังยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาพที่หล่อเต็มดวงเครื่องเต็มลงคอเมื่อครู่เหมือนคนหัวกระหาย... ชนพไม่เคยคิดมาก่อนว่า จะเห็นภาพเมื่อครู่ ตกใจ แปลกใจ แล้วเลยโกรธ เกลียดหล่อ ยิ่งขึ้น โดยไม่รู้สีกตัว" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 38)

นอกจากนี้ชนพยังไม่สามารถปรับสภาพอารมณ์ให้ยอมรับบทบาทต่าง ๆ ของการเป็นสามีได้ โดยเฉพาะบทบาทด้านเพศ ชนพมีอาการกระวนกระวายและไม่มีความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับนิลวัจน์เลยแม้แต่ครั้งเดียว "เขายังคงกระหายต่อไป มันไม่เป็นสุขอย่างครบถ้วนไปได้เลย บ่อยเข้าก็กลายเป็นความเบื่อและรำคาญในที่สุด" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 330) ชนพไม่สามารถยอมรับได้แม้กระทั่งบุตรที่เกิดจากนิลวัจน์ ซึ่งมีอาการของ "โรคหัวใจโดยกำเนิด...ต่อกระดูกที่ตา และปญญาอ่อน จะมีการเจริญเติบโตที่ล่าช้าและผิดปกติ" ทั้งนี้เพราะเกิดจากการติดเชื้อไวรัสจากการเป็นหัดเยอรมันของนิลวัจน์ ในขณะที่ตั้งครรภ์ สภาพทางอารมณ์ของชนพตอนที่ทราบอาการของบุตรชาย ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

ใบหน้าของชนพเครียดจนดูน่ากลัว ความรู้สึกที่ว่าทารกผู้เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของเขาเองจะเติบโตเป็น "เด็กปัญญาอ่อน" เพราะผลจากการติดเชื้อไวรัสหัดเยอรมันจากมารดานั้น สดแสนจะทนทานทีเดียว

เออ...มันคงน่าทุเรศยิ่งขึ้นไปอีกหลายเท่า...เขาขบกรามกรอด ความไม่สมหวัง สมใจที่แอบแฝงลึกล้าเป็นเหตุเบื้องต้นผนวกกับข่าวร้ายเมื่อครู่ ชนพไม่รู้เหมือนกันว่า เขาผลุนผลันออกจากห้องรักษานั้นได้อย่างไรที่แนใจนักก็คือ เขาทนรับฟัง รับรู้ข่าวร้ายนั้นไม่ได้อีกต่อไป

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 110)

จึงกล่าวได้ว่า บุคลิกภาพที่ขาดความหนักแน่นมั่นคงทางอารมณ์นั้น ส่งผลให้ชีวิตครอบครัวของชนพและนิลวัจน์เต็มไปด้วยปัญหาขัดแย้งที่ชนพไม่สามารถทำใจยอมรับและ

แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ นอกจากจะปล่อยให้อาณาต่าง ๆ ทวีความรุนแรงมากขึ้น จนถึงจุดแตกหักโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

นิลวัจน์ ใน ปมนิทวาล นิลวัจน์เป็นอีกผู้หญิงที่มีอารมณ์ผันแปรไปตามสิ่งแวดล้อมอย่างง่ายดาย เช่น เมื่อแรกรู้จักชนได้พบปะ พูดคุยด้วยกันไม่นาน นิลวัจน์ก็เกิดความหวั่นไหว ทักท้วงเอาว่า นี่คือการรัก และยอมทำตัวเป็นหญิงใจง่าย เสียตัวให้กับชนโดยไม่ยั้งคิด ทั้งเชื่อมั่นว่า เขาจะต้องเป็นสามีที่รักใคร่ ทะนุถนอมเธออย่างแน่นอน เพราะความเชื่อมั่นในความสวยความสาวและความเก่งของตน แต่เมื่อใช้ชีวิตคู่กับชนได้ไม่นาน นิลวัจน์ต้องกลับนึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาด้วยความเสียใจ

...ภาพเก่า ๆ ผุดขึ้นรำไร ถ้าไม่เพราะความใจเร็ว ใจง่าย...
 อยากจะเรียกอารมณ์แปรค่านั้นว่ามันเป็นไฟนรกกลวาทที่ไร ก็เผาผลาญ
 แม้กระทั่งสติให้มอดไหม้เป็นจุลที่นั่นโทษใครไม่ได้ แม้แต่ชน หล่อนเอง
 ต่างหากที่ยอมให้อารมณ์พาไป...

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 4)

ไม่เพียงแต่นิลวัจน์จะเริ่มต้นชีวิตคู่กับชนด้วยอารมณ์เท่านั้น แม้แต่วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว นิลวัจน์ก็มักจะกระทำด้วยอารมณ์ร้อนรนและไม่ยั้งคิดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการพูดจาประชดประชันเสียสติเพื่อเอาชนะชน และไม่สามารถอดทนต่อเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียดได้ เช่น เมื่อเธอผิดหวังจากชนที่ไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ของสามี นิลวัจน์เต็มไปด้วยความทุกข์ ทรมันทรมาย เพราะต้องต่อสู้กับความต้องการทางธรรมชาติ เธอจึงต้องหาทางออกด้วยการดื่มเหล้า ครั้นเมื่อเธอคลอดทารกมีการออกมาอีก นิลวัจน์ยิ่งเกิดความเครียดหนักมากขึ้น ทำให้เธอพยายามหาทางหลบหนีจากสภาพความกดดันต่าง ๆ ในครอบครัวด้วยการหนีไปเป็นที่พักพิงที่หนีขึ้นทุกวัน จนกลายเป็นสิ่งที่เธอขาดไม่ได้ดังคำบรรยาย

"ยา" ขนนั้นมันเริ่มจะเป็นเวลาเช่นเดียวกับยาชนิดอื่นทั่ว ๆ ไปนั่นแหละ
 ก็ดื่มมันก่อนแต่งตัวไปทำงาน เพื่อว่าหล่อนจะไม่ต้องพกพาเอาความรู้สึก

หมองหมาง หงุดหงิดไปเพื่อแฉ่ผู้ร่วมงานไม่มากอะไรพอกลบเกลื่อนอาการ
ก่อนอาหารกลางวัน หล่อนก็อาศัย "เจ้าข้างขาว" ในกระดิกที่เก็บไว้
เป็นยาช่วย แล้วพอกลับถึงบ้านเห็นหน้าชนพ หล่อนก็ต้องระงับอาการที่ตี
ขึ้นมาอีกรอบหนึ่งเป็นอันครบถ้วนขบวนความ มันช่วยให้เส้นประสาทยึดหยุ่น
คลายตัวคืออะไรอย่างนั้นก็ไม่รู้ หรือถ้าหล่อนเกิดอารมณ์เศร้าสร้อย ชนด
อยากจะทำตัวตายให้รู้แล้วรูด มันก็ยังช่วยไว้ได้อีกนั่นแหละ...

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 486)

ฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ที่นิลวัจน์ดื่มเข้าไปสะสมในร่างกายจำนวนมากนั้น ทำให้
นิลวัจน์มีอาการมือสั่นไม่สามารถควบคุมสติได้เมื่อเธอต้องการดื่ม เมื่อดื่มแล้วเธอก็มัก
จะขาดสติควบคุมตัวเอง กล้าพูด กล้าแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ดังเช่น เหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นในบ้านอธิบดี ผู้บังคับบัญชาของชนพ นิลวัจน์ดื่มเหล้าเข้าไปอย่างมาก จนเปลือ
ลิตนำความล้มปิ่นระหว่างชนพกับคุณเณรออกตีแผ่ต่อหน้าสาธารณชน เป็นเหตุให้ชนพโกรธ
เกรี้ยวเธอเป็นที่สุด และลูกกลมไปจนถึงขั้นหย่าร้างกัน โดยที่นิลวัจน์เองเมื่อสร้างเม
เธอก็กลับลืมเลือนเหตุการณ์ที่เธอกระทำลงไปในวันนั้นจนหมดสิ้น จึงกล่าวได้ว่าเหตุการณ์
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของนิลวัจน์มีสาเหตุมาจากเธอมีบุคลิกภาพทางอารมณ์ไม่มั่นคงและ
ไม่สามารถทนรับสภาพปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นได้ ประกอบกับชนพก็เป็นสามีที่มีปัญหาทาง
ด้านบุคลิกภาพเช่นเดียวกัน ชีวิตครอบครัวของคนทั้งสองจึงลงเอยที่การหย่าร้าง

เหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว เหมสุดาเป็นผู้ที่มีสภาพอารมณ์แปรวนแปรง่ายที่สุด
เหมสุดามักใช้อารมณ์นำหน้าเสมอ เธอสามารถที่จะดีใจ หัวเราะเบิกบาน เจียบเหงา
และโกรธเกรี้ยวได้ภายในเวลาอันใกล้กัน โดยที่เธอไม่สามารถจะควบคุมอารมณ์เหล่านั้น
ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมได้ เช่น เหมสุดารู้สึกขุ่นมัวกับการพูดคุยเรื่องพฤติกรรมของชรัมภ์
แต่ทันทีที่เธอได้เพื่อนถูกใจนั่งร่วมมาในรถ อารมณ์ของเธอก็กลับแจ่มใสขึ้นมาอย่างรวดเร็ว
ดังคำบรรยาย

หล่อนหัวเราะ รู้สึกชุ่มชื่นขึ้นบ้าง อย่างน้อยหล่อนก็ไม่ต้องนั่งคนเดียว

ในรถยนต์ ช่วงหน้าปากซอยก็ยังดี ในยามเหงาหล่อนก็เหงาอย่างเพื่อคลั่ง
เหมือนกัน

(นันทนา วีระชน. 2529 : 44)

ลักษณะทางอารมณ์ไม่คงที่ของเหมสุดานั้น ใคร ๆ ต่างรู้ดี โดยเฉพาะคนใกล้ชิด
คือ ชรัมภ์ และเพื่อนสนิทของเธอ ดังเช่น วาริวรรณ กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

"คนนั้นนะขอให้อารมณ์ดีเถอะ เขามีน้ำใจนะแต่เขาเป็นคนเอาแต่ใจไม่ค่อย
ได้หรอก เหมือนน้ำขึ้นน้ำลง สมัยเรียนอยู่ด้วยกัน บทศิลปะก็ ดีใจหาย
บทรายขึ้นมาเหมือนแม่มด..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 67)

เหมสุดาไม่สามารถที่จะอดทนต่อสภาพอย่างใดอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากความ
เคยชินของเธอได้เลย เธอทนไม่ได้กับการกระทำของสามีที่ประหนึ่งว่าเธอต้องค่า เธอ
ไม่สามารถที่จะอยู่คนเดียวได้นานเพราะอารมณ์เหงา จะทำให้เธอทรนทรายจนต้องแสวงหา
สิ่งชดเชย ดังนั้นเธอจึงพยายามหาชายอื่นมาทดแทนชรัมภ์ จนกระทั่งได้พบกับจีวิน เหมสุดา
ก็ยึดเขาไว้และหลงใหลเขาอย่างหนักตามลักษณะสภาพอารมณ์ของเธอ

หล่อนโอบกอดเขาไว้ ดึงศีรษะของเขาเข้ามาแนบชิดอยู่ที่ทรงอกของหล่อน
เป็นความอบอุ่นชนิดหนึ่งที่มีเกิดขึ้นแก่จิตใจของหล่อนจริง ๆ เหมือนกับมันไม่เคย
มีมาก่อน เพิ่งได้สัมผัสในความอบอุ่นชนิดนี้ คือ มีใครสักคนหยิบยื่นความดีงาม
อันสุจริตใจมาให้เหมสุดา ทั้งที่มันไม่ใช่หน้าที่ของชายชู้จะให้แก่หล่อนได้

เป็นสิ่งที่สามีไม่เคยให้แก่หล่อนมาก่อน ในยามรักหล่อนเคยรักชรัมภ์ต่าง
คลั่งไคล้โหลหลงต่อกัน แต่ถึงยามเบื่อหน่าย ต่างได้แสดงสิ่งน่าเบื่อหน่ายต่อกัน
จนจบสิ้น

ไม่มีอะไรเหลือเชื่อนอกจากความเกลียดชัง

(นันทนา วีระชน. 2529 : 300)

ซึ่งลักษณะเช่นนี้ชรัมภ์ "รู้นิสัยภรรยาของเขาเป็นอย่างดี เมื่อรักหล่อนรักใคร่
รุนแรง เมื่อหลงหล่อนก็หลงในเสน่ห์นั้น ต้องใช้เวลาตัดดวงต่อกันจนอึด" (นันทนา
วีระชน. 2529 : 304) ในขณะเดียวกันเมื่อโกรธเกรี้ยว เหมสุดาก็ไม่สามารถอดกลั้น

โทสะไว้ได้ เธอจะปล่อยอารมณ์เกรี้ยวกราดออกมาด้วยลักษณะที่รุนแรงต่าง ๆ เช่น
 "กรีดไล่น้ำเขาในลักษณะของผู้หญิงก้าวร้าวที่ยิ่งแสดงยิ่งเสื่อมค่า" (นันทนา วีระชน.
 2529 : 826)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะทางอารมณ์ของเหมสุดาไม่เหมาะที่จะอยู่ร่วมกับใคร เพราะ
 การใช้อารมณ์เพียงประการเดียวนั้น ย่อมไม่สามารถอดทนหรือแก้ไขต่อปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้น
 ได้เลย "เมื่อกราดเกรี้ยวเหมสุดาก็ไม่มีความสุขุมรอบคอบเหลืออยู่ในความคิดของหล่อน
 หล่อนไม่ได้พยายามแก้ปัญหา นอกจากทำทนายเขาด้วยโทสะของหล่อนเท่านั้น เมื่อรักหล่อน
 ก็รักใคร่อย่างมัวเมาลุ่มหลง ขาดสติยังคิด เมื่อต้องการหล่อนก็ไฝพาให้ได้ทุกวิถีทาง
 นี่คือเหมสุดา" (นันทนา วีระชน. 2529 : 550)

จากลักษณะนิสัยและลักษณะทางอารมณ์ของตัวละครที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น
 แสดงให้เห็นว่า ความล้มเหลวของครอบครัวในนวนิยายนั้น มูลเหตุสำคัญมาจากคู่สมรส
 ต่างมีบุคลิกภาพที่ให้ผลทางลบต่อการอยู่ร่วมกันทั้งสิ้น คู่สมรสไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากัน
 ได้ และหาทางออกด้วยการแยกทางกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ใน เลื่อมลบลัลลย ทั้งศกและปิ่นปักมีลักษณะบุคลิกภาพที่ไม่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน
 ทั้งคู่ต่างเป็นคนเย่อหยิ่ง ทะนงตน หลงตนเอง ตีอรั้น เจ้าทิฐิ เจ้าอารมณ์ และ
 เอาแต่ใจตนเอง ทั้งสองต่างนำเอานิสัยดังกล่าวมาใช้ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัว
 อยู่ตลอดเวลา ความเป็นผู้ที่คุ้นเคยแต่การถูกเอาใจ และชอบทำทุกอย่างตามอารมณ์ของ
 ตน ทำให้ศกเริ่มก่อปัญหาครอบครัวด้วยการออกเที่ยวเตร่นอกบ้าน ดังเช่นที่เคยกระทำ
 เมื่อเขาเริ่มเบื่อทุกอย่างในบ้านในเวลาอันรวดเร็ว ศกมิได้สนใจว่าสถานการณ์ของตนตอน
 เป็นโสดและแต่งงานแล้วย่อมไม่เหมือนกัน ความเคยชินกับชีวิตอิสระเสรีที่สามารถทำ
 ทุกอย่างได้โดยที่ไม่มีใครกล่าบอกว่าเป็นผิดหรือถูก ทำให้ศกไม่คิดจะตามใจใคร นอกจากตนเอง
 ในขณะเดียวกัน ปิ่นปักนั้นก็คุ้นเคยอยู่กับการเป็นคนเด่น คนสำคัญที่ใครต่อใครพากันยกย่อง
 ชื่นชมในความสวยและความสามารถ เมื่อศกทำราวกับว่าเธอไม่มีความสละสลักสำคัญอะไรเลย
 ปิ่นปักจึงเกิดความรู้สึกอับอายและเสียดาย ประกอบกับเธอไม่เคยต้องอดทนกับอะไรมาก่อน
 ทำให้ปิ่นปักใช้อารมณ์รุนแรง ต่อว่าต่อขานจนลูกกลมเป็นการทะเลาะเบาะแว้งและขัดแย้งกัน
 อย่างหนัก ไม่มีใครยอมรับฟังเหตุผลของใคร และต่างไม่ยอมรับว่าตนบกพร่อง ต่างโยน

ความผิดเข้าหากัน ดังตัวอย่างเช่น ปีนึกเชื่อมั่นว่าปัญหาทั้งหมดเกิดจากนิสัยเลวร้ายของ
 คนทั้งสิ้น โดยที่เขามิได้คิดเลยว่าแท้จริงแล้วอาจเป็นเพราะความจู้จี้ ก้าวกำย และขาดความ
 นุ่มนวลอ่อนหวานในการปฏิบัติตัวกับสามีของเธอก็เป็นได้ ดังคำปรึกษาตอนหนึ่งของปิ่นปักดังนี้

"ผู้ชายพวกนี้เขาก็ไม่เห็นจะคิดถึงลูกเต้าอะไรของเขาเลยนี่ แม่เขา
 ใจร้ายใจดำลึบระบัด ใจเขาหินโหดเหมือนไม้ไผ่คน เขาอยู่ว่างไม่เป็น
 ค่ะแม่...เขาต้องทำเรื่องอะไรเลว ๆ ไปเรื่อย ๆ ตามประสาคนมีเงิน
 ล้นเหลือมันแหละ"

"ปิ่น"

"แม่ไม่เชื่อใช่ไหมคะว่าเขาเลว...เลว..." หล่อนแผดเสียงมาตามสาย
 และแล้วก็วางหู (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 394)

สรุปได้ว่า บุคลิกภาพส่วนบุคคลของคนทั้งสองดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ล้วนเป็น
 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัว และเป็นเหตุให้คู่สมรสขาดความหนักแน่น
 ขาดความอดทน และใช้อารมณ์แก้ปัญหามากกว่าการใช้เหตุผล ความนุ่มนวล อ่อนโยน
 ถ้อยที่ถ้อยอาศัย การปรึกษาหารือหรือรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ชีวิตคู่จึงต้องพบกับ
 ความแตกแยกในที่สุด

ใน หน้าต่างบานแรก ฉายา และหนึ่ง เป็นคู่สมรสอีกคู่หนึ่งที่มีบุคลิกภาพไม่เหมาะ
 ที่จะอยู่ร่วมกัน ในขณะที่หนึ่งมีนิสัยหยาบค้าย แข็งกระด้าง ฉายากลับมีลักษณะตรงกันข้าม
 ฉายาไม่สามารถทนต่อความหยาบค้ายของหนึ่งได้นานนัก ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เขียน
 บรรยายไว้ดังนี้

ฉายากลัดกลุ้มเต็มทน...วัยแค่นั้น ยังรับสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ เพราะฉะนั้น
 เมื่อได้ยินเสียงร้องไห้รำพัน ครวญคร่ำต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ตอกย้ำว่า เขา
 ไม่ดีในบ้านเขาก็ไม่มีอะไรดี...เขาจึงนวดพรวดเปิดประตูออกมา พร้อมหอม
 ผ่าห่ม

ข้างนอกมืด...เด็กหนุ่มจึงค่อย ๆ คลำลงบันได...พอถึงโศภิตา ก็เอนตัวลง
 นอนเพราะเริ่มง่วงแล้ว

ปัญหาขัดแย้งในครอบครัวนอกจากจะเกิดขึ้นเพราะฉาไม่สามารถทนต่อลักษณะอุปนิสัยใจคอของหนึ่งได้แล้ว โฉมและตระกูลเองต่างก็ไม่สามารถทำให้ยอมรับสะใจอย่างหนึ่งได้อย่างสนิทใจ เพราะหนึ่งมักจะก่อปัญหายุ่งยากให้แก่ครอบครัวอยู่เสมอ ๆ เช่น ทั้งข้าวของเครื่องใช้หรือถุงและจานอาหารเกลื่อนกลาด ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย จนเงินที่โฉมจ่ายให้ประจำวันไม่พอใช้ หนึ่งยังแอบไปเซ็นชื่อขอรับประทาน โดยทั้งภาระให้โฉมเป็นผู้ตามจ่ายแทน เป็นต้น การกระทำต่าง ๆ ล้วนสืบเนื่องมาจากลักษณะนิสัยและสภาพทางอารมณ์ที่เป็นปัญหาของหนึ่งทั้งสิ้น ฉากก็ไม่หนักแน่นเพียงพอที่จะยอมรับและให้อภัยในข้อบกพร่องของภรรยาได้ เพราะ "วัยอย่างเขายังต้องการอิสระเสรีอีกมากนัก ไม่พึงปรารถนาความรับผิดชอบหนักหน่วงเลยจนนิดเดียว ยังอยากตามใจตัวเอง อยากจะสนุกเอนกกับเพื่อน อยากค้นคว้าหาเส้นทางอีกมาก มีวิถีวกเวียนวนล่องลอยทั้งข้างและขวา มีวิชาความรู้รอให้ออกเรียน มีผู้หญิงรอให้เลือกไม่รู้วาก็คนก็กลุ่ม แต่แล้ว... ทุกสิ่งก็ได้จบลงเมื่อเขาผลิผลามพาผู้หญิงคนหนึ่งมานอนด้วย และปล่อยให้หล่อนท้องขึ้นมา" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 100)

ใน ภมร ยลและนिरา เป็นสามีภรรยาที่ประสบกับความล้มเหลวในชีวิตคู่อย่างชัดเจน สาเหตุสำคัญมาจากบุคลิกภาพของยลที่มีแต่ความคิดเอาตัวเขาเปรียบและเห็นแก่ความสุขของตนเอง ภาวะในครอบครัวเต็มไปด้วยความเลวร้าย ยลดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างขาดสติ เขาเจ้าชู้และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสตรีมากหน้าหลายตาดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งความเจ้าชู้ของยลนั้นจัดเป็นบุคลิกภาพที่ยากแก่การแก้ไข เพราะเป็นการกระทำที่เกิดจากความต้องการชดเชยความรู้สึกว่าเหงาที่เขาได้รับในวัยเด็ก เมื่ออยู่กับนिरายลจึงก่อปัญหาด้วยการมีหอนาน ความเห็นแก่ตัวทำให้ยลมองไม่เห็นความผิดของตัวเองในเมื่อเขายังมีความรักให้กับนिरาและลูก ๆ ทุกคนอยู่เช่นเดิม แต่นिरาและลูก ๆ ของยลไม่สามารถทำให้ได้ เพราะนिरาจัดเป็นภรรยาสมัยใหม่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เธอภาคภูมิใจและทะนงในคุณสมบัติ รูปลักษณ์ และทรัพย์สินสมบัติของตนอย่างสูง หนทางที่คนทั้งคู่จะปรับตัวเข้าหากันจึงไม่มีโอกาสเป็นไปได้เลย

ใน เสียงนกจากพราก รอยและลานตาต่างมีบุคลิกภาพที่ขัดแย้งกันอย่างเด่นชัด อีกคู่หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านลักษณะนิสัย ทักษะคติ และรสนิยมในการดำเนินชีวิต คนทั้งคู่ ตรงข้ามกันราวขาวกับดำ เมื่ออยู่ร่วมกันย่อมเกิดความขัดแย้งไม่เข้าใจ ลานตาเป็น ภรรยาประเภท "จัดอะไรไว้ที่ไหนก็หวังจะเห็นมันเรียบร้อยอยู่ชั่วนาตาปี... หล่อนจะมีความสุข สบายอกสบายใจทีเดียว ถ้าหนังสือทุกเล่มบนชั้นไม่มีฝุ่นจับ ไม่กระจัดกระจาย ไปไหน... ช่อดอกไม้ประดิษฐ์ กรอบรูปตุ๊กตาที่วางประดับไว้ตามผนังหรือเสาคงจะต้องดูใหม่เอี่ยม ไม่เอน ไม่เบี้ยวไปจากที่ของมัน พรหมพู่พื้นจะต้องตรงเส้นตรงแนว แก้วใสไม่โย้หน้าโย้หลังพลัดออกไปจากห่ม ม่านจะต้องทิ้งตัวสวย ไม่ไปกองค้างอยู่บนพนัก เวลา รูดต้องไม่ให้รอยกลีบของมันหลุดออกจากขอเกี่ยว... และอีกสาระพัดที่หล่อนจะต้องคอย ตรวจตราให้สิ่งของทุกชิ้นในบ้านเรียบร้อยพร้อมพริก" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 14) ส่วนรายนันเป็นสามีประเภท "ง่าย ๆ... ใช้ชีวิตตามสบาย อะไรจะอยู่ที่ไหนเขาไม่เห็นสำคัญ สำคัญอยู่ตรงที่ว่า มันช่วยให้เขาสะดวกใจ สะดวกมือหรือเปล่าเท่านั้น" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 14) ปัญหาขัดแย้งในครอบครัวเกิดจากความหงุดหงิด ไม่พึงพอใจต่อลักษณะนิสัย ของฝ่ายตรงข้าม เพราะแต่ละคนก็มักทำอะไรตามความปรารถนาของตน ลานตาต้องคอย พรวน จ้ำจี้จ้ำไช และเข้มงวดกวัดขั้นสามีและลูกอย่างหนัก เป็นเหตุให้รอยเกิดความอึดอัด เบื่อหน่ายบรรยากาศตึงเครียดภายในบ้าน จนไม่คิดอยากกลับมาพบเห็นอีกต่อไป บุคลิกภาพ ของคนทั้งคู่แตกต่างกันเกินไป และไม่เอื้อต่อการโอบอ้อมอารีหรือปรึกษาหารือ ปรับตัว เข้าหากัน ต่างฝ่ายต่างเป็นคน คือมัน เจ้าทิฐิ และเชื่อมั่นเอาแต่ใจตนเอง จนมองไม่เห็น ข้อบกพร่องของตน โดยเฉพาะลานตานันได้ชื่อว่าขาดความมั่นคงทางอารมณ์อยู่แล้วเธอจึง ปรับตัวให้เปลี่ยนไปจากความเคยชินได้ยาก ดังที่ตรูตรา ผู้เป็นพี่สาวของเธอวิจารณ์เธอ ไว้ดังนี้

หล่อนเป็นคนทนอะไรยากกว่าตรูตรา ปรับตัวก็ช้า... แม้ว่าเมื่อเอาความรัก ที่มีต่อผัวขึ้นชั่ง ก็คงได้น้ำหนักเท่า ๆ กันหรือหากจะยิ่งหย่อนกว่ากัน ก็ไม่มากมาย อะไรกันนั่นแหละ...

ใน ทะเลแปร จารณและทัตติยาจัดเป็นคู่สมรสที่มีบุคลิกภาพที่เข้ากันไม่ได้อีกคู่หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะนิสัย ค่านิยม และทัศนคติ ล้วนแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง สภาพแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันส่งผลให้คนทั้งสองมีความคิดความอ่านที่ไม่เหมือนกันไปด้วย ทัตติยามีเป้าหมายของการแต่งงานตรงที่ต้องการชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น สงบสุข และเรียบง่าย ส่วนจารณต้องการแต่งงานเพื่อเอาใจมารดา และทัตติยาก็เป็นหญิงสาวที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่มารดาต้องการ ประกอบกับเธอเป็น "ผู้หญิงที่เขาเลือกแล้วว่า อ่อนแอที่สุด ไม่มีปากเสียงที่สุด" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 356) จารณปรารถนาที่จะใช้ชีวิตหลังการแต่งงานให้สนุกที่สุดตามความพอใจของตนโดยที่ไม่มีมารดาหรือภรรยาเข้ามาก้าวก่ายอีกต่อไป จารณจึงเป็นสามีแบบ "ไม่เคยสนใจบ้านมากไปกว่าเป็นที่ซุกหัวนอนหรือเลี้ยงเหล้าเพือนฝูงบางครั้งบางครา" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 207)

ทางด้านค่านิยมและความสนใจพื้นฐานของคนทั้งคู่ก็แตกต่างกัน อาชีพของจารณต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่บุคคลในสังคมชั้นสูงที่มีฐานะ ร่ำรวยและมีรสนิยมสูง ความสนใจของเขาจึงอยู่ที่ตำแหน่งหน้าที่การงานในตอนกลางวัน และการใช้ชีวิตอย่างสุขสำราญ คึกคะนอง และฟุ้งเฟ้อฉาบฉวยในตอนกลางคืน ส่วนทัตติยาสนใจอยู่กับการทำตัวเป็นแม่บ้านแม่เรือน เพื่อสร้างชีวิตครอบครัวให้อบอุ่น อบอุ่น ดังที่เธอเคยได้รับการปลูกฝังจากบิดามารดา กล่าวได้ว่าความแตกต่างอีกประการหนึ่งของคนทั้งสองอยู่ที่ "จารณมีแต่สมองและวัตถุ" ส่วน "ทัตติยามีแต่อารมณ์และจิตใจ" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 360)

นอกจากนี้ทางด้านทัศนคติ จารณมีทัศนคติหลายประการที่ก่อผลทางลบแก่ชีวิตคู่ โดยเฉพาะทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตการแต่งงาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการแต่งงานย่อมหมายถึง การที่หญิงและชายตกลงใจใช้ชีวิตร่วมกัน มีส่วนรับรู้ความเป็นไปของกันและกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน แต่จารณกลับมีแนวคิดที่ว่าถึงแม้จะแต่งงานแล้ว เขาก็ยังคงจะมีอิสระเสรีดังเดิมทุกอย่าง และภรรยาก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้ามาก้าวก่ายในวิถีชีวิตส่วนตัวของเขา ได้อย่างเด็ดขาด จารณจึงมักพูดกับใคร ๆ ว่า "เมื่อก่อนอยู่ส่วนเมื่อยนี้ ทัตติยาเขาไม่ชอบ

เที่ยว ผมก็เลยปล่อยให้เขาอยู่บ้าน" หรือ "ผมเป็นตัวของตัวเอง" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 431) และ "ถึงผมแต่งงานก็ไม่ใช่ว่าติดคุก ผมยังเป็นตัวของตัวเองเสมอ" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 130) จารณประภาดิตตอย่างอิสระโดยมิได้เอาใจใส่ - ความรู้สึกของทัตติยาเลยแม้แต่น้อย

ส่วนบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาของทัตติยา อยู่ที่การขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และไม่กล้าตัดสินใจประเพณีหรือวางตัวให้ผิดแปลกไปจากเดิมได้ ทัตติยาจึงเป็นภรรยาที่มีลักษณะจิตชิด เฉื่อยชา และขาดเสน่ห์ในความรู้สึกของจารณ ทัตติยามีนิสัยเรียบร้อย นุ่มนวล ถึงแม้เธอจะทราบดีว่า จารณ "ชอบผู้หญิงที่ยั่วยวนกวนอารมณ์เพศตรงข้าม" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 208) หรือ "ผู้หญิงที่พูดเก่งเหมือนนกแก้วนกขุนทอง ช่างฉอเลาะ ช่างอื้อม ช่างเล่น อยู่เสมอ" แต่ทัตติยาก็ไม่สามารถปรับบุคลิกของตนให้เป็นไปตามที่จารณต้องการได้

ใน คลื่นกระทบฝั่ง บุคลิกภาพนับเป็นสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตคู่ของโทนี่และรตา คนทั้งสองมีความแตกต่างกันทั้งในด้านลักษณะนิสัย ทัศนคติ ค่านิยม และลักษณะทางอารมณ์ ซึ่งสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูในวัยเยาว์ ดังกล่าวมาแล้วอีกเช่นกัน โทนี่มีจุดมุ่งหมาย และมีความมุ่งมั่นทะเยอทะยานที่จะดำเนินธุรกิจไปให้ถึงจุดที่ตนต้องการ เขาพยายามทำทุกวิถีทางแม้แต่การยอมแต่งงานกับผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมเหลวแหลกทางเพศ แต่รารวมหาศาลอย่างโอวี ส่วนรตานั้นกลับเป็นคนไว้ตัว และภาคภูมิใจในคำว่า ศักดิ์ศรี ของตนมาตลอด การกระทำดังกล่าวของโทนี่ รตาไม่สามารถยอมรับได้ และเธอไม่อาจทนอยู่ในฐานะภรรยานอกกฎหมายของเขาได้อีกต่อไป เพราะ "มันบั่นทอนเธอทุกอย่าง...ทั้งจิตใจ กำลังใจ ความเชื่อมั่นในตัวเอง..." (ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 509) ซึ่งสังเกตได้จากคำพูดของเธอที่กล่าวกับโทนี่ตอนหนึ่งดังนี้

"...คุณเคยคิดไหมว่า คุณจะสร้างฐานะต่อจากพ่อของคุณได้โดยไม่ต้องพึ่งพ่อบ้างโอวี...คุณทำไม่ได้ คุณไม่คิดใช่ไหมว่าเศรษฐกิจบางคน เขาสร้างตัวขึ้นมามือเปล่า...หรือไม่คิดอีกเช่นกันว่าคุณจะมีความสุขได้"

ทั้งที่มีเงินพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง...คุณจะทำทั้งหมดนี้เพื่อฉันได้ไหมล่ะคะ...
ก็เป็นไปไม่ได้จริงไหม "

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 507)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า นิลิตะเธอทะยานอย่างรุนแรงของโทนี่ สวนทางกับความหยิ่ง
ทะนงตน และภาคภูมิใจในตัวเองของรดาเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนในด้านทัศนคติและค่านิยมบางประการก็นับเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกัน
อีกด้วย ในขณะที่รดาให้ความสำคัญและยึดมั่นอยู่กับความรัก ความกตัญญูในตัวบรรพบุรุษ
และผูกพันอยู่กับของมีค่าเก่าแก่ ซึ่งบุคคลดังกล่าวทิ้งไว้ให้เธอครอบครองดูแล แต่โทนี่
กลับมีแนวคิดแบบคนสมัยใหม่ ที่มีได้สนใจหรือให้ความสำคัญแก่สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวเลย
แม้แต่น้อย ความคิดของโทนี่สะท้อนออกมาจากการที่เขามายามเกลี้ยกล่อมให้รดาขาย
บ้านที่คุ้นเคยให้เธอเสีย เพราะเป็นไปไม่ได้ที่หญิงสาวตัวคนเดียวอย่างเธอจะควบคุม
ดูแลบ้านหลังใหญ่ พร้อมทั้งบริวารเก่าแก่อีกจำนวนหนึ่งไว้ได้

"ยุคเก่าผ่านไปแล้วละ...ทางบ้านผมก็เหมือนกัน...เราเคยมีบ้าน
แต่แล้วก็ขาย...เพราะไม่สะดวกที่จะอยู่อีก"

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 85)

หรือ "Today is my moment แล้วก็ who cares What tomorrow
shall bring เวลาที่สำคัญที่สุดของเราคือ ปัจจุบันนะอะ ผมพูดจริง ๆ"

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 185)

นอกจากนี้ความแตกต่างในด้านลักษณะทางอารมณ์ ก็มีส่วนทำให้คนทั้งสอง
เข้ากันได้ไม่สนิทในบางครั้ง รดาเป็นคนที่มีความละเอียดอ่อน ฝันแปร และละเอียดใจ
ง่าย แต่เธอมักจะเก็บซุกซ่อนเอาไว้ภายในโดยไม่ยอมเปิดเผยให้ใครล่วงรู้ถึงความรู้สึก
อันแท้จริงได้ แม้แต่โทนี่ผู้เป็นสามี ส่วนโทนี่นั้นเขาเป็นนักธุรกิจที่มีได้มีเวลามานั่งเฝ้า
กับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือละเอียดลึกลับซึ่งมากนัก ความแตกต่างทางด้านจิตใจของคน
ทั้งสอง สะท้อนออกมาจากความนึกคิดและการกระทำของโทนี่ตอนหนึ่งคือ เขาเชื่อว่า
รดา น่าจะพอใจแล้วที่เขาได้แสดงความรักใคร่ด้วยการทุ่มเททุกอย่างให้แก่เธออย่างมาก
มาช ดังนั้นถ้าเขาจำเป็นต้องแต่งงานกับไอวี ระดา ก็น่าจะเข้าใจและอภัยให้เขาได้

รตาต้องการอะไรมากกว่านี้อีก ทุกวันนี้เขาก็มอบให้หล่อนทุกอย่าง...
 อย่างที่พ่อแม่หล่อนไม่อาจจะบันดาลให้ได้ด้วยซ้ำ และไม่เคียดจะเรียก
 ทรัพย์สินตลอดจนความสละสลวยต่าง ๆ ที่มอบให้หล่อนกลับคืนหรือถอน
 เอาไปให้ผู้หญิงอื่นอีกเลย เขาให้ทุกอย่าง...รวมทั้งความรัก...ความรัก
 ที่ไม่เคยมีให้ใคร แม้แต่คู่หมั้นของเขาเอง

แล้วถ้าอย่างนั้น...เขากังวลเรื่องอะไร ในเมื่อเขาแน่ใจว่าตัวเอง
 มอบทุกอย่างให้รตาอย่างสิ้นเหลือ...มากมายจนหล่อนไม่มีสิทธิ์จะกล่าวโทษ
 ได้ว่าเขาขาดตกบกพร่อง

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 401)

แต่รตามีอารมณ์ละเอียดอ่อนเกินกว่าที่จะยอมรับการกระทำของโทนี่ที่มอบไป
 แต่งงานกับไอวี่เพื่อหวังหลักทรัพย์สินอันมั่นคงนั้นได้ ชีวิตคู่ของคนทั้งสองจึงต้องพบกับความ
 แตกแยก

ใน ทะเลดอกไม้ บุคลิกภาพของบุรโษิตีและคัตเค้าแตกต่างกันมากเกินกว่าที่จะ
 ปรับเข้าหากันได้ ทั้งบุรโษิตีเองนั้นก็จัดได้ว่ามีลักษณะบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาไม่สามารถปรับตัว
 ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากความเคยชินของตนได้ บุรโษิตีเป็นคนเห็นแก่ตัว เอา
 แต่ใจตนเอง และคอยแต่จะเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น ในขณะที่คัตเค้าเป็นภรรยาที่เห็นอก
 เห็นใจผู้อื่น ชอบความยุติธรรม และรังเกียจการเอาเปรียบ เมื่อทั้งสองมาอยู่ร่วมกันจึง
 ไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาขัดแย้งอันเนื่องมาจากความแตกต่างดังกล่าวนี้ได้

นอกจากนี้ทางด้านทัศนคติ ค่านิยม และอุดมคติในการดำเนินชีวิตของคนทั้งคู่
 ก็นับได้ว่าแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง บุรโษิตีมีความคิดว่า การทำตัวพหูหรณนั้นสามารถสร้าง
 ความมีหน้ามีตาในสังคมให้กับเขาได้ บุรโษิตีจึงจับจ่ายใช้สอยเงินไปกับการปรู้งแต่งความ
 เลิศเลอให้กับตนเองทุกด้าน โดยมีได้คำนึงถึงความเดือดร้อนของครอบครัว เขามีค่านิยม
 ว่า "การแต่งเนื้อแต่งตัว กินอยู่ ใ้ช้รถดี ๆ นั้น ทำให้ผู้คนยอม "สยบ" และเพิ่มความมีหน้า
 มีตาในวงสังคม" (โสภาค สุวรรณ. 2530 : 30) มากขึ้น ดังนั้นลักษณะของบุรโษิตี

"ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า บุรุษดีเหมือนนายแบบชั้นดีที่เดินออกมาจากแม็กกาซีนแบบเสื้อของบุรุษ รูปร่าง หน้าตา และ "มาด" ของเขา อีกทั้งนามสกุลบวทท้ายชื่อซึ่งบอกความ "เก่าแก่ยาวนาน" ที่สืบช่วงกันมาหลายชั่วอายุคน เปรียบดัง "ยี่ห้อ" ที่ไม่ต้องการคำแนะนำโฆษณาหรือป่าวประกาศแต่อย่างใด" (โลภาค สุวรรณ. 2530 : 31 - 32) อุดมคติในการดำเนินชีวิตของบุรุษที่ดีตกเป็นทาสของวัตถุนิยมอย่างถอนตัวไม่ขึ้น ซึ่งลักษณะทั้งหมดนั้นขัดแย้งกับคัดค้านอย่างเด่นชัด คัดค้านเป็นคนรักความสันโดษ และเห็นคุณค่าทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ คัดค้านเชื่อว่า "คนเรา...ไม่ได้มีค่าให้เขายกย่องแค่โก้ ดั่ง หรุเร็ด ฟูฟ่า...นั้นมันของจอมปลอม แค่วัตถุภายนอกเท่านั้นเอง ถ้าไม่มีความดีงาม ไม่มีเมตตาจิต ไม่อยู่ในศีลธรรม ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ก็เป็นได้แค่ตัวอะไรตัวหนึ่ง" (โลภาค สุวรรณ. 2530 : 94) คัดค้านพยายามใช้วิชาความรู้ที่เขาเรียนมาเปลี่ยนบุรุษดี แต่เขาก็ไม่สามารถเปลี่ยนความเคยชินที่เขาเป็นมาเป็นเวลานานนั้นได้ ชีวิตครอบครัวจึงล้มเหลวในที่สุด

ใน ปมนิควาส ลักษณะทางบุคลิกลักษณะของชนพนักเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก ชนพนักเป็นตัวละครที่มีลักษณะผิดปกติทางบุคลิกลักษณะ ผู้เขียนได้นำความคิดเรื่องปมออดิปลัสของซิกมันด์ ฟรอยด์ มาใช้ในการสร้างลักษณะสำคัญให้แก่ชนพนัก โดยกำหนดให้ชนพนักมีความรู้สึกรักใคร่ผูกพันอยู่กับมารดาอย่างแนบแน่น ขณะเดียวกันก็เกลียดมารดาอย่างรุนแรง ฟรอยด์ (อ้างอิงจาก สายทิพย์ นกุลกิจ. 2523 : 317 - 321) กล่าวว่า ความรู้สึกแบบปมออดิปลัสนี้ เป็นสภาวะที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนทั่วไป และจะเป็นอยู่เพียงช่วงหนึ่งของวัยเท่านั้น แต่ในกรณีของชนพนักจะเห็นได้ว่าลักษณะบุคลิกลักษณะของเขามีผลมาจากพัฒนาการ การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก และสอดคล้องกับหลักความเชื่อในทฤษฎีปมออดิปลัส โดยเริ่มจากการที่ชนพนักบิดาทอดทิ้ง ต้องอาศัยอยู่กับมารดาตั้งแต่เด็ก ก่อให้เกิดความผูกพันลึกซึ้งจนไม่อาจลืมเลือนความรู้สึกที่มีต่อมารดาในช่วงที่เรียกว่า ปมออดิปลัสได้มีอิทธิพลต่อเนื่องไปจนถึงวัยที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นเหตุให้เขากลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาในเวลาต่อมา ส่วนนิลวันนั้นก็มีบุคลิกลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้

ชีวิตคู่ร่วมกับชนพอย่างเด่นชัด นิลวจน์จัดเป็นหญิงสาวในยุคใหม่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีลักษณะปราดเปรียวทันสมัยทุกด้าน ซึ่งตรงกันข้ามกับความต้องการของชนพ ชนพถูกอบรมเลี้ยงดูมาด้วยวิธีการของคนรุ่นเก่า ขณะเดียวกันเขาก็ต่อต้านแบบแผนชีวิตของคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกับนิลวจน์ "...พล่อนเป็นแบบฉบับของผู้หญิงยุคใหม่ที่เขาเกลียด..." (โลกาสวรรณ. 2526 : 77) การรู้จักผูกพันกับนิลวจน์ในเบื้องต้นก็เป็นไปเพราะอารมณ์เศร้าว่าเหว่ จากการสูญเสียมารดาผลักดันให้เขาหาที่พึ่งพิงทางใจมากกว่าความรัก ความผูกพันที่ลึกซึ้งจริงจัง เมื่อต้องมาใช้ชีวิตครอบครัวร่วมกันทุกวันทุกคืน ชนพจึงทนไม่ได้ เพราะนิลวจน์ไม่ใช่รูปแบบของหญิงที่เขาต้องการ เธอแตกต่างไปจากมารดาของเขาทุกอย่าง ชนพปฏิเสธความสัมพันธ์ทางเพศกับเธอ และไม่สนใจปฏิบัติหน้าที่ของสามีในทุกด้าน พร้อมกันนั้นก็เริ่มแสวงหาบุคคลอื่นเพื่อทดแทนความรู้สึกที่เรือก่องในส่วนลึกของจิตใจต่อไป เมื่อได้พบคนซึ่งมีลักษณะครบถ้วนตามที่เขาต้องการ เขาจึงทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้แก่เธอเพียงผู้เดียว ส่งผลให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับนิลวจน์ลุกลามมาเรื่อย ๆ

ส่วนนิลวจน์นั้นถึงแม้เธอจะเป็นหญิงสาวที่สวยงาม ทันสมัย มีเสน่ห์ มีรสนิยม และความรู้สูง เฉลียวฉลาดตามความเห็นของคนทั่วไป แต่ในฐานะแม่บ้านเธอเป็นคนว่าวามเจ้าอารมณ์ อ่อนไหวง่ายและคิดมาก ไม่สามารถอดทนต่อภาวะความตึงเครียดต่าง ๆ ที่ได้รับจากปัญหาครอบครัวได้ ประกอบกับนิสัยที่ถือรั้น และเจ้าทิฐิ เป็นเหตุให้นิลวจน์หาทางออกแบบผิด เช่น ตีแม่เหล้าตีความเครียด ดังได้กล่าวมาแล้ว การกระทำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการไม่เจริญทางด้านวุฒิภาวะอย่างเต็มที่ อารมณ์และการแสดงออกของเธอจึงคล้ายเด็กสาวที่ขาดความรอบคอบ เธอประสาบรอยร้าวที่เกิดขึ้นด้วยอารมณ์ที่วู่วาม รุนแรง เช่น การใช้อาวุธจากกระด้าง ประชดประชัน ดังที่ทิพย์ธู เพื่อนสนิทของเธอ ได้กล่าวถึงบุคลิกของเธอไว้ดังนี้

"เธอน่ะมันเจ้าอารมณ์ อ่อนไหวง่าย แล้วก็เอาแต่ใจตัวเป็นใหญ่ล่ะ
รู้ไว้เถอะ" ทิพย์ธูเคยว่าให้ฟัง

"อย่างนั้นมันต้องอยู่คนเดียว คนแต่งงานที่เขาประลบความสำเร็จ
ก็เพราะรู้จักปรับตัว ปรับใจ ปัญหามันมีทุกลมหายใจเข้าออก

โดยเฉพาะถ้าต้องมาอยู่กับใครอีกคนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน เมื่อเล็ก ๆ
เป็นยังงี้ก็ไม่รู้ มารู้จักกันเมื่อโตแล้ว...เหมือนไม้แก...จะปรับยังงี้
ก็ไม่ไหว อยู่ที่ว่าใครจะยอมเป็นไม้อ่อน"

(โสภาค สุวรรณ. 2523 : 478)

จึงกล่าวได้ว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวของชนพและนิลวันล้มเหลวได้แก่
สาเหตุจากบุคลิกภาพของคู่สมรสดังกล่าวมาแล้ว

ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม มุกตาและนุชเป็นคู่สมรสอีกคู่หนึ่งที่บุคลิกภาพไม่เหมาะที่จะ
อยู่ร่วมกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมีนิสัยไม่ยอมกัน มุกตาเป็นสามีที่เห็นแก่ตัวและยึดมั่นใน
ความสำคัญของตนเป็นใหญ่ เขามักคิดหรือทำทุกอย่างตามความพอใจของตนเอง เช่น
การออกเที่ยวนอกบ้าน การหลงมัวเมาอยู่กับหญิงอื่น โดยมีได้คำนึงถึงความรู้สึกของ
ผู้เป็นภรรยา ตลอดจนการใช้อารมณ์ทางเพศรุนแรงกับภรรยาในคืนแรกของการแต่งงาน
เป็นต้น ส่วนนุชก็เป็นคนไม่ยอมคนและมีนิสัยดื้อรั้น รักความยุติธรรมและไม่ชอบการเอาเปรียบ
เอาเปรียบ เมื่อต้องมาพบกับสามีอย่างมุกตา ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ จึงมักเกิดขึ้นได้โดยง่าย
นุชต่อต้านการกระทำของมุกตาด้วยการแสดงกิริยาท่าทางแข็งกร้าว และมองไม่เห็นความ
สำคัญของมุกตาเช่นกัน การอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการถ้อยทีถ้อยอาศัยและการโอนอ่อน
ผ่อนตาม ย่อมนำไปสู่ความล้มเหลว

ลักษณะที่เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งก็คือ ทักษะคติที่มีต่อผู้หญิงแบบฉาบฉวยของมุกตา
มุกตามองผู้หญิงตรงเปลือกนอกเป็นสำคัญ เขามีความคิดว่า ผู้หญิงที่น่าสนใจในทัศนะของเขา
คือ ผู้ที่มีรูปร่างหน้าตาเข้ายวนและสามารถตอบสนองอารมณ์ทางเพศได้อย่างเร่าร้อนและ
รุนแรง มุกตาไม่ชอบนุชเพราะเขามีลักษณะไม่ตรงกับรสนิยมของเขา เนื่องจากนุชเป็นเด็ก
จนเกินไป แต่มุกตาจะชื่นชมผู้หญิงอย่างวารุณี ซึ่งมี "กิริยาอาการ มีเสน่ห์ น่าดู น่าหลง
ไปทุกอิริยาบถ เพราะรูปร่างอันได้สัดส่วน..." (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 114)
มุกตาจะคลั่งคลั่งผู้หญิงที่มีท่าทาง "บ้านนอก" รูปร่างเทอะทะอย่างกุหลาบ ผู้เป็นภรรยา
ของปรมัตถ์

มุกาปล่องยให้ความรู้สึกคุณแคลนสะท้อนออกมาทางแววตา โดยไม่
พยายามซ่อนเร้น นึกอยู่ในใจว่า...หน้าตาอย่างนี้เอง มีมาแล้ว...
ผัวถึงเก็บตัวเองไว้แต่ในบ้าน...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 434)

นอกจากนี้ลักษณะความเป็นคนเจ้าอารมณ์ของคนทั้งคู่ก็เป็นอุปสรรคสำคัญอีก
ประการหนึ่งเช่นกัน โดยเฉพาะมุกานั่นชอบใช้อารมณ์เหวี่ยงเหวี่ยงเล่น หงุดหงิด และ
เกรี้ยวกราดใส่ภรรยาอยู่เสมอ ๆ ส่วนหนึ่งมาจากความหึงหวงที่เขามีต่อวารุณี และนำ
มาระบายใส่คนเป็นเหตุให้คนเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และไม่เข้าใจมุกามากขึ้นเรื่อย ๆ
จนกระทั่งไม่สามารถปรับความเข้าใจกันได้ในที่สุด

ใน โซ่สังคัม บุคลิกภาพของมนัสวีและเขมวรรณเป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวของ
คนทั้งสองปราศจากความสุข ทั้งมนัสวี และเขมวรรณต่างมีบุคลิกภาพหลายอย่างเข้ากัน
ไม่ได้ ในขณะที่มนัสวีเป็นคนเห็นแก่ตัว และคอยเอาวัดเอาเปรียบภรรยาในทุก ๆ ด้าน
ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงินหรือด้านความรับผิดชอบในหน้าที่ของพ่อบ้าน เขมวรรณก็เป็น
หญิงสาวที่เต็มไปด้วยความหยิ่งทะนง รักศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจในตนเองเป็นที่สุด ลักษณะ
ของเขมวรรณเป็นลักษณะของภรรยาที่ไม่ยอมทนให้สามีกดขี่ได้ง่าย ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า
มนัสวีนั้นเป็นสามีที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ อันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูอย่างขาดความ
ยุติธรรมในวัยเด็ก มนัสวีพยายามที่จะทดแทนปมด้อยดังกล่าว ด้วยการแสดงตนให้เป็นคน
สำคัญ เขาต้องการความอ่อนโยน อ่อนหวาน และการเอาอกเอาใจจากภรรยา มนัสวี
เรียกร้องทุกสิ่งทุกอย่างจากเขมวรรณ โดยลืมนึกถึงจิตใจและลักษณะนิสัยของฝ่ายตรงข้ามไป
ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดจากนิสัยไม่ยอมกันจึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ ดังตัวอย่างเช่น ในคืน
วันหนึ่งที่มนัสวีกลับมาจากข้างนอก และพบว่าเขมวรรณได้นอนหลับไปแล้วโดยมิได้สนใจการ
กลับมาของเขา พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามเรียกร้องความสนใจจากภรรยา
และสะท้อนให้เห็นลักษณะนิสัยไม่ยอมคนของเขมวรรณ ตอนนี่คือ

เขมวรรณรู้สึกตัวเมื่อไฟในห้องสว่างจ้า และเสียงฝีเท้าหนัก ๆ ช้า

ไปมา

"จะหลับจะนอนก็ไม่รู้จักดูประตูหน้าต่าง ยังงี้ใครมันก็เข้ามาได้
อีกหน่อยจะถูกฆ่าข่มขืนตาย"

ถ้าเพียงแต่เป็นเมื่อวานนี้ เขมวรณคงจะต้องรีบลาล้ำลัก
แก้ตัวเป็นพัลวล์ หากวันนี้...หญิงสาวเพียงแต่กระพริบตาถี่ ๆ
ก่อนจะค่อย ๆ พลิกตัวนอนตะแคงหันหลังให้ โดยไม่ปรีปากพูด
แม้แต่คำเดียว

"เหนื่อยจะตาย..."

เสียงกระแทกกระทั้นราวกับจะให้อีกฝ่ายรับรู้
"กับข้าวกับปลาทั้งไวมดขึ้นยุบ"

หญิงสาวผ่นลมหายใจ หลับตา พยายามจะให้หลับต่อ แต่ใจรับรู้
ลึบซมแกงคั่วที่คุ้นน้ำขังบ้านให้ไว้บนโต๊ะข้างประตู

"จะลุกขึ้นมาดูเรลัคนิดก็ไม่มี"

คนฟังหมดความอดทน พลิกตัวกลับยืนกายขึ้นอย่างรวดเร็ว

"หยุดที่นั่น จะไปไหนมาก็ตามใจ แต่อย่ามาพูดมากที่นี่"

"พูดอะไร ?"

ร่างที่ฮีนแบะอกเลื้อยหาคะคอกเข้าไล่ ไม่ใช่ "เทพบุตรในฝัน"
โดยสิ้นเชิง

"คุณลุกขึ้นมาทำหน้าที่เมียหรือก็เปล่า เอะอะเอาแต่นอนกินข้าวมาหรือยัง
จะถามสักคำก็ไม่มี"

(ทมยันตี. 2528 : 258 - 259)

นอกจากลักษณะนิสัยจะเข้ากันไม่ได้แล้ว ทศนคติและค่านิยมบางอย่างของคน
ทั้งสองก็แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทศนคติประการหนึ่งได้แก่ ทศนะเกี่ยวกับการวัดคุณค่า
ของทุกอย่าง มนัสวีจะวัดคุณค่าของวัตถุสิ่งของด้วยราคา ค่างวด ในขณะที่ เขมวรณ
กลับให้ความสำคัญแก่สิ่งของด้วยความรู้สึกที่ซาบซึ้งทางด้านจิตใจมากกว่า มนัสวีมีลักษณะ
ของคนทีบุชวัตถุ เขามักจะติราคาสิ่งของที่อยู่รอบตัวออกมาเป็นตัวเลขอยู่เสมอ ซึ่ง

เขมวรรณเองก็ยอมรับว่า "เขา...เป็นคนช่างสังเกต แต่เป็นการสังเกต "ตึราคา"
(ทมยันตี. 2528 : 229) ในขณะที่เขมวรรณจะ "สังเกตคุ้ยคว้าแต่ความงามและ
ความรู้สึกทางจิตใจ" (ทมยันตี. 2528 : 229) เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ทัศนะเกี่ยวกับการมองสถานภาพระหว่างผู้หญิงและผู้ชายของคนทั้งสอง
ก็แตกต่างกันออกไป มนัสวีเป็นตัวแทนของผู้ชายที่ยังมองเห็นว่าเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ
กว่าเพศชาย และไม่มีสิทธิที่จะประพฤติกหรือกระทำบางอย่างได้ดังเช่น เพศชาย ในฐานะ
ภรรยา ผู้หญิงควรปรนนิบัติ เอาอกเอาใจสามี แม้จะเห็นัดเห็น้อยจากงานนอกบ้านก็ตาม
ส่วนเขมวรรณเชื่อว่าหญิงและชายมีความเท่าเทียมกันทุกด้าน ทัศนะเช่นนี้ของเขอ สังเกต
ได้จากความคิดคำนึงของเขตอนหนึ่ง หลังจากที่เธอถูกมนัสวีฉีใจให้ตอบสนองความ
ต้องการทางเพศ

บุคคลใดมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย...

ดูเหมือนแม้แต่รัฐธรรมนูญก็ว่าไว้ดังนี้ กฎหมาย...อ้อ...ผู้หญิงได้
"สิทธิ" ตามตัวบทกฎหมาย หากมันก็อยู่แต่ใน "กฎหมาย" สิทธินั้น
คือสิ่งที่ผู้หญิงควรได้ ทว่า...ไม่เคยได้จริง ๆ นอกจากตัวอักษร
แต่หากเป็น "หน้าที่" ที่ผู้หญิงควรทำ ผู้หญิงจะต้องทำให้ครบบริบูรณ์
ขาดตกบกพร่องมิได้ หากไม่จะไม่เป็นกุลสตรี"

(ทมยันตี. 2528 : 274)

...ผู้หญิง...ผู้ชายเท่ากัน ทำไมผู้หญิงจะต้อง "ยอมรับ" ผู้ชายคนหนึ่ง
เข้ามาเป็น "นาย" นาย...ที่ไม่ต้องจ่ายแม้แต่ค่าเลี้ยงดู

(ทมยันตี. 2528 : 276)

จากบุคลิกภาพที่ขัดแย้งกันดังกล่าว เป็นเหตุให้เขมวรรณและมนัสวีไม่อาจปรับตัว
เพื่อแก้ปัญหาและช่วยกันประคับประคองชีวิตครอบครัวให้ดำเนินต่อไปได้ ทั้งสองจึงหย่าร้าง
กันในเวลาต่อมา

ใน ปีกมาร ทั้งคล้อยลาและภูงายมีบุคลิกภาพหลายอย่างที่เข้ากันไม่ได้ ในขณะที่คล้อยลาเป็นคนเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว แต่ภูงายกลับเป็นคนอ่อนแอ ไม่กล้าตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับปัญหาครอบครัวเลย ความเด็ดเดี่ยวเข้มแข็งของคล้อยลาเห็นได้จากการที่เธอตัดสินใจคลอดบุตรโดยไม่ปรึกษาเพื่อหลีกเลี่ยงการเจ็บปวด

คล้อยลากัดริมฝีปาก เมื่อหลับตาลงอย่างช้า ๆ แล้วความเจ็บปวดก็แผ่เข้ามาอีก คราวนี้มันระรานไปทั่วทุกความรู้สึก และขมขื่นจนล้นพร่าไปทั้งร่างกาย...

หล่อนต้องการจะเจ็บปวดให้ถึงที่สุด เพื่อที่จะเข็ด
ภูงายจะรู้บ้างไหมว่า ขณะที่เขานอนหนุนตักมารดาของเขา เพื่อให้นางพัดให้ ป้อนนมให้ ทั้งที่เขาอายุสามสิบปีนั้น...หล่อนต้องนอนเจ็บปวดทรมานทรนถอยู่บนเตียงพักคลอด

(นันทนา วีระชน. 2530 : 19 - 20)

ความอ่อนแอของภูงายเป็นเหตุให้เขาไม่กล้าตัดทอนการกระทำอย่างหักทวนน้ำใจของมารดา ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวอ้างถึงความไม่ดิของคล้อยลา ทั้ง ๆ ที่เขาไม่เห็นด้วย เช่น

"...แม่คล้อยนี้ เขาไม่เหมาะที่จะเป็นแม่เลยนะ...บุหรี ลังคม
เหล่า...แล้วก็กินของเผ็ด ๆ..." นางค่อนข้างสะใจ "ล้วนแต่บั่นทอน
ความเป็นแม่ทั้งนั้น ทั้งที่แม่เตือนแล้วเตือนอีก ลูกจะออกมาใหญ่อ่อน..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 16)

หรือ "...เมียแกนี่ติดนิสัยมักง่าย รักความสุขสบายนะ...ไม่รู้ว่าจะวาง
ว่านเครืออบรมมายังไง...ดูทางแม่เชื่อเขาก็ไว้ทำเป็นผู้ดีผู้ดีนั้น..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 40)

ตลอดจนการเอา رأดเอาเปรียบของนางที่ต้องการครอบครองทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ภายในบ้าน รวมทั้งลูกของคล้อยลาด้วย ภูงายไม่กล้าขัดแย้งใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากจะ

พยายามพูดแก้ตัวแทนมารดา ถ้าคล้อยลาไม่พอใจ ซึ่งสร้างความโกรธแค้นแก่คล้อยลามาก
ดังจะเห็นได้จากคำพูดและปฏิกิริยาของเธอ

คล้อยลาผุดลุกขึ้น หล่อนขว้างดินน้ำมันใส่หน้าของ เขาไปหน้ามสละท้าน
เขาสะดุ้งเอื๊อก...ไปหน้าของภรรยาซิคเผือด

"แล้วไอ้ที่แม่ของคุณทำให้ฉันเสียใจล่ะ นานแค่ไหนแล้วที่แม่คุณทำให้
ฉันเสียใจ...คุณคิดว่าฉันเป็นอะไรคะ ภู เป็นผู้หญิงที่ปั่นด้วยดินเหนียว
ก้อนน้อยอย่างนั้นหรือ...เอ้าซี...ดินเหนียวก้อนนั้นมันปั้นแต่งอย่างไรก็ได้
ปั้นเมือที่ดีที่สุดเลิศเลอที่สุดขึ้นมาสักคน และไม่จำเป็นต้องเจาะปากของ
หล่อน หล่อนไม่ต้องพูดอะไรทั้งสิ้น...ไม่ต้อง"

(นันทนา วีระชน. 2530 : 112)

คล้อยลาต้องการ "มีชีวิตครอบครัวที่เป็นของหล่อนจริง ๆ โดยไม่มีเงาของมารดา
เขาเข้ามาแทรกซ้อน" จนเกินไปนัก แต่ภรรยาที่ไม่สามารถจัดการได้ นอกเสียจากแสดง
ความอ่อนแอออกมาให้คล้อยลาเห็นเมื่อเขาถูกคล้อยลาต่อต้านมาก ๆ เข้า เช่น เขาอาจจะ
"คุกเข่าลงตรงหน้าคล้อยลา กอดหล่อนไว้ แบนหน้าลงกับทรวงอกของหล่อนแล้วร้องไห้"
(นันทนา วีระชน. 2530 : 284) หรือพยายามงอนง้อเธอโดยมิได้คิดจะแก้ไขปัญหาที่
เกิดขึ้น

"คล้อย...ผมรักคุณ..." เขาร้องไห้ "ผมจะมีชีวิตอยู่ได้ยังไง
ถ้าไม่มีคุณ ผมทนเห็นคุณเดินไปจากชีวิตของผม ผมขมขื่นปวดร้าว...
บอกไม่ถูกหรอกว่า ผมสูญเสียแค่ไหน..."

(นันทนา วีระชน. 2525 : 461)

จากบุคลิกภาพที่ขัดแย้งกันดังกล่าว เป็นเหตุให้ครอบครัวของคนทั้งสองเต็มไปด้วย
ความร้าวฉานไม่เข้าใจกัน

ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ชรัมภ์และเหมสุดานั้นเป็นคู่สมรสที่บุคลิกภาพเหมือนกันจนเกินไป ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าคู่สมรสที่เหมือนกันทุกด้านนั้น มิได้หมายความว่า จะปราศจากปัญหาขัดแย้งใด ๆ ตรงกันข้ามหากความเหมือนนั้นเป็นความเหมือนในทางที่จะก่อผลทางลบแก่ชีวิตคู่ ชีวิตสมรสจะแตกร้างอย่างรวดเร็ว หากคนทั้งสองมิได้พยายามแก้ไขปรับปรุง ดังเช่น ชรัมภ์และเหมสุดา ทั้งสองต่างหยิ่งยโส ทะนงตน เอาแต่ใจตัวเองเป็นสำคัญ เพราะต่างมีสภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูแบบเดียวกัน

"นี่กับเขา" หล่อนหมายถึงสามี หล่อนกับชรัมภ์เหมือนกันทุกกระเบียดนิ้ว กี่ว่าได้ ตั้งแต่นิสัย สันดาน และความมีสิ่งแวดล้อมแบบเดียวกัน "เหมือนกัน" ยิ่งกับฝาแฝดแน่...แต่ทนอยู่ด้วยกันไม่ค่อยได้ "หล่อนมองหน้าเขา เห็นสีหน้าของชายหนุ่มเคร่งขรึม "ถ้าต่างกันมากเกินไปนี่ก็ยิ่งเชื่อว่าจะไม่มีความสุข"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 201)

เมื่อมาอยู่ด้วยกันต่างก็มุ่งหวังความเป็นคนเด่น คนสำคัญในบ้าน ต่างแสดงอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความเคยชินจากครอบครัวเดิม นิสัยที่เหมือนกันดังกล่าว ทำให้คนทั้งคู่ไม่สามารถที่จะรวมขอม ปรับตัวเข้าหากันได้ ในที่สุดต่างก็ประพฤติกหรือกระทำทุกอย่างตามอารมณ์ปรารถนาของตนเอง เช่น การออกเที่ยวเตร่นอกบ้าน การคบชู้นอกใจ ไม่ใส่ใจเอื้ออาทรต่อกันอีกต่อไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างคำสนทนาที่คนทั้งสองแสดงต่อกัน ดังนี้

"ก็คุณล่ะ...ไม่ออกไปไหนหรือคืนนี้"

"ปวดกบาล..." หล่อนนิ้วหน้า หล่อนหยาบเป็นและอย่างง่าย ๆ เลียดด้วย เหมสุดายกมือขึ้นเกาศีรษะของหล่อน "ไม่รู้เป็นยังไง หมู่นี้ปวดหัวถี่จัง..."

เขายิ้มเยาะ ๆ "คุณก็รู้วิธีแก้คืนนี้..."

นิสัยตาของหล่อนบอกถึงความรู้ทัน "มันไม่ง่ายอย่างนั้นหรอกเอา เป็นว่าฉันยังมีขางเหลืออยู่อีกนิดหนึ่ง ไว้ให้มันหมดขางเสียก่อน... ฉันแค้น"

"มีอะไรกินมั่งละ..."

"ไปหาตุ๋นในครัวก็แล้วกัน ฉันไม่ได้กินข้าวบ้านมา

สองสามปีแล้วละมั้ง" หล่อนตอบ "ไม่มีความใส่ใจในทุกข์ร้อน
หิวโหยของเขาเลยแม้แต่น้อย คงนั่งตะไบนเส้นของหล่อนอย่างปราณีตต่อไป
"ทุกวันนี้คุณก็เคยกินข้างนอก"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 86)

ซรั้มภักและเหมสุดา คือตัวอย่างของกลุ่มรสที่มีบุคลิกภาพเหมือนกันทุกอย่างมาก
เกินไป และความเหมือนกันดังกล่าวจัดเป็นลักษณะที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่การอยู่ร่วมกันทั้งสิ้น

กล่าวได้ว่าบุคลิกภาพ ที่จะก่อให้เกิดปัญหาแก่ชีวิตสมรสที่พบในกลุ่มรส นวนิยาย
แนวชีวิตครอบครัวช่วงปี 2525 - 2531 ได้แก่ ลักษณะนิสัย ยะโล เชื้อหยิ่ง และหลง
ตนเอง ลักษณะนิสัยเอาแต่ใจตัวเองและยึดถือความคิดของตนเป็นสำคัญ ลักษณะนิสัย
เห็นแก่ตัวและเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น ลักษณะนิสัยคือร้าน เจ้ากิจ และไม่ยอมใคร ลักษณะ
นิสัยเจ้าชู้ รักง่ายแต่หน่ายเร็ว ลักษณะนิสัยลำเอียงขาดความยุติธรรม ลักษณะนิสัยหึงหวง
หวาดระแวงและเจ้าคิดเจ้าแค้น และลักษณะนิสัยอ่อนแอ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
ประกอบกับลักษณะที่ไม่มั่นคงทางอารมณ์ของกลุ่มรสต่างไม่มีความหนักแน่นมั่นคง และอดทน
ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเพียงพอ มักใช้ความวู่วาม รุนแรงเข้าหากันมากกว่า
ความสุ่มรอบคอบ และความอ่อนโยนถ้อยทีถ้อยอาศัย เมื่อกลุ่มรสที่มีบุคลิกภาพดังกล่าวมา
อยู่ร่วมกัน จึงไม่สามารถปรับตัวและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขได้

2. พฤติกรรมของกลุ่มรส หมายถึงความประพฤติกหรือการกระทำของ
สามีภรรยา เป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยก เช่น การไม่ซื่อสัตย์หรือนอกใจกัน การทอดทิ้ง
หรือขาดความรับผิดชอบในครอบครัว การหยาบคายทารุณไม่ให้เกิดรักกัน และการดื่มเหล้า
และติดการพนัน เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวล้วนเป็นสาเหตุให้ครอบครัวแตกแยกได้ทั้งสิ้น
กลุ่มรสที่มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันนั้นน้อยคู่ที่จะร่วมกันได้อย่างราบรื่นโดยปราศจากปัญหายุ่งยาก
แต่ปัญหาต่าง ๆ ย่อมแก้ไขได้ ถ้าสามีภรรยาต่างร่วมมือกันแก้ไขหรือใช้การประนีประนอม
ผ่อนหนักผ่อนเบา และปรับตัวเข้าหากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของกลุ่มรสว่าจะปรับตัว

เข้าหากันได้ดีแค่ไหน ปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวหากคู่สมรสไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ไขได้ ก็มักจะหาทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ กันออกไป ในที่สุดอาจเป็นเหตุให้ครอบครัวแตกหักได้ ดังที่ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2529 : 80) กล่าวว่า การที่คนมาอยู่ร่วมกันแล้วตอบสนองกันและกันได้เป็นอย่างดี ย่อมทำให้คนทั้งคู่ประสบความสุขในชีวิต แต่ถ้าคู่สมรสต่างมีบุคลิกภาพขัดแย้งกันมาก ๆ และไม่อาจปรับตัวให้เข้ากันได้ พฤติกรรมที่ทั้งคู่แสดงออกมาก็มักจะขัดแย้งกัน เป็นเหตุให้เกิดความไม่พึงพอใจ และความแตกแยกมาสู่ครอบครัวในที่สุด ส่วน เจคอบสัน (Jacobson, 1959 : 121) กล่าวว่า พฤติกรรมที่มักเป็นสาเหตุให้คู่สมรสหย่าร้างกัน ได้แก่ ความหยาบคาย ทำร้ายร่างกาย ทบตี การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูกัน และการนอกใจกัน

ลักษณะพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นสาเหตุให้ครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 สามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะคือ

2.1 พฤติกรรมทอดทิ้งและขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ได้แก่ ตัวละครที่ขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่บางอย่างหรือทุกอย่างในครอบครัว มักทอดทิ้งครอบครัวออกไปหาความสุขนอกบ้าน ไม่สนใจให้การศึกษาหรืออบรมเลี้ยงดูลูก และมักคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน คู่สมรสบางคนก็จะให้แต่ฝ่ายหญิงทำหน้าที่ทุกอย่างเพื่อรับใช้ตนเอง หรือบางคนก็จะเห็นว่าฝ่ายชายต้องรับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่าง ตนจะขอใช้ชีวิตอย่างอิสระเหมือนไม่ได้แต่งงาน พฤติกรรมของตัวละครส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความสำนึกของการแต่งงานที่แท้จริงและถูกต้อง จึงเป็นเหตุให้ครอบครัวต้องพบกับความแตกแยกในที่สุด อังกาป กอศรีพร (2526 : 55) กล่าวว่า การแต่งงานก็เหมือนกับการเข้าสู่วีชีวิต นอกจากจะต้องรับผิดชอบกิจการต่าง ๆ ในครอบครัวแล้วจะต้องมีความรักความห่วงใยต่อกันและกันด้วย เมื่อคู่สมรสคนใดขาดความรับผิดชอบดังกล่าว ย่อมหลีกเลี่ยงการแตกหักได้ยาก ตัวละครในนวนิยายแนวปัญหาครอบครัวแตกแยก ต่างมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันดังเช่นที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น คก ใน เลื่อมสลับลาย ยล ใน ภุมร ชนพ ใน ปมพิศวาส บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ หนึ่ง ใน หน้าตาบ้านแรก มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม มนสิวิ ใน โซ่สังคม และ ชรัมภ์ และ เหมสสุตา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว เป็นต้น

ศก เป็นลามิที่ขาดความรับผิดชอบในบทบาทของตน และมีพฤติกรรมทอดทิ้ง
 อย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง เช่น เมื่อเขารู้สึกเบื่อหน่ายชีวิตการแต่งงาน
 ศกก็หาทางออกด้วยการทอดทิ้งภรรยาและออกไปหาความสำราญนอกบ้านเพียงลำพัง
 แม้ว่าปิ่นปักจะกำลังตั้งครรภ์อยู่ก็ตาม ดังจะเห็นได้จากคำบรรยาย

...ทันทีที่รู้ว่าหล่อนมีครรภ์... เขาก็เกือบจะไม่ได้แต่ต้องหล่อนเลย
 ปิ่นปักมีอาการแพ้บ้างเป็นบางครั้ง เช่น ในตอนเช้า ๆ ซึ่งหล่อน
 มักจะลุกขึ้นอาเจียนเล็กน้อย

มีอยู่ครั้งหนึ่งที่เขา กำลังแลเห็นหล่อนกำลังโก่งคอพอดิ แทนที่เขาจะ
 เข้ามาช่วยเหลือ เขากลับรีบหลบหายไ้ แล้วต่อจากนั้นหล่อนรู้สึกว่
 เขาอารมณ์ไม่ดีนัก

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 22)

แม้ว่าปิ่นปักพยายามใช้หลักวิชาหรือทฤษฎีความรู้ต่าง ๆ ที่เธอจำเรียนมาชี้แจง
 ขอบกพร่องของศกเพื่อให้เขาเปลี่ยนพฤติกรรมเสียใหม่ โดยที่เธอเองก็มองไม่เห็นความ
 ขบถของตนเอง และลืมนึกไปว่าผู้ชายอย่างศกนั้นย่อมไม่มีทางยอมรับขอบกพร่องของ
 ตนเองอย่างแน่นอน แต่กลับทำให้ชายหนุ่มเบื่อหน่ายและชิงช้าในความรอบรู้เชิงวิชาการ
 แต่ขาดการปฏิบัติของภรรยามากยิ่งขึ้น เมื่อปิ่นปักเตือนย้ำให้เขาตระหนักถึงหน้าที่ของ
 ตนเอง ศกกลับย้อนตอบด้วยคำพูดที่ขาดความรับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น

"คุณต๋อว่าผมมาก็เหินแล้ว ผมก็บอกช้า ๆ ตั้งหลายหนว่าย่าม่าวุ่นวาย
 จุ้นจ้านเรื่องของผม ผู้ชายเขาจะหาความสุขกัน ผู้หญิงไม่เกีย"

"คนเห็นแก่ตัว" ปิ่นปักชี้หน้าพาลลงละอิกละอันพาลลง "บอกจริง ๆ
 ว่าฉันผิดหวังในตัวคุณแสนสาหัส คุณรู้หรือเปล่า คุณว่าฉันทั้งเป็น"

“ผมไม่เคยสัญญากับคุณเลยนะว่าผมจะไม่ทำยังงั้นยังงี้ ผมไม่ใช่คนบ้า บัดชบยังงั้น แต่หากว่าคุณนึกเอาเองก็ช่วยไม่ได้”

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 341)

ส่วนพฤติกรรมทอดทิ้งและขาดความรับผิดชอบของ ฮูล นั้น เห็นได้จากยลหาทาง แก้ไขด้วยการทอดทิ้งภรรยาออกไปหาความสำราญนอกบ้านในเวลาว่าง หรือเวลาหยุด นึกกับผู้อื่นเสมอ ความสุขของฮูลอยู่กับการได้พาตัวเองให้พ้นออกจากเขตบ้านเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับ ชนพ ที่มีพฤติกรรมทอดทิ้ง และขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของสามีอย่าง ชัดเจน ความรู้สึกที่ว้าวุ่นมิใช่สตรีในทัศนคติของตน เป็นเหตุให้ชนพปล่อยปละละเลย เธอทั้ง ๆ ที่เธอกำลังตั้งครรภ์ แม้ว้าวุ่นจะพยายามที่แจ้งชักชวนให้ชนพกลับมา ทำหน้าที่ของสามีให้สมบูรณ์กว่านี้ แต่ชนพก็ไม่สนใจยอมรับข้อบกพร่องของตน ดังปรากฏ จากคำพูดของเขาตอนหนึ่ง

“ผมไม่ดื่ม ไม่เที่ยว ไม่เล่นการพนัน ก็ดีมากเกินพอ สำหรับผู้ชายไทย ยุคใหม่ คุณก็รู้มิใช่หรือว่าเขา “สนุก” กันยิ่งไงบ้าง เราต่างคนต่างมีทางหา ความสุขที่มันไม่ผิด ก็น่าจะพอใจในอิสระเฉพาะตัวแล้วนี่”

“หน้าที่ของคนแต่งงานกัน ไม่ได้มีเฉพาะที่คุณว่ามานี้คะ” นิลวุ้นขัดขึ้น
“ยิ่งจะเป็นพ่อ แม่คน...”

“ผมไม่ได้บกพร่องตรงไหน เข้าไป กลางคืนก็มานอนบ้านเดียวกัน ถึงไปไหนคุณก็รู้ วันหยุดสุดสัปดาห์ผมไปบ้านสวน คุณไม่ชอบเองต่างหาก... ถึงต่อไปจะมีลูก ผมก็รู้หน้าที่การเป็นพ่อคนอยู่ ไม่ต้องให้ใคร หรือนักจิตวิทยา อย่างเพื่อนคุณคนนั้นมาบอก”

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 68)

นอกจากชนพจะทอดทิ้งภรรยาและไม่ยอมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของสามีโดยทั่วไป แล้ว ชนพยังปฏิเสธที่จะตอบสนองความต้องการทางเพศกับนิลวุ้นอยู่ตลอดเวลา และ

เมื่อมีบุตรแล้ว ชนยังขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของบิดาอีกด้วย เมื่อทราบว่านิลวัจน์คลอดทารกพิการ และแพทย์วินิจฉัยว่าเป็นเพราะเชื้อหัดเยอรมันที่นิลวัจน์ถ่ายทอดให้ ขณะที่เริ่มตั้งครรภ์ ชนก็เกิดความรู้สึกอับอายมากที่ต้องมีบุตรเช่นนั้น เขาจึงเกิดความรู้สึกโกรธเกลียดนิลวัจน์มากขึ้น และพลอยเกลียดไปถึงบุตรของตนเองด้วย จนไม่อยากจะรับรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังคำบรรยาย

หล่อนเป็นคนผิดตั้งแต่ต้นมือ เขาคราวอยู่ในใจอย่างโกรธแค้น...
โกรธหล่อน...โกรธลูก...โดยเฉพาะกับลูก มันบอกความอับอายที่ต้องมี
ลูกปัญญาอ่อน ไม่ปกติเช่นคนอื่น

"ไม่รับกลับมาได้ ก็ดีเหมือนกัน" เสียงชนพ่นจัด

"เด็กแบบนั้นเอากลับมาบ้านก็มีปัญหา ค่าดูแลรักษาเท่าไรให้ส่งรายการ
มา...อย่าเอามาทรมาน ทุเรศนัยน์ตาเต็มทน"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 125)

ในเวลาต่อมาเมื่อนิลวัจน์นำบุตรชายไปฝากผู้เป็นป้าที่อยู่จังหวัดปทุมธานีเลี้ยง ชนก็ไม่เคยสนใจไปดูแลถามข่าวคราวบุตรชาย นอกจากจะมีใครโทรค้นที่มาตามเท่านั้น

สำหรับพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบของ บุรโชติ นั้น ดูได้จาก บุรโชติไม่เคยสนใจว่าสมาชิกในครอบครัวจะมีความเป็นอยู่เช่นไร เขาผลักภาระทั้งหมดไปให้คัดค้ารับผิดชอบตามลำพัง ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในบ้าน ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูบุตรในครอบครัว บุรโชติไม่เคยมีเวลาหันมาดูแลเอาใจใส่ครอบครัวเลยแม้แต่หยิ่ง ซึ่งแม้แต่โกมุท ผู้เป็นบุตรชายของบุรโชติก็ยังรู้สึกว่าบิดาของเขานั้นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับฐานะของพ่อบ้านเลข ดังนั้น

ตั้งแต่เขาเกิดโตมานี้พ่อก็เป็นอย่างนี้ นั่นคือหาความสุขสนุกสนานตามลำพัง
กับเพื่อนฝูงที่เคยกินเคยเที่ยวด้วยกันมาครั้งยังเป็นโสด โลกส่วนตัวของพ่อ
เมื่อก่อนหรือหลังแต่งงานไม่เคยเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดทั้งสิ้น นี่เขาก็รู้มา
อย่างบังเอิญผ่านหู ผ่านตา จากการได้ยินคำสนทนาระหว่างป้าบลกับแม่

ทางโทรทัศน์บ้าง ไม่ก็ในการพบปะบ่อยครั้งข้างเท่านั้นเอง

(โลภาค สุวรรณ. 2530 : 41)

การกระทำอย่างเอาวัดเอาเปรียบและไม่ยอมรับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้นของบุรุษิตี เป็นเหตุให้คัดค้านไม่สามารถอดทน "เป็นทาสสนองความเห็นแก่ตัวของเขา ไม่รู้จบ"

(โลภาค สุวรรณ. 2530 : 95) ต่อไปได้อีก

ส่วน หนึ่ง นั้นนับเป็นตัวอย่างของแม่บ้านที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของแม่บ้าน ทุกอย่าง หนึ่งมักจะปล่อยปละละเลยและไม่สนใจที่จะทำการงานใด ๆ ภายในบ้านทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการเก็บกวาดที่นอน ห้องนอน หรือแม้แต่ห้องน้ำ และเศษอาหาร จานอาหารต่าง ๆ ที่เธอรับประทานหรือทำสกปรกค้างคาไว้ หนึ่งก็มีได้ใส่ใจ ทำความสะอาดทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างตอนหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนบรรยายไว้ดังนี้

ทุกเย็น...เมื่อโคมกลับถึงบ้าน...บัดนี้...สิ่งที่หล่อนได้เห็นก็คือ จานอาหารรสจัด หรือมิฉะนั้นก็ถุ้งกระดากบรรจุพวกฝรั่ง สับปะรด ซึ่งนั่งกินเหลือเศษ ๆ วางแบไว้บนโต๊ะในครัว

บางวันร้ายกว่านั้นอีก เพราะมันเกลื่อนอยู่ที่โต๊ะกลางห้องรับแขกด้วย

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 55 - 56)

นวนิยาย ได้ชี้ให้เห็นว่า ภรรยาที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนนั้นย่อมก่อให้เกิดความรำคาญในครอบครัวได้ ถ้าหากว่าสามีไม่มีความอดทนหรือหนักแน่นเพียงพอที่จะยอมรับหรือทำใจได้ ดังเช่นที่ฉากรู้สึกเบื่อหนึ่งเพราะเขายังเด็กเกินกว่าที่จะรับภาระหนักหน่วงทั้งหมดไว้เพียงลำพังได้ นอกจากนี้หนึ่งยังก่อปัญหาเดือดร้อนให้กับครอบครัวหนักขึ้น ด้วยการทอดทิ้งหน้าที่ของมารดา โดยการโยนภาระเลี้ยงดูบุตรไปให้แก่โคมและฉากรู้ดูแล ในขณะที่เธอพยายามออกไปทำงานนอกบ้าน และคิดไม่ซื่อกับฉากรู้ด้วยการประพฤติดูประเวณี และหนีตามชายอื่นไปโดยมิได้ห่วงใยบุตรแต่อย่างใด

นอกจากนี้ มุกา มนัสวี ชรัมภ์ และเหมสุดา ต่างก็จัดได้ว่าเป็นตัวอย่างของพ่อบ้านหรือแม่บ้านที่ขาดความรับผิดชอบทั้งสิ้น มุกา นั้นมิได้สนใจในหน้าที่สามีของตนเอง เขามักใช้เวลาส่วนใหญ่ออกไปหาความสนุกนอกบ้านกับหญิงอื่น ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึง

การขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวของ มุกา อย่างเด่นชัด ได้แก่ ตอนที่มุกาทรางเรื่อง
 นุชตั้งครรภ์ เขารีบปฏิเสธอย่างทันควันว่าเขาไม่ใช่บิดาของทารกในครรภ์ภรรยาอย่าง
 แน่นนอน มุกาอ้างว่าเขากับนุชได้แยกห้องนอนกันมานานแล้ว ซึ่งแท้จริงนั้นมุกาหลอกไปว่าเขา
 เคยใช้กำลังปลุกปล้ำนุชก่อนหน้านั้นครั้งหนึ่ง เมื่อวารุณีได้หวนกลับมาคืนดีกับเขาอีก เป็น
 เหตุให้มุการีบปิดความรับผิดชอบทารกในครรภ์ของนุชเพื่อหาทางหย่าขาดจากเธอและหัน
 มาแต่งงานกับวารุณีแทน ส่วนพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบของ มนัสวี นั้นแสดงออกโดย
 การโยนหน้าที่รับผิดชอบทุกอย่างในครอบครัวไปให้ เขมวรรณ รับภาระแต่เพียงลำพัง
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาระด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในครอบครัว นอกจากนี้เขาก็มัก
 จะทอดทิ้งให้เขมวรรณอยู่บ้านคนเดียว ในขณะที่เดียวกันที่เขาใช้เวลาส่วนใหญ่ออกไปกับ
 หญิงอื่น เมื่อเขมวรรณตั้งครรภ์และมีอาการแพ้ท้อง เขาก็มิได้เอาใจใส่หรือถามอาการ
 ของเธอแต่อย่างใด บางครั้งเขาถึงกับแสดงอาการรำคาญและไม่พอใจ เช่น

“อ้วกอยู่ได้” คนนอนหันหลังให้บ่นอุบอิบ “หมอไม่ให้ยาแก้แพ้มาหรือ”

“กินมากมันจะไม่ดีกับลูก”

ขอให้ใครอ้าปากบอกมาเถอะว่า อะไรจะเป็นอันตรายแก่ลูกเขมวรรณ
 จะไม่ทำเป็นอันขาด

“จะเป็นอะไร กิน ๆ มันเข้าไปจะได้ไม่ลูกอ้วก เราถึงนอนไม่หลับอยู่”

(ทมยันตี. 2528 : 248)

เมื่อเขมวรรณไปคลอดลูกที่โรงพยาบาล มนัสวีก็ได้ติดตามไปดูแล แสดงความ
 ห่วงใย “เจ้าของไข่ จึงมีแต่คุณผัวผู้เดียว...ทุกคนซุลมุน...โดยไม่มีมนัสวี...” (ทมยันตี.
 2528 : 282, 283)

สำหรับ ชรัมภ์ และ เหมสูลา นั้น คือตัวอย่างของพ่อบ้าน และแม่บ้านที่ต่าง
 บกพร่องต่อหน้าที่ของตนอย่างมาก ทั้งคู่ต่างทอดทิ้งหน้าที่และไม่สนใจครอบครัวของตนแต่
 อย่างใด ต่างแข่งขันกันออกนอกบ้านหลังจากแต่งงานกันได้เพียงปีเดียวเพราะความ
 เบื่อหน่ายกันและกัน ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเหมสูลาที่กล่าวกับเธอตอนหนึ่งดังนี้

"ฉันทนเห็นแก่กับผัวกลับบ้านดึก ๆ ค่ำ ๆ ไม่ได้ นะซี ฉันบอกตั้งแต่ต้นแล้วว่า แกต้องเที่ยวให้อิ่มเสียก่อนแต่งงาน คนเราน่ะสักแต่ว่ามีเงิน... เงินทองทรัพย์สินมันไม่ได้ถึงความพร้อมทั้งแก่กันผัวนั้นแหละ ไม่พร้อมเลยสักอย่าง"

(นันทนา วีระชน. 2529 : 31)

พฤติกรรมเที่ยวเตร่ ออกนอกบ้านจนไม่มีเวลาหันหน้าเข้าหากันดังกล่าวย่อมทำให้ต่างคนต่างเกลียดชังกัน และไม่มีส่วนรู้เห็นในชีวิตของกัน ดังเช่น คู่สมรสควรจะมีดังตัวอย่างเช่น ชรัมภ์เห็นเหมสุมดาที่พ่ยหาและเขาไม่มีโอกาสรู้ได้ว่าเขามาทำไม

เขาแปลกใจเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อเห็นรถยนต์ของเหมสุมดาผ่านหน้าเขาไป เขาเดินอยู่ริมถนนสายที่พลุกพล่านไปด้วยผู้คน หล่อนจึงไม่มีความผิดเมื่อหล่อนไม่เห็นสามีผู้สวมเสื้อสีจืดจางชนิดไม่ได้เรื่อง เหมสุมดาไม่เคยคุ้นกับข้าวของเครื่องใช้ของเขา เพราะหล่อนไม่คุ้นที่จะทำหน้าที่ภรรยาผู้เอาใจใส่เขามาก่อน เหมือนเขาไม่คุ้นต่อสีสรรของเสื้อผ้าแบบแปลก ๆ ที่หล่อนสวมใส่

(นันทนา วีระชน. 2529 : 272)

นอกจากคนทั้งคู่จะบ่นร้องในหน้าที่ของสามีภรรยาที่ควรจะดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของกันและกันแล้ว ทั้งชรัมภ์และเหมสุมดายังไม่สนใจที่จะทำหน้าที่ของบิดา-มารดาอีกด้วย ต่างผลักรถดังกล่าวไปให้ผู้เป็นยายของลูกรับผิดชอบ แต่เมื่อถึงคราวมิดิตหย่าร้าง ต่างก็แย่งชิงเพื่อทำหน้าที่อุปการะบุตรโดยมีจุดมุ่งหมายเพียงเพราะต้องการเป็นบุคคลที่ถูกต้องดิงามในสายตาของสังคมเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากคำบรรยาย

หล่อนไม่เคยสนใจเด็กชายหรือถามลูกว่าจะไปกลับเมื่อไหร่ ชีวิตเห็นหล่อนวนวายอยู่กับเขาไม่จบสิ้นเสียที

(นันทนา วีระชน. 2529 : 826)

เขาเป็นคนรักลูก แต่ความห่างเหินนั้น ทำให้เขาเหมือนเหมสุมดา คือ เลือนหน้าที่ของการเป็นพ่อและแม่ในบางครั้ง แต่รักนั้นยังรักอยู่รักด้วยสำนึก

ของการเป็นพ่อ

(นันทนา วีระชน. 2529 : 313)

กล่าวได้ว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวต้องล้มเหลว ในนวนิยายที่นำมาวิเคราะห์คือ พฤติกรรมของกลุ่มรัลที่ขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตน และทอดทิ้งครอบครัวออกไปหาความสุขนอกบ้านตามลำพัง

2.2 พฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์และนอกใจกัน ได้แก่ ตัวละครกลุ่มรัล

บางคนไม่มีความสัมพันธ์ฉันคู่สาวกับผู้อื่น ส่วนใหญ่มักเป็นตัวละครฝ่ายชายที่ป็นใจไปให้หญิงอื่นจนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัวขึ้นได้ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มรัลในนวนิยายช่วงนี้เข้ามาเป็นสาเหตุแห่งการหย่าร้างแทบทั้งสิ้น อังกาบ กอศรีพร (2526 : 55) กล่าวว่า การที่กลุ่มรัลฝ่ายชายไปอยู่ร่วมหลับนอนกับผู้หญิงอื่น ให้การเลี้ยงดูอย่างภรรยาหรือมากกว่าภรรยาตน หรือในกรณีกลุ่มรัลฝ่ายหญิงนอกใจสามี จะด้วยเหตุผลอย่างใดก็ตาม ก็ต้องถือว่าไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน อันเป็นสาเหตุร้ายแรงที่จะมีชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาอีกต่อไปไม่ได้ ผู้ประพันธ์นวนิยายช่วงนี้ได้สะท้อนให้เห็นสาเหตุของการหย่าร้างว่าส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มรัลไม่ซื่อสัตย์ต่อกันหรือนอกใจกัน ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของ ศก ใน เลื่อมสลับลาย สล ใน ภมร รอย ใน เสียงนกจากพราง จารณ ใน ทะเลแปร ชนพ ใน ปมพิศวาส บุรีโชติ หนึ่งใน หน้าต่างบานแรก แก้ว ใน ลมการว้าย มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม โทนี ใน คลื่นกระทบฝั่ง มนัสวี ใน โซ่สังคม คลัยลา ใน ปิกมาร และ ชรัมภ์ และเหมสุมดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ตัวละครเหล่านี้ล้วนก่อปัญหาขัดแย้งในครอบครัว ด้วยการนอกใจกลุ่มรัล หรือไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกันเป็นสำคัญ ศก นั้นนอกใจปิ่นปัก หลังจากแต่งงานได้ไม่นาน ศกทำตัวเฉยเมยกับภรรยาแต่กลับไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่น เป็นเหตุให้ปิ่นปักตัดสินใจหย่าขาดกับเขาในเวลาต่อมา ความรู้สึกเชื่อมั่นว่าตนมีค่ามากกว่าคนอื่น ทำให้ปิ่นปักไม่สามารถยอมรับการกระทำของศกดังกล่าวได้ ปิ่นปักมีทัศนะว่า ผู้ที่หลงระเหิรอยู่ในกามตัณหานั้น "แม้จะเป็นผู้ชายก็เถอะ ถ้าถูกประณามว่า "บ้าตัณหา" เสียแล้วก็หมดดี หมดเกียรติ หมดสิริสง่า" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 338) แต่ในขณะเดียวกัน ศกกลับถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของผู้ชาย ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของเขาก็คือ "กล่าวกับปิ่นปักตอนหนึ่งดังนี้

"อัปเดตกับไอ้เรื่องขี้ผงพรรณนี่หรือ คุณก็ขยันอัปเดตเสียเหลือเกินนะซี
คุณเป็นบ้าไปแล้วหรือเปล่า คุณเอาตัวเองไปเปรียบกับผู้หญิงคนนั้นได้อย่างไร
ผมมีเงินผมก็ซื้อไป จะคงได้สักก็น้ำกัน คนอย่างผม ไม่ใช่จะหลงใครได้
เป็นปี ๆ เมื่อไหร่"

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 341)

เช่นเดียวกับ ชล ที่นอกใจนิตาด้วยการมีภรรยาอีกคนหนึ่งคือ หอมหวาน ทั้งยัง
ยกย่องหอมหวานมากเป็นพิเศษ เพราะหอมหวานเป็นหญิงสาวที่ช่างเอาอกเอาใจ และมี
กิริยาอาการที่เข้าสวณใจสลมาก ชลเคยเปรียบเทียบกับหอมหวานกับภรรยาคนแล้ว ก็ต้อง
สรุปว่า... "นิตาไม่มีพรอกทำทางอย่างนี้... หล่อนคิดแต่เอาเรื่อง... เอาเรื่องเสียจริง ๆ
กะอิค่ตัวมีเมียช้อยนี้" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 73) ดังนั้นชลจึงลุ่มหลงและ
พะวักพวงอยู่กับหอมหวานจนไม่มีเวลาให้ครอบครัว บางครั้งเขาถึงกับไม่พอใจ ถ้านิตา
พูดกระทบกระทั่งไปจนถึงหอมหวาน แสดงให้เห็นว่าชายหนุ่มยกย่องหญิงอื่นมากกว่าภรรยา
ของตนเอง พฤติกรรมของชลดังกล่าวจะเห็นได้จากตัวอย่างการโต้ตอบระหว่างชลกับนิตา
ในตอนหนึ่งคือ

"แปลว่า ผมไม่เคยให้ความสุขอะไรคุณเลยใช่ไหม" ในที่สุดเขาก็เอ่ยขึ้น
อย่างขุ่นเคือง... หลังจากเงยไปชั่วครู่ เพราะทนไม่ได้ที่จะต้องถูกกล่าวหา
"คุณพูดเหมือนกับว่าทุกวันนี้คุณเป็นทุกข์... แร่นแค้นเสียเหลือเกินนั่นแหละ...
อย่าหาเรื่องกันดีกว่านี่ ใจ ๆ ผมก็มีไปแล้วละ เมีย "อีกคนหนึ่งนะ"
คุณก็ต้องรู้จักจบบังไม่ใช่คอสเสียดลึงกระแฉะกระแฉะ คอยกว่นน้ำให้ขุ่น
อยู่เสมอ

สำหรับเขา... เขาจะไม่ยอมพูดถึงหอมหวานว่าเป็นเมียช้อยเป็นอันขาด
ถ้าเอ่ยชื่อไม่ได้ก็เอ่ยเช่นนั้น เมียอีกคนหนึ่ง

ส่วน จารณ นั้นได้สร้างความเจ็บปวด ขมขื่นให้กับทัศนียาอย่างหนัก ด้วยการมี
ความสัมพันธ์แนบแน่นกับหญิงอื่นหลายราย ไม่ว่าจะเป็นร้านแพน สาวใหญ่ผู้มีสามีเป็นชาว

ต่างชาติ และ นักสาวสวยที่ทำงานเป็นพนักงานขายของให้กับร้าน เพราะเขามีพฤติกรรมทางเพศที่รุนแรงถูกใจจารณมาก ผิดกับทัศนคติที่มีลักษณะเหมือน "เหล่าผสมรสจิตคิด" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 218 - 129) ดังนั้นจารณจึงนอกใจภรรยาด้วยการเลี้ยงดูปรนเปรอนกในฐานภรรยาลับ ๆ ไว้อีกผู้หนึ่ง สำหรับ ชนพ ได้นอกใจนี้แล้วจึงด้วยการมีความสัมพันธ์ล้าลิกกับคุณิ ผู้สามารถทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิตของตนได้เต็มเปี่ยมขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

เขากำลังมีความสุขแทบจะเปี่ยมล้นหัวใจ...ความปรารถนาล้าลิกเพียงจะเต็มอ้อมวันนี้อย่างไรที่เขาต้องการไม่ใช่ในลัจฉน์ ผู้หญิงสาวสวยพรั่งเนื้อตัวเต็มไปด้วยสิ่งชั่วร้ายตามวัยและธรรมชาติ หากเป็นสตรีผู้มีวัยและกิริยามารยาทไม่ได้ผิดเพี้ยน ไรท์ที่เขาเคยเกาะติดไม่เลื่อมคลายสักนาทีเดียว...

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 199)

นอกจากนี้ บุรุษิ มุกา มนสิ และ ชรัมภ์ ตลอดจน รอย และ โทนี ต่างก็นำความร้ายฉานมาสู่ครอบครัวด้วยการนอกใจ และไม่มีความรักต่อภรรยาทั้งสิ้น บุรุษิ นั้นนอกใจเพราะนิสัยที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้นทางเพศกับหญิงสาวที่บริสุทธิ์ ส่วน มุกา ได้มีเมียอยู่กับชาวภูมิตี หญิงสาวผู้เป็นคนรักเก่าอย่างหนัก แม้ว่าเขาจะแต่งงานกับเธอแล้วก็ตาม นวนิยายได้เสนอให้เห็นว่าสามีที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อภรณานั้น ย่อมทำให้ภรรยาไม่อาจทนต่อไป และมักหาทางออกด้วยการหย่าร้างในที่สุด ดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.3 พฤติกรรมหยาบค้าย ก้าวร้าว และไม่ให้เกิดรักกัน เป็นพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนในนวนิยายช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 คู่สมรสที่เริ่มต้นชีวิตครอบครัวโดยไม่มีความรักความเข้าใจกันอย่างแท้จริง เมื่อมาอยู่ร่วมกัน ก็มักจะไม่สามารถให้อภัยความผิดพลาดของฝ่ายตรงข้ามที่อาจเกิดขึ้นได้ ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ คู่สมรสมักมีพฤติกรรมหมองเมิน ประชดประชัน ก้าวร้าวและทะเลาะเบาะแว้ง บางคู่ก็ใช้วาจารุนแรง หยาบค้าย ไม่ให้เกิดรักซึ่งกันและกัน ต่างใช้วิถีเข้าหากัน ไม่สนใจ

ปรับตัวหรือความเข้าใจ และลงเอยด้วยการแยกทางกัน นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตคู่ที่อยู่กันอย่างใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลนั้นมักสิ้นสุดตรงที่การแตกแยก ดังจะเห็นได้จาก พฤติกรรมของ ชล ใน ภมร จารณ ใน ทะเลแปร ชนพ ใน ปมพิศวาส บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ มุกา ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม มนัสวี ใน โซ่สังคม พันธ์ ใน หน้าต่างบานแรก และ เหมสุดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว เป็นต้น

ความหยาบคาย ก้าวร้าว ของ ชล นั้นเห็นได้จากเขามักพูดจาตะคอก ข่มขู่ และพยายามหาข้อบกพร่องของนิรา เพื่อทำให้ลูก ๆ รู้สึกว่าความผิดที่เขา มีภรรยาอีกคนหนึ่งนั้น เพราะมีนิราเป็นต้นเหตุ เช่น เขาจู่โจมกระชากเสื้ออกออกใส่ภรรยา เมื่อลูกสาวคนโต แลঙ্গปฏิบัติริษยาหมางเมื่อกับเขา ดังนี้

"หมูนี้นั่งเป่าหุ้กจะเอาใหญ่แล้ว ยิ่งนับวันก็ยิ่งเหิมเกริม คุณไปให้ท้ายอะไรมันล่ะ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 509)

หรือ "นี่คุณสอนลูกยังงี้ กิริยามารยาททรมานกันยกใหญ่แล้วนะ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 338)

หรือเมื่อครั้งที่เด็กหญิงเป๊าะหายไปในคืนวันหนึ่งขณะที่เขาออกจากบ้านไปค้างคืนกับหอมาน ชลรู้สึกเป็นเดือดเป็นแค้นมากที่เจียดได้โทรศัพท์เรียกให้เขากลับมาตามหาลูกสาวทั้งคืน ชลได้ระบายอารมณ์เกรี้ยวกราดใส่นิราทันทีที่พบหน้า

"คุณทำอะไรถึงได้หายไป" เขากระชอกกระชากนิกมันไส้ขางหล่อน เลียนักแล้ว ไม่ถูกใครด้วยอย่างแรงทีเดียว เมื่อมาถึงตอนนี้ชักจะนึกไม่ค่อยออกแล้วชื่อว่า สมัยหนึ่งเขาหลงรักหล่อนจะเป็นจะตายถึงขนาดนั้นได้อย่างไรกันหนอ

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 388)

หรือเมื่อครั้งที่ชลได้ทราบความจริงว่า เด็กหญิงเป๊าะป่วยเพราะติดเชื้อโกโนเรีย ชลรีบโอนความผิดไปที่นิรา และใช้คำพูดขู่ตะคอกเธออย่างรุนแรงดังนี้

"อ๊แม่มันไปมุดหัวทำอะไรอยู่ที่ไหน ถึงปล่อยให้ลูกออกไปประยาต์ได้ถึงขนาดนี้"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 688)

ส่วน จารณ นับเป็นตัวอย่างของสามีที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ข่มขู่จนภรรยาไม่อาจทนได้ เขาบังคับภรรยาให้กระทำการสิ่งที่ไม่ต้องการอยู่เสมอ ถึงแม้จะขัดต่อความรู้สึกและรสนิยมของเธอก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการวางตัวและการแต่งกาย ตลอดจนการแสดงออกในด้านเพศสัมพันธ์อันสะท้อนให้เห็นถึงการก้าวร้าวในลัทธิส่วนบุคคลที่เขากระทำต่อภรรยาตั้งแต่วัยแรกเริ่มการใช้ชีวิตคู่เป็นต้น ดังตัวอย่างการบรรยายของผู้ประพันธ์ในตอนหนึ่งคือ

จารณบอกหล่อนหลายครั้งว่า เขาต้องการอะไรจากหล่อนบางอย่าง ก็ทำได้ไม่ยากนัก

"คุณแต่งตัวสวย ๆ หน่อยสิ เวลาออกงานเล็กแต่งตัวเป็นเด็ก ๆ เลิศสิ"

.....

จารณเคยหลุดปากออกมาในยามโมโหว่า

"คุณนะ จิตคิดไม่เป็นลำดับเลขจนคนเดียว"

ความจริงข้อนี้ที่ตติยาต้องยอมรับด้วยความขมขื่นใจ พ่อเลี้ยงหล่อนมาอย่างหวงแหน หล่อนไม่เคยรู้เรื่องเพศ...ไม่เคยมีใครสอนหล่อนว่าควรปฏิบัติอย่างไร นอกไปจากการเอาอกเอาใจ และการเพ้อการเรื้อนแบบกุลสตรีโบราณ

หล่อนตามใจเขาถึงที่สุดแล้ว ยอมตามเขาทุกอย่าง แต่มันก็เป็นเพียงบทคล้ายตามที่ซิดซาเหมือนน้ำยาเย็น

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 208 - 209)

นอกจากนี้พฤติกรรมข่มขู่ของจารณนั้น ยังเห็นได้จากการใช้คำพูดของเขากับที่ตติยาดังตัวอย่างที่ผู้ประพันธ์บรรยายไว้ตอนหนึ่ง

วันนี้จารณกลับมาบ้านได้หลังจากหายไปเลี้ยวหลายวัน และหลายคืน คิด ๆ กัน โดยที่ที่ตติยาไม่มีสิทธิ์จะถามว่าเขาไปไหนมา นอกเสียจากว่าอีกฝ่ายจะอารมณ์ดีพอที่จะบอกเอง

เขามักจะเฝ้าหล่นเสมอ ๆ ตั้งแต่หล่นยังไม่รู้ความจริงข้อนี้ว่า

"ยุ่ง ผมไม่ชอบผู้หญิงจุกจิกนะ"

"ผมจะไปไหนไม่ใช่เรื่องของคุณ"

ทัศนียาถึงกับน้ำตาร่วง เมื่อได้ยินคำพูดแบบนี้เข้า เมื่อเขา
เฝ้าอะไรเอานั่น เขากับหล่นเฝ้าแต่งงานกันมายังไม่ทันสองเดือนเต็ม
ด้วยซ้ำ

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 214 - 215)

ในขณะเดียวกัน กิริยาท่าทีของ ชนพ ที่แสดงกับ นิลวัจน์ ก็เต็มไปด้วยความหงุดหงิด
ก้าวร้าวและไม่ให้เกียรติอย่างเด่นชัด ชนพมักจะใช้วาจาตะคอกตะคั่น นิลวัจน์มากกว่าความ
เอื้ออาทร นุ่มนวลตามลักษณะของสามีที่ดี พฤติกรรมทั้งทางกิริยา และวาจาที่เขาแสดงกับ
นิลวัจน์เต็มไปด้วยอาการเขายะเย่ เยี้ยดยกหยาม เพราะความขุ่นเคืองที่เธอดื่มเหล้าและ
คลอเคลียการพนัน ตลอดจนทำตัวไม่ถูกใจเขา ในขณะเดียวกันเขากลับแสดงออกกับคุณิโน
ลักษณะตรงกันข้าม ดังตัวอย่างเช่น เมื่อ นิลวัจน์พยายามอธิบายให้เขาเข้าใจว่า พหุชาติ
ของ "สามี" นั้นมีอะไรบ้าง ชนพกลับรู้สึกไม่พอใจ และมองไปว่า เธอ "มีความต้องการ
ทางเพศสูง" (โสภาค สุวรรณ. 2526 : 86) เพราะกำลังตั้งครรภ์ ชนพได้แสดง
พฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ให้เกียรติภรรยา ดังนี้

ชนพเลื้อยถูกระชากเต็มแรง ดูเหมือนว่าคำบอกนั้นจะชั่วอายุารมย์ของเขา
ให้ร้ายมากขึ้น แม้จุดที่หล่นได้รับก็ปวดแปลบไปทั่วริมฝีปาก และเนื้อตัว
ไม่มีความอ่อนโยน นุ่มนวลแผ่วไฉวแม้แต่ข้อนิ้ว

ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเหมือนพายุร้าย กระหน่ำแล้วพัดผ่าน ทั้งความวิปโยค
และซากหักพังไว้เบื้องหลัง... ขั้วแต่พายุนั้น คืออารมณ์ชนพ และร่างของ
นิลวัจน์ก็แกร่ง พอจะรองรับการกระทำเหล่านั้น ขั้วแต่ความรู้สึกของหล่น
ที่ถูกทำลายยับเยินไม่มีขึ้นดี

เขาวางมือจากหล่อนในที่สุด หลังจากกระทำหักพาลุน้ำใจอย่างที่ไม่เคยแสดงมาก่อน คำพูดประโยคสุดท้ายที่บอกให้รับรู้ก็คือ

"บอกนะ ถ้าต้องการเมืองไพรละก็ มากน้อยแค่ไหนได้ทั้งนั้น"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 86)

เช่นเดียวกับ บุรุษิ ที่เขาสามารถแสดงความก้าวร้าว เกี้ยวกราดคัดค้าน ด้วยเหตุเพราะเธอไม่ยอมให้เขานำเงินรายได้ของเธอไปใช้จ่ายหาความสุขส่วนตัว ดังนี้

บุรุษิมองหน้าภรรยาเหมือนอสาจะฉิกเนื้อหนึ่งมังสาของหล่อนออกเป็นขึ้น ๆ นี่คัดค้านเป็นอะไรไป หล่อนแกลังเขาได้ลงคอกถึงเพียงนี้

ก็เดี๋ยวหรือ

แก้อ้อไกล้มมือถูกเหวี่ยงโคมไปติดผนังห้องจนคัดค้านสะดุ้ง นี่เป็นครั้งแรกที่บุรุษิมีปฏิกิริยารุนแรงให้เห็น

"เงินที่มีที่ได้ มันไม่พอ เธอกรู้" เสียงเขาเกรี้ยวกราดขึ้นทุกที

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 104)

ส่วน มุกา นั้น ตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกันกับ บุษ เขาไม่เคยมีที่ทำนุมนวล อ่อนโยนหรือให้เกียรติ บุษ เลย เขามักจะหงุดหงิดกับท่าทางของ บุษ ที่คล้ายกับ หยิ่งยโส อวดดีว่าเป็นเจ้าของเงินจำนวนมากที่จมอยู่ในบริษัทซึ่งบิดาของเขาเป็นประธาน" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 323) ดังนั้นเมื่อมีโอกาส มุกาจึงอดไม่ได้ที่จะแสดงกิริยาอาการเยาะหยัน เลียดลีเธอ ดังเช่นเมื่อครั้งที่เขาได้ทราบเรื่องวิวัฒน์ยิงพรเทวัญ เพราะวิวัฒน์หวงพรเทวัญและไม่ต้องการให้เขาไปสนใจใคร โดยเฉพาะ บุษ อาการเยาะหยันไม่ให้เกียรติภรรยา ได้สะท้อนออกมาจากคำพูดของเขาดังนี้

"เป็นไง...งามหน้าไหมล่ะ ยุ่งกับไอ้พวกผู้ชายวิปริตจนกระทั่งโดนตี

ใช้เฮ้ย...ใคร ๆ เขาก็รู้กันทั้งนั้นว่า...ไอ้เจ้านายพรเทวัญ มันมีคู่รัก

เป็นผู้ชายด้วยกัน นี่ยังดิ้นที่ไม่เจ็บตัวเสียเอง..."

การแสดงความเขินอาย และถูกคุกคามไม่ให้เกิรติดกันของสามีภรรยาในยามที่อีกฝ่ายหนึ่งพลังพลตกลงไปนั้น ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อครอบครัวเลย สามีภรรยาที่ดีนั้น ควรจะแสดงการเห็นใจ ปลอบโยน ให้กำลังใจ และปรับความเข้าใจกันด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าการแสดงออกของมุกตลกกล่าว มีแต่จะทำให้สถานการณ์ภายในครอบครัวตึงเครียดและฉีกฉีกห่างกันมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากความรู้สึกของนุช ซึ่งผู้เขียนบรรยายไว้

ว๊าจาเขินอายของสามีจี้ใจให้เดือดร้อนพลุ่งพล่าน นุชบอกกับตัวเองว่า...นุชเกลียดผู้ชายคนนั้น ผู้ชายโง่ที่ยอมให้ผู้หญิงคนหนึ่งสนทนาสูงจนูกเอาไว้ สุดแต่หล่อจะกระตุกให้หยดหรือปล่อยให้เดิน ทว่า...กลับมาแสดงอำนาจเขินอาย ภรรยา โดยถูกต้องทำนองคลองธรรมของตน...นุชเกลียด

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 349)

ตัวอย่างของสามีที่มีลักษณะก้าวร้าว และไม่ให้เกิดภรรยาอย่างชัดเจนอีกผู้หนึ่งก็คือ มนัสวี ชายหนุ่มมักจะแสดงอำนาจและข่มขู่ เขมวรรณ อยู่ตลอดเวลา เขามีทัศนคติว่าภรรยาที่ดีควรปรนนิบัติและเอาอกเอาใจสามี แต่เมื่อเขมวรรณมิได้เป็นเช่นนั้น เขาจึงไม่พอใจ และแสดงออกด้วยการดุด่า ใช้อำนาจก้าวร้าว หยาบคาย ดังตัวอย่าง

"หนอยทำเป็นเล่นตัว"

แม้จะเมหาหากแข็งแรงกว่า จิงกระชากเสื้ออีกฝ่ายล่อยลงมา

"ไม่เห็นนาน ดีเหมือนกานนะ..."

"เออละ ไปอาบน้ำนอน"

"ปาย...ปายนอนด้วยกัน..."

เขมวรรณดึงเสื้อ อะไรอย่างหนึ่งคล้ายลัมผัส วาบขึ้นมา

"มา...ปายนอน"

ฝ่ายนั้นเปิดประตูโครม...กลาเข้าไปในห้อง ลากแขนเขมวรรณติด
ไปด้วย

"ไม่เอาなあ"

"ไปนอนกะครายมา นอนไม่ได้เหรอ"

"ไม่เอา" เขมวรรณสะบัด

"เอา เอาไว้อ"

(ทมยันตี. 2528 : 270)

นอกจากพฤติกรรมก้าวร้าว หยาบคายจะพบมากในตัวละครที่เป็นสามีแล้ว ยังพบ
อีกว่าความหยาบคาย ก้าวร้าวที่ภรรยาเป็นผู้ก่อขึ้นนั้น ก็สามารถทำให้ครอบครัวเกิดความ
ร้าวฉานได้ ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของ หนึ่ง ใน หน้าต่างบานแรก และ เหมสุดา ใน
ไปไม่ถึงดวงดาว

หนึ่ง นั้นมักมีกิริยา มารยาทที่ไม่น่ารักในสายตาของบิดา มารดา และสามี คำพูดที่
เธอใช้ส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นว่าหนึ่งเป็นคนก้าวร้าว อีกทั้งพฤติกรรมหรือการแสดงออกของ
เธอก็ไม่ค่อยจะสุภาพนัก ดังตัวอย่างเมื่อโหมห้ามไม่ให้เธอไปซื้ออาหารมารับประทานแบบ
ไม่จ่ายเงินพร้อมอีก

หล่อนแกล้งเดนเสียงบึงบึงขึ้นไป

"หนึ่ง" โลมเดือดจนต้องตะโกน "นี่เรากระแทกเท้ารดหัวชั้นไข่ไหม"

นั่นแหละ...ฝ่ายเด็กจึงลดอาการนั้นลง แต่ก็มีเสียงปิดประตูห้องแรง ๆ

ดังขึ้นแทน

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 90)

หรือดังจะเห็นได้จากการโต้เถียงระหว่างหนึ่งกับฉายาในตอนหนึ่ง ซึ่งเกิดจากหนึ่ง
ไม่พอใจที่ฉายาปล่อยให้เธออยู่คนเดียวในบ้าน เพราะเขาต้องออกไปอ่านตำราเตรียมสอบ
กับเพื่อน ๆ

"รู้จ้...ไม่ยกมาหอรอก..." หนึ่งบ่น "ไม่ยกท้องให้โง่หอรอก..."

ลำบากจะตายโหงอยู่แล้ว"

"ตอนนี้สบายดีแล้วนี่ มัวขุดคุ้ยหาอะไรอยู่ล่ะ"

"สหายดี แทนที่จะอยู่กับเรา กลับหายหัวไปซิบ"

"บอกว่าไปคุหนังสือ ได้ยินมัย รู้ประสาคนมัย" อีกฝ่ายเริ่มเสียงดัง

"จะลอบอยู่รอมร่อแล้ว"

"ไม่รู้..." เสียงหนึ่งดังขึ้นปาน ๆ กัน "มีอย่างไหน...ปล่อยให้เรา
อยู่บ้านคนเดียว ทั้งวัน ๆ เหงาแทบตายซักแล้ว...เคยเที่ยว เคยคุยกับ
เพื่อนก็ไม่ได้คุย...เห็นแต่โอหน้าเห้มน ๆ บุต ๆ นั้นแหละ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 78)

สำหรับพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ให้เกียรติสามีของ เหมสูลดา ได้แก่ การ
ใช้วาจาหยาบคาย ฉุนเฉียวกับสามี หรือแม้แต่การจงใจมีชู้กับผู้อื่นอย่างเปิดเผย นวนิยาย
ได้เสนอว่า การกระทำที่หักหาญกันดังกล่าวได้สร้างความโกรธแค้น เกลียดชัง กันมากขึ้น
ชรั่มภและเหมสูลดา ต่างพยายามเชิดชวยกย่องหญิงอื่นชายอื่น และใช้วาจาก้าวร้าว หยาบคาย
มุ่งเอารัดเอาเปรียบกันตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากการโต้เถียงกันของคนทั้งสองตอนหนึ่ง
ดังนี้

"หย่ากับผมแล้วคุณจะเริ่มต้นกับเขาได้หรือ"

"ทำไมจะไม่ได้ล่ะ..." หล่อนกระซอกเสียงห้วน "ฉันไม่ชอบทำตัว
ล่าล่า... ผู้หญิงของคุณส่วนใหญ่ไม่พ้นอีล่าล่า...ก็เลยคิดว่า...ผู้หญิงทั้งโลก
เป็นอย่างนั้น" หล่อนกระทบกระทั่งไปถึงปลายทอง "ถ้าฉันจะดอกทองละ...
ฉันกล้าดอกนะ" หล่อนเลิกคิ้ว "เพราะฉันเป็นคนจริง เป็นผู้หญิงจริง ๆ
ฉันไม่เห็นสมควร..."

(นันทนา วีระชน. 2529 : 534)

สรุปได้ว่า สามี ภรรยา ที่อยู่ร่วมกันโดยไม่ให้เกิดขบถกย่องกัน หรือประพฤติก
ปฏิบัติต่อกันด้วยความก้าวร้าว หยาบคายนั้น ย่อมทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกเจ็บปวด
ขมขื่น ขาดความสุขในชีวิตสมรสได้ และมักหาทางออกด้วยการหย่าร้างในเวลาต่อมา

กล่าวได้ว่าสาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยทั้ง 13 เรื่อง ที่สำคัญ
อีกประการหนึ่ง ได้แก่ พฤติกรรมของคู่สมรส ที่โดยส่วนรวมแล้วจะคล้ายคลึงกัน ซึ่งพบ

ทั้งสิ้น 3 ลักษณะดังกล่าวมาแล้ว จะแตกต่างกันก็เฉพาะรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น
ตัวละครบางตัวก็มีพฤติกรรมดังกล่าวครบทุกข้อ บางตัวอาจจะมีเพียงข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้น
แต่อย่างไรก็ตามชีวิตคู่ของตัวละครเหล่านั้นจะลงเอยที่การแตกแยกทั้งสิ้น นวนิยายได้
สะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมของสามี ภรรยา ที่ต่างแสดงออกตามความต้องการ หรือความ
พอใจของตนฝ่ายเดียวนั้น อาจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การแตกแยกได้ ดังจะเห็นได้จากการที่
เค้า ต้องตัดสินใจหย่าขาดกับ บุรโชติ เพราะเธอไม่ต้องการที่จะอดทนต่อพฤติกรรม
เอารัดเอาเปรียบของเธออีกต่อไป

“เค้าตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ยอมให้ใครมาเอาเปรียบ หรือฉวยโอกาส
อย่างที่ว่าอีกเป็นอันขาด ถ้าจะต้องทนรอกหมกไหม้ต่อไป เพื่อจะขึ้น
สวรรค์ตอนที่เขา “คลานกลับมาตาขัง” ก็เท่ากับว่าเค้าเอาชีวิตทั้งชีวิต
ของตัวเองเป็นทาสของคนเห็นแก่ตัวอย่างร้ายกาจคนหนึ่ง ต้องผูกมัด
ตัวเองกับคนที่ไม่มีความรักชอบ ไม่ซื่อสัตย์ ไร้เมตตาจิต ไม่ได้รักใคร่
ใยดีเห็นอกเห็นใจในความทุกข์ยากของเราเลย”

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 120 - 121)

เช่นเดียวกับ คลัยลา นีรา นิลวัจน์ ทัดติยา เขมวรรณ ตลอดจน รตา เป็นต้น
ต่างไม่สามารถอดทนต่อการนอกใจ และการก้าวร้าว ข่มขู่ของสามีได้อีกต่อไป ดังคำพูด
ของ รตา ที่กล่าวกับโทนี เมื่อความจริงปรากฏว่า เขาได้แต่งงานกับ ไอวิ ตามกฎหมาย
แล้ว

“เราไม่เหมาะที่จะอยู่ด้วยกันต่อไปคะโทนี” ในที่สุดรตาก็สรุปด้วยเสียง
แผ่วเบา “แล้วฉันก็ไม่สามารถทนความทรมานใจอย่างนี้ได้อีกแล้ว ถ้าคุณรัก
ฉันอย่างที่บอก ขอให้เราจากกันอย่างเพื่อนดีกว่า...อย่าอยู่จนถึงขั้นที่เรา
จะต้องเกลียดกันเลยล่ะ”

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 508)

และความรู้สึกของ เขมวรรณ เมื่อเพื่อนบอกว่า มนัลวิ ได้พาหญิงอื่นเข้ามาอยู่ในบ้านแทนเธอ ดังนี้

จริงหรือที่หัวใจคนนั้นเล็กเท่ากำปั้น เจ้าของตนเองหัวใจเล็ก ๆ ที่ควบคุมความเป็นไปแห่งร่างกายทั้งหมด ลุข ทุกซ์ หมองไหม้ ขึ้นฉ่ำ "ใจ" เป็นผู้บงการทั้งสิ้น หากเป็นเช่นนั้น...ทำไม "ใจ" ของเขมวรรณกระตุกเพียงครั้งเดียว แล้วทุกอย่างก็กลับสงบ...โลกทั้งโลกหล่นเงียบสนิท ได้ยินเสียง "ไอ้หมอ" แว่ว ๆ

"กลับบ้านเถอะเขม เราต้องบอกนาย เพราะการรู้จากคนอื่นนั้น บางทีมันชอกช้ำน้อยกว่าไปพบด้วยตาตนเอง"

(ทมยันตี. 2528 : 286 - 287)

ซึ่งคล้ายกับความรู้สึกของ นिरา หลังจากทราบว่า ยล มีพมมานเป็นภรรยาอีกคนหนึ่ง

มีแต่ความเลือนลางชอกช้ำ...สงสัย เจ็บแค้น...เลื่อมความนับถือศรัทธา และอื่น ๆ อีกสุดจะจาระไนได้

เสียงอะไรดังกรึกกรีก...เขาเปล่งวาจาใดผิดไป ทำทางที่เคยเป็นอย่างหนึ่ง หากก็แปรปรวนเป็นอีกอย่าง...ล้วนแล้วแต่ก่อความสะอึกผวาหวาดหวั่น...ระแวงระไวทุกชั่วโมฆนาทิ

ความสงบเชื่อมั่นติดปีกโบยบินไปแล้ว...ไกลลิบ...เหลือแต่ความรวดเร็วทรมนทรมาน...กับส่วนลึกที่หนักไปทางข้างพยายาท

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 164 - 165)

- ในขณะเดียวกัน ความรู้สึกของ คลัยลา เมื่อถูก ภูฉายตบตี และทำร้ายด้วยอาวุธหិងหรงก็คือ ความรู้สึกผิดหวังและเจ็บปวด อันเป็นเหตุให้เธอตั้งใจเด็ดเดี่ยวที่จะหย่ากับเขาให้ได้ ทั้งตอบโต้ด้วยวิธีการก้าวร้าว รุนแรง คือ "พกปืนป้องกันตัว" และให้เหตุผลกับมารดาว่า "ไม่ใช่แค่พกหอกกระบี่แม่ หนูยิงกบหลมันจริง ๆ ด้วย...เรามีกำลังแค่นี้ก็

ต้องใช้เครื่องทุ่นแรงช่วย..." (นันทนา วีระชน. 2530 : 427) หรือจะเห็นได้จาก คำโต้ตอบของเธอกับภูกานาอีกตอนหนึ่งดังนี้

"ฉันจะเป็นอะไรก็ตาม แต่ที่แน่ ๆ นะฉันต้องหย่า"

"กลัว... เราจะได้เห็นดิกันแน่"

"เชิญเลย..." คล้ายลาทำทาส "เชิญออกมาทั้งโคตรเลย... บุคโคตร
พ่อคุณที่นอนอยู่ในหลุมขึ้นมาด้วยนะภู่ ฉันจะได้ยิงกบาลให้ทะลุทั้งเหล่าเลย
ยังงี้ล่ะ..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 426)

สรุปได้ว่า พฤติกรรมของกลุ่มมรสจากนวนิยายที่คัดเลือกมาทั้ง 13 เรื่อง ที่แสดง
ต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทอดทิ้งและขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว พฤติกรรมไม่
ซื่อสัตย์และนอกใจกัน พฤติกรรมหยาบค้าย ก้าวร้าว และไม่ให้อภัยต่อกัน ต่างเป็นการ
กระทำที่สามารถนำครอบครัวไปสู่การแตกแยกได้โดยง่าย หากกลุ่มมรสมีได้คิดหรือพยายาม
เปลี่ยนแปลง แก้ไขให้หมดไป ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากครอบครัวของตัวละครดังกล่าว
มาแล้ว

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมรส หมายถึง สภาพการผูกพันเกี่ยวข้องกันของกลุ่ม
สามีภรรยา ครอบครัวที่สมาชิกมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น มีความรักความเข้าใจกัน
อย่างลึกซึ้ง สมาชิกในครอบครัวต่างปรับทุกข์สุขร่วมกัน พึงพาอาศัยซึ่งกันทั้งด้านกำลัง
ความคิดและกำลังกาย ครอบครัวนั้นย่อมจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและยืนยาว อังกาบ
กอสรีพร (2526 : 24) กล่าวว่า สามีกับภรรยาก็เปรียบเสมือนลิ้นกับฟันที่นอกจากจะ
ใกล้ชิดกันมากแล้ว ยังสามารถกระทบกระทั่งกันได้โดยง่ายด้วยเรื่องมีสาระบ้าง ไร้สาระ
บ้าง ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้ไม่ว่าคนภายนอกจะมองว่ามีสาระหรือไม่ สามารถเป็นชนวน
ให้เกิดความทุกข์ในครอบครัวได้ถึงขั้นเกิดการแตกแยกได้ทีเดียว อย่างไรก็ตามปัญหา
กระทบกระทั่งกันต่าง ๆ นั้น สามารถแก้ไขให้เข้าใจได้ ถ้ากลุ่มมรสหรือสมาชิกในครอบครัว
ต่างมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน ก็ย่อมจะพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นและอภัยให้กันได้
นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมานั้น ได้

สะท้อนให้เห็นว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวเต็มไปด้วยความเห็นห่าง คู่สมรสต่างไม่สนใจ เอื้ออาทร ทุกข์สุขของกันและกัน มีสภาพอารมณ์ที่หงุดหงิด ขุ่นหมองเข้าหากันและอยู่ร่วมกันอย่างไม่เข้าอกเข้าใจกัน อันเป็นเหตุนำไปสู่ความแตกแยกได้ ลักษณะความผูกพันของสามี-ภรรยาในนวนิยายดังกล่าว ต่างมีลักษณะตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายและลุลกลามไปสู่การแตกแยกทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสัมพันธภาพระหว่าง ศกและปิ่นปัก ใน เลื่อมสลับลาย ฉายาและหนึ่ง ใน หน้าต่างบานแรก รอยและลานตา ใน เสียงนกจากนราราก ยลและนิรา ใน ภุมร จารณและกตติยา ใน ทะเลแปร โทนีและรตา ใน คลื่นกระทบฝั่ง ชนพและนิลวัจน์ ใน ปมพิศवास บุรโชติและคัดเค่า ใน ทะเลดอกไม้ มุกตาและนุช ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม แก้วและพวงเพชร ใน ลมการว้าย คลัยลาและภูฉายา ใน ปิกมาร ชรัมภ์และเหมสูลดา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว และมนัสวีและเขมวรรณ ใน โซ่สังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ใน เลื่อมสลับลาย ศกและปิ่นปักเริ่มต้นชีวิตครอบครัวด้วยอารมณ์รักและหลงกันอย่างฉาบฉวย ศกหลงใหลในความสวย ความเฉลียวฉลาดของปิ่นปัก จึงใช้ความพยายามทุกอย่างเพื่อให้ได้เธอมาเป็นเจ้าของ โดยมีได้คำนึงถึงความแตกต่างใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเวลาผ่านไปได้ไม่นานหลังจากได้ใช้ชีวิตคู่กับปิ่นปัก ศกจึงได้รู้ว่าปิ่นปักไม่ใช่ผู้หญิงที่เหมาะสมจะเป็นแม่บ้านของเขาเลย เพราะ "พอเขาได้ใกล้ความคิดอ่านเหล่านั้นจริง ๆ แล้ว เขากลับหงุดหงิดขัดใจ ที่หล่อนไม่ใช่เมียซึ่งซึ้งซึ้งกว่านกด้วย" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 467) ส่วนปิ่นปักนั้นก็รักและหลงใหลศกเพราะเธอเห็นว่าเขาเป็นชายหนุ่มที่ร่ำรวย โก้หรู และสาว ๆ ต่างหมายปอง เธอจึงภาคภูมิใจนักหนาเมื่อได้แต่งงานกับศก โดยที่เธอเองก็ยังไม่รู้จักเขาดีพอ ทุกอย่างเกี่ยวกับศกที่เธอได้ทราบมานั้นมักได้จากคำบอกเล่าของเพื่อนศกเสียมากกว่ารู้จักเขาดด้วยตัวเอง ดังตัวอย่าง

แปลว่า เพื่อนทุกคนต่างก็รู้ว่าศกไม่มีระเบียบ ปิ่นปักเองก็รู้อย่างนั้น แต่หล่อนก็อดแปร่ง ๆ ในใจไม่ได้ เมื่อถามตัวเองว่าความไม่มีระเบียบของเขจะมีขนาดไหน

หล่อนยังไม่รู้ซึ่งอะไรนักหนา เพราะเพิ่งมาอยู่กับเขาเพียงคืนเดียว ตลอดเวลาที่รักกันการพลัดพรากก็แบ่งปัน วัน เดือน ปีไปแล้วมากมาย

ชั่วโมงที่เหลือไม่มากนัก ก็หมดเปลืองไปกับความลุ่มหลงมัวเมาแบบทวาช
ชีวิตของเขา จึงเป็นอันว่าภาพทั้งหมดที่เกี่ยวกับตัวเขานั้น ช่อนอยู่ใน
หมอกมัว เลือกว่าครึ่ง

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 136)

เมื่อคนทั้งคู่มาอยู่ด้วยกันประกอบกับบุคลิกภาพต่างก็ไม่เอื้ออำนวยให้ปรับตัวเข้าหากัน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงแปรเปลี่ยนไปในทางลบได้อย่างง่ายดาย เมื่อต่างฝ่ายต่างรู้ซึ่งในความบกพร่องของกันและกัน และไม่ยอมทำใจให้อภัยแก่กัน ศกฉิตหวังในความช่างบ่น ค่อนแคะ และเจ้าก็เจ้าการเรื่องส่วนตัว ตลอดจนความเจ้าอารมณ์ โกรธง่ายของปิ่นปัก ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขาที่หยั่งกับภรรยาเสมอว่า "คุณอย่าทำตัวเป็นคนจุกจิกจู้จี้ดีกว่า ผมจะไปไหนมั่งมันก็เรื่องของผม คุณเป็นเมียก็เป็นเมียไป ไอ้เรื่องความสุขของผู้ชายนี่ อย่ายุ่ง" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 271) ในขณะที่เดียวกัน ปิ่นปักก็ฉิตหวังในความเห็นแก่ตัว ไร้ความรับผิดชอบ และการนอกใจของศก จนไม่อาจให้อภัยแก่เขาได้ สัมพันธภาพของคนทั้งคู่มีแต่ความหมางเมิน ดึงเครียด ไม่เป็นกันเอง เพราะความขัดแย้งกันดังกล่าว

นอกจากนี้ความขัดแย้งทางด้านทัศนคติและค่านิยมบางอย่างก็มีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ของคนทั้งสองห่างเหินกันยิ่งขึ้น ในขณะที่ศกชอบความฟุ้งเฟ้อ หรุหรา และนิยมวัตถุคุณค่าของทุกอย่างที่ราคาแพงกว่าจิตใจ ศกใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับความฟุ้งเฟ้อ ฉาบฉวย นอกบ้าน แทนที่จะอยู่กับครอบครัว ส่วนปิ่นปักนั้นเมื่อตกคิดว่าชีวิตแต่งงานที่ติดนั้น สามี-ภรรยา ควรจะมีเวลาอยู่ด้วยกัน ใกล้ชิด สนทนสนมกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ความขัดแย้งในหลาย ๆ ด้านเป็นเหตุให้สัมพันธภาพของคนทั้งคู่จิตจางลง ชีวิตครอบครัวจึงต้องพบกับจุดแตกแยกในที่สุด ดังที่ปิ่นปักกล่าวกับนครินทร์ผู้เป็นพี่ชายดังนี้

"ปิ่นขอหายไปแล้ว" หล่อนบอกเนือย ๆ "เมื่อไม่อยู่ด้วยกัน ไม่มีเชื้อโ
กันแบบนี้ก็ต้องหย่า จะได้หมดเรื่อง ปิ่นจะได้ไปตั้งต้นใหม่ ไม่ชอบให้ใครมา
เอาเปรียบตัวเองก็ไม่เอาเปรียบใคร เพื่อปิ่นมีคนชอบ ไปไหนด้วยกันจะมา
เอาชื่อนั้นกล่าวหาว่ามีชู้"

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 589)

ใน หน้าต่างบานแรก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของฉายาและพี่น้องนั้น จะเห็นว่า ไม่มีความราบรื่นเลยตั้งแต่เริ่มต้นการใช้ชีวิตคู่ เพราะคนทั้งสองยังไม่พร้อมที่จะเป็นพ่อบ้านแม่เรือน การใช้ชีวิตคู่ร่วมกันก็ไม่ได้เกิดจากพื้นฐานของความรักที่มั่นคงหนักแน่น แต่เกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของฉายา และการทำตามอารมณ์ ความพึงใจเฉพาะหน้าของหนึ่ง ซึ่งสะท้อนออกมาจากคำพูดของเธอ เมื่อโถมถืดถึงสาเหตุของการตัดสินใจมาอยู่กับฉายาในฐานะภรรยา และคะยั้นคะยอขอให้เธอกลับไปอยู่กับครอบครัวตามเดิม

"เอ้อ" หล่อนล่าหน้าเขี้ยว ๆ "ไม่เอาแล้วหนูแยกออกมาดีกว่า หนูไม่ไหวถึงไม่มากับฉายา หนูก็ไปกับคนอื่นได้ไม่แปลกอะไรหรอก ที่นี้หนูเห็นว่าฉายาเค้าไม่ยุ่ง เค้าบอกว่าพ่อแม่เค้าก็ไม่ยุ่ง...หนูก็เลยเอา..."

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 37)

เมื่อหนึ่งเข้ามาอยู่ในครอบครัวของโถมและตระกูล ในฐานะภรรยาของฉายา สัมพันธภาพที่เคยอบอุ่น ราบรื่น และสงบสุขของสมาชิกทุกคนในครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นเคร่งเครียด โถมและตระกูลมีปฏิกิริยาผินผ่อง และไว้วางใจ ไม่ให้ความเป็นกันเองกับหนึ่ง เพราะคนทั้งสองไม่อาจทำใจให้ยอมรับเธอในฐานะลูกสะใภ้ได้ เนื่องจากเธอมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมหลายอย่างที่เป็นปัญหาดังกล่าวมาแล้ว หนึ่งจึงเกิดความรู้สึกไม่สนิทสนมและแปลกหน้ากับคนในครอบครัวของฉายา ดังจะสังเกตได้จากคำพูดของเธอที่โต้ตอบกับโถมเมื่อโถมสอนให้เธอควรทำความดีเพื่อให้คนอื่นรัก

"ถึงดียังไง แม่ก็ไม่เห็น..." เด็กสาวย้อนทันควัน "ตั้งแต่เข้ามาอยู่ที่นี่ เคยยิ้มด้วยมั๊ย ไม่เคย...แล้วใครจะมีกะใจทำอะไร...แน่ะ คุณงคนใช้ชี...
—หน้ายังกะยั๊ก ตีหน้ายั๊กทั้งวันเลย"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 89)

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างหนึ่งกับฉายาในระยะแรกนั้น ถึงแม้จะเป็นไปในทางที่ดี แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปเมื่อต่างรู้จักใจ อุปนิสัยกันและกันดีแล้ว ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมและความเคยชินของหนึ่งและฉายาไม่เหมือนกัน ทั้งสองจึงมีบุคลิกภาพ พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตที่ขัดแย้งกันหลายประการ ก่อให้เกิดช่องว่าง และความไม่เข้าใจกันตลอดเวลา ทั้งหนึ่งและฉายาต่างแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการใช้อารมณ์ทะเลาะวิวาทกัน มิได้ใช้ความอ่อนหนักอ่อนเบา หรือหันหน้าเข้าปรึกษา และพยายามปรับปรุงตัวเองเข้าหากันเลย สัมพันธภาพของคนทั้งสองได้โน้มเอียงไปในทางเลวร้ายมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะสังเกตได้จากการบรรยายของผู้ประพันธ์ตอนหนึ่ง หลังจากที่หนึ่งคลอดบุตรหญิงแล้ว และเขอนพยายามดิ้นรนออกไปหางานทำนอกบ้าน โดยมิได้สนใจเลี้ยงดูบุตรไว้ดังนี้

นับตั้งแต่ฉายามีเมีย บ้านช่องคร่ำรื้อร้อน ไม่เรื่อนั้นก็เรื่อนี้
เรื่อนั้น ไปมิได้ว่างเว้นเลย...ไหนจะต้องเพิ่มเงิน เพิ่มปัญหา
เพิ่มความไม่พอใจ เพิ่ม...ร้อยแปดพันประการ

(ภพญา อโคกลิน. 2529 : 149)

ในที่สุด บรรดาภาคีตึงเครียดภายในครอบครัวก็ส่งผลให้หนึ่งหาทางออกด้วยการนอกใจฉายา ชีวิตคู่ของคนทั้งสองจึงสิ้นสุดลงอย่างง่ายดาย เช่นเดียวกับการเริ่มต้น

ใน เสียงนกจากพราก รอยและลานตาเป็นคู่สมรสที่เริ่มต้นครอบครัวด้วยความรักและปรารถนากันอย่างแท้จริงมาก่อน "ทั้งหล่อนและเขาเหมือนแม่เหล็กที่แสนจะดึงดูดเข้าหากันทุกขณะจิต" (ภพญา อโคกลิน. 2529 : 70) ความรู้สึกของรอยเมื่อครั้งแรกที่เขาได้ลานตาเข้ามาไว้ในฐานะภรรยานั้น ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

...เนื้อตัวหล่อนทั้งตัวเป็นเนื้อตัวหอมกรุ่น เป็นอาหารสำหรับทองประคองมาวางเรียงเคียงเครื่องประเภทละเลียดกิน ละเลียดดม...เขทั้งกินทั้งดมด้วยความเอมโอบ เขามีแต่สำนึกถึงความโชคดี...ได้แต่งงานกับนางที่ เป็นแก้วทั้งร่าง ทั้งรูป ทั้งเทือกเถาเหล่ากอ...

(ภพญา อโคกลิน. 2529 : 257)

ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวที่เริ่มต้นด้วยความรัก ความเข้าใจกันอย่างดีนั้น มิได้หมายความว่า จะปราศจากปัญหาขัดแย้งใด ๆ ตรงกันข้ามปัญหาอาจเกิดขึ้นได้หากคู่สมรสดำเนินชีวิตคู่อย่างขาดการถนอมรัก รอยและลานตาเป็นตัวอย่างของคู่สมรสที่มีลักษณะนี้ชัดตรงกันข้าม และมาอยู่ร่วมกันโดยมิได้พยายามปรับตัว เข้าหากันอย่างถึงที่สุด เพราะความถือดีของทั้งสองฝ่าย ต่างฝ่ายต่างกระทำในสิ่งที่ขัดต่อความรู้สึกของกันและกัน ในขณะที่ลานตาเป็นภรรยาประเภทที่ข้าวของทุกอย่างภายในบ้าน "กระดิกไม่ได้" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 14) รอยก็เป็นสามีประเภท "เรียบไม่ได้" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 14) ส่วนในด้านรสนิยมนั้น "รอยกับหล่อนเรียกได้ว่า เป็นผู้มีรสนิยมไม่ตรงกัน...เขาชอบกินเค็ม หล่อนชอบกินหวานกับเปรี้ยว... หล่อนกินยาก เขากินง่าย รอยชอบสัตว์เลี้ยง แต่หล่อนรังเกียจเพราะไม่อยากให้มันมาทำบ้านสวย ๆ ของหล่อนเลอะเทอะ หล่อนชอบอาหารฝรั่ง แต่เขาชอบอาหารไทย แม้แต่การติดรูปบนฝาผนังสักรูป เขาอยากจะติดตรงนี้ แต่หล่อนจะติดตรงนั้น หล่อนชอบสังคัมหรุรา ชอบอาหารตามโรงแรมใหญ่ ๆ ส่วนรอยชอบธรรมชาติและร้านเล็ก ๆ ที่มีอาหารเลิศรส เขาชอบสุบซุห์ แต่หล่อนแพ้ควัน ข้าวของเครื่องใช้ ส่วนตัวหรือหล่อนก็ชอบของนอกประเภทออกแบบมีชื่อเสียงให้คนรู้จัก เป็นหน้าเป็นตาของตัวเอง แต่รอยใช้อะไรก็ได้ เลือดยึด เลือ่อึดติดราคาที่เขาเห็นว่าสวยและเหมาะกับตัวเขา เขาก็ซื้อมาใส่ ยังความกริ๊ดกร๊าดให้แก่ภรรยาจนถึงกับแอบเอาไปซ่อนก็หลายครั้งหลายหน ถ้าหล่อนชอบคำ เขาจะว่าขาวนั้นแหละดี" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 76 - 77) ความขัดแย้งกันอย่างหนักเช่นนี้ เป็นเหตุให้สัมพันธ์ภาพที่แน่นแฟ้นในครั้งแรกเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นเหินห่างทีละน้อย ไม่มีใครยอมลดทอนจิตใจมาเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยเฉพาะลานตานั้นนอกจากจะไม่ยอมเปลี่ยนหรือลดความเจ้าระเบียบลงบ้างแล้ว เธอยังพยายามบังคับจิตใจให้ผู้อื่นเป็นอย่างที่เธอต้องการอีกด้วย ลานตาสึกคิดไปว่า การเปลี่ยนความเคยชินของผู้ที่เคยเป็นเช่นนั้นมานานแล้ว ย่อมเป็นการยาก ความพยายามดังกล่าวของลานตาสร้างความอึดอัด และลำบากใจให้รอยอย่างถึงยวดย เพราะเขาไม่มีอิสระเพียงพอที่จะคิดหรือทำสิ่งใดเลย ความรักความลุ่มหลงที่เคยมีต่อลานตา กลายเป็นความรู้สึกผิดหวังไม่เข้าใจและลุลกลามไปจนถึงขั้นเบื่อหน่าย ซึ่งชังในเวลาต่อมา

รอรูสึกว่า...ตัวเองอดเสียใจไม่ได้ที่เลือกเมียเจ้าระเบียบ และ
ผู้จัดจนเกินการณั้เช่นนี้...ลานตายุ่งยากมากตั้งแต่เรื่องตัวเอง เรื่อง
เขา เรื่องลูก กระทั่งคนใช้ ทุกสิ่งทุกอย่างเสี่ยงต่อความไม่สบายใจ
ของหล่อนตลอดมา

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 96)

ใจรอรอหงผากเสียแล้ว...มันค่อย ๆ ห้างไม่ใช่เพียงห้างคืนนี้ดอก...
มันหมดจิตหมดใจมาหลายปีทีเดียวนะ เมียซึ่งตีกรอนทุกสิ่งทุกอย่างให้ผัวเดินนั้น
สามารถจะทำให้ชีวิตซึ่งหวังไว้ว่าเปี่ยมล้นสุขไสอย่างยิ่ง กลายเป็นโรยราไป
ได้โดยไม่เคยฝัน

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 42)

สรุปได้ว่า ชีวิตคู่ระหว่างรอรอและลานตาเป็นชีวิตคู่ที่อยู่ด้วยการปราศจากการ
ถนอมรัก ขาดถ้อยทีถ้อยอาศัย และขาดการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตรงตาม
ที่ สุภาพรณ โคตรจรัส (2527 : 288) กล่าวไว้ว่า สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดอาจ
แตกร้าวลงได้ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่งล้าสิทธิ และไม่ยอมให้อีกฝ่ายเป็นตัวของตัวเอง
คนที่เคยสนิทกันอาจเลิกคบกันได้ การปฏิบัติต่อกันแบบประชาธิปไตยด้วยความเคารพ
ในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง

ใน ภมร สัมพันธภาพระหว่างสลกับนิรานั้น แม้จะเริ่มต้นด้วยความราบรื่น
เพราะทั้งคู่เหมือนจะรักใคร่กันอย่างสุดดี แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงอารมณ์รักเพียง
ผิวเผินของสลเท่านั้น เนื่องจากสลเป็นคนที่ยึดง่าย หลงง่าย และหาความแปลกใหม่อยู่
อย่างไม่เคยหยุดยั้ง จึงกล่าวได้ว่า ชีวิตคู่ของสลและนิราเกิดขึ้นเพราะอารมณ์อันไม่มั่นคง
ของสล ประกอบกับอารมณ์ที่ต้องการเอาชนะใครต่อใคร และต้องการโอ้อวดว่า
เขาสามารถคว่ำคนสวยขนาดดาวมหาวิทยาลัยอย่างนิรามารองได้โดยไม่ยาก

นิราเป็นคนสวย...แม้ว่าจะล่งมาถึงสามสิบเจ็ดปี แต่ครั้งหนึ่งหล่อน
ก็เคยเป็นดาวมหาวิทยาลัย กว่าจะได้หล่อนมาแบบข้าง สลก็ต้องแข่งขัน
ประชันฝีมือกับหนุ่มอีกมากหน้าหลายตา จนกระทั่งความสำเร็จเป็นของเขา

“มือชั้นยลแล้ว ไม่เคยไม่ได้ผู้หญิงที่ชอบได้หรอกวะ” เพื่อนฝูงพากัน
เข้าใจความหมายด้านนี้ของเขอย่างซึ้งใจ

เขาเป็นเจ้าหนูหนุ่มทุกเมื่อ “ฉิบหายไม่ว่า” ว่าจั้นเถอะ...ขออย่างเดียว
หากลงมือชิงชัยกับใครแล้ว เรื่องแพ้ทำไม่เป็น

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 49)

การเริ่มต้นชีวิตคู่ที่ขาดความรักความเข้าใจอย่างแท้จริงเป็นพื้นฐานนั้นย่อมนำมา
ซึ่งปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ได้โดยง่าย ประกอบกับทั้งสลและนिरาต่างก็มีบุคลิกภาพ
พฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่เข้ากันไม่ได้หลาย ๆ อย่างดังกล่าวนั้นมาแล้ว ชั่วระยะเวลา
เพียงไม่นานต่อมา ความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองจึงเริ่มซิดซาลง สลเริ่มแสวงหา
ความแปลกใหม่อีกตามลักษณะนิสัยประจำตน จนเข้าไปพัวพันกับหอนานอย่างเปิดเผย
ก่อความไม่เข้าใจและเจ็บปวดน้อยใจให้แก่สมาชิกทุกคนในครอบครัว ความรู้สึกของ
สมาชิกทุกคนต่างแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะนिरา เธอต้องต่อสู้กับ
ความขัดแย้งมากมายที่ทำให้ขาดความสุขในชีวิตสมรส เช่น ความขัดแย้งในใจตนเองที่
ต้องอดทน อดกลั้นต่อการกระทำของสลเพื่อสมานความร้าวฉานที่เกิดขึ้น และป้องกันปัญหา
อื่น ๆ อันอาจจะกระทบไปยังบุตรสาวทั้งสองคน แต่อย่างไรก็ตามนिरาก็ไม่สามารถประคับ
ประคองความรู้สึกที่ดีเอาไว้ได้เลยเมื่อสลผู้เป็นพ่อบ้านไม่พยายามปรับตนหรือยอมรับข้อ
บกพร่องใด ๆ ของตนเลย สัมพันธภาพภายในครอบครัวได้แต่รวันแตกหักเพียงประการ
เดียว

นึกแล้วแสนจะเหนื่อยหน่ายนัก ตั้งแต่สลมีหอนาน ครอบครัวของหล่อน
ดูเหมือนจะกลายสภาพจากความโอ้อ่า อบอวนเป็นบ้านผุพังหลังคารั่ว คุ่มแค้น
คุ่มฝนไม่ได้เอาเสียเลยทีเดียว พ่อบ้านมีอารมณ์ปรวนแปร ไม่คงเส้นคงวา
พลอยทำให้คนในบ้านปั่นป่วนไปหมด สุขภาพจิตของนिरาที่เคยดีงามกลับปรวนแปร
ไปตามสถานการณ์ที่อีกฝ่ายหนึ่งก่อขึ้น แม้ยามดีกันก็มีแต่หวาดระแวง หากหล่อนพูด

ผิดพลาด เขาก็อาจปึงปึงได้โดยง่าย เพราะคิดว่าหล่อนจงใจกระทบ
กระแทกแตกดับ และเมื่อเขาผูกเกินเลยขึ้นบ้าง หล่อนกลับเจ็บแค้นแน่นอก
อยากชนของไปเสียจากชีวิตของทุกคน

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 294 - 295)

นอกจากนี้เราเองจะขาดความสุขแล้ว แม้แต่yselเองก็ไม่มีความสุขใจ เพราะ
ปฏิกิริยาของสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่แสดงต่อเขา ไม่ว่าจะเป็นอาการปึงปึงของนิรา
อาการหมางเมิน น้อยอกน้อยใจของลูก ๆ ทำให้ยลเกิดความรู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของ
ครอบครัว เขารู้สึกเหมือนคนที่อยู่ตัวคนเดียว ทั้งนี้เป็นเพราะความผิดหวังต่าง ๆ ที่ตนเอง
ได้รับจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการหนีเที่ยวของลูกสาวคนโตที่มีต้นเหตุมา
จากความต้องการประชดประชันตัวเขาเป็นสำคัญ ความรู้สึกกลับสนที่ไม่สามารถตัดทอน
ออกไปจากชีวิตตนได้ และความรู้สึกห่างเหินระหว่างเขากับนิราที่มีมากเกินกว่าจะหันหน้า
เข้าหากันได้อีกต่อไป สถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเหตุให้ยลรู้สึกทรมานทราญ ปราศจาก
ความสุขในชีวิตรอบครัวด้วยเช่นกัน ในสมองของยล "มีแต่ความกังวล ในใจ มี
แต่ความร้อนรุ่มกระวนกระวาย มองโลกด้วยดวงตาฝ้าฟางลงไปทุกขณะ เห็นใครมี
ความสุขก็ได้แต่ปวดแปลบอ่อนล้า เมื่อหันกลับมาดูตัวเอง ซึ่งมีสารพัดทั้งบ้าน เมีย ลูก
เมียน้อย และบริวาร หากก็รู้สึกอยู่เสมอว่า เขาเป็นคนตัวคนเดียว ท่ามกลางคนมากมาย
พรั่งพร้อมเหล่านี้" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 811)

ใน ทะเลแปร การแต่งงานระหว่างจารณและทัตติยานั้น เกิดจากความเห็นชอบ
ของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ มิได้เกิดขึ้นจากรักหรือความพึงพอใจกันมาก่อน คน
ทั้งสองไม่มีโอกาสศึกษาคลิภาพของกันและกันให้ลึกซึ้งพอที่จะสามารถปรับตัวให้สอดคล้อง
กันได้หรือไม่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับการครองชีวิตร่วมเป็นครอบครัว ดังนั้นเมื่อเกิด
ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ขึ้นภายหลัง จึงไม่มีใครยอมอดทน หรือพยายามแก้ไข ทำความเข้าใจ
กันให้ถึงที่สุด โดยเฉพาะจารณนั้น เขาไม่เคยคิดจะเปลี่ยนนิสัยเอาแต่ใจตนเอง ชอบเที่ยว
เตร่ หาความสนุกนอกบ้านให้ลดน้อยลงเลย ตรงกันข้ามเขากลับแสดงลักษณะนิสัยดังกล่าว

มากขึ้นเพราะทัศนียา "ยอมอ่อนข้อให้เขาอยู่เสมอ ไม่ว่าเรื่องอะไรเวลาเขาปึงปึงขึ้นมา ยามจารถหัวเสีย เขาก็ตาขุ่นตาเขียว ขึ้นเสียงเอากับหล่อนง่าย ๆ เหมือนเด็กที่ถูกตามใจ ให้ห่มขุคนไ้เข้ามาจนเป็นของปกติธรรมดา" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 353) ความแตกต่างกัน ในทุกด้านดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นไปอย่างจืดชืด ทัศนียา ไม่ใช่ลักษณะของผู้หญิงที่จารถต้องการ เพราะเธอเรียบร้อย นุ่มนวล หวงเนื้อหวงตัวจน เกินไป แม้กระทั่งกับเขาผู้ได้ชื่อว่าเป็นสามีของเธอเอง จารถรู้สึกรำคาญและเบื่อหน่าย ความเป็นกุลสตรีของภรรยามาก เขาจึงไม่คิดจะยุ่งเกี่ยว เอาใจใส่เธอมากนัก เพราะเขายังมีผู้หญิงที่ใจถึงอีกมากมายรอเขาอยู่ ความผูกพันฉันท์สามีภรรยาระหว่างจารถและทัศนียา จึงมีลักษณะคล้ายกับผู้ที่ "เผชิญมาเข้าบ้านนี้ร่วมอยู่กับเขาเท่านั้นเอง โดยไม่มีความสัมพันธ์ กันอย่างใด" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 221)

พอเขาตื่นรับประทานอาหารเย็นเสร็จ อาบน้ำแต่งตัวใหม่อีกครั้ง เขาก็ออกไปข้างนอกโดยไม่อาลัยอาวรณ์หล่อนแม้แต่คำเดียว บอกแต่ว่า "ผมอาจจะไม่กลับนะ คืนนี้"

(ว.วินิจัยกุล. 2525 : 414)

ความรู้สึกของทัศนียานั้น "รู้แต่เพียงว่า ยิ่งแต่งงานกันนานเข้าเท่าไร จารถกับ หล่อนก็ยิ่งห่างไกลกันออกไปมากขึ้นเท่านั้น" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 414) ดังนั้นจึง กล่าวได้ว่าสภาพความผูกพันระหว่างสามีภรรยาที่อยู่在这种ไม่เอาใจใส่ไม่ปรียบความ เข้าใจกัน ย่อมทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความไม่เข้าใจกันมากขึ้น ในที่สุดก็ถึงจุดที่ ทั้งสองฝ่ายไม่อาจทนอยู่อย่างอดอัด ทรมานใจอีกต่อไป ดังเช่นทัศนียาและจารถ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ใน คลื่นกระทบฝั่ง ความสัมพันธ์ระหว่างรดาและโทนี่นั้น ถึงแม้ว่าจะมีความ ผูกพันรักใคร่กันอย่างลึกซึ้งก็ตาม แต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่คนทั้งคู่ยังไม่รู้จัก และเข้าใจ กันอย่างเพียงพอ รดาตัดสินใจแต่งงานกับโทนี่โดยที่เธอเองก็ยอมรับว่ารู้จักเขาไม่มากนัก

รดาเพ่งมองชายหนุ่ม...ความรู้สึกแปลกประหลาดอย่างหนึ่งวูบขึ้นมา

ในทรวงอก...นี่คือสามีของหล่อนโดยแท้ หล่อนน่าจะมีความรู้สึกใกล้ชิด

เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเขา แต่ก็แปลก...หล่อนกลับเห็นเขาเหมือนคน
แปลกหน้าที่ล่องล้าเข้ามาในห้องของหล่อน

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 391)

เมื่ออยู่ร่วมกันนานเข้า รตาก็ได้ทราบว่าโทนี่เป็นชายหนุ่มที่เต็มไปด้วยความ
ทะเยอทะยาน เอาแต่ใจตนเอง และมีความเด็ดขาดในตัวเอง ประกอบกับการดำเนิน
ชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้รตาไม่ค่อยจะคุ้นเคยกับสังคมของโทนี่มากนัก รตาเป็นเด็กสาว
หัวเก่าที่ผู้เป็นปู่ และย่าอบรมให้อยู่ในกรอบและแบบแผนเก่า ๆ ส่วนโทนี่เป็นนักธุรกิจที่
ต้องเดินอยู่บนเส้นทางของการแสวงหาผลประโยชน์ตลอดเวลา ทุกครั้งที่ต้องออกสังคม
ร่วมกับโทนี่ รตาจะมีความรู้สึกอึดอัด ลำบากใจ มากกว่าเป็นสุข ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้
ตอนหนึ่ง

ความจริงการพบปะกันนั้นก็คือ การหักทลายผูกคูกันไปเรื่อย ๆ ไม่น่า
จะมีอะไรยากเย็น...แต่ความลำบากใจของรตาอยู่ที่ว่า หล่อนได้รับการ
อบรมมาอย่างหนึ่ง เมื่อต้องมาคบกับผู้ที่มีการอบรมแตกต่างจากหล่อน
แต่ก็เป็นคนที่สังคมยอมรับนับถือ...หญิงสาวก็อดตะขิดตะขวงไม่ได้

แล้วก็เลยคบคนเหล่านั้นไม่ได้สนิทจนแล้วจนรอด

คืนนั้นอสามิระบุชื้อว่าจะพาหล่อนไปฟังเพลงที่ไหน รตาก็พอจะเดาได้ว่า
มีโอกาสดจะได้พบใครบ้าง ทำให้นิระอาเสียก่อนที่จะไป

(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 405)

นอกจากนี้สาเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองไม่สนิทลึกซึ้งเพียงพอที่จะ
เข้าใจความต้องการและความรู้สึกที่แท้จริงของกันและกันได้นั้น สืบเนื่องมาจากความ
แตกต่างด้านภาษา - เชื้อชาติ และวัฒนธรรม รตาเป็นผู้หญิงไทยสมัยใหม่ที่ได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูให้อยู่ใน "โลกเก่าแก่ล้าสมัย" ในความรู้สึกของโทนี่ เป็นเหตุให้รตา
"ไม่สามารรถเข้าใจได้ว่าผู้ชายย่อมมีความภูมิใจและความทะเยอทะยานตามแบบของเขา
เส้นทางที่เขาเลือกมานั้นเป็นเส้นทางที่หล่อนเดินไม่เป็น...และไม่เห็นความสำคัญในขณะ

ที่ตัวเขาเห็นว่าเส้นทางนั้นคือเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงความเป็นตระกูลเงินเอาไว้โดยตรง" (ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.พ. : 507) เมื่อโทนี่ไม่สามารถตัดไอร้อออกไปจากชีวิตเขาได้ เพราะไอร้อมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของเขามาก โทนี่จึงจำเป็นต้องแยกทางกับ รตา

ใน ปมพิศวาส ความสัมพันธ์ระหว่างชนพและนิลวัจน์นับเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้ตั้งใจอีกเช่นกัน ชนพผลิผลามเข้าไปผูกพันกับนิลวัจน์เพื่อปกป้องตนเองให้พ้นจากความรู้สึกคลอนแคลนในอารมณ์ที่ได้ทราบข่าวการสิ้นชีวิตของมารดา ดังกล่าวมาแล้ว ส่วน นิลวัจน์เองก็ยอมรับว่า เธอและชนพมิได้มีความรักใคร่กันอย่างลึกซึ้งมาก่อน ดังจะเห็นได้จาก คำพูดของเธอกับทิพย์นุ

"ชนพกับฉัน เราเกี่ยวข้องกันเพราะไอ้ความเคราะห์มันเป็นเหตุ เชื้อโหม ทิพย์ลองค้นดูซิว่า นิยามคำ คำว่า เคราะห์เขามิบอกข้างโหมว่า มันอาจ เป็นสาเหตุให้คนเราให้เรื่องทางเพศเป็นทางออก...ทางออกความเคราะห์และ อารมณ์ว่าเหว่นะ"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 435)

ทั้งชนพและนิลวัจน์นับเป็นตัวแทนของกลุ่มสมรที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ต้อง ประสบกับความล้มเหลวในชีวิตคู่ อันเนื่องมาจากรากฐานของชีวิตสมรสที่เริ่มต้นจากอารมณ์ ที่ไม่มั่นคง กลุ่มสมรสต่างไม่มีความอดทนต่อปัญหานานาประการที่เกิดขึ้นได้ ถ้าทั้งชนพและ นิลวัจน์จะพยายามปรับตัวเข้าหากัน และลดพฤติกรรมที่สร้างความผิดหมองใจกันให้น้อยลงไป และกระทำแต่สิ่งที่จะช่วยเสริมให้เกิดความเข้าใจกันยิ่งขึ้น ชีวิตคู่ก็จะดำเนินไปได้อย่าง ปราศจากปัญหา แต่ทั้งชนพและนิลวัจน์ต่างถืออิฐเข้าหากัน โดยเฉพาะชนพนั้นได้รับอิทธิพล จากกรอบรรมเลียงคู้ในวัยเด็กจนมีความผิดปกติทางจิตใจดังกล่าวนมาแล้ว ทำให้เขาไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิมได้ บรรยากาศภายในบ้านจึง มีแต่ความเครียด ไม่เข้าใจกัน และบางครั้งก็ถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เสมอ ๆ ในที่สุด ก็นำไปสู่จุดแตกหัก

การแต่งงานอยู่ร่วมกันของคนเราที่สมบูรณ์นั้น มันต้อง "เสน" อะไรหลายอย่าง นอกเหนือไปจากการปรึกษาหารือหรือรับผิดชอบสารพัด

หากชนพกับหล่อนมีสภาพไม่ต่างกับคนเช่าเตียงไว้เพื่อพักผ่อนร่างกายแต่เพียงประการเดียว ไม่มีอะไรอื่นมากกว่านั้น...

(โลภาค สุวรรณ. 2526 : 105)

หล่อนห่างเหินเขายิ่งขึ้น ต่างคนต่างไปมากขึ้น...ใจหายเมื่อคิดไปว่า ถ้าบ้านไม่ใช่ที่พักพิงผ่อนคลายความเครียดจากการออกงานและปัญหาในบ้าน อีกต่อไป หากกลับกลายเป็นโรงแรมอาศัยหลับนอนเท่านั้นเอง...แค่คิด หล่อนก็กลัวจนขนลุกซ่า

(โลภาค สุวรรณ. 2526 : 347)

ชนพและนิลวัจน์ต่างหาความสุขจากชีวิตคู่ไม่ได้เลย ชนพผิดหวังเพราะนิลวัจน์ "ไม่ใช่จุดหรือที่ยึดมั่นทางใจ" สิ่งที่เขาปรารถนาอย่างแท้จริง ไม่ใช่หล่อน...ผู้หญิงสาวอายุยี่สิบกว่า ๆ รูปร่างหน้าตาสวย...ปัญญาดี ทำทางความคิดทันสมัยทุกประการอย่างนั้น...หล่อนไม่ใช่คนที่เขาต้องการยึดหรือเกาะแนบใจ...ไม่สามารถจะขจัดปัดเป่าอารมณ์สะท้อนว้าวุ่น และกระหายอันไม่รู้จบของเขาได้ หล่อนไม่อาจทดแทนสิ่งที่เขาแสวงหา สิ่งนั้นเป็นอะไร ยิ่งไง ชนพก็ไม่รู้ตัวอีกนั้นแหละ หากเท่าที่อารมณ์และสำนึกสัมผัส เขาบอกตัวเองได้เพียงว่า ไม่มีความสุข...ไม่ใช่ความสุขชนิดที่เขาเพียรแสวงหา มันเป็นความทุกข์ ความไม่สบาย กระสับกระส่าย และอาจจะฉะฉาน ถ้าไม่เกรงวงสังคมเพื่อนฝูงกล่าวหา เขายังไม่อาจเสี่ยงกับสิ่งเหล่านี้ (โลภาค สุวรรณ. 2526 : 348 - 349) ในขณะที่เดียวกันนิลวัจน์เองก็ผิดหวังในตัวชนพเช่นกัน เธอผิดหวังที่ชนพมิได้เป็นสามีผู้อ่อนโยน ทุทนอม และรักใคร่เอื้ออาทรต่อเธอเยี่ยงสามีในอุดมคติโดยทั่วไป ความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งคู่จึงดำเนินไปสู่จุดแตกร้างในเวลาต่อมา จึงกล่าวได้ว่าชีวิตสมรสที่จะมั่นคงถาวรนั้น คู่สมรสจะต้องมีความผูกพันรักใคร่กันอย่างลึกซึ้งหนักแน่นเป็นสำคัญ ดังที่ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดผ่านคำพูดของทิพย์ธุดังนี้

"ใครก็ตาม ไม่ว่าชายหรือหญิงคู่ไหน ที่วางรากฐานสิ่งเหล่านี้ด้วย
สัมพันธภาพที่ไว้ใจแต่ละฝ่ายเป็นเพียงสิ่งระบายอารมณ์ปรารถนา ทาง
ธรรมชาติก็จะเกิดความเบื่อกันและกันในที่สุด ตรงข้ามกับฝ่ายที่วาง
รากฐานอยู่บนความมั่นคงแห่งจิตใจระหว่างกัน มากกว่าอารมณ์แบบนั้นก็จะ
มีประสบการณ์ที่ยั่งยืนกว่า

(โศภาค สุวรรณ. 2526 : 188)

ใน ทะเลดอกไม้ ชีวิตการแต่งงานของคัตเค้าและบุรโชติ ตลอดระยะเวลา
สิบสามปีที่อยู่ร่วมกันนั้นสามีภรรยา นั้น กล่าวได้ว่า ไม่มีความรักความเข้าใจกันและ
ไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเลย บุรโชติเป็นสามีที่ขาดความเห็นอกเห็นใจภรรยา และ
สมาชิกทุกคนในบ้าน เขาพยายามปลีกตัวออกไปจากภาระรับผิดชอบทั้งหมด "เมียและ
ลูกไม่ได้แผ้วพานเข้ามาในลำนึกและความรับผิดชอบแม้แต่นิดเดียว" (โศภาค สุวรรณ.
2530 : 72) บุรโชติจึงดูเหมือนคนแปลกหน้าสำหรับลูก ๆ และทุกคนในครอบครัว
เพราะเขาได้ทำตัวเหินห่างบ้านด้วยการออกไปแสวงหาความสุขในโลกส่วนตัวกับเพื่อนฝูง
ดังนั้น "ชีวิตแต่งงานและความรักของคัตเค้าเป็นไปไม่ผิดเพี้ยน คำเปรียบเปรยของคน
โบราณแม้แต่ข้อ ทุกสิ่งทุกอย่างจิตจางอย่างรวดเร็วจนคาดไม่ถึง แล้วความเห็นแก่ตัว
แก่ได้ก็เข้ามาทำลายความดีงามที่ควรจะมี" (โศภาค สุวรรณ. 2530 : 74 - 75)

จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่อยู่ในลักษณะตัวใครตัวมัน ไม่
ช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือผลัดภาระไปให้ผู้ใดผู้หนึ่งเพียงลำพัง ย่อมเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง
เกิดความรู้สึกผิดหวัง ขมขื่น เจ็บปวด และไม่อาจทนอยู่อย่างถูกเอารัดเอาเปรียบได้นาน
ดังเช่นที่คัตเค้ารู้สึก

~~ทาส~~แรงงาน คัตเค้านึกเรียกตัวเอง ความเจ็บปวดแล่นพล่านไปทั่วทุก
ขุมขน ตลอดเวลาสิบสามปีที่ผ่านมา เธอไม่ได้อยู่ในสภาพคู่คิด คู่ชีวิตของ
บุรโชติเลยแม้แต่ข้อ แต่เป็นทาสแรงงานที่ตั้งหน้าตั้งตาสนองความสุข ความ

ปรารถนาในโลกส่วนตัวของเขาโดยที่ตัวเองไม่ได้มีส่วนแบ่งปันในความสุข
เหล่านั้นเลยแม้แต่หน่อย

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 74 - 75)

หรือ "เราจะต้องทนทุกข์ทรมานเหนือยากไปจนกว่าลมหายใจสุดท้ายออก
จากร่าง มนุษยธรรมที่โหด ไม่ละ...สิบสามปีนี่พอแล้ว ชีวิตเรามีค่า
มากมายเกินกว่าจะมานั่งรับใช้ใครสักคนที่ไม่เคยเห็นใจ เป็นห่วงเป็นใย
หรือคิดเวทนาสงสารเราสักนิดเดียว

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 126)

ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม มุกตาและนุชเป็นคู่สมรสอีกคู่หนึ่งที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า
ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้นานเพราะสภาพความผูกพันที่เต็มไปด้วยปัญหาขัดแย้งและขาด
ความรักใคร่ทนถนอมกัน ความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยาของคนทั้งคู่เริ่มต้นจากความเห็นชอบ
ของผู้ใหญ่ ถึงมุกตาและนุชจะมีศักดิ์เป็นญาติพี่น้องกัน แต่ก็มิได้สนิทสนมกันเพียงพอที่จะอภัย
ให้กับความบกพร่องของอีกฝ่ายหนึ่งได้ นุชซึ่งซึ่งลักษณะนิสัยเห็นแก่ตัวและพฤติกรรมก้าวร้าว
รุนแรงของมุกตาเป็นที่สุด

นุชไม่เข้าใจเลยว่า ทำไมผู้ชายซึ่งดูเป็นคนสุภาพ มีท่าทางแสดง
ความรักและจะโรแมนติก เมื่อตอนที่ยังไม่ได้แต่งงานกัน พอแต่งงานแล้ว
จึงกลับกลายเป็นได้ หมดความน่ารัก มีแต่ความกระหาย ดุดัน ด้วย
อาการปรีชาอันแสนน่าเกลียด น่าชิง มันทำให้นุชนึกถึงภาพของสัตว์ป่าที่
กำลังฉีกกระชากเหยื่อ...นุชไม่อาจสู้แรงเขาได้ ได้แต่แข็งขืนด้วยความ
เย็นชาเหมือนตัวเองเป็นท่อนไม้ นุชโกรธเขารู้สึกเหมือนเขาเห็นนุชเป็น
ทาสที่ไม่จำเป็นต้องทนถนอม

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 154)

ส่วนมุกตานั้นก็ผิดหวังในกริยาท่าทางเฉยเมย เยื่อหุ้ม และมึนตึงของนุช โดยที่
เขาไม่เข้าใจว่าเป็นเพราะความก้าวร้าวรุนแรงของเขาที่กระทำกับเธอในคืนแรกของ

การแต่งงานนั่นเอง มุกทาและนุชเป็นสามีภรรยาที่ไม่ยอมหันหน้ามาปรับความเข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาขุน้องหมองใจกันเกิดขึ้น ต่างฝ่ายต่างคิดและเข้าใจไปเอง ดังเช่นที่มุกทาเข้าใจไปว่า นุชทำท่าเยาะโลโลเขาเพราะ "หล่อนเป็นเจ้าของเงินจำนวนมากที่จมอยู่ในบริษัทซึ่งบิดาของเขาก็คือประธาน" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 323) ดังนั้นความไม่เข้าใจระหว่างกันจึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงจุดที่ต่างทนไม่ได้

ใน โซ่ลังคม ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเขมวรรณและมนัลวิ ถึงแม้จะเริ่มต้นด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน แต่ก็เป็นการเริ่มต้นที่ต่างคนต่างยังไม่รู้จักกันอย่างลึกซึ้งเพียงพอ เขมวรรณตกลงใจยอมแต่งงานกับมนัลวิ เพราะเธอเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเองโดยไม่ยอมฟังคำทักท้วงของใคร เมื่อเธอรู้จักมนัลวิครั้งแรก เธอก็เชื่อสนิทว่า เขา "ทำทางไนซ์ดี" (ทมยันตี. 2528 : 232) ทั้งยังคิดว่ามนัลวิมีนิสัย "คล้าย ๆ กัน" (ทมยันตี. 2528 : 255) กับตน แต่เมื่ออยู่ร่วมกันนานต่อมา เขมวรรณก็ยอมรับความคิดเห็นของมารดาว่า "พ่อคนนั้นไม่ได้มีอะไรเหมือนเขมเลย"

ในตอนนี้นะยายพยายามทำตัวให้เหมือนเขมต่างหากต่อไป... เขาก็จะเป็นตัวของเขาเอง..."

ใช่... เขมวรรณขยับริมฝีปากขมขมกับจะตอบมารดา

"ใช่ เขมได้เห็นตัวจริงของเขาแล้ว"

ผู้หญิง... ชอบที่จะวาดผู้ชายในฝันไว้ และเพียงใครมีคุณสมบัติ "ละม้าย" เจ้าตัวก็เอาภาพวาดสวมใส่ให้ทันทีที่ว่าจะรู้ว่า "ภาพวาด" ต่างกับ "ตัวจริง" อย่างไร ทุกคนมักมีคำว่า "หายไป" ติดปาก

(ทมยันตี. 2528 : 255)

ส่วนมนัสนั้น เขาแต่งงานกับเขมวรรณก็มีใช้เพราะความรักและความซาบซึ้งในตัวเขมวรรณอย่างแท้จริง แต่เขาแต่งงานกับเธอก็เพราะหวังผลประโยชน์ทางการเงินกับเธอมากกว่า เขามองเห็นว่าอาชีพนักเขียนมีรายได้ดี และฐานะทางครอบครัวของเธอก็อยู่ในขั้นพอใช้ ก่อนที่เขาจะตกลงใจแต่งงานกับเขมวรรณนั้นเขาได้สำรวจข้อมูลทุกอย่างเกี่ยวกับฐานะการเงินของเขมวรรณอย่างละเอียด จนมารดาและเพื่อน ๆ ของเขมวรรณต่างพากันเตือนสติเขมวรรณตลอดเวลาว่าให้ศึกษามนัสน์ให้ดีเสียก่อน ก่อนที่จะตกลงแต่งงานกับเขา

"เอ๊ย ดุติ ๆ นะโว้ย ไอ้เขม" เพื่อนจริง ๆ ก็ยังพอมืออยู่บ้าง มันเคยเปรยถึงคนที่ทำท่าจะอย่างก้าวเข้ามาสู่ชีวิตเขมวรรณ

"ถ้าไอ้หมอนั้นมันรักนางจริง มันจะเที่ยวสอบถามใคร ๆ หรือว่า นายมีรายได้เดือนละเท่าไร?"

(ทมยันตี. 2528 : 198)

ลัษณภาพของสามี-ภรรยาที่มีได้เริ่มต้นจากความรักความเข้าใจกันอย่างแท้จริงมาก่อน เมื่อมาอยู่ร่วมกันนานเข้า ลักษณะนิสัยที่แท้จริงซึ่งแตกต่างกันย่อมเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางลบขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อทั้งคู่มิได้สนใจหันหน้าเข้าหากันเพื่อหาทางลดความขัดแย้งที่มี ชีวิตคู่จึงต้องพบกับความล้มเหลวในที่สุด

ใน สมการวัย ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นสภาพของความล้มเหลวระหว่างแก้วและพวงเพชรในช่วงชีวิตคู่ที่ล่วงเข้าสู่วัยชรา กิจการและหน้าที่ต่าง ๆ นอกบ้านที่ทั้งสองฝ่ายมีส่วนรับผิดชอบได้เข้ามาเป็นสาเหตุให้ความผูกพันแน่นแฟ้นที่คนทั้งสองเคยมีต่อกันจืดจางลงเวลาที่เคยมีให้แก่กันระหว่างแก้วและพวงเพชรน้อยลงทุกวัน ประกอบกับทั้งคู่ก็ได้เอาใจใส่รื้อฟื้นและปรับความเข้าใจกัน เป็นเหตุให้ความรู้สึกที่มีต่อกันคล้ายกับเป็นคนอื่นต่อกันมากกว่าการเป็นสามีภรรยา ดังคำบรรยาย

พวงเพชรขึ้นข้างบนก่อนเขาตั้งแต่สี่ทุ่ม คิดว่าจะขึ้นมาเปิดโทรทัศน์เครื่องที่อยู่ในห้องนอนดูรายการชอบของหล่อนหรือไม่ก็ขึ้นมาหลับ

เมื่อเขาตามขึ้นมาตอนสองยาม เห็นหล่อนกำลังนั่งอ่านอะไรต่ออะไร
ง่วนอยู่คนเดียว

แกก็คิดว่าดีเหมือนกันที่หล่อนยังไม่นอน เขากับหล่อนเห็นห้วงความสัมพันธ์
ทางเพศกันมานานนับปีทีเดียว ชีวิตคู่ในระยะหลัง ๆ เพียงแต่อยู่ "ร่วม" กัน
ในทุกสิ่งทุกอย่าง ร่วมเตียง ร่วมห้อง ร่วมครัวเรือน ร่วมเป็นเจ้าของ
ทว่าไม่ได้ร่วมอยู่เพียงอย่างเดียว ซึ่งธรรมดาแล้วก็ไม่มีใครเดือดร้อนอะไร

ทว่าความห่างเหินกันมานาน ทำให้แกล้นเกินที่จะเชิญชวนหล่อนไม่ว่า
ด้วยกิริยาหรือวาจา...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 133 - 134)

ความสัมพันธ์ชนิดต่างคนต่างอยู่และใช้เวลาให้หมดไปแต่กับเรื่องราวส่วนตัวของ
ตนเองหรือหน้าที่การงานตลอดเวลานั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ย่อมทำให้ความรู้สึกสนิทสนม
ที่มีต่อกันน้อยลงไปจนเกิดความรู้สึกกระอักกระอ่วนใจที่จะต้องหันหน้าเข้าหาหรือเอาอก
เอาใจกันเมื่อมีปัญหาคัดแย้ง ดังเช่น นวนิยายจะเรียกร้องความรู้สึกฉันทามติ
ภรรยากลับมาเมื่อเธอสังเกตเห็นว่าแกเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่เธอก็ไม่
สามารถทำได้ ดังคำบรรยาย

เพียงรู้สึกว่ามันมีอะไรแปร่ง ๆ ชัด ๆ เขิน ๆ ขอบกล ระหว่างหล่อน
กับเขา เมื่อก่อน ๆ นั้นแม้จะไม่มี "เพศสัมพันธ์" กันมานานแล้ว แต่ก็ยังมี
บางสิ่งบางอย่างผูกพันเชื่อมโยงไม่รู้สึกเห็นห่างเหมือนขณะนี้

นัยน์ตาหล่อนจับอยู่ที่ละครโทรทัศน์ แต่หูฟังไม่รู้เรื่อง... ไม่มีสมาธิ...
ใจหนึ่งใคร่จะเรียกร้องความสนใจจากเขา แต่อีกใจหนึ่งก็เกิดท้อแท้และ
กระดาก...แต่ไหนแต่ไรมาเขาเคยเป็นฝ่ายจ้อหล่อนเสมอเนิ่นนาน...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 234)

ส่วนตัวเองก็มีความรู้สึกไม่แตกต่างไปจากภรรยาดังนี้

เขาบอกไม่ถูกว่าเขารู้สึกอย่างไรต่อหล่อน มันไม่เหมือนเมื่อตอนที่หล่อน
ยังสาว แล้วมันก็ไม่เหมือนเมื่อก่อนหน้านี้...อยู่ ๆ มันก็เฉยชาไปเอง...
ความรักระหว่างหนุ่มสาวนั้น ที่จริงมันคงจืดจางไปนานแล้ว ตามวัยและตาม
ธรรมชาติ รวมทั้งการปล่อยให้มันกลายเป็นเก่าโดยไม่หมั่นเติมเชื้อไฟ...
อาจเป็นเพราะต่างคนต่างมี "งาน" ในตอนกลางวัน จนกระทั่งไม่มีใคร
สนใจกับเพศสัมพันธ์มานานปี จนกระทั่งกลายเป็นความขัดเคืองกระดากกระเดื่อง
หากจะเริ่มต้นใหม่ในวัยขนาดนี้

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 234)

ดังนั้นกรณีหมองใจกันที่เกิดจากความไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ของภรรยา และข่าว
คราวระแคะระคายเกี่ยวกับผู้หญิงคนใหม่ของแก้ว จึงไม่มีใครสามารถเริ่มต้นปรับความ
เข้าใจกันได้ ความไม่เข้าใจกันจึงลุกลามต่อไปจนถึงขั้นแตกแยก

ใน ปีกมาร ภูฉายและคล้อยลา จัดเป็นคู่สมรสที่รักใคร่ผูกพันกันอย่างลึกซึ้งอีก
คู่หนึ่ง แต่ครอบครัวของคนทั้งสองต้องล้มเหลวเพราะสัมพันธ์ภายนอกภายในครอบครัวดำเนิน
ไปอย่างไม่ราบรื่น ความรักของคล้อยลาที่มีต่อภูฉายเคยหนักแน่น แนบสนิทมาก่อน ดังจะ
เห็นได้จากความรู้สึกของเธอเมื่อครั้งเธอจากเขาไปร่วมโครงการสำรวจจุดค้นวัตถุโบราณ
ที่ต่างจังหวัดดังนี้

มาไกลถึงเพียงนี้...คล้อยลาก็ยังคิดถึงเขาอยู่ คิดถึงที่แตกต่างไปกว่า
เมื่อครั้งที่ความรักของหล่อนและภูฉายยังแนบสนิท ปัญหาชีวิตทำให้ความรัก
เจือจางลงไปบ้าง แต่ไม่ได้หมายความว่าหล่อนจะไม่รักเขา...

(นันทนา วีระชน. 2530 : 127)

ส่วนภูฉายเองก็รักคล้อยลาไม่น้อยไปกว่ากัน ดังจะเห็นได้จากที่เขาไม่สามารถ
ตัดใจยอมหย่าร้างจากคล้อยลาได้ และหาทางออกด้วยการทำลายตัวเองและคล้อยลาให้ตาย

ลงไปพร้อม ๆ กัน เขาให้เหตุผลว่า "ผมจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร ถ้าไม่มีคุณ...มีอยู่ทางเดียวเท่านั้น...เราต้องตายด้วยกัน" (นันทนา วีระชน. 2530 : 461) แต่ภูณาก็อ่อนแอเกินกว่าที่เขาจะทำการอย่างที่ตั้งใจได้สำเร็จ

ความรักและความผูกพันอย่างท่วมท้นดังกล่าว ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่าสามารถจิตจางลงได้ถ้ามีบุคคลที่สามเข้ามาแทรกแซงมากเกินไป คุณนายสลักผู้เป็นมารดาของภูณาส คือรูปแบบของมารดาสามีที่ไม่สามารถทำใจยอมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของบุตรชายได้ นางจะคิดอยู่ตลอดเวลาว่าคล้อยลาคือผู้มาแย่งความรักจากบุตรชายไปจากตนตลอดเวลา นางจึงมีอคติกับคล้อยลา และมีความรู้สึกอยู่เสมอว่าในโลกนี้ไม่มีใครจะดูแลลูกของตนได้เท่ากับตัวนางเอง ดังนั้นคุณนายสลักจึงพาตัวเองเข้าไปก้าวก่ายในชีวิตครอบครัวของภูณาสจนเป็นเหตุให้ล้มพันธภาพภายในครอบครัวของเขาเปลี่ยนแปลงไปในทางเลวร้าย

หล่อนนึกถึงมารดาของภูณาส มารดาของเขายังเอาเรื่องเอาราวของ คนทั้งโลก มาเป็นเรื่องราวในชีวิตของนางอยู่ ดังนั้น...จึงมีเรื่องให้ ร้อนรนไม่จบสิ้น ต่างจากมารดาของหล่อน มีชีวิตอยู่ได้...ก็ด้วยการทำตัว เป็นแม่ชนิดง่าย ๆ ไม่สร้างปัญหายุ่งยากแก่ลูก เป็นแม่...เพื่อที่จะเป็นแม่ โดยแท้จริง

จนถึงวันนี้...วันที่คล้อยลาเติบโตกลายเป็นผู้ใหญ่ เป็นแม่...มารดาของ หล่อนก็ยังเตือนสติหญิงสาวอยู่...

(นันทนา วีระชน. 2530 : 126)

ความร้าวฉานในครอบครัวระหว่างคล้อยลาและภูณาส มีต้นเหตุมาจากปัญหาขัดแย้งระหว่างคุณนายสลักกับคล้อยลา เป็นสำคัญ คุณนายสลักมักจะเรียกร้องความสนใจจากบุตรชาย ด้วยการดึงตัวภูณาสออกมาจากคล้อยลาเสมอ เขาจะตามใจมารดาทุกครั้งที่มารดาขึ้นข้อเสนอหรือเรียกร้องสิ่งใดจากเขา แม้จะเป็นการเอารัดเอาเปรียบภรรยาก็ตาม คล้อยลาได้สะสมความขุ่นเคืองไม่พอใจไว้ทีละน้อย ๆ จนในที่สุด ความรักก็กลายเป็นความชิงชังในเวลาต่อมา

คล้อยลาเคืองแค้นเขาเสียจนหล่อนไม่เหลือความรักในตัวผู้ชายคนนั้นเลย

แม้แต่น้อย ภูณาสขาดคุณสมบัติของความเป็นบิดา ขาดคุณสมบัติของความ

เป็นสามี เพื่อจะมีคุณสมบัติในความเป็นบุตรอย่างสมบูรณ์”

(นันทนา วีระชน. 2530 : 226)

ความโกรธเคือง ซิงซัง ทำให้คล้อยลาไม่สนใจที่จะให้ความอดทน อดกลั้นอีกต่อไป แต่กลับใช้การทะเลาะวิวาทต่อว่าต่อขานแทนการปรับความเข้าใจ ภูผายไม่สามารถเลือกได้ระหว่างมารดาและภรรยา ความไม่เข้าใจกันมีมากเกินไปจนกว่าที่จะหันหน้าเข้าปรึกษากัน ได้เพราะภูผายไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ความลุ่มพ้อภายในครอบครัวจึงดำเนินไปสู่การหย่าร้างในเวลาต่อมา

ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดเรื่องความลุ่มพ้อของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันอย่างเอาแต่ใจของตนเป็นใหญ่ คือ เหมสุดา และชรัมภ์ ทั้งสองแต่งงานกันเพราะความหลงใหลคลั่งไคล้กันเพียงรูปลักษณ์ภายนอกมากกว่าที่จะรักอุปนิสัยใจคอที่แท้จริงของกันและกัน ความผูกพันเริ่มแรกของคนทั้งสองมิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรัก ประกอบกับชรัมภ์เป็นสามีที่เจ้าชู้อย่างหนัก และเหมสุดาก็เป็นภรรยาประเภทเจ้าอารมณ์และหึงหวงอีกด้วย ชีวิตสมรสจึงไม่ราบรื่น มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันตลอดเวลา ต่างฝ่ายต่างมิได้ใช้ความนุ่มนวล อ่อนโยนปรับตัวเข้าหากัน มักยึดอารมณ์และความต้องการของตนเป็นที่ตั้ง ชรัมภ์ออกเที่ยวเตร่นอกบ้านและมีความลุ่มพ้อกับหญิงอื่นไม่ซ้ำหน้า โดยมิได้คำนึงถึงความรู้สึกของใครทั้งสิ้น เมื่อเขาเกิดความเบื่อหน่ายใครเขาก็จะเปลี่ยนไปหาหญิงอื่นอีกเรื่อย ๆ ผู้เขียนได้บรรยายไว้ว่า ชรัมภ์นั้น “ไม่เคยจริงจังกับผู้หญิงของเขาหรือของใครทั้งนั้น เพราะผู้หญิงก็คืออาหารจานหนึ่ง เสพได้คราวละมาก ๆ ถ้ารสชาติเอร็ดอร่อยและเสพได้น้อยเมื่อสิ้นของเขาเนือยรสชาตินั้นไป...เบื่อ” (นันทนา วีระชน. 2529 : 113) ดังนั้นความรู้สึกหลงใหลเหมสุดาจึงจืดจางลงอย่างรวดเร็ว ดังที่เขากล่าวกับปายทองไว้ตอนหนึ่ง

“ผมถึงขั้นคลั่งเขานะ...คือว่า ถ้าไม่ได้แต่ง ต้องนอนตายอย่างหมาทำนองนั้น” แล้วเขาก็หัวเราะ หล่อนอดคิดไม่ได้ว่า วันหนึ่งเขาจะเก็บเกี่ยวเอาอดีตระหว่างเขากับปายทองไปเทียวหัวเราะกับผู้หญิงคนอื่น

ในข้อที่หล่อนทำให้เขาอบอุ่น "พอแต่งงานได้ไม่เท่าไร หน้าก็ไม่มองกัน
ทนมองไม่ได้...ไม่น่าเชื่อนะ..."

"ไม่ได้ห้ามุลเหตุแล้วแก้ไขที่จุดนั้นหรือคะ..."

"ไม่ได้หา" เขาตอบง่าย ๆ "ไม่รู้จะหามันทำไม" อย่างมิได้อาวรณ์ถึง
ภรรยาเลยแม้แต่น้อย...

(นันทนา วีระชน. 2529 : 511)

ในขณะที่เดียวกัน เหมสุดาก็มีลักษณะนิสัยทุกอย่างคล้ายคลึงกับชรัมภ์ เธอเป็นคน
หลงใหลคนง่ายและมักจะ "ต้องตาคนรูปงาม" (นันทนา วีระชน. 2529 : 52) เป็น
อันดับแรก เมื่อเธอพบว่า "ชรัมภ์เป็นชายหนุ่มที่เฉลียวและมีบุคลิกดีเยี่ยม การศึกษา ชาติ
ตระกูลและฐานะของเขาดีพร้อม" (นันทนา วีระชน. 2529 : 51) เหมสุดาจึงหลงใหล
ชรัมภ์อย่างรวดเร็ว เมื่อคนทั้งคู่มาอยู่ร่วมกัน ความผูกพันที่เกิดจากอารมณ์คลั่งไคล้เพียง
อย่างเดียวก็น่าจะเริ่มแปรเปลี่ยนไป เมื่อต่างฝ่ายต่างแสดงธาตุแท้ของตนออกมา และไม่มีใคร
ยอมอดทนหรือปรับตัวเข้าหากัน ความรู้สึกที่มีต่อกัน ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

หล่อนแต่งงานกับเขาได้เพียงปีเดียว หล่อนก็เบื่อความจำเจ ซ้ำซาก
ของชีวิตแต่งงาน เช่นเดียวกับที่เขาหลงใหลความน่าทึ่ง ความน่ารักน่าใคร่
ที่มีต่อหล่อนจนหมดสิ้น ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายได้เตือนให้หล่อนมีลูก เพราะลูกจะ
เป็นสิ่งที่เกิดใหม่ ความหวังและทุกสิ่งทุกอย่างที่จะผลงานรอยร้าวนี้ได้

(นันทนา วีระชน. 2529 : 29)

ถึงแม้ว่าชรัมภ์และเหมสุดาจะมีลูกด้วยกันตามคำแนะนำของญาติผู้ใหญ่แล้วก็ตาม
แต่ลัษณภาพของคนทั้งคู่ก็มิได้ดีขึ้นมาแต่อย่างใด เพราะต่างฝ่ายต่างไม่ยอมเลิกนิสัย
และประเพณีตัวเช่นเดิม ชรัมภ์ยังคงเที่ยวและควงผู้หญิงไม่ซ้ำหน้า เหมสุดาก็มิได้สนใจ
ต่อหน้าที่ของแม่บ้านใด ๆ ทั้งสิ้น เธอส่งบุตรชายไปอยู่กับมารดาที่ต่างประเทศ และถึงขั้น
คบชู้ผู้ชายในเวลาต่อมา ยิ่งนานวันคนทั้งสองก็ยิ่งเกลียดชังกันมากขึ้นจนถึงจุดที่ต่างฝ่าย
ต่างทนไม่ไหว และฟ้องหย่ากันในที่สุด ดังคำบรรยาย

ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม มุกทาเป็นชายหนุ่มที่มีความต้องการทางเพศแบบเร่าร้อนและรุนแรง เขาติดใจหลงใหลวารุณียิ่งนัก เพราะเธอสามารถสนองความต้องการของเขาได้ ในขณะที่นุชเป็นเด็กสาวบริสุทธิ์ที่ต้องการความนุ่มนวลอ่อนโยนมากกว่าบทรักอันรุนแรง โลกโชนที่มุกทานำมาให้กับเธอ นุชรู้สึกว่ "อารมณ์ที่เกิดจากความห้ำหั่น เมามัน ก็คือ ความทรมานสำหรับนุช..." (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 161 - 162) นุชจึงตอบโต้ อย่าง "แข็งขืน ด้วยความเย็นชา เหมือนตัวเองเป็นท่อนไม้" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 154) เป็นเหตุให้มุกทาเกิดความเบื่อหน่ายในบทรักของภรรยาเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้

มุกทาสุกคุด แต่ในใจนึกต่อไปว่า...ผู้หญิงอะไรช่างจิตคิดไม่มีเสน่ห์ของ ผู้หญิงเอาเสียเลย เข้าใกล้ครั้งใดมีแต่ก่อกวนอารมณ์ให้หงุดหงิด แทนที่จะ เกิดอารมณ์พิศواس...ความรู้สึกของมุกทาเปรียบเหมือนคนที่คุ้นเคยเอร์คอร้อย กับรสเผ็ดร้อนของอาหาร เมื่อมาลิ้มรสที่อ่อนกว่าก็เลยพาลเบื่อหน่าย

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 156)

ใน ทะเลแปร เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า สามีภรรยาที่ไม่มีความพึงพอใจในเรื่องกามารมณ์ระหว่างกันนั้นจะก่อให้เกิดล้มพังสภาพที่ห่างเหินเกิดความรำคาญ เบื่อหน่าย และคู่สมรสมักหาทางออกด้วยการนอกใจ ดังเช่น จารณและทัตติยา จารณนั้น เป็นสามีประเภท "ไม่แคร์เรื่องความบริสุทธิ์ของผู้หญิง เขาชอบผู้หญิงที่ใจถึง...ทำอะไร ได้สารพัดตามใจเขา" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 394) ซึ่งในขณะที่ทัตติยาทำไม่ได้ เธอให้เหตุผลว่า "มันขยะแยะ...มันทุเรศ" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 394) ดังนั้น จารณจึงเบื่อหน่ายภรรยาอย่างรวดเร็ว ภายหลังจากการแต่งงานไม่นาน และหาทางออก ด้วยการมีหญิงอื่นทดแทน ความไม่สมดลย์ทางด้านกามารมณ์ระหว่างจารณและทัตติยา สะท้อนออกมาจากคำพูดของทัตติยาตอนหนึ่งดังนี้

"พ่อคะ...เท่าที่แท่ตพยายามจะบอกพ่อคือ คุณจำไม่ได้ชอบแท่...เขา เบื่อแท่ตั้งแต่แต่งงานได้สักเดือนสองเดือนแล้วละคะ" เลียงหล่อนห้วน

แต่ก็ลั่นสะท้าน "ความดีงามหรือเสน่ห์ปลาสจุกอะไรนั้น ไม่มีความหมาย
สำหรับคุณเจ้า เขาไม่เห็นสำคัญเลย ผู้หญิงที่เขาชอบ...ที่เขาจะรักได้
จะต้อง...จะต้อง...โอ นี่แท้จะผูกมัดยังไ้กับพ่อดี"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 393)

"...เขารำคาญแท้ เขาว่าแท้จิดจิด...ไม่เป็นลับประด...
เวลาเขาโมโหเขาก็ว่าเอาแบบนี่ เขาบอกว่าเมียที่คินะคะ อยู่ในครัว
ต้องเป็นแม่ครัว อยู่ในห้องรับแขกต้องเป็นเลดี้...ถ้าอยู่ในห้องนอน
ก็ต้องเป็นโลเลดี้ผู้ถึงจะรัก"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 393 - 394)

ใน ปมพิศวาส ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่าความต้องการทางด้านกามารมณ์นั้น
เป็นเรื่องธรรมชาติระหว่างสามีภรรยา และจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความสุข
ในชีวิตสมรส ความสัมพันธ์ทางกามารมณ์ที่ปราศจากความอึดอ้อมและความพึงพอใจแก่
สามีหรือภรรยา หรือทั้งสองฝ่ายนั้น มีแนวโน้มว่าชีวิตสมรสจะต้องประสบปัญหาขัดแย้งอื่น ๆ
ตามมา หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือความไม่สมคัลย์ดังกล่าวได้ เช่นเดียวกับ ชนพและนิลวัจน
ที่ไม่อาจปรับตัวเข้าหากันได้ โดยเฉพาะด้านกามารมณ์ เพราะปมปัญหาทางจิตที่ติดตัวชนพมา
ตั้งแต่เด็ก ดังกล่าวมาแล้ว ชีวิตคู่จึงต้องลงเอยที่การหย่าร้าง

4.2 อายุของคู่สมรส นับเป็นส่วนประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่
สามารถทำนายได้ว่าชีวิตสมรสจะมั่นคงยาวนานหรือไม่ คู่สมรสที่มีอายุมากพอสมควรก็ย่อม
จะมีความหนักแน่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์เพียงพอที่จะเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่อาจมีขึ้นเมื่อ
อยู่ร่วมกัน และสามารถแก้ปัญหาหนัก ๆ ในครอบครัวให้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ไปได้ ใน
หน้าต่างบานแรก ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าคู่สมรสที่มีอายุเพียงสิบหกปี ดังเช่น หญิงและฉายา
นั้นยังนับว่าน้อยเกินไปที่จะมาใช้ชีวิตครอบครัวซึ่งต้องรับภาระหนักมากมาย วัยที่น้อยเกินไป
ขนาดนั้นมักมีความอดทนต่อเรื่องต่าง ๆ น้อยมาก ไม่ว่าจะเป็นฉายาหรือหนึ่ง ต่างมีลักษณะ
ของการตัดสินใจแบบเด็ก ๆ ที่มักจะขาดความสุ่มรอบคอบ และขาดความยั้งคิด อันไม่

เหมาะต่อการเป็นพ่อบ้าน แม่เรือน ที่จะต้องคอยอบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนต่อไปอีก ผู้เขียนเสนอให้เห็นว่าวัยขนาดนี้ไม่ใช่วัยของการใช้ชีวิตคู่ แต่เป็นวัยเรียน วัยที่ต้องการความสนุกสนานและค้นหาประสบการณ์ในสังคมมากกว่า ด้วยเหตุนี้เมื่อมีลูกหนึ่งจึงไม่เกิดความซาบซึ้งกับการเป็นแม่เท่าที่ควร

น่าแปลก ที่หล่อ่นไม่ค่อยจะซาบซึ้งกับทารกตรงหน้าสักเท่าใดเลย...

ใครหนอเคยเอ่ยถึงความซาบซึ้งของการเป็นมารดา...แต่จนถึงชั่วโม่งนี้ หล่อ่นก็ยังไม่มีความรู้สึกพิเศษสุดต่ออย่างไร...คนสามคนที่ เป็น ปุ่ ย่า พ่อของเด็กเลิยอีกตุ้ดิน เหว่ และเอบอ้มฮินดิกว่าหล่อ่นหลายเท่า...

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 91)

นอกจากนี้ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม ผู้เขียนก็ยังได้เสนอให้เห็นว่าคู่สมรสที่มีวัยแตกต่างกันมากจนเกินไปนั้น อาจมีปัญหาเกี่ยวกับช่องว่างระหว่างวัยด้วย มุกดาเป็นชายหนุ่มวัยหนุ่มใหญ่ที่เรียนจบชั้นปริญญาเอกมาใหม่ ๆ ในขณะที่เธออยู่ในวัยรุ่นที่กำลังเริ่มเรียนมหาวิทยาลัยปีที่หนึ่งเท่านั้น ทั้งวัยและการศึกษาที่แตกต่างกันมาก ๆ มีส่วนทำให้คนทั้งคู่ปรับตัวเข้าหากันได้ยาก มุกดามักจะเกิดความรู้สึกขงขงหวางตาในกริยาท่าทางแบบวัยรุ่นของเธออยู่เสมอ เขารู้สึกว่า "กริยาท่าทางของหล่อ่นดูน่ารักอยู่เหมือนกัน...ทว่า...มันก็เป็นเพียงความน่ารักเท่านั้น ผู้ชายบางคนก็ไม่ต้องการความน่ารักแบบเด็ก ๆ เพราะเขาอยากได้ผู้หญิงที่เป็นภรรยาประเภทบำเรออารมณ์ยิ่งกว่าอยากได้น้องสาว" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 105)

นอกจากนี้อายุของคู่สมรสที่เป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยกอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การที่คู่สมรสมีวัยย่างเข้าสู่วัยกลางคนหรือวัยชรา ซึ่งเป็นวัยที่สถานภาพต่าง ๆ และจิตใจของคนเรากำลังเปลี่ยนแปลง ลลิตา จิระสิริ (2530 : 209) กล่าวว่า เมื่อผู้ชายรู้สึกว่าเขถึงวัยกลางคน เขาจะรู้สึกกลัวและซึมเศร้าเมื่อรู้ตัวว่าแก่ ผู้ชายส่วนใหญ่จะท้อใจยอมรับได้ยาก เขามักจะพยายามทำทุกอย่างเพื่อหมุนเวลากลับและหาความเชื่อมั่นให้กับตัวเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ก็จะเกิดในผู้หญิงวัยหมดประจำเดือนด้วยเช่นกัน ช่วงวัยนี้

เป็นช่วงที่อาจทำให้เกิดปัญหาอกใจหรือปัญหาที่เริ่มต้นจากความหงุดหงิดในอารมณ์ของ คู่สมรส ซึ่งอาจลุกลามถึงขั้นแตกแยกได้ ใน สมการวัย ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นปัญหา ครอบครัวแตกแยกที่มีต้นเหตุมาจากอายุที่กำลังเข้าสู่วัยเปลี่ยนแปลงตามลักษณะดังกล่าว ข้างต้น โดยเสนอผ่านตัวละครสองตัว ได้แก่ แก้วผู้เป็นสามีของนางเพชร และใจจันทร์ ผู้เป็นภรรยาของรักษา

แก้ว ได้พบกับสภาพุ่นวายต่าง ๆ ภายในบ้านหลังจากเกษียณอายุราชการ ภาพหลาน ๆ ที่ร้องไห้โฮเซดังลั่นบ้าน ความสับสนวุ่นวายต่าง ๆ ที่เคยมีก่อนหน้านี้เพราะ มีทหารคอยห้อมล้อมรับใช้อยู่อย่างไม่ขาดนั้น หดไปพร้อมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของตนเอง เป็นเหตุให้แก้วเกิดความหงุดหงิด... ใจหาย และตกใจกับสถานการณ์ของเขา ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขาตอนหนึ่งที่กล่าวกับพลอยนางผู้เป็นลูกสาวดังนี้

"ที่แรกก็เหงา โอ้เรามันไม่เคยอยู่บ้านเฉย ๆ เคยทำงานเคยต้อง ใช้ความคิด ใช้สมอง เคยมีนายมีลูกน้อง พอปลดเกษียณปุ๊บ เหมือน หลุดลอยจากทุก ๆ อย่างที่เคยผูกมัด เคยเป็นพันชะมานับเป็นสิบ ๆ ปี มันว่าเหวี่ยงอกไม่ถูกเหมือนกัน"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 178)

ชีวิตวัยหลังการเกษียณก่อความรู้สึกด้อยคุณค่าในตัวเองให้แก่เขามาก เวลาในแต่ละวันของเขาหมดไปด้วยการอ่านหนังสือพิมพ์ หรือไม่กี่นั่งดูโทรทัศน์ และนอนหลับไป ซึ่ง บางครั้งก็ถูกขัดด้วยเสียงรบกวน ร้องไห้ งอแงของหลาน ๆ เป็นเหตุให้แก้วยิ่งรู้สึก ซึมเศร้า ท้อแท้ และโดดเดี่ยวมากยิ่งขึ้น นางเพชรผู้เป็นภรรยาก็มิได้สนใจ เอาใจใส่ ทุกข์สุขของเขามากนัก เธอทำงานสังคมสงเคราะห์อย่างหักโหม และมีแต่งงานประหลาด เกือบทุกวัน ในความรู้สึกนึกคิดของนางเพชรแทบจะไม่มีแก้วร่วมอยู่ด้วยเลย แม้แต่การ สนทนาของเธอก็ไม่มีเขาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเลยดังคำบรรยาย

...นางเพชรมองคู่สามี แต่นัยน์ตาไม่ได้แสดงว่าสนใจในตัวเขาเพราะหล่อน พุดถึงเรื่องอื่น... เรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมในสังคมของหล่อน

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 130)

สภาพอารมณ์ของแกล้วในวันนี้ต้องการความสนใจและความเอาใจใส่จากภรรยา มากกว่า จะเห็นภรรยาว่านอนอยู่กับงานสังคมอย่างไม่มีเวลาหันมาดูแลเธอ ดังที่เธอกำลัง เป็นอยู่ นอกจากนี้วงเพชรก็มักจะซ้ำให้เขารู้สึกถึงความแก่ชราของตนเอง ทำให้เขา ท้อแท้มากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างเช่นตอนที่เขาชวนภรรยาออกไปวิ่งออกกำลังกาย

"ไปด้วยกันไหมล่ะ ออกกำลังกายบ้างซี ไม่อยากร่ำรวยเงิน ก็เดินอาบแดด เขามีหลายอย่าง"

"ไอ้อ...ไม่เอาละค่ะ ฉันยังไม่ลงพุงอย่างคุณเอาไว้อีกสักสี่ห้าปีค่อยมา ว่ากัน"

"เอ๊ะ...นี่เห็นฉันแก่มากกว่าเธอมากเธอยังไง"

"แก่ไม่แก่ก็ปลดเกษียณแล้วนั่นแหละ ถ้าฉันทำงานก็อยู่อีกตั้งหลายปีกว่า จะเกษียณเท่าคุณ"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 136 - 137)

ดังนั้นแกล้วจึงเลิกหวังความเอาใจใส่จากภรรยา เขากลับแสวงหาความเชื่อมั่น กับผู้อื่นแทน จนกระทั่งได้พบกับเสาวรภย์ ซึ่งสามารถทำให้หัวใจของแกล้วกลับเป็นหนุ่มอีกครั้งหนึ่ง ดังคำบรรยาย

แกล้วเกิดความรู้สึกรื้อรุ่มเหมือนกลับไปเป็นเด็กหนุ่มในวัยแรกรักอีกครั้งหนึ่ง...

เพียงมีความรู้สึกว่าตลอดระยะเวลาเพียงไม่นานมานี้ เสาวรภย์คือผู้ที่ มาเติมชีวิตของเขาให้เต็มบริบูรณ์ในวัยเกษียณ...หล่อนเป็นเพื่อนคุยที่รู้ก รุใจทันกับเขาไปทุกอย่าง หล่อนเป็นแม่เรือนผู้ช่างเอาใจ

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 241)

หรือ วัย...ซึ่งระยะหลัง ๆ ตั้งแต่ปลดเกษียณเคยเป็นกังวลกับมันนัก บัดนี้ กลับไม่มีความหมาย...อยู่ใกล้ชิดเสาวรภย์ หล่อนไม่เคยทำให้เขารู้สึกว่า ตัวเองแก่

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 249)

กลัวได้นอกใจภรรยาในเวลาต่อมา อันเป็นเหตุให้วงเพชรโกรธมากและยอมหย่าขาดกับเขาทันที

นอกจากนี้ผู้เขียนได้เสนอภาพของใจจันทร์ซึ่งเป็นภรรยาที่อยู่ในวัยหมดประจำเดือน ใจจันทร์จะรู้สึกหงุดหงิด เบื่อบ้านโดยไม่มีสาเหตุ ประกอบกับบริษัทที่เธอเคยทำงานอยู่ได้เลิกกิจการไป ทำให้ใจจันทร์ต้องกลับมาทำหน้าที่แม่บ้านเพียงอย่างเดียว ใจจันทร์จึงมีเวลาว่างมาก เธอมักจะคิดฟุ้งซ่าน และระแวงว่ารักษาอาจจะนอกใจเธอ ใจจันทร์รู้สึกตกใจเมื่อนึกคิดว่าตนเองกำลังจะแก่ชราลงทุกวัน ดังคำบรรยาย

...เอ...ไม่รู้ว่าพล่อนจะอุปาทานไปเองหรือเปล่า ระยะหลังนี้ดูรักษานพยายามเอาใจพล่อนผิดสังเกตอยู่เหมือนกัน ไม่ว่าพล่อนจะเอ่ยปากบ่นอะไรออกมา รักษาเอออออกล้อยตามพล่อนไปเสียทั้งนั้น ทั้ง ๆ ที่แต่ก่อนร้อนระไร เขาเคยเป็นคนช่างขัดคอ แม้จะขัดเล่น ๆ ไม่จริงจัง แต่ก็ไม่เคยเอออเอาใจ...

หรือเขาแอบไปมี "อะไร" กับใคร ลูกน้องสาว ๆ สวย ๆ ของเขา ออกมากมาย

คิดฟุ้งซ่านหนักเข้าเลยลุกขึ้นไปส่องกระจกดูหน้าตัวเอง...

ตายจริง...ไม่ได้แต่งหน้าแต่งตาไปทำงานเพียงไม่เท่าไร รู้สึกว่าหน้าตาโทรมเป็นมันย่องทีเดียว ก่อน ๆ นี้ไม่เคยสนใจผิดหูหน้าตัวเองอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพราะไม่มีเวลา ถึงมีเวลาบ้างในวันหยุดก็ขี้เกียจ...

แต่พอมีบางสิ่งบางอย่างสะกิดใจขึ้นมาให้นึกดู เลยเพิ่งรู้สึกว่าตัวเองแก่ไปเป็นกอง

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 342)

ใจจันทร์รู้สึกเป็นกังวลกับวัยที่แก่ลงทุกวันเป็นอันมาก ในขณะที่ "ใจจันทร์" ลอบมองดูสามีหลายครั้ง ยิ่งดูก็ยิ่งมีอุปาทานเห็นว่ารักษายังหนุ่มอยู่มาก" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 346) อีกทั้งเขายังชอบล้อเลียนว่าเธอแก่แล้วอยู่เสมอ เช่น "...ที่จริงผู้หญิงอายุห้าสิบขึ้นไป จะสวยหรือไม่สวยหรือจะทำสาวแคไหนด ก็มักจะหนีไม่ค่อยพ้นพะโล้ไปได้"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 347) หรือ เขาหลับออกภรรยาเมื่อเห็นเธอเอาแต่เลี้ยงตัวเองอยู่หน้ากระຈກว่า "ส่องครอยย่นริ้ว เห็นรอสอีกาประทับหางตาแล้วไซ้ไหม" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 348) ดังนั้นใจจันทร์จึงเริ่มแสวงหาความมั่นใจให้กับตัวเองด้วยการออกนอกบ้าน เธอเริ่มเข้าสถานเสริมสวยทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ "หล่อนไม่เคยเสริมสวย อะไรไปมากกว่าชอยผมดัดอ่อน ๆ แล้วก็หวีทราย" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 353) เท่านั้น ใจจันทร์ออกนอกบ้านและแต่งตัวสวยพริ้งทุกวัน คำเยินยอที่เธอได้รับจากผู้พบเห็น ทำให้เธอสบายใจและเชื่อมั่นในตัวเองขึ้นมาก ในขณะเดียวกันใจจันทร์ก็เริ่มเบื่อบ้าน เบื่อรักษา และหงุดหงิดทุกครั้งทีพบน้าเขา เป็นเหตุให้รักษาเข้าใจผิดคิดว่าเธอคงแอบปันใจไปให้ชายอื่น เพราะรักษา "อดคิดตามประสาผู้ชายไม่ได้ว่า...คนเรานั้นหากไม่มีจุดหมายเอาไว้ให้ใครชื่นชม จะมานั่ง "ตะบอย" แต่งจนผิดปกติ ผิดธรรมดาไปทำไม" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 383) การออกนอกบ้าน เข้าสังคมบ่อย ๆ ทำให้ใจจันทร์ได้รู้จักกับสุมพัต หนุ่มสังคมที่ชอบยุ่งเกี่ยวกับแม่ม่าย และหญิงสูงอาย ใจจันทร์เกือบจะนอกใจรักษาเพราะความปรวนแปรในอารมณ์ของตน แต่ผู้เป็นบุตรชายหญิงของเธอได้ช่วยแก้ไขปัญหาดัง ๆ ในครอบครัวได้ทันทั่วทั้งที่เสียก่อน ลักษณะของใจจันทร์นั้นผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า "ผู้หญิงเมน-โอะพอส่นะ อารมณ์แปรปรวน บางทีนิสัยใจคออาจพาลเปลี่ยนไปหมดเลยก็ได้ อย่างเช่น เคยใจเย็นก็กลับดุเดือดเลือดพล่าน อะไรทำนองนั้น บางคนเป็นหนักถึงขนาดเบื่อแฟนก็มี...เพราะอะไร...เพราะธรรมชาติของผู้หญิงที่ต้องแบกความลำบากยุ่งยากไอ้เรื่องเลือดเรื่องมดลูกนี่นะซี พอถึงเวลาข้างในมันเปลี่ยนแปลง ข้างนอกมันก็เลยพลอยยุ่งเหยิงไปด้วย..." (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 375)

สรุปได้ว่า อายุของคู่สมรสที่อาจทำให้ครอบครัวประสบกับปัญหาขัดแย้งที่ผู้เขียนเสนอไว้ในนวนิยายช่วงนี้ ได้แก่ การที่คู่สมรสอายุยังน้อยเกินกว่าที่จะรับผิดชอบภาระต่าง ๆ ในครอบครัวได้ ความแตกต่างระหว่างวัยก็อาจจะเป็นต้นเหตุให้คู่สมรสมีทัศนคติ รสนิยม และการดำเนินชีวิตที่เข้ากันไม่ได้ นอกจากนี้วัยของคู่สมรสที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยชรา อาจทำให้คู่สมรสบางคนไม่สามารถปรับสภาพอารมณ์ให้ยอมรับต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพทางสังคม และวัยที่เพิ่มมากขึ้น และอาจจะหาทางออกด้วยการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัวถึงขั้นแตกแยกได้

สาเหตุจากปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ

สาเหตุจากปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึงสาเหตุการแตกแยกของครอบครัวมีผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มรสนั้น มีส่วนเสริมให้ครอบครัวเกิดการแตกแยกได้ง่ายขึ้น (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2529 : 109 - 111) ซึ่งจากการศึกษาในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 พบดังต่อไปนี้

1 บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป หมายถึงการที่สตรีในปัจจุบันมีบทบาทและหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นเพียง "แม่บ้าน" ดังแต่ก่อน มามีบทบาทในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้เท่าเทียมบุรุษนั้น เป็นสาเหตุให้สตรีมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีโอกาสสัมพันธ์กับบุรุษอื่นนอกจากสามีมากขึ้นนั้น ย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวแตกหักได้ง่ายขึ้น ประสิทธิ์ ตติณิจ (2529 : 36) ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันสภาพส่วนตัวของหญิงเปลี่ยนไป เพราะเหตุว่าหญิงมีสิทธิและเสรีภาพทัดเทียมกับชายหรือเกือบเท่าชาย ทำให้มีการตัดสินใจและตัดสินใจหาชีวิตด้วยตัวเองได้ง่าย ไม่ต้องอยู่ในโอวาทของคนอื่น ซึ่งนับเป็นสาเหตุหนึ่งของการหย่าร้าง

ใน เลื่อมสลับลาย ผู้เขียนได้เสนอภาพของแม่บ้านสมัยใหม่คือ ปิ่นปัก โดยชี้ให้เห็นว่า เธอมิใช่ "แม่บ้าน" ที่ต้องคอยอาศัยคุณสมบัติของกุลสตรี ประณีตพิถีพิถัน เอาอกเอาใจสามีทุกฝีก้าวดังเช่นแต่ก่อน แต่ปิ่นปักเป็นสตรีในยุคสมัยที่เห็นความสำคัญของบทบาทนอกบ้านเป็นอันดับแรก ปิ่นปักเน้นความสำคัญของการศึกษา เธอถือว่าตนเองมีความรู้สูง มีงานทำที่เด่นดังทางวิชาการ ดังนั้นเธอจึงมิได้ใส่ใจหน้าที่ของแม่บ้านเท่าที่ควร ปิ่นปักเป็นภรรยาที่ไม่ค่อยจะเชื่อฟังหรือคล้อยตามสามีเหมือนแม่บ้านสมัยเก่าโดยทั่วไป ในกรณีที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน เธอจะโต้แย้งเพื่อเอาชนะ ในฐานะของแม่บ้านปิ่นปักจะบกร่องในเกือบทุกด้าน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปิ่นปักจะ "ทะเยอทะยานแต่เรื่องเล่าเรียนอย่างเดียว หล่อนพยายามให้ได้เกรดเอ ทุกวิชา นั่นคือยอดปรารถนาที่สุดของหล่อน ถ้าวิชาไหนหล่อนได้บี หล่อนก็จะเคล้าสลดลงไปจนแทบจะลืมกินลืมนอน ทั้ง ๆ ที่บี สำหรับคนบางคนนั้นเขาย่อมนึกว่าดีแล้ว" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 154 - 155)

ความบกพร่องในหน้าที่แม่บ้านเป็นเหตุให้เธอขาดเสน่ห์ และไม่สามารถหาวิธีการที่ดี
 ประคับประคองชีวิตคู่เอาไว้ได้ ตลอดเวลาที่อยู่ในฐานะของภรรยา ปิ่นปักมักจะมิไฉน
 ถึงแต่หน้าที่การงานภายนอกเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ตอนหนึ่ง
 หลังจากที่เป็นปักตลอดบุตรได้ไม่นาน

หล่อนอยากไปทำงาน ไปขีดไปเขียน ไปวิเคราะห์วิจัย
 ล้มมนาเรื่องต่าง ๆ ตามถนัด ใช่ว่า...ก็นับเนื่องมาจากทฤษฎี
 นั้นเอง งานแม่บ้านหรืองานเลี้ยงลูกนั้นไม่ใช่ความสุขสำหรับหล่อน
 โดยสิ้นเชิง ทุกครั้งที่อุ้มลูกให้ลูกกินนม หล่อนนึกถึงเขา ผู้ทำให้
 เกิดปัญหาครอบครัว แถมยังทำท่าไม่รับรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ได้อย่าง
 เยียบเย็นเสียเหลือเกินอีกด้วย

เป็นความผิดของหล่อนหรือเปล่าที่อยากจะโผออกไปสู่งานนอกบ้าน
 โดยไม่คิดจะห่วงใยอุปนิสัยของบุตรอย่างจืดจางเหมือนที่เคยคิดฝันไว้ ก็อาจจะ
 เป็นความผิดตรงที่ปิ่นปักทำใจไม่ได้เหมือนกับผู้หญิงอื่น ซึ่งรักบุตรเหนือ
 สิ่งอื่นใด ไม่ว่าจะทุกข์ร้อน ผิดหวังจากสามีแค่ไหน ก็สู้ก้มหน้ากอดน้
 ทนเอาใจใส่ดูแลเลี้ยงดูของบุตรที่เกิดกับเขาอย่างไม่คิดท้อแท้ ปิ่นปัก
 ขึ้นชมผู้หญิงเช่นนั้นก็จริง...แต่สำหรับหล่อนเองยอมรับกับตนเองว่า หล่อน
 เป็นคนติถึงเช่นนั้นไม่ได้

(กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 426 - 427)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่ปิ่นปักไม่ยอมใช้ความอดทนจนถึงที่สุดนั้น ส่วนหนึ่งมา
 จากความเชื่อมั่นในตัวเอง และเชื่อมั่นในสถานภาพหรือบทบาทที่มั่นคงที่ตนมีอยู่แล้วจาก
 หน้าที่การงานในสังคมเป็นสำคัญ

ใน ภมร เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนได้เสนอภาพของภรรยาสมัยใหม่ที่ไม่สามารถ
 อดทน อดกลั้นต่อพฤติกรรมเอาตัวเอาเปรียบของสามีได้มากนัก นีราเป็นภรรยาที่มีความรู้

ความสามารถและมีอาชีพการงานมั่นคง เธอไม่จำเป็นต้องคอยพึ่งพิงสามีแต่อย่างใด นีรา จัดเป็นตัวแทนของสตรีในยุคใหม่ที่ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่ามักไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของสามี และไม่อาจทนกับพฤติกรรมนอกใจของสามีอีกต่อไป

...หล่อนเคยเกลียดนักหนาเรื่องเมียน้อย... เคยพูดด้วยซ้ำว่า
คนอย่างหล่อน... ไม่มีวันจะเป็นเมียหลวงเมียน้อยใครทั้งสิ้น...
เมื่อใดก็ตามที่ยลไม่ซื่อหล่อนจะไม่อยู่ด้วย จะหย่าพลปล้ำไปให้พ้นหน้าตา

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 64 - 65)

ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่า ความรู้สึกมั่นคงในฐานะหน้าที่การงาน มีส่วนทำให้สตรีจำนวนหนึ่งมองไม่เห็นประโยชน์ของการง้อสามีที่มีบุคลิกภาพขัดแย้งกับตน ดังเช่น นีรา รู้สึกดีใจมากที่เธอไม่ด่วนตัดสินใจออกจากงานเมื่อครั้งชีวิตครอบครัวยังหวานชื่นและ ยลพยายามคะยั้นคะยอให้เธอออกจากงานมาดูแลลูก ๆ เพียงอย่างเดียว

หญิงสาวดีใจที่ตนเองคิดถูกต้องดี... ผู้หญิงเดี๋ยวนี้ไม่ควรเอาชีวิตอันเจริญ
งอกงามไปแขวนไว้กับเส้นด้ายเปียย ๆ ... คือน้ำใจสามีซึ่งวันหนึ่ง...
ไม่รู้ว่าจะวันใด... อาจเกิดรังเกียจเกียจงอน ทรยศหักหลัง... แปรปรวน
ไปด้วยนิสัยต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อมอันลึกลับสลับซับซ้อนรอบตัว... แล้วมาคั่งหน้า
ขับเคี่ยวทราฐจิตใจเอา กับผู้หญิงที่คิดมอบกายถวายชีวิตกับเขา
เพราะฉะนั้น...

ถ้าหย่ากันเดี๋ยวนี้ หล่อนก็พึ่งตัวเองได้ ยืนอยู่บนแข้งขา ของตัวเอง
ได้ เลี้ยงลูกอีกสองคนได้

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 206 - 207)

ใน ปมพิศวาส นีลวัจนมีลักษณะของสตรีสมัยใหม่ที่มีบทบาทเด่นดังในสังคมคนหนึ่ง เธอมีความสามารถหลายด้าน ทั้งด้านสติปัญญาและการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมให้เธอ

เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะที่ถอดแบบออกมาจากสตรียุคใหม่
ทุกอย่างนั้น เป็นจุดที่สร้างความรำคาญให้กับครอบครัว เพราะชนเป็นชายหนุ่มที่ต่อต้าน
แบบแผนและพฤติกรรมของหญิงยุคใหม่เป็นที่สุด ดังจะสะท้อนออกมาจากคำพูดของเขา
เองที่กล่าวกับคุณนิไว้ตอนหนึ่ง

"นี่นะเก่า นิลเชื่อว่าลาลคราม"

"ผมอาจจะแปลกกว่าคนอื่น" เขาเอ่ยเรียบ ๆ

"ไม่ยากจะชอบปลาสลิดลิลสดแลบตา มันไม่ให้อารมณ์สุนทรีย์อะไรเลยเลย

ลูลาลครามไม่ได้ พิจารณากันให้ลึกซึ้งจริง ๆ ก็ยังคงหาความงดงามอ่อนช้อย
ได้เมื่อนั้น"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 72)

นิลวันจัดเป็นตัวแทนของภรรยายุคใหม่อีกผู้หนึ่งที่ตัดสินใจหย่าขาดกับสามีเพราะ
ความมั่นใจในสถานภาพของตนเอง และมองไม่เห็นประโยชน์ของการทนอยู่อย่างทุกข์ทรมาน
กับสามี ที่ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากเหตุผลที่เธอให้กับผู้เป็นป้าในกรณีของ
การหย่าร้างอย่างง่ายดายของสตรียุคใหม่

"เป็นสมัยก่อนผู้หญิงก็ต้องซู้ซี้ชะชิตะ เพราะต้องฟังเขาวันยังค่ำ
สมัยนี้ผู้หญิงก็เลี้ยงตัวได้นี้ละ ใครจะทนกลืนความขมอยู่ข้างเดียว ถึง
ผู้ชายดี ๆ จะหาหยาก็เถอะ หาไม่ได้ อยู่ตัวคนเดียวดีกว่า งานมี
เงินมี นิลมีลูกจะสอนมันอย่างนี้ละละ...อดข้าวชะตาย แต่ไม่มีผัวนะ
ไม่ตายหรอก"

"ปัญหาคนรุ่นป้า กับปัญหาคนสมัยนี้มันต่างกัน สมัยก่อนผู้หญิงต้องทน
สมัยนี้เขาไม่ทนกันแล้วละ เรื่องอะไรจะขาดทุน"

"ผู้หญิงสมัยป้า ต่อให้ผู้ชายมีเมียน้อยตำตา ก็ต้องทนแต่คนสมัยนี้มีอิสระ
กับตัวเองมากกว่าคนรุ่นป้าละ"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 407)

ใน ทะเลดอกไม้ คัดเค้าเป็นอีกผู้หนึ่งที่จัดเป็นตัวแทนของสตรีสมัยใหม่ที่มี
ความคิดความอ่าน และความเชื่อมั่นในตัวเองอย่างสูง ทั้งนี้เป็นเพราะเธอมีความรู้
ความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุรุษ คัดเค้ามีลักษณะเข้มแข็ง เฉลียวฉลาด กล้า
ตัดสินใจ และมีเหตุผลของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการคิดคำนึงของวรุณ ผู้เป็น
เพื่อนสนิทคนหนึ่งของเธอ ดังนี้

คัดเค้าเรียนดี เรียนเก่ง หากนั้นก็ยังไม่สำคัญเท่าน้ำใสใจคอ
ธรรมดาดีคงช่วย วรุณเคยบอกตัวเอง ภายใต้อาณัติเรียบง่ายไม่
โคตรเด่นของหน้าตา นั้น มีความอ่อนโยนนุ่มนวล สุขุม ละเอียดย่อม
ของอารมณ์และความรู้สึกแฝงอยู่มากมาย

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 5)

ในฐานะของแม่บ้าน คัดเค้าทำหน้าที่ของตนเองอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ในขณะ
เดียวกัน เธอก็มีหน้าที่การงานที่มั่นคง และมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ดีกว่าบุรุษ
เป็นอันมาก องค์กรประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจช่วยให้คัดเค้าสามารถตัดสินใจหย่าขาด
จากบุรุษได้อย่างรวดเร็ว เพราะเธอมั่นใจในคุณค่าของตนเองเสมอ

"ตัวเรานี้มีคุณค่า เราไม่ใช่ผู้หญิงเมื่อร้อยปีก่อนที่พึ่งตัวเองไม่ได้
ต้องคอยให้ผู้ชายอุปการะเลี้ยงดู ต้องยอมรับการกระทำของผู้ชายไม่ว่า
จะดีเลวแค่ไหน ถ้าทำอย่างนั้นก็เท่ากับส่งเสริมให้เขาได้ใจ แล้วรู้สึก
ว่าการเกิดมาเป็นผู้ชายนี้ดีกว่าผู้หญิงตรงที่เป็นฝ่ายได้อย่างเดียว ผู้หญิง
เท่านั้นที่เป็นต้อง "เสีย"

(โสภาค สุวรรณ. 2630 : 121)

ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม นุชเป็นภรรยาวิธสาวรุ่นที่มีความคิดอ่านเกี่ยวกับหน้าที่และ
บทบาทของภรรยาแตกต่างไปจากสตรีสมัยก่อน นุชถือว่าสามีภรรยาต่างมีความเท่าเทียมกัน
ทุกด้าน เพราะต่างมีส่วนรับผิดชอบต่อกันไม่น้อยไปกว่ากัน ดังนั้นนุชจึงไม่ยอม "ทน
หวานอมขมกลืน เพราะรักเกียรติ รักหน้า เพราะไม่กล้าหรือเพราะเหตุผลอื่นใด" (ศรีฟ้า
ลดาวัลย์. 2530 : 180) ดังเช่นสตรีในสมัยก่อน ๆ เมื่อต้องประสบกับปัญหาครอบครัว

อันเนื่องมาจากการเอารัดเอาเปรียบและการนอกใจของสามี นุชตัดสินใจหย่าขาดกับ
มูทาได้โดยไม่สนใจคำครหานินทาใด ๆ ทั้งสิ้น

ใน ปีกมาร คล้อยลาเป็นภรรยาที่มีความสามารถรอบด้านเมื่ออยู่นอกบ้าน แต่
ภายในบ้านนั้น เธอไม่ค่อยจะล้นทัดในหน้าที่ของแม่บ้านเท่าที่ควร ดังที่มารดาของเธอ
แนะนำเมื่อครั้งเธอมีปัญหาคัดแย้งกับภุฉย ดังนี้

“ตำราเลี้ยงลูกนะซื้อมาบ้างนะคล้อย แม่สังเกตว่าหนูไม่ค่อยจะเป็นอะไร
เลย นอกจากเป็นแม่...”

(นันทนา วีระชน. 2530 : 367)

คล้อยลาจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการทำงานนอกบ้าน ออกโครงการชุดค้นวัตถุ
โบราณกับคณะที่ร่วมงาน ความสามารถในการทำงาน ทำให้เธอเชื่อมั่นว่าชีวิตหลังการ
หย่าร้างของเธอคงไม่ลำบากแต่อย่างใด เป็นเหตุให้เธอมีความอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นได้น้อยลง ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายตอนหนึ่ง

หญิงสาวนั่งอยู่หน้าโต๊ะเครื่องแป้งรูปทรงเก่าแก่อยู่นาน ภาพสะท้อน
ตรงหน้าฉายให้เห็นผู้หญิงที่นั่งอยู่กับความทุกข์ตรอมของปัญหาชีวิต หวันไหว
สิ้นจนแทบจะไม่มีเหลือจิตใจอีก แต่คล้อยลาแกร่งขึ้นมาก มีความเชื่อมั่นว่า
สามารถมีชีวิตอยู่ได้ดี หลังการหย่าร้างกับภุฉย

เชื่อมั่นว่าฉันอยู่บนขาของตนเองได้ ก็ต้องมีชีวิตที่ดีได้...

(นันทนา วีระชน. 2530 : 236 - 237)

ใน โซ่สังคม ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสตรีที่เปลี่ยนไปนั้นได้มีส่วน
ทำให้สตรีส่วนหนึ่งกล้าคิด กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และไม่ยอมถูกเอารัด
เอาเปรียบจากเพศตรงข้ามได้เลยแม้แต่น้อย เขมวรรณจัดเป็นตัวแทนของสตรีที่พยายาม
เชิดชูบทบาทของตนเองให้สูงขึ้น จนทัดเทียมกับบุรุษทุกอย่าง และพยายามที่จะทำตนให้
เหนือกว่าบุรุษในบางด้านอีกด้วย เช่น ด้านความคิด ความอ่าน เป็นต้น ลักษณะของสตรี
ดังเช่นเขมวรรณไม่อาจจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกับลักษณะของบุรุษที่ยังมีแนวความคิดค่อนข้างล้าหลัง

ในเรื่องบทบาทของสตรีดังเช่นมนัสนิว ในขณะที่เขมวรณเปรียบเสมือนตัวแทนของหญิงที่มีความคิด ก้าวหน้า ทนไม่ได้อกับการเอาวัดเอาเปรียบของสามีแม้แต่เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับเรื่อง "หน้าที่" ของกุลสตรี มนัสนิวก็เป็นตัวแทนของผู้ชายที่ยังมีความคิดว่า เพศหญิงคือเพศที่ต้องคอยบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการสามี ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันนั้นก็มีส่วนทำให้ชีวิตคู่ของคนทั้งสองล้มเหลวได้ด้วยเช่นกัน

2. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการหย่าร้าง หมายถึงการที่คนในสังคมมีแนวโน้มยอมรับการหย่าร้างมากขึ้นกว่าเดิม เพราะมีแนวคิดว่าการหย่าหรือแยกทางกันดีกว่าการอยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความสุข ความคิดเช่นนี้นับว่าได้มีส่วนเข้ามาทำให้ครอบครัวแตกแยกได้ง่ายขึ้น ในนวนิยายหลายเรื่องได้เสนอให้เห็นว่า ปัจจุบันสามีภรรยาได้ยอมรับแนวความคิดดังกล่าวนี้มากขึ้น เมื่อมีปัญหาขัดแย้ง ไม่สามารถทำความตกลงเข้าใจกันได้ทั้งคู่ยินดีที่จะแยกทางกันเดินมากกว่าจะทนทุกข์ทรมานอยู่ร่วมกันต่อไป ไม่ว่าจะเป็น ปิ่นปักและศก ใน เลื่อมสลับลาย รอยและลานตา ใน เสียงนกจากพราก จารณและทัตติยา ใน ทะเลแปร มุกตาและนุช ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม แก้วและพวงเพชร ใน ลมการวีส บุรุษิตและคัคเค้า ใน ทะเลดอกไม้ ชนพและนิลวจน์ ใน ปมนิศวาส มนัสนิวและเขมวรณ ใน โซ่สังคม หรือภูฉายและคล้ายลา ใน ปีกมาร คู่สมรสในนวนิยายส่วนใหญ่ต่างได้รับอิทธิพลของแนวความคิด "หย่าดีกว่าทนอยู่" จึงทำให้ตัดสินใจแยกทางกับสามีได้ง่ายขึ้น ประกอบกับการหย่าร้างในปัจจุบัน ก็มักมีให้ได้ยินได้ฟังอยู่บ่อย ๆ สมัยก่อนการเป็นหญิงหม้ายมักถูกขบขันนินทาจากสังคมรอบข้าง แต่ปัจจุบันเริ่มเห็นเป็นเรื่องธรรมดาเสียแล้ว

คนสมัยก่อน เขาไม่ยอมหย่าร้างกันง่าย ก็เพราะผูกมัดกันหลายเปลาะ ตั้งแต่มัดกันด้วยชาติ สกฺล ความสนิทสนมระหว่างบรรพบุรุษ นีว่าถึงขั้นคนสามัญ...ที่ว่ามีเชื่อมีแถวหน้อย ถ้ายิ่งเจ้านาย เกียรติยศ คาคอ ให้หมั้น ยิ่งใจก็ต้องทนอยู่กันไปจนแก่ ไม่ก็ตายจาก...ถึงคนเราจะไม่เหลือไหลก็จำทน...ทนกันมาแล้วตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ แต่คนสมัยใหม่เขาไม่ทน...

อิสรภาพกับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบันกับสังคมสมัยก่อนต่างกัน
ไม่มีใครต้องทนให้เหมือนเหล็กไหลเช่นคนแต่ก่อนอีกแล้ว มันก็ดี แล้วก็
เสียร่วมกัน ดีที่ต่างฝ่ายไม่ต้องทรมานกันต่อไป เสียที่ว่าระบบครอบครัว
เด็กถูกละเลยที่เติบโตมากับสังคมแบบใหม่คงลำบาก ง่วงแ้งกันไม่น้อยทีเดียว

(โศภาค สุวรรณ. 2526 : 475 - 476)

นุช ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม เป็นภรรยาที่ขอมรับว่า การหย่าร้างย่อมเป็นหนทางที่ดี
ที่สุดแล้วสำหรับคู่สมรสที่เข้ากันไม่ได้ ดังเช่นเธอและมุกา ความคิดของนุชสะท้อนออกมา
จากคำพูดของเธอตอนหนึ่งที่กำลังคุยกับคุณหญิงทิพธำ

"เมื่อตอนแต่งงานกับนิตะ นุชคิดว่านุชจะมีความสุข แต่นุชก็ผิดหวัง นุช
ไม่เคยมีความสุขเลย เพราะตลอดเวลาที่นิตะมีผู้หญิงอื่นอยู่ นุชเป็นเพียง
เมียแต่งที่นิตะจดทะเบียนตามกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์บางอย่างเท่านั้นเอง
นุชเคยคิดว่า นุชจะอดทน เพราะไหน ๆ นุชก็ก้าวเดินมาแล้ว แต่มาถึงตอนนี้...
วันนี้ ขณะนี้...คุณป้าคะ...นุชเพิ่งแน่ใจว่านุชไม่ควรจะทนต่อไปให้เสียสุขภาพจิต
ตัวเอง

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 287)

ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ภรรยาในปัจจุบันนี้มักจะทนไม่ได้กับพฤติกรรมนอกใจและ
การเอาใจเอารัดเอาเปรียบของสามี เพราะนอกจากจะทำให้เธอต้องเจ็บปวด อับอายแล้ว ยัง
ทำให้หญิงส่วนใหญ่รู้สึกที่ถูกเหยียดหยาม ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเองอย่างสุดที่จะทนได้
เป็นเหตุให้หญิงที่เชื่อมั่นในตัวเองส่วนหนึ่งตัดสินใจแยกทางกับสามีโดยมิได้หวั่นเกรงกับคำ
ครหานินทาใด ๆ ทั้งสิ้น ดังเช่นที่ คัตเด้า กล่าวกับบุรุษิตีเมื่อเขาคิดจะไม่ยอมหย่ากับเธอ
โดยอ้างคำครหาของผู้คนรอบข้าง

"คนอื่นเขาจะนึกยังไง จิตแพทย์นักแก้ไขปัญหาครอบครัวที่ชาวพุทธ
ที่เขานิยมนักวิชาการโน้นคนนี้ ผลสุดท้ายก็หยาบๆ"

"คนอื่นหรือใครก็ไม่รู้ความจริง ความทุกข์ทรมานของดิฉันเท่าตัวดิฉัน
หรือค่ะ แม้แต่คุณโชติเองก็ไม่เคยรู้ อย่างคุณมากดีกว่า รู้ไว้ก็แล้วกัน
ว่าถ้าไม่ตกลงกันดี ๆ ดิฉันจะฟ้อง คุณก็ควรจะฉลาดรู้ไว้ด้วยว่า ใครจะ
เป็นฝ่ายชนะหรือแพ้"

"ลก... ลก..."

ครั้งนี้คิดเคี้ยวหัวเราะ เหมือนจะขำเสียเต็มประดา

"การหย่าร้างนี้บางทีบางกรณีมันก็ทำให้สุขภาพจิตเด็กมีความเป็นปกติ
มากขึ้น กว่ากรณีที่พ่อแม่หย่ากันแล้วแต่เด็กไม่มีความสุข ไม่ได้ได้รับความ
อบอุ่น ความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อหรือแม่อย่างที่เคยจะเป็น ถึง
เวลาแล้วนะค่ะ"

(โสภาค สุวรรณ. 2530 : 124)

ในขณะที่เดียวกัน ลานตา ใน เสียงนกจากพราง ก็ยอมตัดสินใจหย่าขาดกับรอย
ทันทีที่เขานิยมและมั่นใจว่า สาเหตุที่รอยเปลี่ยนแปลงไปมากขนาดนั้น อาจเป็นเพราะเขา
กำลังปั่นใจไปให้หญิงอื่นอยู่ ความคิดที่ว่า จะยอมอดทนและปรับปรุงตัวเองเพื่อประคับประคอง
ชีวิตครอบครัวให้ยืนยาวต่อไป ลื่นหลุดลงทันที แม้เขาจะรักรอยอยู่อย่างท่วมท้นก็ตาม

"...ตาคิดตก คิดตกแล้วนะค่ะ...ว่ามีทางเดียว...คือเราต้องหย่ากัน..."

คนอย่างตา...ไม่มีพรอกที่จะทนกลืนไม่เข้าคายไม่ออก...ไม่มี"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 251)

ใน ทะเลแปร กัตติยา ต้องพบกับแรงกดดันต่าง ๆ มากมาย เธอได้รับการ
ปลุกฝังความคิดจากบิดา มารดาว่า "การหย่าร้างไม่ใช่เรื่องที่จะทำกันได้ง่าย ๆ โดย
ปราศจากเรื่องอื้อฉาว ให้ใครต่อใครซุบซิบกันไปอีกนาน..." บิดาของเธอยึดมั่นอยู่ใน

สุภาชิตโบราณของสุนทรภู่ที่ว่า..."เป็นสตรีสุดคืออยู่ที่ผัว จะตีชั่วแต่ก็ยังกำลังสาว ลอง
ลองจิตสามจิตไม่ยิตสาว จะกลับหลังยังสาวซีเต็มครอง" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 408)
แต่การใช้ชีวิตคู่ร่วมกับจารณอย่างปราศจากความสับสนขาดความเป็นตัวของตัวของตัวเองนั้น ก็ส่ง
ผลให้ทัศนียาผู้ที่ถึงแม้จะยึดมั่นในแนวความคิดแบบเก่า ๆ ดังกล่าว ต้องยอมผินผกเกณฑ์
ของความเชื่อที่บิดามารดาพร่ำสอนอยู่ทุกวัน หรือแม้แต่ รดา ใน คลื่นกระทบฝั่ง ซึ่งเป็น
เด็กสาวที่หยิ่ง ทะนง และหวังเกรงคำครหาหนักหนาเป็นที่สุด แต่ในกรณีของการใช้ชีวิตคู่
ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตทั้งชีวิตอยู่ร่วมกันตลอดไปนั้น รดาก็มีแนวคิดเห็นด้วยกับทัศนะที่ว่า ไม่
ควรทนอยู่กับผู้ที่ไม่สามารถปรับความเข้าใจกันได้ ดังที่รดาให้เหตุผลกับโพนีว่า เธอไม่
อาจจะทนอยู่ในสภาพของภรรยาคนที่สองได้ "...ฉันก็คงเป็นเมียคนเหมือนอย่างที่คุณชาย
ดิกดำบรรพ์เขาต้องมีเมียเอาไว้ปรนนิบัติละมั่ง แต่ฉันทนสภาพอย่างนี้ไม่ได้แล้วค่ะ ฉัน
อยากจะเริ่มต้นใหม่...ฉันยังมีอนาคต...มีความหวัง...ฉันไม่ต้องการผูกติดอยู่กับคุณ..."
(ว.วินิจฉัยกุล. ม.ป.ป. : 505) เช่นเดียวกับ เขมวรรณ ใน โซ่สังคม ที่ไม่ยอม
อดทนต่อการเอาวัดเอาเปรียบและการนอกใจของมนัสวีได้อีกต่อไป ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก
ทัศนคติทางการหย่าร้างที่ว่าเป็นแนวทางแก้ปัญหาครอบครัวแนวทางสุดท้ายที่เป็นทางออก
ของสามีภรรยาที่ไม่อาจทำความตกลงกันได้ เขมวรรณจึงยอมสูญเสียเงินจำนวนมากเพื่อ
"อิสระภาพ" ในความคิดของเธอ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่กล่าวกับมารดา

"เขมไม่เสียใจ" มือสองมือเกาะเกี่ยวกันแน่น "พรุ่งนี้เลย...พรุ่งนี้แน่แม่"

(ทมยันตี. 2528 : 296)

"...เขาอยากได้อะไรเราก็เซ็นให้ไป เขมไม่อยากได้อะไรไม่ตายเสีย
เราก็หาใหม่ได้"

(ทมยันตี. 2528 : 297)

ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องของการหย่าร้างนั้น ได้สะท้อนออกมาอย่าง
ชัดเจนในเรื่อง ปิกมาร ไปไม่ถึงดวงดาว และ สมการวัย ทั้งคล้อยลา เหมสุดา
และนางเพชร ต่างเป็นตัวแทนของสตรีที่ไม่ใส่ใจกับคำขู่ขี้นของสังคมรอบข้าง ถ้าหาก
การหย่าจะช่วยทำให้เธอพ้นไปจากสภาพความร้าวรานทางใจได้ ดังจะเห็นได้จากคำพูด
ของคล้อยลาที่กล่าวกับมารดาดังนี้

"ถ้าจำเป็นต้องฟ้องหย่า...หนูจะฟ้องค่ะ..."

"คล้าย...มันไม่รุนแรงไปหรือ"

"เรื่องลูกก็ไม่ใช่เรื่องค่อย ๆ นะคะ...เรายังต้องทำอย่างนี้เลย
ไม่อย่างนั้นเราก็มิมีวันได้ลูกกลับคืนมา เรื่องหย่านี้แม่อาจจะคิดว่าไม่
จำเป็น รอไปอีกสักหน่อยก็ได้ แต่
สำหรับหนู หนูทนอยู่ร่วมกับภู่ในขวดโหลแคบ ๆ ไม่ได้...
เมื่อไม่ยอมเปิด หนูจะระเบิดขวดเสียเลย..."

(นันทนา วีระชน. 2530 : 302)

หรือคำกล่าวของ พวงเพชร ที่กล่าวกับเก็จไพฑูรย์ ผู้เป็นบุตรสาวถึงเหตุผลที่
เธอยอมหย่ากับสามีที่อยู่ร่วมกันมา "สามสิบกว่าปี" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 3531 : 265)
แล้วดังนี้

"เมื่ออยู่ด้วยกันต่อไปไม่ได้ เขาไม่มีความสุขแล้วก็พลอยทำให้แม่
ไม่มีความสุขด้วย แยกทางกันเสียก็ดีกว่า พวกหนูก็โตเป็นผู้ใหญ่กันหมด
ทุกคนแล้วนี่..."

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 265)

สรุปได้ว่า สาเหตุของการหย่าร้างในปัจจุบันนั้น มีสาเหตุประการหนึ่งมาจาก
ทัศนคติของการหย่าร้างที่เริ่มจะเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นในสังคม ตัวละครคู่สมรสจำนวน
หนึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดดังกล่าวและนำมาใช้เป็นทางออกในกรณีที่ไม่สามารถ
แก้ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ในครอบครัวให้ลุล่วงไปได้

3. ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของบุคคลในสังคม หมายถึงการที่คน
ในสังคมไม่เอาใจใส่หรือเคร่งครัดในศีลธรรมและเกรงกลัวบาปน้อยลงนั้น เป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ทำให้สามีภรรยาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องประพฤติดุติประเวณี ขาดความเอาใจใส่และขาดความ
รับผิดชอบต่อกันที่ในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นสาเหตุนำไปสู่การแตกร้างในครอบครัวได้
ในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม
ต่าง ๆ ของสามีภรรยาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเสื่อมทรามทางด้าน

ศีลธรรมของตัวละครเหล่านั้น ใน ภมร ผลและหอมหวาน ต่างร่วมมือกันประหลาดนิคประเวณี อย่างเปิดเผยโดยมิได้หวั่นเกรงต่อบาปกรรมหรือคำครหาแต่อย่างใด การกระทำเช่นนี้ ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า ถือเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมปัจจุบันที่มีแนวโน้มไปในทางวัตถุนิยมมากกว่าคำนึงถึงความถูกต้องถึงด้านจิตใจ

เมียน้อย...เมียน้อย...ความจริงคำนี้ไม่ใช่คำใหม่ เป็นคำที่มีมานานแล้ว แต่ไม่เคยล้าสมัยลงไปได้เลย ไม่ว่าวิทยาการจะก้าวหน้าไปอีกสักแค่ไหน มีหน้าซำยังอาละวาดหนัก จนแม้แต่ละครตลกก็เอาไปล้อ เพราะฉะนั้น...เดี๋ยวนี้การที่ผู้ชายคนไหนมีเมียน้อย จึงสุดแสนจะเป็นเรื่องธรรมดาสมาญอย่างยิ่ง...ไม่เกี่ยวกับความชั่วของเมียหลวง และเมียหลวงก็ไม่ควรจะต้องเอาเป็นหัวข้อเรื่องใหญ่โตที่ต้องอาย

หากว่าสามีเขามีฐานะและตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวย

"สมัยนี้ขนาดหกโมงเช้าจะคุณ...คนก็ชวนกันเข้าโมเต็ล...กินเบรคฟาส" ก่อนไปทำงานใจละ ใจ้าวตามกลางวันนะมันเซยแหลก ไปนานแล้ว"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 714)

พฤติกรรมเหลวแหลกทางเพศระหว่างมุกตาและวารุณี ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมในขณะนั้นว่าเต็มไปด้วย ผู้คนที่ไร้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ในการดำเนินชีวิต สามีภรรยาบางคนยังไม่เข้าใจบทบาทหรือหน้าที่ในฐานะพ่อบ้านหรือแม่บ้าน อันแท้จริงของตนเอง จึงทำทุกอย่างตามอารมณ์ของตนเองโดยไม่สนใจความผิดถูกใด ๆ ทั้งสิ้น หวังเพียงเพื่อตอบสนองอารมณ์และความต้องการของตนเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากความคิดของวารุณีตอนหนึ่งดังนี้

ผู้ชายเปรี๊ยะ...หล่อชอบลองดึ๊ง ในความรู้สึกของหล่อ...ผู้หญิงทันสมัย...ผู้ชายเจ้าชู้และเปรี๊ยะสำหรับหล่อ หล่อว่าเหมือนเกมสนุกมากกว่า หากหล่อ "จับ" เขาได้ แปลว่าหล่อชนะ ซึ่งหล่อ

ก็ภูมิใจในชัยชนะนั้นเป็นอย่างยิ่งและ...เมื่อมันเป็นเกมหลอ้งจึงพร้อม
ที่จะแพ้เหมือนกัน

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 271)

ด้วยความคิดที่ไร้หลักยึดทางด้านศีลธรรมจรรยาดังกล่าวนี เป็นเหตุให้มัก "มีเรื่อง
ยุ่งเหยิงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ไม่เลือกผู้ใดเมียใคร" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2530 : 279)
อยู่เสมอ ๆ ซึ่งแม้แต่ตนเองก็ยอมรับว่า การประพฤตินั้น มีสาเหตุมาจากคนกลัวบาปน้อย
ลง "ยุคนี้ศีลธรรมจะเสื่อมทรามเลิกละเลินละครับ ใครไม่มีละเว้นกันทั้งนั้น อีกหนึ่ง
การแต่งงานคงจะไม่สำคัญ ใครชอบกับใคร แค้ขับรถไปเป็นผิวเมียกันที่ไหนก็ได้ เป็น
จบเรื่อง" ใน ปมนิศาวาส ทั้งชนพและดุษณี คือตัวแทนของผู้คนที่ขาดสำนึกในความรับผิดชอบ
ต่อสังคมส่วนรวมอย่างชัดเจน เพราะคนทั้งคู่ยอมปล่อยให้ตัวเอง ตกเป็นทาสของอารมณ์ใคร่
ด้วยกันทั้งสิ้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ชนพและดุษณีได้รู้ลึกผิดแต่อย่างใด เพราะถือเป็นเรื่อง
ธรรมดาของคนยุคนี้เสียแล้ว

"...สมัยนี้ผู้ชายไม่มีเมียน้อย ผู้หญิงไม่มีชู้ ก็เก่งพอตัว...พอเป็น
แบบให้ลูกหลานได้บ้างหรือกว่า นั่นคือความปกติธรรมดาหาไม่มันจะเห็น
เรื่องพวกนั้นเป็นปกติไป คนจะไม่มีศีลธรรม...บ้านเมืองจะแตกเร็วขึ้น"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 234)

"คนสมัยใหม่ เขาไม่ค่อยจะอดทนกันหรือคะ...ศีลธรรมมันเสื่อม
ใครก็นึกถึงแต่ตัวเอง แม้แต่พ่อแม่ มันก็ไม่เหมือนพ่อแม่สมัยก่อนแล้วละ
คนแต่ก่อน เขามีธรรมะประจำใจคนสมัยนี้ แม้แต่ขันธ์ก็ไม่นึก ไม่
ใครเลิกละ อดทนให้ใครแม้จะไม่นึกถึงลูก พ่อแม่ยิ่งแล้วใหญ่...อย่างนี้
เด็กที่โง่มันจะติไปได้...ก็แบบอย่างมันเห็นอยู่ทุกที่"

(โสภาค สุวรรณ. 2526 : 120)

นอกจากนี้พฤติกรรมของจารย์ ใน ทะเลแปร มนัสวี ใน โซ่สังคม บุรโชติ ใน ทะเลดอกไม้ ศก ใน เลื่อมสลับลาย หนึ่งใน หน้าต่างบานแรก ชรัมภ์และเหมสลุตา ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ล้วนแต่เป็นการกระทำอันสืบเนื่องมาจากความเลื่อมทางด้านศีลธรรมในจิตใจทั้งสิ้น ทุกคนต่างหลงมัวเมออยู่กับตัณหาราคะ จนลืมนึกถึงหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัว และมักพาตัวเองและครอบครัวก้าวล่วงเข้าไปหาจุดร้าวฉานในชีวิตคู่ด้วยการนอกใจคู่สมรส โดยที่มิได้ละอายใจหรือคิดว่าเป็นเรื่องเลื่อมเสียแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเหมสลุตาที่กล่าวกับชีวิตินเมื่อชีวิตินรู้สึกไม่สบายใจที่เขาประพฤติดูผิดประเวณีกับเธอ ดังนี้

“ผมกลัวว่าผมจะทำให้พี่เลื่อมเสีย...”

“อย่ากลัวเลยวิน... ถ้ามันจะเลื่อมมันไม่ได้อยู่ที่การมีชู้ของผู้หญิง ผู้หญิงนะถ้าคิดทำสิ่งนี้ก็หมายความว่า ผู้ชายไม่เข้าทำเป็นส่วนหลักกันให้ทำ ทำไม่ละวิน... ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ที่จะแสดงออกทางเพศบ้างหรือยังงิ. นวาคณพร้อมใจกันกดต่ำผู้หญิงอยู่เรื่อย...”

(นันทนา วีระชน. 2528 : 263)

ในขณะที่เดียวกันนวนิยายส่วนใหญ่ก็ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการปล่อยเนื้อปล่อยตัวของผู้หญิงสมัยใหม่ว่า สาเหตุหนึ่งมาจากได้รับอิทธิพลตะวันตก และที่สำคัญอีกสาเหตุหนึ่งคือ ความเลื่อมทราทางด้านจิตใจของผู้หญิงเหล่านี้ จึงมักจะพาตัวเข้ามาเป็นบุคคลที่สามในชีวิตครอบครัวของผู้อื่น และทำให้ครอบครัวของผู้อื่นล้มเหลวได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าจะเป็น วารุณี ใน หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม หอมาน ใน ภมร ดุขทิ ใน ปมนิควาส หรือ นก ใน ทะเลแปร ต่างเป็นตัวแทนของหญิงกลุ่มหนึ่งที่ไม่ยึดมั่นรั้งต่อความเดือดร้อนของครอบครัวใครทั้งสิ้น

4.- ปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึงสภาพสังคมและปัญหา การขาดแคลนด้านการเงินหรือความยากจน ทำให้สมาชิกในครอบครัวประสบกับความลำบาก เพราะเงินไม่พอใช้ อาจเป็นเหตุให้เกิดความร้าวฉานในครอบครัวได้ ถิรพันธ์ อนวัช (2528 : 76 - 77) กล่าวว่า ปัญหาแรกที่คู่สมรสที่หย่าร้างกันมักเผชิญคือ ปัญหาทางด้านการจัดสรรรายได้รายจ่ายภายในครอบครัว อันจะส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาตึงเครียด

อื่น ๆ ตามมา ในนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวหลายเรื่องที่คุณเขียนได้เสนอให้เห็นว่า สามี ภรรยา ต้องบาดหมางใจกันเพราะภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง การเอาวัดเอาเปรียบกัน ทางด้านการเงินและลูกกลมกลายเป็นปัญหาขัดแย้งด้วยเรื่องอื่น ๆ ตามมา จนยากแก่การ แก้ไข ใน โซ่สังคัม ผู้เขียนเสนอให้เห็นปัญหาขัดแย้งในครอบครัวของเขมวรรณและ มณีสวีว่า ส่วนหนึ่งมีต้นเหตุมาจากสภาพทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ สังคมของคนทั้งสองเป็น สังคมระดับกลาง เขมวรรณและมณีสวี เริ่มต้นตั้งครอบครัวแบบสร้างตัวเองโดยไม่มีสมบัติ เดิมมาก่อน ทั้งสองจึงมีเรื่องต้องใช้จ่ายหลายทาง ไม่ว่าจะเป็นค่าผ่อนบ้าน ผ่อนรถ ค่างานเลี้ยง และค่าสิ่งของจำเป็นอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งรายการทุกอย่างตกอยู่ในความ รับผิดชอบของเขมวรรณทั้งสิ้น เพราะมณีสวีอ้างว่าเงินเดือนของเขาได้รับไม่มาก ความ ขัดแย้งจึงเกิดขึ้นเมื่อมณีสวีไม่เคยคิดจะช่วยผ่อนคลายค่าใช้จ่ายที่สูงลิ้นนั้นเลย ทั้งยังหันมา บีบคั้นขอยกแบ่งรายได้จากเธออยู่เรื่อย ๆ สถานการณ์ต่าง ๆ ภายในบ้านจึงเต็มไปด้วย ความตึงเครียด ไม่เข้าใจกัน และนำไปสู่การทะเลาะวิวาทเมื่อเขมวรรณ ตัดสินใจไม่ยอม ให้ "ผู้ชายคนหนึ่งเข้ามาเป็น "นาย" นาย...ที่ไม่ต้องจ่ายแม้แต่ค่าเลี้ยงดู"(ทมยันตี.

2528 : 276) อีกต่อไป ดังนั้นเขมวรรณจึงปฏิเสธการขอเงินของมณีสวีอย่างเด็ดขาด "มีสักห้าร้อยไหม"

เขามาฮินหน้าเตี๋ยง แบมือ ทำนิ้วกลางกระดิก ๆ เช่นเคยเขมวรรณ
เงยหน้า แววตานีคองฉายชัด

"ไม่มี..." คำตอบเรียบเย็น "ไม่มีให้อีกแล้ว"

คำว่า "อีกแล้ว" ทอดยาว เบา...แต่มั่นคง "เขา" จ้นไปชั่วครู่
เพราะน้ำเสียงเช่นนั้นใช่ว่าจะได้ยินบ่อยนัก

"เอ๊ะ แล้วจะอยู่กันยังไง"

หญิงสาวหัวเราะเบา ๆ หัวเราะด้วยความขำขันอย่างแท้จริง...

เงิน...เงินแค่ห้าร้อยบาท ตัดสินไปจนถึงคำว่า "อยู่ได้หรือมิได้"

(ทมยันตี. 2528 : 277)

เมื่อเขมวรณไม่ยอมคิดจะช่วยเหลือเรื่องการเงินแก่มณัลวิอีกต่อไป มณัลวิก็นึกคิดที่จะถอนน้ำใจของเขมวรณอีกต่อไปเช่นกัน เขาแก้ลำเขมวรณด้วยการพาหญิงอื่นเข้ามาอยู่ในบ้านในขณะที่เธอไปรักษาอาการตกเลือดที่โรงพยาบาลเพราะถูกมณัลวิใช้กำลังขืนใจในขณะตั้งครรภ์

จึงกล่าวได้ว่า สาเหตุการแตกแยกของครอบครัวเขมวรณและมณัลวิก็ืประการหนึ่งก็คือ สภาพทางเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง ซึ่งสาเหตุดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งอย่างอื่นและลุกลามรุนแรงจนถึงขั้นหย่าร้างกันในเวลาต่อมา

ใน ทะเลดอกไม้ บุรโชติเป็นสามีที่ถูกสังคมรอบตัวยุให้มัวเมาไปกับความฟุ้งเฟ้อ ฉาบฉวย วิถีชีวิตของบุรโชติวนเวียนอยู่กับสถานเริงรมย์รอบด้าน บุรโชติ "ชอบเที่ยวสนุกกับเพื่อนผู้ชายด้วยกันมากกว่าชอบไปไหน ๆ กับลูกกับเมีย...เขาชอบความตื่นเต้นแปลกใหม่ที่ต้องซื้อหาด้วยเงินจำนวนมาก ๆ...คือความท้าทายอย่างหนึ่งที่ไม่ต่างจากเวลาชุกอยู่ในกาสิโน และสนามม้าแข่ง...มันกลายเป็นสิ่งเสพติดที่เขาขาดแคลนตราโต ร่างกายและจิตใจก็จะโหยหาเป็นบ้าหลังครานั้น เรื่องเหล่านี้ไม่ได้เพิ่งจะเริ่มต้น หากดำเนินมานานแล้ว" (โสภาค สุวรรณ. 2530 : 68 - 69) ดังนั้นบุรโชติจึงใช้จ่ายเงินอย่างไม่คิดหน้าคิดหลัง ทำให้เศรษฐกิจภายในครอบครัวประสบกับความขัดสน และคัดค้านเองก็ไม่สามารถรับภาระต่าง ๆ ภายในครอบครัวโดยลำพังได้ เพราะบุรโชติมักจะมาเบียดเบียนรายได้ของเธอไปจับจ่ายหาความสุขส่วนตัวเสมอ คัดค้านได้ตัดลึนใจหาทางออกด้วยการขอหย่ากับเขาในเวลาต่อมา

ใน หน้าต่างบานแรก ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของคู่สมรสที่ยังต้องพึ่งพิงบิดา-มารดาอยู่ ฉายายังไม่มีการทำงานเนื่องจากยังอยู่ในวัยเรียน ดังนั้นเขาจึงไม่มีเงินทองหยิบยื่นให้ภรรยาใช้สอยอย่างสบายมือ แม้ว่าโถมจะแบ่งรายจ่ายมาให้เธอใช้อยู่บ้าง แต่ก็ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของหนึ่ง หนึ่งพยายามออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อให้พ้นภาวะความตึงเครียดที่ต้องพบเห็นอยู่ทุกวันภายในบ้าน และเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายให้คล่องมือมากกว่าที่เป็นอยู่ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของหนึ่งเห็นได้จากคำพูดของเธอที่โต้ตอบโถม เมื่อโถมห้ามมิให้เธอออกไปทำงาน

"หนูก็ต้องหาเงินมาใส่ปากใส่ท้องเหมือนกันนี่" หล่อนพูดเสียงแข็ง
พลางลุกขึ้นยืน "แม่ให้หนูวันละสามสิบบาท มันพอที่ไหนกัน"

(กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 125)

การได้ออกไปนอกบ้านทำให้หนึ่งได้มีโอกาสพบปะกับชายคนใหม่ที่ดูใจมากกว่า
จายา และนอกใจจายาในเวลาต่อมา

นอกจากสภาพผิดเคืองทางด้านการเงินที่มีส่วนทำให้เกิดภาวะตึงเครียดภายใน
บ้านแล้ว ผู้เขียนยังได้เสนอแนวคิดอีกว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงนั้น ก็อาจ
เป็นเหตุนำไปสู่ความร้าวฉานในครอบครัวได้ด้วยเช่นกัน ใน เสียงนกจากพราก ทั้งรอย
และลานตาเป็นผู้ที่จัดอยู่ในสังคมระดับสูง มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก ความเพียบพร้อมที่มี
มาแต่เดิมนั้นมิได้หมายความว่าจะทำให้ชีวิตครอบครัวราบรื่นเสมอไป ผู้เขียนได้เสนอ
แนวคิดที่ว่าความพร้อมพรั่งจนเกินไปนั้น อาจทำให้คู่สมรสไม่เคยร่วมใจกันฟันฝ่าอุปสรรค
หรือปัญหาทุกข์ยากอื่นใดมาก่อน อันจะทำให้ต่างฝ่ายต่างไม่เคยมองเห็นความสำคัญของกัน
และกันให้มากเท่าที่ควร ลานตาไม่จำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เธอใช้เวลา
ส่วนใหญ่ให้หมดไปกับการสำรวจตรวจตรา จัดระเบียบข้าวของภายในบ้าน และคอย
จ้องจับผิดสามีและลูกด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จนทำให้สามีเกิดความเอือมระอาได้
ผู้เขียนได้ยกครอบครัวของพงษ์และสุมาลา ผู้เป็นเพื่อนสนิทของรอยมาเปรียบเทียบกับ
เห็นว่า คนทั้งคู่ยังอยู่กันนานไปก็ยิ่งมีความรู้สึกผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น เพราะต่างฝ่ายต่าง
ช่วยกันทำให้ครอบครัวเกิดความมั่นคงทั้งด้านฐานะ และเศรษฐกิจ ผิดกับรอยและลานตา
"...ความมั่นคงทางฐานะของทั้งสองไล่ล้าร้าวกันไปพร้อม...พร้อมนานแล้ว...ผิวเมีย
คู่นี้เป็นผิวเมียที่ไม่มีอะไรจะทำเพราะฉะนั้นสิ่งใดที่เป็นความบกพร่องของฝ่ายหนึ่ง อีก
ฝ่ายหนึ่งจึงมีเวลาแลดู แล้วเกิดความรู้สึก" (กฤษณา อโศกสิน. 2529 : 248)

ใน ไปไม่ถึงดวงดาว ชรัมภ์และเหมสุมดา เป็นคู่สมรสที่เพียบพร้อมไปด้วยวัตถุอย่างล้นเหลือ
ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า ความพร้อมที่มีมากจนเกินไปอยู่ก่อนแล้วนั้น ทำให้คู่สมรสต่างมอง
ไม่เห็นคุณค่าของสิ่งของต่าง ๆ ที่ครอบครองอยู่ เพราะต่างหาซื้อมาได้อย่างง่ายดายด้วย
เงินตรา ลักษณะนิสัยที่ไม่สนใจคุณค่าของอะไรทั้งสิ้นรวมไปถึงคุณค่าแห่งความรัก ในชีวิต

ครอบครัวที่ตนเองอยู่ด้วย ซึ่งเหมาะสมไม่เคยใส่ใจมาก่อน ดังจะเห็นได้จากคำพูดของ
ชีวิตคนหนึ่งคือ

"ก็น่าแปลกนะครับ" เขารู้สึกดังนั้นจริง ๆ ในเมื่อเหมาะสม
ความพร้อมที่จะซื้อโลกนี้ไว้ทั้งโลก ไขแต่เพียงความสุขและความพอใจ
"แต่ที่ผิดกับผมต่างกัน อะไรที่จะได้มาโดยยากลำบากมันมีค่าสำหรับผม
สำหรับนี่คงจะยังงั้น ๆ"

(กฤษฎา อโศกลิน. 2529 : 193)

ซึ่งปายทองเองก็สังเกตพบสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เพียบพร้อมและได้เข้ามาเป็น
ปัญหาต่อการใช้ชีวิตของชนชั้น เมื่อเธอได้รู้จักกับชนชั้นอย่างลึกซึ้งดังนี้

ปายทองจึงได้รู้ว่า ครอบครัวของคนร่ำรวยมั่งคั่งนั้น สิ่งที่เขาขาดหายคือ
น้ำใจที่จะเอื้อต่อกัน ต่างกับครอบครัวของหล่อน รับรู้ถึงความสุขและทุกข์ยาก
ของกันและกันเสมอ ทำให้เกิดความอบอุ่นและไม่สิ้นหวัง

(กฤษฎา อโศกลิน. 2529 : 816)

หล่อนไม่แปลกใจเลยว่า ทำไมชนชั้นจึงมีความเห็นแก่ตัว มีความ
เลียดเย็นอยู่ในจิตใจของเขา เพราะเขาได้รับการอบรมมาดังนี้...

(กฤษฎา อโศกลิน. 2529 : 816)

กล่าวได้ว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้น สามารถพบได้ทั้งในครอบครัวที่มีภาวะ
ผิเคือง และพร้อมพรั่งทางด้านการเงิน ความบั่นทอนทางเศรษฐกิจถ้าเกิดขึ้นในครอบครัว
ที่รักและเข้าใจกันดีก็จะมีผลเสียหายใด ๆ แต่ในครอบครัวที่มีข้อขัดแย้งทางด้านอื่น ๆ
อยู่แต่เดิมแล้วยังมีเรื่องรายได้ไม่พอใช้จ่ายเข้ามาเป็นกังวลให้ต้องแก้ไขอีก กลุ่มมรสจะ
เพิ่มความหงุดหงิด กังวลมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ความอดทนในการแก้ปัญหาลดน้อยลงและ
ลงเอยด้วยการหย่าร้าง ส่วนในครอบครัวที่มีมั่งมีอยู่มากแล้ว กลุ่มมรสก็จะมีได้มีโอกาส
สร้างความเป็นปึกแผ่นร่วมกัน ขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีเวลาว่างมาก
เกินไป จะทำให้มองเห็นข้อบกพร่องของกันและกันจนไม่อาจทำได้ ดังนั้นการอยู่ร่วมกัน
ของกลุ่มมรส จึงต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ และความอดทนที่จะร่วมกันฝ่าอุปสรรค
ต่าง ๆ ให้ผ่านพ้นลุล่วงไปได้อย่างราบรื่น

วิเคราะห์ผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนต้องเป็นสมาชิกของสถาบันครอบครัว สังคมแรกสุดที่มนุษย์ผูกพันและเกี่ยวข้องคือ ครอบครัว ครอบครัวจะต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่า วิธีประเพณีปฏิบัติ และมาตรฐานทางสังคมให้แก่สมาชิกใหม่ในสังคม เพื่อให้แต่ละคนมีบุคลิกภาพเป็นไปตามลักษณะที่สังคมกำหนดไว้ บทบาทและหน้าที่ของครอบครัวนั้นได้กล่าวไว้มากแล้วในตอนต้น ๆ ซึ่งนับได้ว่ามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะหน้าที่เลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หน้าที่ดังกล่าวนี้ครอบครัวจะปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่ถ้าครอบครัวอยู่ในสถานะที่เรียกว่า "บ้านแตก" บิดามารดาแยกทางกัน สัมพันธภาพของบุคคลในครอบครัวเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ปราศจากความสงบสุข การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวย่อมสมบูรณ์ไปไม่ได้ และอาจเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมาได้

การแยกทางกันหรือการหย่าร้างของบิดา มารดา นับเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวเสียรูปแบบในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ปัญหาที่ตามมาหลังการหย่าร้างจึงมีมากมาย ถิรนนท์ อนุวัช (2529 : 76 - 80) กล่าวว่า ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนหลังการหย่าร้างคือ ปัญหาที่เกิดแก่พ่อ แม่ โดยตรง และปัญหาที่เกิดแก่ลูก ปัญหาที่เกิดแก่พ่อ แม่ ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการปรับสภาพอารมณ์ บุคลิกภาพ และชีวิตทางสังคม อาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่วนปัญหาที่เกิดแก่ลูกนั้น เห็นได้จากคำอธิบายของ เฮิร์ลอค (Hurlock, 1967 : 603) ที่ว่า ชีวิตสมรสที่ราบรื่นเป็นสุขของพ่อ แม่ จะทำให้บ้านเป็นสถานที่ที่มีความสุข ด้วยเหตุที่ว่ามีการกระทบกระทั่งกันน้อยระหว่างพ่อกับแม่ และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ถ้าพ่อ แม่ ครองชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สัมพันธภาพของพ่อ แม่ ที่มีต่อผู้อื่นก็จะมีแนวโน้มไปในทางขัดแย้ง ต่อด้าน ยิ่งไปกว่านั้นความขุ่นเคืองหรือความขัดแย้งระหว่างพ่อกับแม่ จะทำให้ทั้งคู่อารมณ์เสีย และมักเบี่ยงเบนอารมณ์นี้มา

ไปยังเด็ก ๆ ซึ่งไม่รู้เรื่องราวด้วย อันจะเป็นเหตุให้เด็กได้รับความอึดอัดและมีความกดดันทางใจหลายอย่าง ซึ่งอาจกลายเป็นเด็กมีปัญหาทางจิตได้

จากการศึกษาผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.

2525 - 2531 เห็นได้ว่าผู้เขียนได้เสนอปัญหาสำคัญที่สืบเนื่องมาจากการแตกแยกของครอบครัวโดยมุ่งไปยังลูกซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง 3 ด้านด้วยกันคือ ด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต ด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ซึ่งในการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต กับด้านพฤติกรรมนั้น จะศึกษาโดยกล่าวถึงตัวละครแต่ละตัวและชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทั้งสองด้านที่ตัวละครได้รับรวมกันไป เพราะผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิตนั้น จะเป็นแรงผลักดันต่อไปยังด้านพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกในเวลาต่อมา ซึ่งไม่อาจแยกกล่าวแต่ละด้านได้ ดังจะได้ศึกษาอย่างละเอียดจากตัวละครต่อไปนี้

ผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และทางด้านพฤติกรรม

ผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และทางด้านพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

1. ปูนปิตทอง

ในเรื่องนี้ได้แสดงถึงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกมาสู่ตัวละครที่เป็นลูกของคู่สมรส 2 คู่ด้วยกัน นวนิยายได้กล่าวถึงสภาพของเด็ก ๆ ที่บิดา มารดาหย่าร้างกัน และต่างมิได้มีเวลาหันมาเอาใจลูก ๆ มากนัก ตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวแตกแยกในนวนิยายเรื่องนี้ ได้แก่ สองเมือง ขาลี สกรรจ์ เรืองราม และยามปลอด ซึ่งจะได้วิเคราะห์อย่างละเอียดดังนี้

1.1 สองเมือง เป็นตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวแตกแยกอย่างเด่นชัดที่สุด ตลอดเวลาที่เขาเติบโตมา สองเมืองไม่เคยได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ ทั้งนี้เพราะเมื่อคุณสายทองและนายทวี หย่าขาดจากกันแล้วต่างก็ดำเนินชีวิตของตนไปตามอารมณ์โดยมิได้หันมาเอาใจใส่ลูกเลย

สองเมืองได้รับความเจ็บปวดและตกใจจากการแยกทางกันของบิดามารดามาก เพราะเมื่อครั้งที่เขายังเล็ก ๆ อยู่ นั้นเขารักมารดามาก "เขารักเธอมากกว่ารักพ่อ ด้วยรู้สึกว่าการที่พ่อเขานั้นเจ้าชู้มาแต่ไหนแต่ไร จึงยากจะแผ้วแผ่ความรักให้ลูกเมียหลายท้องถิ่นได้ทั่วถึง เขาจึงไม่เคยตั้งความหวังไว้ว่า บิดาควรจะเป็นใครหรือต้องให้สิ่งใดแก่เขา แต่มารดาสิ... เขามีหวังในตัวเธอเปี่ยมล้น" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 153)

จากสภาพดังกล่าวนี้ ส่งผลให้สองเมืองมีบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรมดังต่อไปนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

สภาพดังกล่าวย่อมเห็นได้ชัดว่า สองเมืองเติบโตมาในสภาวะที่ถูกปล่อยปละละเลยอย่างสิ้นเชิง การที่แม่ซึ่งนับเป็นที่พึ่งพิงทางใจ เป็นหลักของความมั่นคง ความปลอดภัย ทั้งทางกายและทางจิตใจ เพียงผู้เดียวในชีวิตวัยเด็กของสองเมือง กลับปล่อยปละละเลย และทอดทิ้งเขาไว้ในรั้วของโรงเรียนประจำเพียงลำพัง ตลอดเวลาสองเมืองปรารถนาความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดาเป็นที่สุดเพื่อความรู้สึกปลอดภัย และความมั่นคงทางใจของเขาเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่เมื่อเขาไม่ได้รับสิ่งดังกล่าวเลย เป็นเหตุให้เขาเกิดความวิตกกังวลอย่างเรื้อรังตลอดเวลา รู้สึกว่าตนไม่มีความหมายสำหรับใคร ๆ และในขณะที่เดียวกันกระแวงแคลงใจอยู่เสมอว่าไม่มีใครรักเขาจริง ความหวาดกังวลของสองเมือง จะเห็นได้จาก สองเมืองไม่ยอมมอบความไว้วางใจให้แก่ใครหรือเขาไม่ยอมคบหรือแต่งงานกับใครง่าย ๆ เพราะกังวลว่าคนเหล่านั้นจะไม่จริงใจกับเขา ดังที่เขาบอกกับบาลีไว้ตอนหนึ่งเมื่อบาลีถามเขาว่า ทำไมเขาถึงไม่มีเพื่อนสนิทเลยเลย ดังนี้

"ว่าที่จริงแล้ว พี่ชอบอยู่เงียบ ๆ มากกว่า ถ้าจะอยู่ก็อยู่กับคนที่
วางใจได้สนิทว่าไม่เป็นพิษเป็นภัย คือ บ้านลภา..."

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 149)

หรือดังจะเห็นได้จากคำสนทนาระหว่างสองเมือง บาลี และผู้เป็นอา

ดังนี้

"ดาเมืองรักคนยาก"

บาลีพยักหน้าทันที

"แต่ก็อยากได้รักไม่ใช่หรือพี่เมือง"

"อยากได้สิ อยากได้มากเลย ขอให้เขารักเราจริงเถอะ...

รักด้วยรักนะไม่ใช่ด้วยอย่างอื่น" เขาพูดทีเล่นทีจริง "ยังพอหาได้ไม่ใช่หรือ"

"ทำไมจะหาไม่ได้ละ พี่เมือง เพียงแต่ว่าพี่เมืองจะรักเขาจริงหรือเปล่าละ อยากให้เขารักเราจริง เราก็ต้องรักเขาจริงเหมือนกัน"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 37 - 38)

การเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย

ความรู้สึกที่ว่าตนเองขาดความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ เป็นเหตุให้สองเมืองมองโลกไปในแง่ร้าย และพยายามแสวงหาความรักจากผู้อื่นมาทดแทน เมื่อผสมผสานกับความหวาดระแวงแคลงใจที่มีอยู่ ก็ส่งผลให้สองเมืองไม่สามารถปรับตัวเข้ากับหญิงคนไหนได้ เพราะความไม่แน่ใจว่าหญิงเหล่านั้นจะรักเขาจริงหรือไม่

"นี่คงกับคนมาแล้วร้อยแปดชนิด" เขาพูดอย่างเบื่อ ๆ มือเกาะกุ่ม มือหล่อนไว้มัน จนบาลีรู้สึกว่ ครัวต่อมาเหงือขึ้น ๆ เริ่มผุดขึ้น "ชอบมั่ง ไม่ชอบมั่ง "...ทำไม...ขาไม่เข้าใจหรือว่าก็เหมือนเราหิวของ เราซื้อของลิบขึ้น ไม่ใช่ว่จะตึกทขึ้นหรือใช้ได้เหมาะกับรสนิยมทุกขึ้นเมื่อไหร่ บางขึ้นเราซื้อแล้ว เราก้เอามาวางทิ้งไว้เลย ๆ บางทีก็นึกว่ถูกเลยลองซื้อแล้วเราก้เข็ด บอกกับตัวเองว่ทีหลังจะไม่เสียเงินซื้อของพรรคนี้อีก"

"แต่ถึงยังงิ่ บาก็รู้สึกว่เขาชื่นชมพี่เมืองมาก"

"เห็นว่ารายนั้นแหละ สองเมืองแ้มริมฝีปากออกยิ้ม

นิด ๆ อย่างคุณหมื่น "ผู้หญิงเดี๋ยวนี้ นอกจริง ๆ นะ จะเอาชัก
เท่าไรก็ได้ ถ้ามีเงิน ให้อยู่ด้วยกันอย่างเข้าใจชื้อลัษณ์ต่อกันนี้
หายาก"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 141)

นอกจากสองเมืองจะหวาดระแวงและมองคนในแง่ร้ายแล้ว สองเมืองยังมองว่า
การใช้ชีวิตคู่เป็นเรื่องไม่จริงยังยืนและเชื่อว่าชีวิตคู่ส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปทางแตกแยกทั้งสิ้น
ดังจะเห็นได้จากเขากำนาจว่า ถ้าอมราและบาลีแต่งงานกัน จะต้องไปไม่รอด ดังที่เขา
กล่าวกับผู้เป็นอาไว้ตอนหนึ่ง

"เขาทำเป็นว่าเริงไปยังงั้นเอง...ผมทาสไว้ก็ได้ว่าสองคนนี่ถึง
แต่งงานกันก็ไปไม่ได้กันั้น"

"คนงั้นแหละ" อาพยัภเษิตตามเคย ขณะที่น้ำตาร่วงอยู่ลึก ๆ
สองเมืองมักมองโลกในด้านร้าย... โดยเฉพาะเรื่องการครองคู่
เขาจะคิดอกุศลไว้เสมอ

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 133)

ลักษณะดังกล่าวของสองเมืองนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการถูก
ทอดทิ้งจากบิดา มารดา และการตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความร้าวฉานภายใน
ครอบครัวตั้งแต่ครั้งเยาว์วัย ดังนั้นอาการต่าง ๆ ที่เขาแสดงออกมานั้นก็เพื่อหาทางระบาย
ความคับข้องในส่วนลึกของหัวใจเป็นสำคัญ

...อาการที่แสดงออกมานั้น มีความหมายและสำคัญทุกขั้นตอน
มันอาจหมายถึงความกดดันที่ถูกสะสมมาช้านานก็ได้ อย่างเช่น
ความก้าวร้าวต่าง ๆ การมองโลก มองคนในแง่เลวทรามนั้น
ก็เป็นเพราะเขาเคยได้รับความกดดันมากมายมาแล้ว จนความเจ็บปวด
นั้นดังลึกลงไป ผั่งอยู่ภายในเหมือนศัตรูที่ซุ่มซ่อนอยู่ตรงที่มืดเพื่อจ้อง
ล้างแค้น

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 145)

มีลักษณะเก็บตัว

บุคลิกภาพที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของสองเมือง คือ "การเป็นคนเก็บขี้นม เสร้า เหงา และเก็บตัวอยู่กับห้องหับของตัวเอง" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 146) ทั้งนี้เป็นเพราะนิหยังของโรคขาดความรัก ถึงแม้ว่าตลอดเวลาสองเมืองจะพยายามหาสิ่งชดเชยทางด้านวัตถุเพื่อจะได้ลืมความเหงา ความว้าเหวเดียวดาย แต่เขาก็ไม่อาจจะกำจัดความรู้สึกอ้างว้างดังกล่าวให้หมดไปได้

ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ...แต่ตัวเขาไม่เคยบรรลุลสิ่งนี้เลยไม่ว่าในวัยใด หัวใจเขาแห้งผากเหมือนบ่อน้ำหน้าแล้งอยู่ตลอดเวลา...แม้ที่สีแรง เหมือนกับว่าโลกนี้เป็นของเขา แต่ลึกลงไปแล้วเขาก็หมดกำลังใจเก็บ ๆ

อาการหมดกำลังใจจากความเหงาเรื้อรามา และนั่นก็เป็นสาเหตุของโรคอารมณ์ ซึ่งเขาจะเป็นทันทีที่ถูกกระทบกระเทือน

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 133)

อาการดังกล่าวของสองเมืองนั้นมีผลมาจากความล้มเหลวของพัฒนาการขั้นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่เขาไม่สามารถหาเพื่อนสนิท คู่รัก หรือคู่ชีวิตให้แก่ตนเองได้ เพราะความหวาดกังวลที่สูงจนเกินไป อีริคสัน (สุภาพรณ โคตรจรัส. 2527 : 55 ; อ้างอิงมาจาก Erik H. Erikson. 1966) ได้ชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่ไม่สามารถผ่านพัฒนาการขั้นการแสวงหาเพื่อนสนิท คู่รัก หรือคู่ชีวิตได้นั้น จะมีแต่ความโดดเดี่ยว อ้างว้าง ท้อแท้ หมดกำลังใจ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งตรงกับอาการของสองเมืองที่เต็มไปด้วยความทรมานทราญ และเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานใจ เพราะความหิวโหย ความรัก ความอบอุ่น อาการดังกล่าวจะปรากฏออกมาทางสีหน้า ท่าทาง ของเขา ซึ่งทำให้มองดูเป็นคนขี้นม และหงุดหงิดง่าย เพราะถูกความรู้สึกดังกล่าวรบกวนจิตใจให้ขุ่นมัวอยู่เสมอ

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

นอกจากนี้ลักษณะบุคลิกภาพของสองเมืองที่มีผลมาจากการหย่าร้างของบิดา มารดา อีกประการหนึ่งก็คือ การเป็นคนอารมณ์อ่อนไหว ปรวนแปรง่าย และว้าวุ่น สับสนอย่างหนัก อันแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนไม่มั่นคงทางอารมณ์ สาเหตุการเช่นนี้ของสองเมืองนั้น เห็นได้จากคำอธิบายของ ผ่องพรรณ เกศนิทัศน์ (2530 : 97) กล่าวว่า การที่บุคคลบางคนต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของเขา และบุคคลนั้นไม่สามารถจะทนต่อสภาวะที่ขาดบุคคลอันเป็นที่รักได้ หรือความร้าวรานที่เกิดจากสภาพบ้านแตก ขาดบิดา หรือมารดา หรือขาดผู้อุปการะ หรือแม้กระทั่งขาดลัทธิพันธภาพที่ติดภายในครอบครัว ก็อาจจะนำความลำบากยุ่งยากมาให้แก่บุคคลบางคน หากว่าบุคคลนั้นไม่สามารถจะยอมรับสภาพความเป็นจริงนั้น ๆ ได้ สภาวะหรือปัญหาดังกล่าวก็น่าจะกลายเป็นความคับข้องใจ และนำความยุ่งยาก ความลำบาก ความสับสน วุ่นวายใจ มาสู่บุคคลที่ได้เผชิญกับปัญหาหรือเหตุการณ์นั้นมาก่อน ถ้าไม่สามารถทำใจให้สงบหรือยอมรับสภาพได้ก็จะกลายเป็นคนที่มีอารมณ์อ่อนไหว ปรวนแปร ไม่คงที่และมีจิตใจว้าวุ่นสับสน เคร่งเครียด ปราศจากความสุขในชีวิต

อารมณ์ที่อ่อนไหวง่ายคายนั้่มักทำให้สองเมืองมีแต่ความทุกข์ทรมาน เมื่อต้องประสบกับสภาวะที่กระทบกระเทือนทางใจอยู่เสมอ เช่น เมื่อเขาได้เห็นภาพครอบครัวที่อบอุ่นของสภาผู้เป็นเพื่อน สองเมืองก็เกิดความรู้สึก "แปลบปลาบนิดหนึ่ง...ไม่ใช่ อิจฉา หากแต่ก็น้อยเนื้อต่ำใจในวาลนาของตนขึ้นมาอย่างช่วยไม่ได้" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 16) หรือเมื่อเขาเห็นความสนิทสนมระหว่างบาลีและอมร สองเมืองก็เกิดความรู้สึกทนไม่ได้ที่จะเห็นบาลีตกไปเป็นสมบัติของคนอื่น เพราะเขารู้สึกว่าบาลีนั้นคือเพื่อนคนหนึ่งที่มีเพียงน้อยนิดของเขา

สภาพจิตใจของสองเมืองนั้นอยู่ในสภาวะว้าวุ่น-สับสนและเคร่งเครียด ไร้ความสุขอยู่เสมอ โดยเฉพาะในยามว่าง เมื่ออยู่ตามลำพัง ความฝังใจเกี่ยวกับประสบการณ์ในอดีต มักตามมารบกวนจิตใจเขาเสมอ

เขาเกลียดตัวเองในเวลาเช่นนี้...ขณะอยู่ตามลำพังไม่มีธุรกิจ
ความฟุ้งซ่านไร้สาระ จะแล่นเข้ามาคลุมอารมณ์...ก่อให้เกิดความ

หงุดหงิดขุ่นใจ...หลายต่อหลายหนที่เขาได้แต่โกรธตนเองที่หัวใจ
ต่างพร้อย เปราะเปื้อนด้วย ความเกลียด แม้ไม่ถึงกับเกลียด
ก็ไม่รักไม่ชอบ ทุกคนมีตำหนิ มีความไม่น่าพึงพอใจ จนเขาเอง
รู้สึกอึดอัด ดิ้นรน...หาที่ไป...ซอกซอนไปในโลกนี้ ด้วยหวังว่า
จะมีสักแห่งที่เขาสามารถชื่นชมและผาสุกในที่นั้นได้

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 126)

มีอาการเครียดทางประสาท

อาการเครียดทางประสาทของสองเมืองนั้น เห็นได้จากความรู้สึกที่สับสน วุ่นวาย
จะรุนแรง จนกระทั่งผลักดันให้เกิดความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย เช่น อาการอึดอัด
วิงเวียนศีรษะหรือหายใจไม่ออก ดังตัวอย่างเช่น อาการของเขา หลังจากกระทบกระเทือน
ใจเรื่องของบาลีและอมร ผู้เขียนได้บรรยายไว้ดังนี้

เขาตื่นขึ้นกลางดึก รู้สึกว่าเหงื่อท่วมไปหมดทั้งเนื้อทั้งตัว เขา
ไม่เคยกระโดดร่มหรือดิ่งพสุธา แต่ขณะนั้นเขาคลับคล้ายกับว่าเขา
กระโดดจากที่สูง กลางเวหา ตรงแน่วลงสู่อากาศอันเว้งว่างเบื้อง
ล่าง สองเมืองเกิดอาการคล้ายล้าล้าความว่างเปล่า

เขาตาลีตาเหลือกตะเกียกตะกาย เพื่อจะดันตนเองขึ้นข้างบน
แต่ไม่สำเร็จ ทุกสิ่งทุกอย่างกลับดำดิ่งลงไปจนถึงซึ่งความมืดมิด

"ไอ้ย" เขาร้องออกมาสุดเสียง ผุดลุกขึ้น นี่เขาอยู่ไหน...

ชายหนุ่มคว้าไปรอบ ๆ ก็พบหมอนใบนั้น ใบที่เขาถอดทุก ๆ
คืน...เขาก็ได้แต่ถ่วงมันเข้ามาอัดไว้กับอก คำว่าหน้าลงจนได้กลิ่น
หอมอวลอ่อนระเหยออกมา

สองเมืองบอกตัวเองว่า เขากำลังไม่สบาย เป็นความไม่สบาย
ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว หาก...มีเรื่องกระทบกระเทือนอย่างแรง
หรือเกือบแรง...ครั้งหนึ่งหรือสองครั้งที่เขาพลาดเรื่องการค้า เขา
มีอาการเช่นนี้เกิดขึ้นจนต้องเข้าโรงพยาบาล

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 130)

อาการผิดปกติทางอารมณ์และจิตใจดังกล่าวของสองเมืองนั้น ผู้เขียนได้เสนอให้
เห็นว่า เป็นผลของการขาดความรัก ความอบอุ่น ที่เขาเก็บมาฝังใจเจ็บจนเกิดความเครียด
อย่างหนักจนต้องหาทางออกด้วยการแสดงอาการดังกล่าวเพื่อเรียกร้องความสนใจหรือเพื่อ
ลดความเครียดที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของนายแพทย์ประจำตัวเขา ซึ่งกล่าวกับ
ผู้เป็นอาของเขาดังนี้

คุณเมืองเป็นโรคขาดความรักนะครับ เพราะงั้นคุณอาต้องประคบ
ประหม่อมั่ง ควรหลีกเลี่ยงทุกเรื่องที่ทำให้ร้ายจิตใจแก

อาการของเขาจะกำเริบ ก็ต่อเมื่อความกระทบกระเทือนนั้น
เชื่อมโยงกับส่วนตัว เธอเคยสังเกตเห็นว่าเขามักไม่ยั้งหระเรื่องงาน
ไม่ว่าขาดทุนหรือกำไรหรือมี "ตัวแดง" เพิ่มขึ้น แต่เขาจะหวั่นไหว
ปรวนแปรกับเรื่อง พ่อ แม่ และน้อง ๆ เมื่อเขาได้ยินหรือได้อ่าน
เรื่องราวของเด็กกำพร้า ปัญหาทางสมองหรือประสาทของใครสักคนที่
ขาดความรักความอบอุ่น สองเมืองจะเกิดปฏิกิริยามากมาย

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 133)

มีลักษณะเก็บกด

สภาพของความกดดันจากปัญหาครอบครัวในวัยเด็ก ส่งผลให้สองเมืองกลายเป็น
คนเก็บกดไม่เคยมีความสุขอย่างแท้จริง เพราะสองเมืองนำปัญหาการแตกแยกของ

บิดา มารดา มาเป็นปมด้อยของตนเองอย่างไม่สามารถลืมเลือนได้ สองเมืองฝังใจโกรธแค้นซึ่งซึ่งบิดามารดาอย่างหนัก เพราะเขาเชื่อว่าบิดามารดาคือต้นเหตุที่ทำให้เขา "กลายเป็นคนที่หาความสุขอะไรกับใครไม่ได้" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 171) ดังนั้นความรู้สึกของสองเมืองที่มีต่อบิดา มารดา จึงตรงกับผลการศึกษาของ แคนเนอร์ และคนอื่น ๆ (Kanner and others. 1957 : 167) ที่ศึกษาพบว่า สภาพบ้านแตกหรือการพลัดพรากจากครอบครัวอย่างกะทันหัน เช่น การตายจาก การเจ็บป่วย ถูกแยกจากบิดา มารดา ปัญหาการหย่าร้างของบิดา มารดานั้น มิใช่เด็กจะได้รับความทุกข์อย่างเดียวนั้น แต่ยังขาดสายใยแห่งความเคารพ ยำเกรงต่อบิดา มารดา (Parental Authority) ด้วย สองเมืองนั้นไม่คิดจะเคารพนับถือบิดา มารดาอีกต่อไป เขาได้แก้แค้นบิดา มารดา ด้วยการทำให้ไมไ่ดีต่อคนทั้งสองแม่แต่น้อย บางครั้งเขาถึงกับแสดงอาการรำคาญ เมื่อคุณยายทองพวยวามติดต้อง้องอนเขาในระยะหลัง ๆ สองเมืองมักจะพูดจาประชดประชัน และต่อว่ามารดาทุกครั้งที่มีโอกาสได้พบ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขาที่กล่าวกับผู้เป็นอาถึงมารดาว่า การที่เขาสมต้องรับคุณยายทองให้มานอนค้างที่บ้านในคืนวันหนึ่ง ดังนี้

"...ผมต้อนรับเขาอย่างญาติ ไม่ใช่อย่างแม่...ผมไม่มีแม่

อาจได้ไม่ใช่หรือ หรือไม่อาจก็เป็นแม่ผมอยู่แล้ว..."

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 170)

สองเมืองรู้สึกเหมือนกับว่าเป็นถ้อยคำที่หึงแค้นแค้นแสดงถึงจิตใจของผู้ตซึ่งแสนหยาบกระด้างที่สุด...เขานึกเสียใจที่เขาเป็นเช่นนั้น... แต่มันก็เป็นไปได้จริง ๆ คือ ถ้าจะคุยเอาแก่นแท้ของหัวใจออกมาตีแผ่ ก็จะพบแต่กากเดนของความเคารพบูชา แต่ไม่พบตัวตนของความเคารพบูชาอันเลอเลิศ ซึ่งเขาเองก็พยายามค้นหา

ดังนั้นเขาจึงทำใจใหม่ ให้นึกว่าคุณยายทองเป็นแค่ญาติอาวูโล ถ้าเพียงแค่นี้ละก็...เขาสามารถจะบอกว่าเขารักเธอได้แม้ไม่รักก็

คันเคย ผูกพัน ก็โดยสายโลหิตที่ต่อเนื่องกันอยู่นิตหนึ่งนั่นแหละ
เขาจะไม่หวังว่าตัวเองสูงส่งมากไปกว่านั้น

(ภฤณนา อโคกลิน. 2531 : 170 - 171)

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

ปมด้อยในใจที่กล่าวมาทั้งหมดของสองเมืองได้กลายมาเป็นแรงผลักดันให้เขามี
ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสร้างสิ่งทดแทนให้แก่ตัวเองเพื่อลบปมด้อยดังกล่าวให้หมดไป
และเพื่อระบายความเครียดทั้งหมดที่เกิดขึ้นในใจนั้นด้วย สองเมืองพยายามที่จะสร้าง
ชื่อเสียงเกียรติยศและมุนานะสร้างฐานะให้ตัวเองโดยไม่สนใจบิดามารดา ไม่สนใจทรัพย์สิน
สมบัติของพ่อแม่ ดังจะเห็นได้จากที่เมื่อนางสายทองผู้เป็นมารดาพยายาม จอนง้อ เอาใจ
เขา สองเมือง จะโต้ตอบด้วยการทำตัวเมินหมาง และไม่เห็นความสำคัญของเธอเลย แม้แต่
น้อย ดังคำบรรยาย

เขาได้พิสูจน์ให้ทั้งพ่อและแม่รู้แล้วว่า เขาไม่ต้องการพ่อแม่ที่สักแต่เสพส
กันเพื่อให้ลูกเกิดขึ้นมา แล้วต่างคนต่างไม่รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ
ไม่ว่าจะทำได้ด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม... เขาอาจจะไม่
เหยียดเกรียมเท่าไรโดยธรรมชาติ แต่เขาก็เหยียดแล้วในเวลานี้
ใครเป็นคนทำให้เขาเหยียด ใครเป็นคนทำให้เขากระด้าง ใคร
เป็นคนทำให้เขาเหมือนคนดิบ

(ภฤณนา อโคกลิน. 2531 : 172)

สองเมืองพยายามขจัดเซยความขาดของตนเองด้วยการหาวัตถุเข้ามาแทนที่ เขา
เริ่มขบขันสร้างตัวเองตั้งแต่เรียนจบมัธยมโดยไม่ต้องการพินิจพิชิตามารดา ผู้พร้อมที่จะ
หยิบยื่นวัตถุให้เขา แต่ขาดจิตใจที่จะหันมาเหลียวแลตามที่เขาเคยเรียกร้องอยู่เสมอ
สองเมืองใช้เวลาตอนเย็นหลังเลิกเรียนไปทำงานพิเศษ และได้รู้จักกับบุคคลระดับกว้าง
มากขึ้น ในที่สุดเขาก็ "เก็บเงินได้ก้อนหนึ่งเข้าห้กับเพื่อน ตั้งร้านขายปุ๋ยกับเครื่องมือ
เกษตรกรรม" (ภฤณนา อโคกลิน. 2531 : 12) และเปลี่ยนแปลงตัวเองมาเรื่อย ๆ
จนกระทั่งกลายเป็นนักธุรกิจชื่อดังคนหนึ่งในวงสังคม ที่สามารถสร้างบ้านราคา "แปดล้าน"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 2) อวดตาผู้คนที่ผ่านไปมาได้สำเร็จ ทั้งยังเป็นเจ้าของกิจการอีกหลายอย่าง ซึ่งเขาสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากกับขาลี ตอนหนึ่งว่า "นี่ทำมาหาได้เองนะขะ ไม่ได้เอาของใครมาเลย" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 13)

สองเมืองจึงนับเป็นตัวอย่างของเด็กบ้านแตกที่หาทางแก้ปัญหาให้กับตนเองไปในเชิงสร้างสรรค์ และได้ทำร้ายตัวเองด้วยการประพฤติดนเลวไหลเป็นอาชญากรหรือเป็นปัญหาของสังคมตั้งที่เด็กบ้านแตกส่วนใหญ่มักประพฤติก้น

มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรัก

ลักษณะพฤติกรรมประการหนึ่งที่ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการขาดความรัก คือ พฤติกรรมเจ้าชู้ หลายรัก และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงจำนวนมาก โดยไม่คิดจะจริงจังกับใคร ทั้งนี้เป็นเพราะสองเมืองนั้นรักคนยากดังกล่าวนั้นแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นเพราะหญิงเหล่านั้นไม่สามารถทดแทนความรู้สึกอ้างว้าง ว้าเหว่ของเขาได้เลยแม้แต่คนเดียว

ก็เขานั้น...เคยผ่านผู้หญิงมาเท่าไรแล้ว แต่ก็เลิกกันไปเนื่องจาก หล่อนเหล่านั้นกับเขาไม่อาจผสมเป็นเนื้อเดียวกันได้ไม่ว่าโดยความขาดหรือเกินด้านใด สองเมือง ต้องการผู้หญิงซึ่งนอกจากจะเป็นเมียแล้วยังเป็นแม่ เป็นญาติ เป็นเพื่อนกับเขาได้ด้วย ความหิวและความขาดแคลนทางใจของเขานั้นมีมหาศาล ตราบใดที่ผู้หญิงซึ่งเข้ามามีสัมพันธ์กับเขาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเดียวคือ บำเรอความใคร่ ตราบนั้นสายใยที่มีต่อกันอยู่บ้างจะขาดสะบั้นลงในชั่วเวลาไม่นาน

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 134)

จากพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้ใครต่อใครมองว่าสองเมืองเป็นผู้ชายเจ้าชู้และไม่คิดจะแต่งงานกับใคร "ไม่มีผู้หญิงคนไหนเลยที่เขาอยากอยู่จริงจัง ผู้ชายอย่างนี้เป็นอันตราย" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 56) แต่แท้จริงแล้วเป็นเพราะปัญหาทางจิตใจ

ของเขาเป็นสำคัญดังที่ผู้เขียนได้เสนอ แง่คิดไว้ตอนหนึ่งโดยผ่านทางคำพูดของสายทอง ผู้เป็นมารดาของสองเมืองและเป็นผู้ที่เข้าใจสภาพของบุตรชายเป็นอย่างดี ดังนี้

"เมืองไม่ใช่คนเจ้าชู้นักหนาหรอกค่ะ...ที่เขาเปลี่ยนผู้หญิงบ่อย ก็เพราะเขาเหงา...คนเราลงว่าหาอะไรมาชดเชยความบกพร่อง ในชีวิตตัวเองได้ไม่เหมาะสม ก็ต้องเปลี่ยนอยู่นั่นแล้ว...จนกว่าจะ พบคนที่เหมาะสม"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 222)

ลักษณะของสองเมืองเช่นนี้ตรงกับคำกล่าวของ แอดเลอร์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2529 : 47 ; อ้างอิงมาจาก Adler. 1937) ที่ว่า เด็กที่ถูกทอดทิ้งมักจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้สึกฝังใจว่าตนเป็นผู้ที่คนอื่นรังเกียจเหยียดหยาม ไม่สามารถทำให้รักบุคคล หรือหลักการใด ๆ อย่างสนิทใจ ไม่ว่าจะเป็นความรักในรูปแบบใด ๆ มีความรู้สึกอยากแก้แค้น สังคมและผู้อื่นฝังอยู่ในส่วนลึกของจิตใจตลอดเวลา

กล่าวได้ว่า ผลกระทบจากครอบครัวแตกแยกเป็นเหตุให้สองเมืองกลายเป็นผู้ที่หวาดกังวลสูงกับอนาคต มองคนในแง่ร้าย และไม่กล้าไว้วางใจใครง่าย ๆ ความรู้สึกอ้างว้าง หิวโหย ความรัก ความอบอุ่น เป็นปมขัดแย้งในจิตใจ ซึ่งทำให้เขาเกิดความเครียด มีสภาพอารมณ์ที่ว้าวุ่น สับสน คล้ายคนเป็นโรคจิตอยู่ตลอดเวลา สองเมืองหาทางออกด้วยการมีพฤติกรรมเจ้าชู้ หลวยรัก และพยายามไขว่คว้าหาความรักความอบอุ่นจากผู้อื่นมาทดแทนความรักจากบิดา มารดา นอกจากนี้ปมด้อยจากการถูกทอดทิ้งได้กลายเป็นพลังสำคัญที่ทำให้สองเมืองพยายามมุนานะ สร้างชื่อเสียง เกียรติยศ และทรัพย์สิน มาเป็นของตนอย่างมากมาย เพื่อลดปมด้อยดังกล่าวของตน ในที่สุดเขาก็กลายเป็นผู้ที่มีฐานะมั่งคั่งได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงบิดา มารดา

1.2 บาลี บาลีเป็นตัวละครอีกผู้หนึ่งที่มีสภาพแวดล้อมทางครอบครัวในวัยเยาว์ไม่ต่างไปจากสองเมือง บิดาและมารดาของเขอต่างแยกทางกันเพราะต่างเป็นคนเจ้าชู้มากในกามารมณ์ทั้งคู่

...พอซึ่งได้ชื่อว่าเจ้าชู้นั่นแหละ พอมาอยู่กับแม่ซึ่งเจ้าชู้กว่า คนทั้งสองก็เลยเลิกรากัน เพราะแม่หล่นไปมีสัมพันธ์กับชายอื่น

แล้วหอบข้าวของตามชายอื่นไป โดยทิ้งให้หล่อนอยู่ในความอุปการะของพ่อ...นั่นหมายถึงว่า กว่าแม่หล่อนจะได้คิดปักหลักกับสามีต่างชาติคนปัจจุบัน

ทั้งสองเมือง สกรรจ และบาลี จึงเกือบจะเรียกได้ว่าเติบโตขึ้นในโรงเรียนประจำ ซึ่งพ่อแม่เอาไปเหยี่ยงไว้

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 28)

จากสภาพแวดล้อมทางครอบครัวดังกล่าว ส่งผลให้บาลีกลายเป็นผู้ที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรม ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกับสองเมือง ดังต่อไปนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

บาลีเป็นอีกผู้หนึ่งที่มีลักษณะหวาดวิตกกังวลสูง เช่น เธอไม่กล้าตัดสินใจใช้ชีวิตคู่ เพราะเธอหวาดวิตกว่าชีวิตการแต่งงานของเธอจะดำเนินไปได้ราบรื่นหรือไม่ เธอกลายเป็นคนกลัวความรัก ไม่กล้ารักใครเพราะกลัวว่าจะต้องสูญเสียไป ดังเช่นที่เธอเคยสูญเสียบิดา มารดา มาแล้ว ลักษณะดังกล่าวของบาลีจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่ตอบคำถามของสองเมืองเกี่ยวกับการไม่ยอมแต่งงานง่าย ๆ ของเธอดังนี้

บาลีตอบจริงจัง "ขาดต้องการบ้านนะคะ นี่เมือง ต้องการผู้ชายที่มีเวลาให้บา ไม่ใช่ร่อนไปโน่นไปนี่ตลอดปี บาเป็นนักธุรกิจเต็มประดาเลย พ่อเป็นตัวอย่างของความล้มเหลวของคนที่ยึดเวลาให้ลูกเมีย ไม่ได้ บาคจะไม่หาผู้ชายอย่างพ่อมาไว้เป็นคู่ครองหรอกค่ะ ถ้าคู่ควงละก็ได้เป็นครั้งคราว"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 29)

✓ สภาพครอบครัวที่ล้มเหลวในชีวิตคู่ของบิดามารดา พลายทำให้บาลีหวาดกลัวการใช้ชีวิตคู่ตามไปด้วย เธอไม่ยอมรับแต่งงานเพราะ "กลัวว่าพ่ออยู่ไปนาน ๆ... อาจจะแข็ง แล้วก็อาจนอกใจเขา" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 114) เหตุผลที่เธอกล่าวกับบิดาอีกตอนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาพความหวาดวิตกในการครองชีวิตคู่อย่างเด่นชัดคือ

"...บาไม่อยากแต่งแล้วหยา ไม่อยากทำให้เด็กเกิดแล้วมีปัญหา
สังคมเปลี่ยนไปมากมาย จริงไหมคะพ่อ คนแต่งเร็วหยาเร็วเต็มบ้าน
เต็มเมือง ในสิบปีข้างหน้า เราอาจจะมีเด็กบ้านแตกเหอะแอะไปหมด
เลย แต่ถ้าไม่มีเสียอย่าง ทุกคนก็แฮปปี้"

(ภฤณา อโคกลิน. 2531 : 114)

ความหวาดกังวลของบาลีนั้นมีมาก แม้แต่เมื่อเธอตัดสินใจไปอยู่กับสองเมืองแล้ว
เธอก็ยังไม่ยอมเป็นภรรยาของเขาทันที เพราะความไม่แน่ใจในความรักทั้งของเขาและ
ของเธอก็จะมีมากพอที่จะครองคู่อยู่ร่วมกันไปได้ตลอดหรือไม่

มีลักษณะนิสัยเห็นแก่ตัว

ความรู้สึกที่ว่าตนเองเกิดมาไม่เคยได้รับความรัก ความอบอุ่นจากใครมาก่อน
ไม่ว่าจะเป็นจากบิดาหรือมารดาก็ตาม สิ่งนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บาลีมีลักษณะค่อนข้าง
เห็นแก่ตัว ต้องการให้ได้ความรักแต่เพียงคนเดียว ซึ่งแม้แต่เธอเองก็ยอมรับ ดังนั้น
เธอจึงไม่สามารถทำได้เมื่อเห็นอมรแจกจ่ายความรักของเขาเผื่อแผ่ไปให้พ่อ แม่
พี่น้อง ของเขาอย่างมากมาย สภาพครอบครัวที่อบอุ่น มีญาติพี่น้องมากมาย ต่างคอย
พื้งพืงอมรอยู่นั้น ทำให้บาลีตัดสินใจไม่คิดจะแต่งงานกับอมรอีกต่อไป ดังคำพูดของเธอ
ตอนหนึ่ง

"มรรก็รู้ว่าบาไม่มีความสุข ถึงแต่งไปก็จะพลอยให้มรรไม่มีความสุขไป
ด้วย บาไม่ยอมรับผิดชอบถึงขนาดนั้น"

"บาไม่ใช่คนดีสักเท่าไร นั่นเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าบาไปอยู่กับมรรแล้ว
มรรก็คงรู้หรือว่า มีเรื่องอะไรอีกมากมายที่บาทนไม่ได้ ใจบาไม่กว้าง
แล้วก็บางครั้งอาจออกจะขี้อิจฉา...บาอาจจะหึง กระทั่งแม้กระทั่งน้องสาว
ของคุณ...ก็ได้ทั้งนั้น"

(ภฤณา อโคกลิน. 2531 : 174 - 175)

เมื่อเป็นเช่นนี้ บาลิจึงจะกลับสนใจเลือกชายคนใดมาเป็นคู่ครองของตนอย่างจริงจังได้ เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับความรักที่แท้จริง แม้ว่าตลอดเวลา บาลิจะแสวงหาความรักความอบอุ่นจากเพศชายทดแทนความรู้สึกที่ขาดหายไป แต่สภาพความกดดันที่ถูกทอดทิ้งในวัยเด็กเป็นเหตุให้บาลิไม่สามารถรักใครได้ง่าย ๆ อีกเช่นกัน ความรู้สึกที่ได้รับจากชายเหล่านั้น ไม่สามารถจะทดแทนความต้องการในส่วนลึกในใจของเธอได้ ทำให้บาลิมักจะเกิดความเบื่อคนเหล่านั้นอยู่เสมอ

"...ขามีแผนมาหลายคนค่ะ พ่อ... แล้วก็เลิกไปหมดส่วนมาก
 ขาเมื่อเขา... แลกนะคะพ่อคะ ขาอยากได้รับความรักเหลือเกิน
 แต่พอรักไปได้ไม่กี่น้ำ ก็เบื่อ... เป็นอย่างนี้ทุกครั้ง"

"อย่างอมรนี่ น่าเบื่อตรงเขามีใครพ่วงอยู่ข้างหลังเขามากมาย
 แล้วเขาก็เป็นคนรักแม่ รักพี่น้องเอามาก ๆ เลียด้วยบางไม่แน่ใจ
 ว่าเขาจะทนเขาได้"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 67)

สาเหตุที่บาลิมิชอบคลั่งก่อกวนนี้ก็สืบเนื่องมาจากสาเหตุเดียวกันกับสองเมืองคือ "จิตใจบาลินั้นหิวความรัก แต่พร้อม ๆ กันก็หวาดกลัวความสูญเสีย... หรือเป็นไปได้ไหม ที่ความพลัดพรากในวัยเยาว์ หล่อหลอมให้หัวใจหล่อนมีแต่ความซาเหิน รักยากหน่ายง่าย แปรปรวนไปจุใจเดียวกับลมฟ้าอากาศ เนื่องด้วยไม่มีศรัทธาในคำ ๆ นี้... ความขาดศรัทธาที่แฝงเร้นอยู่ในส่วนลึกซึ่งของดวงจิต" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 114)

มีลักษณะเก็บกด

นอกจากนี้ บาลิเป็นตัวละครอีกผู้หนึ่งที่ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่ามีลักษณะเก็บกด ซ่อนความเจ็บปวดในใจในส่วนลึกของจิตใจตลอดเวลา บุคลิกภายนอกของบาลินั้น บางครั้งดูจะเป็นคนร่าเริง แจ่มใส และเปิดเผย แต่แท้จริงแล้ว บาลิได้พยายามซ่อนความรู้สึกเศร้าโศก และความรู้สึกขาดรักเอาไว้ภายใน บาลินิยามกลบเกลื่อนและลบความรู้สึกดังกล่าวด้วยการใช้เวลาให้หมดไปกับการทำงานนอกบ้าน หรือไม่ก็ควงคู่ไปไหน

มาไหนกับชายที่เธอถูกใจอย่างอิสระเสรีทางเพศและเปิดเผย แต่การกระทำดังกล่าวก็
ไม่อาจทำลายความอ้างว้างเดียวดาย และหิวโหยความรักให้หมดไปได้อย่างแท้จริงสัก
ครั้งเดียวดังจะเห็นได้จากคำบรรยาย

ความเหงาและความทนท่อมกลางสิ่งแวดล้อมยุ่งยาก ทำให้หล่อน
ไม่เป็นสุขเท่าที่ควร... บางครั้งความอ้างว้างก็ผุดขึ้นมาสั่นคลอน
ความบากบั่นทั้งหลายให้อ่อนแอลงไป... เมื่อบาลีหวนนึกถึงการเป็น
"ตัวคนเดียว" ของตัวเอง

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 38)

ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้างของบาลีนั้นเป็นผลมาจากความล้มเหลวของพัฒนาการ
ขั้นระยะที่มีความสามารถให้ความสนิทสนมใกล้ชิด หรือมีความโดดเดี่ยวอ้างว้าง ตามทฤษฎี
บุคลิกภาพของอีริคสัน ดังกล่าวมาแล้วในเรื่องของสองเมือง ความล้มเหลวของพัฒนาการ
ขั้นนี้ส่งผลให้บาลีมีความรู้สึกสับสน ไม่รู้จักตนเอง นำไปสู่การหลีกเลี่ยงความใกล้ชิดสนิทสนม
มีบุคลิกลักษณะที่เป็นปัญหา มีพฤติกรรมที่สับสนไม่มีจุดหมาย และไม่มี ความผูกพันกับใครคนใด
คนหนึ่งเพียงคนเดียวอย่างแท้จริง มีความโดดเดี่ยวอ้างว้าง แม้แต่ในยามพักผ่อนจากการ
นอนหลับ บาลีก็เคยตื่นขึ้นมาพบว่า "หัวใจตนเองแห้งผากราวกับทะเลทราย" (กฤษณา
อโศกสิน. 2531 : 74) ซึ่งอาการดังกล่าวนี้เป็นเพราะบาลีไม่เคยได้รับสิ่งที่ต้องการใน
ส่วนลึกของหัวใจมาก่อน เช่นเดียวกับสองเมือง ดังคำบรรยายตอนหนึ่ง

บาลีเข้าใจ หล่อนเองก็ปรารถนาสิ่งนั้น... มันเหนือกว่ารัก
กว่าใคร... กว่าพูดคุยหยอกเอนชั่วคราว... มันต้องยิ่งใหญ่โอฬาร
ต้องดับหิวโหย และดับความหนาวเหน็บที่เกาะกินชีวิตมาตลอดชีวิต
หล่อนและเขาเดินทางมาไกล เพื่อค้นหาสิ่งนั้นสิ่งเดียว... สิ่ง
ดูเหมือนจะเป็นสิ่งเดียว หากมีหลาย ๆ สิ่งรวมกันอยู่ในสิ่งเดียวนั้น
บาลีไม่ต้องการผู้ชายที่ให้แก่ความเป็นสามี... แต่ต้องการพ่อแม่พี่น้อง
และสามีพร้อมกันในคนคนเดียว

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 140 - 141)

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

สภาพอารมณ์และจิตใจของบาลีนัน เป็นอารมณ์ที่ปรวนแปรอย่างง่าย ๆ บาลีนันมักเกิดความเบื่อหน่าย และฉุนเฉียว รำคาญต่อสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว บาลีนันไม่สามารถอยู่ประจำที่ใดที่หนึ่งได้นาน ๆ เพราะเธอจะเกิดอารมณ์สับสน พุ้งซ่าน วุ่นวาย ขาดความสุขอยู่เสมอ

หล่อนนั้นจะอยู่ที่ใดที่หนึ่งนานนักไม่ได้ ถ้าไม่ขุ่นมัวเรื่องงานก็เรื่องคนที่เกี่ยวข้องกับงานที่หล่อนทำ

พูดง่าย ๆ ว่าหล่อนไม่มีความอดทนต่อสิ่งแวดล้อม...อารมณ์หล่อนจะวิ่งรุดหน้าไปเรื่อย ๆ อย่างผู้ที่รักการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว เพราะนั่นทำให้หล่อนเกิดสุข

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 46)

ความเบื่ออย่างมากภายในหัวใจทำให้บาลี "ต้องดิ้นไปเรื่อย ๆ จากที่นี้ ไปที่โน่น เปลี่ยนทุกสิ่งให้แปลกใหม่เพื่อทำอารมณ์ให้ขุ่นขึ้นมากที่สุดเท่าที่สามารถ" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 141) แต่บ่อยครั้งที่บาลีตระหนักว่าแท้จริงแล้วเธอไม่เคยได้พบกับความสุขที่แท้จริงใด ๆ ในชีวิตเลย

มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรัก

นอกจากนี้ความโกรธเคือง น้อยใจที่บาลีมีต่อบิดา มารดา นั้น ยังมีส่วนผลักดันให้บาลีหาทางออกให้กับตนเองอย่างผิด ๆ ความต้องการที่จะเอาชนะ ประชดประชัน บิดามารดา เป็นเหตุให้บาลีประพฤติตนออกนอกนอกลู่แนวทาง โดยการมีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรัก ประกอบกับสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบตะวันตกที่เธอมีโอกาสดมผัสคุ้นเคยในช่วงที่ตามมารดาไปอยู่ต่างประเทศนั้น มีส่วนส่งผลให้บาลี "บำเพ็ญตนเป็นคนตามใจตัวเอง หมกมุ่นอยู่กับความขมขื่น และเอาความขมขื่นนั้นเป็นอาวุธทำร้ายตนเอง แล้วหล่อนยังก้าวล่วงเข้าไปยึดถือธรรมเนียมทางเพศของตะวันตก เอามาเป็นธรรมเนียมตนอีกด้วย" (กฤษณา อโศกสิน. 2525 : 279) บาลีมีสภาพจิตใจคล้ายคลึง

กับสองเมือง เธอไม่เคยฟังพอใจชายคนใดเป็นพิเศษจนสามารถตัดสินใจแต่งงานด้วยได้
 บาลิจะเกิดความเบื่อหน่ายชายเหล่านั้นอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนชายคนใหม่อยู่เรื่อย ๆ

"โอ้เจ้าขามันแยะ คงใครไม่นาน เลิกไปเรื่อย ๆ" สกรรจ์

เคยปรารภกับเขา ผู้ชายแต่ละคนก็รักมันนะ แต่มันก็เบื่อเขา"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 39)

ซึ่งสาเหตุที่แท้จริงของการ "คงใครไม่นาน" นั้น มาจากความต้องการส่วนลึก
 ในจิตใจของเธอที่ต้องพยายามค้นหาตัวตนของบิดา มารดาให้ได้ดังจะเห็นได้จากคำพูด
 ของเธอเองตอนหนึ่งที่กล่าวกับสองเมืองดังนี้

"...เราต้องตั้งต้นใหม่ให้ได้...เราต้องหาคนใหม่แทนพ่อแม่ แทน
 ความขมขื่น...คงจะพบสักวันหนึ่งหรือว่ามีคนทนอารมณ์ลุ่ม ๆ ดอน ๆ
 ของเราได้เพราะเขารักเรามาก ๆ แล้วเราก็กินเขาได้เพราะเรารักเขามาก
 ๆ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 74)

บาลิจึงมีลักษณะราวกับหญิงรวนเร ไม่คิดจะจริงจังกับใคร ซึ่งนับเป็นผลร้ายแก่
 ตัวเธอในเวลาต่อมา คืออาจถูกสังคมประณามและถูกคุกคามจากผู้พบเห็นได้ ดังเช่น
 ที่เธอถูกอมรบริภาษไว้ตอนหนึ่งดังนี้

"...ผมผิดหวังเขามาก นี่บอกคุณจริง ๆ เพราะผมเองก็รู้ว่าเขา
 เคย "เละ" มาแค่ไหน เอาหมดทั้งฝรั่งทั้งไทย ถ้านับรายหัว
 ก็นับหัวไม่ถูก "

"ทำไมหรือ...ทำไมเราจะต้องสุภาพกับผู้หญิงที่เลวร้ายอย่างนี้
 หล่อนเป็นพันธุ์มังกรแท้ ๆ เละ" อมรไม่ยอมหยุด "เจ้าเล่ห์อย่าง
 ไม่มีใครเหมือน...เขาหลอกลวงผู้ชาย..."

"...เขามีมายา เขาจะทำท่าเหมือนว่าเขาเป็นเด็กบ้านแตก
 พ่อแม่กระจัดพลัดพราย ตัวคนเดียว ดินกับปากกัด เพราะงั้นใคร ๆ
 ก็ต้องเห็นใจ"

"ก่อนหน้านี้จะได้กับผม เขาก็ได้กับฝรั่ง...ไฉ่ฝรั่งกระจอก ๆ อะไร
คน แล้วก็เลิกกับไฉ่นั้น ผู้หญิงคนนั้นจะบอกให้ พุดกับใครสองสามคำ
ก็พร้อมจะเปิดกระโปรงแล้ว"

"ก่อนหน้านี้ไฉ่ฝรั่งนั้นก็ได้นิโกรหรือญวนหรือเจ๊กอะไรนั่นแหละ คือเปราะ
ไปทั่วก็แล้วกัน...ถ้าจะเอาผู้ชายตัดคอแล้วรอบเอวนะอะ ก็ร้อยเกินรอบ"

"แล้วคุณมาบอกผมทำไม"

"ก็ถ้าเผื่อคุณจะได้...คุณจะได้เห็นว่าเอาโสเภณี"

(ภพณา อโคกลิน. 2531 : 193 - 194)

ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า ความเลวร้ายต่าง ๆ ของบาหลีในสายตาของใคร
หลาย ๆ คน มิได้เป็นความเลวร้ายที่มาจากความตั้งใจของบาหลีโดยตรง สาเหตุที่มีส่วน
ทำให้ชีวิตของเธอต้องเป็นไปเช่นนั้น เพราะการปล่อยปละละเลยจากบิดามารดาที่ต่างใช้
เวลาหลังการหย่าร้างด้วยการแสวงหาความสุขส่วนตัว โดยมีได้เหลียวแลลูกเล็ก ๆ ของ
คนเท่าที่ควร "แม่หล่อนเป็นคนตามใจตัวเอง เป็นคนมีไฟฟอนมากมายในอารมณ์ แล้วก็
พร้อมที่จะ "เล่น" กับไฟทุกกองที่บังเอิญเจียดเข้ามาใกล้" (ภพณา อโคกลิน. 2531 :
118) การขาดที่พึ่งพิงทางใจจึงเป็นเหตุให้บาหลีถูกผลักดันไปในทางเลวร้ายได้ง่ายจน
กลายเป็นแผลลึกที่ซ้ำเติม รบกววจิตใจของเธอให้กระวนกระวาย เจ็บปวด ยิ่งขึ้น

เขาและหล่อนมีแผลลึก แม้ว่าบัดนี้มันจะกลายเป็นแผลเป็นไปแล้ว

แต่ก็ยังทิ้งรอยให้เห็นน่าเกลียด แผลนั้นกว้าง แลเห็นเด่นชัดอยู่ไม่ไกล

หากหล่อนพยายามซุกซ่อน และบอกตัวเองเสมอว่าไม่เป็นไร

แต่แท้จริงแล้วซิ...หล่อนถูกความหวีโหยรุกรานอยู่เจียน ๆ ความหวี

นั้นเองที่ทำให้ทุกสิ่งในชีวิตดูประหนึ่งจะถมเท่าใดก็ไม่เต็ม

บาลีอยากจะตะโกนบอกพ่อแม่ทุกคนว่า ขอให้สวดส่งคุณหลวงไว้น้อย ๆ ของชีวิตที่ตนทำให้เกิดด้วย

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 32 - 33)

กล่าวได้ว่า บาลี เป็นตัวละครหญิงจากครอบครัวแตกแยก ที่นับเป็นตัวอย่างของเด็กบ้านแตกอีกหลายคนที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ อันได้แก่ มีความหวาดวิตกกังวล ไม่กล้าตัดสินใจใช้ชีวิต เพราะเกรงความล้มเหลวตั้งแต่เช่น บิดา มารดา ผลจากการถูกบิดามารดาทอดทิ้ง ทำให้บาลีกลายเป็นคนค่อนข้างเห็นแก่ตัว และรักคนยาก ความรู้สึกอ้างว้างเดียวดายเป็นเหตุให้สภาพจิตใจ และอารมณ์ของเธอมีลักษณะสับสน ปรวนแปรขาดความสุขอย่างแท้จริง ปมด้อย จากความรู้สึกที่ว่า บิดา มารดา ไม่ต้องการส่งผลให้เธอหาทางออกแบบผิด ๆ ด้วยการปล่อยตัวด้านเพศสัมพันธ์ ซึ่งกลายเป็นแผลลึกในใจของเธอจนยากที่จะลบเลือนให้หายไป

1.3 สกรรจ์ สกรรจ์เป็นพี่ชายต่างมารดาของบาลี นายบุรีผู้เป็นบิดาของเขานั้น ได้แยกทางกับมารดาของบาลีตั้งแต่เขายังเล็ก ๆ โดยมีได้กังวลถึงผลกระทบที่จะตกมาถึงตัวเขาในเวลาต่อมา ทั้ง ๆ ที่ทั้งคู่ต่างงานกันอย่างหรรษาสมเกียรติ แต่ถัดจากนั้นมาไม่นาน หลังจากสกรรจ์เกิดแล้วราว ๆ สองปี คนทั้งคู่ก็แยกทางกัน พ่อของสกรรจ์แต่งงานใหม่ และมีลูกออกมาอีกคนหนึ่งเป็นหญิง เมื่อน้องสาวเขาอายุได้ขวบเศษ การหย่าร้างก็เกิดขึ้นอีก" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 22) ชีวิตของสกรรจ์กล่าวได้ว่าเติบโตมาอย่าง "ว่าเหว ไร้สุข พ่อแม่กระเด็นหายไปคนละทิศละทาง... ปล่อยเขาขึ้นอ้างว้างอยู่ในอ้อมกอดของครูบางคนก็โรงเรียนประจำ... ครูบางคนเท่านั้นดอก... แต่ไม่ใช่ทุกคนแน่ ๆ... สำหรับความละเอียดอ่อนชนิดนี้" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 85) ตลอดเวลาสกรรจ์รู้สึกขมขื่นต่อการหย่าร้างของพ่อแม่มาก เพราะขณะนั้นสกรรจ์ "อายุหกเจ็ดขวบ จะเข้าใจอะไร นอกจากมีแต่ความรู้สึก แตกร้าง ว่าเหว ด้วยรู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 87) ผลจากการถูกบิดามารดาทอดทิ้งเป็นเหตุให้ สกรรจ์ มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ และพฤติกรรม ดังนี้

มีลักษณะตีค่าตนเองต่ำ

สกรรจ์กลายเป็นคนมองไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ไม่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต เพราะ
ปมด้อยที่ว่า แม้แต่บิดามารดาก็ยังทอดทิ้งเขาไปได้ พฤติกรรมของเขาในเวลาต่อมาจึงมุ่ง
ไปในทางทำร้ายตนเองเป็นสำคัญคือ การดื่มเหล้าอย่างหนัก ตั้งแต่วัยรุ่น ดังจะเห็นได้จาก
การคิดของบาลีผู้เป็นน้องสาวของเขาตอนหนึ่งเกี่ยวกับสกรรจ์ผู้เป็นพี่ชาย

สำหรับสกรรจ์ พี่ชายหล่อน...ไม่เข้าใจหรือสนใจสิ่งเหล่านี้โดยสิ้นเชิง
เพราะความรักความพอใจทั้งหมดในชีวิตเขา นั้น เขาได้เอารอกลงขวดจน
สิ้นแล้ว

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 39)

พฤติกรรมดังกล่าวของสกรรจ์นั้น เป็นผลมาจากการแตกแยกของบิดามารดา ซึ่ง
จะเห็นได้จากคำอธิบายของ คูเปอร์สมิธ (สุภาพรณ โคตรจรัส. 2527 : 193 ;
อ้างอิงมาจาก Coopersmith. 1967) ที่กล่าวว่า เด็กที่ไม่ได้รับความรักและการ
ยอมรับจากบิดา มารดา มักจะรู้สึกว่าคุณค่าไม่มีค่า มีปมด้อย มีความนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางลบ
ในเมื่อบิดามารดาของเด็กมองไม่เห็นว่าคุณค่า จึงเป็นการยากที่เด็กจะมองเห็นคุณค่า
ในตนเอง ทั้งนี้เพราะความนึกคิดเกี่ยวกับตน พัฒนาจากการรับเอาคุณค่าที่บิดามารดาให้กับ
ตน และการให้คุณค่าประสบการณ์ที่ตนประสบด้วยตนเอง

สภาพของสกรรจ์ที่ถูกพิษของโรค "ขาดรักค้าจุน" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 :
85) จึงเป็นภาพของชายหนุ่มที่มักจะเมามายไม่ได้สติ ปล่อยปละละเลยตัวเอง

สกรรจ์เมามายไม่ได้สติ มีกองอาเจียน ส่องกลิ่นอยู่ใกล้ ๆ
ผ้าปูที่นอนสีขาว มีรอยเปือกแฉะ เพื่อนข้างห้องเข้ามายินเสียงเคียง
ลับล่ออยู่ตรงประตูกลางพูดว่า

"ผมไม่ทราบจะโทรไปบอกใครดี เพราะแกไม่มีญาติเลยแถมเป็นอย่างนี้
นานแล้ว ได้ยินเสียงไอ้ก ๆ ผมก็จะบ้าตาย ไอ้ครั้นจะส่งหมอมาก็...
มันก็อย่าแหย่พอกัน" เขาบอก "นี่ก็กำลังคิดกับภรรยาว่า พรุ่งนี้เช้า เห็นที
จะต้องแหย่เอาแกไปจนได้แหละผมกลัว...จะ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 63)

มีลักษณะเก็บกด

นอกจากสกรรจ์จะประชดชีวิตด้วยการหาทางออกแบบผิด ๆ แล้ว ตลอดเวลาจิตใจของเขาจะเก็บกดความเคียดแค้น บิดามารดาเอาไว้อย่างไม่ยอมให้อภัย เขามุ่งที่จะทำร้ายตัวเอง และแสดงพฤติกรรมต่อต้านออกมาทันทีที่ใครกล่าวถึงบิดา มารดา ให้ได้ยิน ดังจะเห็นได้จากตอนที่เขามีอาการเมาและอาเจียนออกมาจนผิดสังเกต และสภาพเสนอให้โทรศัพท์ไปบอกคุณบุรี พฤติกรรมต่อต้านบิดาตอนนี้ของเขาก็คือ

ผู้ตกเป็นทาสน้ำเมาเกือบตลอดชีวิตหนุ่ม เหลือบตาแดงกำขี้มอง
สองเมืองแลเห็นทิวमानะกล้าแข็ง ปรากฏเด่นชัดอยู่ตรงนั้น...

เหมือนที่เคยปรากฏ

"ไม่ต้อง" นั้นเป็นถ้อยคำเฉยชาด ซึ่งติดอยู่ที่ริมฝีปากเขาเสมอมา

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 21)

หรือดังตัวอย่างตอนที่เขากำลังจะตายเพราะฤทธิ์ของแอลกอฮอล์นั้น สกรรจ์ได้แสดงความเคียดแค้นออกมาด้วยคำพูดที่แสดงการตัดเชื้อตัดใยกับบิดาอย่างสิ้นเชิง แม้ นายบุรีผู้เป็นบิดาจะตามจ้ององเขาอย่างหนักก็ตาม

"ไม่รู้...ผมไม่รู้" เขาเอ็ดเสียงเมาแต่ห้วน "พ่ออย่ามากวนน้ำ
ให้ขุ่นอีกเลย ผมกำลังจะลืม...กำลังจะตาย...ขอให้ผมได้ตายอย่าง
สงบ...และขอให้ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า เราอย่าได้เกิดมาเป็นพ่อ แม่
ลูกกันอีกเลยทุก ๆชาติ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 85)

มีลักษณะก้าวร้าว

ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า สกรรจ์คือตัวอย่างของเด็กจากครอบครัวแตกแยกที่
เต็มไปด้วยความก้าวร้าว มีทิสึ ดื้อรั้น และหาทางออกแบบทำลายตัวเองโดยยึดเหล้าเป็น
ที่พึ่ง ไม่สนใจคำตักเตือน แนะนำของใครทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากคำสนทนาของบาลี และ
สองเมือง ผู้เป็นน้องสาวและเพื่อนสนิทของเขาดังนี้

บาเคยชวนเขามาอยู่ด้วย แต่... เหม็นเสียเถอะ คือจะตายซัก"
 สัมเลียงนั้นหงุดหงิด

"เขาไม่ไปอยู่กับใครหรอก พี่นะขวนมันสักร้อยครั้งเห็นจะได้
 แต่มันก็ล่าช้ากว่าเท่าเดียว... เลือดผู้คัมน์แรง"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 24)

หรือตัวอย่างตอนที่เพื่อน ๆ พยายามนำเขาไปส่งโรงพยาบาล เพราะเห็นอาการ
 ผิดปกติจากการดื่มเหล้าของเขา สกรรจ์กลับโวยวาย ไม่พอใจ และเกรี้ยวกราดเพื่อน ๆ
 ด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย ดังนี้

เพียงแต่รถจอดหน้าตึก สกรรจ์ก็โวยวายขึ้นอีก

"ยุ่งกะกูอีกแล้ว ลันดานมึงมันไม่ดี กูบอกก็หนว่าไม่ให้ยุ่งกะกู"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 24)

✓ กล่าวได้ว่าความอ้างว้างว่าเหวจากการถูกทอดทิ้ง ส่งผลให้สกรรจ์กลายเป็น
 ผู้ที่เต็มไปด้วยความเคียดแค้น ขมขื่นและชิงชังบิดา มารดา ปมด้อยจากเป็นเด็กบ้านแตก
 ส่งผลให้สกรรจ์หาทางออกแบบทำร้ายตัวเองโดยการดื่มเหล้าอย่างหนัก ในที่สุดก็เป็น
 เหตุให้เขาเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง และดับแถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา

1.4 เรื่องรามและขามปลอด เรื่องรามและขามปลอดเป็นน้องของ
 สองเมือง แต่คนทั้งสามล้วนต่างมารดากันทั้งสิ้น เรื่องรามและขามปลอด จัดเป็นตัวแทน
 ของเด็กบ้านแตกอีกจำนวนมากที่ถูกปล่อยปละละเลยให้เติบโตมาอย่างไม่มีใครเอาใจใส่
 หลังการหย่าร้างของบิดามารดา เรื่องรามและขามปลอดต่างก็อยู่ในความอุปการะของ
 มารดา แต่มารดาของคนทั้งคู่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก จึงไม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้
 มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เหมาะสมได้ตามลำพัง อีกทั้งต่างก็ปลีกตัวไปมีสามีใหม่และมีลูก
 ด้วยกันอีก เวลาที่จะมีให้แก่ลูกเก่าจึงน้อยลง เรื่องรามและขามปลอดนับเป็นตัวอย่าง
 ของปัญหาสังคมซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการหย่าร้างของบิดามารดาอย่างชัดเจน จาก
 สภาพแวดล้อมทางครอบครัวดังกล่าวนี้ ส่งผลให้เรื่องรามและขามปลอดมีลักษณะ
 บุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ดังต่อไปนี้

มีลักษณะก้าวร้าว

นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสภาพเร้นแค้นทางด้านเศรษฐกิจประกอบกับความอ้างว้างว่าเหวที่เด็กได้รับ จะเป็นปมด้อยในส่วนลึกของจิตใจ ซึ่งอาจถูกผลักดันออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคมได้ ดังเช่นที่เรื่องราวและขามปลอดกลายเป็นคน ก้าวร้าว ปลิ้นปล้อน โกหก หลอกลวง และแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าไปวันหนึ่ง ๆ โดยไม่ได้สนใจชีวิตในอนาคตอันไกล พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นความปลิ้นปล้อนหลอกลวงของเรื่องราว เช่น เชื้อขอเงินสองเมืองจำนวนสองพันกว่าบาท โดยอ้างว่าจะนำไปชำระค่าเทอมของ ด.ญ. อันผู้เป็นบุตรสาว ครั้นเธอได้เงินจำนวนนั้นแล้ว เรื่องราวกลับมิได้พาบุตรสาวไปเข้าโรงเรียนที่เธออ้างว่าค่าเทอมแพง แต่กลับนำไปฝากเลี้ยงตามบ้านและจ่ายเงินเป็นรายวันตามเดิม

สำหรับการกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวร้าว หยาบคายอย่างหนักของขามปลอดก็คือ การที่เขาสามารถใช้ปืนขู่ผู้เป็นบิดาของเขาเอง เมื่อทวิทำท่าจะขัดขวางการโจรกรรมของเขา ดังคำบรรยาย

"...อย่าขัดขืนนะ ไม่งั้นพ่อก็พ่อเถอะน้า"

"ไอ้คนสารเลว มึงนะชั่วช้าสาหัสถึงขนาดนี้แล้วเรอะ"

"ชั่วมานานแล้วละพ่อ อย่ามัวสงสัยอะไรอยู่อีกเลย... ลูกขึ้น...

ลงไปข้างล่าง"

"กูไม่ไป" คุณทวิบันดาลโทสะจนล้มตาย "มึงจะทำอะไรกูก็ทำซะ ชีวิตกูอยู่ไปก็ไม่มีความหมายอะไรแล้ว"

"เธอพ่อเธอ" ปลอดถามพลางยิ้มเฮฮา "พ่อรู้เหมือนกันเธอว่า พ่อไม่มีความหมาย...นี่นะพ่อ ความจริงพ่อนะไม่มีคามหมายนานแล้ว"

"ไอ้ถ่อย...ไอ้สลัก มึงพลัดท้องหมามาเกิดแท้ ๆ เลย ทำความระยำอัปรีดิ์ตั้งแต่เล็กจนโต ไอ้คนจัญไร ใครมีลูกอย่างมึงก็ชวยไปทิ้งชาติมองหน้าใครเขาไม่ได้"

"อย่าดำอีกต่อไปนะพ่อ...ถ้าไม่ฟังละก็..." เขาทำหมนกระบอกปืน
ด้วยนิ้วคิ้วคล่องแคล่ว "อย่าหาว่าผมเหี้ยม"

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 534)

มีนฤตกรรมประเพณีผิดกฎหมาย

นอกจากนี้เรื่องรามยังร่วมมือกับยามปลดน้องชายต่างมารดาแอบเข้ามาโจรกรรม
ของมีค่าในบ้านของสองเมือง เพื่อนำไปขายเอาเงินแบ่งกันอยู่เรื่อย ๆ โดยมีได้สำนึกใน
บุญคุณที่พี่ชายได้อุปการะ ช่วยเหลือ ทั้งเธอและลูกเลมอมมา เมื่อผู้เป็นอาสงสัยเรื่องรามก็
สามารถแก้ตัวได้อย่างแนบเนียนราวกับผู้บริสุทธิ์ และเมื่อเรื่องรามถูกจับได้คาหนังคาเขา
เธอก็สามารถแสดงท่าทางสารภาพผิดออกมาได้อย่างน่าสงสาร เพื่อเอาตัวรอดจาก
สถานการณ์ขณะนั้นไปก่อนดังนี้

ความเจ้าเล่ห์ของเรื่องราม จึงทำให้หล่อนเอาตัวรอดด้วยการทรุดตัว
ลงกับพื้น ก้มลงกราบพี่ชายอย่างพินอบพินเทา

"พี่เมืองคะ เอี่ยมผิดไปแล้ว กรุณายกโทษให้เอี่ยมด้วยเถอะคะ ต่อไปนี้
เอี่ยมจะกลับตัวเป็นคนดี ไม่ทำอะไรให้พี่เมืองเดือดร้อนอีก"

ปลดเห็นพี่สาวอ่อนโยนลงเช่นนั้น ก็ได้คิด เรื่องรามนำทางให้เขา
เกิดความรู้สึกว่า จะต้องเอาตัวรอดไปพลางก่อน

(กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 419)

แต่ในเวลาต่อมาหลังจากที่สองเมืองปล่อยตัวเธอและยามปลดไปแล้ว เรื่องราม
ก็ยังคงร่วมมือกับยามปลดเข้ามาโจรกรรมของในบ้านอีกเช่นเดิม

มีนฤตกรรมติดยาเสพติด

นอกจากนี้ยามปลดนั้น ความเคียดแค้นที่บิดามารดาปล่อยยืมให้เขาอยู่อย่างทุกข์ยาก
ลำบาก ทำให้เขากลายเป็นคนที่มิจิดใจหยาบกระด้าง มีนฤตกรรมก้าวร้าว ทำตัวเกร

และหันเข้าหาฮาเลเนตติ เขาให้เหตุผลกับเรื่องรามว่า "เล่นเพื่อให้ลืมอะไรต่ออะไร" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 354) โดยไม่คิดที่จะหยุดยั้ง เขาบอกกับเรื่องรามว่า "ลูปไปยั้งจี่แหละ จนกว่าจะไม่มีจะลูป" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 354) ยามปลอดสามารถที่จะประณัติชั่วได้ทุกอย่างเพราะในชีวิตของเขานั้น "เขาเองก็ไม่ใส่ใจเลยว่าใครจะเป็นจะตายร้ายดีอยู่ตรงไหน ขอเพียงแต่ให้เขามีเงินซื้อฮาเลเนตติมาลูปปรนเปรอความหิวของตัวเองให้หมดไปวันหนึ่ง ๆ ก็พอแล้ว เงินนั้นจะได้มาโดยวิธีไหน เขาไม่เดือดร้อน ขออย่างเดียวก็คือขอให้ได้มา" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 354 - 355) ดังนั้นยามปลอดจึงหาทางวางแผนร่วมมือกับเรื่องราม "โครงการของมีค่าในบ้านพี่ชาย" (กฤษณา อโศกสิน. 2531 : 355) เพื่อนำเงินมาซื้อฮาเลเนตติไปวันหนึ่ง ๆ

จากการกระทำดังกล่าวทั้งหมดของเรื่องรามและยามปลอดนั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการกระทำของบิดา มารดา "ประเภทที่ชอบตัดลูกขาดจากวงศ์ตระกูล ผลการศึกษาของ เอวิตต์ และเจนกินส์ (ประทีป มหาพันธ์. 2521 : 57 ; อ้างอิงมาจาก Hewitt and Jenkins. 1976) ที่ศึกษาพบว่า ลักษณะเบี่ยงเบนโดยสังคม ประกิต (หมายถึงลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา อันจะนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน) นั้น มีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ที่แตกแยกกันในครอบครัว บิดา มารดาเป็นผู้ที่ขาดลักษณะความเป็นบิดา มารดา เด็กและเยาวชนในครอบครัวอยู่ในสภาพที่ถูกละเลยมากกว่าถูกทอดทิ้ง เด็กและเยาวชนจะถูกละเลยให้เตร็ดเตร่อยู่อริมนกกับเพื่อน และจะเลียนแบบพฤติกรรมโดยวิถีชีวิตของเด็กเกเรตามท้องถนน

2. กิ่งมัลลิกา

ในเรื่องนี้ได้กล่าวถึงเด็กวัยรุ่นสองคนที่บิดามารดาแยกทางกัน นวนิยายได้แสดงให้เห็นถึงผลที่ตามมาหลังการหย่าร้างของบิดามารดาว่า กระทบมาถึงเด็กอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ ยังได้แสดงถึงสภาพความสัมพันธ์ที่ราวฉานว่า มีผลต่อเด็กด้วยเช่นกัน ตัวละครวัยรุ่นที่กล่าวนี้ได้แก่ มะแม และ มัลลียราย ซึ่งได้รับผลกระทบดังนี้

2.1 มะแม มะแมเป็นเด็กวัยรุ่นจากครอบครัวแตกแยก บิดาและมารดาของเธอหย่าร้างกันและต่างก็ไปแต่งงานใหม่และมีลูกใหม่ของแต่ละคน มะแมจึงมีความรู้สึกว้าวน่าเศร้าที่ไม่มีใคร แม้จะอยู่กับพ่อแต่เธอก็มักจะมีปมด้อยตลอดเวลาว่าไม่มีใครรักเธอเลย ไม่มีใครรักและเข้าใจเธออย่างแท้จริง บิดาของเธอมีลูกเล็ก ๆ ใหม่ที่ต้องเอาใจใส่มากกว่าเธอ บางครั้งที่มะแมโกรธบิดา และมารดาเลี้ยง เธอก็จะขมของไปหามารดา แต่ก็อยู่ได้ไม่ถึงอาทิตย์เพราะมารดาก็มิได้มีเวลาให้แก่เธอเช่นกัน

จากสภาพดังกล่าวส่งผลให้มะแมมีลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมดังนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

จากการที่ถูกบิดา มารดา ปล่อยปละละเลย และไม่ให้ความสำคัญแก่ลูกคนใหม่ ส่งผลให้มะแมวิตกกังวลและต่อต้านการมีชีวิต ตลอดเวลามะแมจะรู้สึกสิ้นหวัง ท้อถอย และวิตกกังวลกับตนเอง ดังจะเห็นได้จากการที่มะแมมักคิดอยู่เสมอว่า ไม่มีใครต้องการตน ทั้งนี้เป็นเพราะความต้องการในส่วนลึกของจิตใจ มะแมตลอดเวลาก็คือ "ต้องการความรักความอบอุ่นอย่างมากมาย" (ภุชญา อโคกลิน. 2528 : 287) เมื่อเธอไม่ได้รับสิ่งนี้จากบิดามารดา มะแมจึงเต็มไปด้วยความหวาดหวั่น กังวลใจในสภาพของตัวเอง อารมณ์ของมะแมเป็น "อารมณ์บาดเจ็บที่ทำให้หมดกำลังใจ ท้อแท้ต่อการเรียน มีจิตใจที่หนาวสั่น" (ภุชญา อโคกลิน. 2531 : 287) มะแมพยายามแสวงหาที่พักพิงทางใจที่มั่นคงเพื่อให้หลุดพ้นจากสภาพความหวาดหวั่นในใจ ดังจะเห็นได้จากที่เธออ่อนวอนขออยู่กับวัลลียาผู้เป็นน้าของเพื่อนคนหนึ่ง ดังนี้

"คุณเอาให้หนูอยู่ด้วยไม่ได้หรือคะ หนูจะช่วยคุณเอาทุกอย่างเลย"

ริมฝีปากข้างล่างระริก ทำทางที่เป็นเด็กขวยอายไป เหลือแต่ความอ่อนแอ

"หนูจะไปโรงเรียนอย่างเก่า จะตั้งใจเรียน"

(ภุชญา อโคกลิน. 2528 : 285)

มีลักษณะมองโลกในแง่ร้าย

การถูกทอดทิ้งและความรู้สึกที่ว่าไม่มีใครต้องการดังกล่าวนั้นแล้ว เป็นเหตุให้ มะแมมองโลกในแง่ร้าย และเบื่อหน่าย เกลียดชัง ทุกอย่างที่อยู่รอบตัว เห็นได้จาก คำพูดของเธอที่โต้ตอบกับครูนิมลมาศ เมื่อครูพยายามคะยั้นคะยอให้เธอไปเรียนหนังสือ

"หนูไม่อยากไปค่ะ ครู มะแมไม่มีกำลังใจเรียนครูก็ทราบ...มะแม ไม่ชอบคนทั่วโลกเลย" หล่อนโผล่ออกมาอย่างเหลืออด "มะแมเกลียดบ้าน เกลียดพ่อ แม่เกลียดดีเฑาะร เกลียดครู เกลียดเพื่อน และไม่ต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกอีกเลย

ฟังแล้ว ครูนิมลมาศก็มีแต่ความหดหู่ คำพูดของมะแมที่พูดกับครูได้สะท้อนความรู้สึกหวาดกังวลที่ฝังลึกในจิตใจออกมาอย่างเด่นชัด

"หนูไม่เรียนค่ะ ครูคะ มะแมไม่รู้จะเรียนไปทำไม" เด็กสาวรู้สึก ว่าเหว้อย่างรุนแรง เมื่อพูดถึงตรงนี้...พลางน้ำตาปรึ่มขึ้นมาอีก "หนูไม่ อยากตื่นขึ้นมาด้วยซ้ำ"

"มะแม" ครูจับแขนหล่อนไว้นั่น

เด็กเอ๊ย...อายุเพียงเท่านี้เอง ก็รู้จักพูดอย่างนี้เสียแล้ว...ครูอดคิดถึงการตายของเด็กกำพร้าเป็นอันมากในโลกนี้ไม่ได้...เด็กอ่อน ๆ เคยตายไป เพราะขาดรักจำนวนนับไม่หวาดไหวมาแล้ว

ความรักหนอ...นับวันก็จะหาได้ยากยิ่งขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่โลกจำเป็นต้องมี มันจนเหลือจะพรรณนาได้ว่าจำเป็นเพียงใด

"คนเรานี้อยู่ไปเพื่ออะไรหรือคะครู" มะแมถาม...ภายใต้ความเหลวไหล ไม่เอ้อถวน เด็กสาวมิได้ลึนรู้ลึนคิดอย่างที่ใคร ๆ เข้าใจ "มะแมไม่เห็นมี ประโยชน์อะไรเลยเรียนเพื่อจะจบออกไปทำงาน เงินเดือนก็ไม่มากมายอะไร

บางทีก็หากินไม่พอ ต้องรับภาระทุกอย่าง...อย่างที่เราได้รับอยู่ทุกวันนี้หรือคะ”

(กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 439 - 440)

ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าสวัสดิ์ ผู้เป็นบิดาของมะแม คือตัวอย่างของบิดาที่ไม่เข้าใจจิตใจของลูกดีพอ เพราะเขาปักใจเชื่อว่า ที่มะแมเป็นเช่นนั้นเพราะ “มะแมเป็นเด็กดี...ทุกอย่างที่มีในหลักจิตวิทยา ผมขุดมาใช้หมดจนแล้ว ท้อแท้เรื่องลูกคนนี้...”

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 142) สวัสดิ์มักแก้ปัญหาด้วยการดุด่ามากกว่าใช้ความอ่อนโยนและให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจัง ส่วนผู้เป็นมารดาของมะแมนั้นก็มุ่งแต่จะให้ “เงินมะแม เพื่อชดเชยความรู้สึกผิดบางอย่างไปในตัว...เนื่องด้วย...ทำให้แม่เกิดอึดอัดใจที่ตัวเองก็ได้ชื่อว่า ฉันก็ดูแลมันเหมือนกัน” (กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 418)

กล่าวได้ว่า มะแมคือตัวอย่างของเด็กบ้านแตกอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการถูกทอดทิ้ง ทำให้เธอกลายเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความหวาดวิตกกังวลกับชีวิตตนเองสูง ผลจากการที่บิดามารดาปล่อยปละละเลย เป็นเหตุให้มะแมมองไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ทั้งยังมีทัศนคติในแง่ร้ายต่อการมีชีวิตอยู่ในโลก ความน้อยใจในบิดา มารดา ทำให้มะแมเรียกร้องความสนใจด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และหนีออกจากบ้านไป

2.2 มาลัยราย มาลัยรายคือตัวอย่างของเด็กบ้านแตกอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแตกแยกของบิดามารดา มาลัยรายเคยอยู่ร่วมหน้าพ่อและแม่ เคยมีสภาพที่อบอุ่นเป็นอันดีมาก่อน ดังนั้นการที่พ่อ และแม่ทะเลาะเบาะแว้งกันถึงขั้นแยกกันอยู่อย่างกระชั้นหัน เป็นเหตุให้เธอไม่สามารถปรับสภาพจิตใจได้ทัน ประกอบกับธรรมชาติของมาลัยรายนั้นเป็นคน “คิดมาก ข้างสะเทือนใจ” (กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 217) อยู่แล้ว การแยกทางกันของบิดามารดาดังกล่าว จึงก่อผลทางด้านบุคลิกภาพ และพฤติกรรมให้แก่มาลัยราย ดังต่อไปนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

ลัมพีนธภาพระหว่างบิดา มารดา ที่ดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่นนั้น ได้สร้างความกลัวให้แก่เธออย่างหนัก มาลัยรายหวาดวิตกว่าจะถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว และกลัวการสูญเสียบิดา มารดาไป

ผู้ใช้นามปากกา จิตา (2530 : 16) กล่าวว่า เด็กจะรู้สึกกังวลอย่างยิ่งที่พ่อแม่หย่าร้างกัน และมักแสดงปฏิกิริยาต่างกันไป เด็กมักจะรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง เมื่อพ่อของเธอออกจากบ้านไป ถึงแม้บางครั้งจะรู้ว่าพ่อก็ไม่อยากทำเช่นนั้น เด็กมักจะอดคิดไม่ได้ว่า "อะไรจะเกิดขึ้นกับเรา" "ถ้าพ่อไปแล้ว แม่อาจไปอีกคนก็ได้ แล้วใครจะดูแลพวกเรา " ความคิดเช่นนี้จะทำให้ลูกตกใจ จึงไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดที่เด็กเล็ก ๆ จะมีปัญหาทั้งทางกายและความประพฤติ เช่นเดียวกับมาลัยราย เมื่อเธอเห็นมารดาพยายามประจบบิดาด้วยการออกเที่ยวเตร่ ดื่มเหล้า และแต่งตัวไม่เรียบร้อยออกไปกับเพื่อน ๆ โดยมิได้คิดจะอยู่เป็นเพื่อนเธอในยามค่ำคืน มาลัยรายจึงยิ่งรู้สึกเจ็บปวดหวาดหวั่นกับสถานการณ์ความเป็นอยู่ของตนเองจะต้องร้องไห้ออกมาบ่อย ๆ ดังตัวอย่างจากคำบรรยาย

เด็กสาวรู้สึกว่า บางครั้ง น้ำตาก็ไหลออกมาเฉย ๆ...มาลัยรายปวดมันออกไปสองสามหนแล้ว แต่มันก็ยังไหลออกมาเป็นครั้งคราวในยามที่กังวลของหล่อนจมดิ่งลงสู่ความเป็นไปในครอนครว

(กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 218)

เมื่อมาลัยรายแลเห็นภาพของมารดาที่กลับจากข้างนอกอย่างคนเมามายไม่ได้สติจนเพื่อน ๆ ต้องพยุงเข้าบ้าน "เลือดคอแหลมของแม่ตกห้อยลงมาอีก ฐานนมไหลออกมา ขำรพ่องอยู่ในแสงไฟข้างถนน เศราะห์ยังติดที่ไม่หลุดออกมาทั้งเต้า" (กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 219) มาลัยรายยิ่งรู้สึกวิตกกังวลและเสียใจถึงกับ "ร้องไห้สะอึกสะอื้นจนเกือบจะหยุดไม่ได้ทีเดียว" (กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 220) ทั้งนี้เพราะเธอกลัวว่า บิดาและมารดาของเธอจะต้องแตกหักจากกันไปจริง ๆ ดังจะเห็นได้จากคำพูดที่เธอบอกกับมารดาว่า

"แม่ไม่ควรจะเมฆขนาดนี้เลย ไม่ควรเลย...ถ้าพ่อรู้เข้า..."

(ภพนา อโคกลิน. 2528 : 221)

มีลักษณะมองโลกในแง่ร้าย

ปัญหาขัดแย้งระหว่างบิดามารดาที่ลุกลามไปถึงขั้นแยกกันอยู่นั้น เป็นเหตุให้ มาลัยรายรู้สึกชีวิตไม่มีความสุขและไม่น่าอยู่ มาลัยรายมองชีวิตครอบครัวว่าเป็นเรื่อง ที่ไม่น่าพึงปรารถนาเลย

"คุณยายคะ ผู้ชายนี้จำเป็นต้องมีเมียหน่อยหรือคะ" มาลัยรายถาม
ลงน้ำหนักตรงคำว่า จำเป็น

"ไม่หอรอกลูก ไม่จำเป็นเลย คนที่เขาไม่มีก็ถมเถ" คุณยายตอบตะกุก
ตะกัก

"แล้วทำไมพ่อมีล่ะคะ" สายน้ำผึ้งเอ่ยขึ้นบ้าง

"โตขึ้น เองไม่ต้องงานหอรอก เอะเห็นพ่อกับแม่แต่งแล้ว เอะไม่
อยากแต่งงาน"

"อย่าไปคิดยั้งงั้นเลยลูกเอ๊ย...ชีวิตใครชีวิตมันนะเออเน"

"น้ำคมน้ำชอยก็อยู่กันไม่ดี ป้าดากับลุงเทอม...จะว่าดีมากก็ไม่ได้...
เนอะ" มาลัยรายหันไปหยิกเพียกับน้องสาว "เพียงแต่ดีกว่าคนอื่นเท่านั้นเอง"

"ดียังไงคะ คุณยาย แต่งแล้วก็มานั่งทะเลาะกัน"

(ภพนา อโคกลิน. 2528 : 216 - 217)

ประสบการณ์ที่เกิดจากบิดามารดาแยกทางกัน นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้เขียนได้
ชี้ให้เห็นว่าทำให้มาลัยรายมองชีวิตคู่ในแง่ร้าย และพลอยหวาดหวั่นไปกับอนาคตของตนเอง
ด้วย

มีพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมที่มัลลยรายแสดงออกมานั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งเรียกร้องความสนใจ และความอบอุ่น ตลอดจนถึงด้าน บิดา มารดา ด้วยการทำตัวก้าวร้าว เกเร หนีเรียน "เพราะไม่มีความสุขเลย... วงวิภาเพื่อนสนิท มีพ่อแม่ที่รักและเอาใจเหลือเกิน... โตจนปานนี้แล้ว วงวิภาก็ยังต้องเข้าไปนอนแทรกตรงกลางระหว่างพ่อกับแม่จนหลับไป แล้วพ่อจึงอุ้มไปวางบนที่นอนซึ่งอยู่อีกห้องหนึ่ง พี่สาววงวิภาโตจนจนเข้ามหาวิทยาลัยแล้วก็ยังทำแบบเดียวกัน คือ ต้องแข่งกันแย่งเตียงนอนกับพ่อแม่ แล้วเช่นนี้... มัลลยรายจะไม่บาดเจ็บอย่างไรได้... หล่อนไม่อยากได้ยินได้ฟังความสุขของเพื่อนฝูงที่ร่ำพร้อมบิดามารดา" (กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 361) ดังนั้นมัลลยรายจึงหาทางออกด้วยการแกล้งไม่สบายเพื่อหาทางไม่ไปโรงเรียนเสมอ

หมูนี้มัลลยรายมีเรื่องบ่อย เดี่ยวปวดท้อง เดี่ยวปวดหัว เดี่ยวไอ เขาเองก็รู้ว่าในใจลูกคนโตไม่มีความสุข เอาแต่กระวนกระวายเรื่องพ่อแม่ แยกกัน เพราะฉะนั้นก็เลยพาเป็นโน่นเป็นนี่ต่าง ๆ นานา ซึ่งนั่นก็เป็นข้อประทุ้งอย่างหนึ่ง

(กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 349)

นอกจากมัลลยรายจะประทุ้งบิดามารดาด้วยการเกเรไม่ไปโรงเรียนแล้ว เธอยังหาทางแกล้งมารดาด้วยการประทุ้งในสิ่งที่มารดามักห้ามเสมอ เช่น แอบออกไปเที่ยวนอกบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายให้มารดาเจ็บปวดบ้าง

"กลับไปให้มิดเชียว ดีไหม พี่ตี๋ม" มัลลยรายชวนเขาเมื่อเช้า "เอาให้แม่ ลั่นไปทั้งตัวเลยดีกว่า สุนัข"

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 381)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาขัดแย้งระหว่างบิดา มารดา สามารถส่งผลให้มัลลยรายมีลักษณะบุคลิกภาพ และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ จากเด็กสาวที่ร่าเริง แจ่มใส กลายเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความหวาดวิตกกังวลอย่างหนัก ทั้งยังหาทางออกด้วยการทำตัว เกเร หนีเรียนอย่างไม่เคยประทุ้งมาก่อน นอกจากนี้สภาพครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ได้ส่งผลให้เธอมีทัศนคติเชิงลบต่อการใช้ชีวิตอีกด้วย

๑. ห้องที่จัดไม่เสร็จ

ในเรื่องนี้ได้แสดงถึงปัญหาของหญิงหม้ายที่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูกถึง 5 คน เพียงลำพัง นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวที่ขาดบิดา ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในบ้านไปนั้นย่อมส่งผลกระทบมายังลูกหลายด้านด้วยกัน ตัวละครที่เป็นลูกซึ่งได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนในเรื่องนี้ได้แก่ เนา กิ่ง และ นวล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรัก

ตัวละครที่มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรักและมีลักษณะเหลวแหลกทางเพศอย่างชัดเจนได้แก่ เนาและกิ่ง ซึ่งนับเป็นตัวอย่างของเด็ก

บ้านแตก ที่มีชีวิตเหลวแหลกทางเพศ เพราะความอ้างว้างว่าเหวเป็นเหตุ เนาเติบโตมากับมารดาซึ่งเป็นแม่หม้ายที่รับภาระหนักมากเพราะต้องเลี้ยงดูลูกสาวถึง 5 คน เวลาที่จะหันมาเอาใจใส่ให้ความอบอุ่น หรือสั่งสอนอบรมลูก ๆ จึงแทบไม่มีเลย

สภาพดังกล่าวมีส่วนทำให้ลูกซึ่งมีจิตใจว่าเหวอ้างว้างจากการทอดทิ้งของบิดาอยู่ก่อนแล้ว สามารถประพฤติออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทางได้โดยที่มารดามีได้มีเวลาเหนียวรั้ง ชี้นะใด ๆ ดังเช่น ที่เนากระทำลงไป เธอเริ่มเสียตัวครั้งแรกตั้งแต่เป็นสาวรุ่นให้แก่ชาย แต่แล้วเธอก็หันมาสนใจเผด็จ และเสียตัวให้กับเผด็จ แม้เนาจะแต่งงานกับเผด็จตามประเพณีก็ตาม เธอก็ไม่สามารถอยู่กับเผด็จได้นาน

พฤติกรรมเหลวแหลกทางเพศของเนานั้น เห็นได้จากหลังจากที่เธอแยกทางกับเผด็จสามีคนแรกแล้ว ความผิดหวังบวกกับความอ้างว้างในส่วนลึก ทำให้เนาโผจากชายคนหนึ่งไปหาอีกคนหนึ่ง คนแล้วคนเล่าจากเผด็จไปยังตุ้ จากตุ้ไปสู่ตึก จากตึกไปหาเกื้อ และย้อนกลับมาหาตึกอีก สลับไปมา ดังจะเห็นได้จากที่สวนขวัญได้รำพึงออกมาตอนหนึ่งดังนี้ -

...เอาอีกแล้ว...เนาทำเขาเจ็บอีกแล้ว...นับตั้งแต่ชั้ย เผด็จ แล้วก็มาตุ้

โธ่เอ๊ยเนา...ทำไมเนาจึงช่างหาเรื่องเดือดร้อนมาให้แม่อย่างไม่สร่างซาได้ขนาดนี้หนอ

ในขณะเดียวกัน กิ่ง ก็เป็นบุตรสาวของสวนขวัญอีกคนหนึ่งที่มีชีวิตไม่ได้ไปกว่า
เนามากนัก กิ่งแต่งงานกับต่อมได้ไม่นาน ทั้งคู่ก็แยกทางกันเพราะปัญหาขัดแย้งทางด้าน
เศรษฐกิจ

หลังจากแยกทางกับต่อมกิ่งก็ปล่อยเนื้อปล่อยตัวให้ชายอื่นอย่างง่าย ๆ เมื่อต่อม
ไปแล้วไม่นานกิ่งก็พาเกือเข้ามาอยู่ในบ้านในฐานะสามี พฤติกรรมทางเพศของกิ่ง และเนา
เหลวแหลกถึงขั้นมีสามีคนเดียวกัน คือ เกือ ดังเห็นได้จากคำพูดของเกือที่กล่าวกับสวนขวัญ

"เมื่อคืนเนาเขาปล้ำผม"

ฉันรู้สึกเลือดขึ้นหน้า เม้มปากแน่น อาจจะตบให้มันบวมไปทั้งตัวเหียว

"กิ่งเขาเลวมาก ไม่ช่วยผมเลย ไม่ยอมอยู่เป็นเพื่อนผม ผมก็เลยต้อง

ยอมเนา

ลูกเราไม่ดีทั้งคู่ แต่ความเป็นแม่ ทำให้ฉันชี้หน้าเขา

"อย่ามาหาว่าลูกฉันปลุกปล้ำนะ ถ้าพูดอีกคำเดียวฉันจะไล่เปิดเตี้ยนี้แหละ"

เกือหัวเราะเยาะ

"ถึงแม่ไล่ ลูกแม่อีกจ้อ...เขานะจ้อผมทั้งคู่แหละ"

ฉันแทบกระอักออกมาเป็นเลือดทีเดียว...แค้นจนแน่นไปทั้งตัว

คนอับปรีย์ ฉันดำในใจ

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 348 - 349)

สำหรับพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรักของนวนั้น จะเห็นได้จากนวนลัดลื่นใจแต่งงาน
กับริดได้โดยง่าย เพราะริดคือผู้ที่สามารถพาเธอและครอบครัวให้หลุดพ้นจากสภาพความ
ลำบากต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง โดยที่เธอยอมรับกับมารดาว่า "นวนไม่ได้รักเขาหรอกแม่
แต่เห็นว่าเขาเป็นคนดี มีหลักฐานพอจะโอ้อุ้มเราได้นวลก็เลยตกลงแต่งงาน" (กฤษณา
อโศกสิน. 2527 : 246)

แม้วลจะตัดสินใจแต่งงานไปอยู่ต่างประเทศกับริคด้วยความเต็มอกเต็มใจของตน แต่แรกก็ตาม เมื่อนวลอยู่ร่วมกับริคไปนาน ๆ เข้า นวลจึงได้รู้ว่า ริคไม่ใช่ผู้ชายที่จะสามารถ ทดแทนความรู้สึก "ขาดความรักที่คู่คี่มีลึกซึ้ง" (กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 470) ซึ่ง เชนยาสยามแสงหามาช้านานนั้นได้เลย

ห่อนไม่ได้รักริคเท่าไร ฉันเองก็รู้...ห่อนแต่งงานไปยังงั้น...
เพียงเพื่อแก้เหงา...แก้เบื่อ เพียงเพราะริคมีหลายอย่างสำหรับห่อน
เป็นต้นว่า อายุ หลักฐาน ความสามารถ...เพียงเพื่อจะจบความลำเค็ญ
อันยาวนาน...ฉันเห็นใจและสลดสงสารห่อน...ห่อนขมขื่นร่ำรานมามากกับ
สภาพและฐานะที่ฉันลากห่อนลงไป และผลักห่อนขึ้นมา ห่อนอิหลักอิเหลื่อ
อยู่ระหว่างสูงกับต่ำอย่างฉลุ ๆ โผล่ ๆ จะเป็นอะไรอย่างใดก็ไม่ได้เต็มตัว
ฉันเองก็ยังเคยคิดแทนห่อนในความครึ่ง ๆ กลาง ๆ เช่นนี้ เพียงแต่ฉันไม่
เคยคิดว่า มันจะทำให้ห่อนระกำใจถึงขนาดก่อปัญหาให้กับตัวเองชนิดแก้ไม่ตก

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 413)

ดังนั้นต่อมาเมื่อนวลรู้จักกับแม็ค และแม็คก็มีลักษณะทุกอย่างตรงตามที่วลแสงหา เธอจึงสามารถป้อนใจไปให้แม็คอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่กล่าวกับ สวนขวัญดังนี้

"...ทำยังงี้ได้ละแม่ นวลรักแม็คแล้ว รักมาก...นวลเพิ่งรู้ว่า
ผู้ชายทุกคนที่นวลเคยว่ารัก ๆ มาตลอดนั้น นวลไม่ได้รักเขาจริง ๆ เลย
แต่พอมาถึงแม็ค นวลเพิ่งรู้ว่าความรักเป็นยังงี้"

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 426)

พฤติกรรมเจ้าชู้และหลายรักไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของเนา กิ่ง หรือนวล ซึ่ง ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นนั้น ต่างมีส่วนเกี่ยวพันกับความแตกสลายของนิดามารดาด้วยกัน

ทั้งสิ้น ครอบครัวที่มีเพียงมารดาเป็นผู้นำเพียงคนเดียวนั้นย่อมเป็นการยากที่จะพาสมาชิกจำนวนมากผ่านมรสุมชีวิตไปได้อย่างราบรื่น ยิ่งถ้าเป็นมารดาที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีพอด้วยแล้ว ยิ่งเป็นการยากยิ่งขึ้น

"ใช่...ฉันตอบตัวเอง มันก็ต้องเป็นอย่างนี้บ้างหรอกเพราะพื้นฐานของเราค่อนข้างอ่อนแอ...บ้านของเราแตกแยกหาความอบอุ่นพร้อมเพรียงไม่ได้ ฉันเองไม่มีเวลาพอจะดูแลสั่งสอนอบรมมันเลย เรียกว่าเลี้ยงไปตามยถากรรม ใครรักดี ก็ดีไป ใครรักชั่วก็ชั่วไป

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 493)

ลักษณะเจ้าชู้หลายรักของเนา กิ่ง และนวล นับเป็นลักษณะของบุคคลที่มีปัญหาทางด้านการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น โดยเฉพาะเพศตรงข้าม อันตรงกับผลการศึกษาของนักวิชาการส่วนใหญ่ที่เชื่อกันว่า บุคคลที่ขาดความรักก็มักจะรักใครไม่เป็น กล่าวคือความรักของเขาจะเป็นไปในแบบเรียกร้องที่จะเป็นฝ่ายรับแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีการให้อันเป็นลักษณะของผู้ที่พัฒนาการทางด้านความรักไม่เจริญถึงระดับวุฒิภาวะ และลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ชีวิตรักของเขาไม่ราบรื่น ดังที่ นักวิชาการ เช่น ขอนนี (Merle E. Bonney) กล่าวไว้ว่า เด็กที่ขาดสัมพันธ์ภาพกับพ่อหรือแม่ มักทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่นจากผู้ปกครอง อันจะผลักดันให้เด็กที่บุคลิกภาพแปรปรวนแบบต่าง ๆ เช่น มีความรู้สึก มีปมด้อย มีความปรารถนาที่จะแก้แค้นอย่างลึก ๆ และมีพัฒนาการในด้านความรักไม่เจริญเต็มที่ ทำให้ชีวิตรักยุ่งเหยิง (Malm and Jamison. 1952 : 398)

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

สำหรับนวลนั้น แรงกดดันทางใจหลายอย่าง สภาพความลำบากทางด้านเศรษฐกิจที่เธอประสบ ตลอดเวลาที่อยู่กับมารดา ประกอบกับการได้รับการคุกคามจากคนรอบข้างเพราะการเป็นเด็กบ้านแตก ส่งผลให้นวลเต็มไปด้วยความเคียดแค้นและพยายามมุนานะเพื่อเอาชนะคำสบประมาทจากคนรอบข้างให้ได้ นวลทุ่มเทและใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนอย่างหนัก จนสามารถสอบเรียนต่อในมหาวิทยาลัยชื่อดังได้

นวลมักจะขลุกอยู่กับหนังสือและตำราเรียนของหล่อนเคยเชื่อหึงกับเพื่อนบ้านอย่างไร ก็ยังเชื่อหึงอยู่อย่างนั้น

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 69)

"นวลบอกแม่แล้วใช่ไหม เคยบอกแล้วว่า นวลจะเรียนให้ได้ปริญญา"

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 70)

ปมด้อยจากการเป็นเด็กบ้านแตกทำให้นวล "ไฝฝืนอย่างแรงกล้าว่าสักวันหนึ่ง... หล่อนจะเป็นผู้พามารดาออกไปเสียจากชีวิตที่ลำบาก" (กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 66) ความทะเยอทะยานของนวลมีผลกระทบมาจากการทอดทิ้งของบิดาอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากความคิดของสวณขวัญตอนหนึ่งคือ

ฉันคิดว่าฉันเข้าใจหล่อน... เข้าใจความรู้สึกต่ำต้อย น้อยหน้า... ที่แฝงเร้นอยู่ในหัวใจหล่อนมาตลอดชีวิต... อย่างดี... หรือค่อนข้างดี... แม้ว่าหล่อนจะไม่เคยปริปาก ต่อว่าต่อขาน ฉันว่าเหตุใดจึงออกลูกมาเพื่อให้ตกระกำลำบาก... เพื่อให้ถูกดูถูกดูแคลน เพื่อให้ต้องแลเห็นสายตาผู้คนมองหล่อนอย่าง "แบ่งชั้น" ตลอดเวลาปานนี้ เหมือนที่เนาเคยต่อว่าหลายหน เวลาหล่อนน้อยเนื้อต่ำใจอย่างแรงก็ตาม... แต่ฉันก็รู้ว่าในส่วนลึกแล้วนวลก็คงขมขื่นเช่นกัน

(กฤษณา อโศกสิน. 2527 : 225 - 226)

กล่าวได้ว่า ชีวิตของกิ่งและเนาที่ต่างก้าวผิดพลาดไปต่าง ๆ เช่นนั้น สืบเนื่องมาจากสภาพครอบครัวที่ขาดผู้ชี้แนะแนวทาง ขาดหลักพึ่งพิงที่มั่นคงในชีวิต ในที่นี้คือขาดบิดา ซึ่งเป็นตัวแทนหรือเป็นแบบอย่างที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพทุกด้าน เป็นเหตุให้เชื่อประเพณีทุกอย่างตามใจปรารถนา โดยเฉพาะประเพณีตนแบบเสรีทางเพศ และได้กลายเป็นปัญหาของสังคมอีกรูปแบบหนึ่งในเวลาต่อมา

4. บ้านของพรั่งนี้

ในเรื่องนี้ ได้เสนอให้เห็นถึงสภาพครอบครัวที่อยู่ร่วมกันอย่างไม่มีความสุข บิดาและมารดาขาดความรักความเข้าใจอันดี ต่อกัน ตัวละครที่เป็นลูกเติบโตมาโดยไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่เท่าที่ควร ตัวละครดังกล่าว ได้แก่ นิลยา ซึ่งผลกระทบจากปัญหาครอบครัวที่บิดา มารดา เป็นผู้ก่อขึ้นนั้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นิลยา นิลยา เป็นเด็กสาวที่ได้รับความกดดันจากครอบครัว จนกลายเป็นผู้ที่มีปัญหาหลายด้าน ทั้งเมธินี และเอกวัต ผู้เป็นมารดาและบิดาต่างมีปัญหาคัดแย้งกันอย่างหนัก ทั้งคู่มักจะหันมาระบายความคับแค้นในใจกับนิลยาเสมอ โดยเฉพาะเมธินี ผู้เป็นมารดานั้น ความผิดหวังที่ได้รับจากการนอกใจของสามี ทำให้เมธินีเคียดแค้น ซิงซัง และอ้ออวยเพื่อนฝูง เมธินีหันมาจู้จี้จั่วไซ และบังคับนิลยาให้เรียนหนังสือเก่ง ๆ เพื่อชดเชยความอ้ออวยที่ได้รับจากการกระทำของสามี เมื่อไม่ได้ตั้งใจเมธินีก็จะดุด่าว่ากล่าวลูกสาวอย่างรุนแรงโดยไม่คำนึงถึงสภาพจิตใจบุตรสาวแต่อย่างใด เมธินีจะบังคับมิให้บุตรสาวใช้เวลาว่างไปในทางด้านอื่น นอกจากจมนั่งอยู่กับกองหนังสือ นิลยาถูกห้ามมิให้คบหาสมาคมกับใคร การกระทำดังกล่าวส่งผลให้นิลยากลายเป็นเด็กสาวที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรมดังต่อไปนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

การถูกบังคับ ควบคุมอย่างหนักจากบิดามารดา รวมทั้งการไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่เท่าที่ควร เพราะตลอดเวลาผู้ที่เลี้ยงดูเธอคือนีเลี้ยงเท่านั้น นิลยาจึงขาดความเชื่อมั่นในตัวเองอย่างเด่นชัด ตลอดเวลานิลยาจะรู้สึกกังวล หวาดหวั่น และกลัวความผิดพลาด เพราะเกรงว่าจะเป็นต้นเหตุให้มารดาโกรธเกลียด ไม่ว่าจะคิดหรือทำอะไรก็ตาม นิลยามักจะกังวล หวาดกลัวจนเกินเหตุ ลักษณะเช่นนี้ เคลมเมอร์ (Richard H. Klemmer, 1970 : 294) กล่าวว่า ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกัน บุคคลที่ได้รับผลกระทบกระเทือนมากที่สุดคือเด็ก เด็กจะเกิดความรู้สึกไม่อบอุ่นปลอดภัย เวลาที่พ่อแม่ทะเลาะกัน ซึ่งเป็นผลให้การพัฒนบุคลิกภาพในอนาคตผิดปกติ อาจกลายเป็นคนไม่แน่ใจ

ในตัวเอง เป็นคนมีแต่ความเครียด ความวิตกกังวล มีแนวโน้มจะเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ขาดความรักความอบอุ่นในบ้าน ขาดตัวอย่างในการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่นเดียวกับที่ นิลยา ซึ่งจะเห็นจากตัวอย่างตอนที่นิลยาทราบว่า คณะสอนของเธอไม่ถึงเกณฑ์ที่จะได้เข้าไป เรียนในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของสหรัฐฯ ได้จึงต้องเรียนที่เดิม แทนที่นิลยาจะรู้สึก เสียใจ แต่เธอกลับดีใจเพราะเธอ หวาดกลัวว่าจะต้องไปปรับตัวใหม่อีก ซึ่งยากเหลือเกิน สำหรับเธอ

...ใจฉันนั้นไม่เสียใจจนคิดเดียว เพราะฉันไม่อยากจะระเห่ร่อนไปอยู่อีก เมืองหนึ่งคนเดียว... เริ่มต้นทุกอย่างใหม่หาเพื่อนใหม่... หาสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่แสนจะปรับตัวได้ยากลำบากทั้งหมคนึกคุณพ่อคุณแม่ไม่รู้หรือว่า มันยากลำบากกว่า การเรียนตั้งหลายเท่า และฉันก็ไม่อยู่ในฐานะจะบ่นอะไรออกมาได้สักคำ

(ว.วินิจัยกุล. 2525 : 4)

ความกลัวและความวิตกกังวล ดังกล่าวได้ติดตัวนิลยาไปทุกหนทุกแห่งบางครั้ง เธอกลัวแม้กระทั่งห้องนอนของตนเอง ดังเช่นความรู้สึกของเธอเมื่อกลับมาจากเมืองนอก ใหม่ ๆ

บ้านช่องเงียบเหงาจนนิลยาขยาดที่จะเข้าไปในห้องนอนคนเดียว ทั้งที่อยู่มา แต่เล็กแต่น้อย แปลกที่หลอนไม่สามารถสลัดความกลัวอย่างเด็ก ได้จนแล้วจวบจรด

(ว.วินิจัยกุล. 2525 : 257)

กล่าวได้ว่า บรรยากาศในบ้านที่ดำเนินไปอย่างเคร่งเครียด ทุกคนในบ้านไม่ เข้าใจกัน จ้องจับผิด และกล่าวร้ายซึ่งกันและกันนั้น สามารถส่งผลกระทบไปยังจิตใจของ บุตรได้มากพอกับการทอดทิ้งให้เด็กอยู่ตามลำพัง ดังจะเห็นได้จากคำพูดของนิลยาที่กล่าวกับ มารดาว่าตลอดเวลาที่ผ่านมา เธอไม่เคยมีความสุขกับการอยู่พร้อมหน้าพ่อแม่เลย สถานการณ์ ดังเครียดที่บิดาและมารดาถกข้อขึ้นในแต่ละครั้งที่พบหน้ากันนั้น ล้วนสร้างความรู้สึกวิตก กังวล หวาดผวาให้แก่เธอมากขึ้นเรื่อย ๆ

"...หนูอยู่กับคุณพ่อคุณแม่พร้อมหน้าก็จริง แต่ก็อยู่กันอย่างเกลียดชัง
จับผิดกัน ว่าร้ายกันตลอดเวลา ทั้งคุณพ่อและคุณแม่ แล้วก็ทะเลาะกันเรื่อย
ตั้งแต่หนูยังเด็ก ๆ หนูกลัวแทบขาดใจ คุณแม่รู้ไหมคะ หนูนึกว่าคุณพ่อคุณแม่
จะฆ่ากันจริง ๆ ตั้งไม่รู้จักหนแล้ว แล้วคุณพ่อคุณแม่ก็บอกว่า...อยู่กันเพราะหนู
หนูไม่เคยต้องการให้คุณพ่อคุณแม่ อยู่กันเพราะหนูเลย มันไม่ได้ทำให้ใครมี
ความสุขเลยสักคนเดียว

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 192)

มีลักษณะเก็บตัว

นิลยาไม่มีโอกาสที่จะใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็น
เพื่อนหญิงหรือชาย เพราะเมธินีจะคอยควบคุมพฤติกรรมของเธออย่างเคร่งครัด อันเป็น
เหตุให้พัฒนาการในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นตามทัศนะของ อีริคสัน (ผ่องพรรณ เกิดนิทกซ์.
2530 : 54 ; Erik H. Erikson. 1966) ถูกหยุดยั้งให้ดำเนินไปอย่างสมบูรณ์แบบ
วัยนี้เป็นวัยที่บุคคลกำลังต้องการเพื่อนสนิท คู่รัก คู่ชีวิต การแข่งขันและความร่วมมือ ด้วย
เหตุนี้บุคลิกที่เด่นชัดของนิลยาอีกประการหนึ่งก็คือ ลักษณะเศร้าซึม เก็บตัว เพราะเธอไม่
สามารถปรับตัวให้เข้ากับใครได้

บุคลิกที่ "เจียมขริมและดูเคร่งเครียดอยู่ตลอดเวลา" (ว.วินิจฉัยกุล. 2525 :
181) มักจะเป็นอาการที่เพื่อน ๆ พากันเบื่อหน่าย เพราะทุกคนต่างคิดว่า "ผู้หญิงสาว
วัยนี้น่าจะเบิกบานสนุกสนาน มองโลกอย่างรื่นรมย์ เอาไหนก็ร่วมวงได้ทีนั้น แต่นิลยา
กลับเป็นคนที่หมกมุ่นอยู่กับตัวเองอย่างเคร่งเครียดจนเกินไป วิตกกังวลอยู่เรื่อย ๆ
(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 314)

ลักษณะหิวโหยความรักความอบอุ่นของนิลยานั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นผลมาจากสภาพครอบครัวที่ปราศจากความสงบสุขเป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อนิลยาได้เห็นภาพครอบครัวที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น เธอจะรู้สึกอิจฉาและหดหู่อ้างว้างทุกครั้ง

ฉันยังจำได้ดีว่า ตอนเล็ก ๆ เคยคู่นี้หนึ่กับแนนไปตากอากาศกันด้วย
ใจที่ละห้อยหดหู่และแสนจะอิจฉาเขาเพียงไหน

เขาแสนจะสนุกสนาน...ไปกันหมดทั้งบ้าน หอบเอาห่วงยาง ลูกบอล
ไปเล่นกัน ถ้าไปชายหาดทะเล ฉันเองไม่เคยได้รับอนุญาตให้ไปกับเขาเลย
แม้แต่ไปเข้าเย็นกลับ

ถ้าไปกับคุณพ่อคุณแม่ แสนจะไม่สนุกสนาน เพราะไม่มีเพื่อนเล่นด้วยกันสักคน
คุณแม่เองก็ไม่ชอบเล่นน้ำทะเล หรือแม้แต่จะสนุกสนานกับฉัน ท่านมีโลกของท่าน
เองที่ฉันเข้าไม่ถึงอยู่ตลอดเวลา

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 40)

ลักษณะเงียบขี้นม อ้างว้าง และหามิตรไม่ได้ของนิลยานั้น ผู้เขียนยังชี้ให้เห็นว่ามีผลมาจากการเลี้ยงดูและบังคับขู่เข็ญให้ลูกทำทุกอย่างตามใจตนเองของเมธินี และการขาดกำลังใจหรือแรงเสริมที่ดีจากบิดามารดา ทุกครั้งที่นิลยาพบกับความผิดหวังเมธินีจะต้องคำหนิติเตียนอย่างรุนแรงหรือเมื่อนิลยาทำดี เมธินีก็ได้สนใจชมเชยหรือกล่าวถึงซัลลิแวน (ผ่องพรรณ เกิดนิทกซ์. 2530 : 57 ; อ้างอิงมาจาก Sullivan. 1966) กล่าวว่า เด็กที่ถูกบิดา มารดา คอยเคี่ยวเข็ญ เพื่อหวังให้ได้ดีจนเกินไป อีกทั้งบิดา มารดา มักจะไม่พอใจและไม่สนใจเกี่ยวกับผลการกระทำหรือผลงานใด ๆ ของเด็กเลยนั้น จะส่งผลให้เด็กเติบโตกลายเป็นบุคคลประเภทไม่เป็นมิตรกับใคร ไม่ประสงค์จะคบหาสมาคมกับใคร อารมณ์มักจะขุ่นมัว หงุดหงิดตลอดเวลา นอกจากนี้ จำเนียร คันธเสวี (2511 : 162) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวเจ้าระเบียบหรือวางมาตรฐานสำหรับเด็กสูงเกินไป มักจะเป็นคนละลาน ประหม่า ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตื่นเต้นหวาดกลัว ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เด็กไม่สามารถที่จะปรับปรุงตัวเข้ากับสังคมได้

ภายหลัง ด้วยเหตุนี้ณิลาจึงกลายเป็นคนไม่มีเพื่อน และหาความสุขไม่ได้เลย ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า เป็นเพราะความเครียดและความกดดันต่าง ๆ ที่บิดา มารดาเป็นผู้ก่อทั้งสิ้น

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

ลักษณะที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของณิลา คือ อารมณ์ที่อ่อนไหวและละเอียดอ่อนง่าย ความอ่อนไหวทางอารมณ์อย่างง่ายด้ายของเธอเป็นเหตุให้ณิลาไม่สามารถทนรับฟังเรื่องราวใด ๆ ที่กระทบกระเทือนใจได้ ทุกครั้งที่มีการกระทบณิลาจะเกิดความเครียดทางประสาทอย่างหนัก บางครั้งถึงกับใจสั่น มือสั่น และมีอาการเจ็บปวดทางร่างกายทันที เช่น บางครั้งก็ปวดและวิงเวียนศีรษะ บางครั้งก็ปวดท้อง เป็นต้น ซึ่งอาการดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นอาการเจ็บป่วยทางจิต ที่หาทางลดความขัดแย้งในใจของตนเอง เพราะอาการเจ็บปวดที่เกิดขึ้นช่วยทำให้เธอลืมความขมขื่น และลืมเรื่องราวกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บิดามารดากำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น เมื่อแซนดี้ถามเธอเกี่ยวกับเรื่องเพื่อนชาย ณิลา ก็หวนนึกถึงเรื่องราวในอดีตที่เธอเคยถูกชายหนุ่มนักดนตรีที่ชื่อคันข่มขืน จนเป็นเหตุให้มารดากล่าวบริภาษเธออย่างรุนแรง อาการเจ็บป่วยทางจิตของเธอก็ได้กำเริบขึ้นมาอีก

...อารมณ์ขบขันเมื่อครู่เหือดแห้งไปจากตัวฉันทันที เหตุการณ์หลายปีก่อน ที่ฉันพยายามลืมผ่านแว่นขึ้นมาอีก ฉันยังไม่ลืมเรี่ยวแรงของพี่ฉัน... เมื่อพยายามกดฉันให้นอนลง มือไม้เขาที่ยุ่มย่ามเหมือนหวดปลาหมึกยักษ์นั้น ก่อความขยะแขยงให้แทบขาดใจ

"ฉันรู้..." เสียงฉันกร้าวขึ้นจนแซนดี้ต้องมองหน้าอย่างประหลาดใจ

"เธอรู้" แซนดี้ทวนคำ "แปลว่าเธอเคย..."

"อย่าถามฉันเลยแซนดี้ ฉันไม่อยากจะพูดถึงเรื่องนี้อีก..."

"ฉันเสียใจ..." แซนดี้พึมพำ "ความจริงเราเริ่มคุยกันตรงไหนนะ
อ้อ ตรงที่เพื่อนเธอมาคอยเมื่อเย็นวาน เขาถามฉันว่าเธอไปไหนฉันก็บอก
ไปตามตรงว่าไม่รู้"

ฉันระงับอาการปวดหัวเป็นริ้ว ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความยากลำบาก อาการ
นี้ทุเลาเบาบางลงไปมากแล้วเมื่อฉันเอาเวลาว่างไปฝึกซ้อมดนตรี จนไม่ฟังข่าว
อย่างเมื่อก่อน แต่เมื่อมีการละกิด แผลก็กลับทำให้อีกเสบนขึ้นอีกวาระหนึ่ง

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 68 - 69)

เมื่อครั้งที่นิลยาถูกมารดาเรียกตัวกลับเมืองไทยด้วยสาเหตุบางประการจากบิดา
นิลยาก็มีอาการคิดหนัก เคร่งเครียดเพราะความกลัดกลุ้ม ว่าวุ่นใจเป็นห่วงบิดา ซึ่งเธอ
พยายามโทรศัพท์ไปถามมารดาแล้วแต่ก็ไม่ได้ทราบคำตอบที่ชัดเจน สภาพของนิลยาตอนนี้ได้
สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของคนที่มีอาการเครียดทางประสาทอย่างหนัก ดังคำบรรยาย

...ฉันฝันร้ายติด ๆ กันมาสองสามคืนแล้วจนขาดที่จะนอนหลับ นอกเสีย
จากว่าง่วงจนหลับไปเองไม่รู้ตัว ฉันฝันสับสนไปหมด...ฝันร้ายอะไรบางอย่างที่
ตัวเองก็จำไม่ได้รู้แต่ว่าเกี่ยวกับคุณพ่อ...นับเป็นเรื่องที่น่ากลัว จนในฝันฉันร้อง
กรีดออกมาสุดเสียง ก่อนผวาตื่นขึ้นนอนตัวสั่นเทาอยู่บนเตียง

บางทีจนรู้สึกไปเองว่า คุณพ่อตายแล้ว...คุณพ่อตายแล้วต่างหาก แต่คุณแม่
ไม่ยอมบอกความจริงข้อนี้ ท่านแกล้งบอกเสียอีกเรื่องหนึ่ง

เคราะห์ดีที่ยานี้ช่วยให้ฉันพักผ่อนได้บ้าง มิฉะนั้นฉันคงไม่มีแรงไปหาเดวิดได้
ในสัปดาห์ต่อมา

(ว.วินิจฉัยกุล. 2525 : 128 - 129)

มีพฤติกรรมแบบทำลายตัวเอง

พฤติกรรมดังกล่าวทำให้เห็นได้ชัดว่านิลยามีสภาพจิตใจที่เจ็บป่วยอย่างหนักคือตอนที่เธอผิดหวังจากการส่งเพลงเข้าประกวดที่ญี่ปุ่น ความผิดหวังอย่างรุนแรงเกิดจากเธอมุ่งหวังไว้ว่า สิ่งนี้จะสามารถช่วยให้มารดาภาคภูมิใจในตัวของเธอบ้าง เมื่อมิได้เป็นไปตามความคาดหวัง สภาพอารมณ์ที่อ่อนแออย่างหนักกันทำให้นิลยาไม่อาจทนต่อความรู้สึกดังกล่าวได้อีกต่อไป อันเป็นเหตุให้เธอหาทางออกด้วยการทำลายตัวเองในเวลาต่อมา เพราะความรู้สึกที่ว่าตนเป็นคนไร้ค่าในสายตาของทุก ๆ คนโดยเฉพาะบิดา มารดา

ใจที่หายอยู่แล้วยิ่งหล่นวูบ ความหวังทั้งหมดสูญสิ้นลงในพริบตา จน
นิลยารูสึกราวกับจมดิ่งลงไปในทะเลลึก

มือของนิลยาเย็นเฉียบและลั่นเทา คำปลอบโยนของการะเณกแทบจะไม่ผ่านเข้าไปกระทบโลตเลียดด้วยซ้ำ

เสียงแรงหวัง... เสียงแรงมันใจหนักหนาว่า เพลงของหล่อนจะต้องได้รางวัล นิลยามั่นใจตั้งแต่แต่งเพลงนี้ออกมาแล้วว่ามันต้องมีความหมายสำคัญอย่างไโดย่างหนึ่งกับชีวิตหล่อน เพราะแรงบันดาลใจเวลานั้นไม่ใช่สิ่งที่จะประลบกันได้ง่ายนัก

แล้วจู่ ๆ ความหวังก็พังพินาศลงสิ้น

ที่สำคัญคือ นิลยาหวังหนักหนาว่ามารดาจะภูมิใจในตัวหล่อน เมื่อบิดาก่อความผิดหวังและร้าวฉานให้ครอบครัวมาแล้ว

(ว.วินิจัยกุล. 2525 : 337)

"นี่เรามีชีวิตอยู่ทุกวันนี้เพื่ออะไร"

หล่อนหาคำตอบไม่ได้ ทุกสิ่งที่ผ่านมาช่างเควังคว้าง เลื่อนลอย...
ลอยไปกระทบสิ่งโน้น ลอยมากระทบสิ่งนี้... เปะปะปราดจากจุดหมาย
ปลายทาง

"มีแต่ความล้มเหลว...ล้มเหลวทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้น"

แล้วคำถามสุดท้ายก็ตามมา

"เมื่อไหร่เราจะตายเสียที...ตายเสียจะได้หมดเวรหมดกรรมไป"

(ว.วินิจัยกุล. 2525 : 351 - 352)

"ฉันมีความหวังมาแล้วหลายหน แล้วก็พังทลายลงทุกหน หล่นพุดกับตัวเอง ขณะที่สายตาจับอยู่ที่ใบไม้สีเขียวสด สะบัดไหว ๆ ตามสายลมเข้าอยู่นอกหน้าต่าง มีวันพรุ่งนี้ที่มีคนมาหลายครั้งแล้ว พอถึงเสียที"

วันนี้...หล่นตัดสินใจแล้วว่าเป็นวันสุดท้ายในชีวิต

ไม่ใช่อารมณ์ชั่ววูบ...นิลยาใช้เวลาคิดอยู่หลายวันแล้ว ตอนแรกก็เป็นเพียงความคิดเลื่อนลอย แต่ต่อมามันเริ่มก่อตัวเป็นรูปร่างชัดเจนขึ้น

(ว.วินิจัยกุล. 2525 : 354 - 355)

อาการผิดปกติทางอารมณ์และจิตใจของนิลยานั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการขาดคนที่รัก เข้าใจ หรือคอยประคับประคองปลอบโยนเธออย่างจริงจังมาก่อน สิ่งที่ได้รับจากบิดา มารดา เป็นเพียงข้อกำหนด กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่หวังจะให้เธอเด่นดัง เพื่อเชิดหน้าชูตาของตนเองเท่านั้น ดังนั้นการรักษาอาการเจ็บป่วยของเธอจึงต้องอาศัยความรัก ความอบอุ่น และความหวังในอนาคตที่สดใสเป็นสำคัญ มิใช่การรักษาด้วย "ยาเป็นโหล ๆ ที่สรรหากันมาให้กินแทนข้าว" (ว.วินิจัยกุล. 2525 : 396) ดังที่เมธินี มักทำอยู่เสมอ

กล่าวได้ว่านิลยาเป็นเด็กสาววัยรุ่นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสภาพครอบครัวที่แตกแยกของบิดา มารดา จนกลายเป็นเด็กมีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรมอย่างชัดเจน สภาพของนิลยาจึงนับเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการอบรมเลี้ยงดูแบบผิด ๆ ของบิดา มารดา ที่ต่างมุ่งทำทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการของตนเอง และมองเห็นลูก

เป็นเพียงเครื่องมือระบายอารมณ์เครียด ที่เกิดจากความผิดหวังทั้งหมดที่ได้รับจากปัญหาครอบครัวเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงผลร้ายที่จะตามมากับลูกแต่อย่างใด

5. มณีรา

ในเรื่องนี้ได้แสดงถึงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่ส่งมาถึงลูก 2 ครอบครัวด้วยกัน ครอบครัวแรก เป็นครอบครัวที่สมาชิกเคยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สมาชิกทุกคนมีความผูกพันรักใคร่กันเป็นอย่างดี แต่ต่อมาเมื่อบิดา ซึ่งเป็นผู้นำของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยการปันใจไปให้หญิงอื่น ความสงบสุขในครอบครัวจึงหมดไป ตัวละครที่เป็นลูกและได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น คือ คล้ายเดือน ส่วนครอบครัวที่สอง เป็นครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน ลูก ๆ เติบโตมาอย่างอ้างว้าง ว้าเหว่ ได้รับผลกระทบหลายด้าน ตัวละครที่เป็นลูกของครอบครัวนี้ ได้แก่ ฉายฉาน และ สกา ดังจะได้วิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไป

5.1 คล้ายเดือน คล้ายเดือนเป็นตัวละครอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาครอบครัวที่บิดาเป็นผู้ก่อ เธอกลายเป็นเด็กสาวที่คิดมาก มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่มีปัญหาอันเนื่องมาจากปัญหาความริ้วฉาน ระหว่างบิดา มารดา ซึ่งเคยมีสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่นมาก่อนเธอผูกพันกับบิดาและมารดามาก คล้ายเดือนได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอม และควบคุมอย่างหนักจากบิดา มารดา คนทั้งสองต่าง "หวงแหนให้เธอเรียนหนังสือและจำกัดตัวเองอยู่ในบ้านมากกว่าออกข้างนอก แม้กระทั่งมีคนรัก... เขาก็ช่วยจำกัดเสรีภาพของหล่อนมากกว่าจะช่วยเปิดประตูกรงให้หล่อนออกไปโอบรับ" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 63) ด้วยเหตุนี้คล้ายเดือนจึงรู้สึกผูกพันกับครอบครัวมากเป็นพิเศษ เมื่อมีเหตุการณ์ที่เธอคาดไม่ถึงเกิดขึ้นคือ "พ่อเบื่อหน่ายแม่ หันไปหาผู้หญิงคนอื่นง่าย ๆ" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 50) ทั้ง ๆ ที่ "ทุกลมหายใจเข้าออก แม่มีแต่ความห่วงใยครอบครัว...นึกถึงแต่ความสุขของพ่อ ความสุขของลูก ๆ..." (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 50) คล้ายเดือนจึงไม่อาจทำใจให้ยอมรับเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้

ลักษณะบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากการแตกแยกของบิดา มารดา ในตัวคล้ายเดือนมีดังนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

จะเห็นได้ว่าสภาพจิตใจและความรู้สึกของคล้ายเดือนที่มีต่อปัญหาครอบครัวของบิดามารดานั้น เต็มไปด้วยความวิตกกังวล กลัดกลุ้ม และหวาดหวั่นเป็นอันมากเพราะคล้ายเดือนไม่เคยเผชิญกับปัญหาครอบครัวมาก่อน อาการของเธอก็เห็นได้จากคำบรรยายตอนหนึ่ง

หล่อนแทบจะไม่เคยต้องขบคิดเรื่องอื่นอีกเลย เมื่อเจอเข้าเป็นครั้งแรก เด็กสาวอื่น ๆ อาจจะไม่รู้สึกอะไรมากนัก ข้าบางคนที่อาจจะไม่แยแส แต่สำหรับคล้ายเดือนแล้ว รวากับหล่อนถูกน้ำเดือดสาดโครมให้เต็มหน้า โดยไม่ทันรู้เนื้อรู้ตัว

(ว.วินิจัยกุล. 2531 : 144)

ลักษณะดังกล่าวของคล้ายเดือนนั้น แสดงให้เห็นว่าการหย่าร้างนั้นนอกจากจะสร้างความหวาดหวั่น ความขมขื่นในชีวิตสมรสให้แก่คู่หย่าร้างแล้ว ลูกจะยิ่งขมขื่นใจมากยิ่งขึ้นกว่า ลูกจะคอยวิตกกังวลกับปัญหาของพ่อแม่ มักจะเฝ้าตั้งความปรารถนาไม่ให้พ่อแม่หย่าจากกัน พ่อแม่ควรจะเรียนรู้ถึงความขมขื่นของลูกต่อการหย่าร้างของตน การหย่าร้างนอกจากจะทำให้เด็กหมดความสงบสุขในบ้านแล้ว ผลกระทบที่ร้ายแรงระยะยาวคือ จะทำให้พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพในอนาคตของเด็กเลี้ยวไปด้วย

มีอาการเครียดทางประสาท

ความรู้สึกสงสัยและเห็นใจมารดา ประกอบกับความวิตกกังวลว่า มารดาจะทราบความจริงเกี่ยวกับการนอกใจของบิดา เป็นเหตุให้เกิดความเครียดอย่างหนักในจิตใจของเธอ ความรู้สึกของคล้ายเดือนสับสน วุ่นวาย และ "มีแต่คำว่า...แล้วแม่จะว่าอย่างไร ถ้าหากรู้เข้า...คำตอบก็คือหล่อนจะให้แม่รู้ไม่ได้เป็นอันขาด หล่อนเองยังเสียใจและผิดหวังถึงขนาดนี้ แล้วแม่จะรักแค่นี้" (ว.วินิจัยกุล. 2531 : 143) ความเครียดที่เกิดขึ้นนั้นมักทำให้อารมณ์ของเธอ "หงุดหงิด ขุ่นมัว...โหวงเหวง...ว่างเปล่าเหมือนอยู่ตามลำพัง" (ว.วินิจัยกุล. 2531 : 153) และบางครั้งก็ถึงกับ "ปวดศีรษะขึ้นมาเป็นริ้ว ๆ..." (ว.วินิจัยกุล. 2531 : 238)

ผลกระทบที่คล้ายเดือนได้รับในเวลาต่อมาก็คือ เธอเริ่มเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เพราะสมองคอยแต่จะครุ่นคิดเรื่องพ่อนอกใจแม่อยู่ตลอดเวลา

หล่อนทำรายงานได้ช้ากว่าที่คิดไว้ สมองของหล่อนผิดเหมือนถูกยึดด้วย ขี้เลื่อย แม้หนังสือวางอยู่ตรงหน้าคล้ายเดือนก็แทบจะมองไม่เห็นอะไรเลย นอกจากหมึกพิมพ์สีดำ ๆ เต็มพรืดไปหมดเป็นแถว ๆ ในที่สุด ก็ต้องปิดหนังสือ

หล่อนรู้สึกปวดศีรษะทีเดียวเมื่อถึงตอนเที่ยง

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 146)

มีลักษณะเก็บกด

คล้ายเดือนโกรธแค้นที่บิดานอกใจมารดา โดยที่มารดาไม่มีความผิด เธอไม่สามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ เธอรู้สึกผิดหวัง และเจ็บปวดที่บิดา ไม่ใช่วีรบุรุษในสายตาของเธออีกต่อไป เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้คล้ายเดือน "งงงวยสับสนไม่อาจเข้าใจเชื่อได้ว่า พ่อจะทำเช่นนั้นได้ลงคอ" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 49 - 50) แต่เมื่อพ่อสามารถนอกใจ "แม่ผู้ต้องเหน็ดเหนื่อย เสียสละเพื่อพ่อ เพื่อลูก ๆ ไม่เคยได้หยดน้ำพ่อสลาย ๆ ลักทีเลย" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 52 - 53) คล้ายเดือนจึงเก็บกดความขุ่นเคืองและความไม่พอใจบิดาเอาไว้ภายใน และไม่กล้าแสดงออกให้ใครรู้ โดยเฉพาะผู้เป็นมารดา เพราะเธอเกรงว่ามารดาจะเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

คล้ายเดือนพยายามแสวงหาใครสักคนหนึ่งเพื่อระบายความคับข้องใจที่เกิดขึ้น แต่ไม่มีใครพอจะช่วยให้มีความรู้สึกที่ดีขึ้นได้เลย แม้กระทั่งจามรชายคนรักของเธอ ความเครียดที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้ "คล้ายเดือนไม่อยากจะกลับไปพบหน้าแม่ กลัวว่าแม่จะสังเกตรอยนิรุจจากหล่อน กลัวว่าหล่อนจะยังปากไว้อยู่ กลัวว่าหล่อนจะทนมอง

ไม่ได้เวลาเห็นพ่อกลับมาบ้าน แล้วพูดกับแม่เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น...กลัวไปหมด"
(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 154) ดังนั้นคล้ายเดือนจึงหาทางออกด้วยวิธีการที่เป็น
อันตรายแก่ตัวเองอย่างคาดไม่ถึง คือ

คล้ายเดือนกลับอยากจะหนี...หนีไปที่ไหนสักแห่ง
ให้พ้นบ้าน เพื่อจะได้ไปสงบสติอารมณ์หรือเพื่อบั่นจากความกังวลใจ...หล่อน
บอกไม่ได้เหมือนกัน

รู้แต่ว่าหล่อนไม่อยากจะกลับบ้านหรือถ้าต้องกลับก็อยากจะปลีกตัวไปที่ไหน
สักแห่งเพื่อให้สบายใจขึ้นมาบ้าง

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 154)

คล้ายเดือนตัดสินใจไปเที่ยวพ่ตามคำชักชวนของเมนาด้วยความรู้สึกที่อยากจะ
ประสดและเอาชนะพ่อเป็นสำคัญ ดังคำบรรยาย

คล้ายเดือนไม่เคยนึกเลยว่าหล่อนจะเกิดความรู้สึกไม่อยากพบหน้าพ่อ
ไม่อยากให้พ่อรู้ว่าหล่อนไปไหนหรือทำอะไร ทั้งที่เป็นเรื่องธรรมดาที่สุด
ที่หล่อนจะไปเที่ยวพ่กับเพื่อน ๆ เพียงแต่หล่อนไม่อยากจะอนุญาตจาก
พ่อ...และไม่อยากบอกพ่อด้วยแววตาว่า

"พ่อไปเที่ยวได้ เดือนก็ไปได้เหมือนกัน"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 186)

พฤติกรรมดังกล่าวของคล้ายเดือนนี้ เกิดจากความต้องการระบายความรู้สึก
หวาดวิตกกังวลกับปัญหาครอบครัวที่เธอเก็บกดไว้เป็นสำคัญ ดังที่ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์
(2529 : 90) กล่าวว่า เมื่อพ่อแม่มีปัญหาขัดแย้งกันในบ้าน เด็กจะรู้สึกคับข้องใจ
มองเห็นว่าบ้านเป็นที่ไม่น่าอยู่ ขาดความสุข อยากออกไปให้พ้นบ้าน จนในที่สุดอาจไป
มีวุ่นวายกับแหล่งอบายมุขหรือยาเสพติดได้ หรืออาจถูกชักชวนจากเพื่อนให้ประพฤติดูถูกมิชอบ
อันนำความเสียหายมายังครอบครัวได้มาก

ผลร้ายที่เธอได้รับจากการประชดบิดาในครั้งนั้น ทำให้เธอต้องเสียตัวให้กับ ฉายฉานเพราะความมันเมาไม่ได้สติ เนื่องจากเธอขอมดืมเหล้าที่ฉายฉานส่งมาให้ เมื่อต้องการดับความกลัดกลุ้ม "อะไรที่ลึบสนวนวายอยู่ในสมองค่อยบรรเทาลง เหมือน กับหล่อนปลดเปลื้องภาระหนักลงกองไว้แทบเท้า แล้วเริ่มโยยบินไปอย่างเสรี"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 248)

ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า พฤติกรรมดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้แก่ คล้ายเดือนอย่างมากมาย เส้นทางชีวิตที่เคยราบรื่นของคล้ายเดือนได้หักเหไปจาก ความคาดหวังไว้ทุกอย่าง คล้ายเดือนสอบไม่ผ่าน จามรตีตัวออกห่างเมื่อทราบความจริง สภาพความกดดันจากปัญหาทั้งหมด ส่งผลให้เธอมีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่หนักขึ้นไปกว่าเดิม เพราะนอกจากคล้ายเดือนจะเครียดกับปัญหาในครอบครัวแล้ว ปัญหาส่วนตัวที่เธอได้ พลังพลาดเสียตัวให้กับฉายฉานอีกนั้น ยิ่งทำให้เธอเกิดความวิตกกังวลว่า ใครต่อใคร จะทราบ โดยเฉพาะบิดา มารดา และจามร ผู้เป็นชายคนรัก ตลอดจนหวาดกลัวการ ตั้งครรภ์ ความเครียดจากสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ คล้ายเดือนตกอยู่ในสภาพของเด็กสาว ที่มีสุขภาพจิตทรุดโทรมอย่างชัดเจน

คล้ายเดือนทรนทราย หล่อนนั่งไม่ติดที่ หลังที่เอนพิงพนักเก้าอี้ร้อน ราวกับ نابด้วยไฟ ไฟแห่งความหวาดหวั่นจากคำพูดของจามร ถ้ามีใคร คนหนึ่งสามารถอธิบายหาคำตอบให้หล่อนฟัง หล่อนคงทุกข์น้อยกว่านี้ แต่เรื่องอย่างนี้หล่อนจะถามใครได้เล่า

แม่หรือ? เป็นไปไม่ได้

เพื่อนผู้หญิงอย่างเอมอรหรือ? เป็นไปไม่ได้โดยเด็ดขาด ถ้าเพื่อนคนใด คนหนึ่งรู้ คงจะรู้กันไปทั้งหมด

ผู้ชายคนไหนละถ้าอย่างนั้น ไม่ใช่จามร...ไม่ใช่เมฆและหมอก หล่อนจะมีหน้าไปสารภาพกับคนรักและน้องชายได้ละหรือว่าหล่อนกลัวตัวเองตั้งครรภ์

แต่ต้องมีใครสักคน...ใครสักคนที่จะบอกหล่อได้ คล้ายเดือนรูลึกเหมือน
ห้องนั้นมีอากาศไม่พอหายใจ หล่อนลุกพรืดขึ้นจนอีกฝ่ายงงัน

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 350 - 351)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาขัดแย้งระหว่างบิดา มารดา สามารถส่งผลให้คล้ายเดือน
แปรเปลี่ยนจากเด็กสาวที่ร่าเริง แจ่มใส และรักการเรียน กลายเป็นเด็กสาวที่เต็มไปด้วย
ปัญหา มีลักษณะของผู้ที่ก้าวร้าว ลับสน คิดมาก และหวาดวิตกกังวลกับครอบครัวของตนอย่างหนัก
ความเครียดที่เกิดจากความสงสัย และเห็นใจมารดา ประกอบกับการต้องการเอาชนะบิดา
เป็นเหตุให้เธอหาทางออกด้วยการไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ จนเป็นเหตุให้ได้รับผลร้ายตามมา
ดังกล่าว

5.2 ฉายฉาน ฉายฉานเป็นชายหนุ่มจากครอบครัวแตกแยกอีกผู้หนึ่ง
ที่มีลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหา อันเนื่องมาจากสภาพครอบครัวที่ขาด
ความอบอุ่นในวัยเยาว์ ฉายฉานมีฐานะเป็นเพียงลูกกรรยาน้อย และบิดาไม่ค่อยให้
ความสำคัญมากนัก บิดาของฉายฉานนั้น "มีตั้งแต่เมียเก่า เมียแก่ ซึ่งตอนนี้ก็อยู่ในวัย
เจ็บลิบเคาะเข้าไปแล้วหลายคน จนกระทั่งเมียสาว ๆ วัยไม่ถึงยี่สิบอีกหลายคนเหมือนกัน
เศรษฐีอันมีเมียหลวงคนเดียว แต่พ่อของฉายฉานมีเมียหลวงถึงสามคน ดังนั้นก็ไม่ต้อง
คำนึงกันละว่าจำนวนเมียน้อยจะมากสักเท่าใด" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 158)
ฉายฉานจึงมีพี่น้องต่างมารดาจำนวนมากมาย ซึ่งทุกคนต่างจ้องที่จะมีสิทธิ์มีส่วนในทรัพย์สิน
มรดกของบิดา ดังนั้นสัมพันธ์ภาพระหว่างบรรดาสมาชิกภายในครอบครัวจึงเป็นไปอย่าง
ไม่ราบรื่น และขาดความอบอุ่น ขาดความมั่นคงในสถานภาพของตนเองเป็นอย่างยิ่ง
ลักษณะบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของฉายฉานมีดังนี้

มีความหวาดกลัวสูง

จากประสบการณ์ทางด้านลบเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวดังกล่าวส่งผลให้
ฉายฉานกลายเป็นคนหวาดวิตกและไม่มีความมั่นคงทางบุคลิกภาพ ฉายฉานไม่เคยเชื่อใจใคร
ง่าย ๆ ดังเช่น เขาจะมีความรู้สึกหวาดวิตกกับเรื่องชีวิตรักและชีวิตครอบครัวของตนเอง

ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพครอบครัวที่ปราศจากความอบอุ่นของบิดาได้มาเป็นตัวกำหนดให้เขารู้สึกว่าไม่ต้องการที่จะมีชีวิตครอบครัวเช่นนั้นเลย

"ทำไมผมไม่อยากแต่งงานรู้ไหม เพราะพ่อผมมีเมียหลายคน มีลูกมากมาย...ผมมองเห็นพี่ ๆ น้อง ๆ คนละแม่เต็มเมืองไปหมด จนกระทั่งผมเอือม ถ้าผมจะก่อปัญหาอย่างพ่อขึ้นมาอีก ก็คงไม่ทำให้อะไรดีขึ้นในอนาคต ให้เชื้อสายของพ่อหมดแค่ตัวผมดีกว่า"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 323)

หรือดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขาที่กล่าวกับคล้ายเดือนตอนหนึ่งดังนี้

"เพราะผมไม่อยากมีชีวิตอย่างพ่อผม" ฉายฉานตอบเสียงหนักแน่น
"ถ้าหากว่าผมไม่พบผู้หญิงคนไหนที่ผมอยากอยู่ด้วยตลอดไป ผมก็จะไม่แต่งงาน...ดีกว่าแต่งงานไปแล้ว หย่ากันทีหลัง ผมไม่อยากให้ลูก ๆ ผมต้องมีปมด้อยอย่างผมเคยมี"

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 471)

นอกจากนี้สภาพของมารดาที่เต็มไปด้วยความขมขื่น ความทุกข์ทรมานใจ จากปัญหาครอบครัวที่บิดาของเขาเป็นผู้ก่อนั้นก็มีส่วนทำให้ฉายฉานเกิดความวิตกกังวลกับชีวิตครอบครัวของตนเองมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งเขาไม่ต้องการที่จะใช้ชีวิตครอบครัวเลย ความรู้สึกวิตกกังวลดังกล่าวได้สะท้อนออกมาจากการครุ่นคิดของเขาตอนหนึ่งดังนี้

แม่ของเขาเคยพูด...หลุดปากออกมาในยามที่รู้ว่า พ่อมีผู้หญิงคนใหม่... มีแล้วมีอีกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนในที่สุดแม่ก็ไม่พูดอีก ยอมรับความขมขื่นโดยดุษฎีภาพ

จนบัดนี้ฉายฉานจึงไม่อยากแต่งงาน และไม่คิดแต่งงานกับผู้หญิงคนใดทั้งสิ้น เขาไม่อยากให้ผู้หญิงคนไหนต้องตกอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับแม่ของเขา

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 249)

มีพฤติกรรมเจ้าชู้หลายรัก ✓

แต่อย่างไรก็ตาม การถูกทอดทิ้งจากบิดาและการอยู่ในสภาพครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นมาก่อนนั้น เป็นเหตุให้ฉายฉานมีความต้องการความรักความอบอุ่นจากครอบครัวแฝงลึกอยู่ในใจตลอดเวลา ความรู้สึกดังกล่าวผลักดันให้ฉายฉานมีพฤติกรรม เจ้าชู้ หลายรัก เพื่อแสวงหาความรักความอบอุ่นที่ตนไม่เคยได้รับมาก่อน ปัญหาทางใจที่เกิดจากความหวาดวิตก ความระแวงแคลงใจในเรื่องของการใช้ชีวิตคู่ ทำให้ฉายฉานไม่สามารถทำให้รักหญิงคนใดได้ง่าย ๆ ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายของผู้ประพันธ์ตอนหนึ่งดังนี้

เอาเป็นว่า...เขาเป็นแต่เพียงผีเสื้อหนุ่มที่บินตามดอกไม้ไปเรื่อย ๆ
ดอกแล้วดอกเล่า ส่วนภายหลังใครจะเด็ดดอกไม้เหล่านั้นไปปักแจกันหรือ
จะทิ้งไว้ร่วงโรยคาต้น ก็เป็นเรื่องของคนเหล่านั้นและดอกไม้เหล่านั้นเอง
ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเขาอีกต่อไป

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 249)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนอให้เห็นว่า พฤติกรรมของบิดา มารดา นั้น จะเป็นรูปแบบที่สำคัญในการเป็นตัวแบบให้กับลูกได้ ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ ประเทิน มหพันธ์ (2521 : 58) ที่พบว่า บิดา มารดา มีโอกาสที่จะเป็นตัวแบบให้แก่บุตรทั้งในทางดีและทางไม่ดี หากบิดามารดาซึ่งเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายให้ปรากฏแก่เด็กอยู่เสมอ เด็กก็จะได้ตัวอย่างและติดนิสัยในพฤติกรรมดังกล่าว ดังเช่นที่พบในพฤติกรรมของฉายฉานคือ การเป็นคนเจ้าชู้ หลายรักของเขานั้น ส่วนหนึ่งมีผลมาจากผู้เป็นบิดา คือ คุณโชติ มักจะสร้างปัญหาครอบครัวด้วยการ "มีเมีย ทั่วประเทศไทย" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 120) นิสัยเจ้าชู้ของเขาจึงมีส่วนสืบทอดมาจากผู้เป็นบิดาที่ประพฤติดนเป็นแบบอย่างดังกล่าวให้เขาเห็นอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเมนา เพื่อนหญิงคนหนึ่งของเขาที่กล่าวกับคล้ายเดือนตอนหนึ่ง ดังนี้

"ฉายเขาเป็นลูกเมียน้อยคนหนึ่ง แต่เมียเขาเอาถ่านเขาก็เลยอยู่ในสังคม
ระดับไอโซไซตี้ได้หน่อย พี่น้องเขาบางคนนะอยู่ในสลัม บางคนไปติดเฮโรอีน

ติดคุกอยู่ก็มีเราว่าพ่อเขาไม่เคยให้เกียรติผู้หญิงเลย... ลูกชายถึงเหมือนพ่อ
จะว่าเขาเจ้าชู้ก็ไม่เชิงหรอกนะ แต่เขามองผู้หญิงเป็น... เป็นเหมือน
ข้าวของอะไรสักชิ้นหนึ่ง

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 120)

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากสภาพครอบครัวแตกแยกของฉายานอีกประการหนึ่ง
ก็คือ การแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศ และทรัพย์สินเงินทอง เพื่อลบปมด้อยจากการที่
เกิดเป็นลูกภรรยาช้อยให้ได้ สภาพของเขาที่เป็นเพียงลูกภรรยาช้อยนั้นกลายเป็นปมด้อย
ที่ย้ำเตือนให้เขารู้สึกตลอดเวลาว่าเขาไม่มีความหมายอะไรในสายตาของบิดา ดังนั้น
"เรื่องจะได้รับการมอบธุรกิจการค้าใหญ่ ๆ ย่อมเป็นไปได้" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 :
159) สิ่งที่ฉายานได้รับจากบิดาก็คือ เงินทุนจำนวนไม่มากสำหรับการศึกษาต่าง
ประเทศ ซึ่งฉายานต้องมุ่งมั่นและพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะร่ำเรียนให้สำเร็จเพื่อยก
ตนเองให้ทัดเทียมกับลูกภรรยาหลวงของบิดาดังคำบรรยาย

เขาอ่อนวอนพ่อขอไปเรียนเองเพื่อให้เท่าเทียมพี่ชายบรรดาลูกเมียหลวง
เพราะลูกเมียช้อยจะไม่ได้โอกาสงามถึงขนาดนั้น แต่ถึงกระนั้นเขาก็ต้องทำงาน
ไปด้วย เรียนไปด้วย เพื่อเป็นการเลี้ยงตัวเองแทนที่จะมีเงินใช้จ่ายฟุ่มเฟือย
อย่างบรรดาพี่ชายของเขา เนื่องจากพ่อส่งเงินให้พ่อเป็นค่าเล่าเรียนอย่างเดียว

"พ่อส่งให้แกได้เท่านั้นแหละ" พ่อบอกกับเขาเป็นคำขาดไม่มีการโต้แย้งอีก
"ค่ากินค่าอยู่แกไปหาเอา... แต่นี้ก็มากเกินไปแล้ว ค่าเล่าเรียนที่โน่นมันแพง"

ฉายานกลับมาพร้อมกับปริญญา นับเป็นความสำเร็จขั้นต้นที่พี่ชายลูกเมียหลวง
ไม่กล้าดูถูกเขา...

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 160)

ในด้านธุรกิจต่าง ๆ ที่บิดาของเขาเป็นเจ้าของนั้น ฉายฉานก็มีโอกาสได้รับมอบเพียง "กิจการค้าเล็ก ๆ" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 157) เท่านั้น ทำให้ฉายฉานมุ่งมั่น "ใช้ความสามารถเอาเอง ที่จะขยายกิจการให้กว้างใหญ่ขึ้นมากกว่าเดิม" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 157) จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของบิดาและนักธุรกิจชั้นนำได้สำเร็จ ฉายฉานจึงมิได้มีสภาพดั่งเช่น "พี่ชาย และน้องชายบางคนของเขาที่มีสภาพเหมือนก๊วยข้างถนน..." (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 157)

จะเห็นได้ว่าผลกระทบจากการขาดความรัก ความอบอุ่นในวัยเด็กนั้น ได้ส่งผลให้ฉายฉานมีบุคลิกภาพไม่มั่นคง มีความรู้สึกหวาดวิตกอย่างเรื้อรังในเรื่องของชีวิตคู่ และในขณะเดียวกันความรู้สึกอ้างว้างเดียวดาย ก็เป็นเหตุให้ฉายฉานมีพฤติกรรมแสวงหาความรัก ความอบอุ่นให้กับตนเองด้วยการเป็นคนเจ้าชู้หลายรัก นอกจากนี้ปมด้อยที่เกิดมาเป็นเพียงลูกของภรรยาอายได้กลายเป็นพลังผลักดันให้ฉายฉานเป็นคนที่มีความทะเยอทะยานสูง เพื่อแสวงหาทรัพย์สิน และชื่อเสียง เกียรติยศมาลบปมด้อยให้กับตนเองจนสำเร็จ

5.3 สกาว สกาวเป็นน้องสาวของฉายฉานซึ่งตกอยู่ในสภาพที่เจ็บเหงาว่าเหวและขาดความรักความอบอุ่นจากบิดาและมารดามาตั้งแต่เล็ก ๆ เมื่อมารดาถึงแก่กรรม สกาวก็อยู่กับฉายฉานตามลำพัง โดยที่ "ไม่มีญาติผู้ใหญ่ ไม่มีญาติพี่น้องอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน จะมีก็แต่ลูกจ้างซึ่งผลัดเปลี่ยนหน้ากันแทบไม่ซ้ำแต่ละเดือน แล้วก็คนขับรถราซึ่งอยู่มาตั้งแต่แม่ของเขายังสาว ดังนั้นสกาวจึงเหงาเอนามาก ๆ ทุกครั้งที่ห่อนกลับมาบ้าน" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 163) บิดาของคนทั้งสองนั้น "มีนิสัยแปลกอยู่อย่างหนึ่งคือรักลูกผู้ชาย หากไม่ค่อยอินังขังชอบกับลูกสาว" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 159) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ "พ่อเขาเคยก่อกรรมทำเวรกับเพศหญิงมามากจึงกลัวใจทุกครั้งว่าลูกสาวของตนจะถือกำเนิดขึ้นมาเป็นเครื่องเล่นของผู้ชายคนใดคนหนึ่งต่อไปอีก" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 159) สกาวมิได้รับความรักความเอาใจใส่จากบิดามากไปกว่า "ส่งเข้าโรงเรียนประจำชั้นดีราคาแพงแห่งหนึ่งเพื่อตัดนัยหากการเลี้ยงคู่" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 160) ส่วนฉายฉานเองนั้นก็ไม่เคยมีเวลาสนใจให้ความอบอุ่นแก่น้องสาวมากนัก เพราะ "เขาเองก็มีธุรกิจและเรื่องส่วนตัวของเขาให้คำนึงอยู่เกือบตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 164)

จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ส่งผลไปยัง บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของสกาว่าดังนี้

มีลักษณะเก็บตัว

ผลจากการถูกทอดทิ้ง ทำให้สกาว่ากลายเป็นเด็กสาวที่เงิบเหงา เก็บตัว และมีลักษณะหวีโหยความรัก ความอบอุ่นทางใจ สกาว่ามีชีวิตอยู่อย่างเศร้าสร้อยอ้างว้างว่าเหว่ "หล่อนขาดความรักจากทั้งพ่อและแม่" (ว.วินิจัยกุล. 2531 : 164)

ชีวิตของหล่อนผ่านไปอย่างแห้งแล้งหงอยเหงาเต็มที เมื่อเทียบกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ตั้งแต่จันทร์ถึงศุกร์ หล่อนจำใจต้องอยู่ในสังคมแคบ ๆ ของเพื่อน และครูที่เข้มงวด เสาร์อาทิตย์ก็กลับมาอยู่บ้านกับลูกจ้างพี่ชายคนเดียวในโลกก็มีอิสระเสรีอยู่นอกบ้านโดยไม่เคยมีเวลาให้หล่อน แถมยังกวดขันหล่อนอย่างไม่ให้เข้าเรื่องเสียอีก

(ว.วินิจัยกุล. 2531 : 169)

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

สภาพอารมณ์และจิตใจของสกาว่าที่ผู้เขียนบรรยายไว้ก็คือ "อ่อนไหว และหมกมุ่นอยู่กับตัวเองมากไปหน่อย ไม่รื่นเริงอย่างเด็กทั่ว ๆ ไป" (ว.วินิจัยกุล. 2531 : 164) ความเงิบเหงา ว่าเหว่ และหวีโหยความรัก จึงกลายเป็นความคับข้องใจที่ก่อให้เกิดความเครียดในอารมณ์ของเธอเสมอ เป็นเหตุให้สกาว่าแสดงพฤติกรรมหรือหาทางออกให้กับตนเองแบบผิด ๆ คือ "ออกไปเที่ยวเตร่ทั้งวันยังไม่พอ พอตกกลางคืนก็ยังออกไปจนดึกดื่น"

(ว.วินิจัยกุล. 2531 : 164) พฤติกรรมเช่นนี้ของสกาว่าตรงกับแนวคิดของ สุธา จันทน์เอม (2520 : 86 - 87) ที่เสนอไว้ว่า สภาพครอบครัวที่แตกแยก จะเป็นผลให้เด็กขาดความเอาใจใส่ดูแล ไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่น และความเห็นอกเห็นใจเท่ากับบิดา มารดา อยู่ร่วมกัน มีผลทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าไม่ปลอดภัย รู้สึกถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่างของเด็ก การที่เด็กขาดคนดูแลและเอาใจใส่ ทำให้เด็กมีอิสระมาก

และมีโอกาสที่ประพาศสิ่งที่ไม่ดี โดยไม่มีผู้ใหญ่จะทราบหรือคอยดูแลป้องกัน เช่นเดียวกับสภาพของสกาว่าที่ทุกอย่างในชีวิตของเธอต่างมีส่วนผลักดันให้เธอประพาศติดไปในทางไม่เหมาะสมไม่ควรด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นฉายานาน "ซึ่งไม่มีเวลาที่จะควบคุมดูแลหล่อนอย่างใกล้ชิด อย่างมากก็ตักเตือนเท่าที่จะทำได้เวลาเจอหน้ากัน" (ว.วินิจัยกุล. 2531 : 188) รวมทั้งกลุ่มเพื่อนที่ต่างได้รับการเลี้ยงดูประปรายทางด้านวัตถุจากบิดา มารดาอย่างมากมาจนเลยคน ต่างก็มีส่วนผลักดันให้สกาว่าเตลิดออกไปยังนอกกลุ่มนอกลู่นอกทางได้อย่างง่ายดาย

... เพื่อนของหล่อนล้วนเป็นลูกเศรษฐีมีเงิน จึงมีของฟุ่มเฟือยให้ทดลองเล่นอยู่เสมอ ตั้งแต่บุหรี เหล้า ไปจนกระทั่งการแข่งรถ

บุหรีกับเหล้าเป็นของใกล้สำหรับพวกหล่อน เด็กผู้หญิงคนไหนไม่กล้ากินรู้สึกว่าจะเสียเหลี่ยมไปมาก ต่อจากนั้นก็คือ การรวมกลุ่มกันไปเที่ยวตอนกลางคืน มีเพื่อนชาย บางคนที่มีรถส่วนตัวมารับไปดิสโกเธคด้วยกันในตอนแรก แล้วก็แยกกันไปเป็นคู่ใครคู่มัน

(ว.วินิจัยกุล. 2531 : 200)

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

นอกจาก สกาว่าจะหาทางออกด้วยการหนีเที่ยวทั้งกลางวัน กลางคืนแล้ว สกาว่ายังคบกับเพื่อนชายหลายคน ในจำนวนนั้นก็มีแสนชัยผู้เป็นเพื่อนคนหนึ่งของฉายานานรวมอยู่ด้วย ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่า สภาพอารมณ์และจิตใจที่ถูกบีบคั้นจากการถูกทอดทิ้งนั้น มีส่วนทำให้เด็กมักตัดสินใจหาทางออกให้กับตนเองอย่างไม่เหมาะสม และอาจนำผลร้ายมาสู่ตัวเองได้ ดังเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสกาว่า คือเธอยอมเสียตัวให้กับแสนชัย เพราะเชื่อว่าเขาจะรักและจริงใจกับเธอ ดังเช่นพฤติกรรมและคำพูดของเขาคือเพียงบอกเธอแต่แท้จริงแล้ว ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าแสนชัยคือตัวแทนของผู้ชายที่เห็นแก่ตัวอีกมากมายในสังคมที่มักจะฉกฉวยหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง โดยการสร้างความทุกข์ให้แก่เด็กสาวที่มีปัญหาอยู่แล้วเพิ่มหนักขึ้นไปอีก

"นี่แสนมีเมียแล้ว...นี่แสนมีเมียแล้ว"

เป็นอันว่าตลอดเวลา เขาหลอกลวงหล่อน เขาไม่ได้รักหล่อนจริง
อย่างที่เขาพร่ำบอก พร่ำแสดงรอยแปดพันประการ สกาวจะไม่ใจอ่อนเลย
ถ้าหากว่ารู้ความจริง...แต่หล่อนโกรธโอ เรื่องความเจ้าชู้แล้วแสนชั้ยก็เป็น
คนเดียวที่เอาใจหล่อน รักหล่อนเสมอต้นเสมอปลาย...หล่อนจึงเปลี่ยนใจมา
รักเขา

(ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 340)

สกาวจึงตกอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานไม่แตกต่างไปจากคล้ายเดือน ทั้งสภาพสังคม
ที่เลวร้ายยังมีส่วนซ้ำเติมให้เธอทุกข์หนักขึ้นไปอีก เมื่อเธอเกิดตั้งครรภ์ขึ้นมา ครั้นเมื่อเธอ
หาทางออกด้วยการ "ทำแท้ง" แต่ยัง "เจอเรื่องทุเรศทุรังเข้าอีก...ไม่ตายก็บุญแล้ว
หมอเถื่อนมันไม่ได้ทำทั้งอย่างเดียว มันข่มขืนเอาด้วย" (ว.วินิจฉัยกุล. 2531 : 421)

สรุปได้ว่า สกาวคือตัวอย่างของเด็กสาววัยรุ่นที่ได้รับผลกระทบจากการถูกทอดทิ้ง
ให้อยู่อย่างว่าเหว เดียวดาย กลายเป็นคนอ่อนไหวง่าย มีบุคลิกภาพเงิบเหงา อ้างว้าง
หิวโหยความรักความอบอุ่น และมีพฤติกรรมลดความเครียดในจิตใจของตนเองแบบผิด ๆ
เพราะขาดบุคคลที่จะคอยชักนำหรือชี้แนะสิ่งที่ถูกที่ควรให้ จนเป็นเหตุให้ตนเองได้รับความ
ทุกข์ทรมานอย่างหนักในเวลาต่อมา

6. ดวงยิหว่า

ในเรื่องนี้ได้เสนอให้เห็นถึงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่ส่งผลมาถึงลูก เมื่อ
บิดา มารดา หย่าร้างกันแล้วต่างก็ประพฤติตนอย่างอิสระเสรีด้านเพศ โดยมีได้มีผู้ใดหันมา
เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูกเลย ตัวละครที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนดังกล่าวนี้
ได้แก่ ยิหว่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยิหว่า ยิหว่าเป็นตัวอย่างของเด็กสาววัยรุ่นที่ได้รับผลกระทบจากการทอดทิ้งของ
บิดามารดาอย่างรุนแรง เมื่อครั้งที่วันสและภมร เลิกร้างกันนั้น ยิหว่ายังอยู่ในวัยเล็กเกินกว่า

จะเข้าใจสภาพความขาดหมางใจระหว่างบิดา มารดา ได้ ความขัดแย้งและพฤติกรรมของ พ่อแม่ที่แสดงต่อกันจึงก่อความตระหนกตกใจให้กับเธออย่างที่สุด เมื่อบิดามารดา แยกทางกัน แล้ว ต่างก็ไม่มีใครหันมาเอาใจใส่ลูกเลยสักคนเดียว บ่อยครั้งที่ยิหว่าถูกปล่อยให้อยู่คนเดียวในห้องกว้าง ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า วินัสคือตัวอย่างของมารดาที่แก้ปัญหาครอบครัว แยกแยกอย่างขาดสติ เธอเอาใจใส่ลูกเพียงแค่ว่า "ปรนเปรอลูกด้วยวัตถุ...แต่ขาดความ เอาใจใส่ทางด้านจิตใจ" (โสภาค สุวรรณ. 2525 : 666) อย่างสิ้นเชิง ความผิดหวัง และเจ็บปวดจากการนอกใจของสามี เป็นเหตุให้วินัสประสบชีวิตด้วยการปล่อยตัวในด้าน เพศสัมพันธ์โดยไม่สนใจต่อดำรงรักษาของใคร วินัสลืมเอาใจใส่ลูก ๆ ไปเสียสิ้น เธอ "ไม่เคยใกล้ชิดลูก กอดจูบทางโอกาสอย่างเอนดู เพื่อให้ลูกรู้สึกอบอุ่น...ไม่ได้เป็นเพื่อน เป็นครู...ไม่ได้เป็นอะไรสักอย่างเดียว เพราะช่วงนั้นของหล่อนกำลังเจ็บปวด" (โสภาค สุวรรณ. 2525 : 978)

จากสภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชีวิตในวัยเยาว์ของยิหว่านั้น ขาดความรัก ความเอาใจใส่จากบิดา มารดา ซึ่งนับเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับเด็ก ดังที่ คีรีรัตน์ เพชรทองคำ (2524 : 139) ศึกษาพบว่า ครอบครัวจัดเป็นสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่ง ที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาและปลูกฝังบุคลิกภาพให้แก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะ แรกเกิดถึงสามปี ซึ่งเป็นช่วงทารกใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากที่สุด และได้รับอิทธิพลจาก บุคคลภายนอกครอบครัวน้อยมาก ในวัยต่อมาครอบครัวก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางจิตใจ อยู่มาก แต่ก็ไม่เท่าเทียมกับอิทธิพลในระยะแรกเกิดจนถึงสามปี

จากสภาพดังกล่าวส่งผลให้ยิหว่ามีลักษณะดังนี้

มีความหวาดวิตกกังวลสูง

พื้นฐานทางอารมณ์และจิตใจของยิหว่าจึงมีลักษณะขาดความหนักแน่น มั่นคง เพราะ การเจริญเติบโตทางจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ ขาดความรัก ความอบอุ่นปลอดภัยและขาดแบบอย่างที่ดี ยิหว่ากลายเป็นเด็กสาวที่มีแต่ความรู้สึกหวาดวิตก ขาดความเชื่อมั่นในตัวเองจนเกินเหตุ ยิหว่ามักจะตัดสินใจก่อนไขทุกเรื่อง ดังตัวอย่างเช่นเมื่อเมืองแมน ผู้มีศักดิ์เป็นอาตามกฎหมาย ของเธอ พยายามคะยั้นคะยอให้เธอไปสอบเรียนต่อ ยิหว่าก็หวั่นวิตกจนเกินเหตุว่าเธออาจจะ

สอบไม่ได้ และพยายามต่อต้านไม่ยอมไป เมื่อเธอสามารถสอบข้อเขียนผ่านแล้วเธอก็ไม่กล้าไปสอบสัมภาษณ์เพราะกลัวว่าจะสอบไม่ผ่าน ทั้งหวาดกลัวต่อไปว่าถ้าผ่านเข้าไปเรียนแล้วก็อาจจะเรียนไปไม่รอด

"หว่าไม่อยากเรียน...เข้าไปแล้ว อาจเรียนไม่ได้ถูกรีไทร์ก็เสียเวลาเปล่า ๆ ...อาจจะบังคับหว่าทำไมอีกก็ไม่รู้..."

"เรากลัว...ไม่มั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ มันก็ต้องพิสูจน์กัน อาบอกแล้วไงว่า เราจะต้องเติบโตเป็นขั้นตอน ไม่ใช่กระโดดข้ามขั้น พรวดพราดทำอย่างนั้นมันก็สะดุดหกล้มเจ็บเปล่า ๆ..."

"ถ้าหว่าถูกรีไทร์ล่ะคะ"

"คิดอะไรในแง่ร้ายอีกแล้วไง"

"อาจจะโกรธหว่าทำไมนะคะ" ยิหว่าขึ้นเสียงเล็กน้อย "หว่าไม่ได้เก่งเหมือนตัวเองอย่างอา เท่านั้นหรือคะอาถึงต้องโมโห"

(โสภาค สุวรรณ. 2525 : 722 - 723)

นอกจากนี้ความรู้สึกหวาดกังวลของยิหว่านั้น ยังเห็นได้จากตลอดเวลายิหว่ามักจะระแวงว่า ไม่เคยมีใครรักหรือต้องการเธออย่างแท้จริงเลยสักคนเดียว

"อาเกลียดหว่า" หล่อนกรีดขึ้นสุดเสียง เมืองแมนเองก็ตกใจไม่น้อย

"ไม่มีใครรักหว่าจริงสักคน...ไม่ว่าพ่อ ว่าแม่...อา ก็เกลียด"

หล่อนร้องไห้อย่างไม่อาย อะไรหลายอย่างทีละอายหลอมหล่ออยู่ในหัวใจ ซ้ำนาน ปะทุขึ้นมาเหมือนลาวาภูเขาไฟ

"อา ก็เหมือนแม่...เหมือนพ่อ...เกลียดหว่าเหมือนกันนั่นแหละ..." หล่อนย้อนกลับมาด้วยเสียงละอื้น

(โสภาค สุวรรณ. 2525 : 737 - 739)

ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่า บุคลิกภาพที่มีลักษณะเป็นปัญหาดังกล่าวของยิหวนั้น เป็นผลมาจากพัฒนาการในวัยเด็กของเชอขาดบิดา มารดา ที่จะคอยเอาใจใส่ให้กำลังใจ และสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้ ดังเช่นครอบครัวที่ปกติสุขโดยทั่วไป ดังคำกล่าวของ วันทนี วาลิกะสิน (2526 : 106) กล่าวว่า การสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่รักและเป็นที่ต้องการของผู้อื่น เด็กจะรู้สึกปลอดภัยและสามารถสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ได้ในระยะต่อมา ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กมีความรู้สึกตนถูกทอดทิ้งไม่เป็นที่ต้องการ ไม่ได้รับความรักและความอบอุ่น เด็กจะพัฒนาความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย ซึ่งยากที่จะลบเลือนเมื่อเด็กเติบโตขึ้น ดังเช่นที่ปรากฏในสภาพอารมณ์และจิตใจของยิหวน ซึ่งตลอดเวลา ยิหวนมักจะระแวงแคลงใจว่าไม่มีใครรักและต้องการเธออย่างแท้จริงดังกล่า

มีลักษณะเก็บกด

ผลกระทบที่ยิหวนได้รับจากการกระทำของบิดา มารดา อีกประการหนึ่งก็คือ การเป็นคนเก็บกดและเต็มไปด้วยความคับข้องใจ อันเกิดจากความอับอาย และโกรธแค้น บิดา มารดา ที่ต่างประพฤติดนปไปในทางเสื่อมเสียทั้งคู่ ทั้งภรรยาและวินัส ต่างมุ่งแสวงหาความสุขทางเพศโดยไม่มีขอบเขต พฤติกรรมดังกล่าวของมารดากระทบกระเทือนต่อจิตใจของยิหวนเป็นอย่างมาก ผู้เขียนได้บรรยายไว้ว่า ทุกครั้งที่ยิหวนได้ยินข้างของมารดาที่ควบคู่ไปกับชายคนนั้นบ้างคนนั้นบ้างนั้น ยิหวนจะเกิดความรู้สึกเจ็บปวด และขมขื่นอับอายจนไม่สามารถที่จะบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้ดังนี้

เมื่อแรกที่หล่อนเรียนรู้ความเป็นไปของมารดา ยิหวนก็สัมผัสกับอารมณ์แบบเดียวกันนี้แหละ...มันรบกวนความรู้สึกของหล่อนไม่ผิดเพี้ยนแม้แต่ครั้งเดียว...เพียงแต่ยิหวนไม่รู้ว่าจะบรรยายความรู้สึกดังกล่าวออกมาเป็นคำพูดให้ใครฟังอย่างถูกต้องตรงใจตัวที่สุดเท่านั้นเอง

(โสภาค สุวรรณ. 2525 : 718)

ความรู้สึกของยิหวารุนแรงนัก เกี่ยวกับการสูญเสียบิดาในการหย่าร้าง มีหน้าซ้ำเมื่อมาถึงมารดาหล่อนก็ผิดหวังอีกเท่าตัว รู้สึกไปว่าเป็นการหักหลังจากแม่อย่างรุนแรง ที่เริ่มต้นชีวิตใหม่กับผู้ชายหลากหลาย...

(โสภาค สุวรรณ. 2525 : 997)

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

นอกจากนี้ยิหวายังกลายเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ ฉุนเฉียว และอ่อนไหวง่าย ทั้งนี้เกิดจากความเครียดกับสภาพความเป็นอยู่ของตนจึงแสดงออกมาในรูปแบบของเด็กสาว "เจ้าอารมณ์...ไร้เหตุผล" (โสภาค สุวรรณ. 2525 : 582) ความเจ้าอารมณ์ของยิหวาจะเห็นได้จาก กริยาอาการที่เธอแสดงออกมาเมื่อได้ยินได้ฟังเรื่องที่ไม่ต้องการฟัง โดยเฉพาะเรื่องราวของบิดามารดา หรือการแสดงอาการเอาแต่ใจตัวเอง คือรู้เมื่อไม่พอใจสิ่งใด ดังตัวอย่างเช่น อาการของเธอเมื่อได้ทราบข่าวว่ามารดาควงผู้ชายคนใหม่อีก

ผมขวย่งเหียง กางเกงยับ และเสื้อเชิ้ตที่สวมกัลดกระดุมไม่ตลอด มันว่างเว้งจนเมืองแมนเห็นผิวนวลเนียนตึงเต่งบางส่วนรำไร หากเจ้าของคุณจะไม่เอาใจใส่ตัวเองว่าจะอยู่ในสภาพใดนัก

เสียงตอบขึ้น ๆ ว่า "อาตองการอะไรคะ"

สภาพที่เห็นทำให้เขาต้องหยุดกึก นึกถึงเหตุการณ์ครั้งเก่าก่อนในอดีต ข้าวของ หนังสือ กระจัดกระจาย แม้ที่นอน ก็เหมือนถูกรื้อจนกระจุย อารมณ์ไม่พอใจจุกวาบ เมื่อหันมามองเจ้าของห้อง

หล่อนไม่ใช่เด็กอย่างเมื่อก่อน เขาบอกตัวเองซ้ำซาก แล้วถามออกไปว่า

"มีอะไร...ทำไมห้องหับเป็นโตนลมสลาดันอย่างนี้"

"ห้องของหว่า ไม่ใช่ของอาสักหน้อยนี่คะ...ของอาแน่ คุณมาทำให้
แล้วคะ...แหม...ทำไมอาใจแข็งอยู่ได้คะ แต่ง ๆ ให้รู้แล้วรู้รอดหรือ
อาไม่อยากแต่ง..."

(โสภาค สุวรรณ. 2525 : 699 - 700)

มีนฤติกรรมก้าวร้าว

มีนฤติกรรมก้าวร้าวหรือการหนีออกจากบ้านนั้น เกิดจากความเบื่อหน่ายสภาพ
อ้างว้างที่บ้าน ความกดดันจากสภาพต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นเหตุให้ยิหว่ามีสุขภาพจิตที่เสื่อมโทรม
และมีลักษณะอาการหลายอย่างตรงกับคำกล่าวของ ผ่องพันธุ์ เกิดนิทัศน์ (2530 : 123) }
ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตคือ...ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ
ได้ยากลำบาก การคิด การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ก็ค่อนข้างยาก มักมีปัญหายุ่งเหยิง ๆ
โกรธง่าย อารมณ์ฉุนเฉียว ระเบิดความโกรธออกมาอย่างรุนแรงในลักษณะก้าวร้าวและ
มีลักษณะเก็บตัวไม่ค่อยมีความสัมพันธ์สนิทสนมกับใคร เก็บความทุกข์ไว้กับตนเอง ไม่ไว้
วางใจบุคคลอื่น ไม่มีความมั่นใจที่จะต่อสู้กับเหตุการณ์ของโลกภายนอก ลักษณะดังกล่าวนี้
จะปรากฏอย่างเด่นชัดในตัวของยิหว่า ดังตัวอย่างเช่น เธอหาทางปรับตัวเพื่อระบาย
ความคับข้องใจให้กับตนเองแบบผิด ๆ ด้วยการหนีออกจากบ้าน และหนีโรงเรียนไป
เที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ทั้งในยามค่ำคืนและตอนกลางวัน โดยมีจุดมุ่งหมาย
เพียงเพื่อไม่ต้องการพบเห็นภาพของมารดากับชายอื่นเป็นสำคัญ ทั้งยังตัดสินใจหนีออก
จากบ้านไปอยู่กับเจนจบชายหนุ่มนักดนตรีคนหนึ่งที่เขามีโอกาสได้รู้จักในคลับแห่งหนึ่ง
เพราะไม่ต้องการที่จะอยู่ในบ้านของมารดาอย่างปราศจากความสุขอีกต่อไป

มีนฤติกรรมต่อต้านการมีเพศสัมพันธ์

ปมปัญหาทางใจของยิหว่าที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ว่าเป็นผลมาจากการกระทำของบิดา
และมารดาอีกประการหนึ่งก็คือ ปมเกลียดชังเรื่องเพศสัมพันธ์ อันเป็นเหตุให้ยิหว่าไม่

สามารถทำใจมีเพศสัมพันธ์กับใครได้ ความเกลียดชังดังกล่าวเกิดจากความรู้สึกที่ไม่ต้องการมีชีวิตดังเช่นบิดา และมารดาของเธอ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่กล่าวกับเมืองแมนผู้เป็นอาดังนี้

เมืองแมนยังจำเสียงเครื่องเล่นอื่นของหล่อนได้ดี...เมื่อกล่าวว่า

"หากแล้ว...กลัวจริง ๆ ค่ะอาขา...ไม่อยากรักอยากแต่งงานกับใคร...กลัวว่า แล้วมันก็จะพังอย่างพ่อกับแม่"

เขาจำได้กระทั่งช่วงระยะที่หล่อนขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง...อย่างร้ายแรง ไม่ว่าเมืองแมนจะเพียรพยายามเพียงใด...หล่อนก็ยังหวั่นวิตกว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่ประสบความสำเร็จไปได้อย่างไม่มีข้อยกเว้น

เขาถอนใจยาวอีกครั้ง...คราใด ที่นึกถึงช่วงชีวิตของยิหว่า...ความรู้สึกหวาดหวั่น ที่เคยมีในอดีต จะคืบคลานเข้ามากระตุ้นเตือนทุกคราไป

(โศภาค สุวรรณ. 2525 : 998)

ความเกลียดชังเรื่องเพศสัมพันธ์นั้น ยังมีสาเหตุมาจากความรู้สึกที่ว่าสิ่งนั้นเป็นต้นเหตุที่ทำให้เธอและบิดามารดาไม่เข้าใจกัน ดังนั้นพฤติกรรมของยิหว่าจึงแสดงให้เห็นถึงการผิดปกติทางด้านจิตใจอย่างเห็นได้ชัด เช่น ยิหว่าแสดงอาการต่อต้านและทำร้ายร่างกายจนจบโดยไม่รู้ลึกลับตัวเมื่อจนจบพยายามจะมีเพศสัมพันธ์กับเธอ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิตใจเช่นนี้ ตรงกับผลการศึกษาของ เปรมสุริย์ เชื้อมทอง (2526 : 16) ที่พบว่า การที่บิดา มารดาไม่ต้องการบุตรนั้น ทำให้บุตรมีความรู้สึกเสียใจ เจ็บปวดอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ซึ่งเขาพยายามจะลืมหรือพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เขาระลึกถึงประสบการณ์ที่ทำให้เขาเสียใจโดยการเก็บกดไว้ เมื่อมาพบสถานการณ์หรือปัญหาที่บีบคั้นจิตใจมากจึงมีอาการทางจิตแสดงออกมา ดังเช่นที่ยิหว่าแสดงออกมาดังกล่าว จนต้องอาศัยจิตแพทย์ให้เป็นผู้เยียวยารักษาต่อไป

กล่าวได้ว่า ชีวิตของยิหวาคือตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบิดา มารดาที่มีต่อการพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กอย่างเด่นชัด ถ้าเด็ก เติบโตมาโดยปราศจากบุคคลสำคัญดังกล่าว ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ อันเกิด จากพัฒนาการที่ไม่สมบูรณ์ทางด้านสภาพอารมณ์และจิตใจได้

7. ทางช้างเผือก

ในเรื่องนี้ได้แสดงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่ส่งมายังลูก 2 ครอบครัว ครอบครัวแรก บิดา มารดา หย่าร้างกันตั้งแต่ลูกยังเล็ก ๆ ลูกอยู่กับมารดาตามลำพัง ความโกรธแค้นของมารดาที่มีต่อสามี ส่งผลให้มารดาพยายามปลูกฝังความโกรธเกลียดบิดา ให้ลูกด้วย ตัวละครที่เป็นลูกคือ เปรมสุดา ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งนั้น เป็นครอบครัวที่ประสบ กับความล้มเหลวเพราะสามีไร้สมรรถภาพทางเพศ ภรรยาได้นอกใจสามีด้วยการมีชู้ ส่งผล ให้สามีเสียใจถึงกับต้องฆ่าตัวตาย ลูกที่ได้รับผลกระทบในครอบครัวนี้ ได้แก่ วรัณ และ วาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 เปรมสุดา เปรมสุดาถูกบิดาทอดทิ้งไปตั้งแต่เธอยังเล็ก ๆ เนื่องจาก ผู้เป็นมารดาได้คอยขี้แค้นให้เธอเข้าใจอยู่ตลอดเวลาว่า บิดาเป็นคนไม่ดี จึงสามารถ ทอดทิ้งเธอไปได้ ผลจากการแตกแยกของบิดา มารดา ทำให้เปรมสุดาได้รับผลกระทบ ดังนี้

มีลักษณะเก็บกด

เปรมสุดานั้นจัดได้ว่าเป็นผู้ที่เก็บกด และเกลียดชังบิดาอย่างมากมาย ส่วนหนึ่ง สืบเนื่องมาจากความน้อยใจที่บิดาไม่เคยกลับมาเยี่ยมเยียนเธอเลย และอีกส่วนหนึ่งมาจากการที่นางผู้เป็นมารดาเฝ้าคอยตอกย้ำร่ำอกให้เธอฝังใจเชื่อว่าบิดาเป็นคน "ไม่ดี" "ไม่ซื่อ" "ไม่รักลูกเมีย" (โลภาค สุวรรณ. 2528 : 74) จึงสามารถทอดทิ้งครอบครัว ไปได้

เปรมสุตาเกลียดพ่อ...เกลียดผู้หญิงที่มาแย่งบิดาไปจากหล่อน...
 และมีความรู้สึกตลอดจนสำนึกทุกประการอย่างที่สามารถครอบไว้ให้
 นั่นคือหล่อนมีทุกสิ่งทุกอย่างที่ทุกคนจะต้องอิจฉา

หากลึกลงไปในจิตสำนึกที่แท้จริง เปรมสุตาขาดแคลนอะไรมากมาย
 เสียเหลือเกิน

พ่อไม่เคยกลับมาเยี่ยมเยียน หรือถามข่าวคราวหล่อน...เคยมีคนพูดว่า
 เขาไม่มาเพราะเกลียดแม่ แต่มารดาก็พูดให้เข้าใจว่า

"แกตัวนะซี...ไม่ต้องไปฟังใครทั้งนั้น...ไม่มานะดีแล้วคนไม่ดี ให้เข้า
 บ้านทำไม..."

เปรมสุตาเคยร้องไห้...อยากมีพ่อเหมือนคนอื่นถึงพ่อจะไปมีเมียใหม่ก็
 เกะหน้า ถ้าเพียงแต่แวะมาเยี่ยมเยียนหล่อนบ้างเป็นครั้งคราว อย่างพ่อ
 ของเด็กบางคนในโรงเรียนที่มีปัญหาหย่าร้างเหมือนกันหล่อนคงเป็นสุขไม่น้อย

เปรมสุตาได้แต่ฝัน แล้วคำพูดของมารดาก็กลับมาบั่นทอนความต้องการ
 ดังกล่าวเสียสิ้น เหลือทิ้งไว้แต่ตะกอนแห่งความเกลียดชัง โกรธแค้นแบบ
 เด็ก ๆ ที่ไม่มีวันเหือดหาย

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 74 - 75)

ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า เปรมสุตาเป็นตัวอย่างของเด็กที่เติบโตมาอย่างไม่มีความสุข
 ทางด้านจิตใจเลยถึงแม้ว่าจะเพียงบร้อมทางด้านวัตถุทุกอย่างก็ตาม ปัญหาครอบครัวแตก
 ของบิดาและมารดาส่งผลให้ "จิตสำนึกของหล่อนไม่เคยแจ่มใส มันขมขื่น...ไม่อบอุ่น...
 แล้วความริษยา ก็พอกอยู่ที่นั่น (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 55)

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

วอลเบิร์ก (อรรถย ชื่นมณฺษย์. 2518 : 44 ; อ้างอิงมาจาก Wolberg. 1967 : 282 - 291) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างบิดา มารดา กับบุตร พบว่า เด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความรัก ไม่เป็นที่ต้องการและไม่ได้รับการยอมรับ มักจะมีความรู้สึกไม่มั่นคง อยากได้รับความสนใจจากคนอื่นตลอดเวลา และจะมีนิสัยอิจฉา และแสดงพฤติกรรมข่มขู่ผู้อื่น เพื่อลบหรือปกปิดปมด้อยให้แก่ตัวเอง เปรมสุต้ามักจะแอบอิจฉาเพื่อน ๆ ที่มีพร้อมพร้อมแม่อยู่เสมอ ปมด้อยที่เกิดจากความ "อยากมีพ่อเหมือนคนอื่น" (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 75) จะผลักดันให้เปรมสุต้ามพยายามแสดงปมเชิงออกมาด้วยการโอ้อวดและข่มขู่ผู้อื่น เช่น เธอโอ้อวดข้าวของเครื่องใช้ราคาแพงของเธอกับเอื้องคำ ซึ่งเป็นสาวใช้ในบ้านดังนี้

"ยกทรง กางเกงใน...มาจากนอกทั้งนั้น...นี่ไงแก...เคยเห็นหรือเปล่า" เปรมสุต้ายกกล่องกระดาสที่มีกระดาสขาวนุ่ม ๆ รองรับ วางลงตรงหน้าอีกฝ่าย

มือกรีดหยิบกางเกงในสีอ่อนสวย ทีละตัว ให้เด็กรับใช้ชื่นชม "วันอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ...มีมักเป็นวัน ๆ ตรงมมนี้ ถ้าวันอาทิตย์ก็ปักสีแดง...วันจันทร์สีเหลือง อังคารชมพู..."

"ขอบละซี" เปรมสุต้าวเราะหยัน ๆ หล่อนชอบออกชอบใจนักที่ได้เห็นแววตาตื่นเต็นของคนที่ต้องยกกว่าด้วยประการทั้งปวง

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 55)

พฤติกรรมดังกล่าวของเปรมสุตานั้น ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่าเป็นการกระทำเพื่อลด "ความขมในจิตสำนึก" (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 55) ของตน

ของใช้ส่วนตัวเหล่านี้เป็นอาวุธ ขณะที่ใช้กับเด็กวัยรุ่นเดียวกัน ไม่เพียงแต่เอื้องคำซึ่งเป็นเพียงเด็กรับใช้ไม่มีความหมายกับเพื่อนฝูง เปรมสุตาก็ใช้เป็นอาวุธที่แสดงว่าตัวเองเหนือและ "มี" มากกว่าเด็กทั้งหลาย

ทั้งนี้ไม่นับรวมความรู้สึกของที่ว่า "คุณยาย" เป็นเจ้าของโรงเรียน
อีกต่อหนึ่งด้วย

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 55)

มีพฤติกรรมก้าวร้าว

นอกจากจะแสดงท่าทางวางอำนาจเหนือคนอื่นแล้ว เปรมสุดายังมีพฤติกรรม
ก้าวร้าว ทำตัวเกรงด้วยการหนีเรียน ทั้งพูดจาโกหกมารดาและชอบทำอะไรตามอารมณ์
ของตนเสมอ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการปลูกฝังนิสัยที่ผิด ๆ ของมารดา และความรู้สึกต้องการ
เอาชนะใครต่อใครเพื่อลบปมด้อยของเปรมสุดาด้วย ดังเช่น เธอหนีออกจากโรงเรียน
เพราะโกรธเพื่อนที่มีพ่อมารับกลับบ้าน เมื่อเผชิญ ผู้เป็นมารดาคัดค้านเอาความจริง
เปรมสุดาได้กล่าวโกหกไปดังนี้

"เรื่องอะไรกลับมาบ้านก่อนไม่รอกำไล" เนญจากถามลูกสาว สาธิตา
ก็สำรวจตั้งแต่หัวตลอดเท้า

"กำไลข้านี้คะ แม่" หล่อนตอบหน้าตาเฉย ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าไม่จริงสักนิด
"มัวหลับอยู่นะซี เปรมก็เลยกลับบ้านเอง"

สาวใช้หน้าตึ้น หากไม่ทันอ้าปากแก้ตัว เปรมสุดาก็สมทบขึ้นอีกว่า

"นั่งกำไลชอบหลับ นอนกลางวันทุกวันแหละ"

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 63)

ด้วยเหตุนี้เมื่อคุณสมถวิลผู้เป็นยายส่งเปรมสุดาไปเรียนต่อที่อเมริกา เปรมสุดา
จึงไม่ได้ผู้พิทักษ์ใด ๆ กลับมาเลย นอกจากก่อกวนหาเรื่องยากต่าง ๆ ให้คุณสมถวิลและเนญจา
หนักใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งความล้มเหลวในด้านการเรียนของเปรมสุดานั้น มีสาเหตุมาจากสภาพ
อารมณ์และจิตใจของเธอมิปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการขาดความอบอุ่นภายในครอบครัวมาก
เกินกว่าที่จะประกอบกิจการใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ โดยเฉพาะด้านการเรียน...
ประเทิน มหาพันธ์ (2521 : 56) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีอิทธิพล

อย่างยิ่งต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก ครอบครัวใดที่บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตร เด็กจะได้รับการปลูกฝังแนวความคิดในการมองโอกาส และค่านิยมเกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จ ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความจำเป็นต่อพัฒนาการของเด็ก เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า เด็กที่ได้รับการรักความอบอุ่นในครอบครัว จะมีความต้องการความสำเร็จสูง แต่ถ้าหากขาดความรักความอบอุ่นเมื่อใด ความต้องการความสำเร็จก็จะลดน้อยลง และกลายเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เมืองแมน อันนำไปสู่การกระทำที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่บิดามารดาจะต้องให้ความอบอุ่นแก่บุตร โดยการให้ความรักความเอาใจใส่อันเป็นเสมือนรางวัลที่เด็กต้องการมากที่สุด

มีนุติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

พฤติกรรมที่เกิดจากแรงเกลียดชังบิดาและผลจากการขาดความรักความอบอุ่นในตัวเปรมสุดาอีกประการหนึ่ง ได้แก่ พฤติกรรมผิดปกติทางเพศ ซึ่งเริ่มจากเชอพนวิริลิตความขมขื่นในใจด้วยการสำเร็จความใคร่ให้ตัวเองตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นมา ดังตัวอย่างเช่น เมื่อครั้งที่เปรมสุดารูสึกอิจฉาเพื่อนคนหนึ่ง "ทำท่าเซื่อง เข้าใส่หล่อน ด้วยวันนั้นพ่อมารับกลับจากโรงเรียนประจำ..." (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 60) เปรมสุดาระบายความเครียดในจิตใจด้วยพฤติกรรมดังนี้

...เปรมสุดาจึงคว้าผ้าเช็ดตัวที่คล้องอยู่กับหัวเตียงม้วนเป็นเกลียว หล่อนกดมันไว้ที่หว่างขาแน่นเขม็ง ไม่มีใครสังเกตเห็น มันเกิดขึ้นอย่างบังเอิญแท้ ๆ เมื่อหล่อนอาบน้ำ แล้วเช็ดตัว วันหนึ่ง

หากเมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว เปรมสุดาก็พบว่าการกระทำนั้นให้ความพอใจแบบใหม่ที่ไม่เคยได้รับมาก่อน

หล่อนไม่รู้ว่ สาเหตุที่ตัวเองเกิดความพอใจกับการกระทำชนิดนั้นก็เพราะมันเป็นสิ่งเดียวที่ให้ความสุข ในขณะที่จิตสำนึกกลัวนลิทที่หล่อนหรือใครก็หยั่งรู้ไม่ถึง การขาดความอบอุ่นอย่างรุนแรง...

แม้ไม่รู้หรือว่าหล่อนปฏิบัติอย่างนี้มานานเต็มที ตั้งแต่ห้าหกขวบเห็น
จะได้ ย่อมมีเรื่องแค้นอกแค้นใจด้วยแล้ว มันก็เป็นหนทางที่จะทำให้หนีแห่ง
ความ "ขม" บรรเทาลงอย่างรวดเร็ว...

เวลาที่หล่อนปฏิบัติอยู่นั้น เปรมสุดาลืมทุกสิ่งทุกอย่างมันสบาย...เป็นสุข
หล่อนกดเกลียวผ้าเช็ดตัวแน่นขึ้น แล้วค่อย ๆ คลายอาการเกร็งที่มีอ
ทั้งสองในที่สุดเมื่อได้ยินเสียงแจ้ว ๆ อยู่ข้างล่าง

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 61 - 62)

พฤติกรรมเบื้องบนทางเพศของเปรมสุดาอีกลักษณะหนึ่งก็คือ เธอสามารถมีความ
สัมพันธ์ทางเพศได้ทั้งกับเพศชายและเพศเดียวกับตน ชัลลีแวน (ผ่องพรรณ เกิดนิทกซ์.
2530 : 57 - 58 ; อ้างอิงมาจาก Harry Stack Sullivan) ที่กล่าวว่า การที่
บิดามารดาขาดสัมพันธ์ทางเพศกับบุตรธิดา ไม่สามารถให้ความอบอุ่นทางใจ ไม่สามารถสื่อ
ความหมายเกี่ยวกับบทบาททางเพศของบุตรธิดาได้ถูกต้องชัดเจน อีกทั้งสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเพศนั้น ๆ เป็นไปอย่างไม่เหมาะสม
มักจะเป็นสาเหตุให้บุตรหรือธิดา มีพฤติกรรมแบบรักร่วมเพศได้ในเวลาต่อมา เช่นเดียวกับ
เปรมสุดา ที่สภาพความกดดันดังกล่าวผลักดันให้เธอหันมาระบายออกด้วยการมีพฤติกรรม
รักร่วมเพศ ซึ่งจะเห็นได้จากคำพูดของเธอที่กล่าวกับมารดา

"เปรมไม่อยากท้อง...เล่นกับผู้ชายได้ท้องโตเป็นไร คุณแม่ก็บอกแล้ว
บอกอีก"

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 132)

หรือเห็นได้จากคำพูดของ วรณ ผู้เป็นญาติคนหนึ่งของเธอดังนี้

"ยายเปรมเค้าเล่นมาตั้งกะรุ่น ๆ นี้อะ...ผมยังรู้เลยอ้าว...นี้ไม่มีใคร
รู้เลยหรืออะ...ก็...อีเด็กที่รับใช้เค้ามันก็เคยเห็น ยายเปรมชอบเอาเพื่อน
ผู้หญิงมาค้าง เล่นแก้ผ้าแก้ผอน...ทำอะไรกันบ้างผมไม่รู้...ตอนอยู่เมืองนอก

เคื่อก็มีอืหม่มผมทองคนนึ่ง"

(โลภาค สุวรรณ. 2528 : 52)

นอกจากนี้ความรู้สึกโกรธแค้น บิดา และผู้หญิงที่มาแย่งบิดาไปจากเธอนั้น ได้ถูกเก็บกดไว้ภายใต้จิตสำนึกและผลักดันให้เปรมสุตาต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับเฉพาะบรรดาชายที่มีภรรยาแล้วเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อบังคับความต้องการแก่คนหญิงที่มาแย่งบิดาไปจากตนเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของวรรคผู้เป็นญาติสนิทคนหนึ่งของเปรมสุตา ดังนี้

"เวลาเคื่อกอยากจะให้ใครสลับขึ้นมา เคื่อก็จกผัวคนอื่นมานอนด้วย...นี่เคื่อบอกผมนะอะ...ไม่ได้แต่งมาแล้วให้คุ้ย่าฟังซักนิดเดียว"

"โอ้ย...ยายเปรมเคื่อกมีเสน่ห์ มีวิธีการแยะอะคุ้ย่า ช่อ...ใครจะไม่อยากเปลี่ยนรสชาติ...แต่ไอ้ที่ผมน่ามันส์ก็เพราะว่า...พอเคื่อกนอนกับผัวใครเรียบร้อยแล้วละก็เคื่อกต้องโทรคัพท์ไปแล้วให้เมียของอีตาคนนั้นฟัง"

วรรคหงายหน้าหัวเราะเสียงดังอีกครั้ง

"นี่เรื่องจริงนะอะคุ้ย่า ผมว่าจะไม่พูดแล้วเทียว...เดี๋ยวก็จะมีอะไรไม่บอกเล่า...ผมถามเคื่อกว่า ทำอย่างนั้นทำไม เคื่อกก็ว่า...มันสนุกดี อยากให้คนอื่นสลับเล่นนั่นแหละ"

(โลภาค สุวรรณ. 2528 : 52 - 53)

ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าเบญจาคือตัวอย่างของมารดาที่เป็นตัวจักรสำคัญซึ่งทำให้บุตรมีพฤติกรรมผิดปกติได้อย่างคาดไม่ถึง เพราะการปลุกฝังทัศนคติแบบผิด ๆ เกี่ยวกับบิดาให้เปรมสุตาอยู่ตลอดเวลาจนกลายเป็นความโกรธแค้นที่ฝังลึกในใจของลูกและปรากฏผลออกมาดังกล่าว

กล่าวได้ว่า เปรมสุตา คือตัวอย่างของเด็กบ้านแตกอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพ คือ การเป็นคนก้าวร้าว มีนิสัยอิจฉาริษยา และชอบข่มขู่ผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อ

เป็นการระบายความเครียดอันเกิดจากความรู้สึกที่ว่าตนถูกบิดาทอดทิ้งและไม่ต้องการ
นอกจากนี้การที่มารดาคอยปลุกฝังทัศนคติทางลบเกี่ยวกับบิดาให้อยู่เรื่อย ๆ นั้นส่งผลให้เธอ
กลายเป็นคนเกลียดชังเพศชายและหันมามีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียว แต่อย่างไร
ก็ตามความฝังใจที่ว่าตนถูกหญิงอื่นแย่งเอาบิดาไป เป็นเหตุให้เปรมสุดาระบายความแค้นให้
กับตนเองด้วยการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีผู้อื่นทุกครั้งเมื่อเธอเกิดความแค้นขึ้นในใจ

7.2 วรัณ และ วาม วรัณ และ วาม เป็นพี่น้องกัน ทั้งสองคนต่างได้รับความกดดันจากครอบครัวแบบเดียวกัน ประสบการณ์ในวัยเด็กที่เรียนรู้ว่า มารดานอกใจบิดา จนเป็นเหตุให้บิดาเสียใจถึงกับฆ่าตัวตาย ส่วนมารดาก็หนีไปกับชายชู้โดยทิ้งให้เขาอยู่กับผู้เป็น ย่าประสบการณ์เหล่านี้ส่งผลให้คนทั้งสองมีบุคลิกภาพบางอย่างคล้ายกันดังต่อไปนี้

มีลักษณะเก็บกด

วรัณ และ วาม เก็บกดความเคียดแค้นและชิงชังมารดาไว้อย่างรุนแรง เพราะ
สำนึกที่ว่ามารดาเป็นต้นเหตุทำให้บิดาฆ่าตัวตาย เพราะเธอหนีไปกับชายอื่น ปมเกลียดชัง
ดังกล่าวดังฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกและคอยรบกวนให้ชีวิตของคนทั้งสองเต็มไปด้วยความลึบสน
วุ่นวาย ขาดความสงบสุขและขาดความมั่นคงทางอารมณ์อย่างเด่นชัด

ความทรงจำเกี่ยวกับมารดาแพรพราวอยู่ในสมอง...เกลียด...ใช้ชี...

เขาเกลียดผู้หญิงคนนั้นจับใจทีเดียว

พ่อที่น่าสงสารของเขาต้องทุกข์ทรมานเพียงใด เพราะพฤติกรรมของผู้หญิง
คนนั้น...

มายาสาโล...เจ้าเล่ห์...ร้อยแปดพันเก้า จนสุดท้ายสรหาขึ้นมาเป็นคำพูด
วรัณก็มีความรู้สึกไม่ผิดเพี้ยนจากเขานั้นแหละ แต่คุณอันไม่มีความเวทนาใน
ตัวพ่อซ้ำเข้าไปอีก

(โลกา สุวรรณ. 2528 : 82 - 83)

ผู้หญิงคนที่เป็นแม่เขา คือความเจ็บปวด...ความเกลียดชัง น่าขยะแขยง
เป็นที่สุด

ท่ามกลางความสวยงามแทบหดยของแม่ คือความร้ายกาจ...
เหี้ยมโหด...

(โลภาค สุวรรณ. 2528 : 88)

ความเกลียดชังเคียดแค้นอย่างรุนแรงในจิตใจของวรัณและวามนั้น มันเป็นตัวอย่าง
ที่ชี้ให้เห็นว่า บิดาและมารดาคือบุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก ดังนั้นพฤติกรรมเลวร้าย
บางอย่างที่บิดาหรือมารดาก่อขึ้นจึงอาจเป็น "ประสบการณ์ที่แสนจะโหดร้ายต่อวัยแสนเยาว์"
ของบุตรได้ ซึ่งอาจกลายเป็นปมปัญหายิ่งเหยิงที่ครอบงำจิตใจของบุตรให้ทุกข์ทรมานได้

วรัณมีพฤติกรรมก้าวร้าว

วรัณเก็บกดความรู้สึกเกลียดบิดา มารดาไว้ภายใต้จิตสำนึกและหาทางระบายออก
ด้วยการมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อลดความเครียดให้กับตนเอง พฤติกรรมก้าวร้าวของวรัณนั้น
แสดงออกด้วยการก้าวร้าวแบบเกร คือ หนีเรียน พุดโกหก และเที่ยวเตร่ ต้มเหล้าอย่าง
หนัก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างตอนที่เขาหนีโรงเรียนกลับมาบ้าน โดยอ้างกับผู้เป็นย่า
คือคุณสมถวิลว่าไม่สบาย ๆ ทั้ง ๆ ที่แท้จริงแล้วเป็นเพราะเขาเบื่อเรียน

"ปวดท้องอะคุณย่า" เด็กชายตอบ แล้วทำหน้ามึนเหมือนจะขาดใจลงไป
ตรงนั้นให้ได้

(โลภาค สุวรรณ. 2528 : 26)

แต่ครั้นเมื่อเขาเดินเข้าห้องนอนรอดพ้นสายตาของผู้เป็นย่า พฤติกรรมของจรัณ
ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นเด็กเกร พุดจาโกหกคือ

เขากระโดดลงจากเตียง เดินไปใส่กุญแจประตูห้องนอนแล้วนั้นแหละ
จึงกลับมาที่เดิม ส่งเสียงหัวเราะชอบอก ชอบใจเบา ๆ ตามลำพัง...

(โลภาค สุวรรณ. 2528 : 33)

เมื่อโตขึ้นวรัณก็ยังคงมีพฤติกรรมก้าวร้าว พาลเกร ต้มเหล้าและเที่ยวผู้หญิง
จนเบญจาผู้เป็นอาลงความเห็นวว่า "นายอันนะ ถ้าไม่เลิกกินเหล้า ชักวันตับคงแข็งโป๊ก

แล้วโรคผู้หญิงก็คงกินจนขึ้นสมอง ลองเที่ยวที่ช่องยายฟองจันทร์แทบไม่เว้นแต่ละวัน
อย่างนั้น..." (โศภาค สุวรรณ. 2528 : 78)

วรัณมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

นอกจากนี้พฤติกรรมก้าวร้าวที่ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นผลมาจากประสบการณ์
ในวัยเด็กของวรัณมีอีกประการหนึ่งก็คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศแบบชาติสัมพันธ์ ผ่องพรรณ
เกิดนิทัศน์ (2530 : 124) กล่าวว่า สภาพครอบครัว ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูเป็น
ส่วนหนึ่งที่นักจิตวิทยาต่างลงความเห็นว่า สามารถทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยง
เบนทางเพศได้ ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมที่ผิดปกติทางเพศของบุคคลที่มีความรู้สึก เจตคติ
ตลอดจนพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมการปลดปล่อยความต้องการทางเพศ
หรือความกังวลใจโดยการปฏิบัติทางเพศที่ผิดปกติจากบุคคลทั่วไปเช่นเดียวกับที่พบในวรัณ
มีซึ่งมีความสุข นอใจ และตื่นเต้นจากการทำให้คู่นอนเกิดความเจ็บปวด ทรมานทางร่างกาย
หรือจิตใจ พฤติกรรมเช่นนี้จัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมลดความเครียดใจจิตใจ โดยการก้าวร้าว
แบบทางอ้อมตามทัศนะของ คอลแมน และแอมเม้น (ผ่องพรรณ เกิดนิทัศน์. 2530 :
89 ; อ้างอิงมาจาก Cloemen and Hammen. 1974 : 137 - 149) ซึ่งหมายถึง
การลดความเครียดของตนด้วยการโต้ตอบหรือย้ายความโกรธ ความไม่พอใจของเราไป
ยังสิ่งที่เราคิดว่าจะเป็นภัยแก่ตัวเราน้อยกว่า ดังเช่นที่ วรัณมี โกรธแค้น เกลียดชังมารดา
เขากลับหาทางแก้แค้นด้วยการทำร้ายหญิงอื่น ซึ่งเป็นเพศเดียวกับมารดา

วรัณมีเกลียดผู้หญิง...คิดว่าเหมือนแม่ไปเสียหมดดัดจริต ไม่จริงใจ โกหก
ต่อหน้า...ทำไมเขาจะไม่ได้ที่แม่โกหกหน้าด้าน ๆ เรื่องเพื่อนผู้ชายทั้งหลาย
นั้นไง...

ถึงเขาจะเด็ก ก็ไม่ใช่ไง...พ่อเสียอีก สมณะ...กลัวเกรงใจแม่สารพัด
แม่น่าจะดีด้วย แต่ก็เปล่า...

แม่เขานี้เป็นนักขู่ชั้นยอดเหมือนกัน ขู่พ่อแต่ละทีได้ผลสิบเท่าตัว

• พ่อเขาช่างโง่เลื่อยจริง ๆ กลัวได้กระทั้งผู้หญิงตัวคนเดียว ที่ใส่
สั้นสูงง่อ ๆ แง่ ๆ ผลักทีเดียวก็ล้มขาหัก

วรรณิกถึงแม่อย่างโกรธแค้นเสมอ... แล้วนึกถึงพ่ออย่างโมโห และ
หงุดหงิดในความช่างกลัวและอ่อนแอ จนไม่กล้าแม้แต่จะขึ้นเสียงซักไซ้
เอาความจริง...

สมน้ำหน้า... เขาคิดถึงพ่อที่ไร ก็ต้องนึกถึงประโยชน์นั้นทุกครั้ง
ตายเสียได้ก็ดีแล้ว อยู่ให้ขายหน้าลูกผู้ชาย...

(โศภาค สุวรรณ. 2528 : 30)

ความเกลียดความโกรธแค้นอย่างรุนแรงที่ฝังแน่นในจิตของวรรณิกเป็นเหตุให้เขา
รู้สึกหงุดหงิด เครียดในอารมณ์ตลอดเวลา ในช่วงวัยเด็กวรรณิกจะแสดงออกด้วยการมี
พฤติกรรมก้าวร้าว ข่มขู่ เด็กผู้หญิง ครั้นโตขึ้นวรรณิกก็ปรารถนาที่จะแก้แค้นหญิงทั้งหมดด้วย
การทำให้หญิงเหล่านั้นเจ็บปวดทรมาน ดังนั้นทุกครั้งที่เขาไปเที่ยวผู้หญิง วรรณิกจะต้อง
ตบตีและทำร้ายหญิงคู่นอนของเขาเสมอ

"อีนังพวกที่เรานอนกะมัน ก็เหมือนแม่นั้นแหละ... มายา ลาใด...

โกหก ตอแหล... ตัดจรีตชิบหายเลย... เราถึงต้องทำให้มันเจ็บ เจ็บมาก ๆ
ด้วยนะ"

(โศภาค สุวรรณ. 2528 : 89)

เขาก็ไม่รู้เหมือนกันว่า เมื่อหลับนอน ระบายความต้องการออกไปกับ
เด็กสาว หน้าตาเนื้อตัวสะอาดสะอ้าน ที่ขายฟองจันทร์สรมาให้แล้ว
เขาเกิดอารมณ์ขึ้นมา... จึงได้บันดาลโทสะลุดขีดเอาที่ข่วน... มันก็วนหนึ่ง
แท้ ๆ เหมือนกับว่า ความโกรธเกลียดที่มีอยู่ในใจเขาช้านาน จะพุ่งพรวด
เป็นลาวาปะทุจากภูเขาไฟ

ผู้หญิง... เขานึกได้เพียงนี้เมื่อเริ่มตีเด็กคนนั้น... ผู้หญิงอย่างแม่เขา...
 ความเกลียด โกรธในใจเขา มันช่างมากมายเสียจริง ๆ... ถึงเด็กนั้นจะ
 ประณินบัติเอาอก เอาใจ ฉ้อเลาะอย่างที่เขาคาดไม่ถึงว่า จะได้รับจาก
 ผู้หญิงที่ทำมาหากินเป็นชั่วโมง เป็นอัตราค่าหับหลอน...

ความรู้สึกดังกล่าว ก็หาได้เขาบางลงไม่ "มันน่ายิ่งให้ฟันร่วงทั้งปาก"
 เขานิมนต์ล่อไรฟัน

(โสภาค สุวรรณ. 2528 : 225)

ความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงที่วนเวียนอยู่ในสมองของวรินทร์ ได้แก่ "ผู้หญิงมันก็เหมือนกัน
 ทั้งนั้นแหละ" (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 96) คือ "ต่อแหล ก็เท่านั้น วันนี้เป็นเมียเรา
 รุ่งขึ้นห่างเราหน่อย ก็รานไปหาคนอื่น... ไม่เลื่อย... อยู่คนเดียวไม่ได้หรอก ต้องเลื่อย...
 เกาะ... จกตะไปหมด ระยำ..." (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 93)

วามมีนฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

ส่วน วาม ผู้เป็นน้องชายของวรินทร์นั้น ความเกลียดชังมารดาอย่าง "มากมาย
 ล้นหลากอยู่ในใจ..." (โสภาค สุวรรณ. 2528 : 82) เป็นเหตุให้ วามพลอยเกลียดชัง
 ผู้หญิงทุกคนไปด้วยเช่นกัน แต่วามมิได้ลดความเครียดด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวดังเช่น
 วรินทร์ วามพยายามสะกดกลืนความรู้สึกทางเพศหรือความต้องการทางธรรมชาติเอาไว้ภายใน
 โดยมิได้สนใจข้อแหวะ กับสตรีคนใดทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกต้องการดังกล่าวก็
 มักจะตามมารบกวนและกลายเป็นปัญหาคับข้องใจให้เขาเกิดความเครียด ความวุ่นวายใจ
 อยู่เสมอ พฤติกรรมที่วามนำมาใช้เพื่อลดความเครียดดังกล่าวก็คือ พฤติกรรมที่ ฌรยด์
 (เวนิดา ลิขิตกันธิบา. 2517 : 40 ; อ้างอิงมาจาก Hall และ Lindzey. 1965)
 เรียกว่า การทดแทน คือ การย้ายพลังความปรารถนาจากสิ่งหนึ่งไปสู่สิ่งอื่น โดยวัตถุหรือ
 วิธีการที่ถูกเลือกให้เป็นสิ่งทดแทนนั้น ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ อันได้แก่ วามหันไปสนใจ

การเล่นเปียโนและยึดเป็นที่ระบายความคับแค้นมาตั้งแต่เด็ก ๆ ดังจะเห็นได้จากคำชมเชยของคุณสมถวิลเกี่ยวกับความสามารถในการเล่นเปียโนของเขา ดังนี้

"นายอ้อยเขาเล่นได้ดีนะ สำหรับเด็กอายุเพียงเท่านี้...ครูชมทั้งสองคนนี้ถ้าโตขึ้นเขาจะเป็นนักเปียโน ตั้งวงดนตรีฉันจะไม่ว่า...เด็กชอบทางไหนก็ต้องหนุนกันไปทางนั้น..."

(โสภาค สุวรรณ. 2527 : 92)

หรือจากการคิดคำนึงของคารินทร์ตอนหนึ่งดังนี้

คุณอ้อยยังนั่งอยู่ที่ม้าเปียโน นิ้วมือเรียวยาวของเขาที่คารินทร์คิดว่าสวยกว่าผู้หญิงบางคน เคลื่อนไหวมาบนคีย์เปียโนอย่างคล่องแคล่ว

บางเพลงที่ต้องใช้ความว่องไว คารินทร์ก็แทบจะมองไม่เห็นนิ้วทั้งสิบของเขาทีเดียว นอกจากเสียงเพลงที่ฉ่ำราวเสียงคลื่น และบางครั้งก็เบาราวสายลม

เออ...ทำไมเขาจึงเก่งนักหนาที่ไม่รู้ ดรสุริย์บอกว่าอายุเขาก็เพียงสิบห้าปีเท่านั้นเอง แต่เล่นเปียโนเก่งกว่าคนโต ๆ บางคนเสียอีก

(โสภาค สุวรรณ. 2527 : 106)

...ดูเหมือนว่า...ชีวิตของเขาจะอยู่กับดนตรีที่เขาเป็นชีวิตจิตใจ และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่กลับมาใช้ชีวิตที่บ้านหลังนี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้...

(โสภาค สุวรรณ. 2527 : 62)

แรงผลักดันต่าง ๆ ดังกล่าว ส่งผลให้วามกลายเป็นนักดนตรีชื่อดัง และประสบความสำเร็จขั้นสูง สามารถตั้งวงดนตรีแบบซิมโฟนี ออเคสตรา และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ฟัง ทั้งในชาติและต่างชาติในเวลาต่อมา

กล่าวได้ว่า ทั้งวรัณ และวาม คือตัวแทนของเด็กบ้านแตกอีกคู่หนึ่งที่ต่างได้รับผลกระทบจากรูปแบบอันเลวร้ายของบิดา มารดา จนกลายเป็นผู้มีปัญหาทางบุคลิกภาพ และ

พฤติกรรมในเวลาต่อมา วัณนั้นได้กลายเป็นผู้มีพฤติกรรมผิดปกติทางเพศ ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันอันเนื่องมาจากความเกลียดชังมารดา ส่วนวามนั้นได้หาทางออกโดยมุ่งความสนใจทั้งหมดไปที่งานด้านดนตรีแทน กลายเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงโด่งดังทางด้านนี้

8. ไม้เมือง

ในเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพของเด็กสาววัยรุ่นที่เติบโตมาอย่างขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา เพราะคนทั้งสองแยกทางกันแล้วก็ทิ้งลูกให้อยู่ในความอุปการะของผู้เป็นยายซึ่งมุ่งเลี้ยงหลานโดยให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาครอบครัวนี้ คือ นิลมัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นิลมัย นิลมัยเป็นเด็กสาววัยรุ่นที่บิดามารดาแยกทางกันและเสียชีวิตไปแล้วทั้งคู่ ในชีวิตของนิลมัยนั้นมีเพียงคุณมดผู้เป็นยายคนเดียวที่เธอยึดเป็นที่พึ่งพิงทั้งทางกายและทางใจมาตั้งแต่เล็ก ๆ นิลมัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คุณยายของเธอจะ "เป็นปูชนียบุคคลอยู่ในฐานะที่จะได้รับความเคารพ ยกย่อง เป็นที่ให้ความอ่อนอกอ่อนใจ" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 453) แต่คุณมดกลับเป็นหญิงชราที่ "แม้แต่สนใจตัวเองลืมไปว่าหลานกำลังอยู่ในวัยรุ่นที่ต้องการแบบอย่าง ต้องการที่พึ่งพิง" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 160) จิตใจของคุณมดียังคงคุกรุ่นไปด้วยตัณหาราคะ คุได้จากเธอตัดสินใจผ่าตัด ตกแต่งร่างกายที่หย่อนยานให้สวยงามแต่งคิ๊งขึ้นดังเดิม และยอมเสียเงินจำนวนมากปรนเปรอบูรจิตเพื่อดึงดูดให้เขาทำหน้าที่ดับความต้องการทางเพศที่ยังคงมีอย่างรุนแรงในอารมณ์แม้วัยจะมากแล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายของผู้เขียนดังนี้

ผู้หญิงแก่คนที่เกือบ ๆ จะเป็นแม่เขาได้คนนี้ ยังเร่าร้อนด้วยไฟปรารถนาทางโลกีย์วิสัย เธอยังคงหลงใหลได้ปลื้มกับการสนองความรู้สึกนั้นให้กับตนเองอย่างไม่รู้จักอึด

(โสภาค สุวรรณ. 2531 : 256)

พฤติกรรมดังกล่าวของคุณธรมดีสร้างความรู้สึกผิดหวัง และอับอายให้แก่นิมัยเป็นที่สุด ในอารมณ์ส่วนลึกนั้น นิมัยอ้างว้างและว้าเหว่ เพราะขาดบิดามารดาอยู่ก่อนแล้ว ความหวังทุกอย่างของเธอจึงทุ่มเทไปที่คุณธรมดีเพียงคนเดียว ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าการเลี้ยงดูเด็กโดยมุ่งเสนอแต่เพียงวัตถุสิ่งของเพียงประการเดียวนั้น ไม่สามารถทำให้เด็กเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ได้เลย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรอยด์ ที่กล่าวว่า การรับรู้ว่าตนมีความรู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น จากพ่อแม่จะทำให้บุคคลถูกขู่ให้เกิดความไม่สบายใจ เจ็บปวด และวิตกกังวลอย่างรุนแรง

จากสภาพดังกล่าวส่งผลให้นิมัยมีลักษณะบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรมดังนี้

มีลักษณะเก็บตัว

นิมัยจึงเติบโตกลายเป็นเด็กสาวที่มีลักษณะของผู้ที่เก็บตัวและเต็มไปด้วยความเงิบเหงา อ้างว้าง และหวาดหวั่นความรักความอบอุ่นอย่างมากมาย ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นว่าชีวิตของนิมัยคือตัวอย่างของ "สาวน้อย ผู้มั่งคั่ง แต่น่าเวทนาสมเพช" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 26) เป็นอย่างยิ่งเพราะได้รับความกระทบกระเทือนจากการถูกทอดทิ้งของครอบครัวอย่างหนัก ดังจะเห็นได้จากความคิดของเธอ ตลอดเวลานิมัยจะสำนึกแต่เพียงว่าชีวิตของเธอนั้น "ไม่มีใคร...ไม่มีอะไรในหัวใจ ในสำนึก รู้แต่ว่าตัวเธอนั้นเติบโตมาด้วยความโกรธเกลียดน้อยอกน้อยใจสารพัดจะรู้สึกไป ไข่แต่เท่านั้น ยังมีความเหงาเปล่าเปลี่ยวอ้างว้างเป็นเพื่อน..." (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 214) ความเครียดที่เกิดจากความรู้สึกอ้างว้าง เดี่ยวดายเป็นเหตุ

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

ความเครียดที่เกิดจากความรู้สึกอ้างว้าง เดี่ยวดาย เป็นเหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ นิมัยมีสภาพอารมณ์ที่ขาดความมั่นคง การแสดงออกของเธอทุกครั้งมักแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนเจ้าอารมณ์ เกรี้ยวกราด และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมได้ ดังตัวอย่างเช่น แม้นิมัยจะอยู่ท่ามกลางบรรยากาศแสนสบายจาก

การไปพักผ่อนชายทะเล บุคคลรอบข้างของเธอส่วนใหญ่ต่างรื่นรมย์มีความสุข แต่ความรู้สึกของนิลมนั้น ผู้เขียนได้บรรยายเอาไว้ดังนี้

ยิ่งมองความรุ่มร้อนในอารมณ์ก็ดูเหมือนจะทับทวี... หล่อนเกลียดความรู้สึกอ้างว้างเหมือนว่าที่ขาดสายปานลอยล่องไม่รู้ทิศทางแบบนี้เสียเหลือเกิน ความรู้สึกประเภทนี้แหละที่เหมือนจะติดตัวหล่อนมาตั้งแต่รู้ความ... มันทำให้หล่อนกระวนกระวาย ลับสน ว้าวุ่น หลายครั้งที่หล่อนรู้สึกโกรธเกรี้ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง... อยากจะทำลาย ไม่ว่าข้าวของหรือคน หากแล้วก็ต้องกัดเก็บมันไว้ ไม่อาจแสดงออกอย่างใจปรารถนา...

บางครั้งบางครา หล่อนเคยคิดอยากจะทำอะไรที่รุนแรงกับตัวเอง แหละที่ร้ายนักจนไม่กล้าบอกใครก็คือ หล่อนนึกอยากตาย... โลกบ้า ๆ นี่ช่างมีแต่ความน่าเกลียด ความเหงามันร้ายกาจ และคนที่ผิดปกติไปเสียทั้งนั้น...

(โศภภาค สุวรรณ. 2531 : 75)

มีพฤติกรรมก้าวร้าว

ผลกระทบทางด้านพฤติกรรมที่ตามมาก็คือ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อระบายความคับข้องใจ และลดสภาพอารมณ์ที่ตึงเครียดให้กับตนเอง นิลมัย เบื่อสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง อารมณ์และจิตใจของเธอเต็มไปด้วยความหงุดหงิด ความโกรธเคืองที่คนขายนาผู้ชายคนใหม่ มีอายุรุ่นลูกเข้ามาอยู่ในบ้านฐานะสามี และได้เอาใจใส่หลานสาวคนเดียวมากไปกว่าให้เงินใช้ครั้งละมาก ๆ เท่านั้น พฤติกรรมของเธอที่แสดงจะมุ่งไปในลักษณะประชดประชันและเรียกร้องความสนใจจากผู้เป็นยาย เป็นสำคัญ แบนดูรา และวอลเตอร์ (Bandura and Walters. 1959) ศึกษาพบว่า เด็กที่ถูกทอดทิ้งมักเรียกร้องความอบอุ่นมั่นใจ โดยแสดงพฤติกรรมที่เรียกร้องความสนใจต่าง ๆ การถูกละเลยทอดทิ้ง ไม่ได้รับการยอมรับ ทำให้

เกิดความคับข้องใจ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ ก้าวร้าวรุนแรง และสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นกับผู้อื่นได้ยาก

นิลมัธระบายความเคียดแค้น ขุ่นเคืองด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งทางวาจาและกิริยาท่าทาง เช่น การด่าทอ บุรจิตรว่า "ไอ้จิต...ไอ้ผู้ชายขายตัว" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 34) และ "ไอ้จิต...ไอ้แมงดาเกาะกระโปรงผู้หญิง" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 206) หรือการใช้วาจาตะคอกตะคั่นก้าวร้าว วางอำนาจกับบรรดาคนใช้ภายในบ้าน ดังตัวอย่าง

"น้ำส้ม...อย่าให้มีเม็ดชกเม็ดเดียวนะ เมื่อวานเจอสองเม็ด" เสียงที่ตอบกลับมายังขุน

สองเม็ด...สุดใจบอกตัวเอง เออ เผลอ...ไว้ใจให้ระเบียบคันแทน...
น้ำส้มแก้วนั่นเลยถูกคว่ำไว้บนผ้าปูโต๊ะ เมืองนองเลอะเทอะ ถึงต้องซักทั้งผืน
(โสภาค สุวรรณ. 2531 : 170)

บางครั้งนิลมัธก็แสดงความก้าวร้าวด้วยการทำลายข้าวของ เมื่ออารมณ์ของเธอเครียดถึงขีดสุด เช่น เธอโกรธคุณยายที่ยกย่องให้เกียรติบุรจิตรอย่างออกหน้าออกตา นิลมัธถึงกับวิ่งเข้าห้องไป "อาละวาด...กระตาศทิชชู สีสวย เกลื่อนห้อง เจ้าของขยุ่มฉิกจนกระจุย เกลื่อนพรมเนื้อดี" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 349)

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

นอกจากนี้นิลมัธยังหาทางออกด้วยการแสวงหาสิ่งที่จะทำให้เธอคลายความกลัดกลุ้มได้ เธอใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกบ้าน และหนีเรียน ออกเที่ยวเตร่ตามบาร์ตามคลับ เธอมีความเครียดด้วยเกล้า และยาบางชนิด

นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสภาพของเด็กที่ขาดความอบอุ่น อาจจะหาทางออกไว้กับตนเองในรูปแบบที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังเช่น นิลมัธ ซึ่งเป็นตัวอย่างของผู้ที่เติบโตไปในหนทางอันเต็มไปด้วยอันตรายอย่างยิ่งยวด ผลจากการดื่มเหล้าและกินยาดังกล่าว

ทำให้นิลมัย ไม่มีสติเพียงพอที่จะควบคุมตัวเองได้ เธอตกเป็นเหยื่อของบุรุษจิตที่คอยจ้องหาทาง ทำให้เธอตกเป็นภรรยาของชายผู้เป็นบุตรชายของเขายู่นานแล้ว

เมื่อคืน...อะไรเกิดขึ้น นิลมัยจำไม่ได้เลย ทุกอย่างรางเลือนเหมือน อยู่ในหมอก จากคลื่นที่แวะเข้าไปที่เขี้ยว...หรือที่ถัก เข้าไปประบายอารมณ์ กดดันหลากหลายที่ร้อนรุ่มในใจนั้น นอกจากจะดื่มแล้ว ยังมีคนแนะนำให้ลอง กินยาที่จะทำให้สบาย...

สบายจริง...ฝันด้วย...ในฝันนั้นไม่มีความเหงาไม่หนาวเย็น ตัวหล่อน เหมือนจะลอยล่องอยู่บนวิมาน...ไม่ต้องแสวงหาไขว่คว้า...จำได้คลับคล้าย คลับคลว่า เมฆหมอกละอองไอสีชมพูหวานนั้นอบอุ่น

(โลภาค สุวรรณ. 2531 : 134)

มีอาการเครียดทางประสาท

ผลจากการเลี้ยงตัวให้รั้งได้สร้างปมปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมายจนเป็นเหตุ ให้สภาพจิตใจของนิลมัยสับสนหนักขึ้นไปอีก ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ สามารถทำให้วัยรุ่นต้องประสบกับปัญหายิ่งยากนั้นสำคัญที่สุดมาจากสภาพของครอบครัว เป็นอันดับแรก ดังเช่นที่นิลมัยต้องประสบเมื่อความพลั้งพลาดดังกล่าวก่อนผลถึงขั้นทำให้ เธอเกิดตั้งครรภ์ขึ้นมา นิลมัยจึงมีสภาพของผู้ที่เจ็บป่วยทางจิตอย่างแท้จริง ความรู้สึก ความรู้สึกไม่ยอมรับทารกในครรภ์ และความหวาดกลัวต่อการทำแท้ง ก่อความเครียดทาง ประสาทอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้นิลมัยหาทางออกด้วยการหลบหนีสังคม เก็บตัว เคร้าซึม ไม่ยอมพูดคุยกับใคร และมีอาการของคนประสาทหลอนเกิดขึ้นเสมอ

ทุกครั้งที่ "มัน" แสดงอาการให้รู้ว่ามีชีวิต...นิลมัยก็รู้สึกกระสับกระส่าย ว่าวุ่นเท่านั้น...ความจริง น่าจะให้ "มัน" ตาย ตายซะตั้งนานแล้ว ก่อนจะเป็นตัวตนอย่างนี้

ทำไมหล่อนถึงไม่กล้า...กลัว...มีอะไรอีกไหม...ที่เป็นสาเหตุให้เก็บ "มัน" ไว้ แล้วทบทวนกรรมมาอย่างนี้ อภัยคอดสู ออกไหม ไล่ขม อยู่กับ "มัน" อย่างนี้

จนบัดนี้ หล่อนก็ยังหาคำตอบให้ตัวเองไม่ได้...

หมอก...เออ...หมอกที่โหนถึงได้มากมายนักหนา...ขาวมัวเป็นวันคละคลุ้ง นีมันที่โหนกัน...ปา...พงไม้รัก หนาว...เย็น จนสะท้าน...ไม่มีมนุษย์มนา นอกจากหล่อนแต่เพียงผู้เดียว

โน้น...ข้างหน้าโน้น มีแสงสว่างเป็นลำไปทางโน้น...เสียงกระซิบ เสียงกุกกัก ปิศาจกระมัง ถึงได้น่ากลัวนัก...ไป...ไปทางโน้น...คนหรือนั้น...เด็กทารก...เด็ก...น่าเกลียดน่ากลัวเหมือนผีตายซาก เหี้ยว่น ลูกตาโบ่ กลวงลึก...

เสียงเด็กร้อง...เสียงมันแหบแห้ง สองมือเหี่ยวเกร็งไขว่คว้า จะยึดหล่อนไว้...นิลมัยหันหลังแล้วร้องกรีดสุดเสียง...

(โลภาค สุวรรณ. 2531 : 265)

อาการประสาทเครียดของนิลมัยเป็นติดต่อเรื้อรังกันมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นเหตุให้เธอคลอดก่อนกำหนด ความผิดปกติทางจิตทำให้ "นิลมัย" ไม่ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ยอมรับรู้เรื่องลูกอีกต่อไป...ลูกในความรู้สึกของหล่อนได้ล้มหายตายจากไปแล้วตั้งแต่วันที่คลอดนั้นท่องนั้นแหละ" (โลภาค สุวรรณ. 2531 : 285) ในที่สุดนิลมัยจึง

ต้องเข้าทำการรักษาเยียวสภาพจิตใจกับจิตแพทย์ในเวลาต่อมา กล่าวได้ว่านิลมัยคือตัวอย่างของเด็กที่เติบโตมาอย่างขาดความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าผลของพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ทำอะไรตามความต้องการของตนเองโดยไม่ยึดความถูกต้องดีงามของสังคมในบางเรื่องนั้น สามารถก่อให้เกิดปมด้อยในใจเด็กและกลายเป็นปัญหาขัดแย้งที่ทำลายสุขภาพจิตเด็กได้ เพราะคนเราทุกคน "ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก การมีความรู้สึก ความทรงจำที่ดีเกี่ยวกับใครสักคนที่ผูกพันด้วย เป็นสิ่งที่ดีงาม ช่วยทำให้ชีวิตมีความหมายได้" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 326 - 327)

คุณเมติคือตัวอย่างของผู้ใหญ่ทำอะไรตามอารมณ์โดยมิได้คำนึงถึงหน้าที่อันแท้จริงของตนว่า ควร "จะต้องรับผิดชอบความคิดและการกระทำของตัวเอง ผู้ใหญ่คือตัวอย่างของเด็ก... ของคนรุ่นหลัง ที่จะกลายเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า" (โสภาค สุวรรณ. 2531 : 367) ลักษณะของผู้ใหญ่ดังเช่นคุณเมติและบุรจิต จึงนับได้ว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาครอบครัวที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป นิลมัยเป็นเด็กซึ่งเผชิญกับภาวะบ้านแตกมาแต่เยาว์วัย และตกอยู่ในความดูแลของยายเพียงผู้เดียว แต่ยายของเธอก็มิได้ทำตนเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นหลักของความมั่นคงปลอดภัยให้แก่เธอดังที่เธอหวังได้ ทำที่ซึ่งขาดสัมพันธภาพอันดีของยายที่มีต่อเธอส่งผลให้นิลมัยกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ ขาดความมั่นคงทางใจ มีปัญหาทางสุขภาพจิต อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถปรับตัวอย่างเหมาะสมได้ในเวลาต่อมา

9. ไม้อ่อน

ในเรื่องนี้ได้แสดงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่มีต่อลูก 2 ครอบครัว ครอบครัวแรก บิดามารดาหย่าร้างกัน บุตรอยู่กับมารดาที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้หลังการหย่าร้างมารดาได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายอีกหลายคน เพราะต้องการทรัพย์สินเงินทองที่บรรดาชายเหล่านั้นนำมาปรนเปรอ ตัวละครที่เป็นบุตร ได้แก่ วิภาดา ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งนั้น เป็นครอบครัวที่มีบิดาเป็นนักธุรกิจและมีฐานะร่ำรวยมาก ตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากการถูกทอดทิ้งนั้น เป็นตัวละครที่เกิดกับมารดาที่มีฐานะเป็นเพียงภรรยาน้อย ในที่นี้ได้แก่ กษณะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

9.1 วิภาดา วิภาดานับเป็นตัวอย่างของเด็กบ้านแตกที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรมดังนี้

มีลักษณะเก็บกด

วิภาดา เป็นอีกผู้หนึ่งที่ถูกบิดาทอดทิ้งให้อยู่กับมารดาตั้งแต่เล็ก ๆ แต่มารดาของวิภาดาหรือเทวีรัตน์นั้น "แทบจะไม่มีเวลาอยู่บ้านเลย" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 41) เพราะหลังการหย่าร้าง เทวีรัตน์ก็คั่งกับผู้ชายไม่ซ้ำหน้า เทวีรัตน์เป็นตัวอย่างของหญิงหม้ายที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นเธอจึงยึดเพศตรงข้ามเป็นที่พึ่งในทุก ๆ ด้าน โดยการใช้คุณสมบัติทางด้านรูปร่าง หน้าตา ของตนเองเป็นเครื่องมือในการแสวงหาชายที่มีฐานะดีมาค้ำคั่นและเลี้ยงดูปรนเปรอเงินทองให้แก่ตนเอง วิภาดาได้รับความกระทบกระเทือนจากพฤติกรรมของมารดาเป็นอันมาก วิภาดาจึงเก็บกดความรู้สึก อับอาย และเกลียดชังทั้งมารดา และบรรดาชายที่มาพัวพันมารดามาตั้งแต่เล็ก ๆ

...หล่อนโกรธแค้นมาตั้งแต่เด็ก ก็เพราะมีความรู้สึก ว่า แม่เห็นแก่เงินของผู้ชายแต่ละคนที่เขาเข้ามาสนิทสนมค้ำคั่นแม่ แล้วผู้ชายคนสุดท้ายของแม่คนนั้นหล่อนก็เคยค่าเขามาเสียพอแรง ทุกครั้งที่เผชิญหน้ากัน ที่หล่อนแยกออกไปเข้าห้องอยู่คนเดียว...ก็เพราะไม่อยากเห็นหน้าเขา

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 759)

วิภาดาเกลียดชังและเบียดเบียนทุกสิ่งทุกอย่างที่มารดาประพฤติ เธอจึงมีลักษณะบุคลิกภาพตรงข้ามกับมารดาทุกอย่าง เธอเกลียดความฟุ้งเฟ้อ เกลียดการแต่งตัวหรูหรา เกลียดกริยาอาการอ่อนหวานจนเกินเหตุของมารดา

ไย...เบื่อ...เบื่อเสียงอ่อนเสียงหวานของแม่ ทำไมไม่รู้สึกที่ว่าลูกต้องการอะไรจากแม่ ไ้ความอ่อนหวาน...โง่...ลูกรัก...ไ้บ้าน
วิไลมาหราที่แม่ได้มาจากความสวยงามของแม่ เงินทองที่แม่กิน

แต่บอกว่า จะเอาอะไรจะซื้ออะไรแม่จะให้นั้น...ลูกไม่ต้องการ...

ไม่ต้องการ...

มองดูแม่บ้างซี...อายุตั้งขนาดนี้แล้ว ยังลุกขึ้นนั่งกางเกงขาล้นแบบที่พวกวัยรุ่นชอบใส่ออกรับแขก...

วิภาดาสะบัดหน้า

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 345)

นอกจากนี้ วิภาดายังมีลักษณะเก็บกดความรู้สึกเจ็บเหงา อ้างว้าง และหิวโหยความรักไว้ในส่วนลึกของจิตใจการแสดงออกภายนอกของเธอที่มีลักษณะก้าวร้าวและแข็งกระด้างนั้น แท้จริงแล้วเป็นเพียงการแสดงออกเพื่อปิดบังความเศร้าและความว่าเหว่เดียวดายในส่วนลึกของตัวเท่านั้น ทุกครั้งที่วิภาดามีโอกาสมาร่วมกิจกรรมภายในครอบครัวอันอบอุ่นของจิตรรา วิภาดาจึงมักเปลือยแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมาเรื่อย ๆ

...วิภาดานั้นรู้สึกอยู่ในใจซ้ำแล้วซ้ำอีก เหมือนทุกครั้งที่หล่อนเข้าร่วมเป็นหนึ่งในครอบครัวนี้...ช่างเป็นครอบครัวที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่นอย่างน่าอิจฉาเสียนี้กระไร...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 515)

หรือทุกครั้งที่วิภาดาอยู่คนเดียว ความรู้สึกเจ็บเหงา เดียวดายจะตามมารบกวนให้จิตใจของเธอกระสับกระส่ายโหยหาความรักความอบอุ่นอย่างไม่รู้จบสิ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากตลอดเวลาที่ผ่านมา วิภาดาไม่เคยได้มีโอกาสสัมผัสรสชาติของความรักความอบอุ่นจากครอบครัวมาก่อนนั่นเอง เมื่อเธอเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความรู้สึกต้องการของส่วนลึกในจิตใจดังกล่าว จึงเป็นต้นเหตุที่ทำให้เธอกลายเป็นคนที่หาความสงบสุขทางใจไม่ได้เลย หรือดังจะเห็นได้จากการบรรยายอีกตอนหนึ่ง

ในความมืดนั้น หล่อนเกิดความเหนียวอ่อนและพึงรู้สึกเหงาจับใจอย่างไม่เคยรู้สึกมาก่อน เจ็บสั่น จนกระทั่งหล่อนได้ยินเสียงหัวใจของตนเอง

ท่ามกลางความมืด ความเงิบนั้น หล่อนเพิ่งมีโอกาสนึกถึงชีวิตของ
ตนเอง ตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก เมื่อยังเล็กไร้เดียงสา หล่อนเคยคิดถึงพ่อ
อยากมีพ่อ และเคยร้องไห้หาแม่เสมอ ๆ เวลาแม่ไม่อยู่บ้านทิ้งหล่อนไป
ครั้งละนาน ๆ...ใช่...กับผู้ชายอื่นที่ไม่ใช่พ่อของหล่อน...

ชีวิตหล่อนโหยหาความรักอยู่เสมอ...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 938 - 939)

มีลักษณะขาดความมั่นคงทางอารมณ์

สภาพอารมณ์ที่ขาดความมั่นคงของวิภาดา นั้น ดูได้จากการที่เธอมักจะโกรธหรือ
เกลียดอะไรอย่างง่าย ๆ และอารมณ์ดังกล่าวอาจจะแปรเปลี่ยนเป็นความรู้สึกอย่างอื่นได้
ภายในเวลาใกล้ ๆ กัน ดังเช่น เมื่อวิภาดาทำร้ายแม่วัยสาวอารมณ์โกรธจัดแล้วกลับรู้สึก
สงสารมันทันทีที่เห็นอาการชมชานของแมว

เมื่อครั้งวิภาดาอยากฆ่ามันให้ตาย แต่เมื่อเห็นมันชมชาน หล่อนกลับ
สงสารมันอย่างลึกซึ้ง...วิภาดาลุกขึ้นอย่างรวดเร็ว ประคองลูบหลังมัน
แผ่วเบา...น้ำตาเริ่มหน่วยตา...

อารมณ์ของหล่อนเหมือนปรอท กระบร้อนจัดที่และหนาวจัดที่ เลื่อนขึ้น
เลื่อนลงปรูดปราดแบบนี้เสมอ

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 260)

มีลักษณะต่อต้านเพศตรงข้าม

ความเกลียดชังและต่อต้านเพศตรงข้ามของวิภาดา นั้น เห็นได้จากคำพูดของเธอ
ที่กล่าวกับคุณจิตติดังนี้

หนูเกลียดไอ้พวกผู้ชาย มันไม่เคยจริงจังกับแม่เลยสักคน แต่แม่ก็ยอมให้มันหลอก มันเห็นแม่เป็นเหมือนอะไร คุณยายรู้ไหมคะ หนูนามันเห็นแม่เป็นเหมือนโลภะชั้นสูงมันถึงให้เงินแม่ ให้เยอะแยะแต่มันไม่ยอมแต่งงานกับแม่ ไม่มีใครยอมแต่งงานกับแม่"

เสียงของวิภาดาเจ็บใจยิ่งนัก

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2531 : 281)

ความเกลียดชังดังกล่าวของวิภาดานั้น มีต้นเหตุในส่วนลึกอีกประการหนึ่งมาจากความผิดหวัง น้อยใจ ที่บิดาทอดทิ้งเธอไปตั้งแต่เล็ก ๆ และไม่มีความรักชอครอบครว้ในฐานะของบิดาเลย "การมีพ่อ ก็เหมือนกับไม่มี" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 843) นั้นส่งผลให้วิภาดาหมั่นเกลียดชังเพศชายรุนแรงยิ่งขึ้น จนกลายเป็น "ปมเกลียดผู้ชาย" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 785) อันเป็นต้นเหตุให้วิภาดามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศในเวลาต่อมา

มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

วันทนี วาลิกะสิน (2526 : 106) ศึกษาพบว่า บุคลิกภาพของเด็กหญิงก็มีผลมาจากความรักของพ่อ แม่ เช่น เด็กผู้หญิงที่เติบโตและสามารถมีความรักมีความศรัทธาต่อเพศตรงข้าม มีผลมาจากการได้รับความรักและการมีความสัมพันธ์ที่ดีจากบิดาและในทางตรงกันข้าม เด็กผู้หญิงอาจจะรู้สึกเกลียดเพศชาย ถ้าบิดาไม่ให้ความรักหรือปฏิบัติตนไม่สมบทบาทของความเป็นบิดาหรือบิดาที่เอาเปรียบมารดาให้เด็กเห็น บิดาที่ทารุณทุบตีมารดาหรือทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูครอบครว้ จะทำให้เด็กผู้หญิงพัฒนาความรู้สึกเกลียดเพศตรงข้ามหรือถ้าเป็นเด็กผู้ชายก็อาจเกิดความรู้สึกไม่ภูมิใจในเพศของตนได้ พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศของวิภาดาก็เกิดจากการขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบิดา และความคิดฝังใจที่ว่าผู้ชายมักมีนิสัยเอาวัดเอาเปรียบทั้งสิ้น ดังนั้นวิภาดาจึงไม่คิดจะเกี่ยวข้องกับผู้ชายอีกต่อไป เธอหันมาสนใจเพศหญิงด้วยกันแทน

บุคคลที่วิภาดาจัดไว้เป็นคู่นอนคือจาริกา เพราะจาริกานั้นก็เป็นเด็กสาวที่มีปัญหาทางด้านจิตใจเช่นกัน จาริกามีปมด้อยในใจว่าบิดาและมารดาไม่ต้องการเธอ จึงยกเธอให้กับคนหน้าจิตติเป็นผู้อุปการะแทน จาริกามีสภาพอารมณ์อ่อนไหวง่าย มีความรู้สึกส่วนลึกอ้างว้างว่าเหว เช่นเดียวกับวิภาดา เมื่อจาริการู้จักวิภาดา เธอจึงยึดวิภาดาผู้มีลักษณะแข็งแกร่งไว้เป็นที่พึ่งทางใจชั่วคราว ส่วนวิภาดานั้น "เมื่อเข้ามาใกล้กับจาริกาผู้น่ารัก ผู้แต่แรกได้เกาะเกี่ยวอยู่กับหล่อนเหมือนพันธุ์ไม้เลื้อยต้องการอาศัยหลัก วิภาดาจึงได้เกิดความรักที่หล่อนโหยหามาโดยไม่รู้สึก" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 844) นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศของวิภาดานั้น เกิดจากความรู้สึกอ้างว้าง และต้องการอยากมีคนที่จะรัก และรักเธอจริง ๆ สักคนหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็เกิดจากความรู้สึกเกลียดชังเพศชาย ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของเธอที่กล่าวกับจินดาพราดังนี้

"...แกล้งไม่เข้าใจฉันหรือจิ้น เพราะแกล้งไม่ได้เกลียดผู้ชายเหมือนอย่างฉัน แกล้งเคยรักรสของความขมขื่น...เวลาที่มองดูเพื่อน ๆ เขามีพ่อมารับ เวลาที่แกลหรือเพื่อน ๆ คนอื่นวิ่งไปหาพ่อ แล้วพ่อก็อุ้มขึ้นมาจูบ กอด ดึงกระเป๋ามาถือให้ ยิ่งแกลด้วยแล้ว...จนกระทั่งโตเป็นสาวพ่อก็ยังโอิ่ แกลยังจำได้ไหมเวลาที่พวกแกลพูดกันถึงพ่อ แกลพูดกันว่า...พ่อนี้ยังยุ่ง... เพราะพ่อหวงพวกแกล แกลบ่นอย่างรำคาญ แต่ก็บ่นอย่างรักพ่อเป็นที่สุด... ฉันต้องหนีพวกแกลเพราะไม่ยอมฟัง เพราะฉันมีพ่อก็เหมือนไม่มี พ่อไม่เคยมาเหลียวแลฉันเลย..."

เสียงของวิภาดาแข็งและกร้าว หล่อนเน้นว่า

"พ่อฉันแค่ทำให้ฉันเกิดมาเท่านั้นเอง..."

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 842 - 843)

สภาพอารมณ์และจิตใจที่ผิดปกติดังกล่าวนั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า เป็นผลมาจากสภาพครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น "วิภาดาขาดความเข้าใจที่ลูกผู้หญิงควรจะได้รับจากแม่"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 784) หล่อน "มีนิสัยเกลียดชังผู้ชายมาตั้งแต่หล่อนเพิ่ง
 คล่อง และเกลียดผู้ชายทุกคนที่ "ชื้อ" แม่ของหล่อนโดยไม่คิดแต่งงานด้วยอย่างจริงจัง"
 (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 755) ดังนั้นวิภาดาจึงหวาดกลัวต่อการถูกทอดทิ้งให้อ้างว้าง
 เดียวดายเป็นที่สุด นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าบิดามารดาคือบุคคลสำคัญที่สุดในชีวิตของลูก
 เด็กทุกคนต้องการที่จะมีรูปแบบของพ่อแม่ที่น่าเคารพบูชา ซึ่งถ้าพ่อแม่ไม่ได้มีลักษณะดังที่ลูก
 ประารถมาแล้ว อาจทำให้ลูกมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพ่อแม่ และหาทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรม
 ที่เบี่ยงเบนไปจากปกติได้

มีพฤติกรรมก้าวร้าว

วันดา ทรัพย์บุญมี (2517 : 37) ศึกษาพบว่า การขาดบิดา มารดา หรือบิดา
 มารดาแยกทางกัน จะเป็นภาวะที่สะท้อนใจมากสำหรับบุตร เนื่องจากจะต้องขาดความรัก
 ความอบอุ่น ขาดความมั่นคงปลอดภัย เกิดความเสียใจและมีปมด้อย ขณะเดียวกันก็กลัว
 ถูกลงโทษหรือถูกทอดทิ้ง ทำให้ต้องเก็บกดความรู้สึกเช่นนี้ไว้ เมื่อโตขึ้นความโกรธและ
 ความคิดต่อต้านจะแสดงออกด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาย่างยาก
 ขัดแย้งภายหลังได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่เด็กมีความเคร่งเครียด
 ทางอารมณ์และเป็นวัยแห่งปัญหา การแสดงออกก็รุนแรงเช่นเดียวกับวิภาดา ที่ตลอดเวลา
 มักจะมีกิริยา วาจา หยาดกระด้าง และต่อต้านมารดาอยู่เสมอ ความขมขื่น เคียดแค้น
 ที่ฝังลึกอยู่ในใจวิภาดานั้น เป็นเหตุให้วิภาดาไม่มีความรู้สึกเครียด และกระสับกระส่ายอยู่
 ตลอดเวลา วิภาดาระบายความเครียดด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ลักษณะก้าวร้าว
 ของวิภาดานั้น เห็นได้จากเธอมักจะแสดงอาการฉุนเฉียวเกรี้ยวกราดออกมาอย่างไร้เหตุผล
 และไม่สามารถระงับความโกรธเกลียดเอาไว้ได้ วิภาดาเกลียดชังภรรยาเพื่อนชายคนหนึ่ง
 เธอก็จะแสดงกิริยาอาการกระแทกกระทั้นและกล่าวคำพร่ำสาทเขาออกมาอย่างไม่ยอมอดกลั้น
 หรือเมื่อเธอเห็นจาริกาและภรรยามีท่าทางสนิทสนมกัน วิภาดาก็เกิดอารมณ์โกรธอย่างรุนแรง
 และหาทางระบายความโกรธด้วยการทำลายสิ่งขวางกั้น ดังคำบรรยาย

หากอารมณ์ของวิภาดาเป็นเชื้อเพลิง มันก็กำลังถูกจุดด้วยไฟจน
 ลุกโพล่ง...คุณกลางนะคุณกลาง ทำท่าหยิ่งจองหองตึง...
 ลูกแมวเคราะห์ร้าย ไม่รู้ว่าหลงบินเข้ามาทางไหนตัวนิดเดียวน่ารัก
 เดินร้องแหงว ๆ เข้ามาหยุดยืนข้างเท้า
 ลักษณะดูน่าเกลียดน่ากลัว เกิดขึ้นมาในอารมณ์หนึ่ง...วิภาดายกเท้า
 เหยียดตัวออกไป ถูกแมวตัวน้อยกระเด็นหัวร้องแป้ว...
 มันคงจุกและเจ็บมาก แทนที่จะวิ่งหนีไปอย่างปราดเปรียว มันลุกขึ้น
 ขมซาน...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 260)

กล่าวได้ว่า วิภาดาคือตัวอย่างของผู้ที่เติบโตขึ้นมาอย่างขาดความอบอุ่นและขาด
 ความมั่นคงปลอดภัยในวัยเด็ก สัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างเธอและมารดา ตลอดจนทัศนคติใน
 ทางลบที่มีต่อบิดา ส่งผลให้เธอกลายเป็นผู้ที่มีปัญหาในด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรมรักร่วมเพศ
 อย่างไม่อาจแก้ไขได้

9.2 ขณะ ขณะจัดได้ว่าเป็นตัวละครวัยรุ่นจากครอบครัวแตกแยก
 อีกผู้หนึ่งที่ถูกพิษสงของโรคขาดความรักความอบอุ่นทำร้ายจนกลายเป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น
 และมีบุคลิกเคร่งขรึม เก็บกด ขณะ ไม่ชอบพูดคุยกับใครโดยไม่จำเป็น ครอบครัวของ
 ขณะนั้นเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ บิดาของเขาเป็นนักธุรกิจชื่อดัง ซึ่ง "นามสกุลพ่อของเขา
 และชื่อเสียงความมั่งคั่งร่ำรวยใคร ๆ ก็รู้จัก ใคร ๆ นั้นส่วนมากคิดว่าเขาโชคดี ที่เกิดมา
 เป็นลูกเศรษฐี" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 72) แต่แท้จริงแล้วขณะกลับรู้สึก ว่า ตัว
 เขานั้นช่างโชคร้ายที่เกิดมาในครอบครัวที่มั่งคั่ง และใหญ่โตของบิดา "พ่อของเขามีลูก
 สิบเจ็ดคน" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 72) และมีภรรยาหลายคน ส่วนตัวของเขา
 เอง "เป็นลูกของเมียคนที่สาม...เมื่ออายุของเขาได้ขวบเดียว...แม่ของเขาก็หนีหายไป

กับคนขับรถของพ่อ" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 73) จากสภาพเช่นนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า สภาพครอบครัวในวัยเด็กของภณะนั้นไม่ได้เอื้ออำนวยให้เขามีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ไปได้เลย นอกจาก "ภณะนั้นจะไม่เคยรู้จักแม่ที่แท้จริงของเขา" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 73) แล้ว บิดาของเขาก็กังมี "อายุมากและไม่ค่อยมีเวลาสำหรับเขา พ่อมีลูกชายมาก่อนหลายต่อหลายคนจนไม่มีใครสนใจกับเขา" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 74) สิ่งที่น่าทึ่งยิ่งทำให้เขาเสมอจึงเป็นเพียงทรัพย์สินเงินทองเท่านั้น จากสภาพดังกล่าวส่งผลให้ภณะนั้นมีลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมดังนี้

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

ลักษณะเช่นนี้ของภณะนั้น จะเห็นได้จากตลอดเวลา ภณะนั้นไม่เคยมีสีหน้าเบิกบานแจ่มใสหรือพูดคุยอย่างสนุกสนานกับใครเลย บางครั้งเขาเกิดอารมณ์หงุดหงิดนั่งขำถึงกับอยากตะโกนร้องออกมาดัง ๆ ดังตัวอย่างเช่น เขาเปิดวิทยุดัง ๆ เป็นการแทนความต้องการตะโกนดัง ๆ

ภณณ์เปิดเทปเพลงโมอียีน เร่งให้มันดังแฉดก้องเขาชอบเนื้อเพลงอันสะใจนี้นัก มันแสดงถึงความขมขื่นของฆาตรกรคนหนึ่งที่กำลังจะถูกตัดสินประหารชีวิต ซึ่งเขาวา...เขาไม่มีความผิด

เหมือนกาลิเลโอ...ซึ่งถูกกล่าวหาว่า ต่อต้านศาสนา...

กาลิเลโอ...กาลิเลโอ

เสียงร้องที่แฉดก้อง...กาลิเลโอ...กาลิเลโอ...เหมือนกับว่ามันแฉดออกมาแทนเสียงของเขา ซึ่งอยากจะร้อง...อยากจะระเบิด...เสียงแฉดลั่นของนักร้องของดนตรี ทำให้อารมณ์อันตึงเครียดของเขาละลายลงไปได้เหมือนพะเนินเหล็กทุกโป้ง ๆ ลงไปบนหินผา ซึ่งมันดูเหมือนแข็งแกร่งกว่าที่จริงแล้วเปราะ

มีพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมก้าวร้าว ตีรัน ตลอดจนการแสดงปมเชิงของภณะนั้น เกิดจากความเครียดและความน้อยใจในปมด้อยที่เกิดขึ้นเป็นบุตรที่บิดาไม่เคยให้ความสำคัญเท่าเทียมบุตรคนอื่น ประเทิน มหาพันธ์ (2521 : 65) กล่าวว่า ครอบครัวถือเป็นแหล่งของความรัก ความอบอุ่น เมื่อการกระจายความรักความอบอุ่นในบ้านเป็นไปอย่างไม่ยุติธรรม เช่น บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่แก่บุตรมากน้อยไม่เท่ากัน เนื่องจากมีสาเหตุหลายอย่างเป็นต้น เช่นนี้ก่อให้เกิดความเครียดทางจิตวิทยาและอารมณ์ไม่มั่นคงแก่เด็ก ที่คิดว่าตนไม่ได้รับความรักความอบอุ่นเท่า ๆ กับพี่น้องคนอื่น ความคับข้องใจ และสภาพอารมณ์ที่ไม่มั่นคงนั้นจะนำไปสู่การเป็นเด็กเกเรได้ในเวลาต่อมา ดังเช่น ที่ภณะกลายเป็นเด็กที่มีลักษณะนิสัยค่อนข้างเกเร ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดที่สอดคล้องกับคำกล่าวของประเทิน มหาพันธ์ ไว้ตอนหนึ่งดังนี้

อาจเป็นเพราะเขาขาดความอบอุ่น เขาจึงโตขึ้นมาด้วยลักษณะนิสัยอันค่อนข้างเกเร เมื่อเด็ก ๆ มีหน้าตาอันขี้ขริมอยู่เป็นนิจ เมื่อเติบโตขึ้นหน้าตาเขาซึ่งนี้สาวใหญ่มักเที่ยวปรารภกับใครต่อใครอยู่เสมอว่า

มันขออะไรก็ต้องให้มัน ไม่เห็นหน้ามันเรอะ เกิดมุทะลุขึ้นมา เดี่ยวฆ่ามันตายเท่านั้นเอง"

ปมด้อยอันเกิดจากเป็นน้องชายผู้มีพี่ชายถึงแปดคน และแทบจะตลอดเวลา มักได้รับสิ่งของเครื่องใช้เครื่องเล่นจากพี่ชายที่ "โยน" มาให้ เมื่อออกนอกบ้านหรืออยู่ในโรงเรียน ภณะจึงชอบตั้งตัวเป็นหัวหน้า เบียดเบียนเงินพิเศษต่าง ๆ จึงมักจะไม่เหลือหลอ เพราะภณะเอาไปเลี้ยงเพื่อนผู้เป็นลูกน้องของเขาหมด...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 75)

ภณะคือตัวอย่างของเด็กที่ขาดความอบอุ่นและพยายามแสดงปมเชิงเพื่อลบปมด้อยของตัวเองด้วยการทำตนเป็นคนหลักสำคัญ เมื่อเขาไม่เคยได้รับความสำคัญในครอบครัว เขา

จึงต้องพยายามเป็นคนสำคัญนอกบ้านให้ได้ โดยไม่สนใจพ่อแม่หรือพี่น้องในบ้าน ดังคำพูดของครูที่สอนเขา

"นายขณะนี้ รู้สึกจะเป็นวีรบุรุษของเด็ก ม.สี่ ม.ห้า นะเธอ"

"เขาชอบเป็นหัวโจกมาแต่เด็กแล้วครับ ตอนเล็ก ๆ อาละวาดไม่ใช่
ย่อย ชกต่อยกับเพื่อนเป็นประจำ รู้สึกเป็นเด็กมีปัญหาเหมือนกัน"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 113)

พฤติกรรมที่ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่า นับเป็นอันตรายและเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่พ่อแม่ควรตระหนักและหันมาเอาใจใส่เด็กให้มากขึ้นกว่าเดิมก็คือ พฤติกรรมก้าวร้าว ที่แสดงออกด้วยการกระทำความโหดโหดของกษณะหรือการขึ้นรถแข่งทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นเรื่องอันตราย แต่ความรู้สึกที่ต้องการประชันบิดามิมากกว่าสิ่งอื่นใด ทำให้ขณะไม่สนใจอันตรายใด ๆ ทั้งสิ้น

พ่อของเขาน่ะเรอะ ลูกชายออกหลายคน แม้เขาจะตายไปคน ก็คง
ไม่มีความหมาย...

ขณะนึกประชันอยู่ในใจอย่างชื่นชมเล็กน้อย แต่ไม่กล้าพูดออกมาดัง ๆ

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 132 - 133)

✕/วนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มักตัดสินใจทำอะไรตามอารมณ์ของตน ถ้าขาดบิดามารดาหรือผู้คอยชี้แนะประคับประคองสภาพอารมณ์ให้ดีแล้ว อาจเป็นเหตุนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นอันตรายได้ง่าย ดังเช่น พฤติกรรมดังกล่าวของขณะที่เป็นเหตุให้เพื่อนคนหนึ่งต้องถึงแก่ชีวิตเพราะอุบัติเหตุจากการแข่งรถ ผู้เขียนได้เสนอแนะคิดว่าตอนหนึ่งดังนี้

ที่จริงอยากจะตอบว่า...มันไม่ใช่ความผิดของเด็ก แต่ก็คงต้องพูดกันยาว
ถึงเหตุผล...โดยเฉพาะไม่อยากพูดเวลานี้ เพราะมี "เด็ก" หลายคนนั่งอยู่
ใกล้ ๆ และคอยตะแคงหูฟังอยู่...

พวกทะโมนเหล่านี้เวลาสงบเสียงก็เรียบร้อยได้ตึ๊ง แสดงว่า
 "สันดาน" นั้นที่จริงก็ยังอ่อนอยู่ ไม่ได้แข็งกระด้างนักหนา สิ่งแวดล้อม
 ต่างหากที่ "ซบ" และ "ย้อม" พวกเขา จนบางคนกระด้าง
 เปราะเปื้อนและสกปรกโสมม...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 223)

จึงกล่าวได้ว่าสภาพครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น และขาดความเอาใจใส่
 จากบิดามารดานั้น สามารถส่งผลให้คนเหล่านี้ทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรมเกเร โดดโผน
 เป็นอันตรายและเป็นปัญหาร้ายแรงในสังคมอย่างหนึ่งได้

มีพฤติกรรมแสวงหาสิ่งทดแทน

ชีวิตในครอบครัวที่ไม่เคยได้รับความรักความอบอุ่นจากใครเป็นสิ่งช่วยผลักดัน
 ให้คนเหล่านี้พยายามสร้างตัวเองและพาตัวเองให้หลุดพ้นออกมาจากแควดวงของบรรดาญาติ
 พี่น้องได้สำเร็จ โดยไม่คิดที่จะหวนกลับเข้าไปอีก ดังคำพูดของเขาที่กล่าวกับจินดาพรา
 เพื่อนหญิงของเขาตอนหนึ่งว่า บ้านของเขาไม่ได้อบอุ่นแน่นอนเหมือนบ้านของเธอเพราะ
 ทุกคนในบ้าน "มีแต่เรื่องชิงดีชิงเด่น พอลูกพอคนไหนอู้อ้อออกมา ก็พากันสะอึกแล้วว่าหุ้
 ก็หุ้จะต้องถูกแบ่งไปและจะได้อะไรจากพ่อบ้าง" (ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 544)
 ดังนั้นคนเหล่านี้จึงไม่คิดที่จะย้อนกลับไปที่นี่อีก

"ผมถึงได้ไม่เหมือนคุณไงล่ะ คุณเหมือนนกที่บินออกมาเที่ยว ถึงยังงี้
 ก็อดคิดถึงรังไม่ได้ แต่สำหรับผมเหมือนบินออกมาหาหนทางเผชิญชีวิตโดย
 ไม่ต้องกลับไปอาศัยรังเก่า"

"เพราะฉะนั้นคุณถึงได้เลือกเรียนเอนจิเนียร์แทนที่จะเรียนบริหารธุรกิจ"
 เขาผงกศีรษะรับ...

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 544 - 545)

"ผมจะอยู่เอาปริญญาโทก่อน ต่อจากนั้นก็กลับไปทำงานเมืองไทย
แต่ไม่ใช่บริหารงานธุรกิจของพ่อ"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 870)

"ผมได้โทเมื่อไหร่จะกลับไปพบคุณจินตน์ที เราจะช่วยกันทำงาน มี
ครอบครัวเล็ก ๆ อย่างคนชั้นกลาง มีความสุขเหมือนครอบครัวคุณพ่อคุณแม่
ของคุณ"

ขณะนั้นถึงครอบครัวอันอบอุ่นที่เขาจรร้องหาอยู่ในความรู้สึกส่วนลึกตลอด
เวลาตั้งแต่เด็ก ๆ

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 891)

จะเห็นได้ว่า ขณะคือตัวละครอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจนกลายเป็นผู้ที่ขาด
ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเครียดอันเกิดจากความน้อยใจบิดาทำให้ ขณะหาทางออก
ด้วยการเป็นเด็กวัยรุ่นเร่ร่อน ดื้อรั้น และหาทางประชดบิดาแบบทำร้ายตนเอง เมื่อโตขึ้น
ปมด้อยดังกล่าวได้กลายเป็นแรงผลักดันให้เขามานะสร้างฐานะและเกียรติยศให้ตนเอง
โดยไม่คิดจะหวนกลับไปฟังฟังบิดาผู้มีฐานะมั่งคั่งเลยแม้แต่น้อย

10. ใบไม้ที่ปลิดปลิว

ในเรื่องนี้ได้แสดงถึงผลกระทบของปัญหาครอบครัวที่ส่งมาถึงลูกในหลายด้านด้วยกัน
ปัญหาเกิดจากผู้เป็นบิดาเป็นคนเจ้าชู้ มีความลัษณ์ทางเพศกับผู้หญิงอื่นอีกมากมาย บิดาไม่
เคยมีเวลาหันมาเอาใจใส่บุตรชายคนเดียวเลย มีเพียงมารดาผู้เดียวเท่านั้นที่คอยปลอบโยน
และให้ความอบอุ่นแก่ลูกอย่างใกล้ชิด แต่ก็ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของเด็ก ตัวละคร
ผู้เป็นลูกในนวนิยายเรื่องนี้ ได้แก่ ชนันธวัช ดังจะวิเคราะห์ผลกระทบโดยละเอียดต่อไปนี้

ชนันธวัช จากสภาพแวดล้อมที่ขาดความรักความอบอุ่นจากผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดา
ส่งผลให้เขามีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

มีลักษณะเก็บตัว

ชนันธวัชกลายเป็นคนเก็บตัว และช่างคิด เขาไม่ชอบพูดจาสนิทสนมกับใคร ตลอดเวลาเขาชอบหลบอยู่คนเดียว "ในโลกเงียบของเธอเสมอ เหมือนหอยที่หุบกาบ เหมือนเต่าอยู่ในกระดอง" (ทมยันตี. 2531 : 24) ภาพของชนันธวัชที่ปรากฏแก่สายตาผู้อื่นก็คือ ความเคร่งขรึม สงบเงียบ และสีหน้าที่ราบเรียบไม่บอกความรู้สึกใด ๆ แต่ในส่วนลึกของจิตใจนั้น ชนันธวัชสะสมความเจ็บเหงา อ้างว้างเอาไว้อย่างมากมาย ความรู้สึกดังกล่าวในใจของเขายังเพิ่มพูนมากขึ้น เมื่อ "แม่...เพื่อนคนเดียวในโลก" (ทมยันตี. 2531 : 58) ของเขาได้สิ้นชีวิตไปเพราะอุบัติเหตุจากเครื่องบินตก ดังนั้นชนันธวัชจึงมีสภาพจิตใจที่หดหู่ โหยหาความรัก ความอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาการดังกล่าวของเธอเห็นได้จากการคิดคำนึงของนายแพทย์เนญจางค์ ดังนี้

เขามองดูเธอตรงหน้าอย่างเข้าใจ... เธอโหยหาความรักอย่างรุนแรง
เธอ...ปรารถนาที่จะมีชีวิตปกติสุขเช่นสตรีอื่น เขาก็ "หวัง" ว่าเธอจะ
สมปรารถนา แต่...ไม่ใช่เขา

(ทมยันตี. 2531 : 158)

มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์

บุคลิกภาพที่ปรากฏอย่างชัดเจนในตัว of ชนันธวัช อีกประการหนึ่งคือ การเป็นคน อารมณ์อ่อนไหว ไม่มั่นคง และปรวนแปรอย่างรวดเร็ว อยู่ตลอดเวลา ลักษณะบุคลิกภาพ เช่นนี้นั้น ออร์นาย (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2529 : 49 - 50 ; อ้างอิงมาจาก Hornai. 1939) อธิบายว่า จะเกิดจากการที่บุคคลมีความต้องการผูกพัน และต้องการยอมรับสูง เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกว่าตนเป็นผู้ขาดความรักอย่างรุนแรง จึงทำให้มีความรู้สึกไว อ่อนไหวง่ายต่อสถานการณ์ใด ๆ ที่ตนรู้สึกว่าถูกปฏิเสธ ขักปฏิเสธความมีเชื้อใยไมตรี และการไม่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เช่นเดียวกับชนันธวัช ที่มีสภาพอารมณ์อ่อนไหวง่าย ไม่มั่นคง เห็นตัวอย่างได้จากการคิดคำนึงของนายแพทย์เนญจางค์ตอนหนึ่งดังนี้

...เธอผู้นั้น "ยามที่จะละเมียดละไมทางอารมณ์อย่างหาตัวจับยาก
หาก "ยามร้าย" ก็ร้ายอย่างยากจะหาใครเทียมเช่นกัน สำหรับ
นักจิตวิทยาคนสองอารมณ์ น้ากลัวเสมอ

(ทมยันตี. 2531 : 153)

อารมณ์ที่อ่อนไหวง่าย ยังเห็นได้จากการที่ชนันธวัชไวต่อความรู้สึกทุกชนิดและไม่สามารถทนต่อสภาวะทุกอย่างที่อาจก่อความกระทบกระเทือนทางจิตได้ดังเช่น เขารู้สึก
ซาบซึ้งในความกรุณาของหมอเบญจรงค์ที่คอยช่วยเหลือประคับประคองเขามาตลอดหลัง
การผ่าตัดคล้ยกรรม เปลี่ยนโฉมหน้าของตนเอง จนไม่มีใครจำตนได้อีกต่อไป ชนันธวัช
จึงรักและบูชาหมอเบญจรงค์เป็นที่สุด ส่วนชัชวีร์นั้นคือรูปแบบของผู้ชายที่เขาชื่นชม ครัทธา
และอยากให้บิดาเป็นเช่นนั้น ชัชวีร์เป็นผู้ชายที่มีความสุภาพ อ่อนโยน และให้ความกรุณา
เอื้ออาทรหลายชายอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นเหตุให้ชนันธวัชหลงรักอาอย่างรุนแรง และ
อยากได้อามาเป็นของตนเพียงผู้เดียว ในขณะที่เดียวกันชนันธวัชก็ฝังใจเกลียดชังบิดา และ
รังรองผู้คอยจีบด้อยของเขาจนกลายเป็นความเคียดแค้น พยายามในเวลาต่อมา ชนันธวัช
จะมีอารมณ์รุนแรงและจริงจังกับชีวิตทุกด้าน ซึ่งนายแพทย์เบญจรงค์ผู้เป็นแพทย์ประจำตัว
ของเขาได้สรุปไว้ว่า "ความรัก ความเลียด ของนิรารุนแรงเสมอ...เธอรุนแรงทั้งสองขั้ว
ไม่มีสายกลาง" (ทมยันตี. 2531 : 238)

ทุกครั้งที่มีการกระทบกระเทือนทางจิตใจ ชนันธวัชจะแสดงอาการผิดปกติของ
สภาพจิตใจออกมาเสมอ เช่น การกรีดเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด และไม่อาจจะทนรับฟัง
คำพูดใด ๆ ของใครได้อีก ดังตัวอย่างเช่น เมื่อแม่อ่อน ผู้เป็นแม่ครัวทักท้วงว่าเขามีใบหน้า
คมคายราวกับชายหนุ่ม ซึ่งคำทักดังกล่าวได้กระทบปมด้อยในใจที่เขาพยายามปิดบังทุก ๆ คน
มาตลอด กริยาอาการที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพอารมณ์อันไม่มั่นคงของชนันธวัช ผู้เขียน
บรรยายไว้ดังนี้

"ไม่ " เสียงกรีด กึกก้องห้องครัว แม่อ่อนสะบัดสุดตัวจวนที่เข็ดอยู่
ตกแตกกระจายแทบเท้า

"ไม่ ไม่ใช่...ไม่ใช่..."

เสียงแหบร่ำติดกัน รวากับหมดการควบคุมตนเอง

"ไม่ใช่...ไม่ใช่...ไม่ใช่อย่างนั้น"

ดวงหน้าของนิราชิตจนเขียว ปากสั่น ดวงตาเบิกกว้างคล้ายตกใจสุดขีด

"ไม่...หมอ...ไม่...ไม่ใช่..."

"นี่เป็นผู้หญิงนะ...ผู้หญิง"

(ทมยันตี. 2525 : 203 - 204)

มีลักษณะหวาดวิตกกังวลสูง

ลักษณะของการเป็นคนหวาดวิตกกังวลนั้น จะเห็นได้จากตลอดเวลาที่ชั่วจะแสดงอาการหวาดวิตกต่อสภาพแวดล้อมและทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาอยู่เสมอ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเป็นเพราะชนชั้นชั่วเติบโตมาโดยไม่มีที่พึ่งพิงทางใจอันแข็งแกร่งมั่นคงจากเพศพ่อในวัยเด็ก อันส่งผลให้เขามีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ไม่สมบูรณ์ ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาทั่วไปที่ต่างลงความเห็นว่า พัฒนาการของบุคลิกภาพของบุคคลนั้นจะสมบูรณ์ได้ต้องมีบิดาและมารดาเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในวัยเด็ก ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นคนหวาดวิตก ไม่มั่นใจในตัวเองนั้น เห็นได้จากการที่ชนชั้นชั่วมักจะถามย้ำกับนายแพทย์เบญจรงค์ ผู้เป็นนายแพทย์ประจำตัวของเขา เกี่ยวกับรูปโฉมของตนเองว่า สวยงามจริงหรือไม่ หลังจากที่เขาได้ทำัลยกรรมตกแต่งรูปร่างหน้าตาใหม่แล้วดังนี้

"หมอ...ถ้าหมอไม่...รู้ประวัติฉัน หมอจะแต่งงานกับฉันไหม?"

คำถามนั้นคล้ายเด็กที่ต้องการความมั่นใจมากกว่าปรารถนา "ทดลอง"

รูปโฉมตน

(ทมยันตี. 2531 : 121)

หรือ "หมอ" เสียงลึกลับ ๆ ในคอดังที่ซอกหู "สักวัน...หมอมจะ...รับ..."

ฉันได้ไหม"

"วันหนึ่ง ฉันจะ...แต่งงาน...ได้ใช่ไหม"

"ผมคิดว่า...อา...จะชอบฉันไหม"

"ชอบคงชอบ..." เขาทำเสียงหนัก

"หรือค่ะ?" คำถามตื้นตัน นาน ๆ จะมีคำลงท้าย

"ผมรู้ได้ยังไง"

(ทมยันตี. 2531 : 169 - 170)

มีลักษณะเก็บกด

พฤติกรรมของพ่อที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ชมเชยไม่มีเวลาวาง เพราะ "ชมเชยชโลยละล่องไปตามความพอใจของตน และ "แม่ลูก" ก็เก็บตัวเงียบราวกับพอใจในชีวิตตนเองเช่นกัน" (ทมยันตี. 2531 : 414) ชนันชวักเป็นเด็กที่ "ติดแจกับแม่โลกทั้งโลกมีแต่แม่" (ทมยันตี. 2531 : 415) ในขณะเดียวกันเขาก็เก็บกดความรู้สึกเกลียดชังพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบของบิดาอย่างที่สุด เพราะพ่อมิได้เป็นวีรบุรุษอย่างที่เขาคะตาคหวัง พ่อมีแต่คอยทำให้แม่ที่เขารักและยกย่องต้องเจ็บปวดชอกช้ำใจอยู่ตลอดเวลา ฮาวิกเอิร์ล (สุภาพรรณ โคตรจรัส. 2527 : 131 ; อ้างอิงมาจาก Havighurst. 1953) พบว่า พัฒนาการการเรียนรู้บทบาททางสังคมที่เหมาะสมกับเพศชายหรือหญิงนั้น ครอบครัวจะเป็นผู้วางพื้นฐานทางจิตวิทยาของงานนี้ เด็กจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นชายหรือหญิงตั้งแต่เล็ก ความรักความอบอุ่น ตลอดจนความเคารพนับถือที่มีต่อกันในครอบครัว จะช่วยสร้างเสริมให้เด็กถือตนตามแบบของบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศเดียวกับตนในเวลาต่อมา บุคลิกภาพที่คล้ายหญิงของชนันชวักนั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าส่วนหนึ่งมาจากภาพพจน์อันเลวร้ายของบิดาที่ทำให้เขาเกลียดชัง และไม่ปรารถนาที่จะเลียนแบบบาทของเพศพ่อ แต่หันมาบูชาเพศแม่แทน เพราะแม่คือ วีรสตรีเพียงผู้เดียวที่คอยอยู่ใกล้ซิดให้ความคุ้มครองเอาใจใส่เขาตลอดเวลา

"เกลียดพ่อ เกลียดพ่อ"

ความเกลียดชังรุนแรงจนเกลียดเพศพ่อ แม่คือวีรสตรี การบูชาเพศแม่เกิดขึ้น

ความไฝฝั่นแห่งการที่จะ "เหมือนแม่" รุนแรงทุกขณะ ทำยลุดบางราย
ต้องการให้เพศตนเป็นเช่นเพศแม่เสียก็มี

การเติบโตทางจิตเป็นเรื่องอ่อนไหวลิ้น

โลก...ที่ผู้ชายไร้ความเป็นชาย กำลังทำให้เพศแห่งตนอับแสงลง แล้ว
จะโทษใคร หากชายมิได้ทำตนเป็นชายชาญ เช่นที่ชนธวัชเป็น

(ทมยันตี. 2531 : 444)

มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

ชนธวัชมีจิตใจที่ผิดปกติ อันเนื่องมาจากปมเกลียดพ่อ เขาจึงไม่ต้องการมี
เพศเดียวเช่นบิดา ในขณะที่เดียวกันผู้เป็นมารดาของเขาก็มมีส่วนทำให้ชนธวัชเติบโตขึ้นมา
อย่างผิดปกติทางจิตใจเช่นกัน เพราะเธอมิได้เลี้ยงดูบุตรชายให้เติบโตอย่างที่เด็กชายควร
เป็น "ความขี้นจากสามี ทำให้เธอหมดความยินดีใน "เพศผู้" (ทมยันตี. 2528 : 414)

ดังนั้นเธอจึงปลุกฝังกริยามารยาทต่าง ๆ ให้บุตรชายราวกับเขาเป็นเด็กหญิง ชนธวัช
ได้รับการเลี้ยงดูแบบ "ครึ่ง ๆ กลาง ๆ มิรู้ว่าตนเองควรอยู่ในซีกโลกด้านใด"

ทมยันตี. 2528 : 414) ผู้เป็นมารดาของชนธวัชนับเป็นตัวอย่างของมารดา ที่ผู้เขียน
ต้องการจะชี้ให้เห็นว่าได้แก้ไขปัญหาให้ตนเองและลูกแบบผิด ๆ ดังคำบรรยายตอนหนึ่ง

ผู้เป็นมารดา...สตรีแบบบาง ขอบซ้ำทางจิตอย่างรุนแรง...ซ่อนความ
เกลียดสามีจับใจ

เธอเกลียดเพศผู้เช่นกัน

ความเกลียดนั้นทำให้เธอสามารถจูงลูกออกจากวงมิตแห่งชีวิตได้ เงิน
อันมหาศาลมิได้ทำให้เธอมีความสุข

เธอใช้ "เงิน" ลบรอยเกลียด

ลูกรักไม่ควรเหมือนพ่อ ลูกรัก...ต้องได้สิ่งที่ต้องการ เธอ "ทำ" เพื่อลูก
และโดยความลิ้นลับที่สุด เธอสนองความต้องการของตนเอง

(ทมยันตี. 2531 : 445)

ด้วยเหตุนี้ชนชั้นราชจึงเติบโตขึ้นอย่างล้นหลามในด้านเพศ ความต้องการที่จะเป็นเพศหญิงของเขารุนแรงมากถึงขั้นยอมผ่าตัดแปลงเพศและทำศัลยกรรมตกแต่งทุกส่วนลัดของร่างกาย เขา "ยอม" เจ็บ ยอมปวดนับสิบ ๆ ครั้ง" (ทมยันตี. 2531 : 346) เพราะเขาต้องการชีวิตใหม่ และต้องการอาหารหรือชัชรวิผู้เป็นวีรบุรุษในความรู้สึกมาเป็นเจ้าของเพียงคนเดียว เพราะชัชรวิเป็นผู้ชายเพียงคนเดียวที่ "ให้ความรักหวานอย่างอ่อนโยน เสมอต้น เสมอปลาย" (ทมยันตี. 2531 : 414)

มีพฤติกรรมแบบทำลายตัวเอง

ความรู้สึกเดียวดายดังกล่าว เป็นความขัดแย้งคอสมิกจนจิตใจของชนชั้นราชให้เกิดความรู้สึกเอ็นเอียง และเศร้าหมองอยู่เสมอ จนในที่สุดเขาได้เตรียมหาทางออกไว้ให้กับตนเองเมื่อถึงคราวที่ตนเองจะทนเจ็บเหงา อ้างว้าง ต่อไปไม่ไหวด้วยการฆ่าตัวตาย

สา...ที่อาจจะทำให้เธอหลับชั่วนิรันดร์

ในโลกแห่งความเหงากับโลกแห่งความตาย มันน่าจะคล้ายกัน ความเหงาที่แม้จะอยู่ท่ามกลางผู้คนจำนวนมากกับการหายไป "นอนคนเดียว" มีคเณศ อย่างหลังน่าจะดีกว่า

เมื่อตื่นอีกครั้งใครจะรู้... เธออาจเป็นสุขขึ้น

หญิงสาวกริณีนั้นหิบบวดยาหย่อนลงกระเป๋าล็อค อิท เก็บไว้ก่อน ยังไม่ต้องใช้เหมือนเอกสารเหล่านั้นแหละ...วันนี้เธอยังมีที่พักพิง พรุ่งนี้... ค่อยคิดก็ได้

(ทมยันตี. 2531 : 36 - 37)

ความรุนแรงของสภาพอารมณ์ทั้งสองชั่วส่งผลให้ชนชั้นชัชนพยายามทำทุกวิถีทาง เพื่อนำชีวิตมาเป็นของเขาให้ได้ เมื่อไม่เป็นไปตามที่เขาคาดหมาย ลักษณะของผู้ที่ "ขอบบางทั้งเรือนร่างและอารมณ์" (ทมยันตี. 2531 : 457) ของเขาจึงเป็นเหตุให้เขาไม่สามารถปรับสภาพจิตใจให้ยอมรับความล้มเหลว ผิดหวังอย่างรุนแรงของตนได้ จึงทำให้ชนชั้นชัชนต้องหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตายในที่สุด

กล่าวได้ว่า ผลกระทบที่ชนชั้นชัชนได้รับจากลักษณะสัมพันธ์สภาพที่ไม่ดีระหว่างเขากับ บิดาคือ ความรู้สึกอ้างว้าง เดียวดาย หวาดวิตก และไม่มั่นคงทางบุคลิกภาพ การขาดเพศนอสำหรับเลียนแบบบทบาททางเพศ รวมทั้งการปลูกฝังแนวคิดที่ไม่ถูกต้องทางด้านเพศของมารดาที่มีต่อเขาได้ส่งผลให้ชนชั้นชัชน กลายเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพคล้ายหญิงในที่สุด

สรุปได้ว่า สภาพครอบครัวที่แตกแยกจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บิดา มารดา ขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะผู้เป็นบุตร บิดามารดาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่สมบูรณ์ในฐานะของพ่อบ้าน แม่บ้านที่ดีได้ อันจะส่งผลกระทบไปยังพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรมของบุตรในเวลาต่อมา ตัวละครจากครอบครัวแตกแยกในนวนิยายที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พบว่า มีลักษณะบุคลิกภาพและสุขภาพจิตที่คล้ายคลึงกัน คือ มีความหวาดกังวลสูงกับอนาคต และมองโลกในแง่ร้าย มีลักษณะเก็บกดความขมขื่น เคียดแค้น และมีทัศนคติไม่ดีต่อบิดา มารดา มีความอ้างว้าง ว้าเหว่ รู้สึกเดียวดาย และหิวโหยความรัก มีสภาพอารมณ์ที่อ่อนไหว ปรวนแปรไม่มั่นคง และมีจิตใจสับสน ว้าวุ่น ขาดความสุข สภาพความกดดันในจิตใจจากการถูกทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ดังกล่าว ได้ส่งผลให้ตัวละครหาทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อลดความเครียด หรือเพื่อระบายความคับแค้นในใจที่คล้ายคลึงกันคือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมอันไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เพราะเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ และก่อให้เกิดปัญหา ได้แก่ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาปรับตัวไม่ได้ คือ ดื้อรั้น พุดเถียง ก้าวร้าว ขโมย และพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายทั้งหมด ผลกระทบที่เด่นชัดทางด้านพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 อีกประการหนึ่งได้แก่ พฤติกรรมไขว่คว้า แลวงหา

ความรักความอบอุ่นมาชดเชยความรู้สึกขาดที่อยู่ใต้จิตสำนึกของตน ตัวละครส่วนหนึ่งจึงแสดงออกด้วยการเป็นคนเจ้าชู้ หลายรัก และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงหรือชายจำนวนมาก และพฤติกรรมแสวงหาชื่อเสียง เกียรติยศ ตลอดจนทรัพย์สินเงินทองเพื่อลบปมด้อยให้ตนเอง นอกจากนี้การถูกทอดทิ้งจากบิดา มารดา ได้สร้างความโกรธแค้นให้กับตัวละครบางตัวอย่างลึกซึ้ง จนกลายเป็นแรงผลักดันให้ตัวละครหาทางออกด้วยการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ทั้งในลักษณะรักร่วมเพศและรุนแรงทางเพศได้ ดังกล่าวมาแล้ว

ผลกระทบทางด้านสังคม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าสภาพครอบครัวแตกแยกนั้นนับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุตรเติบโตมาอย่างมีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต ตลอดจนพฤติกรรม เด็กจะเกิดปมด้อยเมื่อออกไปติดต่อกับสังคมภายนอก ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางสังคม เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่อบอุ่นสม่ำเสมอเกิดความรู้สึกว่าสังคมนี้เป็นมิตร และจะมีท่าทีต่อสังคม หรือการมีสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปทางที่ดี ตรงกันข้ามกับเด็กที่ได้รับการปล่อยปละละเลย นอกจากสุขภาพร่างกายจะไม่สมบูรณ์แล้ว ท่าทีต่อสังคมของเด็กเหล่านี้ในอนาคตก็ย่อมเป็นไปในทางที่ไม่ดีด้วย เด็กจะคิดว่าการติดต่อกับสังคมภายนอกนั้นไม่ดี ไม่มีความสุข เต็มไปด้วยความเลวร้าย จึงมักมีปฏิกิริยาที่ก้าวร้าว รุกราน ไม่เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2528 : 31) กล่าวว่า เด็กมักจะนำตัวเองไปเปรียบเทียบกับเพื่อนที่มีพ่อแม่ ทำให้มีปมด้อยในใจ จึงอาจเป็นเหตุให้เด็กปรับพฤติกรรมของตนออกมาในรูปของการเก็บตัว โกหก ก้าวร้าว วิตกกังวล ซึมเศร้า รู้สึกเกลียดพ่อหรือแม่หรืออิจฉาเพื่อนที่มีพ่อแม่พร้อมหน้า เมื่อโตขึ้นจึงกลายเป็นคนที่มีมาก่อนปัญหายุ่งยากต่าง ๆ อยู่เรื่อย ๆ อันเป็นผลให้สังคมส่วนใหญ่รังเกียจและไม่ยอมรับเด็กบ้านแตก เพราะความรู้สึกว่า เด็กพวกนี้ชอบก่อความยุ่งยากอยู่เสมอ

นวนิยายแนวชีวิตครอบครัว ช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ส่วนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นความรู้สึกของผู้คนในสังคมบางกลุ่มที่ต่างมองเด็กบ้านแตกว่าเป็นเด็กที่น่ารังเกียจ เพราะมักจะสร้างความปั่นป่วนหลายประการและบางครั้งก็ยังเป็นตัวชักนำให้เด็กอื่น

พลอยเสียคนไปด้วย ใน กิ่งมัลลิกา การที่มะแมเป็นเด็กกำพร้า คือรับ เบื่อเรียน และหนีเตลิดออกจากบ้านรอนแรมไปต่างจังหวัด กับเทพนม นั้นเป็นเหตุให้ เทอม ผู้เป็นบิดาของเทพนม ประณามมะแมออกมาอย่างขุ่นเคืองดังนี้

"ไอ้พวกบ้านแตกสาแหรกขาดนี้จริง ๆ น้ามันเป็นมารสังคมชะเหลือเกินละ...จะว่าไปเด็กบ้านแตกคือตัวการใช้ไหม เธอลองคิดดูให้ดี ๆ แล้วกัน เด็กพวกนี้เองที่มาจูงเด็กดี ๆ อย่างลูกเราเสียคน"

(กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 200)

นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสภาพของเด็กบ้านแตกนั้นมักถูกมองไปในทางเลวร้ายเสมอ และหลายคนอาจละความเห็นว่ "เด็กที่พ่อแม่เลิกกันนี้ไง ๆ มันก็เพี้ยน มีอะไรเพี้ยน ๆ อยู่ในตัว ขึ้นปล่อยให้มันลุ่มอยู่กับเด็กดี ๆ...ก็จะพยายเพี้ยนไปด้วย" (กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 250 - 251)

สภาพของมะแมที่ถูกสังคมส่วนหนึ่งรังเกียจนั้น นับเป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าเคราะห์กรรมที่บิดา มารดาเป็นผู้ก่อขึ้น ได้ตกมาถึงบุตร โดยที่บุตรมิได้มีส่วนรู้เห็นใด ๆ มาก่อน

นี่ละน้า...เคราะห์กรรมก็เลยมาตกอยู่กับเด็กทั้ง ๆ เด็กก็ไม่ได้เป็นฝ่ายก่อลัคนิดเดียว...ทีนี้พอไปเข้าบ้านใคร บ้านนั้นก็เกิดรังเกียจ กลัวจะเอาเชื้อเกเรมาติดลูกตัวขึ้นมาอีกละ"

(กฤษณา อโศกสิน. 2528 : 250)

เช่นเดียวกับ ใน ห้องที่จัดไม่เสร็จ นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าสภาพของเนา นวล กิ่งแก้ว และบวบ ซึ่งเป็นเด็กบ้านแตกนั้น มักได้รับการดูถูกดูแคลนจากเพื่อนบ้านเสมอ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวเชิงเสียดสี เยาะเย้ยที่เพื่อนบ้านมักเปรยให้ได้ยินว่า

"ไอ้พวกเด็กโบรคเกินโถม อย่าไปคบกับมัน"

นวนิยายได้ชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบทางด้านสังคมจากการแยกทางเดินกันของบิดาและมารดานั้น "เหมือนกับเด็กพวกนี้ถูกกดด้วยตรรกะที่ไม่มีวันจะลบออกได้เลย" (กฤษณา

อโศกสิน. 2527 : 32 - 33) ด้วยเหตุนี้เมื่อ วิภาดา ใน ไม้อ่อน ไปนอนค้างบ้านของ
เพื่อนบางคนนั้น บิดา มารดา ของเพื่อนจะแสดงอาการรังเกียจเธอออกมาอย่างเด่นชัด

"แม่รู้มั๊ย เพื่อนบางคนนะหนูไปนอนค้างบ้านเขาไม่ได้หรอก ไม่เหมือน
บ้านไอ้จิ้น ใครเป็นเพื่อนของลูก เขาก็ถือว่าเหมือนลูกเขาทั้งนั้น อย่างแม่
อาสินร้งเห็นชัด ๆ เลยว่าเขารังเกียจ"

(ศรีฟ้า ลดาวัลย์. 2528 : 97)

กล่าวได้ว่าผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่บุตร อาจได้รับอีกด้านหนึ่ง ได้แก่
ด้านสังคม บุคลิก และพฤติกรรมที่มีพัฒนาการมาอย่างไม่สมบูรณ์แบบนั้น อาจทำให้บุตรกระทำ
หรือแสดงลักษณะอาการที่สังคมไม่ยอมรับออกมาเรื่อย ๆ จนกลายเป็นบุคคลที่สังคมพลอย
รังเกียจในเวลาต่อมา

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่อง "วิเคราะห์ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทย พ.ศ.

2525 - 2531" มีความมุ่งหมายในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.

2525 - 2531

2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.

2525 - 2531

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาในเรื่องนี้มีความสำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. ทำให้ทราบถึงสาเหตุของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.

2525 - 2531

2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบของครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.

2525 - 2531

3. ทำให้ได้ข้อคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ.

2525 - 2531 และอาจนำไปใช้ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาคือครอบครัวได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาได้วางขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้คือ ศึกษาจากนวนิยายแนวปัญหาชีวิตครอบครัว จำนวน 23 เรื่อง ของนักเขียนที่ได้รับความสนใจและมีชื่อเสียงเด่นมากในช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ซึ่งตีพิมพ์ขึ้นหรือรวมเล่มเป็นครั้งแรกในช่วงเวลาดังกล่าว และคัดเลือกเฉพาะนวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของครอบครัวแตกแยก และผลกระทบหรือปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากครอบครัวแตกแยกเท่านั้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลโดยคัดเลือกนวนิยายตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ข้อมูล
4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้า
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลของการศึกษาเรื่องนี้ สรุปได้ว่าจากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ตามที่คัดเลือกมานั้น พบว่า ในด้านสาเหตุของครอบครัวแตกแยกนั้น นวนิยายได้เสนอให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวแตกแยกไว้สองประการใหญ่ ๆ ด้วยกัน ดังนี้

1. สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สาเหตุอันเกิดจากบุคลิกภาพ พฤติกรรม ความสัมพันธ์ และอื่น ๆ ของคู่สมรส นวนิยายได้สะท้อนสาเหตุสำคัญที่ก่อผลทางด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรมให้เป็นปัญหาแก่การครองคู่ว่า เป็นผลมาจากสภาพการอบรมเลี้ยงดูที่คู่สมรสได้รับในวัยเยาว์ 3 แบบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ จะส่งผลให้คู่สมรส

เป็นคนนิสัยไม่ดี เอาแต่ใจตนเอง มีความเห็นแก่ตัวสูง และมักทำอะไรตามใจตนเอง เป็นสำคัญ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันจะทำให้คู่สมรสเป็นคนอ่อนแอ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่สามารถปรับตัวรับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในครอบครัวได้และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้คู่สมรสเป็นคนก้าวร้าว มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์ เห็นแก่ตัว มองโลกในแง่ร้าย และชอบเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวมานี้ จะส่งผลให้บุคคลมีลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ก่อผลทางลบแก่การครองชีวิตคู่ในเวลาต่อมา

นอกจากนี้นวนิยายยังได้เสนอว่า สภาพแวดล้อมส่วนตัวของคู่สมรสในด้านรูปร่าง หน้าตาที่สวยงาม การศึกษาและหน้าที่การงาน ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจต่างก็มีส่วนทำให้บุคคลมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ด้วยทั้งสิ้น สาเหตุของครอบครัวแตกแยกทางด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่ปรากฏในนวนิยายช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านบุคลิกภาพของคู่สมรส นวนิยายได้เสนอข้อคิดว่า ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ในครอบครัวมักเกิดจากลักษณะนิสัยที่ขาดความอ่อนโยน ขาดความนุ่มนวล อ่อนหวาน และไม่ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน คู่สมรสในนวนิยายช่วงนี้ ต่างไปสนใจที่จะปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาคู่สมรสด้วยวิธีการอ้อมๆ ต่างคนต่างแข็งเข้าหากัน เพราะเชื่อว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกต้อง จึงไม่สนใจง้อหรือปรับความเข้าใจกัน ความดีใจ เจ้าทิฐิ จะเป็นเหตุให้คู่สมรสมุ่งเอาชนะกันด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล ส่วนลักษณะนิสัยที่อ่อนแอจนเกินไปและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ก็สามารถทำให้ครอบครัวแตกแยกได้ เพราะไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวให้ผ่านพ้นไปได้

นอกจากนี้ ความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวล้มเหลวได้ คู่สมรสส่วนใหญ่ในนวนิยายช่วงนี้ จะมีลักษณะขาดความมั่นคง หนักแน่น ทางอารมณ์ และแสดงความเป็นคนเจ้าอารมณ์ออกมาอย่างไม่อาจควบคุมได้ นับเป็นตัวอย่างของผู้ที่ไม่มีความอดทน อดกลั้น ไม่มีความหนักแน่นเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาคู่สมรสในครอบครัวให้ลุล่วงไปได้ อีกทั้งยังนำลักษณะทางอารมณ์ที่ปรวนแปรง่าย ๆ ของตนมาก่อให้เกิดปัญหาคู่สมรสหนักเพิ่มยิ่งขึ้น

1.2 ด้านพฤติกรรมของกลุ่ม ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างของสามีภรรยาที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะต่อการเป็นพ่อบ้านและแม่เรือน 3 ประการ อันได้แก่ การทอดทิ้งและขาดความรับผิดชอบ ไม่ซื่อสัตย์หรืออกใจกัน และพฤติกรรมหยาบคาย ก้าวร้าวไม่ให้เกิดรักกัน กลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการครองเรือน ไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะของพ่อบ้านและแม่บ้าน ต่างทำตนหลงระเหิรไถหาความสุขแบบฉาบฉวย แก่ความเบื่อหน่ายด้วยการทอดทิ้งครอบครัว มิได้สนใจปฏิบัติหน้าที่ของสามีหรือภรรยาที่ดี ไม่สนใจอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนบุตร ธิดา ตามหน้าที่หลักของครอบครัว อย่างเห็นได้ชัด พฤติกรรมเช่นนี้ย่อมนำความแตกแยกมาสู่ครอบครัวได้

1.3 ด้านความสัมพันธ์ของกลุ่ม นวนิยายได้เสนอว่า สภาพความสัมพันธ์ของกลุ่มที่อยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความรัก ความเข้าใจกันอย่างแท้จริงนั้น นับเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่ราบรื่นในครอบครัวได้ กลุ่มที่อยู่ร่วมกันอย่างไม่เข้าใจกัน มีทัศนคติ รสนิยมหรือการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันย่อมไม่สามารถจะทนอยู่ร่วมกันได้นาน นวนิยายได้เน้นให้เห็นว่า พื้นฐานสำคัญที่จะทำให้กลุ่มสามารถอยู่กับฝ่ายตรงข้ามได้ก็คือความรักและความอดทนหนักแน่น มั่นคงเท่านั้น

1.4 ด้านลักษณะอื่น ๆ ของกลุ่ม ที่ปรากฏในนวนิยายช่วงนี้ได้แก่ ความไม่สมคลุกันในด้านเพศสัมพันธ์และอายุของกลุ่ม เพศสัมพันธ์นับเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นต้นเหตุแห่งความร้าวฉานของครอบครัว สามีภรรยาที่มีความต้องการทางเพศไม่เท่าเทียมกัน จะก่อให้เกิดความรำคาญ หงุดหงิดและเกิดความเบื่อหน่ายให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและนำไปสู่ปัญหาการนอกใจได้ในเวลาต่อมา

ส่วนด้านอายุของกลุ่มนั้น นวนิยายได้เสนอว่า กลุ่มที่มีวัยน้อยเกินไป ไม่เหมาะที่จะมาใช้ชีวิตคู่ เพราะยังเด็กเกินกว่าที่จะปรับตัวให้รับปัญหาความขัดแย้ง และรับภาระหนักต่าง ๆ ในครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในหลาย ๆ ด้านประกอบกัน โดยเฉพาะด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ส่วนกลุ่มที่มีวัยแตกต่างกันมาก ก็อาจจะมีทัศนคติและรสนิยมที่แตกต่างกันไปด้วย หากทั้งคู่ไม่สามารถทำใจให้ยอมรับความแตกต่างหรือปรับตัวให้เข้ากันได้ ชีวิตครอบครัวก็อาจล้มเหลวได้เช่นกัน นอกจากนี้วัยของกลุ่มที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงจากวัย

ผู้ใหญ่ตอนปลายเข้าสู่วัยชราตอนต้นนั้น นวนิยายได้ให้แง่คิดไว้ว่าก็สามารถเป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยกได้ เพราะวัยนี้จะเป็นวัยที่สามีและภรรยามีอารมณ์เหงาดึงดูด สับสน และกังวล ว้าวุ่น กับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพทางสังคมของตนเอง คู่สมรสที่ไม่สามารถปรับอารมณ์หรือจิตใจให้ยอมรับสภาวะดังกล่าว ก็จะเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นได้

2. สาเหตุจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม สาเหตุทางด้านนี้ที่ปรากฏในนวนิยายช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ได้แก่ บทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการหย่าร้าง ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมของบุคคลในสังคม และปัญหาทางด้านสังคมเศรษฐกิจ

ด้านบทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น พบว่า ตัวละครหญิงส่วนใหญ่ที่ประสบกับความล้มเหลวในชีวิตครอบครัวนั้น จะเป็นลักษณะของสตรีที่มีความสามารถสูงในหลาย ๆ ด้าน แต่ด้อยในเรื่องของแม่บ้านแม่เรือน ซึ่งแตกต่างไปจากสตรีสมัยเก่าที่เก่งทางด้านนี้มาก นวนิยายได้ให้ข้อคิดไว้ว่าลักษณะของผู้ที่ต่างก็มีความสามารถในด้านหน้าที่การงาน และมีการศึกษาสูงไม่แพ้สามี ลักษณะเช่นนี้เป็นเหตุให้หญิงมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงเกินไป จนขาดคุณสมบัติบางประการของภรรยาที่ดี เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล การเอาอกเอาใจสามี และมีความอดทน อดกลั้นน้อยกว่าสตรีสมัยเก่าอย่างเห็นได้ชัด

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการหย่าร้างนั้น พบว่า ตัวละครส่วนใหญ่ต่างมีทัศนคติว่า หย่ากันดีกว่าทนอยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความสุข หรืออยู่อย่างทนทุกข์ทรมาน ดังนั้น จึงต่างตัดสินใจแยกทางกันได้โดยไม่ยาก เมื่อพบว่ามีอะไรหลายอย่างเข้ากันไม่ได้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่สังคมปัจจุบันยอมรับสภาพการหย่าร้าง และยอมรับแม่หม้ายมากขึ้น

นอกจากนี้นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมปัจจุบันที่สามารถทำให้สามีภรรยาแตกแยกกันได้ง่ายยิ่งขึ้นว่า มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากบุคคลในสังคมเกรงกลัวต่อการประพฤติด้านศีลธรรม จรรยา น้อยลง เรื่องของบาปบุญคุณโทษกลายเป็นเรื่องล้าสมัย นวนิยายจึงได้เสนอภาพสามีภรรยาส่วนหนึ่ง ที่สามารถประพฤติดิถีประเวณีกันได้อย่างเปิดเผยโดยไม่หวั่นเกรงต่อสิ่งใด ซึ่งสภาพเช่นนี้ล้วนมีส่วนทำลายสถาบันครอบครัวด้วยกันทั้งสิ้น

ส่วนผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่ส่งผลโดยตรงไปยังผู้เป็นบุตรนั้น
นวนิยายได้เสนอไว้ 3 ด้านคือ ผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต ผลกระทบ
ทางด้านพฤติกรรม และผลกระทบทางด้านสังคม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต

1.1 มีความหวาดกังวลสูงกับอนาคตและมองโลกในแง่ร้าย ผู้เขียนได้ยก
ตัวอย่าง เด็กที่เติบโตมาโดยขาดความมั่นคงทางจิตใจ เพราะขาดบิดา หรือมารดามา
ตั้งแต่เล็ก และเสนอให้เห็นว่า เด็กเหล่านี้จะเต็มไปด้วยความวิตกกังวลเกี่ยวกับชีวิตของ
ตนเอง และมองเห็นว่าโลกนี้ไม่น่าอยู่ เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความรู้สึกดังกล่าวก็ยัง
คงติดตัวหรือฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึก ต่างมองเห็นว่าชีวิตคู่เป็นสิ่งที่ไม่น่าพึ่งปรารถนา
ขาดความมั่นใจเกี่ยวกับการรักใคร่ หรือใช้ชีวิตคู่ร่วมกับใคร เพราะหวั่นเกรงว่าอาจจะ
ต้องพบกับการแตกสลายเช่นเดียวกับบิดา มารดา ของตน

1.2 มีลักษณะเก็บกดและเคียดแค้นชิงชังบิดามารดา นวนิยายได้เสนอ
ให้เห็นว่าบุตรที่เติบโตมาโดยไม่ได้รับการเหลียวแล เอาใจใส่จากบิดามารดานั้น จะมี
สภาพจิตใจที่พอกพูนไปด้วยความเคียดแค้น ขมขื่นกับสภาพของตนเอง ซึ่งไม่เหมือน
เพื่อน ๆ ที่พร้อมหน้าบิดามารดา ปมด้อยซึ่งเกิดจากการกระทำของบิดา มารดา จะถูก
ผลักดันให้ปรากฏออกมาในลักษณะของปฏิกิริยาต่อต้านบิดามารดา ตัวละครบางตัวถึงกับ
แสดงอาการรังเกียจบิดา และมารดาออกมาอย่างเปิดเผย ทั้งนี้เพื่อเป็นการระบาย
ความเครียดและความคับข้องใจของตนเป็นสำคัญ

1.3 มีลักษณะเก็บตัว รู้สึกเดียวดาย เจ็บปวด และหิวโหยความรัก
ความอบอุ่น ความรู้สึกเช่นนี้ของตัวละครนั้น นวนิยายได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นผลโดยตรงมาจาก
การถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังในวัยเยาว์ ซึ่งกำลังต้องการความรักความอบอุ่นจากบิดา
มารดาเป็นอย่างสูง เด็กทุกคนย่อมต้องการที่พึ่งพิงทางใจและกาย ต้องการรูปแบบของบิดา
มารดา เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง เมื่อไม่ได้รับสิ่งเหล่านี้ เด็กจึงเติบโตมาอย่าง

ว่าเหว่ เกิดความรู้สึกอ้างว้าง เดียวดาย และหิวโหยความรัก ต่างมีลักษณะของผู้ที่ขาดความรักความอบอุ่น อย่างชัดเจน คือ มีแววตา และอาการปฏิกิริยาที่เคร่งเครียด เคร่งขรึม เก็บตัว และไม่ชอบพูดคุยสังสรรค์กับใคร ความรู้สึกหิวโหยความรักมักทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนไหว และละเอียดอ่อนใจอย่างง่าย ๆ เมื่อได้รับการเอ็นดู เอาใจใส่จากใครคนใดคนหนึ่ง

1.4 มีลักษณะไม่มั่นคงทางอารมณ์ ตัวละครที่มีสภาพครอบครัวแตกแยก จะมีอารมณ์อ่อนไหว ปรวนแปร ไม่มั่นคง และมีจิตใจว่าวุ่นสับสนอย่างหนัก นวนิยายได้เสนอให้เห็นว่าสภาพจิตที่ดีของคนเรานั้น ต้องมีพื้นฐานมาจากสภาพความสงบสุข อบอุ่น และมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวเป็นสำคัญ สภาพบ้านแตกนับเป็นวิกฤตการณ์ที่รุนแรงที่สุดอย่างหนึ่งซึ่งสามารถส่งผลต่ออารมณ์และจิตใจของบุตรได้ สภาพดังกล่าวได้กลายมาเป็นปัญหาคับข้องใจที่ไม่อาจลืม อันเป็นเหตุให้ตนขาดความสุขอย่างแท้จริง และมีลักษณะคล้ายคนเป็นโรคประสาท

2. ผลกระทบทางด้านพฤติกรรม พฤติกรรมของตัวละครที่เป็นผลมาจากครอบครัวแตกแยกนั้น ผู้เขียนได้เสนอไว้ว่ามี 3 ประการด้วยกันดังนี้

2.1 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นพฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวนั้นเป็นตัวจักรสำคัญต่อการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก สภาพครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาต่างเอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมของบุตร บุตรย่อมเติบโตมาเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม นวนิยายได้เสนอให้เห็นตัวอย่างของเด็กบ้านแตก ที่มักจะแสดงพฤติกรรมอันไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมออกมาเพราะต้องการระบายความคับแค้น ขมขื่น และระบายความเครียดในอารมณ์ พฤติกรรมดังกล่าวได้แก่ การก้าวร้าว ตีฉ้อฉล พุดโกหก ขโมยของ ดื่มเหล้า และการทำตัวเกเรต่าง ๆ เช่น หนีเรียน หรือผลิตหนีออกจากบ้านไปด้วยความน้อยใจบิดามารดา ซึ่งการกระทำเช่นนี้ นวนิยายได้ชี้ให้เห็นว่า ล้วนแต่มีผลร้ายมาสู่ตัวเองทั้งสิ้น

2.2 พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปมปัญหาทางจิตของตัวละครที่มีความฝังใจเกี่ยวกับการแตกแยกของบิดามารดา รวมทั้งการขาดรูปแบบทางเพศที่จะเลียนแบบทาง ก่อให้เกิดความสับสนทางเพศ และเบี่ยงเบนไปจากปกติทั่วไป นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศนั้นเกิดจากความรู้สึกเกลียดชัง

บิดาที่ทำตัวไม่น่าเชื่อถือ จึงหันมาเลียนแบบบาทของมารดา ในขณะเดียวกันก็หลงรักชายที่มีลักษณะตามที่ตนปรารถนาจะให้บิดาเป็น นอกจากนั้นนวนิยายยังได้ยกตัวอย่างของผู้ที่มีพฤติกรรมทางเพศรุนแรงแบบชาดิสม์ ว่ามีต้นเหตุมาจากความรู้สึกเกลียดชังมารดาอย่างรุนแรง จึงส่งผลให้อยากจะแก้แค้นมารดาอยู่ตลอดเวลา ความรู้สึกดังกล่าวได้ลุกลามไปถึงผู้หญิงทุกคนที่มีเพศเดียวกับมารดา ดังนั้นทุกครั้งที่ร่วมเพศกับหญิง เขาจึงทำร้ายหญิงเหล่านั้นเพื่อระบายความแค้นในใจของตนออกมา ส่วนพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศในตัวละครหญิงนั้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า เกิดจากความรู้สึกชิงชังบิดาและลุกลามไปถึงผู้ชายทุกคนในเวลาเดียวกัน เมื่อเติบโตอยู่ในวัยที่จะต้องแสดงออกในเรื่องของความรักความต้องการทางธรรมชาติ จึงเบี่ยงเบนหันมาสนใจในเพศเดียวกันแทน

2.3 พฤติกรรมไขว่คว้า แสวงหาสิ่งทดแทนมาทดแทนความรักความอบอุ่นที่ขาดหายไปในรูปแบบต่าง ๆ พฤติกรรมเช่นนี้ นวนิยายได้เสนอไว้ 2 แบบคือ พฤติกรรมเจ้าชู้หลายรักและมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงหรือชายคนแล้วคนเล่า และพฤติกรรมแสวงหาเกียรติยศและทรัพย์สินเงินทองเพื่อลบปมด้อยในใจ การกระทำแบบแรกนั้นเป็นการแสดงออกเพื่อลบปมด้อยของตนเองซึ่งเกิดจากขาดคนรักคนเอาใจใส่มาก่อน จึงหันมาเรียกร้องและแสวงหากับหญิงหรือชายอื่นทดแทนคนแล้วคนเล่า นอกจากนั้นนวนิยายได้เสนอให้เห็นว่าปมด้อยที่เกิดจากการขาดความรักความอบอุ่นในวัยเด็กนั้น อาจถูกระบายออกมาในเชิงสร้างสรรค์ และพยายามแสวงหาสิ่งอื่นทดแทน เช่นชื่อเสียง เกียรติยศ ตลอดจนทรัพย์สินเงินทอง ทั้งนี้เพื่อนำมาลบปมด้อยของตนให้น้อยหรือหมดสิ้นไป เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ตนรู้สึกทัดเทียมหรือเหนือกว่าผู้อื่น อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้ให้แง่คิดว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่สามารถทำให้ความรู้สึกอ้างว้าง หิวโหยความรักของตัวละครเลือนหายไปจากจิตสำนึกได้เลย เพราะถึงแม้ตัวละครจะมีคนรักมากมาย หรือมีชื่อเสียง ทรัพย์สินเพียบพร้อม มั่งคั่ง แต่ตัวละครก็ยังคงรู้สึกกระวนกระวาย หาคความสงบที่แท้จริงไม่ได้เลย จนกระทั่งได้พบบุคคลที่รักหรือเข้าใจตนอย่างแท้จริงแล้วเท่านั้น

3. ผลกระทบทางด้านสังคม นวนิยายได้สะท้อนให้เห็นว่าการแตกแยกของครอบครัวนั้น จะส่งผลให้เด็กถูกมองไปในลักษณะว่าเป็น "เด็กบ้านแตก" ซึ่งหมายถึงเด็ก

มีปัญหาและมักจะก่อเรื่องเดือดร้อนวุ่นวายในสังคมอยู่เสมอ อันเป็นเหตุให้สังคมส่วนหนึ่ง
ไม่ยอมรับเด็กประเภทนี้ และมักแสดงอาการรังเกียจ ตูณคลน ไม่ต้อนรับเมื่อบุตรหลานของ
ตนเองมีเพื่อนประเภทนี้ ๐ วิชา ๖-๗-๗๕

สำหรับข้อคิดที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายครั้งนั้น พบว่า นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวช่วงปี พ.ศ. 2525 - 2531 ได้เสนอปัญหาครอบครัวออกมาอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของสาเหตุที่ครอบครัวในช่วงเวลาดังกล่าวต้องประสบกับความล้มเหลวอยู่ในเกณฑ์สูง และยังได้เสนอผลกระทบที่ตามมาหลังจากการแตกแยกของครอบครัวแล้วว่าจะส่งผลโดยตรงมายังบุตร อันเป็นเหตุให้บุตรเติบโตกลายเป็นปัญหาของสังคมในเวลาต่อมา ปัญหาของครอบครัวแตกแยกที่ปรากฏในนวนิยายช่วงนี้ จึงนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่านทำให้ได้ข้อคิดในการใช้ชีวิตครอบครัวได้เป็นอย่างดี ซึ่งข้อคิดมีดังต่อไปนี้คือ

1. ข้อคิดในด้านการครองชีวิตคู่ จากการศึกษาทำให้ข้อคิดที่ว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันคือ ความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง ค่ะสมรสที่มีความรักเป็นพื้นฐาน เมื่ออยู่ร่วมกันและมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น ก็ย่อมจะให้อภัยซึ่งกันและกันได้ นอกจากนี้คู่สมรสต้องมีอารมณ์ที่หนักแน่น มั่นคง หรือมีบุคลิกภาพทางอารมณ์อย่างเพียงพอจนวินายได้เสนอว่าคู่สมรสควรมีความอดทน และใช้ความโอบอ้อมผ่อนปรนในการปรับตัวเข้าหากัน เพราะการที่บุคคลสองคนซึ่งอาจจะมีภูมิหลังทางครอบครัวแตกต่างกันมาอยู่ร่วมกันนั้น ย่อมหลีกเลี่ยงปัญหาขัดแย้งทางด้านบุคลิกภาพไปไม่พ้น ดังนั้นการใช้ความหนักแน่นและความอดทน ตลอดจนใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังได้แง่คิดว่าสามีและภรรยาที่ดีนั้น จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความนุ่มนวลอ่อนโยน ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องมีความรับผิดชอบต่อน้ำใจของตนเอง และมีความซื่อสัตย์ต่อกัน จึงจะทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้โดยราบรื่น และข้อคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ การที่คู่สมรส มีฐานะหน้าที่การงานดีเด่น มีการศึกษาสูง ตลอดจนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีนั้น มิได้จัดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชีวิตสมรสเป็นสุขราบรื่นเสมอไป สิ่งจำเป็นอยู่ที่การพยายามปรับตัวเข้าหากันดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น

2. ข้อคิดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร จากผลกระทบของครอบครัวแตกแยกที่พบว่า จะส่งผลมายังบุตรโดยตรงนั้น ทำให้ได้ข้อคิดว่า เด็กทุกคนต้องการความรักความอบอุ่นจาก บิดามารดาเป็นอย่างมาก นวนิยายได้ชี้ให้เห็นว่าวัยเด็กเป็นวัยที่บุคคลยังไม่สามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นเด็กทุกคนจึงต้องการบิดาและมารดา เพื่อเป็นที่พึ่งในทุก ๆ ด้าน นวนิยายได้ให้ข้อคิดว่าบิดา มารดาที่ย่ำแย่กัน ไม่ควรใช้เวลาหลังการหย่า ด้วยการมุ่ง หาทางออกให้กับตนเองแต่ฝ่ายเดียวจนลืมนึกถึงลูก บิดา มารดาที่แม้ว่าจะหย่าร้างกันแล้ว ก็สามารถให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตรได้ด้วยการเอาใจใส่ และชี้แจงเหตุผลหรือความ จำเป็นในการแยกทางกันให้เด็กเข้าใจ และที่สำคัญประการหนึ่งที่นวนิยายได้ให้ข้อคิดไว้ ก็คือ บิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นฝ่ายเลี้ยงดูเด็ก ไม่ควรปลูกฝังทัศนคติทางลบเกี่ยวกับบิดา หรือมารดาให้เด็กฝังใจ เพราะจะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต พฤติกรรม ตลอดจนทางด้านสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาเรื่องนี้มีดังต่อไปนี้คือ

1. ควรจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทยในแง่ของรูปแบบและการนำเสนอ ปัญหาครอบครัวแตกแยกว่า นวนิยายช่วงนี้ได้เสนอปัญหาดังกล่าวโดยใช้วิธีการอย่างไรบ้าง เพื่อช่วยให้เข้าใจและมองเห็นปัญหาครอบครัวแตกแยก ที่ปรากฏในนวนิยายตามช่วงเวลา ดังกล่าวได้มากขึ้น
2. ควรจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาลังคมด้านอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการแตกแยกของครอบครัว ในนวนิยายแนวครอบครัว ทั้งนี้เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจ และสามารถมองเห็นปัญหาครอบครัว ที่ส่งผลกระทบไปยังสังคมระดับกว้างได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. ประมวลสถิติประจำปี. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2525.
- กระแสร มัลลยาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- กำแหง อีรนาถ. "ปัญหาการหย่าร้าง," ใน ปัญหาครอบครัว : รายงานการสัมมนา. เชียงใหม่ : บริษัทไทยประกันชีวิต, 2526.
- ขนิษฐา วิเศษลาทร. "ครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก," ข่าวการชน. 30(7) : 31 - 43 ; กรกฎาคม 2528.
- จิตรา วสุวานิช. "ครอบครัวกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก," ใน การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 6-10. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2524.
- จิตรลดา สุวดีธิกุล. "การพัฒนาคน : มิติหนึ่งของนวนิยายไทย," ภาษาและหนังสือ. 19(2) : 67 - 74 ; ตุลาคม 2529 - มีนาคม 2530.
- จินตนา ดิษฐ์รัมย์. ปัญหาสังคมเกี่ยวกับยาเสพติดในนวนิยายของสุวรรณี สุคนธา. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. เด็กและวิกฤตการณ์ในครอบครัว. เชียงใหม่ : ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2529.
- ชลธิรา สัตยวัฒน์. "อิทธิพลของนวนิยายต่อสังคม," โลกหนังสือ. 3(2) : 78 - 82 ; พฤศจิกายน 2522.
- ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ. "อิทธิพลของครอบครัวต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ," วารสารการแนะแนว. 17(87) ; มิถุนายน - กรกฎาคม 2526.
- เดือน ลินธุ์ประทุม. "สุขภาพจิตและการบำบัดผู้ป่วยทางจิต," เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. "วิถีอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะเด็กไทย ตอน 2 : ลักษณะความเป็น
พลเมืองดี," วารสารศศน. 20 : 16 - 25 ; 2519.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. "อดีต ปัจจุบัน และอนาคตนวนิยายไทย : ข้อสังเกตบางประการ,"
วารสารธรรมศาสตร์. 11(1) : 88 - 107 ; มีนาคม 2525.
- กิริพันธ์ อนุวัช. พ่อแม่ลูกปลูกสร้างรัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อาร์มภ์, 2530.
- จวัช ปุณโกทก. แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2527.
- จิตา (นามแฝง). หย่าทำไมให้กระเทือนใจลูก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ของขวัญ,
2530.
- นิตยา มาคะวิสุทธิ. "แนวโน้มของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน," ใน รายงานการสัมมนา
การสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : 57 - 60.
- บาหยัน อิมล่ำราญ. นวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2506 : การวิเคราะห์
แนวคิด. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
อัดสำเนา.
- บุญศิริ ภูญาธินันท์. การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์. วิทยานิพนธ์
อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. วรรณกรรม : รวมบทความ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
อ่านไทย, 2529.
- ประทีป เหมือนนิล. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับแก้ไขปรับปรุง.
กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2523.
- ประเทิน มหำพันธ์. การศึกษาการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน. วิทยานิพนธ์
กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.
อัดสำเนา.
- ประวิทย์ หลักบุญ. อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อการใช้กลไกป้องกันตน.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2528. อัดสำเนา.

ประสิทธิ์ ตติณ. "ปัญหาการแตกแยกของครอบครัว," วัฒนธรรมไทย. 15(1) : 34 - 37 ; มกราคม 2519.

ปิยลักษณ์ เลียงก้อง. การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. "ครอบครัวสลาย : ปัจจัยภายนอกและภายใน," วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 1(1) : 60 - 78 ; 2525.

เปรมสุริย์ เชื้อมทอง. การเปรียบเทียบสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ กับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2527.

_____. สุขภาพจิตเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.

ฝน แสงสิงแก้ว. "ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว," คานติสังคม 11 3(3) : 6 - 10 ; เมษายน - มิถุนายน 2530.

เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. พื้นฐานทางสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ของการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

เพ็ญแข วัจนสุนทร. "ทิศทางของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน," วารสารมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. 9(3) : 41 - 51 ; มกราคม 2531.

ไพลิน รุ่งรัตน์. "ช่วงแหว่งผักขมดอกไม้ของ กฤษณา อโศกสิน : วิจารณ์ หน้าต่างบานแรก," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์.

_____. "ญ.หญิงอดทน : ภาพสะท้อนอันดั่งหนึ่งของผู้หญิงไทยในนวนิยาย," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 34(39, 40, 41) ; อาทิตย์ที่ 13 มีนาคม - 2 เมษายน 2531.

- กฤษณ กฤษณบุตร. แนวความคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาในยุคเริ่มต้น. เชียงใหม่ :
ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2528.
- มนิรัตน์ เมืองวุฒิราญ. "ความสัมพันธ์ในครอบครัว," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
คหกรรมศาสตร์ทั่วไป หน่วยที่ 8-15. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.
- เรืองยศ จันทรศิริ. "กฎหมาย ोकิกลิน กับงาน," อักษรศาสตร์นิพนธ์. 56 : 10 -
27 ; ตุลาคม - พฤศจิกายน 2518.
- วันดา ทรัพย์บุญมี. สาเหตุการป่วยเป็นโรคจิตของผู้ป่วยที่รับไว้รักษา ณ โรงพยาบาล
สมเด็จพระเจ้าพระยา พ.ศ. 2517. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.
- วันทนา กลิ่นงาม. "พฤติกรรมกรหายาร้าง," วารสารสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครู
เพชรบุรี. 4 : 13 - 46 ; มิถุนายน - กันยายน 2524.
- _____ . ภาวะการหายาร้างของประชากรไทยระหว่างปี พ.ศ. 2512 - 2521 :
การศึกษาจากทะเบียนการหายา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.
- วันทนี วาลิกะลิน. ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์กับงานสังคมสงเคราะห์.
กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- วิรุณี ทองอำภา. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพด้านความต้องการของนักเรียน
ม.ศ.5 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต กท. ปริญญาโท ค.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. อ่านคนอ่านวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.
- เคียรเศวต (นามแฝง). ผู้หญิง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชีวิต, 2532.
- สกลรัตน์ แซ่ด่าน. วิเคราะห์ตัวละครอุปถิตในนวนิยายแนวจิตวิทยาของ โสภาค
สุวรรณ. ปริญญาโท ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.

- สันติ ทองประเสริฐ. วิวัฒนาการของเนื้อหานวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2476 ถึง พ.ศ. 2517. วิทยานิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แพร่พิทยา, 2520.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. รายงานผลการวิจัยเรื่อง "สาเหตุการหย่าร้างในกรุงเทพมหานคร". กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.
- สุภัตรา สุภาพ. คาลคดีเด็กและเยาวชนกลางกับการกระทำความผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507. อัดสำเนา.
- สุนรรณี วราทร. "วิวัฒนาการของการประพันธ์ไทยสู่ศตวรรษที่ 21," ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย. 21 - 57 ; กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519.
- สุภาพรรณ โคตรจรัส. สุขภาพจิต เล่ม 1 : จิตวิทยาในการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สุรางค์ จันทน์เอม. สุขภาพจิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2524.
- อังกาบ กอศรีพร. "ความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส : การวิเคราะห์สาเหตุและทางออก," ใน ปัญหาครอบครัว : รายงานการสัมมนา. เชียงใหม่ : บริษัท ไทยประกันชีวิต, 2526.
- อัจฉรา สุขารมณ์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- อมรา จิตตานนท์. สาเหตุการป่วยเป็นโรคจิตของเด็กในวัยเรียนที่ได้รับไว้รักษาในโรงพยาบาลศรีธัญญา พ.ศ. 2515 - 2516. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.
- อมรา พงศาพิชญ์. "ความหมายของกระบวนการสังคมประเภท," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 4 หน่วยที่ 1-8. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.

- อิงอร สุวัฒน์ธำนิช. "บรรณนิทัศน์ : ปุณ்பิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน," ภาษาและวรรณคดีไทย. 2(3) : 126 - 129 ; 2528.
- อรรถัย ชื่นมณัษย์. จิตวิทยาเกี่ยวกับโรคจิต โรคประสาท และความผิดปกติทางเพศ. กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2518.
- Bandura, A., and Walters, R.H. Adolescent Aggression. New York : Ronald Press, 1959.
- Becker, W.C. "Consequences of Different Kinds of Parental Discipline," in Review of Child Development Research. 1st ed. New York : Russell Sage Foundation, 1964.
- Burgess, E.W. and Wallin, P. Engagement and Marriage. Philadelphia J.B. Lippincott, 1953.
- Hollis, F. Woman in Marital Conflict. A Casework Study ; Family Service Association of America, 1949.
- Hurlock, Elizabeth B. Adolescent Development. 3rd ed. New York : McGraw-Hill Company, 1967.
- Jenkins, C. Psychologic and Social Precursors of Coronary Disease. New England Journal of Medicine. 284(1971) : 244 - 255.
- Judd Marmor, M.D. "Homosexuality and Sexual Orientation Disturbance," in Comprehensive Textbook of Psychiatry. pp.1510 - 1520. Maryland : Waverly Press Inc., 1975.
- Kanner and others. "The Maternal Environment," Child Psychiatry. 3rd ed., Menasha : George Banta Comp, 1959.
- Stone, L. Joseph and Church, Joseph. Childhood and Adolescence. 8th ed. New York : Random House, 1957.
- William M. Kephart. The Duration of Marriage. American Sociological review ; June, 1954.

นวนิยาย

นันทนา วีระชน. ไปไม่ถึงดวงดาว. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2527.

_____. ปีกมาร. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2528.

รำไพพรรณ ศรีสีมาค. ดวงยิหวา. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2525.

_____. ปมพิศवास. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2526.

_____. ทางช้างเผือก. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2528.

_____. ทะเลดอกไม้. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2530.

_____. ไม้เมือง. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2531.

วินิตา ดิถียนต์. ทะเลแปร. กรุงเทพฯ : เอกศิลปการพิมพ์, 2525.

_____. บ้านของพรวนี้. กรุงเทพฯ : เอกศิลปการพิมพ์, 2526.

_____. คลื่นกระทบฝั่ง. กรุงเทพฯ : ห.จ.ก. ทิพย์อักษร, ม.ป.ป.

_____. มณีราวี. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2531.

วิมล เจียมเจริญ. ใช้สังคม. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2528.

_____. ใบไม้ที่ปลิดปลิว. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2531.

ศรีฟ้า มหารรรณ. ไม้อ่อน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2528.

_____. หัวใจนั้นอ่อนนุ่ม. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2530.

_____. ลมการว้าย. กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์, 2531.

สุกัญญา ชลคัมภ์. เลื่อมสลับลาย. กรุงเทพฯ : เอกศิลปการพิมพ์, 2525.

_____. ห้องที่จัดไม่เสร็จ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2527.

_____. กึ่งมัลลิกา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2528.

_____. เสียงนกจากพราก. กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์, 2529.

_____. หน้าต่างบานแรก. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2529.

_____. ภมร. กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์, 2531.

_____. ปูนปิดทอง. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2531.

การวิเคราะห์ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทย พ.ศ. 2525 - 2531

บทคัดย่อ

ของ

ลินดา วงษ์ทน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย
กันยายน 2533

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาครอบครัวแตกแยกจากนวนิยายไทย ช่วงปี พ.ศ.
2525 - 2531 นวนิยายที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมดมี 23 เรื่อง และได้แบ่งนวนิยาย
ออกเป็น 2 ประเภทคือ นวนิยายที่มีเนื้อหามุ่งเสนอสาเหตุของครอบครัวแตกแยก
และนวนิยายที่มุ่งเสนอผลกระทบ หลังจากครอบครัวแตกแยก จากผลการศึกษาวิเคราะห์
พบว่า สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวแตกแยกมี 2 ประการคือ สาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคล
และสาเหตุจากปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ในด้านสาเหตุจากปัจจัยส่วนบุคคลนั้น
นวนิยายได้แสดงให้เห็นว่า มีผลมาจากบุคลิกภาพของคู่สมรสที่ก่อผลเชิงลบต่อการอยู่
ร่วมกัน ได้แก่ ลักษณะนิสัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันและลักษณะทางอารมณ์ที่ขาด
ความหนักแน่น มั่นคง บุคลิกภาพดังกล่าวจะส่งผลให้คู่สมรสอยู่ร่วมกันอย่างไม่มี ความ
ซื่อสัตย์และนอกใจกันได้ คู่สมรสส่วนใหญ่จะขาดความรับผิดชอบและทอดทิ้งภาระหน้าที่
ของตน รวมทั้งมีพฤติกรรมก้าวร้าว ข่มขู่ และไม่ให้อภัยต่อกัน นอกจากนี้นวนิยาย
ยังได้เสนอว่าสภาพความผูกพันระหว่างคู่สมรสที่ไม่มีความรักและความเข้าใจกันอย่าง
แท้จริงมาก่อน มักก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งภายในครอบครัวถึงขั้นแตกแยกได้โดยง่าย
นวนิยายยังได้แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างทางด้านอายุและความไม่สมดุลด้านเพศสัมพันธ์
ระหว่างคู่สมรสล้วนมีส่วนเสริมให้ครอบครัวแตกแยกได้ทั้งสิ้น ส่วนในด้านปัจจัยทางสังคม
และเศรษฐกิจนั้น มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรี และทัศนคติทางการ
หย่าร้างที่มีแนวโน้มยอมรับสภาพการหย่าร้างมากขึ้น และความเลื่อมทางด้านศีลธรรมของ
บุคคลในสังคมต่างก็มีส่วนเสริมให้ครอบครัวล้มเหลวได้โดยง่าย นอกจากนี้สภาพความ
ผิดเคืองทางด้านเศรษฐกิจของคู่สมรสก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก
ได้

✓ ในแง่ของผลกระทบนั้น พบว่า ครอบครัวแตกแยกจะส่งผลให้เด็กในครอบครัว
เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ สุขภาพจิต และพฤติกรรม เด็กจาก
ครอบครัวแตกแยกจะกลายเป็นคนที่หวาดวิตกกังวลสูง มีอารมณ์ไม่มั่นคงและปรวนแปร
โดยง่าย ปมด้อยที่เกิดจากการถูกทอดทิ้ง จะทำให้เด็กมีความรู้สึกอ้างว้าง ว่าเหว

ต้องการความรักความอบอุ่น และมีทัศนคติไม่ดีต่อบิดา มารดา เป็นเหตุให้เด็กหาทางออก ด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในสังคมได้ เช่น ก้าวร้าว ดื้อรั้น โกหก ดื้อเหวี่ยง ตีตบเสกตีด และมิชอบพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ การศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างกว้างขวางถึงสาเหตุและผลกระทบของครอบครัวแตกแยก ตลอดจนข้อคิดและแนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหาลักษณะอันเกิดจากครอบครัวแตกแยกได้เป็นอย่างดี

AN ANALYSIS OF BROKEN MARRIAGE IN THAI
NOVELS BETWEEN 1982 - 1988

AN ABSTRACT

BY

LINDA VONGTHON

Presented in partial fulfilment of the requirement
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University
September 1990

The purpose of this study was to analyze the problems of broken marriage in Thai novels during the years 1982 - 1988. Twenty-three modern Thai novels were selected for the study. The novels were classified into two types : the first type was focused on introducing the causes of broken marriage, and the second type was focused on introducing the results from the broken marriage. It was found that the broken marriage could be caused by two main factors : individual factors and social economical factors. In terms of individual factors, the novels indicated that the negative characteristics of the married couples such as the negative habits and the emotional instability which caused dishonesty, irresponsibility, aggression, oppression, hatred and misunderstanding in the married couples. In addition to this, the marriage's tie without love and understanding resulted in family's conflicts which led to broken marriage. The novels indicated that age difference and the unbalance of sex desire between the married couples encouraged broken marriage. With regard to the social and economical factors, the change in woman's status and divorce's attitude including the individual immorality caused broken marriage. Moreover, the economical problems of the married couples also encouraged broken marriage.

With regard to the results of the broken marriage, the novels showed that broken marriage effected characteristics, mental health and behaviors of the Children. Children from broken marriage tended to have high anxiety, emotional instability and inferiority complex.

These children feel lonely and gratify for love. They have negative attitudes toward parents, and this caused deviant behaviors, such as aggression, drunk, drug addiction and sexual deviation. This study provided a broad understanding of the causes and the effects of broken marriage as well as the implication for ways to prevent broken marriage and ways to solve problems resulted from broken marriage.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวลินดา ชื่อสกุล วงษ์ทน

เกิดวันที่ 28 เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช 2504

สถานที่เกิด จังหวัดสระบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 111 หมู่ 4 ตำบลสาหร่าย อำเภอชุมพวง
จังหวัดนครราชสีมา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบ้านโคกหินช้าง ตำบลสาหร่าย อำเภอชุมพวง
จังหวัดนครราชสีมา 30270

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2522 มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

พ.ศ. 2525 ศศ.บ. (วิชาเอก ภาษาไทย วิชาโท ภาษาฝรั่งเศส)
จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พ.ศ. 2533 กศ.ม. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร